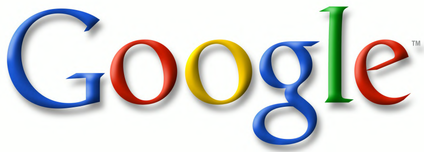
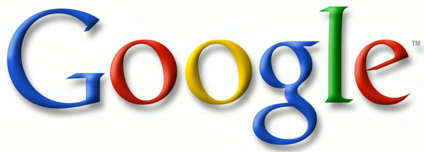
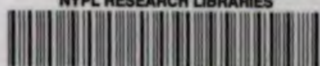
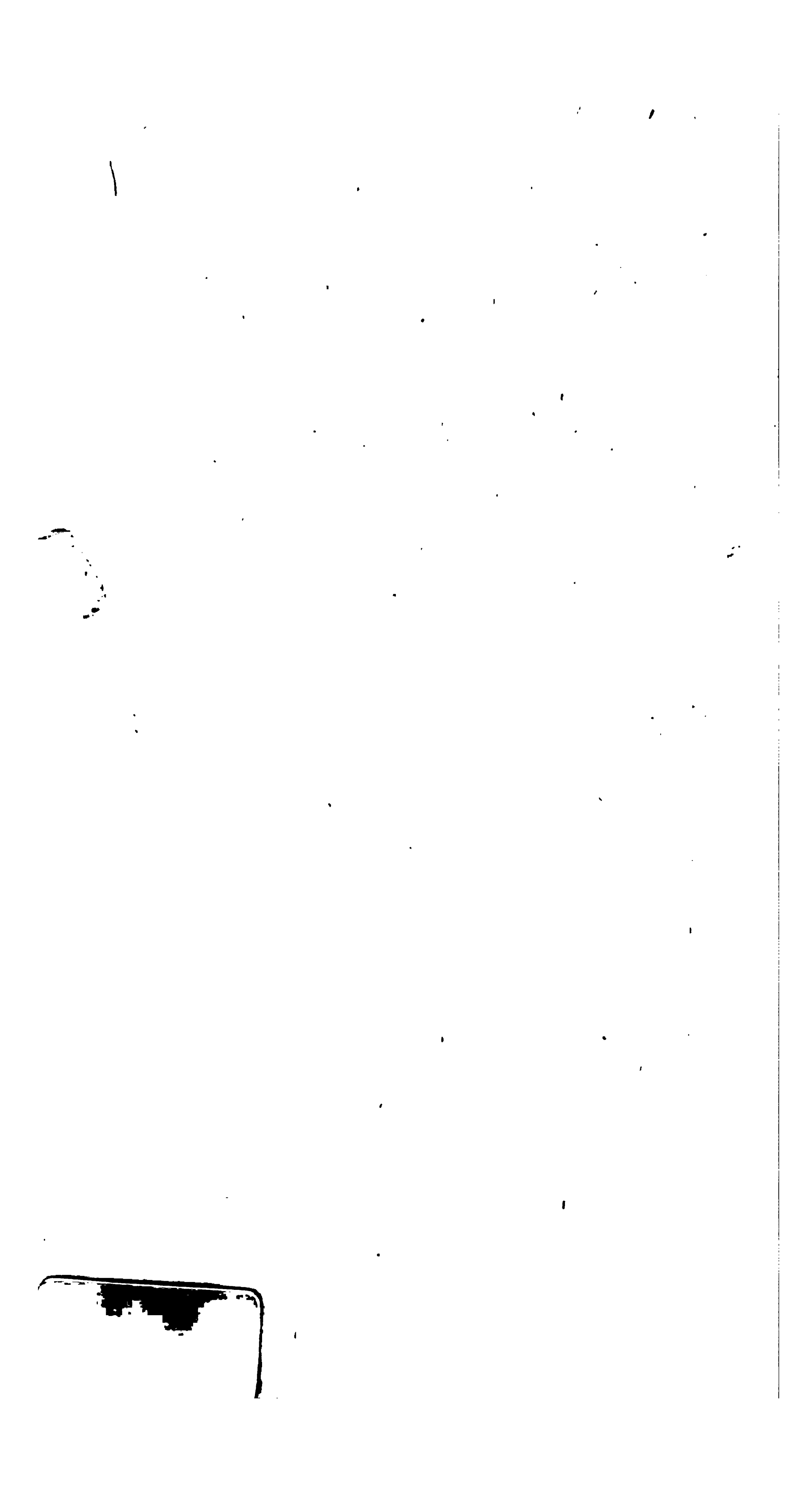

ONS VADERLAND.

NEGENDE DEEL.

Nog suizen stemmen van 't verleden,
Langs Nijmeegs heuveltoppen voort,
Al spreekt hun burg, in 't sloopziek heden,
Van 't grijs voorheen geen enkel woord.
Alleen de bogen der kapellen,
Door Karels wil aan God gewijd,
Omvangen ons nog en vertellen
Van Karels daden, Karels tijd,
Van Saksermagt en kampgevaren,
Van Berthaas liefde, Miloos leed,
En Witekinds roemruchte scharen,
Ruim dertig jaar ten strijd gereed;
Van Karels jeugd, in 't kleed verholen
Der poëzij en sagengloed;
Zij doen den geest des dichters dolen
In lang ontsnelden jarenvloed.
In immer bonter wisselingen
Ontrolt het beeldenrijk gordijn,
En voert ons meê in ridderkringen,
Bij koningspracht en glorieschijn.
En in dien stroom van volkenwoeling,
Waar 't menschlijk oog geen doeleind ziet,
Ligt Hooger willen en bedoeling,
Leert elke daad: »*De Heer gebiedt!*"

Gedrukt bij P. M. VAN DER MADE.

ONS VADERLAND.

Historisch-Romantische Schetsen uit de Vaderlandsche Geschiedenis

Van de vroegste tyden tot op heden.

DOOR

G. Engelberts Gerrits.

9e DEEL.

Lith. v. Desguerrois & C.

AMSTERDAM,
P. M. VAN DER MADE.
1860.

INHOUD

VAN HET NEGENDE DEEL.

KAREL DE GROOTE.

Tafereelen uit des konings leven.

KAREL EN WITEKIND.

INHOUD.

Karel de Groote.

(TAFEREELEN UIT DES KEIZERS LEVEN.)

754—812.

»Onder meer dan één opzigt mogen wij Karel den grooten als landgenoot beschouwen. Uit de hofmeijers van Austrasië gesproten, die Braband tot bakermat hadden, was hij Nederduitscher door geboorte en opvoeding."

BLOMMAERT, *Aloude Gesch. der Belgen*, pag. 410.

Inleiding.

Te omvangrijk zou de taak wezen, en de bake voor ons werk afgeperkt te zeer worden overschreden, wanneer wij 't leven en de bedrijven van den heros der middeleeuwen, den nooit volprezen Karel den grooten geheel tot onderwerp kozen van onze pen, of zijne daden schilderen wilden op zoo breed paneel, als zij om hare belangrijkheid schijnen te vereischen.

De toenemende magt van Pepijn den korten — den in 754 alleenheerschenden zoon van Karel Martel — en de steeds grootere uitbreiding der christelijke begrippen, hadden allengs de onderwerping van alle aan 't Frankenrijk cijnsbare volken ten gevolge, doch onder-

mijnden tevens de achting voor het zoo diep zinkend koningshuis der Merovingiërs. De frankenadel morde en besloot eindelijk eenparig het koninklijk gezag, door de austrasische hofmeijers sedert zoo langen tijd uitgeoefend, te wettigen, en Pepijn den korten ten troon te heffen. En opdat deze verheffing voor 't oog des volks eene des te hoogere beteekenis mogt hebben, werd de pauselijke toestemming erlangd, en de voormalige hofmeijer door Bonifacius gezalfd en gekroond, zoo als zulks de gewoonte was onder de oude Hebreeuwen, als zijnde de nieuwe koning de persoon, door de Godheid tot zoo hoogen rang onder de menschen verkoren.

Deze verstooting der merovingische schaduwkoningen geschiedde zonder eenige beweging: zij was de ontknooping van den sinds eeuwen heimelijk gevoerden strijd der Pepyniden om de koninklijke magt. Ook vermelden de gelijktijdige kronijkschrijvers slechts met weinige regelen deze hoogstbelangrijke gebeurtenis: »De Franken," zeggen zij, »misnoegd dat geen deftig koning over hen heerschte en sedert eene lange reeks van jaren niet dan ondeugende vorsten den koninklijken troon bekleedden, besloten den vromen Pepijn tot koning te verheffen; maar deze weigerde de kroon te aanvaarden. Na het besluit echter der voornamen onder de Franken, zond hij in hun naam den bisschop van Wurtzburg, Burcard, en zijn kapellaan, Folrade, naar Rome tot den paus Zacharias, ten einde dezen te raadplegen over de vorsten der Franken, die, zonder 't gezag in handen te hebben, slechts koningen waren in naam. Paus Zacharias, na den raad der aanzienlijkste Romeinen ingeroepen te hebben, deed den Franken melden, dat wie de magt bezat en het gezag, met meerder regt koning heeten mogt dan degeen, die zonder gezag slechts den titel van koning voerde."

En ten gevolge hiervan werd, in den jare 752, op een algemeenen landdag te Soissons, Pepijn tot koning uitgeroepen, en door den bisschop Bonifacius gezalfd. Den laatsten koning van den merovingischen stam, Hilperik III, werd het haar geschoren, en de onttroonde vorst als

monnik in de abdij Sint-Bertin te Sint Omer gesloten 1).

Dus geschiedde de vestiging van dit vorstenhuis, 'twelk de grondlegger werd van het magtig keizerrijk, dat weldra over de geheele beschaafde wereld den scepter zwaaijen zou. Reeds thans bloeide aan den krachtvollen reuzenstam — in 615 door Pepijn van Landen geplant aan den voet van den toen reeds wankelenden merovingischen vorstenzetel — een jeugdige krachtvolle tak, die weldra alle overige in magt en bloei zou overschaduwen. Tot hoe hoogen rang het Pepijn den Korten ook gelukte het majoraat over het rijk te verheffen, hoe hij zich ook mogt beroemen, dat het kleed van den majordomus verwisseld was met 't koninklijk purper, deze jonge spruit, de tweede zoon van den tot koning verheven rijksvorst, zou op zijne beurt de kroon van den vader ruilen tegen die eens keizers, en zijn naam sieren met een onsterfelijken gloriekrans, die voortschitteren zal tot in de verste eeuwen.

Wij merkten zoo even op, dat de loopbaan van Karel al te grooten omvang heeft, en de kring van onzen arbeid te eng is, om hem van tred tot tred te volgen. Evenwel ligt ons het middel voor de hand, om eenige der belangwekkendste tafereelen uit 's keizers leven te schilderen en met korte zamentrekking zijner overige daden een geheel te vormen, 'twelk hem ons voorstelt in de volle glorie zijner heldengrootheid en heerscherswaarde.

Het moge wel bevreemding wekken, dat van het leven der grootste mannen in vroegere eeuwen de berigten hunner jeugd veeltijds *zóó* schaarsch zijn en met zulk een geheimzinnig duister omgeven, dat het den scherpsten blik des geschiedvorschers onmogelijk blijft de waarheid uit het hulsel der sage te wikkelen. Hoe zeker ook de berigten van Karels leven wezen mogen, ons door zijn vriend en schoonzoon Eginhard beschreven, over de eerste levensjaren van deze flonkerster der middeleeuwen ontbreken ons streng historische berigten; de sage treedt hier in haar bevallig kleed als eenige leidsvrouwe op, en voert ons haren bloemhof binnen

1) Blommaert.

met luchten tred; en — bekennen wij het maar! — even gaarne als zij, die eenige honderden jaren na Karel den grooten leefden, het oor leenden aan hare boeijende tong en de waarheid op zoo bevallige wijze door de lieftallige spreekster meenden te hooren voordragen, zullen ook onze lezers wel naar de sproke van de schoone Bertha en haren zoon Karel gelieven te luisteren, deelende in haar lief en leed. Al zijn reeds elf honderd jaren vervlogen sedert haar bestaan, al kreeg de smaak ook eene gansch andere rigting, en heeft de geheele Olympus en zijne zedelooze godenrei de eenvoudige volkspoëzy onzer vaderen reeds geruimen tijd verdrongen en doen vergeten, ze is er ons thans nog niet te minder om. Ja, wat ook verloren ging, de sedert zoo vele eeuwen vergeten tempel onzer oude dichtkunde — die den geest bewaart van ons vroegste volksbestaan — zouden wij gaarne op nieuw ontsluiten, en waar de geschiedenis zwijgt de overlevering doen gelden, welke er voor in de plaats treedt, met hare eigenaardige kleur de tijden en voorvallen weergevende.

En waarom zouden wij, zonen der negentiende eeuw, ons niet een oogenblik losrukken uit alle woeling en bekommering waardoor onze tijd wordt gekenmerkt, en tot verademing des gemoeds den middeleeuwschen »sprookspreker" het oor leenen gelijk onze vaderen, even als wij uitrustende van knellende zorgen en bange bekommernissen, welke hun tijd niet minder overvloedig opleverde dan de onze?

Daartoe geleiden wij den lezer, op een helderen Junijdag van het jaar 1250, naar 't stedeken Vilvoorden, »*gelegen op den vloet Senne tusschen Brussel en Mechelen, van beyden gelycke verre twee mylen; ende dese plaetse is sterck meer om de gelegentheyt dan andersints, hier staet een sterck slot, redelyck out,*" zoo als vader Guiacciardini verhaalt. In het jaar 1250 evenwel was dit Vilvoorden nog slechts een vlek, en het »sterck slot" een jagthuis of lustverblijf van den toenmaligen heirtog van Braband, den krijgshaften Hendrik III.

Hendrik, die evenzeer uitblonk in dapperheid als in

galanterie voor het schoone geslacht dagelijks verkeerende aan zijn hof, was tevens een groot voorstander der dichtkunst. Hij behandelde, even als zijn dichterlijke vader, Jan I, met goeden uitslag de lier. In dagen van rust en ongestoord genoegen vonden de menestreels — minnezangers — aan zijn hof een welkom onthaal, en vooral een hunner, Adenez genaamd, die geheel zijne opvoeding aan den heirtog dankte, en menigmaal de eer genoot voor den vorst en diens adellijken stoet zijne zangen voor te dragen. Men noemde dezen begaafden menestreel Adenez de koning, niet alleen omdat hij in menig plegtigen optogt voorging als wapenkoning, maar in een *pui d'amour* de bekrooning had weggedragen, en nog door niemand zijner tijdgenooten in het sprookspreken was overtroffen.

Zie hem daar thans zitten, de jeugdige spreker, het helder blaauw oog tintelend van gevoel en geestdrift, de blonde lokken in weligen zwier langs het blozend gelaat slingerende, geheel in een naauwsluitend kleed van zwart fluweel getooid, de borst gesierd met het hertogelijk wapenkleed, den gouden leeuw van Braband. Adenez zit aan een berkenhouten tafeltje, een geurend dak van lindebloesem breidt zich uit boven zijn hoofd; de roode kaproen ligt nevens hem, en in de hand houdt hij een keurig beschreven boekje, uit perkament bladen zaamgesteld.

Maar zien wij ook rondom! Daar zit de heirtog in zijne prachtige feestkleedij, ruim om de leden geplooid, doch om de middel met een kostbaren band toegegord, de voeten geschoeid met kostbare tootschoenen, gesloten met kleine spangen of gespjes, rijk met diamanten ingekast. Het schittert hier van edelpracht en riddertooi; al wat Braband aan fieren adel bezit, schijnt thans vergaderd. Zie die edelvrouwen met hare ruime kleeding van brabandsch weefsel, schitterend van gouddraad en gebloemte, kunstig bewerkt tusschen de stof; den hals gesierd met laag afhangende ketenen van paarlen en juweelen, en kunstig geplooide hoofdtooisels van kamerijksch doek; allen met den gullen lach der onbezorgde vrolijkheid

op het gelaat, allen het oog gerigt op Adenez, en hem omringende in breeden kring, belommerd door het geurig loover der gaarde, binnen welke zij zich verzamelden. En achter de edelvrouwen bespeurt men die ridders, gevierd van naam, beroemd door moed en strijddeugd, Hendriks beschuttende magt tegen zijne woelzieke naburen. En te midden van dezen weder de vele in bonte kleederdragt voortwoelende paadjes en wapenknapen, hunnen meesters of de edelvrouwen zilveren bekers biedende met verkoelenden moezeldrank, zedewaar of zoeten malvezei, allen tintelend van pracht en brandend van verlangen naar Adenez' sproke.

Op een teeken des heirtogs heft Adenez thans het hoofd, staat op en spreekt in de zoetvloeijende landtaal dier dagen:

»Mijne edele heeren en vrouwen! Mijn goede heere en heirtog heeft mij vergund u heden weer eene sproke voor te lezen uit den ouden tijd; ik heb daartoe ten onderwerp gekozen een belangwekkend voorval uit het leven van den grooten frankenkoning Pepijn den korten, van zijne gemalin Bertha, de dochter van Caribert, graaf van Laon, en hun beider zoon Karel den Grooten, den magtigen keizer van dat roemruchtig rijk, 'twelk onder zijn wijs bestuur ontstond. De titel van mijn verhaal moge u vreemd klinken, de inhoud nogtans zal wel uwe aandacht boeijen, daar deze op ware overleveringen gegrond is. Edele heeren en vrouwen! leent dan uwe aandacht aan mijne sproke:

»BERTHA MET DE GROOTE VOETEN." 1)

Het geestvol oog van den *trouvere* ziet eene wijle den kring rond en bedwingt den glimlach dien zijn zonderlingen titel teweegbrengt op aller mond; want hetgeen hij verhalen gaat is verre van bespottelijk en verdient dus de scherts allerminst.

---

1) Men zie o. a. over dezen minstreel *Adenez le roi* en zijn roman: *Berthe aux grands pieds*, prof. VISSCHERS *Bekn. geschiedenis der ned. letterkunde*, 1 deel, p. 51. En over Hendrik III en zijne zucht voor de dichtkunde, VAN WIJN, *Historische Avondstonden*, 2. p. 255.

»Het was dan," dus vangt Adenez aan, »in het jaar 740 onzes Heeren: keizer Konstantijn regeerde te Byzantium en paus Gregorius III te Rome 1). Hilperik III, bijgenaamd de onnoozele, de laatste Merovingiër, had nog niet opgehouden de lange golvende haarlokken — de frankische koningssier — te dragen, en jaarlijks voor vorst te spelen. De magtige hofmeijer Pepijn, genaamd de Korte, vond eerst twaalf jaren later goed, om op des volks verlangen een einde te maken aan de vertooning, waarbij deze schijnkoning jaarlijks op een ossenwagen gevoerd werd naar de volksverzameling, waar hij de woorden sprak hem door Pepijn voorgezegd.

»Hoewel nu Hilperik den naam droeg, bezat Pepijn de daad en heerschte, en werd magtig naar welgevallen. Ondersteund door zijn broeder Karloman, bedwong hij de heidenen, en wist den volken weldra zoo veel schrik in te boezemen voor zijnen naam, als zij voor dien zijns vaders — Karel Martel — hadden opgevat.

»De groote hofmeijer Pepijn nu bezat, niet verre van Regensburg in Beijeren, aan de bekoorlijke boorden van den Donau, op denzelfden berg, waar nu het klooster der Benedictijnen ligt, een sterk kasteel, dat den naam droeg van Weichenstephan, 'tgeen in de oudgermaansche sprake zooveel zeggen wil als *stedewijk*, en tevens aanduidde, dat het dezelfde regten als de stad bezat en onder hare bescherming stond.

In dit aangename oord bragt Pepijn, na de vermoeijenissen van den strijd, dikmaals de schoone dagen der lente door; daar bragt kalme rust hem verademing van de vele staatszorgen en strijdgevaren, welke hij had te verduren.

»Op zekeren dag in de ruime halle van dit lustslot zittende, meldde de wachter van den torentop de komst van eenige ruiters, die den grooten hofmeijer een bezoek kwamen brengen. Zij deden zich aandienen als gezanten van den graaf Caribert van Laon, een heerlijk graafschap niet verre van Soissons gelegen.

1) Byzantium bekwam naar Konstantijn den grooten den naam van Konstantinopel, hetwelk dan ook beteekent: de *stad van Konstantijn*.

»Pepijn ontving deze gezanten te midden zijner voornaamste vassalen, liet hun allerlei ververschingen voordienen, en gaf hun des anderen daags een plegtig gehoor. De oudste der vreemde gasten, die het woord deed, bood den beroemden rijksbestuurder eenige geschenken, en sprak, terwijl hij zich boog voor den hoogzetel, op welken Pepijn, omgeven van geheel zijne hofhouding, had plaats genomen, het volgende:

»»Grootmagtig bestuurder van het Frankenrijk, wiens daden wij bewonderen, wiens eerbiedwekkend zwaard de Saksers en Allemannen heeft overwonnen, onze heer, de graaf van Laon, wenscht u heil!"

»Pepijn, die anders een somber uiterlijk had, glimlachte goedig en boog het hoofd. De gezant vervolgde:

»»Mijn meester, o vorst! zendt mij tot u, niet alleen om u zijne regtmatige hulde te bewijzen, maar tevens om u te doen kennen, dat het een zijner vurigste wenschen is, zich door nog inniger banden dan die der vriendschap aan u te verbinden. Tot heden, hoewel uwe jaren reeds die van den man zijn, hebben de zaken van vrede en strijd en de drukkende zorgen voor land en lieden uwe zinnen te zeer geboeid, o vorst! om ook te beseffen, dat het een uwer pligten is, om aan het Frankenrijk, dat uw geslacht zoo hoogschat, opvolgers te schenken, die uwen naam en uwe krijgsdeugden kunnen erven. Daartoe diene, mijn heere! dat gij u eene schoone en vrome gemalin kieze.

»»Mijn heer en meester de graaf Caribert, mag zich beroemen door den hemel met eene dochter gezegend te zijn, zoo schoon en vroom, dat haar roem door geheel het land klinkt, en ongetwijfeld ook uw oor reeds zal bereikt hebben. Jonkvrouwe Bertha is de bloem van haar geslacht; de landen, waarover mijn meester in naam des konings gebied voert, behooren tot de schoonste van het rijk, en de schatten, die hij bezit, zijn koninklijk. Graaf Caribert biedt u zijne dochter ter gemalinne aan, o vorst! en hij wenscht vurig, dat het u behage de hand zijner dochter niet te versmaden!"

»Pepijn staarde nu geruimen tijd den spreker aan,

zonder dat zijn gelaat verried wat er omging in zijn gemoed. Toen liet hij het hoofd beurteling rusten op de hem omringende mannen, en zag vragend een hunner aan, die het digtst nevens zijn zetel stond. Deze man had een listig uiterlijk, een diepliggend grijs oog en rood hoofdhaar en baard.

»Zoodra de groote hofmeijer hem aanzag, sloeg de roode huisgraaf — dus noemde men den raadsheer, Pepijns vertrouweling — het oog neder, opdat zijn heer de misnoegdheid niet bemerken zou, welke er in te lezen stond. Op de gelaatstrekken zijner overige huisgenooten evenwel bemerkte Pepijn goedkeuring van het voorstel van den landgraaf Caribert, en daarom sprak de toekomende koning van het Frankenrijk:

»»Heer afgezant! de bewijzen van vriendschap, welke uw heer ons zendt, zijn ons hoogst welgevallig, en het is ons boven alles aangenaam, om, door wederzijdsche overeenstemming onder de magtigen des lands die eendragt te versterken, welke ons groot maakt en sterk tegen onze vijanden. Wij allen hebben vaak over de vroomheid en schoonheid van graaf Cariberts dochter hooren spreken, en de rijkdommen haars vaders bleven ons niet onbekend; wij willen alzoo over het vereerend aanbod ernstig denken."

»De gezant boog het hoofd, doch nu trad de roode ridder nader, zeggende tot den koning:

»»Mijn edele heere! alleen het welzijn van uw huis en mijn dienstijver doen mij spreken, vergun mij dus op te merken, dat de schoonheid der prinsesse Bertha ons alleen bij geruchte bekend is, en dat men zegt, dat de lieftalligheid van haar voorkomen in hooge mate wordt verminderd door hare groote plompe voeten, die veeleer gelijken zouden op die eener saksische landmaagd, dan van eene schoone frankische prinses."

»De roode hoveling had deze woorden op zachten toon gesproken en daarmeê een glimlach op Pepijns gelaat gewekt: eene wijle bedacht zich de groote rijksbestuurder, en tot zijn gunsteling, wiens naam Noël was, het hoofd wendende, zeide hij:

»»Ga in mijne slaapkamer, Noël! en haal mij het portret, dat de italiaansche schilder voor weinige weken van mij vervaardigde!"

»Noël de roode wierp een schuinschen blik, waarin haat en woede fonkelden, op de gezanten, en verliet de halle. Weldra keerde hij terug, een groot paneel dragende, gevat in eene breede gouden lijst en den magtigen rijksbestuurder voorstellende, zóó duidelijk en juist, als ware hij het in persoon. In volle vorstenpraal had de schilder het afbeeldsel vervaardigd, en het was dus een kunststuk, dat voor die dagen groote waarde bezat.

»Pepijn stond op, en nam het afbeeldsel in de handen, trad naar een der gezanten van Caribert, reikte hem de schilderij, en sprak:

»»Ziedaar mijn afbeeldsel, goedgunstige vriend! breng dit aan uwen graaf, opdat hij het zijner dochter geve; gij ziet, dat het mij getrouwelijk afbeeldt. Vraag uwen heer, of het hem behagen moge dit geschenk gelijkmatig te vergelden, namelijk om mij het afbeeldsel zijner zoo beminnenswaardige dochter te zenden, daar ik mij geene vrouw wil kiezen, van wier schoonheid ik mij niet heb kunnen overtuigen. Voldoet het portret der prinsesse Bertha aan den roep, welke van hare schoonheid uitgaat, dan zal ik geen oogenblik aarzelen, uit mijnen naam de hand te doen vragen van de schoone jonkvrouwe Bertha van Laon!"

»De gezanten en allen, die den toekomstigen koning omgaven, juichten dit besluit toe; alleen Noël deed een dof gemor hooren, en schudde het roode hoofd. Een oud man, wiens grijze lokken en witte kleeding hem een priesterlijk aanzien gaven, trad uit de rij der hovelingen nevens Pepijns zetel, en sprak:

»»Uw besluit is wijs en voorzigtig, heer! Ik heb heden nacht de sterren geraadpleegd en bevonden, dat uw geluk ongemeen zal bevorderd worden door de dochter van graaf Caribert, en dat *zij* het wezen zal, die uw huis tot hoogeren luister brengt. De naam Bertha beteekent »de glanzende;" welnu, heer! zij zal het zijn, die den zoon van Karel Martel een anderen Karel schenkt

wien de volken zullen eeren tot het verste nageslacht!"

»»Ik dank u, getrouwe Palus!" hernam Pepijn; want hij stelde vertrouwen in des wigchelaars voorspellingen, die reeds zoo vaak waren bevestigd.

»De gezanten namen dien dag afscheid van den magtigen hofmeijer des frankischen konings, en vele hovelingen waren verheugd over het besluit huns heeren; alleen de gunsteling Noël bewaarde een diep stilzwijgen tegen elk, en toen Pepijn hem zijn oordeel vroeg over het voorgenomen huwelijk, haalde hij de schouders op en zweeg.

»Twee maanden later — die tijd was noodig om 't portret der jonkvrouwe gereed te maken — zond graaf Caribert het konterfeitsel door dezelfde gezanten, die het huwelijksvoorstel hadden gedaan. Berthaas gelaat was inderdaad zeer schoon. De faam had niets te veel gezegd. Pepijn stond verrukt over de bevalligheid der hem aangebodene bruid. Geruimen tijd hield hij het oog op die zachte lieftallige gelaatstrekken gevestigd, en scheen geheel verzonken in de beschouwing er van. Eindelijk gaf hij bevel om zijn gunsteling Noël te roepen.

»De roode hofgenoot trad met zachten en behoedzamen vossentred binnen, en boog ter naauwernood voor zijnen heer, die hem van arm vrijman tot hoogen rang had verheven, en met groote schatten overhoopt. Pepijn had Berthaas afbeelding met een sluijer overdekt, en Noël vriendelijk op den schouder kloppende, hief hij eensslags den doek op, en ontblootte het portret.

»»Welnu, mijn vriend!" vroeg de rijksvoogd, »heeft men te veel gezegd?"

»Zoodra Noël het gelaat beschouwde, deinsde hij ontzet terug: een hooge blos kleurde zijn gelaat, zijn grijs oog fonkelde, en een krampachtige lach plooide zijne lippen. Allengs nam zijn uiterlijk zelfs de kenmerken aan van ongedwongen vreugde, en lang bleef hij staren op 't bloeijend wezen der jeugdige maagd.

»»Maar spreek dan toch, mijn vriend!" drong Pepijn, »spreek dan toch! Vindt gij de beeldtenis dezer jonkvrouwe niet zoo schoon als die der engelen des hemels,

Zou zij niet eene bekoorlijke bloem wezen, om over te planten aan dit hof?"

»»Voorzeker, mijn edele heere!" hernam eindelijk de sluwe gunsteling op langzamen toon, »de schoonheid van dit portret treft mij ongemeen. Werkelijk, ik sta verbaasd. Ik...."

»»Ga voort, ga voort, Noël!"

»»Ik wilde alleen zeggen, mijn heere! dat men op penseelwerk afgaande, zich wel eens bedrogen zou kunnen vinden in het oorspronkelijke, waarnaar het vervaardigd werd. De voeten staan er niet op; gij ziet, dat ze geheel door dit rijk geborduurd kleed bedekt zijn. Nogtans is hare schoonheid van gelaat en houding buitengemeen; maar in uw geval zou ik mij eerst van de gelijkenis van dit portret willen verzekeren, alvorens ik naar de hand dong van deze zoo bekoorlijke jonkvrouwe!"

»»Uwe denkbeelden zijn altijd zeer juist, mijn waarde Noël! Eenmaal haar gevraagd hebbende, zouden wij ons woord moeten gestand doen; wij behooren dus nog meer zekerheid hebben."

»»Ik weet een middel, heer!"

»»Dat is?"

»De gunsteling gluurde zijdelings naar den vorst, en dezen aandachtig gadeslaande, sprak hij op schijnbaar onverschilligen toon:

»»Wanneer gij mij met het gezantschap meêzondt naar Laon, heer! kon ik mij overtuigen van de waarheid dezer afbeelding; en is zij werkelijk als de schilderij, is Bertha zoo bekoorlijk, welnu, dan zal ik uit uwen naam graaf Caribert terstond hare hand vragen, en het huwelijksvoorstel kan gevolg hebben; maar blijkt het tegendeel, dan zal ik wel eenig middel vinden, om de zaak te doen afspringen."

»»Uitmuntend, mijn waarde vriend Noël! gij kunt met de gezanten vertrekken, en is Bertha inderdaad zoo schoon als de afbeelding, dan vraagt gij zonder aarzelen hare hand; mijne keuze blijft bepaald."

»Pepijn verliet het vertrek en Noël bleef met de schilderij alleen. Een dof, maar zegevierend gelach

morde tusschen zijne lippen; hij nam des vorsten zetel in, plaatste zich voor het afbeeldsel, leunde de kin in den handpalm, en staarde weer naar het portret. Zijne gedachten allengs woorden aannemende, fluisterde hij tot zich zelven:

»Adalgise! dit is een wenk van hemel of hel! Mijne dochter! ons doel wordt bereikt! Zie, dit gelaat heeft veel overeenkomst met het uwe, gij zijt niet minder schoon dan deze Bertha, en hebt het natuurlijk gebrek niet, dat men haar toeschrijft, namelijk zulke buitengewoon groote voeten! Ik dacht, dat onze droom, om u nevens Pepijn ten zetel te heffen, nu op eenmaal door dien dwazen graaf Caribert zou vernietigd worden. Zelf zijn kind aanbieden ten huwelijk en *mij* vóór weten, die met brandend ongeduld het oogenblik toef, waarop ik u uit uwe afzondering in al den glans uwer maagdelijke schoonheid ten hove geleiden mag, opdat de jeugdige Pepijn, wiens gemoed tot heden ongevoelig scheen voor alle vrouwelijke schoonheid, door uw gloeijend oog zou worden getroffen en mijne magt ten toppunt stijgen. Zoo moet het geschieden. Ja, ja!"....

»En weinige uren later reeds verliet Noël den burg, en reed naar een zijner kasteelen, binnen hetwelk zijne dochter in bijna kloosterlijke eenzaamheid hare dagen sleet. Deze eenzaamheid evenwel was niet ten gevolge van de rigting haars gemoeds, geenszins ook uit afkeer van de wereld en het leven, o neen! De vurige, levenslustige maagd haakte naar 't oogenblik, dat zij hare eenzame woning zou mogen verlaten en optreden aan des vorsten hof. De rol, welke zij aldaar zou moeten spelen, scheen voor hare krachten niet te zwaar; zij zag met klimmend verlangen den dag tegemoet, waarop haar vader het tijdstip als aangebroken zou beschouwen, en dan.... dan was het hare taak, om den zoon van den magtigen Karel Martel, den toekomenden koning en alleenbeheerscher van het groote rijk der Franken, in hare strikken te lokken, en zóódanig te boeijen, dat hij haren vader — zijn gunsteling boven allen — om hare hand zou verzoeken.

»Voorzeker was eene dusdanige onderneming aan een hof, waar zoo vele schoone jonkvrouwen verkeerden, geene der gemakkelijkste, te meer wijl Pepijn, zoo stug van uiterlijk en gemoed, alleen gevoel scheen te hebben voor schoone paarden, honden en valken, krijgsrumoer en wapenpraal, en elk schoon meisje, dat het oog op hem vestigde, met zoo koelen onverschilligen blik bejegende, als ware hij de leerling van den griekschen wijsgeer, wiens naam, meen ik, Zeno was, en die de stoïcynsche school stichtte, waar de leer der ongevoeligheid werd gepredikt.

»Adalgise zag verwonderd op, toen zij haren vader zoo eensslags hare woning der afzondering zag binnentreden. Met belangstelling staarde zij hem aan, haar oog fonkelde en haar boezem golfde hevig, toen hij zijne dochter naar een zetel voerde, en op geheimzinnigen toon zeide:

»»Thans, mijne Adalgise! is het oogenblik daar, dat gij rijksvorstin, ja, koningin van het Frankenrijk worden kunt!"

»Adalgise staarde met hellen vuurblik op haren vader, glimlachte ongeloovig, en schudde het hoofd.

»»Gij grlooft mij niet?" vroeg Noël.

»»Hoe kan ik dat, mijn vader? Gij hebt mij steeds van de omgeving uws magtigen Heeren verwijderd gehouden, omdat, volgens uwe inzigten, het oogenblik nog niet daar was, waarop ik in den schitterenden adelkring zou kunnen optreden. En nu onlangs heeft de oorlog met de Saksers de zinnen van den grooten hofmeijer op geheel andere zaken gevestigd, dan op mingekoos en bruiloftssier, en zou thans het oogenblik voor mij reeds daar zijn, om eensslags de gemalin te worden van 's konings vertegenwoordiger, zonder dat deze mij ooit heeft gezien, — dat is immers onmogelijk!"

»Noël nam nu zijne dochter bij de hand, en rondom zich ziende, vroeg hij:

»»Niemand beluistert ons?"

»»De muren hebben geene ooren, vader! en de oude Criemhilde, die mij verzorgt, is stokdoof."

»»Des te beter, Adalgise! ga naar uw slaapkloset en haal uw stalen spiegel, die uw beeld zoo duidelijk weergeeft."

»Adalgise verhief glimlagchend de schouders, niet beseffende met welk doel Noël haar beval den spiegel te halen; nogtans deed zij wat haar vader verlangde; zij trad er meê binnen, en plaatste hem op een zetel tegen den muur. Noël zette het portret van Bertha daar nevens, doch hield het nog bedekt met den doek; de spiegel kaatste het beeld zijner dochter terug, die glimlagchend naast haren vader staan bleef, zonder te beseffen, wat dit spel beduiden moest.

»Thans hief Noël den sluijer op, en ontblootte Berthaas portret; de gelijkenis was zóó treffend, dat Adalgise verbaasd terugtrad, haar eigen beeld in den spiegel met het geschilderde vergeleek, en vroeg:

»»Maar, vader! welke kunstenaar heeft het zoo verre in de penseelbehandeling gebragt, dat hij mijn portret maken kon, zonder dat ik hem tot origineel diende?"

»Noël glimlachte op hollen toon, en woelde met de vermagerde vingeren in zijn rooden baard; eindelijk sprak hij:

»»Hier, mijne dochter! heeft het toeval of liever de natuur een spel gespeeld, dat ons als van zelf het middel biedt, om onze droomen te zien verwezentlijken, en het doel te bereiken, waarnaar wij beiden zoo rusteloos gestreefd hebben. Pepijn, mijne Adalgise! heeft op eenmaal het voornemen opgevat, om te huwen. Zekere graaf Caribert van Laon, een man, die vroeger zeer in gunst stond bij koning Thierry II, had de dwaasheid hem gezanten te zenden, en zijne dochter, wier schoonheid beroemd is, doch wier voeten haar een hatelijken bijnaam schonken, den magtigen hofmeijer ter vrouwe te bieden. Pepijn heeft hare afbeelding verlangd, en, na ze beschouwd te hebben, besloten de maagd te huwen. Ik zelf, mijne dochter! ga thans hare hand vragen, en keer aldra met haar terug. Indien zij werkelijk verschijnt op het slot des hofmeijers is het te laat, te laat voor u, mijne bekoorlijke dochter! die u afzonderdet van de wereld en als de bekoorlijke roos onzer valleijen in

stilte voortbloeidet en uw schoon ontwikkeldet, om des te zekerder van uw toekomstig geluk te zijn; te laat ook voor mij, om door u tot grootheid te klimmen, en den man te leiden, dien ik mijn kind geef. Thans, Adalgise! werpt de dwaze graaf Caribert een struikelsteen voor onze voeten, en alleen list kan u deze jonkvrouwe van Laon doen overwinnen 1)."

»Adalgise hoorde naauwelijks wat Noël sprak, en staarde onophoudelijk naar de afbeelding van Bertha en in den spiegel naar haar eigen gelaat; de gelijkenis bleef treffend, slechts de kleeding verschilde.

»En op eenmaal, als ontwakende uit een droom, vatte zij haars vaders hand, en zag hem scherp in 't gelaat, terwijl zij sprak:

»»En nu dat middel, mijn vader? Waardoor kan het mij gelukken over deze vrouw te zegepralen? Gij hebt gelijk, het toeval heeft hier een zonderling spel gespeeld; deze Bertha, of althans haar afbeeldsel, gelijkt mij volkomen, en ik geloof, zoo ik dezelfde kleederen droeg, dat de ware Bertha niet van hare plaatsvervangster te herkennen zoude zijn."

»»Dochter!" hernam Noël, haar de hand drukkende en naar het venster voerende, »wij verstaan elkaar, zonder een enkel woord te uiten. Gij beseft, dat ik gelijk had, toen ik u zeide, dat het oogenblik daar is, waarop u het pad gebaand schijnt, om de gemalinne te worden van Pepijn den korten. Morgen ochtend vroeg vervolg ik met de gezanten mijne reis. Zie hier mijn plan!"

»En nu begon Noël met zijne dochter een fluistergesprek, dat onmogelijk iemand hooren kon; maar de uitkomst er van geeft duidelijk genoeg te raden, welke zwarte plannen het tot onderwerp had. Tot laat in den nacht zaten vader en dochter in gesprek verdiept. Des

1) Laon, vroeger een graafschap, is thans de hoofdstad van het departement Aisne, met ruim tien duizend inwoners, veel fabrieken en handel. In de latere geschiedenis is zij vooral merkwaardig door de overwinning, welke hier Blücher, den 9den en 10den Maart 1814, op Napoleon I behaalde.

anderen morgens vroegtijdig vervolgde Noël de reis naar graaf Caribert. Wat er verder geschiedde, zullen wij in een volgend hoofdstuk verhalen, althans wanneer de edele heeren en vrouwen mijne geschiedenis niet verveelt, en ik, bij voorbeeld morgen, weer op hunne hooggeschatte aandacht aanspraak mag maken?"

Adenez sloeg met hoffelijke buiging zijn handschrift toe, en liet zijn zachtblaauw oog gaan over den schitterenden kring van hoorders en hoorderessen rondom hem. Heirtog Hendrik stond op, en antwoordde:

»Zeer goed, mijn menestreel! de geschiedenis begint ons vrij wel te bevallen. Dat echter het portret van Bertha nu juist zoo veel geleek op Adalgise, de dochter van dien sluwen Noël, is wel wat toevallig; maar de dichter moet het toeval juist als een der eerste strikken gebruiken, van welke hij zijn net vlecht, waarmeê hij de aandacht van hoorder en lezer vangen wil."

»Maar, mijn edele heere!" waagde Adenez aan te merken, »ik verzeker u bij den eerbied en de trouwe, welke ik u toedraag, dat alles volgens de waarheid der overlevering is, en dat het portret wel degelijk geleek."

»Hoe, *mon bon duc Henri*?" zeide de jonkvrouwe van Laken, terwijl zij de vreeselijk lange wimpels van hare hooge tuitmuts over den ontblooten hals plooide, en een preutsch lachje op haar gelaat spelen liet, »er is niets zonderlings in, volstrekt niet; zoo, bij voorbeeld, zegt men algemeen, dat ik op mijne nicht, Machtilda van Valkenswaard gelijk als de eene waterdrup op den anderen: onze afbeeldsels zouden dus ongetwijfeld gelijken moeten; dit heeft meer plaats!"

De jonkvrouw wekte op aller gelaat een glimlach, daar hare nicht van Valkenswaard voor een der schoonste meisjes uit den omtrek gold, en eerst twee en twintig jaren telde, terwijl zij er minstens twaalf boven haar vooruit had, en ook op dien jeugdigen leeftijd in schoonheid verre beneden haar moest gestaan hebben.

Adenez, bemerkende hoe zeer de hovelingen blikken wisselden over deze opmerking, en de oudere juffers de

lippen optrokken, wendde zich tot de jonkvrouw, en zeide hoffelijk :

»In waarheid, schoone dame! uwe tegenwoordigheid is het beste bewijs voor de deugdelijkheid van het door mij verhaalde feit ; en ik had juist willen vragen, of ik de eer had *u* of *uwe nicht* onder mijne hoorderessen te mogen rekenen, zoo ge ons deze opmerking niet gemaakt hadt."

»Maar zeg mij, Adenez!" sprak jonker Godefried van Gemblouz, een van des heirtogs paadjes, »is het waar, dat die Bertha van Laon zulke groote voeten had, of...."

»Ze kreeg er den bijnaam van, onder welken zij nog in de fransche kronijken bekend staat, mijn jonker!" antwoordde Adenez, »overigens was zij schoon en vergoedde dit voetgebrek ruimschoots door andere vrouwelijke deugden. Maar dit alles behoort tot het vervolg van mijn verhaal."

»Komt, mijne heeren!" riep Hendrik, gelijktijdig met zijne beide schoone jagthonden opstaande, die aan zijne voeten hadden liggen slapen, »naar de kaatsbaan! en gij, jonker Godefried! schenk den menestreel een nieuwen berkenmeijer moezelwijn tot straf over uw onbetamelijk onderzoek naar de voeten eener zoo kuische jonkvrouwe als deze Bertha van Laon. Bij Sint Amandus, mijn paadje! indien het uw biechtvader ter oore kwam, legde hij u eene boete op van zeven Avé's en een dag waterdrinkens!" 1)

»O mijn heere! indien het anders niet is, mijn biechtheer is heel wat straffer daaromtrent; de voorgaande week heb ik eene kaars van twee rozenobels aan mijn patroon moeten offeren, omdat ik Maryke van den korenmolen een kus wilde geven, toen wij uit de mis kwamen. Dit is eene soort van duurte, welke hierdoor

1) »Deze berkenmeyers, of berkenbekers, hebben meestal, in plaats van gesneden beelden, de ruwe en schilderachtige schors behouden. Zij werden gesneden van een berkenmei — den tak van een berk — en waren van binnen bestreken met geel was." Alkemade, *Dischplechtigheden*, II, pag. 458.

voor ons edeljonkers in het kussen ontstaat, welke onoverkomelijk zijn zal, zoolang onze kerkvoogd van Vilvoorden de volgelingen mijns heeren met zulke valkenblikken gadeslaat. Mijn kunstvaardige vriend Adenez! zie daar een verschen dronk! jonker Godefried is er niet te hoogmoedig voor, om onzen dichterkoning te dienen!"

Het gezelschap verspreidde zich thans door den hof; de jongere dames groepten zich rondom Adenez, en verlangden een en ander uit te vorschen aangaande den verderen loop des verhaals; doch de menestreel behield eene hardnekkige geheimzinnigheid, en wapende zich daarmeê als een pantser, tegen de vriendelijke lachjes en lonkjes, welke de dames bezigden, om de boeijen zijner stilzwijgendheid te verbreken. Adenez beloofde stellig aan haar verlangen te zullen voldoen, maar eerst des anderen morgens, wanneer hij zich weer zou bereid toonen tot de voorlezing van zijn:

Tweede hoofdstuk.

»Hoort thans, mijne edele heeren en vrouwen! op nieuw naar mijn verhaal!

»Des anderen morgens vroeg, na den dag, dat Noël met zijne dochter de plannen voor de toekomst had beraamd, vertrok hij met zijn gevolg naar het kasteel van graaf Caribert, het portret steeds met zich voerende, om het met de aanstaande bruid zijns heeren te kunnen vergelijken.

»Weldra hadden zij het slot bereikt. Berthaas vader, — een oud en ziekelijk man — ontving hen met al die pracht en beleefdheden, welke vereischt werden, zoowel uit hoofde van het belangrijke hunner zending als van hun hoogen rang.

Noël werd weldra in de kamer gevoerd, binnen welke de schoone gravendochter, omringd van hare vrouwen, gezeten was. Het afbeeldsel had van de verwachting te weinig gevergd: het portret was verre beneden het oorspronkelijke. Het had werkelijk voor die dagen eenige verdiensten, maar ook, al ware het in een meer kunstvaardigen tijd geschilderd, elk penseel ware te vergeefs bestuurd, om naar waarheid die zachte tint van gelaat, en den daarmeê zamensmeltenden blos te malen; geen schilder had die teedere hemelsblaauwe kleur van 't oog kunnen weergeven op het paneel, veelmin de lieftallige uitdrukking, welke er in verborgen lag. Die zachtheid der wenkbraauwen, de lange wimpers en het goudglanzige harer lokken, slechts zaamgevlochten met eenige snoeren paarlen, die purperen lippen, glanzend als de meikers en beiden schier niet grooter dan deze vrucht, de sneeuwblankheid harer tanden, welke het den kersenbloesem in witheid niet toegaven, de poezele ronding van hals en boezem, dit alles kon geen penseeltrek naar waarheid teruggeven, kon geene verwstof tooveren op 't doek, al ware zij door de meesterlijkste hand gemengd.

»Werkelijk bezat Bertha die overeenkomst van gelaatsvorm met Adalgise, welke het portret beloofde; maar hier was het of zoete zielenvreê en vreugde als zonnestralen van vergenoegdheid den beschouwer uit dit heerlijk maagdenwezen tegenblonken; hier was het 't beeld eener vriendelijke pas ontlokene mosroos, glansrijker nog door den lentemorgengloed: bij Adalgise lag daarentegen eene sombere tint van ontevredenheid en wrevel over die schoone trekken, er eene scherpte en hardheid aan gevende, welke meerdere fierheid mogt uitdrukken, maar die evenwel terugstiet, terwijl integendeel de andere boeide. Was het bij Bertha de zachte pasontloken lenteroze, dáár was 't het beeld van diezelfde bloem, maar zoo als zij zich op haren stengel wiegt zonder de verhooging harer kleur door het rood van den kalmen morgen, en bedrupt door den regen, onder de somberheid van een hemel, bedekt met wol-

ken, en door eene windvlaag beroofd van het tintelend lentewaas.

»Noël stond eene wijle verbaasd op het zien dezer bekoorlijke gravendochter, en vestigde het oog sprakeloos op haar betooverend gelaat; van daar dwaalde zijn blik op haren boezem en het rijk geborduurd borstkleed en op hare slanke gestalte voegende geheel bij zoo wel-gevormde schouders...."

»»En hare voeten?" viel jonker Godefried ongeduldig in, zonder op het algemeen gelach te letten, dat hij wekte met deze vraag.

»»Die zag Noël niet onder het lang gewaad, mijn nieuwsgierige jonker van Gembloux!" antwoordde Adenez een weinig verstoord, en vervolgde:

»Noël, zijne helsche plannen onder den lach van minzaamheid en onderdanige dienst verbergende, naderde hij eenige schreden de bruid van zijn heer, en sprak haar dus aan:

»»Schoone dochter van den edelen gravenstam van Laon! Het is namens mijn heer en meester Pepijn, den rijksvoogd van dit roemrijk land, den hoogen plaatsbekleeder des konings en diens magtigen arm in den strijd, dat ik mij nederig tot u wende. Het is de wensch uws vaders, dat, met mijns heeren bewilliging, u de hooge eer en 't voorregt boven zoo vele vorstelijke dochren des Frankenrijks worde toegekend, om aan zijne zijde tot den hoogen staat verheven te worden dien hij bekleedt. Hij heeft gehoord van uwe schoonheid, welke heinde en verre werd geroemd, en stelt uwe vorstelijke deugden op hoogen prijs. Uw afbeeldsel heeft hem een denkbeeld gegeven van uw bekoorlijk uiterlijk, mejonkvrouwe! maar ik zeg niet te veel, en geene vleizucht geeft mij de woorden in den mond, wanneer ik u te midden van dezen schitterenden kring betuige, dat uwe afbeelding verre beneden de schoonheid is gebleven, welke de hemel u heeft geschonken. Ontvang, namens mijn meester, diens hulde en liefdebetuiging, o gravendochter! en neem dezen ring als blijk van de trouwgelofte, welke hij u zendt door mijnen mond!

Graaf Caribert van Laon! onze heere Pepijn vraagt opentlijk, in tegenwoordigheid van al deze edele heeren en vrouwen, uwe dochter Bertha tot gemalin!"

»De graaf nam zijne schoone dochter bij de hand, en voerde haar eenige schreden nader tot Noël. Eene huivering beving de lieve maagd, toen zij den roodharigen gezant in 't gelaat staarde, en zijne zoetvloeijende woorden kwamen haar eerder voor als het gekras van een raaf, dan als de streelende betuigingen van de genegenheid zijns heeren. Zoo vreugdevol en lokkend als het lot haar toelachte, toen graaf Caribert haar het huwelijksplan voorstelde, zoo angstvol en bang scheen haar nu op eenmaal de toekomst, en zij vreesde reeds voor het oogenblik, dat zij het ouderlijk huis zou moeten verlaten.

»Nogtans aanvaardde zij den huwelijksring, en sprak eenige woorden van dank tot den gezant haars toekomenden bruidegoms. Berthaas hand beefde in die haars vaders, en terwijl de kreet: »Leve Pepijn en Bertha zijne bruid!" door de halle klonk, dekte een doodelijk bleek haar gelaat, en keerde zij sidderend naar haren zetel terug.

»Thans werd geheel Laon getuige van eene reeks schitterende feesten, die elkaar opvolgden, ter eere van de schoone bruid; elkeen juichte, geheel de adel benijdde haar, het oog van iedere huwbare jonkvrouwe blikte met afgunst op haar; de jonge schoonen spraken menig schamper woord en spotte'n over hare wanstaltige voeten, welke, even als die van den paauw met de pracht zijner vederen, zoozeer in tegenstelling waren met haar lieftallig uiterlijk. Maar zoodra Berthaas mond een goedig woord sprak, veinsden ook de schoone jonkvrouwen deelneming in 't glansrijk lot van Cariberts dochter, en deden hare gelukwenschen vergezeld gaan met betooverende glimlachjès.

»Dus ging Bertha van Laon haar verlovingsfeest tegemoet en eindelijk brak de dag aan, waarop zij van haren ouden vader en hare huisgenooten zou afscheid nemen. Voor het laatst bezocht zij het graf harer moeder en stortte bittere tranen van weemoed en kinderliefde; te

midden eener ontelbare menigte volks, waarvan de behoeftigen met droeven blik hunne weldoenster omgaven, en voor het laatst de hand kusten, omhelsde Bertha haren vader, en nam plaats in eene prachtige draagkoets, waar naast Noël met den rooden baard te paard was gezeten. Weldra stond de optogt — want eene talrijke menigte adellingen en vrouwen sloot zich achter haar aan — gereed om Laon te verlaten, terwijl Bertha haar gelaat in den sluijer hulde, ten einde hare diepe smart te verbergen.

»Op 't oogenblik, dat ook Noël den graaf van Laon de hand zou reiken tot vertrek, steeg Pepijns gezant echter weer van het paard, en nam Caribert terzijde, terwijl hij sprak:

»„Mijn heere! ik zie hoe groot eene eere dit edel en prachtig geleide de bruid mijns meesters aandoet, en zou alzoo niets liever verlangen, dan al deze edele heeren en vrouwen daarvoor namens mijn meester hulde te brengen; maar ik moet de stipte bevelen mijns heeren volgen: het is zijn nadrukkelijk verzoek, dat geen geleide uwe dochter, zijne bruid, verder vergezelle, dan tot halfweg Laon en het slot aan den Donau, waar de magtige hofmeijer verblijf houdt. Zelfs geene kamermaagd mag haar volgen; mijn meester zorgt voor alles; de frankische adel heeft zich als om strijd aangeboden, om de toekomende rijksvorstin te ontvangen, en alleen de dochters van graven en adellingen zullen haar voortaan mogen dienen, en den bruidskrans in het haar vlechten. Zelfs u, mijn vorst! zou ik verzoeken moeten Laon niet te verlaten, indien gij ons verzellen wildet."

»„Ik ben te oud, om eene zoo verre reis te ondernemen, mijn waarde Noël!" antwoordde Caribert, »en indien mijne dochter zelve haar ouden vader niet komt opzoeken, ik zal het moeijelijk meer kunnen doen. Wat het verlangen van uwen heer betreft, indien het hem niet welgevallig is, dat deze edele heeren en vrouwen aan mijne dochter hunne eer bewijzen tot aan het slot uws meesters, wanneer het hem hinderlijk mogt zijn in de ongetwijfeld schoone plannen van ontvangst, waarmeê

hij haar verrassen wil, dan zal ik de allerminste wezen, die het wagen durf haar of hem hierin te bemoeijelijken. Mijne brave vasalen! gij hoort wat het verlangen is van onzen grooten schoonzoon: slechts ter helfte harer reis is het u veroorloofd mijne beminde dochter te verzellen; strekt alzoo uw geleide niet verder uit dan tot de marken onzer germaansche naburen: de Ardennen en de boorden der Maas zullen dus het einde wezen van uwen togt!"

»Bertha wendde zich ontsteld tot haren vader, en strekte smeekend de handen naar hem uit. Zij verzocht ten minste eenige harer kamervrouwen te behouden; de graaf wees zijne dochter op de gehoorzaamheid, die zij haren toekomstigen gemaal reeds als bruid verschuldigd was; met bijkans wanhoopvollen blik staarde Bertha op zoo vele harer voormalige vriendinnen, doch nu viel haar oog op een schoonen parelkleurigen jagthond, dien zij zelve had opgevoed: het dier stond naast den graaf aan den ingang van het voorouderlijk paleis, en scheen den blik smeekend tot haar op te heffen; in hem zag zij op eenmaal het middel, om eenigen troost te vinden tegen het wreed bevel haars toekomstigen gemaals, al ware dit dan ook met goed doel geschied. Zij strekte de beide handen naar den hond uit, en zeide:

»»De wil van mijn heere Pepijn geschiede. Maar, lieve vader! geef mij dan toch mijne getrouwe Diana mede! Deze vriendinne mijner jeugd zal de gestrenge uitvoerder der bevelen van den grooten hofmeijer des konings wel niet ontnemen aan zijne toekomende vorstin!"

»Noël boog goedkeurend het hoofd. Nog eenmaal omhelsde Caribert zijne dochter, kuste haar de ontverwde wangen, breidde de handen zegenend boven haar uit, en sprak:

»»Ga met God, mijn kind! en leef gelukkig!"

»»Zegene u de hemel, vader!" sprak Bertha, en spande alle krachten in, om dezen bangen strijd door te staan; zij wendde het gelaat af, nam den hond bij zich in den draagstoel, en aanvaardde hare reis.

»Door elk dorp of vlek, waarheen men trok, werd de prachtige stoet met luid gejuich ontvangen; allengs naderde men de grenzen, en weldra zag Bertha zich genoodzaakt afscheid te nemen van haar gevolg, en met den rooden gezant en twee zijner dienaren — de eenigen die hem verzelden, en er uiterlijk niet veel beter uitzagen dan — hij de reis voort te zetten. De draagstoel werd nu teruggezonden, en Bertha moest een paard berijden, waarop wel een gemakkelijke zetel tot zadel diende, maar die haar echter minder aangenaam was dan de draagkoets.

»Met bittere tranen nam Cariberts dochter thans afscheid van hare vroegere vrienden en vriendinnen. Zoo ver haar blik reikte, oogde zij de zich immer meer van haar verwijderende hovelingen na, en toen de snerpende stem van Noël haar wekte, om de reis te vervolgen, moest zij alle krachten inspannen, om niet te bezwijken.

»Zij boog demoedig het hoofd en staarde naar den eenzamen langen weg, welke zich tusschen heuvelen en zandvlakten aan haar oog ontrolde. Nergens bespeurde zij eenig teeken van den hofstoet, die door Pepijn zou gezonden worden, om haar te verwelkomen, gelijk Noël haar had diets gemaakt. Die eenzaamheid en schijnbaar geringe belangstelling van de zijde haars toekomstigen gemaals schokten haar des te meer, en zij verstoutte zich eindelijk tot Noël te zeggen:

»»Gij schijnt niet juist in de berekening des tijds geweest te zijn, heer Noël! Aan de germaansche grenzen zou het gezantschap van onzen heer Pepijn mij komen begroeten en mijn aanstaande gemaal mij zelf tegemoet komen rijden tot verscheiden uren buiten zijn kasteel, en zoo ver mijn blik zich uitstrekt, ontwaar ik niemand."

»»Mejonkvrouwe!" antwoordde Noël, »ik volg de bevelen mijns meesters! Of die u welgevallig zijn of onaangenaam, dit zijn zaken onafhankelijk van mijn wil, en het zou van uwe zijde hoogst onbillijk wezen, wanneer de gevolgen daarvan geweten werden aan een

ijverig dienaar, die in blinde gehoorzaamheid den last volgt van zijn heer!"

»Bertha zweeg en sloeg het vriendelijk oog neder voor den donkeren gloeijenden blik, dien Noël op haar wierp. Somber en droevig reed zij naast den onvriendelijken man voort, die haar steeds bitser behandelde, naarmate hun weg verder liep. Haar getrouwe hond lei den kop vleijend op hare knie, zoo vaak men bij eenige afspanning ophield, en wanneer men er den nacht doorbragt, legerde het dier zich voor de sponde zijner meesteresse, als wilde het haar tegen elk gevaar beveiligen.

»De reis werd intusschen met zooveel spoed voortgezet, als toenmaals op de zoo ongebaande wegen mogelijk was. Reeds waren er vier dagen verloopen, sedert men de marken van 't tegenwoordig Luxemburg verliet; men had dagelijks acht duitsche mijlen afgelegd en bevond zich reeds te Heilbron.

»Thans begon Bertha ernstig te vreezen, dat er òf eenig verraad stak in de handelwijze van Noël, òf dat een groot misverstand in de keuze der wegen plaats had, en dat de gezanten van Pepijn, die haar tegemoet moesten trekken, niet den regten weg hadden ingeslagen. Niemand in de hoeven, waar de reizigers vernachtten, vermoedden dat eene zoo hooggeplaatste jonkvrouwe onder zijn dak rustte, al ware het ook, dat de beide knechten van Noël nog vier vrachtpaarden met zich voerden, alle beladen met de vele kostbaarheden en kleederen der jeugdige vorstin. De meesten zagen den gunsteling van Pepijn aan voor een reizend koopman met zijne dochter en twee bedienden.

»Toen de vijfde dag aanbrak deed Bertha den zonderlingen geleider tot zich roepen, en sprak op vrij scherpen toon:

»»Heer Noël! zeg mij, is het een valstrik, waarin gij de bruid van uwen heer voert, of welk doel spoort u aan tot deze zonderlinge handelwijze; want ongetwijfeld schuilt eenig kwaad oogmerk onder al uwe voorwendselen. Ik dacht, dat de lange togt, dien ik naar mijn toekomenden gemaal ondernemen moest, eene blijde reize wezen zou,

en dat óf hij zelf, óf althans de bloem zijner edelen mij feestelijk geleiden zou, en in elke plaats van het groot gebied, waarover hij als rijksvoogd heerscht, men mij als om strijd hulde en blijdschap zou betuigen. En thans trek ik reeds sedert vier dagen met u voort, als ware ik de dochter eens marskramers. Gewone hoeven dienen ons tot nachtverblijf, geen cijnsbaar edelman in eenige mark, waardoor wij trekken, ontsluit ons zijn kasteel, geen onderdaan begroet ons op den langen eindeloozen weg. Geloof mij, bij de heiligheid der nagedachtenis mijner moeder, dat ik, zoodra ik aangekomen zal zijn, op het kasteel Weichenstephan, niet zal nalaten klagten in te brengen. Zie, heer Noël! ware het niet, dat de gezanten mijns vaders persoonlijk bij uw heer hadden vertoefd, ware het niet, dat ik dezen ring van den beroemden Pepijn als trouwgelofte aan de hand droeg, en hij zelf zijn wil te kennen had gegeven, om mij ter vrouwe te nemen, ik zou geheel dit spel voor eene list, voor logen houden, en u beschuldigen van misdadige inzigten!"

»Noël boog als in diepe onderdanigheid het hoofd, en antwoordde:

»»Vergeef mij, mijne schoone en edele meesteresse! in ééne zaak vergist gij u. Mijn heere Pepijn heeft niet u ter vrouwe gevraagd, maar uw vader heeft u hem doen aanbieden; de groote majordomus van Frankenrijks koning kende u niet."

»Het voegt u evenmin mij te beleedigen als de daden mijns vaders te beoordeelen, mijn heer Noël!"

»»Wij beoordeelen noch beleedigen, mejonkvrouw! wij wederleggen alleen eene misvatting van uwe zijde. Ik kan alleen doen wat mij geboden werd, en ik twijfel niet of slechts eenig toeval is oorzaak van 't lang verwijl der gezanten van mijn heere Pepijn. Morgen hopen wij Ansbach te bereiken, en daar ongetwijfeld zullen wij de gezanten, ja, misschien onzen vorst zelven wel aantreffen. Ansbach ligt slechts veertien mijlen van Pepijns kasteel."

»Bertha vond zich weer een weinig gerustgesteld;

zij rigtte ook eenige vragen tot de beide bedienden van haren onaangenamen geleider, doch dezen gaven haar naauwelijks antwoord of haalden de schouders op.

»Eindelijk bereikte men in den laten avond Ansbach, waar Noël bevel gaf in eene eenvoudige hoeve te overnachten. Ook hier nam de angst van Cariberts dochter weer de overmagt boven het laatst vertrouwen, dat zij nog in den magtbekleeder van Pepijn stellen kon: nergens vertoonde zich eenig teeken, dat men de bruid van Pepijn hier had willen verwelkomen; van geene zijde vernam men iets, dat haar gemaal verwacht werd of zijne edelen. Droef te moede, maar zich troostende met het denkbeeld, dat hare bange reize nu spoedig zou eindigen, en zich ten stelligste voornemende, om het hoogst laakbaar gedrag van den man, dien Pepijn tot haren geleider verkoren had, onbewimpeld bloot te leggen, nam de dochter van graaf Caribert het eenvoudig vertrek in de hoeve weer voor lief, en plaatste zich aan het venster. Diana vlijde zich naast Bertha neder, en staarde hare meesteresse goedig en met gevoelvol oog aan.

»Bertha sloeg den blik naar den helderen met sterren bezaaiden hemel, en liet het oog dwalen door het onmeetbaar ruim. Een onafzienbaar woud strekte zich ter zijde van den heirweg uit en teekende in het zacht stralend sterrenlicht de sombere schaduwen en vormen af van het geboomte op den zandigen weg. Boven dit wijduitgestrekt woud scheen voortdurend een blaauwe rook te zweven — alsof al het geboomte smeulde in vuurgloed — en de walmen daarvan langs de stammen op te trekken tusschen het digt gebladerte langzaam een uitweg zoekende.

»Bertha staarde dit vreemd schouwspel aandachtig gade, doch de oorzaak er van niet kunnende beseffen, onderstelde zij, dat dit teweeggebragt werd door den nevel, die in den zomeravond zich vaak over de velden uitbreidt, en als grijze wolkdrommen over den omtrek golft. Allengs dwaalden hare gedachten af; ongetwijfeld ging zij voor de honderdste maal het zonderling gedrag na van den roodharigen Noël; te vergeefs naar

de oorzaak zoekende waarom de gezanten van Pepijn nog niet waren aangekomen, ten einde haar te begroeten. Een droeve weemoed pijnde Bertha, terwijl zij terugdacht aan de dagen der jeugd met haren vader en hare moeder, die reeds voorlang sluimerde in het koele graf. Het beeld van haar, die Bertha steeds dierbaar bleef boven alles, trad haar in eene treurende stemming voor den geest en scheen de gravendochter als uit de nevelen aan te blikken. Ook de goedaardige gelaatstrekken van Berthaas vader schenen haar te midden van het kwijnend sterrenlicht zachtaardig toe te lonken en tot zijne dochter af te zien, om de ongelukkige moed en zelfvertrouwen in te boezemen.

»De frissche zomeravond en de zoete geuren, die uit het woud tot Bertha stroomden, verkwikten haar en gaven eene streelende kalmte aan haar gemoed, zoozeer verschillende met den angst en de gejaagdheid, welke haar sedert lang beheerschten. Het hoofd in de hand leunende, vergat zij alles wat haar omgaf, zelfs het leed van vorstenkinderen, die gedwongen worden te huwen zonder liefde. De maan steeg achter het geboomte aan den wolkenloozen hemel, en verhoogde het liefelijke van den schoonen zomernacht.

»Eindelijk wekte de toenemende koelte Bertha uit hare mijmeringen; zij ontkleedde zich, en lei zich ter ruste. Spoedig daalde een verkwikkende slaap op hare vermoeide oogleden, en balsemde haar diep geschokt gemoed.

»Maar omstreeks middernacht wekte een hevig geblaf van Diana haar uit den slaap. Zij sprong verschrikt op van hare sponde, en staarde nog half droomend en wakend in het vertrek; haar oog was onbewegelijk gevestigd op twee donkere gestalten, welke aan den ingang stonden van hare kamer, en geduldig toefden tot de hond, die blaffend op hen aanschoot, zich weer zou nederleggen. De trouwe wachter keerde spoedig terug tot voor de sponde zijner meesteresse, en hield daar stand. Hierdoor een weinig gerust gesteld, en beseffende dat de beide mannen, die haar kwamen wekken, geene vreemden waren, riep Bertha met heldere stem:

»»Wie is daar?"

»»Sta op, mijne jonkvrouwe!" riep een der nachtelijke bezoekers, in wiens stem Bertha een der knechten van Noël herkende.

»»Zijn de hovelingen van mijn bruidegom aangekomen?" vroeg de jonkvrouw op blijderen toon.

»»Sta op en volg ons!" gebood een der knechten.

»Bertha huiverde, en de hond liet een zacht geknor hooren.

»»Maar zeg mij toch met welk doel gij mij wekken komt; wie heeft hier te bevelen, gij of ik!"

»»Hier voegt vragen noch tegenstreven, alleen gehoorzamen. Sta op en volg ons!"

»»O mijn God! verraad!" klaagde Bertha, »o mijn voorgevoel zeide het mij! ik word bedrogen: ik ben de speelbal eener schandelijke zamenspanning; ik ben in de magt van dien afschuwelijken man; hemel! help mij weerlooze maagd!"

»Andermaal klonk het ruw bevel van den knecht. Bertha gebood hun zich te verwijderen, ten einde zij zich zoū kunnen aankleeden; intusschen wierp een der beide mannen een pakje op de tafel, zeggende:

»Mijn heere Noël beveelt, dat gij deze kleederen zult aantrekken, en die, welke gij op de reis hebt gedragen, uitlaten. Spoed u!"

»Sidderend trad Bertha thans van hare sponde, en zette zich weenend op een zetel; het hoofd zonk haar moedeloos op den boezem en de handen zamenklemmende, riep zij op klagenden toon:

»»God! waarmeê verdien ik dit leed? Mijn vader heeft mijn geluk bedoeld, en mij onwetend in 't verderf gestort. Is deze Pepijn dan een zoo bloedgierig man, dat hij eene gravendochter ten huwelijk zou vragen, alleen om haar over te leveren aan de plunderzucht en den moordlust zijner onderhoorigen? Of is alles slechts een vreeselijk spel van dezen sluwen Noël?"

»Een hevig geklop aan de deur deed haar verschrikt opspringen en het pakje kleederen grijpen, dat men haar had toegeworpen. Zij ontwikkelde het: het bevatte voor-

werpen van fijne stof, en alhoewel niet zoo prachtig bewerkt als die, welke zij bij de komst van Noël en op hare reis als de bruid des grooten Pepijns gedragen had, waren ze toch klaarblijkelijk vervaardigd voor adellijke dragt.

»Binnen weinige oogenblikken had Bertha zich gekleed, en zonk toen biddend op de kniën. Het gebed gaf haar eenige kalmte; zij besloot zich gedwee te onderwerpen aan hare ruwe bewakers, en alleen te hopen op den wijzen Beschikker van ons lot, die, wie op Hem vertrouwt, in de zwaarste beproevingen niet verlaat.

»Als uit gewoonte deed zij om de middel hare zijtasch — kostbaar door eigen hand bewerkt — waarin zich eenig kleingeld en alle benoodigdheden om te borduren, benevens een geschreven gebedenboekje bevonden. Geene jonkvrouwe ongetwijfeld in geheel Frankenrijk, die zoo keurig borduren kon als deze Bertha van Laon. Hare ervarenheid in dit handwerk is later zelfs tot een spreekwoord geworden, en hoe uitstekend deze kunst haar weldra te stade kwam, dit alles zal ik u verhalen.

»Nog had Bertha haar gebed niet geëindigd, toen de beide mannen weer binnenkwamen, en aan de deur wenkend bleven staan.

»Bertha begaf zich tot hen; ook Diana bleef getrouw aan hare schreden gehecht. Zwijgend en kalm, door de frischheid van den zomernacht verkwikt, ging zij te midden der beide mannen het pad op, dat naar het bosch voerde. De maan gluurde door het ritselend gebladerte der hooge eiken en popels, en bestraalde met haar tintelend licht den mosachtigen grond; de nachtegalen orgelden hun zoetvloeijend lied, waar tusschen het kirren van de wouddulf het gemoed tot kalmte en aandacht moest stemmen. De dauw parelde op elk blad en grasscheutje, de stralen der maan weerkaatsende in het lichtpunt der droppen, die aan de takjes beefden. Hier en daar zag men eenige glimwormen bijeen, den grond met hunne schittering verlichtende.

»De mannen gingen altijd verder; het bosch werd

allengs digter en digter, bijna geen doortogt meer leenende aan het oog. Reeds had Bertha somwijlen op den arm van een der mannen gesteund, wijl de krachten haar tot verder gaan meer en meer begonnen te begeven. Zij stiet den voet tegen den wortel eens booms, die boven den grond gegroeid was, zonk op de kniën, en klaagde:

»»Tot hier en niet verder! Ik heb geene kracht meer! Zeg mij thans, gij mannen! in den name Gods of wat u dierbaar is in hemel of op aarde, met welk doel voert gij mij herwaarts?"

»De stille onderwerping der vorstelijke maagd en haar zacht gelaat, gelijkende op dat eener treurende Martha, 'twelk zij smeekend tot hare geheimzinnige geleiders hief, en waarop de stralen van het maanlicht een zilveren gloed wierpen, maakte grooten indruk op hun beider gemoed, dat nu tot mededoogen werd gestemd. Een hunner boog het hoofd tot haar, en sprak:

»»Mijne jonkvrouwe! Een droeve last is ons door onzen gestrengen meester opgedragen; op deze plaats moet eene gruweldaad gepleegd worden tot schande der menschheid. Moge de eeuwige Heer van leven en dood het ons niet toerekenen! Ons is bevolen u te dooden!"

»Een schelle smartkreet klonk bij dit woord uit Berthaas mond; zij strekte de armen ten hemel en sloeg ook het helder oog derwaarts; zij sprak geen enkel woord, maar de smartparelen biggelden op hare bleeke wangen, en hare bevende lippen deden duidelijk bemerken, dat zij bad. Zoo als zij daar lag, was zij het beeld eener schoone martelaresse, gereed om vol vertrouwen op God den vuurdood tegen te gaan.

»Een der beide mannen, thans de hand zijns makkers vattende, voerde hem terzijde, en fluisterde hem toe:

»»Makker! geloof mij, ik gevoel dat ik geene kracht heb, om deze schoone maagd, zoo goed en zacht als een engel, van het jeugdig leven te berooven. Hoeveel bloeds er ook reeds vloeide onder deze handen, mijn hart huivert terug alleen bij het denkbeeld dit staal haar in den kuischen boezem te drukken; de uitgehon-

gerde wolf zelf zou terugtreden voor den zachten smeekenden blik dier gravendochter. Mij ontbreekt moed, Riko! Bij den hemel, ik heb er den moed niet toe!"

»»Maar hoe zullen wij ons verantwoorden bij Noël? Ook ik beef reeds op 't denkbeeld, om het bloed dezer bekoorlijke jonkvrouwe te doen vloeijen! Maar wat raad, Simon?"

»»Dien zal ons de hemel verleenen! Ik heb mijne ziel niet over voor iedere wandaad, die onze meester beraamt! God ziet elke daad der menschen; hier, te midden van zijn heerlijken natuurtempel, onder den gloed van zijn hemelsch licht, hier eene zoo zwarte daad bedrijven, neen; zie haar aan, nog altijd bidt zij; zij is eene heilige, voor wie reeds hier op aarde de hemel ontsloten is!"

»»Mijn makker!" hernam de andere, »ik bedenk daar iets: de hond is haar gevolgd. Ik heb een middel gevonden. Stil!"

»De knecht naderde Bertha en bleef nevens haar staan; verschrikt sprong zij op, zoodra zij zijne schreden hoorde, maar het gebed had haar moed gegeven om te sterven; zij maakte het teeken des kruises, nam den halsdoek van haren boezem, boog het hoofd, en zeide:

»»Mannen! hoe wreed uwe daad ook wezen moge, volgt de bevelen uws meesters; ik heb tot God gebeden, dat Hij u mijn onschuldig bloed niet toerekene; eene bede echter heb ik: martel mij niet! Doodt mij spoedig, en zeg mijn braven vader, dat ik biddende voor hem stierf!"....

»»Behoede mij God!" viel Noëls handlanger in, Berthaas halsdoek aannemende, »ik dorst geenszins naar uw bloed, en mijn gezel hier, die zelf kinderen heeft, evenmin. Wij beseffen het doel niet, dat onze heer heeft met eene zoo bloedige daad; wij zijn wel gewoon blindelings te gehoorzamen; maar hier schrikt ons gemoed terug voor zijne bevelen: wij zullen u het leven schenken!"

»»U zij lof, o mijn God!" riep Bertha, »Gij hebt mijne bede verhoord!"

»»Hoor verder, mejonkvrouwe!" sprak de knecht,

gebroken; de beide armen zonken haar krachteloos langs het ligchaam, zij stortte ter aarde op een mosheuvel, waarop een oude eik zijne digte breede takken boven haar tot een digt loofdak zamenvlocht. Een weldadige slaap breidde de koesterende vleugelen over haren diep geschokten geest, en onttrok Bertha aan het zorgwekkend heden.

»Een zoete verkwikkende droom daalde, te midden van den koelen zomernacht, tot haar. Geene bange beelden van al wat gebeurde, folterden haar gemoed; integendeel het was der arme maagd of de hemel voor haar geopend werd: in een stroom van glansrijk licht zweefde een engel neder, en wenkte haar minzaam toe. Rondom haar was het niet meer het somber woud, maar eene rijke bloemengaarde door de helderste zomerzon verlicht; zoetruischende feesttoonen troffen haar oor; de hemelgeest vatte haar bij de hand, en wees haar op een prachtig vorstelijk paleis, boven hetwelk zij in helschitterende letteren de woorden las: »Hier is de woonplaats der deugd, van de koningin van het Frankenrijk!"

»De hemelsche geleigeest lachte haar bemoedigend toe, terwijl zij hem, als op luchte wieken gedragen, volgde langs het bloemrijk pad. Zij trad dien tempel binnen: eene schare jeugdige schoone meisjes strooide bloemen voor haren voet en de zachte feesttoonen klonken nu luid door de prachtige halle, waar zij werd binnengevoerd. De geleigeest wees voor zich uit: daar stond haar portret, hetwelk de groote hofmeijer had verlangd — toen hij haar tot gemalinne vroeg — aan den voet van een koninklijken troon. Op een rijk vergulden vorstenzetel bemerkte zij een man, wiens gelaat haar niet duidelijk was, maar die een prachtig koninklijk gewaad droeg, en een scepter in de hand voerde.

»Aan de trappen van dezen troon, bleef de geleigeest staan, en voerde haar dien op, De vorstelijke persoon reikte haar de regterhand, en zwaaide den scepter met de linker, toen boog hij zich tot de maagd en drukte haar een kus op het voorhoofd, die haar het hart van vreugde

kloppen deed, en nu klonk het luide door de feestzaal:

»»Leve Bertha! leve de koningin!"

»Bertha nam nu op dien verheven zetel plaats nevens den koninklijken persoon, en zag een breeden stoet rijkgekleede hovelingen voorbij den voet van den troon gaan. Menigeen, die weleer aan 't hof haars vaders verkeerde, merkte zij onder die velen op. Eindelijk bleef er een — gehuld in een langen mantel, met gouden lussen en vossenbont omzoomd — voor den troon staan. Het gelaat van dien man was van haar gewend, maar aan zijne linkerzijde stond eene jonge schoone vrouw. Zoodra zij deze in 't gelaat staarde, sidderde zij van schrik: die vrouw had hetzelfde gewaad, dat Bertha droeg, toen zij in de hoeve vernachtte, en 'twelk zij op bevel der beide knechten van Pepijn moest afleggen. Maar wat bovenal hare ontzetting deed toenemen, was het uiterlijk dier vrouw, 'twelk zoozeer op het hare en de afbeelding naast den troon geleek, dat zij de hand angstig uitstrekte, om dit vreemde droombeeld te verwijderen. Met vreeselijke blikken staarde deze verschijning Bertha aan, wijzende op eene koninklijke kroon, die fonkelde op hare golvende lokken met paarlen bezaaid.

»»Weg, weg met de valsche koningin!" klonk het van alle zijden, en Bertha zag hoe die rijk gekleede vrouw zamenkromp van angst en wroeging, en de gebalde vuisten tot haar hief. Nu raakte de koning nevens haar met den scepter het hoofd aan van den man, die voor den troon stond: deze wierp een blik op den koning, en Bertha herkende met huivering den valschen huisgraaf van Pepijn, den roodharigen Noël!"

»»Weg met beiden!" klonk het, en twee mannen — het waren zijne knechten Riko en Simon, die Bertha in het bosch gevoerd hadden, en thans elk eene breede blanke bijl in de hand voerden — traden nader, grepen Noël en de valsche koningin aan, en sleurden hem en haar ter zale uit.

»»Leve Bertha! leve Bertha van Laon!" klonk het door de halle. Op nieuw nam de feestmuziek de over-

hand, en de meisjes met bloemen getooid dansten rondom den troon.

»Bertha ontwaakte, wreef zich verbaasd de oogen, en zag rondom zich. De morgenschemer gluurde reeds door de takken van het geboomte; nog stond de droom haar duidelijk voor den geest, en alhoewel zij niets ontwaarde dan het duistere woud, en met de handen op den vochtigen mosheuvel rondtastte, scheen echter de muziek uit haren droom aan te houden. Bertha rigtte zich op en luisterde met ingehouden adem. Thans vernam zij eene heldere mannenstem, zingende het volgende lied, dat luide en verre door het bosch weerklonk:

»Schoon prijkt het woud in zomerdos,
De maan begluurt de paden;
Daar treedt een jager in het bosch
Met tasch en boog beladen.
De nacht is zoel,
Het grasdal koel,
Nog is de jager ver van 't doel;
Hij vreesde niet voor de elven!

Hij legt zich neer en slaapt gerust,
Daar ruischt het in de twijgen;
Daar klinkt het; »danst en zingt met lust,
Terwijl de vogels zwijgen!
't Feest van Mei,
Komt naderbij!
Kom, jager! kom, en dans met mij,
De koningin der elven!"

En door den geurgen zomernacht,
Dringt heinde en ver haar fluistren;
Viooltjes, als satijn zoo zacht,
Ontwaken om te luistren.
In schemergloed,
Op luchten voet,
Zweeft door het bosch een geestenstoet,
De geestenstoet der elven!

Ze zweven af, ze zweven aan,
En streelen 's jagers wangen;
Ze lispen zacht: »kom, laat ons gaan,
Wij gloeijen van verlangen!
Die bloemenkrans,
Zoo frisch van glans,
Zij 't loon van uwen blijden dans
En 't minnepand der elven!"

Hij zwiert en springt met haar in 't rond,
  Niets kan haar magt weerstreven:
»Hop heisa! luchtig van den grond,
  Gestaag den voet geheven!"
      Volschoone nacht,
      De bloemenpracht,
En 't maantje, dat daar boven lacht,
  Zijn tooi en glans voor de elven!

»Hop heisa! kom, omhoog, omlaag,
  Langs heuvelen en bloemen!
O, de elven, jager! dansen graag,
  Zij mogen er op roemen.
      Verliest ge uw kracht,
      Wel slaapt dan zacht,
Wij kussen u een goeden nacht,
  Droom, jager! droom van de elven?

De koningin, zoo schoon en slank,
  Vat met heur vingertoppen,
Een witte lelie, rein en blank,
  Gevuld met honigdroppen.
      »Drink met uw bruid,
      Dien beker uit!
Hoor! 't woud weerklinkt van feestgeluid,
  En 't blij gezang der elven!

Hij brengt de lelie aan den mond,
  En drinkt den zoeten honig.
Staat ijlings op en ziet in 't rond,
  En waant zich elvenkoning.
      Maar niet één spoor,
      Van 't blijde koor
Wordt hij gewaar met oog noch oor:
  Verdwenen zijn weer de elven.

Nog prijkt het woud in zomerdos,
  De maan begluurt de paden,
De jager staat alleen in 't bosch,
  Met tasch en boog beladen.
      De nacht was zoel,
      Het grasdal koel,
Nog even ver bleef hij van 't doel,
  En denkt gestaag aan de elven!

»Het diepe woud herhaalde drievoudig de zachte toonen van dit elvenlied, 'twelk zoo juist voegde aan de plaats, waar de dochter van Caribert eenige uren hare smart onder de koesterende vleugelen van den droom had mogen vergeten. Zij herinnerde zich dit gezang in bal-

semenden weemoed: ook in hare jeugd had zij het vaak gezongen, wanneer zij met hare gespelen des zomeravonds in de wouden van Laon gedanst had met onbezorgde vrolijkheid.

»Intusschen liet dit gezang niet na een gunstigen indruk bij haar teweeg te brengen, daar het haar een blijk was, dat dit woud werd bewoond, en zij ten minste niet van menschelijke hulp zou verstoken blijven. Zij ging eenige schreden het pad op, vanwaar het gezang haar had tegengeklonken, in de verwachting een jager of herder te ontmoeten, reeds zoo vroeg de woudpaden doorkruisende. Maar hare verwondering vergrootte in geene geringe mate, toen zij het pad omging, waar dit achter den heuvel eene kromte vormde, en zij een zonderling gedrogt voor zich zag, veel overeenkomende met dat eens vurigen draaks, waarvan de reuzensagen spreken. Het was een wanstaltige berg of heuvel, geheel van aarde en zoden in den vorm eens reusachtigen bijënkorfs, en even als de woningen dier nijvere beestjes, voorzien van openingen; maar deze openingen gaven alleen het gezigt op een lichtelaaijen gloed blakende binnen dien vreemden heuvel, digte wolken rook en stoom uit elke opening ten hemel latende dwarrelen. Telkenmale wanneer de zachte nachtwind aan de eene zijde in de openingen blies, helderde aan dien kant de gloed op en klommen de rookzuilen met meerder kracht aan de andere zijde opwaarts. Bertha besefte nu, dat die blaauwe tooverachtige nevel, welken zij denzelfden nacht boven de woudkruinen had zien zweven, door deze zonderlinge stookplaats was veroorzaakt. Naderbij komende bemerkte zij tevens, dat dit gloeijend gevaarte niets anders was, dan eene kolenmijt, waarin de aardstoffen alleen werden uitgegloeid, om de graphiet te behouden, ten einde daarvan het dus genaamd *reizsblei* te malen, 'twelk vooral in dien tijd, met leem gemengd, tot het bakken van tegelen werd gebezigd 1).

---

1) Thans tot niet minder doeleinden aangewend, en vooral tot het vervaardigen van onze potlooden.

»Weldra bemerkte Bertha nevens dezen gloeijenden kolenberg eene reusachtige gedaante — zittende op een laag bankje — het hoofd met eene wollen muts gedekt, en even zwart en met koolstoom bestoven als de naast hem gloeijende mutserd. Angstig trad Bertha nader, de handen voor de borst gevouwen en gestadig op den man starende, die haar niet opmerkte, maar bukte, een stuk brood en eene waterkruik in de hand nam, en zijn sober morgenbrood begon te nuttigen.

»Zoodra echter de kolenbrander door het geruisch van Berthaas schreden werd gewekt, hief hij vol verbazing het hoofd op, trad eenige schreden terug, nam eerbiedig de muts van het hoofd, vouwde de handen, en viel angstig op de kniën.

Dit gedrag van den vreemden kolenbrander deed Bertha moed scheppen; zij naderde en bleef zwijgend voor hem staan.

»De kolenbrander maakte het kruisteeken, en sprak:

»»Zijt gij een der goede elven? Uw gelaat duidt het aan, dat gij eene geluksbode, de beschermgeest van dit woud zijt! Men sprak mij vaak van uw bestaan, en menigmaal des nachts heeft mijn lied geklonken door dit oord, maar nimmer hebt gij mij, arme man! begenadigd met uwe komst. Ik zie het, dat mij van u geen kwaad te wachten staat; zegen mij, schoone godin!"

»»Mijn vriend!" zeide Bertha, door het gedrag van den eenvoudigen man te meer bemoedigd, »ik ben niet alleen geen bovennatuurlijk wezen, maar een arm ongelukkig meisje, dat door slechte bloedverwanten verstooten werd, en reeds dezen geheelen nacht door het bosch dwaalde; ik ben ziek van honger en vermoeidheid. Ik bid u dus, om eene snede brood en een dronk water, ik zal u honderdvoud deze liefdedienst vergelden, en indien eenig menschelijk gevoel in uw hart woont, weigert gij dit zeker aan eene ongelukkige als ik ben niet!"

»»Mijn goed, lief kind!" zeide de kolenbrander, terwijl hij met de beide zwart berookte handen Berthaas blanke vingeren omklemde, »de hemel zendt u tot mij;

Ruprecht van het Middelwoud heeft nog nimmer een arme zijne hut voorbij laten gaan, zonder van zijn sober levensdeel iets te hebben afgestaan, en gij, een zoo jong en schoon meisje, bekoorlijk als de blanke elven, welk hart zou zoo ongevoelig kunnen zijn, om eene bede uit uw lieven mond te weigeren? Uwe ongewachte verschijning in dit nachtelijk uur maakte mij ongerust; treed in mijne schamele hut, schoone jonkvrouwe! Och, ik had ook eens eene dochter, jong en lieftallig als gij, maar de wreede dood ontnam mij op eenmaal mijn hoogsten levensschat; thans sluimert zij daar ginds onder den groenen heuvel aan de beek!''

De boschbewoner wischte een traan uit het oog en geleidde Bertha naar zijne hut, geheel van zoden en leem zaamgesteld en door een klein aan den zolder hangend lampje verlicht. Een ruw houten kruis hing aan den wand en op eene van berkentakken gevlochten bank lag een mosbed uitgespreid; de goedhartige man zette een stuk zwart brood op de tafel, benevens eene groote kom gevuld met geitenmelk, terwijl hij zeide:

»»Dit is alles, wat ik bezit, mijn kind! Moge het u goed smaken, hoezeer het ook verschille van het maal, dat gij ongetwijfeld t'huis gewoon waart.''

»Bertha genoot met blijkbare graagte van het eenvoudig maal, en was innerlijk dankbaar voor de goedheid Gods, die de harten harer beulen bewoog, om haar het leven te doen behouden. Terwijl zij, blijkbaar in gedachten verzonken, haar brood at, zette de man zich tegenover haar, leunde met de armen op de tafel, staarde met toenemende belangstelling hare schoone edele gelaatstrekken aan, en sloeg even aandachtig hare nette kleeding gade — die van Noëls dochter, welke zij in stede van de hare had moeten aantrekken — en sprak toen:

»»Nu zult gij mij zeker wel verhalen, hoe het komt, dat gij, eene zoo edele jonkvrouwe — want dat merk ik op uit alles wat u betreft — op zoo een ongewoon uur, te midden van den nacht, in dit eenzaam bosch dwaalt, en bij een ouden kolenbrander huisvesting vraagt. Ik

ben niet nieuwsgierig, maar belangstelling alleen doet mij deze vraag uiten."

»"Vergeef mij, goede vriend! Een antwoord op deze vraag moet ik volstrekt schuldig blijven; ik zwoer bij mij zelven dit aan niemand meê te deelen."

»»Och, zeker eene ongelukkige liefde, misschien minnehandel aangeknoopt met een van uws vaders lijfeigenen, en thans door hardvochtige bloedverwanten verstooten, die weldra berouw zullen gevoelen van hunne onnatuurlijke daad en u komen opzoeken. Welnu, tot zoo lang kunt gij wel ten mijnent blijven, en ik hoop, dat alles zich ten beste schikken zal; hierneven is nog een klein vertrek, dat gij zoo lang als het uwe beschouwen kunt — bij den dag heeft men in dit woud geene woning noodig — geheel het bosch is een groen geurend paleis, en de vogelen zingen ons nacht en dag hunne liederen voor, schooner dan een der fluitspelers het zou kunnen aan het prachtig hof van onzen grooten rijksvoogd Pepijn."

»Bertha sidderde bij het hooren van dezen naam, en staarde droefgeestig in het roode licht der lamp; toen zij het haar geschonken genadebrood genuttigd had, begaf zij zich naar het nevenkamertje, en leî zich op een daar neergestrekt mosbed ter ruste.

»De morgen was reeds sedert lang aangebroken, toen Cariberts dochter ontwaakte. De kolenbrander zat weer nabij zijn zonderlingen brandenden kolenheuvel: versche melk en brood stonden op de tafel gereed. Bertha wierp zich in een innig dankgebed op de kniën en bad den hemel haar te sterken in het leed, dat nog verder over haar beschikt mogt worden.

»Toen de kolenbrander binnentrad en zijn gast aan het ochtendmaal vond, lachte hij haar goedhartig toe, en zeide:

»»Hoor eens, jonkvrouw! terwijl gij sliept heb ik nog eens over uw verblijf alhier nagedacht en begrepen, dat mijn armzalig hutje toch geen geschikt verblijf voor u is, en ik, arme man, u weinig voedsel zal kunnen aanbieden, in het minst overeenkomende met uw stand en

rang. Zie, daarom heb ik dit bedacht. Mijn broeder is een man, die het veel beter in de wereld doen kan dan ik; hij is eigenaar van den graphietmolen, niet verre van het kasteel Weichenstephan, waar heer Pepijn de korte thans verblijf houdt. De kolen, door mij gebrand, gaan naar den molen van mijn broeder, waar ze gebroken en gemalen aan de tegel- en steenbakkerijën geleverd worden...."

»»Uw voorstel is ongetwijfeld niet onaannemelijk, Ruprecht!" antwoordde Bertha; »maar zal uw broeder genegen zijn, een arm meisje als ik in zijne woning op te nemen? — Niet dat ik hem het noodige, dat hij mij verschaft, niet zou kunnen vergelden; dat zij verre! Ik borduur zoo goed als welligt in deze marken onder de adeldochters geene enkele gevonden wordt, en wanneer uw broeder mijn werk meêneemt naar Regensburg, maakt hij ruimschoots zoo veel géld er voor, als hem mijn onderhoud kosten zal. Maar ben ik bij uw broeder tegen alle vervolgingen veilig?"

»»Ongetwijfeld zijt gij dat! Mijn broeder heeft twee dochters, nagenoeg van uw leeftijd; gij kunt bij voorbeeld voor eene mijner nichten doorgaan, en wanneer gij eenvoudiger kleeding aandoet en uw kapsel verandert, zal men u moeijelijk herkennen; daar sta ik u borg voor."

»»Welnu, mijn vriend! dan ben ik bereid u naar uw broeder te volgen," sprak Bertha, »en ik verzeker u, dat ik ook uwe dienst aan mij bewezen niet onbeloond zal laten."

»Weinige uren later reeds volgde Bertha den kolenbrander naar den molenaar.

»Hier aankomende staarde haar oog op een groot en somber vierkant gebouw, geheel met koolstoom overtogen; door de ronde gaten in den muur aangebragt kronkelde nu en dan eene wolk koolzwart naar buiten, en zag men de steenen kentelen, die daar binnen door paarden werden in beweging gebragt.

»Bertha ontving een zwaarmoedigen indruk op het zien van dit gebouw; spoedig echter werd die door een

aangenamer vervangen: op geringen afstand van den graphietmolen zag zij een ruim met riet gedekt huis, aan den oever van eene heldere beek, welke aan deze zijde door het wouddal kronkelde. Onder de lommer van het digt geboomte, slingerde de beek voort, en verloor zich te midden van lagchende heuvelen; eenige geiten graasden niet verre van de woning, en het geheel had een zoo bevallig en aanlokkend voorkomen, dat het oog der ongelukkige gravendochter er met welgevallen op rusten bleef.

»Op eene bank voor de deur zat de eigenaar van den molen, nevens een achttienjarig meisje, in eenvoudige landkleeding, niet schoon van uiterlijk, maar frisch en gezond als eene boerendeerne, ontwikkeld te midden van den gunstigen invloed der natuur.

»De molenaar was een man, die ongetwijfeld reeds zeventig jaren tellen moest. Hij droeg een zwart linnen werkpak, waarbij zijne zilveren haarlokken en baard scherp afstaken. Zoodra hij zijn broeder en de vreemde maagd bespeurde stond hij op, en ging beiden tegemoet.

»Wel zie eens aan!" riep de oude, »daar is broeder Ruprecht in zulk kostelijk gezelschap, dat een edelling het hem zou kunnen benijden; bij Sint Denys, oude vogel! hoe komt gij in uwe afgezonderde woudkrocht daaraan? zeg!"

»De kolenbrander verhaalde thans op welke wijze Bertha tot hem kwam, en wat de oorzaak was van haar verblijf te midden van het afgelegen woud; hij stelde zijn broeder voor zijne zorgen aan de bekoorlijke jonkvrouwe niet te onttrekken, en deelde hem meê, dat zij met borduurwerk haar onderhoud vergoeden zou. De molenaar glimlachte over dit voornemen, doch daar hij door een enkelen blik op haar, spoedig de overtuiging bekwam, dat zij eene dochter van zeer voorname lieden zijn moest, twijfelde hij niet, of de verzoening met hare ouders zou spoedig volgen, en hij volbragt in elk geval eene goede daad, door haar te hoeden tegen wanhoop en gebrek.

»Spoedig was Bertha dan ook als huisgenoote van den

molenaar aangenomen. Op zijne vragen wie hare ouders waren, en wat de oorzaak was van hunne zoo groote onbarmhartigheid, dat zij hun eigen kind ter deure uitstieten, bewaarde Bertha weer het diepste stilzwijgen, en verzocht den molenaar hier nimmer naar te onderzoeken. De goede man eerbiedigde haar geheim.

Reeds des anderen daags zat de dochter van Caribert van Laon onder de schaduwen van het geboomte, nabij de woning des molenaars, met haar handwerk op den schoot, en liet de naald vlijtig heen en weer gaan over het lijnwaad, waarop zij voornam een fraai tafereel te stikken, 'twelk zij als bijdrage voor haar onderhoud door den molenaar in de stad wilde laten verkoopen.

Menigmaal dwaalde echter haar blik in droef gepeins over den omtrek en parelden bittere tranen der smarte over haar schoon gelaat: zij dacht dan terug aan haar grijzen vader, die zijne Bertha gelukkig waande en gevierd te midden der feesten aan Pepijns hof. Zij huiverde op het denkbeeld hoe vreeselijk een eed haar bond, om zich nimmer meer als de verloofde van den magtigen Pepijn te doen kennen, en zelfs nooit weer haar vader te zien. Dit woud, deze woning was voor Bertha de aanvang van een nieuw en afgezonderd leven; hier had zij adelglans en luister, vorsteneer en rijkdom voor immer afgelegd, en haar besluit was om zoodra zij de goedgunstige lieden, die haar beschermden, had beloond, zich binnen de muren eens kloosters aan godsdienst en liefdadigheid te wijden, en geheel haar volgend leven tot boete en dank te doen strekken voor de liefde Gods, die haar zoo wonderdadig aan de handen harer beulen onttrokken had.

»De molenaar en zijne beide dochters eerbiedigden haar geheim, en behandelden de schoone jonkvrouw met eene zoo dienstvaardige genegenheid en achting, dat Bertha den hemel niet genoeg danken kon voor de gunst, die haar onder het herbergzaam dak gevoerd had van dezen regtschapen man.

»Eenige dagen later had Bertha haar borduurwerk gereed: het was een kunstig bewerkt tafereel met bloemen en bladeren, vogelen en vlinders, rijk aan schake-

ring en kleurenkeuze. De rozen en leliën schenen zóó frisch, als waren zij pas ontloken, en hier en daar school een dauwdrup tusschen de bladeren, welke echter kleine paarlen waren door de kunstvaardige hand der schoone borduurster tusschen de draden aangebragt.

»De molenaar, die naar Regensburg moest, nam het borduurwerk meê, en bragt het bij een koopman in frankische kunstwerken; deze en zijne vrouw bewonderden het werk in hooge mate; en het aan beide zijden beschouwende, zagen zij bijna geen onderscheid in de voor- en achterzijde. Toen de koopman den molenaar vroeg, welken prijs hij voor dit kunststuk verlangde, haalde deze de schouders op, en zeide:

«»Bepaal zelf de waarde, mijn vriend! Ik heb geene kennis van dergelijke zaken, en verkoop het slechts voor een ander."

»Ik zal er u twee zilveren solidussen voor geven!" antwoordde de koopman.

»De molenaar schrikte eenigzins; want twee dier zilverstukken bedroeg in die dagen eene vrij belangrijke som 1).

»Verblijd nam de molenaar het geld en kocht, gelijk Bertha hem bevolen had, voor een deel daarvan, nieuwe benoodigdheden ter vervaardiging van een tweede borduurwerk.

»Zoodra de jonkvrouw, want dit moet zij wel zijn, anders kende zij een zoo adellijk handwerk niet," zeide de koopman, »een tweede stuk afheeft, kom dan maar gerust ten mijnent, ik koop het van u."

»Verheugd bragt de molenaar dien avond het geld aan zijne lieve gast, en merkte aan, dat wanneer zij dus voortging, hare vingeren weldra eene zóó belangrijke som zouden bijeengegaard hebben, dat het genoegzaam wezen zou voor de bruidschat eener adeldochter.

»Bertha wilde het geld, dat de molenaar haar aanbood, niet ontvangen. Met een betooverenden glimlach op het weemoedvol gelaat, sprak de dochter van Caribert:

---

1) Zestig gulden in verhouding tot onze tegenwoordige geldswaarde.

»»Behoud dit geld, mijn goede vriend! beschouw het als eene belooning voor uwe gastvrijheid en zorgen voor mij, en wanneer gij andermaal stedewaarts gaat en nieuw werk verkoopt, breng mij dan eenige kleederen meê, zoo eenvoudig mogelijk, opdat zij voegen mogen aan den stand, in welken het den hemel behaagde mij te plaatsen.”

»Korten tijd later ging de molenaar andermaal met een stuk naar de stad, 'twelk 't vorige nog verre in kunst en schoonheid overtrof; de koopman, die de meerdere waarde van dit werk niet ontkende, gaf er een gouden schildling voor. De handelaar wilde tevens volstrekt weten, wie de zoo ervaren borduurster was, 'tgeen de molenaar echter stellig weigerde te zeggen, hem verzoekende daar nimmer naar te onderzoeken, wijl hij zich anders zou genoodzaakt zien, elders de borduurwerken te verkoopen 1).

»Op deze wijze wist Bertha zich zoo goed mogelijk te schikken in haar lot, en de haar betoonde goedhartigheid ruimschoots te vergelden, hopende van de toekomst, dat er nog eenmaal voor haar weder een tijd zou aanbreken, waarin de valsche handelwijze van Noël aan het daglicht komen zou. Bertha voegde zich zoo goed in haar lot, dat ook het denkbeeld om den kloostereed te gaan afleggen door haar nu en dan werd uitgesteld, en het huisgezin van den molenaar haar meer en meer beviel ”

Hier sloeg Adenez zijn handschrift toe. De heirtog zeide:

»Maar verhaal ons thans, mijn spreker! wat er van de valsche Bertha en Noël werd? — Onze nieuwsgierigheid blijft daaromtrent nog onvoldaan!”

»Ik hoop die spoedig tegemoet te komen, mijn edele heere!” antwoordde Adenez, »maar veroorloof mij tot behoorlijke orde van mijn verhaal, daarmeê aan te vangen in het:

1) De goudschildling deed ruim 90 gulden.

Derde hoofdstuk.

»Zoodra Noël zich zeker waande van den moord aan Bertha gepleegd, liet hij zijne dochter Adalgise de kleederen dier jonkvrouw aantrekken, en haar plaats nemen in hetzelfde voertuig, waarin de ongelukkige dochter van Laon gedurende de reis gezeten had. Hij bragt haar nu eerst op den weg, die naar het kasteel Weichenstephan voerde, en naauwelijks had de roode ridder eenige mijlen op die heirbaan afgelegd, of de gezanten van Pepijn kwamen hem met groote praal tegemoet, en ontvingen de schoone bruid namens hun magtigen heer.

»Weldra had men het burgslot aan den Donau bereikt. Pepijn en een aantal zijner hofgenooten toefden den statigen optogt met ongeduld. Adalgise, van wier gelaat thans iedere trek van somberheid verdween, en die een minzaam lachje op de lippen spelen liet, sprong vrolijk uit de draagkoets, en trad blozend haren bruidegom te gemoet.

»Pepijn nam met ongekunstelde blijdschap hare hand en drukte die aan de lippen; het verwonderde hem, en velen die er het oog op vestigden, dat de gewaande Bertha, die algemeen bekend stond als met zoo wanstaltige voeten geboren, zich niet de minste moeite gaf, om die bij het afstijgen te verbergen, maar twee voetjes toonde, zóó klein en welgevormd, als welligt geene der schoonste vrouwen onder geheel den stoet bezat.

»»Hartelijk welkom, mijne schoone bruid!" sprak Pepijn, haar een kus drukkende op het blanke voorhoofd, dat zij den beroemden major domus met betooverenden blos toestak, »uwe reis is ver en moeijelijk geweest; gaarne had ik persoonlijk u tot veel verder tegemoet ge-

gaan, indien mijne zorgvolle waardigheid als rijksbestuurder zulks niet hadde belet. Nogtans geloof ik, dat de man, die mij vertegenwoordigde en u begeleidde, door zijne zorgen voor u toonde, hoezeer hij de eervolle taak, om u tot ons te voeren, heeft gewaardeerd."

»»Zoo is 't, grootmagtig heer!" antwoordde Adalgise, met onderworpenheid, »uw gevolmagtigde heeft mij als zijne gebiedster behandeld in elk opzigt; hij was onuitputtelijk in uwen lof en schetste mij steeds in levendige en bekoorlijke kleuren de vreugde en het levensheil, dat mij toeven zal, als uwe gehoorzame gemalinne?"

»Pepijn glimlachte, en zeide:

»»In zijn ijver schilderde hij welligt dit geluk wel wat al te schoon, mijne bruid! en leverde misschien met dit tafereel het tegenovergestelde van uw portret!"

»»Van mijn portret, heer?" vroeg Adalgise, en wisselde een blik met haren vader.

»»Voorzeker," hernam Pepijn, »de schilderij staat verre beneden het origineel; de schilder heeft de natuur in hare schoonheid niet kunnen volgen, gij zijt veel bekoorlijker, mijne Bertha! dan uw afbeeldsel; maar zoo kan daarentegen alligt de schildering van het genot, dat u toeft aan mijne zijde wel eens schooner zijn dan de werkelijkheid: wij hebben een zeer ongestadig leven en brengen meer tijd door op het slagveld en de reis dan binnen onze kasteelen te Aken of Weichenstephan. Maar, kom aan! deze heeren en vrouwen verlangen ook hare gebiedster te verwelkomen! Groet uwe aanstaande vorstin, mijne edelen! Gij ziet, zij is zoo minzaam als schoon!"

»Allen begaven zich nu beurtelings naar Bertha, waarvoor men Adalgise althans hield, en bragten haar hulde en welkomgroet. Te midden der zaamgevloeide menigte uit het vlek, dat het kasteel omgaf, en de prachtig uitgedoste hofgenooten, werd Adalgise verder geleid, terwijl Pepijn aan hare zijde reed, en niet ophield te toonen, dat hij haar innig genegen was. Met helsche vreugde bemerkte Adalgise in welke mate hare schoonheid reeds over Pepijn zegevierde: geen teeken van de

sombere en gezagvoerende gemoedsstemming, welke men anders bemerkte, was leesbaar op haar gelaat; goedwillige zachtheid glansde in haar oog; voor elkeen had zij een vriendelijken blik, voor ieder een minzaam woord. Zelfs de schoonste jonkvrouwen onder den stoet werden door hare goedhartige blikken en minzame stem geboeid; de afgunst en haat tegen de vreemde gravendochter opgevat, schenen te wijken en gaven plaats aan de gedachte, dat men in de hooggevierde jonkvrouwe alligt eene beschermster of vriendinne vinden zou, die in menig opzigt in veler belang de behulpzame hand bieden kon, of van hare magt over den rijksvoogd gebruik maken, om hem te beheerschen en te winnen in menige zaak. De afgunst zocht baat in huichelarij, en men twijfelde niet, of de eenvoudige jonkvrouwe van Laon, die zich schijnbaar zoo goedhartig en voorkomend toonde, zou spoedig de speelbal worden van list en eigenbelang en weldra verward raken in de strikken der hovelingen, of spoedig de gunst verliezen van haren gemaal.

»Geenszins vermoedde men, dat de onschuld, welke men op haar schoon gelaat waande te lezen, juist het masker was, waar achter een bedrog verborgen lag, zóó diep en fijn beraamd, dat zelfs de magtige rijksvoogd eerst na geruimen tijd ervaren zou, welk vreeselijk spel men met hem speelde.

»Intusschen namen de feesten op Pepijns kasteel een aanvang, en werd de verloving dra gevierd; ook het huwelijk werd weinige dagen later te Regensburg voltrokken, en de jeugdige echtgenooten gevoelden zich gelukkig in elkanders bezit. Vooral echter trof het veler opmerking, dat Noël zich reeds zoo spoedig in de gunst der jonge gemalin van Pepijn had weten te dringen, en de gewaande Bertha eenige dagen na het huwelijk eensslags van eene zoo schijnbaar eenvoudige en goedhartige jonkvrouwe veranderde in eene fiere trotsche gebiedster, in wier blikken men heerschzucht las en verachting van elk, die beneden haar stond.

»Thans gebeurde er iets, hetwelk ongetwijfeld een gevolg was van Noëls sluwe listen. De oude graaf

Caribert van Laon stierf aan de gevolgen eener onbekende ziekte, welke zoo spoedig was toegenomen, dat de geneesheeren zich in raadselen verdiepten over de oorzaak dier ongewone kwaal. Adalgise scheen buiten zich zelve van smart, sloot zich op in hare kamer, hulde zich in zware rouwkleederen, klagende en weenende over het verlies eens vaders, die haar boven alles dierbaar was. Pepijn wendde alles aan, om hare smart te lenigen en eerbiedigde haren rouw, als den tolk van haar gevoelvol kinderlijk hart.

»Noël begaf zich naar het hof van graaf Caribert, om namens de gewaande Bertha, de noodige zaken te regelen. Weldra volgde ook Pepijn, die thans voor zijne gemalin, aan wie het graafschap toeviel — wijl Caribert buiten haar geene kinderen naliet — leenlieden aanstelde, de nalatenschap haars vaders regelde, en met zijn gunsteling de teraardebestelling van den ouden vorst bijwoonde.

»Aan het hof van Pepijn bevond zich een man, die, behalve het vertrouwen van zijn heer, ook dat der jonge vorstin meer dan iemand scheen te deelen. Na Noël was deze het, die vaak in belangrijke zaken werd geraadpleegd. Volgens de gewoonte dier dagen was niet alleen Pepijn, maar de meesten die hem omgaven, ten hoogste bijgeloovig: het mystieke christendom der middeleeuwen had nog veel behouden van de germaansche vooroordeelen en godenvrees, zoo dat het geene verwondering wekt, dat zelfs de meest beschaafden zich lieten beheerschen door de magt der tooverkunst en wigchelarij.

»Ten gevolge hiervan mogt de sterrenwigchelaar Palus aan Pepijns hof een niet onbeteekenend persoon geheeten worden. In vele zaken geraadpleegd, vorschte de wigchelaar menig geheim uit, ten einde met te meer zekerheid zijne voorzeggingen te kunnen doen: dus handelende, werd hij met menige verborgenheid bekend.

Bij Adalgises komst aan het hof des rijksvoogds, was het zijner aandacht niet ontgaan, hoe zeer zij met Noël geheime zaken te regelen had, telkenmale, bij afwezig-

heid van Pepijn, in het vertrek van den hooggeplaatsten gunsteling vertoefde, en door wenk en blik aan 't geoefend oog van den wigchelaar verried, dat tusschen hen beiden eene geheele andere verstandhouding bestond, dan die van gebiedster en bevoorregt gunsteling.

»Ofschoon het Adalgise uitmuntend gelukte Pepijn voortdurend te boeijen, en door het huichelen eener ondoofbare liefde elke verdenking in slaap te wiegen, bespeurde Palus de wigchelaar toch menigmaal — als hij voor de vorstin hare toekomst lezen moest in de flikkerende hemellichten — een moeijelijk te verbergen angst, die haar gemoed bezwaarde. Vaak zinspeelden hare vragen op eene onzekerheid in haar lot, op een wantrouwen in de toekomst en den hoogen rang dien zij bekleedde. Eene oorzaak moest dit wantrouwen in haar lot ongetwijfeld hebben; maar die was door het listig oog van den wigchelaar niet te ontraadselen.

»Op zekeren nacht, dat de astroloog in een der torenkamertjes van 't kasteel de sterren bespiedde, als las hij vele zaken uit den vastgestelden loop of de mindere of meerdere schittering, werd er aan de deur geklopt. Adalgise trad binnen. Zij verkeerde in gezegenden staat, en, naarmate de tijd naderde, dat zij Pepijn een telg schenken zou, scheen ook hare vrees toe te nemen.

»Onaangenaam in zijne bepeinzingen gestoord, boog Palus evenwel eerbiedvol het hoofd, zoodra Adalgise binnentrad, en onder geheimzinnige teekenen plaats nam op een zitbankje in het observatorium.

»De zachte schemering van den zomernacht verlichtte de voorwerpen van dit kamerken met twijfelachtigen schijn. Palus, in zijn lang zwart gewaad, met witten baard en kalen schedel, stond daar als een geheimzinnige toovenaar te midden van het vertrek. Adalgise, in een wit gewaad gehuld, het hoofd gesluijerd, ten einde niemand haar op den togt naar den nachtelijken hemelbeschouwer herkennen zou, zat op weinigen afstand als eene sybille der oudheid, den astroloog raadplegende over de godspraak, welke zij een vorst of veld-

heer zou toespreken van haren ontzagwekkenden orakelstoel.

»»Mijne vrouwe!" sprak Palus, »ik had niet gedacht mij reeds heden over uwe hoogstvereerende komst te te zullen verheugen; de hemel is helder, de sterren schitteren in vollen glans, uw gesternte treedt dezen nacht in aspect 1) met dat van uwen hoogvereerden gemaal — gij ziet, ik was reeds werkzaam."

»»Gij hebt het mij immers gezegd, vriend Palus! ik had geene rust op mijne sponde, ik brandde van verlangen, om te vernemen wat dit tintelend hemelschrift aangaande mijn lot verkondigt. Ga voort met uwe verhevene taak, mijn vriend! Lees of de dood mijns dierbaren vaders niet het droevig voorteeken is van eene menigte andere smarten en gevaren, welke ons huis dreigen; raadpleeg nogmaals de taal dier schitterende lichtstippen, wier invloed zoowel op de natuur blijkbaar is als op de lotgevallen der menschen. Zie of de huwelijksvrucht, die ik den rijksvorst spoedig hoop aan te bieden, ons ten zegen zal strekken, en zeg mij tevens, of ik rekenen mag op de duurzaamheid van mijn verheven lot."

»De oude astroloog zag glimlagchend op de spreekster, bijkans geheel in het duister gehuld, en antwoordde:

»»Gij weet, mijne hoogvereerde vrouwe! al wat de kunst en mijne diepe studiën vermogen, wordt aan uw lot gewijd en aan dat van mijn verheven begunstiger Pepijn!"

»Dit zeggende nam Palus zijn astrolabium, en hing dit in het venster....

»»Een oogenblik, mijn waarde vriend Adenez!" dus viel hier de nieuwsgierige jonker van Gembloux in, »wat is een astrolabium?...."

Adenez woelde even met de hand in zijn fraai krullend hoofdhaar, en staarde den luisterenden adelkring rond. Op menig gelaat las hij eveneens de onbekend-

---

1) Stand der sterren tegenover elkander.

heid met het astrologisch werktuig, dat hij zoo even noemde. Adenez antwoordde in dezer voege:

»Een astrolabium, mijne hoogvereerde heeren en vrouwen! is een werktuig, waarmeê men den gezigtshoek naar zekere graden afmeet. Den grooten sterrekundigen Ptolomeus, die in de tweede eeuw onzes Heeren te Alexandrië leefde, is men, zoo niet de uitvinding, dan toch de volmaking er van verschuldigd. Het bestaat uit een enkelen metalen ring, in verschillende graden afgedeeld, en voorzien van een liniaal, draaijende van het middelpunt, waarin *diopters* — kijkspleten — zijn aangebragt. Dit werktuig gaf den astroloog gelegenheid, om de hoogte der sterren te bepalen en het hemelpunt af te perken, waarop hij het oog wilde rigten 1)."

»Thans weten wij het eenigzins, mijn goede *roi* Adenez!" zeide heirtog Hendrik, »breng ons maar weer op den sterrentoren. Wat las Palus in 't hemelschrift?"

»Ik geloof *niets*, mijne edele heeren! want hij hield zich slechts alsof hij wonderen ontdekte. Tot de valsche Bertha zeide hij, dat de beide planeten, welke invloed uitoefenden op haar leven en dat van Pepijn, in het tweede aspect traden, en alzoo in tegenschijn van elkander stonden; dat dus de eene opging en in vollen glans was, terwijl de andere onderging en verduisterde, zoo als bij het dalen der zon, wanneer deze in tegenschijn is met de volle maan, terwijl deze planeet aan de andere zijde des hemels begint te schitteren.

»Een zoo belangrijk tijdstip had de valsche Bertha zich niet voorgesteld; zij trad haastig naar den astroloog, die met het hoofd voor zijn werktuig gebogen stond, vatte hem driftig bij den arm, en zeide:

»»Spreek, spreek! Verklaar mij duidelijker wat gij in de teekenen des hemels ziet, mijn vriend!"

»Palus voerde Pepijns gemalinne met het oog voor een

---

1) Adenez bedoelt dit werktuig in zijne eenvoudigste zamenstelling. Na de uitvinding der verrekijkers werd het astrolabium aanmerkelijk verbeterd. In de nieuwere sterrekunde wordt het echter zelden meer gebruikt, en door den *theodoliet* vervangen of op zee door den *spiegelsextant*.

der kijkspleten van het astrolabium. Adalgise staarde in het tintelend licht eener ster, prijkende in vollen glans.

»»Dit is de dwaalster Mercurius, onder welker invloed mijn heere Pepijn geboren werd; zij schitterde ook toen in vollen luister, en ik sloeg haar licht gade, terwijl men mij de tijding bragt van mijns heeren geboorte. Zij voorspelt roem, glorie en geluk, en schijnt toe te nemen in licht naarmate de geboortedag van den grooten rijksvoogd nadert.”

»»Heil mijn grootmagtigen heere!” sprak Adalgise op veinzenden toon; en ongeduldiger, »thans mijne geluksterr, vriend Palus?”

»De wigchelaar bragt Adalgise met het oog voor een lager gezigtspunt van het astrolabium, en sprak:

»»De uwe, mijne vrouwe! de planeet Venus, welke Mercurius volgt op diens baan!”

»Adalgise bemerkte naauwelijks hare levensster: deze was bijna op haar verste standpunt van de aarde verwijderd en ongetwijfeld in hare eerste lichtwisseling. Mat en flaauw was Venus' glans en een dunne nevel scheen hare oppervlakte te omwikkelen.

»»Gij ziet, helaas, mijne vrouwe! terwijl het hemelteeken uws gemaals in vollen glans tot ons nadert op zijne baan, treedt het uwe terug, en verliest in luister.”

»»Ongeluksbode! en voor weinige weken geleden zeidet gij mij zooveel goeds: gij voorspeldet mij de geboorte eens zoons, die de roem wezen zou van zijn geslacht, en door de wereld geëerd worden en bewonderd!”

»»Toen leefde uw vader nog, mijne edele gebiedster!” antwoordde Palus, van terzijde op haar een doordringenden blik werpende.

»Adalgise sidderde en staarde naar het gelaat des wigchelaars: het was kalm als gewoonlijk en volgde met schijnbare aandacht de verschillende sterrebeelden aan het schitterend firmament.

»»Gij hebt gelijk, mijn vriend! ik dacht aan roem en geluk, en moest slechts, in rouw gedompeld, tranen wijden aan de nagedachtenis van den edelen Caribert

van Laon! De sterren wijzen mij mijn pligt! Ik begeef mij terug naar mijn vertrek, trouwe vriend! Zeg mij immer de waarheid gelijk thans, en Bertha zal u steeds eene opregte vriendinne zijn!"

Palus boog het hoofd en staarde de trotsche gestalte der vorstin met aandacht na: hij zag haar tusschen het geboomte verdwijnen en het kasteel binnengaan. Toen nam hij glimlagchend het astrolabium van het venster, en zette zich op een lagen zetel, leunde met het hoofd in de hand, en mompelde:

»»Zij beeft zoodra ik van Caribert spreek; het gesprek, dat ik voor weinige dagen hoorde uit dit venster, terwijl zij met Noël te middernacht over de graspaden wandelde, versterkt mijn vermoeden. Hier is grond voor eene geheime misdaad, en deze vrouw is niet wie zij schijnt. Stil, men komt!...."

»Langzame voetstappen werden op de trappen hoorbaar, zij naderden de deur der kamer, en er werd behoedzaam aangeklopt.

»Palus opende; een man trad omzigtig binnen: het was de meest vertrouwde handlanger van Noël, zijn knecht Riko.

»»Ha, man van uw woord!" sprak de wigchelaar, »goed, zeer goed, dat gij komt. Zoo even is de vorstin vertrokken."

»»Ik zag haar gaan, mijn geleerde vriend! Ik kom thans mijne gelofte vervullen, want gij zijt de eenige, wien ik 't geheim vertrouwen durf, hetwelk mij hoe langer hoe meer bezwaart en het heil mijner ziele rooft. Ik wil het fijngesponnen net van misdaden verscheuren, waarin mijn heere Pepijn, ondanks zichzelven, wordt voortgesleurd; wij moeten hem redden van het verderf, dat hem omgeeft; omzigtig, langzaam en als bij toeval."

»»Spreek duidelijk, Riko! Bij de magt des hemels, zweer ik u, dat nimmer de naam van den man, die mij de vreeselijke geheimen, welke aan dit hof bestaan, openbaart, over mijne lippen komen zal: dan eerst wanneer de hand der bewerkers onschadelijk is gemaakt, en het uw eigen wil wezen zal, dien naam te noemen. Gij kent

mij, als verstandig en omzigtig genoeg, om noch mij zelven noch mijnen heer in het verderf te storten!"

»»Zoo hoor dan, Palus! Deze gemalin van onze heere Pepijn is niet de dochter van den overleden graaf Caribert van Laon: zij is de dochter van Noël, van den rooden ridder! Haar naam is Adalgise; alleen eene treffende gelijkenis met de bedoelde Bertha, onzes heeren bruid, is het eenige wat zij met haar gemeens heeft."

»»Mensch! spreekt uwe tong waarheid?" vroeg Palus, verschrikt opstaande van zijn zetel.

»»Zoo waar schenke mij God Zijn heilig oordeel! Hoor verder. Noël heeft, alleen door mij en Simon verzeld, de dochter van Caribert van het pad gevoerd en nabij zijn kasteel doen brengen. Daar in eene eenzame hoeve overnachtende, heeft hij ons door goud en belofte doen zweren, om zijn misdadig plan te helpen uitvoeren, of, bij weigering van onze hulp, ons met den dood bedreigd!"

»»Den rooden ridder kennende, die zijne woorden zelden zonder uitvoering laat, gaven wij aan zijn verlangen toe, en voerden Bertha, de dochter van Caribert, in 't woud, om haar te vermoorden!"

»»Ongelukkige! wat hebt gij gedaan?"

»»Wat ik moest, om mijn eigen leven te redden! Hoor verder! Zoodra wij de bewijzen van den dood der schoone bruid hadden overgeleverd, trok Noël naar zijn slot en deed zijne dochter de kleederen aantrekken der vermoorde bruid van onzen heer Pepijn.

»»Van het zijpad afwijkende, trof Noël spoedig den stoet aan, die gezonden was om de schoone Bertha af te halen. Onze heere Pepijn, zijne bruid werkelijk zoo schoon vindende als haar afbeeldsel, en verrast, dat het sprookje harer groote voeten geheel verzonnen was, scheen door hare schijnbaar zachte voortreffelijke hoedanigheden in vurige liefde ontstoken. De feesten namen een aanvang, het huwelijk werd voltrokken; en zij, die door elk voor de ware Bertha wordt aangezien, begint thans reeds het masker af te werpen, wordt trotsch en heerschzuchtig. Noël verbeeldt zich, dat de vrees voor zijne magt het verschrikkelijk geheim binnen mijne lip-

pen sluit; maar hij vergist zich, heer Palus! hij vergist zich; welligt hadde ik nog niet gesproken, ware het niet, dat hij mij dezer dagen dwingen wou tot nieuwe misdaad.''

»»En deze was?''

»»De dood van den edelen graaf van Laon, den grijzen Caribert! Ik huiverde terug voor het denkbeeld, om mij op het kasteel van dezen man te vertoonen, onder den schijn van gezant des heeren Pepijn — gelijk Noëls plan was — den ongelukkigen Caribert eenige geschenken aan te bieden en, terwijl ik de gastvrijheid genoot onder zijn dak, hem te dooden door dolk of vergift. Neen, ik deinsde voor dit denkbeeld met afgrijzen terug, en stelde mij door dit verzet bloot aan den haat des trotschen gunstelings. Maar wel verre is het, dat ik door mijne weigering het leven van Caribert heb gered; òf mijn oude handlanger Simon òf iemand anders in het spel is geweest, ik weet het niet; zeker echter is het, dat graaf Caribert werd vermoord, en met hem, zoo als Noël meent, het geslacht van Laon uitgestorven. De snoode dwaas!''

»»Verder, Riko!''

»»Zie, heer Palus! ik hield mij terstond overtuigd, dat de oude graaf vallen moest; want alligt, wanneer Caribert of iemand der zijnen aan het hof van Pepijn ware verschenen, zou men immers het bedrog hebben ontdekt. Hoe sterk ook Noëls dochter op de ware Bertha mogt gelijken, een vader kent zijn kind ook in elk gewaad.''

»»Zeer zeker, Riko! maar nog komt mij alles, wat gij mij verhaalt, voor als een droom; echter heb ik reeds voorlang opgemerkt, dat deze vrouw altijd door eene geheime vreeze wordt gekweld, en telkens als zij tot mij komt, zekerheid hebben wil van den glansrijken duur haars lots. Ongetwijfeld verstaat zij de kunst, om door 't guichelspel der liefde het gemoed te boeijen van onzen heer. Nogtans zal eenmaal het verraad aan het daglicht komen en hare ster plotseling ondergaan. Maar zeg mij, Riko! gij zelf wendt u tot mij, om middelen te beramen,

opdat nog het kwaad hersteld worde en de zwarte misdaad uitgewischt; doch welke mogelijkheid blijft daartoe over, nu vader en dochter reeds vielen als de slagtoffers van Noëls list?"

»Verheugd stond de knecht op, vatte Palus' hand, en sprak op blijden toon:

»»De ware Bertha leeft nog, mijn heere! Wij hebben haar gespaard; deze hand was niet zoo verhard in den moord, dat zij een onschuldvollen engel, als deze, zou hebben kunnen dooden!"

»»Heil u!" sprak de wigchelaar, »uw loon zal groot zijn! En waar, waar bevindt zich de echte dochter van graaf Caribert van Laon?"

»Riko verhaalde thans hoe hij en zijn makker Simon de schoone jonkvrouwe naar het bosch hadden gevoerd, en de lieve maagd op hare bede genade geschonken, onder den heiligen eed niemand ooit hare afkomst of stand te openbaren, en, waar zij zich ook mogt bevinden, voor de wereld vergeten haar leven te eindigen. Riko onderstelde, dat Cariberts dochter zich, uit vrome dankbaarheid voor hare redding, naar een klooster zou hebben begeven, om aldaar hare dagen te slijten."

»»Nogtans zal ik haar zoeken!" sprak de wigchelaar, »niemand moge iets weten van hetgeen gij mij hebt meêgedeeld. Zelfs voor Pepijn blijve het een geheim, totdat het oogenblik daar is, om hem zijne ware bruid in de armen te voeren. Ha, mijn sluwe roode ridder! dacht gij dus het kunstig gebouw van eigen grootheid te vestigen op de grondslagen van misdaad en moord! Neen, bij den hemel en Gods eeuwige almagt! het zal spoedig instorten onder uwe voeten. De dagen uwer magt zullen eindigen!"

»Nog geruimen tijd zaten Palus en Riko op het sterrenkamertje te zamen beraadslagende over de middelen, om de sedert lang verlorene Bertha op te sporen. De wigchelaar liet zich zoo goed mogelijk eene beschrijving geven van de plek waar zij Bertha hadden heengevoerd en aan zich zelve overgelaten. Palus zelf ging kort daarna — toen Pepijn afwezig af — naar het woud, doch

vond niemand, die hem iets wist meê te deelen van eene maagd, die geruimen tijd in het bosch had vertoefd. De kolenbrander was reeds voorlang naar een ander oord vertrokken, doch men wist niet juist waar, zoodat men zich niet tot hem kon wenden. Na vele vergeefsche opsporingen, besloot de wigchelaar eindelijk aan het toeval over te laten wat een streng onderzoek niet vermogt; intusschen sloeg hij elke handeling van den rooden ridder naauwkeurig gade, en bewaakte Adalgises schreden met scherpen blik.

»Dus waren er drie jaren verloopen, sedert Pepijn de korte zich met de gewaande dochter van graaf Caribert in het huwelijk had begeven. Hij ondervond vaak, dat hare inborst niet overeenstemde met de schijnbaar minnelijke uitdrukking van haar gelaat; doch zijne veelvuldige staatszaken, zijn voortdurend streven naar de geheele koninklijke magt, de elkaar opvolgende veldtogten, vooral tegen de Saksers en andere oproerige naburen, deden hem zelden lang op een zijner kasteelen vertoeven, en het huiselijk leven smaken aan de zijde zijner gemalin.

»Inmiddels had Adalgise Pepijn een zoon geschonken, en zich hierdoor, gelijk zij meende, voor immer op den rijksvoogdelijken zetel haars gemaals gevestigd. Reeds zag zij in het kind, dat zij hem schonk, den toekomstigen bestuurder van het Frankenrijk. Hoewel dit het geval niet werd, staat echter Adalgises zoon bekend als een beroemd man, die door zijne groote geleerdheid alom geacht werd, en in het jaar 795, onder den naam van Leo III, als opvolger van Adriaan I, den pauselijken stoel beklom.

»Bijna vier jaren waren thans sedert het huwelijk van Adalgise met Pepijn verloopen. Eerst nu weer bevond de groote hofmeijer zich op het kasteel te Weichenstephan, terwijl de valsche Bertha met haar kind het rijkskasteel te Aken bewoonde.

»Pepijn, een groot minnaar van de jagt, ging bijna

dagelijks uit, om dit vorstelijk vermaak te smaken. Dan verzelden hem Riko, de knecht van Noël — de laatste bevond zich als gewoonlijk bij Pepijns gemalin — benevens Palus de wigchelaar en eenige andere dienaren. Zelden waren de edellingen, die Pepijn op deze togten volgden, ruim in aantal. In zichzelven gekeerd, ongestoord willende denken over de grootsche plannen, die hem door het hoofd woelden en vaak tot besluit kwamen, trok hij, op zijn moedig spaansch ros gezeten, door de eenzame woudstreken, totdat een toon der jagers het spoor van eenig wild meldde, en de honden hun geblaf aanhieven. Dan ontwaakte eensslags met volle kracht het strijdvuur in den zoon van Karel Martel, dan hief hij zich op in den zadel en rende voort, de jagtspriet geheven, met fonkelend oog en zwoegende borst; en eenmaal hert of ever op het spoor, ontkwam het zijne welgeoefende hand nimmer.

»Op zekeren dag hadden Pepijn en zijne jagtgenooten zich zoo verre in het woud begeven, dat zij van het juiste pad waren afgedwaald, en beseften, dat het hun onmogelijk zou wezen, nog vóór den nacht het kasteel Weichenstephan te bereiken.

»Palus deelde dit vermoeden meê aan Pepijn, die ontevreden wegens de onoplettendheid der jagers en 't weinig geluk, dat hun dien dag de jagt had opgeleverd, zich aan den voet eens booms neerzette, en bevel gaf om brood en wijn op te disschen, zich verder weinig bekommerende over allen die hem omringden.

»Gewoon op het slagveld onder den blooten hemel den nacht te slijten, hinderde hem het koude vergevorderde jaargetijde in geene deele. Palus daarentegen, vermoeid van den togt en een rustigen nacht verre stellende boven een koel mosbed, te midden van het woud, gaf Riko bevel, om nogmaals op verkenning uit te gaan, of zich hier of daar in den omtrek ook eene jagershut of boerenstulp bevond, waar men zich ter ruste zou kunnen leggen. De wigchelaar zag tevens, dat de broodkorf, dien een der knechten droeg, niet ruim meer voorzien was, en wenschte dus hartelijk, om in het bijzijn

van menschen te komen, opdat het hun aan geen voedsel mogt ontbreken.

»Riko ging een eind weegs verder en klom in een boom; tot den top geklauterd, bespeurde hij in de verte een vreemdsoortig licht: niet als het eenzaam lampje, dat den moeden wandelaar uit eene hut gastvrij tegenstraalt, maar als ware het een breede holle boom, binnen welken een groot vuur brandt, dat door verschillende openingen een uitweg zoekt.

»Naauwkeurig vestigde Riko den blik op dit zonderling verschijnsel, en spoedig werd het hem duidelijk: het was de mijt eens kolenbranders.

»Onmiddellijk begaf de knecht zich verder, en vond denzelfden man nevens den vuurberg zitten, die Bertha tot zijn broeder den molenaar had gevoerd.

»»Goede vriend!" sprak Palus, »weet gij ook in dezen omtrek eene woning, binnen welke eenige vermoeide jagers een nachtverblijf zouden kunnen vinden? Wij zijn van het regte pad gedwaald en kunnen onmogelijk voor het aanbreken van den nacht weer te huis zijn."

»Eerbiedig stond de kolenbrander op, en antwoordde:

»»Niet ik, heer! kan u een nachtverblijf bieden, anders ware het ter uwer beschikking; maar indien het u gevalt mij te verzellen, zal ik u tot mijn broeder op den graphietmolen brengen; deze heeft eene goede woning en ruimte genoeg om u te herbergen."

»»Volg mij dan; gij zult van mijnen heer een goed loon ontvangen voor uwe moeite."

»De kolenbrander keerde met Palus naar Pepijn, die nog immer aan den voet des booms zat, en zeer misnoegd was over het berigt, dat een zijner knechts bragt, namelijk dat de wijn en het brood nagenoeg opwaren. Toen de wigchelaar met zijn zwarten gezel voor den rijksvoogd staan bleef, verhief deze even het hoofd, en staarde Palus vragend aan.

»»Deze man, heer! weet hier nabij eene woning, waar wij den nacht kunnen doorbrengen en onze paarden voederen."

»»Gaan wij dan!" zeide Pepijn.

»De kolenbrander bemerkte spoedig genoeg aan de kleeding van den jager en diens korten bevelenden toon, dat hij met een man van hoogen rang te doen had; op eerbiedigen afstand volgde hij, en weldra had men den molen bereikt.

»De kolenbrander wees op het nette huisje zijns broeders, waarvoor de beide dochters van den molenaar zich met spinnen onledig hielden.

»Zoodra de oude man een zoo voornaam gezelschap ontdekte, groette hij den jager en zijne togtgenooten zeer hartelijk en noodigde hem in zijne woning.

»»Indien het weinige, dat ik bezit, u van dienst kan zijn," sprak de molenaar met oud-germaansche gastvrijheid, »treedt dan in, mijne heeren! en beschouw mijn huis als het uwe!"

»Pepijn gaf den kolenbrander een solidus voor zijne aanwijzing, en trad in het vertrek. De molenaar droeg melk, brood en kaas op, en zag met genoegen, dat de jager en zijne gezellen zich het weinige, dat hij hun bieden kon, wel lieten smaken.

»Terwijl Riko en Palus mede aanzaten, en Pepijn de beide dochters van den molenaar glimlagchend gadesloeg, daar deze zich met allen ijver onledig hielden, om de hongerige gasten te spijzigen, sprak de molenaar onophoudend over verschillende zaken, de jagt betreffende, en waarop Pepijn den man welwillend antwoordde.

»Terwijl Riko achter dèn zetel zijns heeren stond, bespeurde hij, dat de deur der kamer op een kier gezet werd, en een bekoorlijk meisjes gelaat naar binnen gluurde. Zoodra de bespiedster het gezelschap daar binnen had beschouwd, en den knecht in het gelaat zag, slaakte zij een gesmoorden kreet en trok het hoofd terug.

»Hoe kort dit voorval ook duurde, Riko had genoeg gezien, om dit gelaat te herkennen; hij vond in haar, die binnen de kamer gluurde, het slagtoffer terug van den listigen Noël: Bertha van Laon!

»Pepijn en Palus hadden wel bevreemd opgezien, toen dit zonderling geluid in de kamer klonk, doch gingen verder met het gebruik huns avondmaals voort.

Riko herstelde zich weer spoedig en hield zich als bemerkte ook hij niets.

»Zoodra Pepijn echter opstond, nam Riko den wigchelaar terzijde, en deelde hem met verheugden blik zijne ontdekking meê. Palus geloofde ter naauwernood, wat de knecht hem toesprak; doch toen deze hem bezwoer, dat hij zich niet vergiste, besloot Palus zijnen heer op omzigtige wijze met hunne ontdekking bekend te maken, en het masker van den rooden ridder te verscheuren.

»Toen de wigchelaar zich met Riko buiten de woning des molenaars bevond, en aan de achterzijde voor de vensterluikjes kwam, bemerkten beiden een flaauwen lichtstraal, dringende door de reten van het luikje. Palus staarde behoedzaam naar binnen, en bemerkte Bertha, die — met 't hoofd op de hand geleund in diepe aandacht scheen verzonken — bij het flaauwstralend lampje voor hare tafel zat. De gelijkenis tusschen haar en Adalgise trof ook Palus, en Rikoos hand vattende, fluisterde hij :

»»Ge hebt mij geene verdere verzekering te geven, mijn vriend! de gelijkenis is treffend. Ga thans binnen bij onzen heer, en laat mij op deze plek alleen; wanneer hij u vraagt waar ik mij bevind, zeg hem dan dat ik de sterren raadpleeg."

»Riko deed aldus. Palus zette zich op een bankje, en hield zich als volgde zijn oog met de meeste aandacht de helflikkerende hemellichten aan den helderen herfsthemel boven hem.

»Pepijn, door het eenvoudig maal verkwikt en tevreden in het huis van den molenaar, waar alles rein en welvarend uitzag, een veilig dak ter ruste gevonden te hebben, trad mede naar buiten, en vroeg den knecht waar Palus zich bevond.

»»Daar ginds, mijn heere!" antwoordde deze; »de geleerde man is weer in de beschouwing der sterren verdiept."

»Pepijn glimlachte en wandelde derwaarts. Palus zat

daar, oogenschijnlijk met de meeste belangstelling de sterren boven zich gadeslaande.

»»Het schijnt, dat uwe vermoeidheid niet groot is, mijn waarde vriend!" sprak Pepijn, den wijzen man goedig op de schouders kloppende, »zit ge nu nog de sterren te beschouwen?"

»»Ja, heer! en ik heb sedert de laatste weken eene niet zoo belangrijke voorspelling in uwe planeet gelezen als thans. Groot is het wat mij wordt geopenbaard. Zie, zie!"

»»Ga van hier, Riko!" sprak Pepijn, thans door bijgeloovige aandacht geboeid. »Verhaal mij, Palus! wat leest gij?"

»»Niets minder, mijn gebieder! dan dat ge heden nacht onder één dak vertoeven zult met uwe wettige gemalin!"

»»Dwaas! en hoe zou dit mogelijk wezen?! De tijd der wonderen is voorbij: dit huis ligt minstens zes mijlen van mijn kasteel, de nacht is reeds aangebroken, en hoe zou men het nu moeten aanleggen, om binnen weinige oogenblikken te Weichenstephan te zijn? Kunt gij mij arendswieken leenen en vliegen leeren?"

»»Dat zij verre; maar uwe wettige gemalin bevindt zich onder dit dak."

»»Bij het zwaard mijns vaders! man, gij raaskalt! Roep den molenaar, die zal het toch wel het beste weten."

»Palus riep den gulhartigen graphietmaler tot zich. Pepijn vroeg:

»»Zeg mij de waarheid, man! Hebt gij eene vreemde vrouw in uw huis verborgen?"

»De molenaar stond een weinig bedremmeld, en antwoordde:

»»Neen, heere! gij zaagt mijne dochters! Ze zijn de eenige vrouwen, die ik ten mijnent heb."

»»Gij spreekt onwaarheid, vriend!" dus viel Palus in, »ik weet zeker, dat gij eene jonge schoone maagd van hooge afkomst in uw huis herbergt."

»De molenaar, voor Berthaas lot vreezende, en haar

te liefhebbende, om haar over te leveren aan vreemden, zonder te weten of haar goed of kwaad toefde, schudde andermaal ontkennend het hoofd.

»»Man!" sprak Pepijn, »ik zeg u, lieg niet, want ik zou u kunnen straffen. Ik ben Pepijn, de plaatsbekleeder van koning Hilperik den derden."

»Op het hooren van den hoogen naam zijns gasts, boog de molenaar demoedig het hoofd, en zeide:

»»Vergeving, vorst! uw gezel sprak waarheid. Omstreeks vier jaren woont bij mij eene schoone jonge vrouw, wier afkomst mij wel is waar onbekend is, maar die niettemin op hoogen rang moet aanspraak hebben. Dit ziet men aan hare bewegingen, dit hoort men aan hare spraak. Ik geloof niet dat eene vrouw in geheel Frankenrijk schooner borduurt dan zij."

»»Breng mij tot haar!" en zich tot Palus wendende, »uwe voorspelling is in zoo verre waar, mijn vriend! maar gij hoort toch, dat deze vrouw of maagd niet mijne echtgenoote zijn kan, en mij even vreemd is als u."

»Palus antwoordde niet; de rijksvoogd stond gereed, om den molen binnen te treden; de molenaar vouwde smeekend de handen, en zeide:

»»Verschooning, heer! voor de arme maagd, die ik sedert vier jaren aan hare hardvochtige bloedverwanten onttrok! ik heb haar lief, als ware zij mijne eigene dochter. Zij is zoo goed en schoon; och, voer haar niet van hier!"

»»Mijn goede man! wij kennen haar volstrekt niet. Deze geleerde, die menig geheim uit de taal der sterren ontraadselen kan, verklaart mij, dat ik heden nacht onder één dak zal rusten met mijne gemalin; hoewel het nu waarheid is, dat gij in uwe woning eene jonge vrouw van hooge afkomst verwaardschapt, kan dit toch niet mijne gemalinne zijn. Uwe beschermlinge zal geen haar op het hoofd gekrenkt worden, en kunnen wij haar lot verbeteren, wij bieden ons daartoe aan."

»»Volg mij dan, heer!" en de molenaar voerde den majordomus zijne woning binnen.

»De molenaar klopte aan de deur van het vertrek,

binnen 'twelk Bertha zich bevond; deze riep op schuchteren toon: »binnen!" en Pepijn en Palus traden in hare schamele kamer.

»Vreemd waren de gemoedsuitdrukkingen, leesbaar op aller gelaat. Bertha stond verschrikt op, herkende in het uiterlijk van Pepijn dat van haren toekomstigen gemaal, en moest zich vastklemmen aan de tafel, om niet ontsteld neer te zinken: haar oog, waarin het volle licht der lamp straalde, was onbewegelijk op Pepijns gelaat gerigt. Deze bleef roerloos staan, en besefte niet, hoe het mogelijk was, dat binnen deze woning eene jonge vrouw leefde, die in houding en wezen zóó treffend geleek op zijne gemalinne, dat het hem voorkwam als een droom, in welken zich haar evenbeeld duidelijk vertoonde. Bertha sloeg eindelijk bevreesd het oog neder, vouwde de handen, en lispte:

»»Mijn heere Pepijn! Grootmagtig voogd des Frankenrijks, u zij heil!"

»»Maar bij sint Denys!" riep de majordomus, »welk spel speelt men hier? Zoo de stem het niet verried, zou ik eene andere dan deze vreemde voor mij meenen te zien. En dit meisje kent mijn naam, hoewel wij dien eerst zoo even noemden in dit huis. Palus! uwe kunst is groot, maar gij hadt mij moeten zeggen, dat ik dezen nacht met het evenbeeld mijner gemalin onder één dak rusten zou, maar niet met mijne Bertha zelve, dan ware uwe voorspelling geheel vervuld geworden!"

»Het donker oog van den rijksvoogd bleef met zoo zonderbare uitdrukking op het gelaat der schoone maagd gevestigd, en staarde haar voortdurend zoo vragend aan, dat zij al hare geestkracht verloor, voor Pepijn op de knieën viel, en in tranen uitriep:

»»Gij zijt groot en regtvaardig, o God! de onschuld wordt bewaakt door Uwe hand!"

»En zij lag daar, als het beeld der smarte, ter aarde gebogen door de magt van een wreed en niet te vermijden noodlot: hare golvende lokken, door den zachten gloed der lamp herschapen in glansrijk goud, daalden weelderig rondom hare schouders, blank als marmer, en

welker zachte ronding met den half ontblooten boezem ongemerkt zamensmolt. Het eenvoudig blaauw gewaad met gouden boordselen, dat Bertha droeg, zonk in breede plooijen langs hare schoone gestalte, en deed het elpenblanke harer tint des te hooger uitkomen.

»»Meisje! wie zijt gij?" vroeg Pepijn.

»Bertha hief in bangen zielestrijd het oog op, zeggende:

»»*Ik*.... ik ben.... neen, o God! mijn eed!" en als verstikte de stem in hare keel, liet zij het hoofd op den boezem zinken en de blanke handen krachteloos langs het ligchaam.

»»Maar spreek dan!" riep Pepijn driftig met den voet op den grond stampende.

»»*Ik* zal dat, heer!" viel de wigchelaar in, die geen nader bewijs behoefde voor hetgeen Riko hem had meêgedeeld: »deze schoone maagd, welke onder dit nederig kleed en schamel dak hare ware grootheid verbergt, is Bertha van Laon, de dochter des ongelukkigen Cariberts, gestorven door de hand eens moordenaars!"

»Een schelle kreet, zóó smartvol en hartgrievend, dat de molenaar en zijne dochters kwamen toeloopen, klonk door het huis, en Bertha zonk bewusteloos aan de voeten van haren vorst. Dit plotseling berigt van den dood haars vaders trof de arme maagd zoo hevig, dat ook hare laatste krachten verloren gingen, en de nevel der bewusteloosheid haren geest verduisterde. De dochters van den molenaar snelden toe, en hieven haar van den grond, op de beide mannen verwonderde blikken werpende. Pepijn echter onttrok geheel zijne aandacht aan al wat hem omgaf, vatte Palus heftig bij den arm, en zeide ernstig:

»»Mensch! gij waagt het met mij een spel te spelen. Ik beken hare gelijkenis met mijne gemalin, maar gij geeft haar ook den naam. Spreek, wat moet ik van dit alles voor waarheid houden; welk doel beoogt gij met mij tot dit meisje te voeren? Weet, dat, hoezeer ik u ook genegen ben, ik in mijnen toorn zelfs geen vriend spaar, zoodra hij mij beleedigt!"

»En langzaam strekte Palus de hand over het bleek gelaat der bewustelooze Bertha, en zeide :

»»Ik zweer u, heer! bij de almagt Gods en mijne zaligheid, waarop ik hope na dit leven, dat deze maagd is Bertha van Laon, de dochter van Caribert!"

»»En dus mijne vrouw?" donderde Pepijn, de hand aan het zwaard slaande en in klimmende drift, »wie is dan mijne gemalin?"

»»Niets meer dan eene kebse, heer! Zij is Adalgise, de dochter van Noël, den rooden ridder!"....

»Pepijn stond als verpletterd daar, met de beide handen krampachtig in zijn lang en verwilderd hoofdhaar grijpende, met het groot en flikkerend oog ten gronde blikkende, terwijl de borst hijgde in toenemenden zenuwstorm.

»»De bewijzen!" riep hij eindelijk met heesche stem, »de bewijzen, Palus!"

»Riko de knecht stortte binnen, viel op de kniën voor zijnen heer, en verhaalde hem wat er gebeurd was met Bertha van Laon, zoo als wij er getuigen van geweest zijn. Pepijn hoorde den man met toenemende woede en ongeduld. Zoodra hij had uitgesproken, keerde zijn toorn geheel tot den knecht; hij balde de handen te zamen, en stond gereed den armen man hare kracht te doen gevoelen; doch Palus waagde het den verbolgen vorst te weerhouden, zeggende met de kalmte van zoo even :

»»Deze man, mijn gebieder! mag niet het voorwerp worden van uwe geregte wraak; hij was slechts het afhankelijk werktuig van den laaghartigen Noël, hij kende den geduchten gunsteling en de magt zijner listen, en trotseerde evenwel zijn bevel, door deze schoone maagd het leven te sparen tot uw heil, o heer! want door hare redding komt thans de zwarte misdaad aan het licht van den man, die door u met schatten en gunstbewijzen werd overladen. Genade voor Riko! straf den schuldige!"

»»Uwe woorden bezweren allengs den storm der woede in mijn gemoed, Palus!" hernam Pepijn, de armen langzaam over de borst kruisende. Pepijn ging eenige

malen bedaardelijk het vertrek op en neer, overpeinzende wat hem op zoo toevallige wijze werd verklaard, en als tot zich zelven sprekende, fluisterde hij:

»»Hier moet behoedzaam gehandeld worden. De sluwe plannen van dien gunsteling zullen op even geheimzinnige wijze worden verijdeld als zij beraamd werden. Nog is het tijdstip niet daar; werpen wij het gebouw onzer eigen grootheid niet door overhaasting ten gronde!"

»Pepijn bleef voor Bertha staan, en schouwde haar in het ontsteld, doch schoon gelaat; zij sloeg het op en wreef de hand over het bleeke voorhoofd, alsof zij zich het gebeurde wilde herinneren; thans in het kalm en minzaam gelaat van den major domus blikkende, schepte zij moed. Pepijns oog viel nu op den gouden ring aan haren middelvinger: het kleinood, dat hij door Noël ten teeken der verloving had gezonden. Welk bewijs kon hij nu meer eischen!

»»Gij draagt nog mijnen ring, vrome ongelukkige maagd! Bij Gods liefde, die u spaarde, zoo min als gij en ik dezen ring verbreken zullen, zoo zeker zal ik gestand doen aan mijn vorstelijk woord, en u verheffen nevens mij in uwen naam en rang!"

»Een luide vreugdekreet werd door Cariberts teruggevonden dochter geslaakt. Pepijn vatte hare hand, en sprak tot allen die hem omringden:

»»Laat ons alleen!"

»Palus en Riko, benevens de molenaar en zijne dochters verlieten het vertrek. Pepijn bleef met zijne schoone bruid alleen, en zette zich nevens haar. Zij moest hem al het gebeurde verhalen; zij deed dit in ongekunstelde taal en geheel naar de waarheid der gebeurtenissen, welke met Rikoos woorden in alle opzigten overeenstemde. Toen Pepijns wraaklust op nieuw ontvlamde, en hij zwoer Noël en Adalgise te verderven en op hen den dood van Caribert en Berthaas leed bloedig te wreken, borst de zachtzinnige maagd in tranen uit, biddende haren heer het geheim vooralsnog als heilig te bewaren. Zij herinnerde hem aan het kind, dat Adalgise onder het harte droeg, en dat alsdan met haar vernietigd wor-

dende, hem voorzeker een moord op het geweten zou laden. En zich weer voor hem op de knieën werpende, vouwde zij de handen, zag hem met betooverenden blik aan, en vervolgde: »ik bid, ik smeek u, mijn heere! offer eigen rust en geluk niet op aan mijn deerniswaardig lot; laat de leer onzes Heeren, die gezegd heeft: »vergeef uwen vijanden," ook ingang vinden in uw gemoed. Ik ben niettemin uwe verloofde voor God. Draag ik niet den bruidsring aan mijne hand, welke mij telkens herinnert aan den eenmaal gelegden band, welke door geene magt ter wereld, door geene list van uwe vijanden kan verbroken worden? Beschik over mij, heer! en laat mij in dit stille woud, in deze afgelegen woning, mijn armen braven vader beweenen, en mij verheugen in uw geluk. Spaar bloed, mijn gebieder! Wees grootmoedig in uw straffen, gelijk gij het in uw beloonen zijt, en tref de schuldigen ten juisten tijde na kalm beraad door edelmoed!"

»Pepijn boog in verrukking het hoofd over Berthaas schoon en bezield gelaat, drukte er een kus op, en sprak:

»»Wat zijt gij schoon en goed, mijne verloofde! kalmte en wijsheid besturen uwe woorden en de liefde stroomt mij als een zoete balsemgeur tegen uit uw gemoed. Uw wil zal geschieden; wij zullen met gerustheid het oogenblik afwachten, waarop wij hun het masker kunnen afrukken, die ons misleidden en het bloed stortten van uw armen vader. Wees getroost als ik, mijne beminde bruid! ik gevoel het, eenmaal nog zullen wij gelukkig wezen, en mijn volk zal u danken en zegenen, als zijne grootmoedige beschermster!"

»En lang nog, tot het zachte morgenlicht reeds door de reten der luiken scheen, zaten Pepijn en Bertha bijeen. Daarna onderhield de rijksvoogd zich geruimen tijd met den molenaar, en beschikte met dezen verschillende zaken omtrent het voortdurend verblijf der schoone jonkvrouwe in zijn huis. Na allen plegtig te hebben doen zweren, dat niemand het ontdekt geheim verraden zou, keerde Pepijn naar het kasteel Weichenstephan

terug, zonder zich schijnbaar om Noël en diens dochter, welke zich te Aken bevonden, te bekommeren.

»Des te meer evenwel bezocht Pepijn den graphietmolen, en sleet de schoonste uren zijns levens aan de zijde zijner bekoorlijke bruid. Was hij door het uiterlijk schoon en de geveinsde genegenheid der valsche Adalgise getroffen voor korten tijd, hier kluisterden hem hechter ketenen: de lieve dochter van Caribert, die in deugd en zachtheid een engel geleek, wist, door eenvoud en verstand, de bruisende driften van den grooten rijksbestuurder en legervoogd zoo zeer te leiden, dat zij geheel zijn hart aan zich verbond, en zij hem dierbaar werd bovenal. Terwijl hij elken dag, die zijne moeitevolle regeringstaak hem vrij liet, onder voorwendsel van de jagt doorbragt in het eenvoudig huisgezin van den molenaar aan de zijde zijner wettige gemalin Bertha van Laon, verheugden de snoode Noël en zijne sluwe dochter zich over de toekomst, die hen tegenlachte. De listige Adalgise droomde zich reeds eene koningskroon op het hoofd, en zag zich aangebeden en gevreesd door geheel het Frankenrijk.

»In dezen droom voortsluimerende, bemerkte zij het niet, dat het gedrag haars gemaals sedert geruimen tijd zoozeer was veranderd en haar vader zeldzaam meer blijken zijner gunst ontving, schoon menigeen der edellingen zich in stilte aanmerkingen veroorloofde over den aanstaanden val des rooden ridders.

»Dus was ruim een jaar verloopen en Adalgise had Pepijn een zoon gebaard. De indruk, welke deze tijding maakte op den vorst, was pijnlijk; hij bleef, ondanks dit berigt, op Weichenstephan, en deed door de rijksgrooten opteekenen, dat dit kind niet zijn opvolger zou wezen, maar voor den geestelijken stand bestemd blijven.

»Noël en Adalgise verkeerden hierdoor in sombere gemoedsstemming, hoorden het fluisteren en de aanmerkingen der edellingen, en kwelden zich met de oorzaak te zoeken dezer koelheid aan de zijde van Pepijn. Adalgise vond meer en meer de voorspellingen van Palus

tot vervulling komen en smaakte reeds uit den beker van haar door list gekocht geluk de wrange teugen der misdaad.

»Eenige maanden later deelde ook Bertha haren gebieder mede, dat zij moeder worden zou. Zoo pijnlijk hem de geboorte van het kind viel van de vrouw, die hij haatte met al de bitterheid van een bedrogen man, zoo voerde hem dit berigt tot blijdschap, en versterkte den liefdeband tusschen hem en Bertha meer dan immer.

»Weldra echter sloeg voor de beide gelieven — die in het uitgestrekte woud, thans weer in liefelijken zomerdos getooid, de zoetste teugen der wederzijdsche huwelijksliefde smaakten — het scheidensuur.

»De Saksers en andere volken, grenzende aan het Frankenrijk, en al sedert lang hieraan cijnsbaar, verhieven andermaal de oproervaan en dwongen Pepijn heirvaart uit te schrijven en met volle wapenmagt tegen hen op te trekken.

»De vorst zag zich alzoo genoodzaakt den molen en al wat deze voor hem dierbaars bevatte, te verlaten. Teeder was zijn afscheid van Bertha; hij riep den molenaar tot zich, en sprak goedhartig, doch ernstig:

»»Mijn vriend! nogmaals herinner ik u aan den heiligen eed aan mij afgelegd, niemand te openbaren wie deze vrouwe is, vóór de tijd komt, dat ik het geheim van haar verblijf alhier kan opheffen. Ik heb haar lief boven mijn leven, en ik beloof bij den geest mijns vaders, dat, wanneer zij mij een zoon baart, deze zoon mijn opvolger worden zal. Zie, morgen reeds begeef ik mij naar het veld, maar noch het gewoel van den strijd, noch het gevaar des doods, zal mij de uren van liefde en heil doen vergeten, binnen uwe eenvoudige woning doorgebragt. Gebeurt het, dat ik nog niet uit den strijd ben gekeerd, of dat ik mij elders bevind wanneer mijne geliefde Bertha mij een kind schenkt, begeef u dan onverwijld naar mij op weg, en is het niet mogelijk mij dadelijk te spreken, geef dan, zoo Bertha van een zoon beviel, aan een mijner boden dezen pijl, opdat

hij mij dien onmiddellijk ter hand stelle; en zoo zij eene dochter ter wereld brengt, zij geve u dan een stukje meê van haar kunstvol borduurwerk.”

»De molenaar zwoer naauwkeurig aan het verlangen des magtigen heirvoogds te zullen voldoen. Weenend staarde het liefderijk gezin des molenaars hunnen veelbeminden beschermer na, toen deze den molen verliet. Bertha verzelde haren heer tot aan de plek waar zij den nacht doorbragt, toen de beide knechten van Noël haar genade hadden geschonken. Ook thans zonk de avond, deze woudstreek in een zacht en schemerachtig licht hullende; de droom, welke dien vreeselijken nacht zoozeer hare zinnen boeide, trad haar nu weer in vollen gloed voor den geest; zij herinnerde duidelijk zich het schitterend paleis waarop zij in vurige letteren de woorden las:

»»Hier is de woonplaats der deugd, van de koningin van het Frankenrijk!” Ook de hemelsche geleigeest, die haar dezen tempel binnenvoerde, de jonge meisjes die haar met bloemen bestrooiden, de vorstelijke persoon op den troon wiens gelaat haar thans voorkwam geheel overeen te stemmen met dat van Pepijn, en de vrouw welke haar zelve zoo treffend in uiterlijk geleek en tot wie de kreet »weg, weg met de valsche koningin!” geheven werd, de feestmuziek en het Elvenlied van den goedhartigen kolenbrander, dit alles trad weer met frissche kleuren voor hare verbeelding en wapende haren geest met vertrouwen en moed op eene heilrijke toekomst.

»Pepijn en Bertha zette'n zich op denzelfden heuvel, waar zij toenmaals den nacht had doorgebragt; zij verhaalde hem alles, en beiden smaakten nogmaals het rein genot van opregte trouw en min.

»Eindelijk nam Pepijn afscheid van zijne wedergevondene gemalin sprak en haar moed in, beschouwende den droom als een troostvol teeken des hemels en het onfeilbaar beeld der toekomst; hierop verliet hij het woud, het pad inslaande dat naar zijn kasteel voerde.

»Bertha knielde nogmaals in diepen ootmoed op dien heuvel, en dankte God voor Zijne liefde en vaderzorg,

den beroemden rijksvoogd tot harteleed was, dat hij zelf niet tot haar snellen kon, en waarschijnlijk weer spoedig naar het veld zou moeten trekken.

»Eenige rijke geschenken, die Palus haar overhandigde, nam Bertha met groote dankbaarheid aan en antwoordde:

»»Zeg aan mijn gemaal en heere, dat, hoe groote vreugde het mij ook wezen zou, om hem onzen zoon te toonen en hem welkom te heeten uit den roemvollen strijd tegen de ongeloovigen, dat ik evenwel geheel berust in mijn lot en hier zal blijven, zoolang mijn heer en gemaal dit goeddunkt. Hier, te midden der natuur, zal ik den Heere bidden zijne wapenen te zegenen en hem luisterrijk te doen zegepralen over barbaarschheid en ongeloof!"

»Toen Pepijn de tijding van Palus en het antwoord zijner teedergeliefde Bertha ontving, was hij even verheugd alsof hij andermaal een grooten veldslag gewonnen had. Hij besloot, zoodra zijne tegenwoordigheid slechts voor eene enkele week kon gemist worden, om naar Weichenstephan te snellen, en moeder en kind aan het hart te drukken, dat zoo vurig verlangde naar beider bezit.

»Onder voorwendsel voor zijne hofgrooten, dat hij zijn kasteel Weichenstephan bezoeken moest, om zelf in oogenschouw te nemen of het bij een nieuwen aanval der Saksers in staat zou wezen, om tot een voortdurend bolwerk te strekken, ijlde hij naar de bekoorlijke moeder en haar kind, dat sluimerde in de wieg. Hij hief het op den arm en kuste de blozende wangen. Bertha, zalig in de ongewachte vreugde, zonk weenende van geluk aan des veldheers moedige borst alle leed en ontbering vergetende in de zoete overtuiging, dat zij alleen hem lief was en dat de blijdschap over den behaalden roem in den strijd zijne genegenheid voor het aanvallig kind — hunne liefde bekroonende — geenszins te boven ging.

»»Bertha!" zeide Pepijn, terwijl hij met haar den eenvoudigen maaltijd nuttigde, hun door den molenaar opgedragen, »zoo God wil zal spoedig de tijd daar zijn, om Noël en Adalgise te ontmaskeren. Het krijgsgeluk heeft

mij op nieuw met magt en roem bekleed en langs dien weg nadert het oogenblik waarop ik zeggen kan: »Mijn volk! zie dáár booswichten en hier het beeld der deugd en liefde, dat u gelukkig maken zal; zie hier de ware Bertha van Laon! Ja, mijne dierbare! dat uur zal aanbreken; gij en ik zullen dan...."

»Pepijn glimlachte, vatte hare hand, en Bertha ernstig in het oog starende, vroeg hij:

»»Kunt gij bij het geheim, dat uw getrouwe boezem besluit, nog een tweede bewaren, mijne lieve?"

»Hoe, mijn heere! dit vraagt gij mij?"

»»Welnu, mijne Bertha! het oogenblik uwer verheffing zal niet alleen dat van uwe regtvaardiging en ons beider geluk wezen: wij zullen dan tevens koning en koningin zijn van het Frankenrijk!"

»Bertha dekte zich het gelaat met beide handen, als duizelde zij bij dit woord. Eindelijk hief zij het oog tot haren veelbeminden gebieder, en sprak:

»»Uw geluk, mijn heere! is de voortdurende bede mijns levens."

»Naar de hoofdplaats van het rijk teruggekeerd, vernam Pepijn, dat de Saksers en hunne bondgenooten andermaal met een leger naderden, geduchter dan weleer. Zijne weermannen in het veld brengende, stelde hij zich aan het hoofd, maar de vijand waagde den slag niet en verschool zich in de bergstreken. Inmiddels gaf dit Pepijn de gelegenheid, om alle cijnsbare vorsten en hunne heiren met zijn hoofdleger te vereenigen."

»Zoodra geheel de frankische heirmagt was verzameld, zochten de zonen Wodans eene wanhopige botsing te ontwijken en in stilte af te trekken, wijl Pepijns strijdmagt twee derden aanzienlijker was dan die der Saksen en Allemannen.

»Terwijl dezen den terugtogt aannamen viel de geheele strijdkracht van Pepijn hen in den rug, en dreef het leger als een zwerm vogelen op de vlugt; honderden kwamen om op het slagveld en vele hunner aanvoerders vielen Pepijn als krijgsgevangenen in handen.

»Dit was Pepijn echter niet genoeg: in de door hem

overwonnen marken deed hij sterke kasteelen bouwen, en zette nog twee jaren lang dezen bloedigen veroveringskrijg met alle kracht door.

»De Saksers en hunne bondgenooten werden hierdoor tot wanhoop gevoerd; die wanhoop sloeg over tot onzinnige woede. Zij verzamelden al hunne naburen, die zich van de overmagt der Franken wilden losrukken, en overvielen als een bruisende bergstroom Pepijns legermagt.

»De rijksvoogd, die de vijanden reeds zoo goed als verwonnen waande, werd droef gestemd door dezen plotselingen ommekeer. Thans was het leger der Saksers twee derde sterker in aantal dan dat van Pepijn.

»Door dit onheilspellend berigt, verzonk geheel het land in moedeloosheid. Ook Bertha vernam het weldra; telkenmale wanneer de molenaar uit Regensburg keerde, vroeg zij met angstige bezorgdheid naar den toestand des legers, en nu en dan ontving zij door vertrouwde boden tijding van haren dierbaren beschermer en heer.

»Elk vreesde met reden dat de ondergang van het magtig leger der Franken nabij was. Door eene tot nog toe ongekende vrees gejaagd, besloot Bertha zelve op zekeren dag, door den molenaar begeleid, naar het leger te gaan en te onderzoeken of de tijdingen, die men ontving, met de waarheid overeenstemden.

»Daar de reize van Weichenstephan naar de plaats waar het leger zich had neergeslagen slechts eenige dagen ver was, hadden Bertha en de molenaar het weldra bereikt. Wijl een aantal vrouwen en betrekkingen van de weermannen of legerhoofden het heir volgde of nabij de tenten verwijlde, trof het niemands aandacht toen Bertha en de molenaar in het hoofdkwartier der frankische krijgers aankwamen.

»Weldra had Bertha den getrouwen Palus en Riko gevonden, en zich aan hen bekend gemaakt; want het was bijna nacht, toen zij bij het leger aankwam en een digte zwarte sluijer dekte haar het gelaat.

»Toen Bertha in 't leger verscheen, zat Pepijn nog wakende in zijne veldtent. De zekerheid van de groote overmagt der vijanden en de bitterheid hunner woede,

had den beroemden krijgsvoogd treurig gestemd; nimmer was hij moedeloozer den dag des strijds tegengegaan dan thans.

»Vermoeidheid en slaap deden hem eindelijk de oogleden sluiten; de lamp aan de zoldering der tent was uitgegaan; de maan wierp haar zachtkwijnend licht tegen de linnen wanden van des vorsten veldleger. Langzaam sluimerde de opperbevelhebber in, het hoofd op de borst gebogen en de linkerhand geklemd om het breede slagzwaard.

»Thans kwam het hem voor, dat de gordijn, welke den ingang dekte, langzaam werd opgeheven, en eene witte gedaante binnensloop. Een zwarte sluijer golfde haar over den rug; en, hoewel de halfwakende krijgsvoogd zich overtuigd hield, dat het eene hemelsche verschijning was, die op dit uur zijne legertent bezocht, trof het hem des te meer, voor zooverre het maanlicht zulks toeliet op te merken, dat de gelaatstrekken van dit bovennatuurlijk wezen veel overeenkomst hadden met die zijner geliefde Bertha.

»Door de bijgeloovigheid zijner eeuw beheerscht, en nog geboeid door de magt des slaaps, zonk Pepijn op de kniën, staarde de verschijning aan met half geopend oog, en vroeg met zwakke stemme:

»»Wie zijt gij, bekoorlijk wezen? Gij, die de houding en het gelaat bezit van haar, mij op de aarde het meest dierbaar? Wat voert u hier?"

»Bertha, nu eerst bemerkende, dat Pepijn haar niet herkende, en vreezende zijne ontevredenheid te wekken over haar waagstuk, vond thans het best zich niet bekend te maken, en te handelen als eene bovennatuurlijke verschijning, die des te grooter indruk zou maken op het ontmoedigd hart des legervoogds, en des te beter zou beantwoorden aan het vrome doel, waartoe zij zich naar zijne tent had begeven. Zij naderde langzaam, en sprak fluisterend:

»»Magtige Pepijn! door de hand Gods tot heden beschermd in het verwinnen uwer heidensche vijanden, waartoe zijt gij wankelmoedig? Hij, die Davids heir-

scharen ter zege voerde tegen de vijanden Zijns naams, zal ook uw zwaard de overwinning schenken, al ware de magt der heidenen zesmaal grooter dan de uwe. Ontvang dit heilig kleinood, waarin zich een stukje bevindt van het ware kruis des Verlossers, opgedolven door de heilige keizerlijke moeder Helena. Draag dit op het hart, stel vertrouwen in God, verlies den moed niet, gij zult verwinnen en koning worden van het Frankenrijk!"

»Pepijn vouwde de handen en boog het hoofd, terwijl hij fluisterde:

»»Door de magt des hemels alleen kan ik overwinnaar worden! Helpe mij de Heer!"

»De heirvoogd gevoelde thans iets kils over zijn ontblooten hals glijden; de hand opheffende, betastte hij eene zware gouden keten, aan welke een kostbare smaragd hing, omvat door een stukje hout van het ware kruis. De hemelsche verschijning verdween. Bertha sloop behoedzaam uit de tent, beval Palus te zwijgen en hun gebieder te versterken in het denkbeeld, dat dien nacht iets bovennatuurlijks had plaats gevonden, waardoor zijn moed en vertrouwen op de overwinning zouden worden bevestigd.

»Pepijn stond op en kuste het zonderling verkregen kleinood, trad de tent uit en wendde zich tot Palus:

»»Mij is een hemelbode verschenen, mijn vriend! de zege is ons!"

»En des anderen daags toog het leger ten strijde. Pepijn droeg de gouden keten op de borst, en kampte met eene verwoedheid, als nog nimmer een zijner krijgslieden zag. Op alle punten des gevaars was hij tegenwoordig; herhaaldelijk wierp hij zich aan de spitse zijner scharen tegen de digtste drommen des vijands en dreef ze heldhaftig terug. Allen vuurde hij aan door zijn onverschrokken voorbeeld, en, toen men hem berigt bragt, dat de magt des vijands vermeerderde, riep hij:

»»Wij zullen verwinnen, mijne kampgenooten! Het kruis strijdt met ons! Al waren de drommen des vijands zesmaal grooter in aantal dan de onzen, mijne dapperen! wij zullen verwinnen! Voorwaarts!"

»En werkelijk beschermde hem het kleinood tegen de bliksemende wapenen der Saksers; want een hunner aanvoerders, te midden van den strijd, op Pepijn toesnellende, liet de heirbijl met reuzenkracht op den schouder des legervoogds dalen, doch het vlijmend staal trof de keten, een der schalmen spleet van een; het onwaardeerbaar hemelgeschenk viel tusschen de strijdenden, maar had nogtans het leven gered van den beroemden krijgsvoogd!

»Na dit wonderbaar behoud streed Pepijn met het volste vertrouwen op Goddelijken bijstand. Nog dienzelfden dag werd de tallooze vijand verwonnen en moest zich onderwerpen. Door dezen grooten strijd, gevolgd door de luisterrijkste zegepraal, werd de magt voor immer in het huis des zoons van Karel Martel gevestigd. De paus en alle andere christenvorsten van 't groote Frankenrijk riepen Pepijn tot koning uit, die dan ook weinig tijds later met groote plegtigheid door bisschop Bonifacius gezalfd werd en gekroond!

»»En Adalgise, de valsche Bertha! werd ook zij tot koningin verheven, mijn spreker?" vroeg heirtog Hendrik ongeduldig.

»Voorzeker, mijn heere!" antwoordde de menestreel. »De tijd was wel nabij, dat zij en haar vader voor het oog van geheel het rijk zouden vernederd worden; maar Pepijn nam zich voor, om hen eerst hoog te verheffen, en daarna des te dieper te doen vallen, ten einde beiden de geregte straf zouden ontvangen voor hunne gevloekte wandaden. Adalgise, nogtans in den waan, dat zij nu meer dan ooit boven allen verheven was, en de schoonste en grootste koninginne genoemd mogt worden van geheel de wereld, sluimerde onbezorgd voort op 't vorstelijk purper, van de toekomst geen gevaar vreezende."

»»Maar het kleinood, dat Pepijn op zoo wonderdadige wijze tegen eene doodelijke wonde behoedde," vroeg de jonker van Gembloux, »werd dat nimmer weergevonden?"

»Voorzeker!" antwoordde Adenez, »en dat gij daaraan denkt, pleit voor uw vromen zin, mijn jonker!

Twee jaren later ploegde een boer het land om, ter plaatse waar de groote strijd was gevoerd, hij vond zoowel beenderen als gebroken wapenen, en onder anderen ook de keten met de reliek. Daar het verhaal van het wonder zich eensklaps door geheel het land had verspreid, besefte de boer de hooge waarde van den vond, gaf er kennis van aan den koning, die hierover zeer verheugd was, en den geestelijken beval, om ten zijnen koste op die plek eene christelijke kapel te bouwen, in welke de keten met den smaragd nog eeuwen daarna werd vertoond: menig wonder geschiedde er later, menig vrome bedevaartganger, die met kwalen en gebreken de Pepijnskapel bezocht, keerde gesterkt en hersteld terug,"

»»En de boer, die het kleinood vond?" vroeg de jonker verder. »Wat kreeg deze?"

»Hij werd koster en klokkeluider van de kapel, mijn waarde vraagal! Doch daar al deze edele heeren ongetwijfeld naar de kaatsbaan of 't verkeerbord verlangen, en de avond, door het groote hoofdstuk dat ik u voorlas, reeds verre is gevorderd, zoo zal ik het vervolg en slot tot morgen uitstellen!"

Laatste hoofdstuk.

Des anderen daags vatte Adenez dan ook den draad van zijn verhaal weder op.

»Pepijn was nu koning, en Bertha, die haren veelgeliefden heer na zijne groote overwinning slechts even had gezien en geluk mogen wenschen, hoorde met een van vreugde kloppend hart het berigt, dat hij weldra voor het oog der geheele wereld als koning zou gezalfd worden.

»Hare leefwijze bij den molenaar veranderde intusschen niet: zij bleef borduren en was even eenvoudig in alles

als vroeger. Wat den kleinen Karel, haren zoon, betreft, deze werd een sterke kloeke jongen. Hoewel hij eerst negen jaren telde, was hij echter reeds zoo forsch en krachtvol ontwikkeld, dat men hem voor een knaap van twaalf zou hebben aangezien.

»Nu gebeurde er een voorval, dat niet alleen blijk gaf van den vasten wil en de zucht tot regtvaardigheid, welke reeds zoo vroegtijdig in den jeugdigen knaap ontwaakten, maar ook het herstel zijner moeder in naam en waardigheid ten gevolge had, ja, den val van Noël en Adalgise besliste!

»Bij den molen, waar Karel geboren werd, en de dagen zijner prille jeugd sleet, lag een groot stuk weiland, rondom met hoog geboomte en kreupelhout omzoomd, en hier en daar door heuvelen en beken afgebroken. Op dit stuk land, waar eenige geiten en runderen graasden, maar ook de paarden liepen van eenige lieden uit de nabuurschap, speelde Karel bijna dagelijks met de boerenknapen uit den omtrek. Hoewel hij zelf niet wist wie zijn vader was, en zijne opvoeding heel eenvoudig kon genoemd worden, bezat hij echter door zijne aangeborene reeds vroeg ontwikkelde talenten en de wijze lessen zijner moeder, een overwigt op de knapen, die met hem speelden, dat hij allen in alles de meester was.

»Op zekeren dag ontstal een zijner speelmakkers een paardentoom aan een der arme jongens, die voor zijn vader het paard in het land had gebragt. De arme jongen weende en klaagde hier over, met reden de straf vreezende, welke hem bij zijne tehuiskomst toefde, wanneer hij dit verlies zijn vader bekend maakte.

»Karel, de wanhoop van dezen knaap ziende, vatte hem bij de hand, zag met zijne groote sprekende oogen al de jongens flink in 't gelaat, en riep met luider stemme:

»»Makkers! het bit moet terugkomen; wie het gestolene heeft, geve het terstond terug, of ik zal streng onderzoek doen, en hem, die den toom stal, zonder ge-

nade behandelen, ja, de straf doen ondergaan, die de wet des konings voor diefstal bepaalt!"

»De knapen zagen hun moedigen regter bedaard aan, doch een hunner, die den toom gestolen had, zeide:

»»Zoo een onzer den diefstal beging, moet *gij* het zijn, Karel! omdat gij u opwerpt, om ons te ondervragen!"

»Karel sprong driftig van den heuvel, en een donkere toorngloed verwde zijne kaken. Hij strekte de kleine hand gebiedend uit, en riep:

»»Ha, gij waagt mij te betigten; ik verdien in geenen deele deze blaam, en het eenige middel, om er mij van te zuiveren is elkaar te onderzoeken, opdat het ontvreemde teregt kome."

»Karel vloog hierop naar zijne speelmakkers, om zijne kleederen te laten onderzoeken, maar men vond niets bij hem; en nu ging hij op den jongen toe, die hem had beschuldigd, en vond den toom in de mouw van diens linnen kiel.

»»De dief moet gestraft worden!" riepen al de knapen gekscherende; »spreek, Karel! welke straf verdient een dief?"

»»Koning Pepijn heeft gezegd: »die een ander zijn goed ontneemt, zal worden opgehangen!" "

»»Naar den boom met hem! naar den boom!" riepen al de jongens lagchende, en omstuwden den kleinen misdadiger, die gramstorige blikken op zijne regters wierp. Al spelende drong men den veroordeelde naar een boom, sloeg hem, ondanks alle tegenkanting, een strik om den hals, en wilde dien aan een der boomtakken vasthechten. Daar de tak echter te hoog was en het koord te kort, klauterde een der jongens in den boom, en boog den tak naar de laagte, ten einde men het koord daaraan zou kunnen vastmaken, maar zorgde echter dat dit den knaap geen letsel konde doen, die, te midden zijner kameraden, zich geduldig onderwerpen moest aan zijn lot.

»Terwijl elk den kleinen dief bespotte, en de jongen, die voor beul speelde, den tak vasthield, schreeuwden eenige anderen:

»Jongens! een haas, een witte haas! Laten wij hem vangen! Komt!"

»Een witte haas was iets zeer bijzonders en de vlugge knapen, den langoor eenmaal op de vlakte omsingeld hebbende, wilden hem niet laten ontsnappen. De verschijning van dit dier trok op eenmaal aller aandacht af van de teregtstelling; al de knapen snelden het veld op; ook de jongen, die den tak vasthield, sprong naar beneden, zonder verder op den veroordeelden makker acht te geven; de tak, die zoo sterk was, dat hij den knaap kon opheffen, boog op eenmaal regt, trok den jongen van den grond, en deze, spartelende met handen en voeten, maar geen geluid meer kunnende geven, was in weinige oogenblikken een offer des doods.

»Daar de haas toch eindelijk aan de knapen ontsnapte, keerden zij teleurgesteld tot hun veroordeelden makker terug, doch borsten in luid geschrei uit, toen zij den armen jongen met blaauwe en misvormde gelaatstrekken in den strik zagen hangen. Allen namen de vlugt, behalve Karel, die in den boom klom, den tak neerboog, en zijn makker nog trachtte te redden: het was echter te laat. De knaap had reeds den laatsten snik gegeven.

»Zoodra Karel zag, dat aan het noodlottig voorval niets te verbeteren viel, ging hij bedaard naar huis, en verhaalde aan zijne moeder wat er gebeurd was. Bertha maakte hare vrees kenbaar aan den molenaar, wijl de vader van den opgehangen knaap zeker niet achterwege blijven zou, om den dood zijns kinds te wreken.

»Het duurde ook niet lang, of de vader van den gedooden jongen zwoer zich duur te zullen regtvaardigen; hij deed gestreng onderzoek, en al de knapen gaven de schuld aan Karel, die als regter het vonnis had uitgesproken. De vader beloofde aan zijne schreijende vrouw, dat hij niet rusten zou, voor de knaap, die bij den molenaar werd opgevoed, door zijne hand was omgekomen. »Oog om oog, en tand om tand," zegt de schrift, en de diep gegriefde vader hield vol in zijn voornemen.

»De molenaar bragt derhalve op zekeren nacht het dierbaar pand, dat binnen zijne muren was opgevoed,

naar een zijner bekenden te Regensburg. Hier was de knaap ten minste aanvankelijk veilig.

»Intusschen maakte het voorval veel opziens. Pepijn, die van de feesten, alom ter zijner eere gegeven, terugkeerde, en thans door Regensburg trok, vernam aldaar het gebeurde, en gaf bevel om den knaap, die als regter had gespeeld, voor hem te brengen, alsmede den vader van den opgehangene en al de jongens, die er bij tegenwoordig waren geweest, zonder in het minst te vermoeden, dat de aangeklaagde zijn eigen kind was.

»Het zonderlinge der gebeurtenis had de belangstelling van het geheele hof opgewekt. Adalgise, die na hare verheffing tot koningin, alles aanwendde, om de gunst van haren gemaal als vroeger te verwerven, en zich geen denkbeeld maken kon van de oorzaak zijner steeds toenemende koelheid en geringe genegenheid voor haren zoon, had voor zich en hare hofjuffers vergunning gevraagd, om bij deze zonderlinge regtspleging tegenwoordig te zijn, en den stoutmoedigen knaap te zien, die het vonnis over een zijner makkers had uitgesproken.

»Alle hofgenooten, wier aantal in het paleis te Aken heel groot was, voegden hun verlangen bij dat der valsche koningin, en op den dag der regtspleging zat koning Pepijn op den troon met den vorstelijken mantel om de leden geplooid, de kroon op de lange golvende haarlokken en den scepter in de hand. Adalgise, insgelijks in schitterende kleedij, met trotsch gelaat en fieren blik, verachtelijk nederziende op elk, die voor den troon stond of terzijde, zat nevens den koning. Noël, de roode ridder, stond naast haar. De geheele zaal leverde een allerprachtigst tooneel, wel in staat om diepen indruk te maken op dengeen, die geroepen werd, om zich voor den troon te verdedigen.

»Weldra werden allen, die tot deze zaak in betrekking stonden, binnen gelaten. De boer, wiens zoontje was opgehangen en regt vorderde, trad vooraan, gevolgd door al de kinderen, die bij het voorval waren tegenwoordig geweest. Achter hen kwam eene slanke in zwart gewaad gehulde vrouw binnen, het hoofd met een

digten sluijer gedekt, zoodat niemand hare gelaatstrekken onderscheiden kon; zij geleidde aan hare regterhand een bijkans tienjarig knaapje, in een eenvoudigen witten kiel gekleed, en het ontbloote hoofd overdekt met lange blonde krullen. Met helderen vrijmoedigen blik en een kalmen glimlach om den mond, staarde het knaapje de halle rond, en liet het oog op den koning rusten.

»Pepijn, nog volstrekt niet vermoedende, dat zijn zoontje in dit voorval was betrokken, zag met scherpen blik den knaap aan, dien hij in een vijftal jaren niet had gezien; en in dit tijdsverloop was de jonge Karel zoodanig veranderd, dat niemand hem konde herkennen.

»De koning gaf den vader des vermoorden vrijheid tot spreken. Deze deed naar waarheid verslag van het gebeurde, en klaagde Karel aan, als de eenige oorzaak van het feit, wijl deze bevel gegeven had, om zijn zoon met den strik aan den tak van den boom vast te knoopen. De andere knapen werden thans op hunne beurt ondervraagd, en alles stemde ten volle overeen met het verhaal des vaders.

»Pepijn gaf daarop den tienjarigen Karel een wenk om te naderen, en vroeg:

»»Waarom hebt gij uw speelmakker veroordeeld?"

»»Omdat hij gestolen had, heer!" sprak de knaap stoutmoedig.

»»En met welk regt?"

»»Met het regt uit uwe eigene woorden ontleend: »die eens anders goed steelt, zal worden opgehangen!" "

»Pepijn glimlachte en zag zijne hofgenooten aan; op aller gelaat stond welwillendheid te lezen voor den kleinen knaap, die in zekeren zin slechts de uitvoerder was geworden van des konings eigen bevelen.

»»Maar, knaap!" hernam Pepijn, »de wet gaf u het regt niet, om hare bevelen uit te voeren, al ware de jongen schuldig; wie een ander aan 't leven komt, of bevel geeft dit te verkorten, moet eveneens gestraft worden!"

»De kleine Karel deed vrijmoedig nog eene schrede

nader tot den troon, strekte den vinger naar den koning uit, en zeide:

»»Dan, heere! moest men ook u straffen, want die woorden, welke oorzaak waren tot dit ongeval, werden door u gesproken."

»Pepijn fronste de wenkbraauwen, en sprak tot den boer:

»»Mijn vriend! deze knaap die werkelijk veel oordeel verraadt, spreekt waarheid! Indien men den diefstal uws zoons aan den regter had geopenbaard, ware hem dezelfde straf ten deel gevallen; hoe noodlottig dus zijn dood ook zij, hij is nogtans regtvaardig, en straffen kunnen wij dezen knaap niet, daar hij zich in zijne eenvoudigheid beroept op onze eigene bevelen. Zeg eens, knaapje! hoe heet gij?"

»»Karel, heer!"

»Pepijn zweeg een oogenblik, denkende aan zijn zoontje, en de verheffing der moeder, waartoe weldra het tijdstip zou aanbreken. De koning vervolgde:

»»Wie is uw vader?"

»»Ik ken zijn naam niet, heer!"

»»Is uw vader dood?"

»»Den hemel zij dank, neen, mijn koning! Alle dagen buig ik mij met mijne moeder neder, en dan bidden wij: »O God! schenk hem, die ons dierbaar is, dien mijne moeder, naast U, liefheeft, en aan wien ik het leven dank, al Uwen zegen op zijne groote ondernemingen. Geef hem een zachtmoedig hart voor zijne vijanden en voortdurende liefde voor zijn zoon!" Mijn vader leeft dus nog!"

»»Uwe moeder is eene brave vrouw!" antwoordde Pepijn, met sidderende stem en kloppend hart, want hij begon te vermoeden, dat deze knaap met hem in naauwere betrekking stond dan alleen als aangeklaagde. »En wie is uwe moeder?" vroeg Pepijn.

»Karel wees op de gesluijerde vrouw, die ondanks het verlangen des konings niet nader kwam, en toen zijn oog op haar rustte, een teeken maakte, als zou hij haar niet dwingen den sluijer op te heffen.

»De kleine Karel was intusschen nog nader tot den koning gekomen, en de regterhand opheffende, toonde hij hem een breeden gouden ring met Pepijns naamcijfer, terwijl hij zachtkens sprak:

»»En mijne moeder heeft mij bevolen, heer! dezen ring aan u te toonen, wanneer uw oordeel over mij zou uitgesproken zijn!"

»De ring, welken Karel Pepijn bood, was die van 's konings verloving met Bertha.

»Zoodra Pepijn dit kleinood zag, sprong hij verschrikt van den troon, vatte het echtpand met beide handen aan, staarde beurteling op den ring en den knaap, hief dezen toen met beide handen op, drukte den jongen aan het hart, overlaadde hem met kussen, en zette hem eindelijk weer voor den troon.

»Zoodra Pepijn aan de opwelling zijns harten had voldaan, stond hij eene wijle in zich zelven gekeerd, zonder acht te slaan op de zonderlinge blikken van allen, die hem omgaven. Een belangrijk besluit scheen in hem tot rijpheid te komen en tevens meerderen gloed te geven aan den toorn, die in hem ontwaakte. Zijn gelaat nam dezelfde uitdrukking aan, als wanneer hij zich aan de spitse bevond van zijne legerscharen en den vijand ging tegensnellen. Met de armen over de borst gekruist, stond hij voor den rijkvergulden zetel, klemde de handen tot vuisten, en sprak met bliksemend oog:

»»Thans zij het oogenblik daar! De dag der regtvaardiging breekt aan!"

»Het gefluister der hofgenooten nam toe, maar op eenmaal maakte het voor eene doodelijke stilte plaats. Elkeen sidderde, toen de koning met donderende stemme riep:

»»Bertha! ontsluijer u!"

»Ik, mijn heere!" vroeg verwonderd de valsche koningin, die men ten hove niet dan onder den naam van Bertha kende.

»Zij naderde Pepijn en vatte zijn arm, maar als werd hij aan die zijde op eens door een pijl getroffen, trok

hij den arm terug, strekte de hand naar de gesluijerde vrouw uit, en riep andermaal:

»„Bertha! ontsluijer u!"

»Biddend vouwde de onbekende de handen voor den koning en klemde ze daarna gekruist op den sluijer voor de borst; maar nu sprong Pepijn driftig van zijn koningszetel, rukte het zwarte gaas van voor haar gelaat weg, en aller oog staarde in het aanminnig wezen van Bertha van Laon!

»Het spreekt van zelf, dat niemand der hofgenooten haar kende dan één man. Deze man was Noël, de roode ridder.

»Zoodra Noël het gelaat zijns slagtoffers herkende, gaf hij een zóó luiden gil, dat aller blikken zich op hem vestigden, behalve die van Pepijn. Noël hield zich sidderend staande aan den zetel zijner dochter, en fluisterde haar eenige woorden in, die haar dermate deden verbleeken, als hadde de dood haar op eenmaal de ijskoude hand op het hart gedrukt. Noël sloeg zich herhaaldelijk voor het hoofd, doch herstelde zich eindelijk en sprak fluisterend tot zijne dochter, de valsche koningin:

»Wij verontrusten ons zonder oorzaak. Het is eene treffende gelijkenis, maar Bertha is dood. Zie, de koning wendt den blik immers niet eens tot ons!"

»Bertha was intusschen op de kniën gezonken, en hield haren zoon aan het hart gedrukt, terwijl zij smeekend het oog sloeg op het bleek onbewegelijk gelaat des konings.

»Een mompelend gefluister liep inmiddels door de rijën der hovelingen, niemand begreep iets van dit zonderling tooneel; wel bemerkte men, dat het oog van de koningin en Noël met doodelijken angst gerigt bleef op de vreemde vrouw, en sommigen zagen, ondanks beider verschil in kleeding, wel de treffende gelijkenis van beider trekken, maar niemand giste de oorzaak van al wat er voorviel.

»„Stilte!" donderde de stem van Pepijn: zijn flikkerend oog zag al de scharen zijner hovelingen rond,

en den scepter naar een zijner dienaren uitstrekkende, gebood hij:

»»Men roepe Palus en den knecht Riko!"

»Bij dezen naam schrikten Noël en Adalgise zoo angstvol te zamen, dat de roode ridder het hoofd over haar boog en hare hand vattende, zich stelde, als wilde hij haar tegen een aanval des konings beschermen. Pepijn echter had *hem* noch *haar* met één blik verwaardigd.

»Palus en Riko traden binnen, en zagen vol verbazing het tafereel in de koningszaal. Simon, Noëls vroegere knecht, die mede betrokken was in den bevolen moord, en Bertha in het bosch voerde, was sedert een jaar overleden.

»Pepijn zette zich nu bedaard weer op den zetel, doch zijn gelaat verried die vreeswekkende kalmte, welke bij hem steeds den gemoedsstorm vooraf ging. Hij rigtte den blik op Palus, en sprak:

»»Gij, mijn wigchelaar! gij zijt een verstandig man, uw raad in vele zaken heeft mij vaak gediend, en het opregt hart, dat gij uwen heer toedraagt, is ons menigmaal gebleken. Het is ook thans uw oordeel, dat ik inroep, en ik vorder al deze edele heeren en vrouwen, die mij omringen, om wèl toe te hooren!

»»Een magtig vorst besloot eenmaal te huwen en koos zijne bruid, eene edele gravendochter uit een afgelegen land, zoowel om hare uiterlijke schoonheid, als om de schitterende deugden en ware vroomheid haars gemoeds.

»»Aan het hof van den vorst bevond zich een man, dien hij steeds als zijn besten vriend had aangezien. Wijl de vorst moeijelijk zijn kasteel in de vijandelijke marken voor zoo lang een tijd verlaten kon, zond hij zijn gunsteling, om de bruid af te halen, en haar te behandelen met dien eerbied en die voorkomendheid, welke men eene aanstaande gebiedster verschuldigd is.

»»Het toeval wilde, dat de dochter van dezen gunsteling eene verwonderlijke gelijkenis had met de vorstelijke bruid, en met haar in jaren gelijk stond; de satan zou geen fijner list hebben kunnen uitdenken, dan thans geschiedde door den gunsteling. Hij voerde de

bruid zijns heeren naar een afgelegen woud, liet haar door twee zijner knechten om het leven brengen, en bragt zijne eigene dochter als de ware verloofde in de armen van zijnen meester. Om vooral zeker te wezen, dat zijn bedrog voor eeuwig door het graf bedekt zou worden, liet hij ook den ouden vader van de vermoorde bruid zijns heeren dooden; en de vorst met haar huwende, leefde steeds voort in den waan, dat hij de bruid zijner keuze bezat, hoewel haar listig en heerschzuchtig karakter weinig overeenkwam met dat der vermoorde bruid!''

»Pepijn zweeg, en liet andermaal het donker oog gaan over de luisterende hovelingen. Noël en Adalgise hieven het hoofd niet op; een dof gemor ging door de vergadering; de verwachting echter hoe al deze raadselen zich zouden oplossen, was zóó groot, dat eene doodelijke stilte het gemor van afkeuring weer verving.

»»Welnu, vriend Palus!'' vroeg de koning, »welke straf zouden wij zulk een valschen gunsteling opleggen, en wat zou de bedrogen koning met de dochter van den bedrieger en moordenaar aanvangen, nu zij sedert zoo vele jaren aan 's vorsten zijde leefde onder het mom van zijne ware vrouw te wezen?''

»Ernstig antwoordde de wigchelaar:

»»De straf van vadermoord aan den valschen gunsteling, mijn koning! Aan den staart eens paards gebonden, worde hij ten doode langs de straten gesleurd, en zijn ligchaam op de markt verbrand; de valsche koningin zij voor eeuwig gebannen en van alle regten beroofd!''....

»»Juist!'' donderde Pepijn, wiens toorn bij het hooren dezer straf in hevige mate toenam. En opspringende, wierp hij den scepter neer, vatte Noël met reuzenkracht bij den rooden baard en Adalgise bij het kleed, en sleurde beiden voor zich op de trappen van zijn troon. Hen met bloedgierigen blik aanstarende, bulderde hij hun toe:

»»En gij, mijn vriend Noël! en gij, Adalgise! de valsche Bertha van Laon! welke straf keurt gij genoeg voor dit snood verraad?''

»»Genade, mijn koning! God is regtvaardig! genade!" kermde Noël.

»»Genade, heer!" snikte Adalgise.

»Maar de woede was thans bij Pepijn in eene kokende en gloeijende lavazee verkeerd: hij greep naar de fonkelende kroon, pronkende op Adalgises lokken, rukte die met zooveel kracht uit de vlechten, dat een deel harer hoofdharen werd losgescheurd; en het schitterend kleinood ten gronde werpende, verbrijzelde hij het onder den voet. Zich nu weer tot de hofgenooten wendende, riep hij:

»»Hoort gij allen! de bedrogen koning ben ik, de snoode gunsteling en valsche koningin zijn zij, die thans in de wroegingen hunner schuld aan mijne voeten kruiden. Geene genade voor hen! Het oogenblik tot straffen en loonen is daar! God heeft de reine onschuldige Bertha van Laon in 't leven gespaard door de harten harer moordenaren te bewegen. Een dier mannen is deze Riko, en hij, die haar ontdekte, onze vriend Palus de wigchelaar. Sedert tien jaren kende ik deze lieftallige vrouwe, die, haren naam verbergende, als dood voor de wereld, bij een armen molenaar gastvrijheid genoot, en haar brood won met de borduurnaald. Hare liefde werd mij weldra mijne zaligheid; zij schonk mij een zoon, en liet mij beschikken over hare regten tot ik die aan u aller oog kon blootleggen. Thans ben ik koning! thans regtvaardigheid voor allen! Ziet, de zoon van mij en de ware Bertha van Laon, is deze moedige knaap; hij heet Karel, gelijk mijn vader; en zij, die zooveel leed en smart om mijnentwille droeg, is deze schoone in rouw gekleede vrouw: de ware Bertha van Laon!"

»En Noël en Adalgise voorbijtredende, omhelsde de koning zijne Bertha en hief den tienjarigen knaap op den arm.

»»Begroet uwe ware koningin, gij allen!" riep de koning, »huldigt mijn zoon, uw toekomenden vorst!"

»»Leve Bertha van Laon! Leve Karel, onze prins!" galmde het, en moeder en zoon weenden van vreugde

aan de getrouwe borst van hun koninklijken vader en echtgenoot.

»»O mijn heere! vergiffenis voor Noël en Adalgise!" smeekte Bertha.

»»De dood aan Noël en Adalgise!" loeide het door de halle. De wachten snelden op een wenk des konings toe en voerden den rooden ridder en zijne misdadige dochter van daar. Zij ontvingen nog dienzelfden dag eene welverdiende straf.

»En koning Pepijn leefde voortaan gelukkig met Bertha van Laon, gezegd met de groote voeten. Leo, de zoon van Adalgise, bleef aan het hof en ging later in een klooster. Bertha schonk weldra Pepijn ook eene dochter, die niet alleen haren naam, maar ook hare deugden erfde. En de gemalinne van den grooten Frankenkoning werd de zegen des rijks, de moeder der armen, de hulp der verdrukten. Zij zelve gaf aan arme meisjes les in 't borduren en spinnen en andere vrouwelijke bezigheden; en dit alles maakte zooveel indruk op het volk, dat men nog eeuwen later sprak van die goede dagen, welke men noemde: »den zegenvollen tijd toen Bertha spon!"

»Karel werd de oogappel zijns vaders, groeide op tot een groot en deugdzaam ridder, en toen koning Pepijn in het jaar 768 den laatsten adem uitblies, steeg hij ten troon, makende het rijk gelukkig en magtig, en zich zelven onvergetelijk — als keizer Karel den grooten!

»En hiermeê, mijne edele heeren en vrouwen! eindigt mijn verhaal! Ik hoop, dat het u beviel, en gij ook voor een volgenden keer weer naar mij zult gelieven te hooren met dezelfde aandacht, als gij mij thans hebt geschonken."

Adenez sloeg zijn handschrift toe en ledigde zijn beker. Heirtog Hendrik sprak:

»Wij danken u, Adenez! en bekennen, dat het zonderling avontuur, dat gij ons voorlaast mij en deze heeren en vrouwen bijzonder wel heeft voldaan. Maar hoe

ging het met Palus, Riko, den molenaar en den kolenbrander?"

»Daarvan zwijgen de oude bescheiden, heer!" antwoordde de spreker; »maar volgens eene volksoverlevering kreeg de molenaar levenslang vrijdom van belasting, en de kolenbrander werd opzigter over de mijnen des konings. Riko werd mareschalk — paardenopzigter — een postje, dat toen reeds veel gaf. Palus nam de plaats in van Noël, den rooden ridder. Adalgise stierf van schaamte en wroeging. Verlangt nog iemand mijner edele hoorders en hoorderessen iets nader te weten van de personen uit mijn verhaal?"

De meesten dankten den spreker met minzamen glimlach; de jonker van Gembloux echter trad naar het tafeltje van Adenez, en met de kleurrijke vedermuts spelende, zeide hij:

»Veroorloof mij nog ééne vraag, waarde Adenez! de kleine Bertha, het dochtertje van Pepijns gemalinne, die de deugden erfde en den naam harer schoone moeder, kreeg zij óók de groote voeten harer moeder als erfgift in de wereld meê?"

»Dit bleef een geheim voor alle nieuwsgierige adeljonkers!" sprak de menestreel. En het edel gezelschap groetende, verliet hij zijne plaats, nemende op deze wijze tot nader afscheid.

Wij volgen het voorbeeld van den menestreel, wiens tolk wij nog na zoovele eeuwen bij onze lezers mogten zijn, en roepen *hem* of *haar*, die ons aandacht wilde schenken, een hartelijk *tot weerzien!* toe.

Karel en Witekind.

I.

Een feest op het Valkenhof.

»Hoe heerlijk rees voorheen het wijdvermaarde slot,
Het Valkenhof, dat 't Hungebergt bekroonde,
En als een steenen reus, het krijgsgeweld ten spot,
Onschendbaar op dien bergtop troonde.
. . . .
En Karel dan, in 't schitterend heldenleven,
Als gansch Euroop hem hulde bragt,
Zat hier ten troon, met vorstenstoet omgeven,
In onbeschaûwden glans en keizerlijke pracht."

Blommaert, *het Valkenhof.*

Volge ons de lezer naar de klassieke grondplek van het oude Noviomagum, het Nijmegen onzes tijds.

Zetten wij ons op de plaats, waar nog vóór den jare 1796 het alleroudste en vermaardste gebouw op den bataafschen grond de tinnen verhief, maar dat nu slechts voort leeft in de herinnering, welke de mokerslag des sloopers niet heeft kunnen vernietigen; waar de schennende hand der onverschilligheid dier dagen ons nog de dusgenaamde heidensche kapel naliet, binnen welke ongetwijfeld zoo vaak de offerrook van Romein en Germaan opwaarts kronkelde, maar ook later de reine paaschgezangen galmden van keizer Karel en zijn stoet. Wij zullen

echter dit aloud gebouw niet voor onze gedachten opbouwen; de teekenstift heeft het ons gelukkigerwijze bewaard; maar laat ons vrijëlijk de beelden van het grijs verleden voor den geest doen treden, en het oog zich verzadigen aan 't bekoorlijk vergezigt, rondom en beneden ons uitgespreid.

Aan den heuvelvoet golft de breede Waal, even kalm als in die dagen van voorheen en, gelijk aan de romantische boorden van den Rijn, zweven als 't ware de schilderachtigste volksoverleveringen boven hare schitterende oppervlakte, boeijende ons niet minder het gemoed dan het natuurschoon dat haar omgeeft.

Zie, daar ontrolt de vruchtbare Betuwe de landouwen en rijke boomgaarden, afgewisseld door de torens der verschillende dorpen en hunne roode en grijze daken, waarboven de rookwolkjes langzaam opwaarts stijgen; ten noorden wordt de blik begrensd door de veluwsche heuvelen, waarnevens de torens en trotsche daken van het bloeijend Arnhem zich verheffen. Regts slingert en kronkelt de rivier als eene zilveren ader door een smaragdgroen kleed, nu dalende dan meer rijzende, tot zij zich verbergt tusschen de rijkbewassen bergen van Elten en Kleef. — En terwijl wij hier zitten, onverzadigd van natuurgenot, verrukt en mijmerend te midden van al het schoone, herinneren wij ons, dat de plek, welke wij ten zetel kozen, nog de gedenkteekenen in haren schoot bezit van 't schilderachtig germaansch verleden, hetwelk wij schetsten in breeden omvang; dat het hier is, waar elke steek met de spade gedenkstukken van de magtige Romeinen te voorschijn bragt, en hunne urnen — vaak met die onzer vaderen besloten in éénen grond — sedert zoo vele eeuwen de beenderen dier magtige werelddwingers bewaarden.

Van hier staarde men in de eerste eeuw onzer jaartelling op de aloude stad der Batavieren, en toen de Hannibal onzer vaderen, Claudius Civilis, zijne dappere verdedigers terugvoerde uit den strijd, die op de velden van Xanten was geleverd, zag hij van hier knarsetandend neer op de romeinsche adelaren, en deed onder

donderend wraakgeschrei de stad in vlammen opgaan.

Reeds toen verhief zich op de plaats van het later gesticht Valkenhof, een burg of wapenhuis, dat van groote beteekenis voor de legers moet geweest zijn, en voortdurend met krijgsknechten was gevuld, gelijk de vele gedenksteenen en penningen, aldaar gevonden, aanduiden.

De verzwakking der romeinsche heerschappij en de invallen der Franken, wel beteugeld door de wakkerheid van Constantijn den grooten, maar na diens dood met te meerder woede hervat, diende deze aloude en na den brand herstelde burg beurtelings als zetel der zegevierende strijders, tot hij eindelijk door overrijnsche volken geheel verwoest werd, en sedert drie eeuwen niet veel meer was dan een eerbiedwekkende bouwval, getuigende door zijne verbrokkelde muren van den strijd der menschen!

In de zesde en zevende eeuw echter vermeerderde de magt der Franken door het veroveren van Gallië en den ondergang van het romeinsche keizerrijk in het westen. De rijksgoederen der romeinsche keizers, ook in ons land, werden ten behoeve der frankische koningen verbeurd verklaard. Reeds in de zevende eeuw werd de waardigheid dezer vorsten door die der huismeijers overvleugeld, en wij zagen het, hoe eindelijk Pepijn de korte zich het koninklijk purper om de schouderen plooide.

Maar ook hij zonk ten grave, en Karel, de zoon van Bertha van Laon, benevens een tweede zoon, wiens naam Karloman was, erfden het rijk. Beiden bestuurden het twee jaren; toen reeds stierf Karloman, en Karel trad als alleenheerscher op.

De knaap, die eenmaal op het weideveld, nabij Weichenstephan, met de boerenjongens uit den omtrek speelde, en doorging voor den schamelen zoon van den graphietmolenaar, stond thans aan het hoofd van het grootste rijk der wereld, en deed zich vieren en ontzien als magtig koning, onnavolgbaar veldheer, verstandig volksbeschaver en verbreider des Christendoms; van koning

der Franken en Longobarden wist zijn magtige arm zich te verheffen tot *Patricius*, *Augustus* en eindelijk tot keizer der Romeinen, wier wijduitgestrekt gebied, sedert 476 in het westen vervallen, werd hersteld.

Nijmegen was nu een stamgoed, bijzonder eigen geworden aan de frankische koningen. Hierdoor ongetwijfeld geleid, besloot Karel den vervallen burg met hernieuwde sterkte uit de puinhoopen te doen herrijzen, en dit slot tot zijn hof of rijkspaleis — zijne *villa regia* — te verheffen, van waar hij, te midden der schoone landstreek en nabij het wildrijk Nederrijkswald, zijne frankische grooten en graven tot de algemeene rijks- en bijzondere landdagen kon zamenroepen, of binnen welks muren hij verpoozing vond van strijd en staatszorg, te midden zijner kinderen en geleerde vrienden, door hem geliefd bovenal 1).

Vaak sleet hij er een deel van den langen winter, en menigwerf vierde Karel er het Paaschfeest met ware middeleeuwsche pracht. Vooral in den zomer van het jaar 777 was de toevloed van heirtogen, graven en bisschoppen tot overweging van velerlei rijkszaken ongemeen groot. Op den zevenden van Zomermaand van dit jaar gaf Karel van hier den giftbrief, ten behoeve der sint Maartenskerk te Utrecht, en bevestigde de gift van zijn grootvader Karel Martel ten opzigte der ons bekende goederen van Elista en Martheine te Elst, omstreeks 697 den grondheer Everhard ontnomen wegens zijne trouw aan den fieren Radboud. Ja, grooter gebeurtenissen uit het leven des beroemden keizers hadden binnen de muren van dit paleis plaats. In de lente van 806 wemelde het daar van keizerspracht en adeldom, en Karel bepaalde hier de rijksverdeeling tusschen zijne drie zonen, Karel, Lodewijk en Pepijn; hij deed deze verdeeling in de rijkgesierde halle bezweren, en tevens allen, die waren zaamgekomen, een nieuwen eed van trouwe afleggen

---

1) Eginhard, geheimschrijver van Karel den grooten, *de vita Caroli*, 17, p. 85. Eginhard noemt den nijmeegschen burg zelf *Palatium operis egregii : een paleis van uitmuntend werk.*

aan hun magtigen heer. Kort daarop was het weer landdag op den burg; en eenmaal zag men daarheen een edelen grijsaard — vorstelijken balling — de schreden wenden, en Karels magtige bescherming afsmeeken. Deze balling was Cardulphus, koning van Northumberland, een onttroonde vorst!

Na Karel gaan ons eene lange rij van vorsten voorbij, beurtelings de sieraden van dit beroemd kasteel. Het herbergde zoo vele keizers, koningen en andere kroondragers binnen zijne muren, dat het oog verwart in hun breeden stoet. Wetten en besluiten, oorlog en vrede werden van daar aan Europa toegedeeld, en het fluistert voortdurend in zijne geringe puinhoopen van menschelijke grootheid en treffende lotwisseling.

Magtig rijksslot, door den grootsten aller christen keizers gesticht op onzen grond! ook gij moest ondergaan in de bloedige nevelen, die de groote omwentelingsstorm voor zich uitdreef? Het fransch geschut beukte uwe muren en verpletterde uwe torenspitsen! Waar bestond in die bange dagen van verwarring en verdeeldheid eene hand, die u beschermde? Waar eene geldbron, die u herstelde na die schenning? Nergens! De voor u noodlottige landdag in Augustus 1795 besloot uw ondergang, en reeds in Februarij 1796 werd gij, de reus van duizend jaren! rustende op grondvesten, die tot vóór onze tijdrekening terugvoeren, aan wiens muren en hallen millioenen schats waren verspild, voor *f* 90400,— tot afbraak verkocht!! Welke stemmen zich ook verhieven, wat men ook van uwe gebouwen en ringmuren ter aandenking wilde behouden, het was te vergeefsch: honderd vijftig mokers werden opgeheven en zette'n hunne heiligschennis tot in het laatst van 1797 voort; alleen de dus genaamde heidensche kapel, waar binnen de Romein zijn tijdgod Janus aanbad, en de Germaan ongetwijfeld de kniën voor Wodan boog, toen ook hij zijne goden binnen de tempelwanden aanbad, bleef uwer woede bespaard. Gevallen reus der middeleeuwen! gij hebt gebloeid en zijt voorbijgegaan,

gelijk zij, die u verhieven boven de heldere golven der Waal 1).

En de ruischende baren aan uw voet schijnen ons nog door des dichters mond, als eene stemme van den Waalgod, toe te fluisteren, terwijl wij nederzitten in de aloude kapel.

Dat gaat vast dat menigwerf
Ik het offer heb zien rooken,
In dees burgkapel ontstoken,
Op het oud en aadlijk erf.
In gewijde staatsiekleeren,
Zag ik vaak een ganschen drom
Van 't oudheidensch priesterdom,
Hier hun blinde goôn vereeren.
O wat mogt ik menig puik
Van verheven lofgezangen
Luisterende in mijne ooren vangen,
Rustende op mijn waterkruik!
Dan aan welke der godinnen,
Of der goden 's priesters mond
Die gewijde hymnen zond,
Valt mij nu niet meer te binnen,
Of zij Baduhennia,
Of Teutates eer bewezen,
Of zij Thor of Wodan prezen,
Tot verhoeding hunner schâ;
Of zij stier of schapen slagtten,
Vol van vleesch en wit van kleur,
Dan, of zij den eelsten geur
Van gebloemte aan Freja bragten, —
Van dit alles kan mijn mond
Niets met zekerheid u spellen,
Uwen weetlust niets vertellen,
Dat op waarheid is gegrond:
En het voegt mij niet, u dingen,
Die alleen op ijdlen schijn
Van 't misschien gevestigd zijn,
Als een waarheid voor te zingen.

---

1) Het denkbeeld, dat de kapel oorspronkelijk aan Janus zou toegewijd zijn, vindt daarin eenige zekerheid, dat de naam diens Gods, op een altaarsteen aldaar gevonden, gelezen werd. De naam Valkenhof ontleende de burg van de valken, die keizer Lodewijk de vrome, Karels zoon, op de voorplaats van het hof tot de jagtoefeningen voeden deed. Men zie verder het hoogst belangrijk werkje van den archeoloog J. IN DE BETOUW, *Lotgevallen en eindelijke ondergang van den van ouds vermaarden burg binnen Nijmegen.*

. . . .

. . . .

Karel, dien de omliggende oorden
Langs den oever mijner Waal,
Boven vorstelijke praal,
't Oog vermaakten, 't hart bekoorden,
Karel schepte op dit kasteel
Zijn genoegelijke dagen,
In de barre wintervlagen,
Was er in den zomer veel.
Ja, het kon hem dus verrukken,
Dat hij — wie vergt grooter blijk?
Op 't verdeelen van zijn rijk,
Hier het zegelmerk deed drukken.
'k Zag hem zelfs de hofkapel
Van den afgodsdienst bevrijden,
Aan een hoogre Godheid wijden,
Door het pauselijk bestel!.... 1)"

En terwijl deze eenvoudige dichtregelen ons in het geheugen spelen, schijnt het ons toe of geheel het innerlijke der kapel eene geheele verandering ondergaat: de brokkelige met mos bedekte muren bezitten niet meer de grijsgraauwe tint van het duifsteen, maar schijnen eensslags geheel overdekt te wezen met wit lijnwaad; zilveren en gouden kandelaren, waarin lange waskaarsen branden, zijn aan de muren gehecht of prijken in de diepe bogen en nissen, werpende haar zacht gloeijend licht door geheel het gebouw. Tegenover ons, in het boogvormig verwulf, staart het oog op een prachtig altaar, mede door waskaarsen verlicht, en met gouden kandelaren en vaatwerk gesierd. Tusschen dit schemerend kerklicht kronkelen wierookwalmen langzaam opwaarts en verspreiden zich als een fijne blaauwe sluijer in het koepelvormig dak, op Karels last in den ouden heidentempel aangebouwd.

Maar zie, binnen den gewelfden ingang der kapel worden wij eene groote menigte schitterend gekleede personen gewaar. Hij, voor wien het kruisvaandel wordt uitgedragen, en boven wiens hoofd een rood gehemelte door acht kloosterbroeders geheven wordt, is paus Leo III,

1) E. J. B. SCHONK, in zijn *handschriftelijk Valkenhof*,

Karels bloedverwant, thans uit Rome door de invallen van strijdzuchtige naburen, verdreven, en steun zoekende in Karels magtig zwaard, dat het hoofd der kerk spoedig in zijn verheven rang herstellen zal en Rome herwinnen, gesteund vooral door de wakkere Friezen en andere bondgenooten 1),

In plegtige kerkkleeding, met kromstaf en *tiare*, treedt de paus dit aloud gesticht binnen, gevolgd door eenige hooggeplaatste geestelijken, en eindelijk door koning Karel zelven en diens gezin.

Langzaam — onder het gezang door paus Gregorius in 590 ingesteld, verbeterd door Leo II, en op last van koning Karel alom ingevoerd — treedt de plegtige stoet langzaam binnen. Talrijk zijn de hooggeplaatste personen, die allen in schitterende kleedij volgen, en niet minder groot is de menigte, welke zich binnen de kerk en op de galerijën rondom verspreidt.

Allen knielen neder; de paus betreedt de knielbanken van het altaar en breidt de handen zegenend over de gemeente uit. Voor het eerst dus zullen binnen deze tempelwanden de offers worden opgedragen aan den God der Christenen! Zie, deze man daar, te midden dier beide in wit gewaad gekleede vrouwen, is Karel de groote, de stichter van dit thans in krachtvolle nieuwheid prijkend rijkspaleis.

Het is geenszins zijne kleeding, welke hem boven alle anderen kenmerkt; ze is nog de geheel oud frankisch-germaansche dragt, ofschoon andere rijksgrooten zich op de meer bevallige gallische en romaansche wijze

---

1) Oude jaarboeken verhalen dat paus Leo III persoonlijk, op Karels verzoek, de achtkantige kapel of zoogenaamde heidensche tempel aan het Valkenhof heeft gewijd tot christelijk gebruik. In de Betouw, *lotgevallen*, etc. p. 20. Het is bekend, hoe zeer de Friezen later aandeel hadden in Karels verovering van Italië, zoodat te Rome boven de lijken der gesneuvelden eene kerk werd gesticht. Onder de 300 kerken, welke er te Rome zijn, draagt nog werkelijk eene den naam van Friesche Kerk. Dr. Halbertsma, thans voor oudheidkundige nasporingen te Rome, bezocht haar dezer dagen en vond hoogstbelangrijke inscriptiën daaromtrent in den muur. Men leze het berigt van dien geleerde in het Amsterd. Handels- en Effetenblad van 24 Julij ll.

kleeden. Een grof linnen hemd en korte linnen onderhoozen, benevens een onderkleed met zijden boordselen versierd en lange beenbekleedselen dekken hem. De beenen, van de knie tot den voet, zijn met gekleurde linten omkruist; en de voeten met eenvoudige geel lederen schoenen geschoeid. Het is Paaschfeest, de lucht nog koel en buijig. Karel heeft dus zijne winterkleeding nog niet geheel afgelegd, maar schouderen en borst met een wambuis van evervel gedekt. Als overkleed omplooit hem een blaauw venetiaansche mantel, en een breed zwaard met zilveren gevest, dat hij nimmer aflegt, slingert aan zijne heup.

Hierin stemt de beroemde vorst der middeleeuwen overeen met vele andere groote veldheeren en rijksbestuurders van vroeger en later tijd.

Een arendsblik werpende op alles wat hem omgeeft, en alle zaken met bewonderenswaardige stiptheid nagaande, betoont hij de minste aandacht aan zijne kleeding, in de overtuiging, dat niet het purper doorwrocht met goud, maar groote daden den koning vormen!

Alleen bij hooge rijksfeesten en het ontvangen van vreemde gezanten, kleedt de vorst zich in keizerlijke pracht. Bij het bezoek van Leo III, toen hij te Rome in diens paleis als verwinnaar en hersteller des pauselijken zetels werd ontvangen, droeg hij op Leoos verlangen een sleepkleed en wijden mantel. Bij de groote rijksplegtigheden verscheen Karel ten troon in een met goud bestikt overkleed en met schoenen door edelgesteenten versierd; de mantel was dan met eene gouden gesp vastgehecht, en eene kroon van goud en edelsteenen bedekte zijn schedel; op andere dagen verschilde zijne kleeding niet van de gewone burgerdragt.

En ondanks dien eenvoud is de heldengestalte, die daar in ootmoed ligt geknield, majestueus en indrukwekkend. De geschiedschrijver en tijdgenoot van Karel heeft ons zijne afbeelding duidelijk bewaard. Sterk en groot van ligchaam — want hij was zeven zijner voeten lang — is hij echter regelmatig van leden. Zijn schedel is rond; de oogen zijn vurig en groot; de neus overtreft een

weinig het middelmatige. Open en blij is zijn wezen, donkerbruin en kort gesneden zijn hoofdhaar; knevel en baard eveneens. Hoewel de hals dik en kort is, en het ligchaam te vollijvig schijnt, wordt dit nagenoeg door de regelmaat der overige leden verborgen. Karels gang is vast; mannelijk en fier zijne houding; zijne stem helder, soms schetterend voor de grootte zijns ligchaams. Zijne gezondheid is vast en bloeijend. Den raad van geneesheeren niet achtende, kiest hij bij voorkeur tot zijne spijze wildbraad, hoe dit ook bijdrage tot zijne zwaarlijvigheid.

Paardrijden en jagt zijn Karels meest geliefkoosde oefeningen; en beiden schijnen hem aangeboren, want geen volk ter wereld werd er toen gevonden, dat in deze kunst de Franken evenaarde. Een zijner meest geliefde vermaken tevens is het zwemmen in warm bronwater, om welke reden hij zich ook bij voorkeur ophield te Aken, zoo beroemd om hare bronnen. Niet slechts verzelden hem doorgaans zijne zonen naar de badplaats, maar hij noodigde ook vrienden en rijksgrooten uit, soms wel eene geheele schaar trawanten en lijfwachten, zoodat vaak honderd en meer in getal zich te gelijk baadden.

Dus waren zijn uiterlijk en gewoonten. Hooren wij verder wat zijn huisgenoot en bloedverwant Eginhard van Karels karakter en diens grootsche daden zegt; want den held van ons verhaal mogen wij niet zonder deze bijzonderheden inleiden.

»Hier zal ik dan een aanvang nemen" — dus vervolgt Karels biograaf — »met de gaven van zijnen geest, met zijne standvastigheid in voor- en tegenspoed, en zijn inwendig huiselijk leven te beschrijven.

»Toen hij na den dood des vaders het rijk met zijn broeder had gedeeld, verdroeg hij den haat en de wederspannigheid van Karloman met zulk geduld, dat het elk een wonder scheen, hoe hij zich nimmer tot gramschap tegen hem liet vervoeren.

»Zijne kinderen dacht hij zóó te moeten opbrengen, dat zoowel de zonen als de dochters onderwezen werden in de vrijë kunsten, die hij zelf beoefende. Hij verzuim-

de echter niet, om zijne zonen, zoo haast hunne jaren het toelieten, naar de zeden der Franken te leeren rijden en zich in den wapenhandel en de jagt te oefenen; zijne dochters liet hij aan den wolarbeid zich gewennen, en haren tijd in rokken en spinnen en andere nutte bezigheden besteden, opdat zij in ijdele ledigheid niet verloomden. Van de vele kinderen, welke hij tijdens zijne huwelijken bij drie gemalinnen verwekte, verloor hij twee zonen en ééne dochter. Hij betreurde hun dood meer dan men van zijne zielskracht te verwachten had, en werd door teederheid, welke bij hem niet klein was, tot tranen bewogen. Ook bij de boodschap van het overlijden des roomschen pausen Adriaan, dien hij boven alle andere vrienden hoogschatte, weende hij zoo bitterlijk, alsof hij zijn broeder of eigen zoon verloren had.

»Hij was in vriendschaps-verbindtenissen zoo uitstekend, dat hij nimmer vergat, wie door dezen heiligen band met hem waren verbonden. De zorg, welke hij bij het opbrengen zijner zonen en dochters zich getroostte, was zoo groot, dat hij te huis zijnde nooit zonder hen aan tafel zat of eene reis zonder hen ondernam. Zijne zonen vergezelden hem te paard, zijne dochteren kwamen achterna, en deze stoet werd door eene uitgelezene lijfwacht beschermd. Daar zijne dochteren allerschoonst van uiterlijk waren en van hem teeder werden bemind, is het te verwonderen, dat hij er geene — 'tzij aan zijne huisgenooten of aan vreemden — ten echt wilde geven: hij hield zijne dochters tot het einde zijns levens bij zich te huis, zeggende, dat hij haar gezelschap niet ontberen kon; en hierdoor, ofschoon hij anders gelukkig leefde, had hij eenige onaangename voorvallen te betreuren, welke hij zoo zeer verborg, alsof er nooit eenig achterdocht of gerucht was ontstaan.

In eten en drinken betrachtte koning Karel de matigheid; hoogst sober in den drank, had hij een gruwel van de dronkenschap in elk mensch, en haatte ze nog het meest voor zich zelven en de zijnen. Hij kon zich niet lang van spijze onthouden, en veeltijds gaf hij te kennen,

dat het vasten zijner gezondheid nadeelig was. Zelden hield hij gastmaal, en dit was slechts op voorname feestdagen, maar dan echter met een talrijk gezelschap. Zijn dagelijksch maal bestond slechts uit vier schotels boven het gebraad, dat de jagers gewoonlijk aan het spit binnen bragten, en hetwelk hij liever at dan alle andere spijzen.

»Onder den maaltijd hoorde hij eenig gezang of eene voorlezing, gebeurtenissen of heldendaden uit oude tijden vermeldende. Hij schepte veel vermaak in de werken van sint Augustinus, voornamelijk in die, welke ten titel voeren: »Van de stad Gods.'' Hij was zoo matig in wijn of anderen drank, dat hij onder het maal zelden meer dan driewerf dronk. Gedurende den zomer nam hij, na het noenmaal, eenig fruit, en dronk slechts een enkelen keer; vervolgens ontdeed hij zich van zijne kleederen en schoenen als des nachts, en rustte twee of drie uren. Des nachts ontwaakte hij niet slechts vier- of vijfmaal, maar stond ook telkens op. 'tZij hij zich schoeide of kleedde, liet hij zijne vrienden in zijne tegenwoordigheid toe, en wanneer de hof- of paltsgraaf eene zaak moest wijzen, welke zonder 's keizers bevel niet kon beslist worden, gebood hij, dat de partijën voor hem verschenen, en daar ten gerigte zittende streek hij het vonnis, na de zaak behoorlijk onderzocht te hebben.

»Karel was overvloedig en onuitputtelijk in 't spreken, en kon wat hij wilde zeer gemakkelijk uitdrukken. Met de kennis zijner moedertaal niet tevreden, lei hij zich ook toe op het aanleeren van vreemde talen, en het Latijn sprak hij zoo vlug als zijne moedertaal; het Grieksch daarentegen verstond hij beter dan hij het spreken kon.

»Hij was zoo bedreven in de welsprekendheid, dat hij zelf als leermeester daarvan had kunnen optreden. Hij oefende zich met groote vlijt in de vrijë kunsten, en vereerde hoogelijk de geleerden, die hij door geschenken aan zich verbond. Over de grammatiek hoorde hij de lessen van den diaken Petrus van Pisa; in de overige wetenschappen had hij Alcuin tot onderwijzer, denzelfden angelsaksische geleerde, aan wien Ludger zijne vorming dankte, en die reeds bij Willebrord en Bonifacius zoo-

zeer in aanzien was. Bij dezen leerde hij de rhetoriek en dialektiek; maar voornamelijk de sterrekunde, aan welker kennis hij veel tijd en arbeid besteedde. Karel leerde ook schrijven, en was gewoon bladeren en tafels met zich te voeren en in zijn bed onder zijn hoofdkussen te leggen, om, als hij er tijd toe had, zijne vingeren tot het namaken der letters te gewennen. Doch deze proeven waren niet gelukkig, wijl hij er zich te laat op toelegde.

»Karel was de Christen-godsdienst, waarin hij sedert zijne jeugd opgebragt werd, zeer toegenegen en bewees haar veel eerbied en onderwerping. Te harer eere deed hij de prachtige domkerk te Aken stichten, welke hij met goud en zilver versierde, en met vensters, deuren en traliewerk in brons voorzag. Daar hij elders geene zuilen kon bekomen, deed hij er van Rome en Ravenna overvoeren. Onvermoeid bezocht hij 's morgens en 's avonds de kerk, ook des nachts ter lezing van de getijden, voor zooveel zijne gezondheid dit toeliet. Hij zorgde grootelijks, dat de diensten er met de noodige plegtigheid geschiedden, en beval strengelijk den kerkmeesteren, er niets onbetamelijks of onreins in te dulden.

»Karel voorzag de kerk van zoo vele heilige vaten in goud en zilver, van zoo veel priestergewaad, dat zelfs de deurwaarders, die den laagsten stand der geestelijkheid uitmaken, gedurende het vieren der missen niet genoodzaakt waren in hunne gewone kleederen te dienen. Hij besteedde groote zorg tot het verbeteren van kerkzang en voorlezing; in beiden was hij zeer kundig, schoon hij zelf in 't openbaar las noch zong, tenzij in lagen toon bij algemeenen zang.

»Jegens de armen was hij zeer mild en schonk tot hunnen onderstand overvloedige giften, welke de Grieken aalmoezen noemen; niet slechts in zijn vaderland en binnen zijn rijk deed hij dergelijke uitdeelen, maar ook over zee, zoodra hij vernam, dat Christenen in armoede leefden, als in Syrië, Egypte en Afrika; naar Jeruzalem, Alexandrië en Karthago was hij gewoon uit medelijden eenigen onderstand in geld te zenden. Te dien einde

ook trachtte hij met overzeesche mogendheden vredeverbonden te sluiten, opdat de Christenen onder haar bestuur eenige verzachting en geestversterking mogten bekomen 1)."

Ziedaar op eenvoudige en waarheidlievende wijze den grootsten der vorsten geschetst. Na verloop van een twintigtal jaren was dit de zoon, dien Bertha van Laon, onbekend en van de wereld afgezonderd, haren echtgenoot schonk, en in wiens boezem de zachtaardige hartelijk liefhebbende moeder de eerste kiemen zaaide der heilrijke vruchten, welke onder zijne regering tot het geluk der menschheid zoo voorspoedig ontwikkelden.

Verbaasd blikt het oog op de grootheid en het aantal zijner daden, in het breede tijdvak van zijn bestuur verrigt. Met eene snelheid, alleen overtroffen door die onzer eeuw, zien wij hem en zijn magtig leger bewegen naar alle punten zijns rijks; overal de kracht van zijn verwinnend zwaard doende gevoelen, alom den zegestandaard plantende, die den volken ontzag inboezemde voor zijn nooit volprezen naam.

Karel vervulde eene taak, welke geen zijner voorgangers, zelfs niet ten deele, had durven aanvaarden. Hij was het, die het romeinsche keizerrijk aan dat der Franken hechten zou; die het grootste deel van het christelijk-germaansche rijk tot éénen staat zou vereenigen, die de christelijk-romaansche beschaving verplantte naar Duitschland, en over staat en kerk denkbeelden ontwikkelde en wortel deed schieten, welke nog na de oplossing van het Frankenrijk bleven voortleven. Tot bereiking van zoo groote voornemens voerde hij tegen de Saksers een dertigjarigen strijd, welke eerst in 803 ten volle eindigde. Zijn magtige arm wierp het rijk der Longobarden ter neder, verhief de pauselijke kroon boven de hoofden der muitende Romeinen, en werd op den eersten Kersdag van het jaar 800 door paus Leo III in de sint Petruskerk te Rome, als keizer ge-

---

1) Eginhard, volgens de vertaling van jonkh. Mr. Ph. Blommaert.

kroond. Heinde en verre drong zijn roem, tot zelfs in het verwijderd Oosten, van waar de sultan Harun-al-Raschid den keizer door gezanten deed begroeten, hem prachtige geschenken aanbiedende.

Maar hoor! een dof geruisch in de feestelijk verlichte kapel, wekt ons uit onze overpeinzingen van Karels daden. De Christenschaar verheft zich; zij heeft hare beden uitgestort, en andermaal klinken de zangen door het gewelf. Zie! nevens den keizer staat eene in wit gewaad gekleede vrouw, zacht van uiterlijk en lieftallig van oog. Zij schijnt omstreeks vijftig jaar te zijn, en, ondanks dezen leeftijd, mogt zij nog aanspraak maken op den naam van schoon: hare hoofdharen zijn nog glansrijk en niet vermengd met het zilvergrijs des ouderdoms. Deze vrouw is de koninginne-moeder, Bertha van Laon, door haren zoon Karel boven allen bemind, en nog steeds de geest en 't leven van zijn genoegelijk huisgezin. En zie, ter linkerzijde des konings, die jonge schoone vrouw, blond en zacht van oog, de haarvlechten met een gouden kroontje doorvlochten, geheel op de bevallige oud-germaansche wijze gekleed, in een lang wit gewaad, van hetwelk de boordselen uit gouddraad bewerkt zijn. Zij is des konings tweede gemalinne, Hildegarde, dochter van hertog Hildebrand van Zwaben; zij is reeds de moeder van vier zonen, van welke de jongste, Hlotarius onlangs overleed, doch deze drie knaapjes, eerbiedig voor haar staande en wier namen Karel, Pepijn en Lodewijk reeds hun koninklijken stam verraden, zijn bloeijend en krachtvol van uiterlijk; zij zullen eenmaal de lust wezen huns vaders, zoo als zij thans Karels hoop zijn.

En nevens deze drie telgen bemerken wij drie meisjes, in witte kleeding, rein en bekoorlijk als pas ontloken leliën: ze zijn Karels dochtertjes, Rothrude, Emma en Gisela. Bevallig als hare moeder zullen zij eenmaal de bloemen worden des keizerlijken hofs en menig hart van koning en vorst doen kloppen van verlangen, om eene harer nevens zich te verheffen op den troon.

En naast de gemalinne van Karel bemerken wij eene andere jonge vrouw. Naar haar uiterlijk te oordeelen,

moet zij omstreeks vierentwintig jaar oud wezen; hare gelaatstrekken zijn levendig en sterk sprekende als die des konings; hare gestalte is bijna even groot als de zijne, krachtig en majestueus, als ware ook zij geboren om eenmaal als koninginne te gebieden. Evenwel is haar een geheel ander lot beschoren, ofschoon hare afkomst aanspraak heeft op roem en vorstensier.

De. krachtvolle vrouwengestalte, op welke ons oog rust, is de zuster van Karel den grooten, de dochter van Pepijn en Bertha, in wie de deugden en de schoonheid der moeder herleefden en die haar, in alle opzigten, geleek. Even als Cariberts dochter in hare jeugd was — bloeijend en schoon, toen deze woonde bij den molenaar — zoo ook stond de prinses daar in de kapel van het Valkenhof, dragende als hare moeder denzelfden naam.

Dit is het huisgezin van den beroemden vorst. Vrede en geluk, beschaving en lust voor nutte kunsten en wetenschappen wonen in hun midden; nogtans zal het lot ook hunne vreugde niet ongestoord laten en menige traan aan het oog dier doorluchte familie ontvloeijen, over zware beproevingen, welke haar zijn opgelegd door hooger hand.

Thans is de kapelwijding geëindigd, en de feestelijke stoet trekt ons voorbij. Onder hen, die den koning en zijn gezin volgen, bemerken wij zoo menigeen, die de roem is van zijnen tijd: de oudste in den kring, wiens ernstig uiterlijk den denker verraadt, is de geleerde Angelsaks Alcuin, des konings vriend; nevens hem ziet men den aartsbisschop Turpyn en vele andere prelaten, beroemd wegens hunne kennis.

En achter hen verdwaalt ons oog in een breeden wemelenden stoet van ridderen, in schitterende kleederdragt, half frankisch half romaansch: Ogier van de Ardennen, beroemd om moed en koningstrouw; nevens deze treden graaf Ritsaert van Normandië, Garyn van Lotharingen en Ganeloen, de eenige onder Karels paladijnen, die het hoofd niet fier kon verheffen: in stede van in den roem te deelen van den grooten strijd bij Roncevaux, bedekte Ganeloen zich daar met schande en oneer.

Maar waar te eindigen, wilden wij alle namen noemen van de dapperen, die den vorst omgeven. en als de heldere starren rondom de maan, in de vele middeleeuwsche overleveringen schitteren, den dichters ruime stof gevende tot hun boeijend lied?

Drie nogtans, nu eerst in den aanvang des mannelijken leeftijds, mogen wij niet onopgemerkt laten voorbij gaan. De een, naauwelijks tweeëntwintig jaar oud, kent men aan het hof onder den naam van Milo. Geboren te Anglante van vrijë, doch behoeftige ouders, wijdde hij zich aan de wetenschappen, en verkreeg toegang op de hofschool door Karel gesticht, waar Milo zich zoo spoedig door vernuft en aanleg tot poëzij en andere vrijë kunsten onderscheidde, dat Karel hem benoemde tot voorlezer aan zijn hof, en menige oude volkssage of lied opschrijven of berijmen deed. Nevens hem gaat een ander jongeling, levendig en schoon van uiterlijk als hij, doch naauwelijks ouder dan zestien jaar; ook dezen heeft de koning in zijn gevolg opgenomen, vooral om het in hem ontluikend vernuft en de zucht naar kennis: het is Eginhard, later des konings geheimschrijver en biograaf. Maar inzonderheid op den derden mogen wij als Nederlanderen het oog vestigen; deze jeugdige frankenridder draagt een naam, die het hart doet kloppen voor heldenmoed en zelfopoffering: hij heet Willem van Oranje, is een stamverwant van ons regerend vorstenhuis, en zoozeer des konings vriend, dat hij hem vaak de gewigtigste zendingen toebetrouwde; Willem van Oranje is zoozeer de bloem zijns legers en een ridder zonder vrees of smet, dat de oude fransche dichters van hem getuigen:

„*De meillor home ne cuit que nul vous chant!*"
(Van beter man geloof ik niet dat iemand u zingt!) 1)

1) Willem van Oranje was de zoon van den eersten burggraaf van Narbonne: Aymeryn, en van Ermengarde, zuster van den koning Pavien Bonifacius. De vriendschap tusschen Karel en Willem was zoo groot, dat Karel, toen hij Willem tot ridder wapende, hem zijn zwaard *Joyosa* ten geschenke gaf. Hij ging, na het eindigen zijner ridderlijke loopbaan, in een klooster en stichtte eene abdij digt bij Agniane, diocese

Deze zijn de helden en geleerden, de bloem uitmakende van Karels hof. Volgen wij hen nu in de feestzaal.

Prachtig, in den regten zin des woords, is de groote halle, binnen welke de vorst verblijf houdt. Als in zijn kasteel te Aken en Ingelheim zien wij de breede wanden behangen met tapijten, bemaald met keurig schilderwerk op romeinsche wijze, en den vloer met mozaïk van allerlei steensoort belegd.

Let thans op: het noenmaal vangt aan, de Paaschmaaltijd, op welken naar oostersche kerkgewoonten het paaschlam prijkt! Gouden bekers en vaten sieren den disch; de koning heet met een hartelijken dronk allen, die hem omgeven, welkom, en onder vriendschappelijken kout wordt de maaltijd vervolgd, terwijl nu en dan door de hofzangers — die ook in de kapel zongen — liederen worden aangeheven, of de bazuinen en snaarspeeltuigen de welluidendste toonen doen weerklinken door de zaal. Eindelijk rust het sprekend oog van den vorst op den jeugdigen Milo, aan het lager einde der tafel gezeten, en die zoo even met het maal schijnt geëindigd te hebben. Hem een wenk gevende, zegt Karel:

»Kom dan, Milo! hebt gij gedacht aan de u opgedragen taak, om ons de eene of andere sage te verha-

---

Lôdève in Languedoc, alwaar hij, zoo men wil, den 28 Mei 813 stierf. Hij is sedert tot heilige verheven, en bekend onder den naam van St. Guillaume de Gellone; naar het Benediktijner klooster, dat zijn naam draagt. In de oude dichterzangen wordt hij veeltijds Guillaume *au cort nés (au court nez)* genoemd, naar eene kwetsuur in zijn aangezigt! Dit gaf aanleiding tot den bijnaam van Guillaume *au cornet*, en toen de erfelijke wapenschilden ontstonden, voerden de prinsen van Oranje een horen van sabel op een gouden veld. De lotgevallen van dezen beroemden tijdgenoot van Karel den grooten werden in verschillende middeleeuwsche gedichten door de fransche *trouvères* bezongen. De dichter, die later de geschiedenis van Willem van Oranje in Nederduitsche verzen overbragt, was een Haarlemmer en heette Claes Verbrechten. Hij leefde omstreeks 1300, en was de voorganger van Maerlant. Nog in onzen tijd vergat men geenszins den doorluchtigen stamgenoot van het huis van Oranje, maar werd hem door onzen kunstminnenden koning Willem II en koning Lodewijk Philips van Frankrijk, in de aloude stad Oranje, eene gedenkzuil gesticht. Men zie verder ALBERDINGK THYM, *oud nederl. verh.*, enz.

len, die zich huwt aan dit aloude burgslot, hetwelk eerst sedert weinige jaren weer in volle kracht nederstaart op de Waal?"

»Voorzeker, mijn vorst en heere!" zegt de jonge man op bescheiden toon, en een hooge blos van vergenoegdheid bepurpert zijn gelaat; hij rijst van zijn zetel, en vat eene soort van harp aan, welke hem door een der knechten wordt toegereikt. Terwijl Mido zich naar het midden der halle begeeft, waar elk der gasten hem ongehinderd kan gadeslaan, rust zijn oog op dat van Bertha, des keizers zuster, en hoewel niemand zulks bemerkt, is het echter duidelijk, dat een blos van vergenoeging over haar gelaat zweeft zoodra Milo de vingeren aan de harp slaat. Ook haar oog rust op het zijne, en, als schepte hij kracht daaruit, om voor een zoo talrijken hooggeplaatsten kring zijne zwakke zangen voor te dragen, vangt hij dus aan:

»Mijn magtige hooggeëerbiedigde koning en gij allen, mijne edele vorsten en vrouwen! ik vraag nederig om uwe aandacht voor een lied, dat zijn oorsprong vindt in de geschiedenis van het magtig slot, binnen hetwelk wij ons bevinden. Het is uit de dagen toen Diederik, heer van Cleve en Teisterband, dezen burg in leen had van onze heeren de frankische koningen, en dit kasteel nog niet door de knagende tand des tijds en den overmoed der vijanden van zijn alouden luister verloor, zoo als vóór korten tijd. De naam, dien mijn zang draagt, is:

VAN DEN RIDDER MET DEN ZWANE.

Graaf Diedrik zag van 't oude slot,
Als magtig burgvoogd neer,
En 't bloeijend Kleef en Teisterband
Erkenden hem als heer.

Hij stamde van Urzijns geslacht,
Beroemd in naam en moed,
En doopte 't magtig heldenzwaard
Vaak in des heidens bloed.

De Fries boog nog voor Stavo neer,
Heer Diedrik bad voor 't kruis;
En wrokkend zag de heiden op
Naar 't edel gravenhuis.

Weer brak, gelijk de bergstroom woedt,
Met onweerstaanbre vaart,
De bange strijd in d' omtrek los,
En zwaaide 't bloedig zwaard.

Graaf Diedrik toog het pantser aan,
En hing 't rapier op zij',
En kuste 's dochters bleeke wang,
Vol zielesmart als hij.

Zijn eenig kind, zijn levenslust,
Beatrix vroom en schoon,
Was 't pand van zoete huwelijksmin,
En aller maagden kroon.

»Vaarwel, vaarwel, mijn dochterlief!
Dus troostte 's ridders woord:
»Al spoedig keer ik tot u weer,
Thans roept de strijd mij voort!"

»Ga, ga met God, o vader mijn!"
Zoo nokte 't lieve kind,
»Gedenk dat niemand u op aard
Zoozeer als ik bemint."

»Bid God, dat Hij mij 't leven spaar'!"
En de oude ridder ging.
Dra wemelde het magtig heir
Langs veld en heuvelkling.

Beatrix lag voor 't kruis en bad,
Haar vader streed met moed;
Daar trof des vijands pijl zijn borst,
De ridder stort zijn bloed.

»Beatrix!" klonk des veegen stem,
»God steun' haar in den nood!"
En biddend zonk de fiere heer
In de armen van den dood.

Dra legerden om 't oude slot
De Fries en Sakser zaam,
En zwoeren aan de wees hun wraak,
Bij Stavoos grooten naam.

Haar vaders heir, teruggespoed
  Naar Magums grijzen muur,
Zwoer aan de weeze houw en trouw,
  Tot in het stervensuur.

Zij hoort haars vaders droeven dood,
  En wijdt hem traan op traan,
Beschouwt zijn bloedig krijgspantsier,
  En gespt het zelf zich aan.

Zij kust het zwaard door hem gevoerd,
  En heft het fier omhoog,
Zij dekt zich met zijn blank helmet,
  En moedig vlamt haar 't oog.

Zoo drijft ze zelf haar drommen aan,
  Maar wijkt voor de overmagt,
En immer naakt de vijand meer,
  En knot haar wapenkracht.

Daar zit ze droevig peinzend neer,
  In 't graauwe heuvelzand,
En ziet de kneuzende oorlogsvracht
  Rondom op 't bloeijend land.

Ze weent en staart in d' effen stroom,
  Die aan haar voeten vliet,
Ze denkt aan jeugd en vreugd terug,
  Vergaan als 't vrolijkst lied.

Zij speelt met haren gouden ring,
  Haar schoonst en dierst kleinood,
Dat Diederik haar achterliet,
  Kort vóór zijn droeven dood.

Daar suist een pijl, zij deinst terug,
  De ring valt in den vloed;
Beatrix weent en klaagt van smart,
  Thans zinkt haar laatste moed.

Maar zie, in 't ruischend oeverriet,
  Dat heel den boord omtoog,
Steekt eensslags nu een blanke zwaan
  Den donzen nek omhoog.

Beatrix ziet, hij heeft den ring
  In zijnen bek gevat,
En woelt en klapwiekt in het rond,
  En stuwt door 't schuimend nat.

Daar slaat hij beide wieken uit,
En heft zich fier omhoog,
Trekt eenmaal om den slottrans heen,
En snelt uit 's jonkvrouws oog.

Ver van dit oord, waar de oude Rijn
Helvetiës grond doorsnijdt,
Klept Magums zwaan de wieken zaam,
Als hij in 't stroomnat glijdt.

Daar zat een ridder, klein van naam,
Maar groot van deugd en moed,
Eerst van den kruistogt weergekeerd,
Met zijn vasallen stoet.

Held Elius peinst aan den stroom
Op nieuwe togten na,
En slaat den schoonen blanken zwaan,
Die tot hem neerstrijkt, gâ.

Dees biedt den ring den ridder aan,
Hij neemt hem op en leest:
»'k Hoor aan de schoonste jonkvrouw toe,
Die immer is geweest!"

En verder leest hij op den rand:
»Verdien en win!" maar waar?
Waar rigt held Elius den voet,
En toeft hem strijdgevaar?

De stroomzwaan kleppert vrolijk rond,
En toont als 't waar' hem 't pad,
En strijkt terzij van 't bootje neer,
Dat wiegt op 't rijnstroomnat.

Held Elius stijgt in de kaan,
En trekt het gouden zwaard;
De zwaan spreidt weer de vleugels uit,
En zwemt in sneller vaart.

»Ga gij mij voor, volschoone zwaan!"
Spreekt Elius vol moed,
»En wijs mij waar de jonkvrouw toeft,
Ik volg u door den vloed!"

De zwaan kwaakt blij den ridder toe,
En snelt het bootje vóor;
Held Elius kiest ook dit pad,
Door 't helder waterspoor.

Daar komen zij aan Magums slot,
  Nog in het grootst gevaar,
En op den hoogen torentrans,
  Aanschouwt de ridder háár.

Beatrix, schoon als 't stroomgebloemt',
  Dat in den vloed ontluikt
En smachtend naar den zonnestraal,
  Door lies en weegblad duikt.

Daar springt de ridder d'oever op,
  Stort op den vijand in,
Zwaait als de bliksem 't oorlogszwaard,
  En roept: «Verdien en win!"

De strijders siddren voor zijn hand;
  Dat is geen menschenkracht:
Een hooger magt heeft wis dien held
  Naar Magums oord gebragt.

Hij strijdt, en als het rijpe graan,
  Dat voor den sikkel zwicht,
Velt Elius de strijders neer,
  Naar vromen ridderpligt,

De vijand wijkt en Beatrix
  Zinkt aan haars redders hart.
»Vrij! vrij!" dus klinkt haar vreugdekreet;
  »En zoete vreugd voor smart!"

Hij toont den ring; Beatrix vouwt
  Verrast de handen zaam,
En spreekt: »u zond de goede God!
  Mijn ridder, noem uw naam!"

»Vraag nooit mijn naam, volschoone maagd!
  Vraag ook mijne afkomst niet!
En deedt ge 't ooit, ik ging van hier,
  Hoe noode ik u verliet!"

Beatrix zwijgt en ziet hem aan,
  De ridder vat haar hand,
En zegt: »Wat biedt mejonkvrouw mij,
  Als waardig minnaarspand?"

Zij zwijgt, maar meerder spreekt haar blik,
  Hetgeen haar hart besluit,
En spoedig is de schoone maagd,
  Des ridders lieve bruid.

Held Elius gebiedt thans vrij,
In 't bloeijend Teisterband,
Bedwingt des vijands overmagt,
Met vaste heldenhand.

Drie zonen schonk de schoone ga
Haar aangebeden held;
Ze waren fier en forsch als hij,
En kloek in 't oorlogsveld.

Eens vroeg Beatrix: »Heere mijn!
Zal nooit uw naam en stand
Gekend zijn door uw zonentrits
En 't magtig Teisterband?"

Nu werd des ridders aanschijn droef,
Hij staarde somber neer,
Toog krijgshelmet en rusting aan,
En ging — en kwam niet weer!

Beatrix weende droef te moê,
Op Magums heuveltop,
Daar stak de stroomzwaan als weleer
De blanke wieken op.

Een schril geluid klonk in het rond,
Des vogels doodsgezang,
Het dier dreef stervend op den vloed,
Stuiptrekkend droef en bang.

Daar traden 's burgvrouw zonen toe,
En spraken: »Moeder! ziet,
Wat onze vader, rijk aan roem,
Zijn drietal achterliet:

»Ik erf zijn zwaard en 't graafschap Kleef,
Ik 't edel Teisterband,
En vaders zilvren jagtklaroen,
Die klonk door bosch en land."

»Ik," sprak de jongste, »worde als graaf
Van Loon beroemd en groot;
Daarbij liet vader mij dees ring,
Eenmaal uw bruidskleinood!"

De weduw stortte traan op traan,
De zonen droef te moê;
Zij wijdde'n 't kleefsche Zwanenhuis
Den geest huns vaders toe.

Daar zat Beatrix uren lang
  Te staren naar den vloed,
In zoete hoop, zoodra haar oog
  Een zwaan weer had ontmoet.

Maar allen trokken stil voorbij,
  Geen bragt haar ega weer;
Zij treurde en zonk, met doffe smart,
  In 't koele stamgraf neer.

Dus luidt des zwanenridders lied,
  Zijn eedlen geest gewijd,
En 't klinke ook uit des naneefs mond,
  Tot in den versten tijd!"

»Goed, mijn jongen!" sprak Karel, den zanger met gulhartigen blik aanziende, »kom, drink uit mijn beker en neem dezen solidus: het is de taak van allen, die de magt der taal bezitten, om de overleveringen des volks in zangen te kleeden en te doen voortleven tot opwekking van moed en ridderdeugd."

Milo nam met diepe buiging het geldstuk aan, en dronk met blozend gelaat uit den beker, dien de groote monarch zelf hem bood. Deze onderscheiding was van zoo groote beteekenis, dat menig ridder den knaap benijdde, die door zijne liederen zoozeer het hart des konings wist te winnen. Een der paladijnen vooral, die nevens Bertha, 's konings zuster, was gezeten, staarde hem met afgunstige blikken aan, en trok dreigend de wenkbraauwen zaam, toen elkeen den jongeling een geschenk bood voor zijn lied.

Zoodra Milo Bertha naderde, die hem eveneens toewenkte, ontging het den blik des nijdigaards niet, dat de knaap haar met nog minzamer blik aanzag, dan eenige andere der schoone vrouwen aan Karels disch. Bertha nam een ring van haren vinger en een perkament blaadje met eene schrijfstift uit hare zijtasch; spoedig krabde zij eenige woorden op het blaadje, wikkelde den ring er in, en wierp hem in de muts des schoonen jongelings.

Karels zuster bemerkte den vuurblik niet dien Ganeloen, dus heette de paladijn nevens haar, andermaal op

den jonkman wierp, toen deze, verheugd over 't geschenk zich met zoeten glimlach verwijderde. Ganeloen gaf den jeugdigen zanger niet het minste blijk zijner tevredenheid, wendde zich gramstorig af, en fluisterde tot zijne schoone tafelgenoote naast hem:

»Mejonkvrouwe Bertha! deze vlasbaard van een scholier schijnt uwer goedheid meer waardig dan hij die naast u aanzit en de citersnaren minder tokkelt, maar het zwaard weet te voeren. Hoe vaak toonde ik u mijne genegenheid en bezwoer u bij den roem des konings, uwen broeder, dat mijn geluk alleen berustte in uwe hand; dien ring had ik met het zwaard, ten koste van mijn leven, in den kampstrijd willen winnen, en gij biedt dezen knaap vrijwillig dit dierbaar kleinood aan voor een laf en zonderling lied!"

»Heere Ganeloen!" sprak Bertha, »wij vrouwen beminnen de kunsten evenzeer als den heldenmoed, en, hoe dit ook zij, niemand heeft het regt mijne handelingen te berispen, dan mijn heere en broeder en mijne moeder naast hem."

En gramstorig keerde Karels zuster zich af, zich onderhoudende met Garijn van Lotharingen, die nevens haar zat, ter andere zijde. Na daartoe verlof van Karel bekomen te hebben, stond nu de jeugdige Eginhard op, nam hetzelfde speeltuig, dat zoo even door Milo was getokkeld, en sprak op zangerigen toon:

Waar 't breede woud van 't Nederrijk 1)
De fiere kruinen spreidt,
En 't damhert naast de vlugge ree
Langs geurig etgroen weidt.

---

1) Het Nederrijkswald lag op geringen afstand van Nijmegen, en strekte zich verre uit naar de zijde van Gennep; nog draagt een deel daarvan in de nabijheid van Groesbeek — dat als 't ware te midden van dit groote woud ligt — dien naam. De naam Nederrijk gaf te kennen, dat Nijmegen en omtrek als het *nederdeel* van Karels magtig rijk werd aangemerkt, gelijk het opschrift in den muur van de Hessenpoort nog aantoont, luidende: »*Hic pes imperii* — *Hier is de voet des rijks.*" Ook eene vlakte nabij Nijmegen wordt nog de »*Roomsche voet*" genoemd, alzoo de stad op de uiterste palen van het roomsche of duitsche rijk gelegen was.

Waar schuwe haas en veldkonijn
  Verschuilen in het zand,
De sluwe vos zijn holen graaft
  Aan beek en heuvelrand.

Daar joeg een koning, hoog van naam,
  Door 't digt bewassen bosch,
Verzeld van zijn vasallenstoet,
  In rijken ridderdos.

De koning echter droeg geen kleed
  Van ongewone pracht:
Een mantel slechts van wolvenpels
  Was thans des vorsten dragt.

Wel gluurde menigeen terzij
  Den stoet glimlagchend aan,
En dacht: »hoe zal het ieder daar
  In zulk een tooi vergaan?"

»Rijdt aan, gij heeren!" roept de vorst,
  »Hallo! in vollen draf!
Dien heuvel af en 't woudpad in,
  Jaagt alle paden af!"

Wel somber ziet zoo menig oog
  Naar 't rijk bestikt gewaad,
Maar wat men mort en hoe men klaagt,
  Gemor noch klagt geeft baat.

De wind huilt door het Neerrijkswald,
  De sneeuw stuift jagend voort,
En plooit om stam en eikenkruin
  Een schittrend donzen boord.

»Hallo! halla!" dus roept de vorst,
  En steekt de jagtklaroen;
»Hem voegt den naam van jager niet,
  Wie niet als ik zal doen!"

En verder draaft des konings ros
  In onweerhouden draf,
Door kreupelbosch en dorenhaag,
  Gestadig op en af!

En hier waar braamtak en struweel
  Zich 't digtst te zamen klemt,
Daarheen voert hij zijn ridderstoet,
  Vaak in hun vaart gestremd.

En telkens haakt aan tronk en tak
Zoo menig ridderdos,
En rukt de gouden boordsels af,
En scheurt de slippen los.

De flarden wuiven rond en om,
Als vaantjes in den strijd;
De koning rent steeds lagchend voort,
En voert hen wijd en zijd.

Steeds digter woud en enger baan
Kiest hij in sneller vaart,
En blaast op nieuw een horenschal
En jaagt zijn hijgend paard.

Nu keert de stoet naar 't burgslot weer.
De koning ziet hem aan,
En kan een luiden schaterlach
Bij d'aanblik niet weerstaan.

Als reigers, in den fellen strijd,
Door valken kaal geplukt,
Dus is der riddren prachtkleedij
Aan flarden stukgerukt.

De koning spreekt: »Gij lachtet straks,
Om 't kleed van uwen heer!
Thans is tot schertsen mij de beurt:
Wie doet den togt eens meer!"

De ridders zwijgen. »Gaat gij weer
Met uwen vorst ter jagt,
Kiest dan geen zijden hofkleedij,
Maar koop een wolvenvacht!"

Met schalkachtigen blik staarde Eginhard naar de dischgenooten, toen hij dit voorval bezongen had, en zoowel Karel als allen, die hem omgaven, zagen elkaar lagchend aan. Eerst twee dagen geleden had, tot groote vreugde van geheel het hof, deze zonderlinge jagtpartij plaats gehad, en waren Karels prachtig gekleede ridders als geplukte vinken op 't Valkenhof teruggekeerd. En zooveel bewondering als hunne sierlijke mantels en wambuizen, van echt gallisch weefsel, ook bij de eenvoudig gekleede bevolking hadden veroorzaakt, bij het uitrijden,

zooveel gelach wekte hun terugkeer, toen hunne mantels, aan repen gescheurd, hen achteraan wuifden, en de onderkleeding door de zijden strompen en buizen heengluurde.

»Zeer goed, Eginhard!" sprak Karel, »het is best, dat gij dezen heeren nog eens herinnert, hoe schadelijk het jagttogtje voor hen afliep. Wel nu, de goudwerkers moeten ook leven! Intusschen weet ik, dat niemand mij de scherts heeft ten kwade geduid, te meer wijl ik voor elk uwer reeds een kostbaren frieschen mantel besteld heb, die wat deugdzamer wezen zal dan die losse gallische weefsels. En alzoo, mijne vasallen! een dronk op onze vriendschap en den voortdurenden vrede en de overeenstemming van ons allen!"

En de bekers klonken, en de feestvreugde nam immer toe; de muziek hief weer vrolijke toonen aan, en al de gasten stemden in, zingende eenige dier oude volksliederen, welke door Karels zorg werden opgeteekend en bewaard, maar door de onverschilligheid van later dagen zijn verloren geraakt.

Dus werd onder gulle vreugde het eerste Paaschfeest op 't Valkenhof gevierd. Ook de bevolking van Nijmegen en den omtrek deelde in de vreugd haars heeren. De voornaamste burgzaten waren insgelijks genoodigd, en de minderen van stand vergastten zich kosteloos aan bier, brood en vleesch, dat in ruime mate werd rondgedeeld. Op de heuvelen en velden flikkerden vrolijk de paaschvuren, en galmde het oude volkslied ter eere van den grooten held der middeleeuwen:

Wij minden Pepijn den koning wel,
Maar minnen Karel meer!
Hij betert menig lot en last,
En geeft den voorspoed weer.
Hij sticht en stuurt de reine trouw,
En rigt de waarheid hoog,
Hij slaat der volken nooddruft ga,
Met vaderlievend oog.
Hij stelt den koning wet en regt,
Zoowel als aan den knecht;

Behoedt der lieden eigendom,
En ieder land zijn regt!" 1)

Tot laat in den nacht duurde het feest en elk zocht, in genoegelijke herinnering aan de uren zoo genotvol met Karel doorgebragt, zijne sponde.

In een kamerken evenwel, aan de zijde der rivier, bemerkte men nog lang, nadat de meeste gasten hunne slaapstede gezocht hadden, een flaauw schijnend licht. Het was daar, dat Milo de zanger sliep, maar voor heden daalde geen slaap tot hem neder. Bij 't schijnsel van het aarden lampje, hield hij het oog gevestigd op den ring, die Bertha, Karels zuster, hem geschonken had tot loon zijns lieds. Hij drukte er hartstogtelijk de lippen op, en nu eerst viel zijn blik op het stukje perkament om den ring gewikkeld, en waarop hij thans voor het eerst eenige fijngeschreven letters ontdekte. Milo las:

»Verdien en win! Heden nacht aan den ingang der kapel!"

»Onvoorzigtige!" sprak de jongeling, droef het hoofd schuddende, »nimmer sluimert het oog eens verraders. Hoeveel angst en vreeze kost ons deze liefde, welke reeds meer en meer wordt opgemerkt door des konings hofgenooten. De arme knaap! Waarom gaf mij het lot, in stede van de gave des lieds, geen graafschap of goud? Maar zou zij mij dan liefhebben, de fiere koningszuster? Hoe gelukkig waren wij vóór eenige maanden te Aken, toen eindelijk de taal onzer oogen woorden

---

1) Het oorspronkelijke, in de oude volkstaal, voorkomende in het *Hunsigoër landregt*, p. 2; en in VAN HALMAEL, *verhand. over den staat en regeringsvorm der Ommelanden*, bl. 37, luidt het aldus:

Pepyn Rex and sin sune thi minnera Kerl,
Hi was minnera,
And hi was betera.
Hi stiffle and sterde
Frixa ande werde.
Ande hi sette thera kenega jest,
Ande allere luide kest,
And Londriucht.
Ande allera londe eocum sin riucht.

vond, en wij elkaar beleden: »ik heb u lief!" — »Verdien en win!" Mijne geliefde! hoe en waardoor? Stelt ons verschil van stand niet elke verbindtenis tusschen ons tot eene onmogelijkheid? Heeft koning Karel niet zelf gezegd, dat hij noode zijne dochters aan eenig man zou geven, om dat hij haar zoo liefheeft, en hij ze bij zich wilde houden tot steun en vreugde zijns ouderdoms. En geldt hetzelfde denkbeeld bij hem ook niet omtrent u? Bertha! Bertha! hadde toch koning Karels oog mij nimmer op de hofschool goedgunstig aangezien, en mij niet bij zich ten hove genomen, alle zorg en onrust waren u en mij bespaard. Wij drukken den angel steeds dieper, en het leed, dat dit veroorzaakt, zoeken wij als weemoedig genot."

Milo bluschte het lampje, stak den ring aan den vinger, hield gedachteloos het stuk perkament tusschen de vingeren geklemd, en dwaalde behoedzaam door de schemerlichte gewelven van het rijksslot.

Niemand bewoog in een der gangen; de afstand van zijn kamerken naar de kapel was ver, en menigmaal bleef de jongeling angstig staan, wanneer te midden van het maanlicht, dat nu en dan in de gangen viel, de schaduwen zich langzaam schenen te bewegen en zonderlinge spookachtige vormen aannamen.

Allengs naderde hij den tweeden ingang van het slot, waar de oude romeinsche boogmuur met zijne hooge ovale gewelven het binnenplein omgaf. Hij opende het lage deurtje terzijde van de kapel, eerst kortelings daar aangebragt, en het hoofd omzigtig naar buiten stekende, staarde hij rond. De maan was weer verscholen achter de voortstuivende wolken, maar nogtans meende Milo eene zwarte gedaante te zien, stil langs den muur voortsluipende.

»Zij zal daar zijn!" fluisterde Milo, en trad naar den ingang der kapel.

Eene zachte hand vatte de zijne en voerde hem binnen: een poezele arm omgaf zijn hals, en het hoofd des jongelings zonk aan den boezem der bekoorlijke prinses!

II.

Milo en Bertha.

»En Bertha knielt voor Karel neer,
Ze stort een tranenvloed,
Des keizers gramschap stijgt op nieuw,
En jaagt hem 't hart in gloed.
W. VAN DEN HEUVEL, *Roland.*

In de schaduwen der kapel verborgen, knielde Milo naast des keizers zuster, en drukte een kus op hare met ringen versierde hand. Met kinderlijke vreugde boog de slanke jonkvrouwe zich tot hem, streelde zijne schoone lokken en kuste zijn breed en blank voorhoofd. Eindelijk zeide zij:

»Gij zijt, gekomen, Milo! en dat is goed van u! En in hoe langen tijd mogten wij elkaar geene verzekering geven onzer voortdurende trouw!"

Milo stond op, en fluisterde:

»Bertha! om 's hemels wille, geliefde Bertha! had niet besloten heden nacht uw kloset te verlaten; hier, te midden van zoo velen, die uwe gangen bespieden met wakend oog, loopt elke daad gevaar van ontdekt te worden, en hoe groot zou de toorn van mijn koning, uw broeder, zijn, indien hij wist, dat ik, de arme akensche scholier, die aan hem alles dankt, de oogen dorst opslaan tot eene dochter van Pepijn, tot de zuster van den grooten Karel, der Saracenen schrik en der Saksen overheerscher! In den naam Gods, Bertha! binnen wiens

heiligdom wij ons bevinden, laat ons krachtig zijn, en het gevoel beheerschen, dat ons bezielt; gij zijt niet geboren, om de gade te worden eens armen edelknaaps uit Karels gevolg, eene kroon moet uw schoon en fier gelaat omstralen, en uw naam geëerbiedigd worden door vasal en volk! Bertha! mijne dierbare Bertha! ik word droef te moede, wanneer ik denk aan het gevaar waaraan gij en ik ons blootstellen, en de vrees bekruipt mij te meer, naarmate ik mij in uwe liefde verheugen mag."

De zuster des konings had den jongeling met kalmte aangehoord en staarde, terwijl het maanlicht met zachten gloed langs de gewelven afkaatste, met vasten blik op zijn angstvol gelaat; daarna zeide zij op stroeven toon:

»Hebt gij onwaarheid gesproken, Milo! toen gij mij voor korten tijd uwe liefde betuigdet?"

Verschrikt staarde Milo op, en vroeg:

»Van waar dit denkbeeld, mijne geliefde?"

»Het gevolg uwer vreeze! De dochter van Pepijn is vrij in hare keuze, en trotseert ook zelfs haren koninklijken broeder, indien hij den voet zet op het door haar gekozen pad. Een eenmaal door mij gezworen eed wordt niet verbroken, ook ten koste van mijn leven! Verdien en win! Volhard in uwe trouw en elke hinderpaal zal door ons vernietigd worden!"

Berthaas gestalte was majestueus terwijl zij daar stond, en haar oog fonkelde van ongewonen glans; zij bezielde den luisterenden jongeling met moed en zelfvertrouwen, ondanks het gevaarvolle, dat zijn toestand met zich bragt. Koning Karels toorn zou vreesselijk zijn, indien hij slechts vermoedde, dat de arme akensche scholier er aan had durven denken een gevoel voedsel te geven, dat meer dan eerbied was voor zijne schoone hooggeplaatste meesteres.

Bertha had zich op eene bank in de kapel geplaatst, en Milo zat in zoete verrukking nevens haar. De jeugdige zanger wiegde zich immer meer in een vertrouwvollen slaap, gesterkt door haren moed en geestkracht.

Geruimen tijd hadden de gelieven reeds in de kapel doorgebragt, zonder in het verste te vermoeden, dat

eenig gevaar van verraad in hunne nabijheid school. En evenwel bespiedden twee oogen hunne gangen. Ganeloen, dezelfde aan wien het bij den disch niet ontging, dat Bertha aan Milo, behalve den ring, ook een briefje overhandigde, had met klimmend ongeduld getoefd, of de zanger ook zijn kamerken gedurende den nacht verlaten ging. In een hoek van den gang gedoken, welken de jongeling door moest wanneer hij naar het plein wilde gaan, dat de kapel omgaf, had Ganeloen hem ongehinderd voorbij zich laten sluipen; het briefje in de hand houdende, was Milo voortgetreden naar de plek waar Bertha hem toefde, doch onvoorzigtig geen acht gevende op het stukje perkament, dat hem verraden kon, ontgleed hem dit uit den gordel, waartusschen hij het verborgen had, en viel niet verre van den ingang der kapel.

Als de vos, toeschietende op zijne prooi, greep Ganeloen het blaadje op, toefde tot het licht der maan meer helder door de wolken boorde, en las hetgeen Bertha schreef.

Een schelle vreugdekreet ontsnapte den ridder, zoodra hij dit bewijs van Berthaas verstandhouding met den veelbelovenden jongeling in handen had; de furiën van wraaklust en minnenijd grepen hem aan met onweerstaanbare kracht, en de kapel binnensluipende, verschool hij zich niet verre van de plek, waar Bertha en Milo zich hadden nedergevleid, en luisterende met ingehouden adem, ontging hem niet een enkel woord.

Eindelijk rees hij uit zijne schuilplaats, en stiet den voet tegen eene der banken; Bertha en Milo sprongen verschrikt op, en staarden rondom zich door de schemerende ruimte van het gebouw.

»Wie is daar?" vroeg de zanger op moedigen toon.

Niets bewoog zich in hunne nabijheid. Ganeloen had zich achter de bank in een hoekje terug getrokken, en hield zich onbewegelijk.

»Verontrust u niet, geliefde!" sprak Milo, »ook ik dacht iets te hooren! Ik geloof niet, dat hier zich iemand kan bevinden; en echter, ziet ge, ondanks de zekerheid, dat niet een der bewoners van dit slot mijn

nachtelijken togt heeft kunnen bemerken, bekruipt mij toch telkenmale eene onverwinbare vreeze voor het mogelijke, dat onze liefde de bron zal worden van veelvuldig leed."

Maar Bertha hem telkenmale verzekerende, dat elk gevaar zou overwonnen worden, indien het hun werkelijk bedreigde, en Milo op nieuw zich zelve smartbeelden scheppende, om die door herhaalde liefdebetuiging te verdrijven, smaakten zij te zamen dien zoeten weemoed der beminden, welke zich oplost in zalige liefdevreugd.

Middelerwijl had Ganeloen de kapel, op handen en voeten voortkruipende, verlaten, en spoedde zich haastig over het slotplein naar de zijde van het kasteel, waar Karel zijne vertrekken had. De groote vorst was als gewoonlijk slapeloos, hij had zoo even het bed verlaten en zich met een los huiskleed getooid. Hij stond aan het venster, leunende met de linkerhand in de vensterbank. Zijn groot donker oog dwaalde nadenkend over de zilveren vlakte der Waal, waarop men in den zachten glans van het maanlicht de talrijke zeilen onderscheiden kon der scheepjes van allerlei vorm, die tot uit verre gewesten den boord bezochten der aloude stad. De heuvelende oevers en het donker geboomte, hoewel bladerloos de takken ten hemel heffende, teekenden zich scherp tegen den nachtelijken hemel af, en de golvende velden der Betuwe en de reuzige woudvormen van het Nederrijkswald, lagen daarneven als een breede zwartfluweelen mantel tegen een schitterend kleed.

Karel peinsde, door niets in zijne kalme overdenkingen gestoord, en fluisterde:

»Schoon oord, voet mijns rijks! Welke heilvolle toekomst gaat gij tegen, hoeveel rijke vruchten zal de naneef zamelen uit uwen schoot! Waarom is ons leven zoo kort? Slechts afgemeten tot eene spanne tijds! Hoeveel, hoe magtig veel wilde ik tot stand brengen, en hoe weinig zal ik kunnen nalaten, hoe weinig voltooid bieden aan het volk, dat zoo veel van mij wacht, welks geluk in mijne hand berust, als dienaar en knecht des

grooten Meesters, wiens heerlijke en onnaspeurbare werken ons omgeven in hemel en op aard.

»En evenwel, wanneer ik trapsgewijze nader kom tot het doel dat ik mij voor oogen stelde, toen de vaderlijke kroon mij geschonken werd; wanneer ik, na voltooijing van eene der grootste ondernemingen, door welke mijn bestuur zich kenmerkt, verheugd heen staar op de afgewerkte taak, dan klimmen sombere wolken aan den hemel mijner vreugde, en ik zie reeds het leed, dat ook over deze bloeijende velden zal worden uitgestort in algeheelen omvang. Van daar, van het zuiden, komt het licht, de beschaving, de kennis! Van daar, van het noorden, komen duisternis en stormen in vernielende vaart; de Noren, de wilde vernielers, die mijn rijk bedreigen met verwoesting en bloedigen krijg, die zullen afbreken wat ik opbouw; die — aan deze rivier beneden mij gelijk, welke alleen door de oevers weerhouden wordt — nog enkel beducht zijn en terugdeinzen voor mijne magt, en met te meer woede zullen aanstormen op mijn grondgebied, zoodra aan deze hand de scepter ontvallen zal, en ik tot het stof mijner vaderen verzameld word! De Noren, die in blinde vereering van het heidendom onzer vaderen den Wodanskreet zullen aanheffen en met de Saksers vereend, brand en verwoesting brengen in kluis en burgslot! Arme wereldlingen, die wij zijn! die gelijk de mieren alleen verzamelen, om weder te laten vernietigen; die, gelijk het koren op den akker met het onkruid worstelt, van geen zekeren bloei overtuigd kunnen zijn, zonder alles voortdurend te verwinnen, wat ons streven en ontwikkelen tegengaat. Magtige Meester daarboven! Gij alleen weet en kent de bedoelingen onzer beproevingen, en die voortdurende strijd zal ongetwijfeld tot des te grootere zege leiden."

Terwijl de vorst aldus tot zich zelven bleef voortspreken, bemerkte hij niet, dat, ondanks de wachters die aan den ingang des slotvleugels toefden dien Karel bewoonde, iemand met zachte schreden zijn vertrek binnensloop en in gebogen houding aan de deur bleef staan.

Een zacht gekuch, dat de binnentredende liet hooren,

wekte Karel uit zijne gepeinzen, opziende bemerkte hij Ganeloen.

»Mijn heere en koning!" mompelde de hofgenoot, »vergeef mij, dat ik dus onaangediend waag binnen te treden, maar de oorzaak welke mij daartoe drijft, is van het grootst gewigt!"

Karel blikte verrast op en trok toornig de wenkbraauwen zaam; hij wist dat Ganeloen misschien de eenige was onder zijne hofgenooten die, minder opregt en getrouw dan anderen, onder die menschen moest gerekend worden, welke men moet gadeslaan en niet te spoedig deelgenoot maken van geheimen en zaken, welke tot schade van hem, dien zij behooren, konden worden aangewend.

»Wat wilt gij?" vroeg Karel, zonder zijne plaats aan het venster te verlaten.

»De zorg voor uw welzijn, o koning! en mijne waakzaamheid voor uwe eer en die van uw huis geleiden alleen mijne schreden!"

Met verwonderden blik staarde Karel den spreker aan en herhaalde: »de eer van mijn huis!"

»Ja, mijn koning! niets minder dan dat, er zijn onder de uwen die er mede spelen als met de teerling, zelfs...."

Karel deed thans eenige schreden nader en nam eene dreigende houding aan, terwijl zijn oog fonkelde van den gloed des toorns, die bij hem opwelde met de kracht eens bergstrooms, zoodra hem iets bejegende dat zijn naam of zijne magt schaden kon.

De koning legde de krachtige hand op den schouder van zijn paladijn, en zeide:

»Spreek! spreek! in duidelijke woorden; indien 'tgeen gij mij zeggen zult onwaarheid bevat, zweer ik u bij de eer mijns vaders, dat ik u straffen zal voor verraad aan den roem mijner kroon!"

Een valsche lach speelde op Ganeloens gelaat, en fluisterend hernam hij:

»Ik zou niet tot u komen, mijn vorst en heere! indien ik niet zeker ware van mijne zaak. Lees dit...."

Karel nam het door Bertha geschreven stukje perkament en ging in het aangrenzend vertrek, waar eene lamp stond, die een zacht licht door de ruimte wierp.

Daarnevens tredende las de vorst de regelen op het perkament en de handteekening zijner zuster. Het stukje geschrift krampachtig tusschen de forsche vingeren klemmende, stond hij eerst eene wijle sprakeloos, terwijl zijn oog onbewogen de zachte flikkering der lamp gadesloeg; toen sprong hij op eenmaal regt, hief het hoofd, en sprak:

»Onteering van mijn huis! De knaap, dien ik uit het stof der armoede aan mijn hof nam, durft een minnehandel drijven met mijne zuster, met de dochter des grooten Pepijns! Bij God en Zijne heiligen! dat is te veel! die misdaad moet gestraft worden, zoo zwaar en gestreng, als ik ooit strafte — wat bezit ik hooger, dan de onbevlektheid onzes naams?"

En in hevige woede snelde Karel naar de nevenkamer terug, en Ganeloen met vlammend oog aanziende, zeide hij:

»Bewijzen, mijn paladijn! bewijzen, zeg ik u! Dit geschrift is mij nog niet genoeg!"

»Volg mij, mijn heere! De jonkvrouwe, uwe zuster, is op dit oogenblik met Milo in de kapel. Dezen morgen werd zij ingewijd door de godsdienst, thans wordt zij het door de liefde!"

»Dit uur is niet geschikt tot spot, zeg ik u!" gromde de koning, en ging met haastige schreden, gevolgd door Ganeloen, de gangen in welke naar de binnenplaats en de kapel voerden. Ganeloen had moeite de breede en driftige schreden des vorsten te volgen, die blootshoofds en met gebalde vuisten voorttrad.

Aan den ingang der kapel gekomen, wilde Karel even onstuimig binnentreden, als hij naar den ingang was voortgesneld. Ganeloen, die met jagende borst en klimmende vreeze, dat het minnepaar reeds de kapel zou hebben verlaten, den koning volgde, weerhield hem thans aan den ingang, en fluisterde:

»Voorzigtig, mijn heere! Indien zij bemerken, dat

iemand binnentreedt, betrapt gij hen niet op de daad!"

Karel antwoordde niet op de koele aanmerking van den verrader, doch volgde werktuigelijk zijn raad en sloop, door hem gevolgd, in de schaduwen der kapel verborgen, behoedzaam binnen.

Niet verre van hem bemerkte hij aldra in de zachte schemering van het maanlicht twee gestalten op eene der banken zitten, en hoorde hij het fluisteren en kussen der minnenden. Hij vernam duidelijk de stemmen van Milo en Bertha, en gaf geen antwoord, toen Ganeloen met valschen glimlach daarheen wees en zachtkens zeide:

»Gij ziet het, heer! ik heb niet gelogen!"

Karel sprong, met de woede eens wouddiers, naar het bankje, vatte eensslags den armen jongeling bij het schoon en krullend haar en sleurde hem ter zijde, zoodat hij onder het slaken van een schellen angstkreet op de zerksteenen stortte. Bertha deinsde ontzet terug, toen zij in den onverhoedschen aanvaller haren broeder den koning herkende; slechts zelden had zij zijn schoon en sterk sprekend gelaat zoo vreeselijk door drift misvormd gezien.

Karel vatte Bertha met reuzenkracht bij het kleed en blikte haar eene wijle met gloeijend oog aan, terwijl de bruising zijner driften hem de stem verstikken deed in de keel; eindelijk vond hij woorden om den stroom van zijne gramschap te ontboeijen, en met eene hol door de kapel weêrgalmende stem, sprak hij:

»Het is waarheid! Schande en smaad binnen het huis Gods en over den naam dien ik draag in eere voor mijn volk! Zuster! indien gij niet mijne zuster waart, doodde ik u op staanden voet of leverde u als tempelschenster in de handen eens regters! Gij, de dochter van Pepijn onzen vader en van de braafste der koninginnen die immer over het Frankenrijk hebben geregeerd, gij boeleert met den knaap dien ik weldeed meer dan iemand; gij vergeet rang en stand, ellendige! en vernietigt zelve de voorregten, welke de grootheid onzes vaders ons naliet! Van hier zult ge gaan, voor immer! de poorte mijns kasteels blijve voor u gesloten, en van dit oogen-

blik af hebt gij opgehouden den naam mijner zuster te dragen; de band der natuur, welke ons vereende, zij verbroken voor altijd, wij zullen elkander vreemd worden en verachting zij uw deel!"

De plotselinge schrik had Bertha sprakeloos gemaakt, en onder de kracht van des konings arm gedoken, slaakte zij alleen het woord »genade!" zij voelde den bloedstroom met zoo hevigen aandrang binnen haar hart schokken, dat zij vreesde niet onder deze zware beproeving te kunnen volhouden.

»Genade!" herhaalde Karel, »zoo min als voor hem die mijne majesteit schendt! Genade voor eene vrouw die vergeet wat zij schuldig is aan haren rang en stand, nimmer, nimmer! Geene ellendige boeleerster kan bloedverwante zijn van den koning des Frankenrijks; wanneer de dageraad aanbreekt, zult gij dit rijkspaleis reeds verre achter u hebben en de muren eens kloosters u onttrekken aan de schande der wereld, welke gij uzelve geladen hebt op het misdadig hoofd!"

Milo was opgestaan, het bloed vloeide hem aanhoudend over het gelaat uit eene diepe wonde aan den slaap des hoofds; hij waagde het nevens Bertha te treden en sprak met gevouwen handen:

»Genade, o heer en koning! In den name Gods, genade! Straf mij, mij alleen! Ontneem mij het leven, dood mij als een nietswaardige, maar vergeef uwer zuster, die alleen onvoorzigtig was en gevolg gaf aan eenen hartstogt, dien zij en ik zwak genoeg waren te voeden, vergeef...."

»Zwijg!" bulderde Karel, »of mijn zwaard stoot u neder, reeds dit uur!"

En werkelijk omklemde de koning het staal dat hem ter zijde hing, en stond hij gereed het op den schedel des jongelings te doen nederdalen. Bertha, hierdoor van de kracht zijns arms verlost, plaatste zich thans beschermend voor Milo en herkreeg hare tegenwoordigheid van geest; het bloed van Pepijn gloeide ook in hare aderen en hare fierheid en trots gedoogden eene zoo diepe vernedering verder niet.

De koning staarde Bertha verbaasd aan, Milo stond met gebogen hoofd achter haar, en zoodra Bertha beschermend voor hem was getreden, stootte Karel het zwaard weder in de scheede terug. Bertha verhief zich in eene vorstelijke houding en strekte de regterhand tot haren broeder uit, rigtte het hoofd hoog en sprak met klimmende stem en fonkelend oog:

»Het is genoeg, Karel! meer dan genoeg. Niemand heeft het regt mijne handelingen te beoordeelen noch te bespieden, niemand, en dus ook gij niet! Ik zeg u, zonder onderzoek te doen naar hem of haar die mij verrieden, dat ik nimmer zal afzien van den jongeling die mij dierbaar is boven alles. Wat ik sedert lang in stilte in mijne borst besloot, beken ik u thans openlijk en zeg u dat dit aan God gewijd huis door onze zamenkomst niet is onteerd, omdat ons zamenzijn rein was als onze liefde, waarvan de oorsprong God is! God, die ook thans het alziend oog op ons werpt en uwe daden oordeelt. Waartoe zoudt gij mij in den weg treden om aan de gevoelens van mijn hart geen gevolg te geven? Of wilt gij omtrent mij handelen als gij voornemens zijt met uwe dochters, die gij nimmer zult uithuwen, maar steeds bij u te houden wenscht? Ook daardoor zult gij tafereelen in uw huis doen ontstaan, aan dit gelijk, en weinige vreugde van uwe kinderen zal uw deel worden. Waartoe wilt gij mij dwingen te verloochenen wat ik gevoel? Heeft onze eigen vader niet bemind en liefgehad, zelfs toen Adalgise zijne vrouw was, en zijt gij niet de vrucht buiten dien echt, alware hij ook gesloten door verraad; hebt gij zelf niet bemind en kinderen gewonnen buiten uw huwelijk, mijn gestrenge broeder en koning? en...."

»Bij den heiligen naam Gods! het is genoeg!" bulderde Karel weder op Bertha toetredende, wier fiere houding en moedige taal hem eerst verbaasden en toen op nieuw in toorn deden ontsteken. Thans ontblootte hij het zwaard en zwaaide het boven haar trotsch geheven hoofd, maar als verlamde plotseling een denkbeeld zijn voornemen, liet hij het weder zinken en sprak schijnbaar bedaard:

»De woorden, vrouw! die gij zoo even hebt gesproken zijn even misdadig als uwe handelingen onder mijn dak! De stemme Gods, in wiens huis wij ons bevinden, verbiedt mij het bloed te doen vloeijen van haar die met mij in eenen schoot geteeld en door dezelfde borsten gelaafd werd; ik zal ook te midden van de alles overheerende magt des toorns toonen hoe zeer ik door kalmte handelen wil. Geene straf zij uw deel, mits gij heden bij het opgaan der zonne dit slot verlaat met uwen minnaar, of wat hij zij, en zoo niet, dan zal uw Milo aan den raad mijner paladijnen worden overgeleverd, en zij zullen over hem regt spreken. Gij zult het kloosterlijk boetekleed voor geheel uw leven aangorden, met verbeurdverklaring uwer goederen, welke gij bezit en die gij ook evenmin in aanspraak nemen zult, wanneer gij u door de vlugt aan de schande en mijnen haat onttrekken wilt. Kies daarom, zuster! en herinner u sedert dit uur dat uw broeder steeds even gestreng als regtvaardig is!"

Bertha sloeg den arm om den schouder van den jeugdigen zanger en behield hare moedige houding van zoo even, terwijl zij den koning nadenkend op het gelaat staarde, als wilde zij daarop lezen in hoeverre zijn besluit ernst was. Zij wist evenwel dat een eenmaal door Karel gesproken woord nimmer meer werd teruggenomen, en haar slechts eene keuze over bleef, tusschen eene eeuwige scheiding van den zoo vurig door haar beminden jongeling binnen de muren eens kloosters, of eene verbindtenis met hem, doch zonder rang en grootheid, zonder middelen en toekomst misschien, maar geheiligd door ware liefde en trouw.

»Laat dit alles genoeg zijn!" zeide Bertha, toen Karel met spreken ophield, »ik zal na dit gebeurde mij niet bloot stellen aan de oogen mijner verraders, en mijn jeugdig leven slijten gaan binnen de afzondering eener abdij; en nog veelmin hem dien ik liefheb bovenal, offeren aan eenig oordeel uwer hofgenooten. Ik zal gaan; sterk u, Milo! Elders zal aldra de band der trouw ons naauwer vereenigen, en wij zullen gelukkig zijn ook in een schamel kleed en bij eene sobere bete broods. Vaarwel, mijn

nen, en reeds vergiffenis te schenken, zoodra de veelgeliefde dochter haren misstap beleed. Hoewel de koninginne-moeder het oordeel des konings eerbiedigen moest en besefte hoe zeer het met de toenemende grootheid van Karel streed, om een armen scholier en zanger zonder naam of bezitting, tot zwager te nemen, was hare genegenheid voor den schoonen goedwilligen knaap toch groot en vonden de vurige betuigingen der liefde harer dochter ingang in haar gevoelvol hart. Ook zij had zoo duur en zwaar ondervonden hoe veel strijds en leeds er gedragen worden moet, alvorens het geluk van den band des huwelijks — hetzij die in hoogen rang of lagen stand gesloten wordt — voortdurend verzekerd is. Al hare smart in het woud bij Weichenstephan, haar doodsgevaar en afzondering traden haar op nieuw in heldere kleuren voor den geest; en de uitkomst, zoo schitterend en heilvol, de heldere zonne des geluks die aan haren hemel rees na de bittere nachten van droefheid en gevaar, deden haar ook voor Bertha met zoetere hoop bezielen, troostend sprak zij:

»Arme dochter! had de hemel gewild, dat uwe genegenheid voor een anderen ware, dan voor uwen Milo, die in het oog des konings zoo geringe beteekenis heeft; zie, thans is het ook u weder eene zware proeve van vorstelijk bloed te zijn en hand en hart te moeten offeren aan staatkunde en de belangen des lands. Zeg mij, dierbare Bertha! is uw besluit onherroepelijk, om dezen jongeling tot echtgenoot te hebben?"

»Zoo onherroepelijk, moeder! als des konings woord, dat ik bij den opgang der zon dit kasteel verlaten moet; zoo onherroepelijk als dat ik de dochter ben van den beroemden Pepijn, die nimmer een besluit nam dat niet werd ten uitvoer gebragt! Ook ik gevoel de magt eens vrijën wils, en heeft mijn heere en broeder de ongevoeligheid zijne eenige zuster te verstooten van onder zijn dak, ik heb kracht genoeg den glans zijns hofs te verlaten en in soberheid mijn geluk te vinden aan de zijde van hem die mij boven alles dierbaar is!"

En de koninginne-moeder boog bij dit besluit harer

dochter het hoofd en las de bevestiging daarvan in haar donker gloeijend oog. Zij stond op en ging naar een rijk gebeeldhouwd kastje, dat nevens hare slaapstede stond; dit openende, kreeg zij er een kunstig uit been gesneden kistje uit, dat geheel met edelsteenen en gouden kleinoodiën was gevuld.

Dit waardevol voorwerp aan hare dochter biedende, sprak zij met bemoedigende stem:

»Zoo zij het dan, geliefde dochter! Is uw besluit dus onherroepelijk genomen, ga dan gelijk de koning beval; ik zal u een geschrift mede geven aan mijn vriend, den bisschop van Aken, en hem verzoeken u met den jongeling, dien uw hart bemint, voor het altaar des Heeren te vereenigen door den band der trouw: mijne toestemming ontbreke niet. Neem dit alles bij hetgeen dat gij nog kunt mededragen, opdat geene behoefte in den eersten tijd het heil uwer liefde verbittere. Roep Milo binnen, ik wil u beiden mijn zegen geven, en dagelijks zal ik bidden tot God, dat Hij het hart des konings leidde, opdat gij beiden weder spoedig in mijne nabijheid leven moogt en de grootheid deelen, waartoe de wille Gods ons riep."

Bertha kuste in verrukking de handen der waardige vrouw, en besproeide die met tranen van weemoedige vreugde; toen denkende aan het haar geschonken verlof, stond zij haastig op en voerde Milo in het vertrek der koningin. Het hoofd met een doek omwonden, zijn speeltuig in de hand, zijn eenige schat ter wereld, stond hij daar, bleek en bevende, de rijke lokken in wanorde over het schoon gevormd gelaat en het gevoelvol oog onbewegelijk ten gronde gerigt.

»Kom nader, jongeling!" sprak de koningin, hem wenkende met de hand, »wij zullen u niet hard vallen, gelijk de koning, mijn zoon, omdat gij het oog tot onze dochter dorst opslaan; wij kennen haar gemoed evenzeer als uwe schoonheid en deugd. Maar verlaat, gelijk de koning beval, dit kasteel, en vestig u elders, nadat gij door den band des echts met mijne Bertha verbonden zijt. Blijf haar getrouw en maak haar gelukkig door

uwe liefde; gedenk steeds dat hier het hart eener moeder klopt, dat haar lief heeft, als het dierbaarste wat zij bezit; leer ook die liefde verdienen, terwijl ik waak voor de herstelling van uw beider lot. De rotsen worden door de kracht der golven en den duur des tijds vergruisd, ook het hart des konings zal eenmaal gunstiger voor u gestemd worden, wanneer het lot u zegent met lieve kinderen, die zijne vreugde en de mijne kunnen zijn."

En gesterkt en getroost door de bemoedigende woorden der goedhartige koninginne, knielden Milo en Bertha voor haar, hand in hand gevat en het met tranen bevochtigd gelaat verborgen in de plooijen haars kleeds. De handen der koninginne-moeder rustte'n op beider hoofdkruin, hare oogen waren ten hemel geslagen en hare lippen bewogen langzaam. De moederbede steeg ten hemel voor het heil van dit moedig liefdepaar.

Toen de flaauwstralende voorjaarszon de vochtige nevelen van den nacht uiteen dreef en de muren bescheen van het magtig slot, traden Milo en Bertha, slechts door eene vrouwelijke bediende gevolgd, benevens een met allerlei goederen bepakten ezel, het kasteel uit en begaven zich naar een saksisch scheepje, dat aan den oever toefde. Weldra ontplooide de wind de zeilen, en stuwde het tot ballingschap verwezen paar langs de Waal, naar de zijde van Duitschland koers houdende.

Dien dag was de vreugde gevloden van Karels hof. Wel was het gebeurde elk bekend geworden, doch niemand waagde het eenige aanmerking te maken, zoo min over Karels gestreng besluit, als over Berthaas zonderlinge huwelijkskeuze. Den geheelen dag liet de koning zich bijna niet zien, maar hield zich in de vertrekken zijner moeder op en gaf tegen den avond bevel om zich gereed te maken en naar Aken weder te keeren, als zocht hij verstrooijing van het gebeurde in de vermoeijenis eener reis.

III.

Tien jaren later.

WITEKIND DE SAKS. KLEINE ROLAND.

»Dan, om met welberaden zinnen,
Te luistren naar 't verhaal,
Stijg af, en treê mijn woning binnen,
Deel mijn eenvoudig maal;
In ongekuischte taal
Zal ik op uw verzoek beginnen."
VAN LENNEP, *het huis Ter Leede.*

Groot waren de overwinningen en de roem door Karel behaald in het tijdvak, dat wij, als minder tot onze geschiedenis behoorende, stilzwijgend voorbijgaan. Behalve zijne telkenmale met nieuwe hardnekkigheid hervatte oorlogen tegen de Saksers, weerklonken Italië en Spanje menigwerf van de zege zijns zwaards, en had hij reeds meermalen aan de spitse zijns legers den Sarracenen getoond, dat het onder zijn gebied staande rijk der beschaving, door hooger magt, bestemd was, om te zegevieren over bijgeloof en barbaarschheid.

Het was weer een koele voorjaarsavond — tien jaren na de gebeurtenissen, waarvan wij op het Valkenhof getuigen waren — toen niet verre van het oude Daventra

— Deventer — drie personen in eene schamele woning bijeen zaten aan een sober avondmaal.

De man des gezins, van omstreeks dertigjarigen leeftijd, was forsch gebouwd, en van zoo edele en boeijende gelaatstrekken, dat men onmiddellijk bij den eersten blik, welken men op hem wierp, tot de overtuiging kwam, dat een ander dan het slordig gewaad, dat hij droeg, om die leden voegde. Hij was blijkbaar zoo even van den akker gekeerd, en hield de spade nog in de hand; druppelen zweets daalden hem van het hooge voorhoofd, en kleispatten kleefden aan zijn grof wollen gewaad.

De vrouw, die nevens hem aan de ruwe houten tafel zat, en zich onledig hield met eenig handwerk, was blijkbaar iets ouder dan hij, had eene slanke gestalte en zoo schoone indrukwekkende gelaatstrekken, dat men, even als bij den man, tot het besluit komen moest, dat eene geheel andere plaats haar voegde dan deze schamele hut. Haar gelaat was met een droevig bleek overtogen, en getuigde van vele zorgen en ontbering. Tegen over haar, met een schrijfbordje en eene stift in de hand, zat een knaap, van omstreeks tien jaar, in een linnen kiel gekleed. Het gelaat van dit jongsken, even schoon als dat zijner ouders, scheen door uitdrukking en levensbloei ouder dan de knaap werkelijk was: zijn groot donker oog en hoog voorhoofd, door bruine krullende lokken omgeven, verrieden geest en moed; zijne fijne lippen en de mond vastheid en scherpte van denkbeelden, en de heldere gezondheids blos, op zijne wangen troonende, getuigde van de kracht zijns ligchaams, sterker ontwikkeld dan bij menig kind.

Deze hutbewoners waren Milo en Bertha, en de tienjarige knaap was hun zoontje, dat den naam droeg van Roland.

Gelijk veeltijds onder lieden van hoogen rang en magt, was de klove door Berthaas huwelijkskeuze tusschen haar en koning Karel ontstaan, door het ruim verloop des tijds — in stede van verminderd — des te grooter geworden. Karel, door hare trotsering van zijn bevel gekrenkt, en door de vastheid haars karakters zich dieper beleedigd gevoelende, had niet de minste aanleiding tot

toenadering gegeven, terwijl de dochter des magtigen Pepijns veeleer van gebrek zou gestorven zijn dan het hoofd te buigen voor haren broeder en vorst.

De jaren aan de zijde van haren teerbeminden Milo doorleefd, waren rijk geweest aan liefde en huwelijksgenot, maar goeddeels arm aan die weelde en dien overvloed, welke zij, vooral Bertha, hadden gekend aan 't hof haars vaders, en later aan dat van Karel haren broeder.

Wat Bertha bezeten had, toen zij het hof haars broeders verliet, was reeds lang verteerd of gedeeltelijk in den landbouw verloren, welke — zoowel door mislukking van den oogst als de strooperijën van vijandige Saksers en Noren — den vlijtigen Milo meer schade had veroorzaakt dan voordeelen opgeleverd. Eenige malen had Bertha zich niet vruchteloos gewend tot hare vorstelijke moeder, doch de berigten, welke zij telkens ontving, dat Karel haar, zelfs niet heimelijk, weer als zijne zuster op het rijkspaleis wilde ontvangen, vervreemdde de fiere dochter van Pepijn zoodanig van al hare bloedverwanten, dat zij eindelijk besloot zich nimmermeer tot iemand hunner te wenden, maar met Milo alle ontberingen te trotseren, welke de hemel hun zou opleggen.

Dat leed was vaak zwaar geweest, doch de krachtige vrouw had met moed gestreden tegen het lot, en nimmer gewanhoopt aan een tijd, die wel weer vergoeden zou wat thans verloren ging.

Verre van het vorstelijk Aken — waar Karel thans bij voorkeur zijne dagen sleet, hoewel hij ook vaak op het nijmeegsch paleis vertoefde — nabij het stedeken Daventra, dat toen reeds een vrij belangrijken handel dreef, een sterken burg bezat en eene kerk, volgens de overlevering reeds in de achtste eeuw door sint Lebuinus gesticht; digt bij de plaats, waar later de Berg- of Burgpoort werd gebouwd, doch in de dagen onzer schets het stedelijk slot de hooge tinnen verhief, daar stond het huisken, te midden van eenige schoone akkers moes- en bouwland, door Milo van de nog overgebleven bezittingen gekocht, en dat hij thans onder eigen opzigt

10*

bebouwen liet, tevreden met hetgeen vlijt en zweet hem opleverden.

Na gade en kind een hartelijk goeden avond gewenscht te hebben, zette Milo zich neer, en weldra bragt een eenvoudig gekleed landmeisje een sober avondmaal op, waaraan het klein gezin zich met blijkbaar genoegen te goed deed.

Een vrij harde regen begon middelerwijl tegen de vensterluiken te kletteren, en bragt in het stulpje dat aangenaam gevoel van welgevallen te weeg, 'twelk wij ontwaren als daar buiten de storm loeit en wij, tevreden aan het maal zittende, van koude en guurheid niets te duchten hebben.

Er was omstreeks een uur voorbij gegaan; Milo had den jeugdigen knaap eenig onderrigt gegeven in de schrijfkunst; Bertha hield zich met eenig nuttig vrouwelijk handwerk onledig, en de beide dienstboden verzorgden het vee in de aangrenzende schuur. Op eenmaal hoorde men haastige voetstappen in den modder klotsen van het dijkje, dat naar het huisje voerde, en door middel van een klein bruggetje toegang gaf tot Miloos woning. Die voetstappen hielden voor het bruggetje stand, en thans klonken door den omtrek schelle galmen op een koehoorn geblazen.

»Zeker een vreemdeling, die huisvesting vraagt," zeide Milo; »ga, Roland! en laat hem binnen!"

De knaap huppelde naar buiten, en keerde weldra terug, gevolgd door een man, die op het gelaat des hutbewoners en dat zijner gade een blos van schrik teweeg bragt. De aangekomene was zoo groot en forsch van gestalte, dat hij laag bukkende de deur der hut moest binnentreden, nadat hij den helm van het hoofd had genomen. Dit krijgshaftig hoofddeksel was geheel van ijzer, en in stede van het kruis op de voorzijde te dragen, gelijk vele der christen-strijders deden, prijkte op deze strijdkap het Thorsteeken, benevens de beide uitgespreide vleugelen van een gier. Het gelaat des vreemdelings was schoon en geheel van die krachtige uitdrukking, welke den Saksers zoozeer eigen was; de lange blonde haren

waren op voorouderlijke wijze op de kruin zaamgebonden en hingen als een paardenstaart over den rug; een hoog gewelfd voorhoofd met eenige zwaardhouwen versierd, donker blaauwe oogen van onder lange blonde wenkbraauwen uitflonkerende, eene blozende kleur en een blonde over de borst afdalende baard, benevens lange drievoudig gevlochten knevels, als twee blonde vlechten aan beide hoeken des monds nederwaarts kronkelende, voltooiden een wezen, zoo schoon en fier, dat men een der oudgermaansche helden meende te aanschouwen, uit het noordsch Walhalla weergekeerd.

De kleeding van dezen vreemden krijger was eveneens geheel van noordschen vorm. Een gouden halskraag rustte op zijne breede schouderen, een geschubde kolder van zware ijzeren plaatjes reikte hem tot aan de knie, de zwaardband en middelgordel waren met allerlei runenteekenen gesierd, en het breede zwaard, dat bijna den grond raakte, was zonder scheede. De beenen van dezen reus waren bloot tot beneden de kniën, waar kalfslederen strompen met riemen waren vastgekruist en eindigden in een lederen schoeisel, met koperen gespen vastgehecht en met zeebeerenvacht omstikt. Om de ontbloote armen dezes mans schitterde een viertal kostbare gouden ringen, en over den schubkolder droeg hij een langen witten mantel, insgelijks van zeebeerenvacht.

Vol verbazing bleef aller oog op dezen vreemdeling gevestigd; vooral Roland sloeg den fieren krijger met glinsterend oog en jagende borst gade, en vatte nu eens ter sluik het zwaard aan, of waagde het, om met den top zijns vingers even den schubkolder aan te raken.

Zonder op den knaap acht te slaan, knikte de vreemde Milo even toe, zeggende:

»Christen! de zoon van Wodan wenscht u heil!"

»Heil zij den intredende! Christen of Wodandienaar!" antwoordde Milo, »onze godsdienst beveelt evenzeer de gastvrijheid als die onzer vaderen. Treed in, vreemdeling! en geniet van het geringe, dat het lot ons gaf."

De vreemde boog zwijgend het hoofd, en staarde Milo geruimen tijd aan; toen vestigde hij het oog op Bertha,

en liet het eveneens geruimen tijd op haar rusten, de lippen langzaam bewegende, als prevelde hij iets in zich zelven dat haar betrof. Hij scheen op haar gelaat eenige gelijkenis te zoeken met dat eens anderen, en die meenende gevonden te hebben, knikte hij met het hoofd, en sprak een bijna hoorbaar: »Ja!"

Bemerkende, dat de echtgenooten hem bevreemd aanzagen, sloeg hij thans den blik op den tienjarigen Roland, woelde even met de hand in diens schoone lokken, hief hem toen zonder te bukken van den grond, drukte een kus op het voorhoofd van den krachtvollen jongen, en beschouwde met welgevallen diens innemend gelaat. Roland glimlachte den vreemdeling vrolijk toe, en staarde hem met even vrijmoedigen blik aan als de vreemde krijger hem deed, en toen deze de oogen wijder opende, en den knaap met een blik aanzag, waarvoor ongetwijfeld zijne weermannen zouden terug gebeefd hebben, toen sperde ook Roland de oogen wijd open, en weerstond den vuurblik des noordschen vreemdelings; ja, toen deze hierover welgevallig glimlachte, vatte de kleine Roland op vrij gevoelige wijze een der lange zaamgevlochten knevels van den strijder, en vroeg:

»Wanneer zal ik ook zoo'n mooijen baard dragen, als gij?"

»Wanneer gij een man zijt, en misschien wel eerder, mijn jongen! Maar bij Beowulf, den koning der zeekoningen! gij zijt een lieve knaap, en uw...."

Eensklaps hield de vreemde op, zette den aardigen jongen op den grond, en zeide tot Milo:

»Gij noemt u Anglante, niet waar? Een mooije gallische naam!"

Er lag eenige bitterheid in deze vraag, welke Milo niet ontging. Hij wisselde een blik met Bertha, en meer met ontzag vervuld voor den vreemde dan hij in weerwil van zich zelven wenschte, antwoordde hij:

»Ik werd te Anglante geboren, en noem mij naar die plek, welke mij de aangenaamste herinneringen mijner jeugd voor den geest voert. Het voegt den huiswaard

niet, om te vragen naar den naam van zijnen gast, anders veroorloofde ik ook mij te onderzoeken, wien ik de eer heb heden te verwaardschappen onder mijn nederig dak."

»Gij zult hem spoedig genoeg kennen, mijn waarde Anglante! wij hebben te zamen over zeer belangrijke zaken te spreken, maar morgen, nadat wij gerust hebben en kalm zijn. Ik kom eerst heden van eene lange reis, ben vermoeid en koud, en vraag u allereerst een dronk warm bier en een stuk brood."

Het woord »belangrijke zaken" bleef niet zonder invloed op Milo, en Bertha met de beide dienstmaagden hield zich aldra onledig, om het verlangde voor den vreemden gast gereed te maken. Intusschen speelde de noordsche gast — dezen landaard althans verried zijne kleeding — met den kleinen Roland, en beantwoordde lagchend de vragen, die de scherpzinnige knaap onophoudelijk den vreemdeling deed. Milo sloeg, terwijl hij den krijger den welkomdronk bragt, telkenmale diens fiere en sprekende gelaatstrekken gade, en verzonk in diep gepeins, nieuwsgierig naar het belangrijk onderhoud, dat de reiziger hem had toegezegd.

Zoodra het avondmaal door den Noor was genuttigd, verlangde deze naar zijn rustbed, 'twelk Milo hem in een aangrenzend vertrekje wees. Zonder pligtpleging knikte de vreemde zijn gastwaard en diens vrouw een goeden nacht toe, en vlijde zich neer op de rustbank: eene zware ademhaling getuigde aldra, dat de slaap hun geheimzinnigen gast nieuwe krachten schonk.

Milo en Bertha verdiepten zich in allerlei gissingen over dit bezoek, en trachtten het in verband te brengen met hun zonderling lot. Niet zonder ongeduld werd de volgende morgen verbeid, en zoodra het schemerend morgenlicht door de reten der vensterluiken drong, zagen zij reeds hun gast in het voorvertrek zitten voor het geopend venster, naauwkeurig de omstreken der stad gadeslaande, en nu en dan met eene stift op een stukje perkament lijnen trekken en aanteekeningen maken.

Toen Milo intrad en zijn gast een goeden morgen

wenschte, gaf deze hem de harde krijgershand, en op den omtrek wijzende, vroeg hij:

»Zijn deze akkers uwe bezitting?"

»En die wouden. Mijn eigendom is niet groot, maar brengt ons nogtans tamelijk rente. Sedert koning Karel met den angelsaksischen koning Offa — die een zijner dochters ten huwelijk verlangde, maar welk aanzoek door Karel werd afgeslagen — vrede sloot, is onze handel aanmerkelijk verbeterd. Dorestade — Duurstede — Thiel en Daventra drijven weer bloeijende koopmanschap met Engeland, gerust op het verbond tusschen Karel en Offa gesloten, dat beider zeelieden en goederen weerzijds zullen beschermd worden."

»Dit verdrag uws konings baat weinig tegen de zeemagt der Noren, Saksers en friesche kustbewoners, die den frankischen handel meer schade berokkenen dan de britsche scheepvaart u voordeel brengt. Ha, wat denkt uw koning van zijne groote heerschersmagt? De scepter der Franken zal verbrijzeld worden door de magt der vrijë volken en de naam van Wodan is nog niet zoo diep gezonken, om niet te herrijzen in nieuwe kracht."

Milo zag den vorigen spreker met ontzetting aan, en bange vreeze bezielde hem bij de gedachte alleen, dat rust en vrede met de Saksers, die herhaaldelijk zich onderwierpen, om weer het hoofd te verheffen, op nieuw zouden worden gestoord.

»Naar uw spreken te oordeelen, mijn gast!" hernam Milo, »schijnt gij een vijand te wezen van mijnen koning, en wel, naar uw uiterlijk, een Deen of Sakser!"

»Zoo is 't, mijn gastwaard! Maar gij, zijt gij een vriend van koning Karel van Frankenrijk?"

Een fijne glimlach plooide bij deze vraag de blonde knevels van den Noor, en zijn helder oog staarde doordringend in dat van Milo. Deze sloeg den blik neder, en antwoordde:

»Ik ben des konings onderdaan!"

»Bij Bragaas dichterdrank, zanger Milo! gij kunt een zijner onderdanen wezen, maar geen vriend!"

Milo sprong verschrikt op van zijn houten stoeltje, en den vreemde verbaasd aanziende, vroeg hij:

»Maar mijn hemel, zonderlinge gast! hoe kent gij mijn geheim? Niemand in dezen omtrek, waar ik sedert zes jaren woon, kent mij, dan onder den naam van den frankischen bouwman. Ik had het geluk op de school te Aken veel te leeren, dat andere vrijë lieden van mijn stand niet kennen, en heb daardoor eenig gezag in dezen omtrek verkregen; maar nogtans kent niemand den naam, onder welken ik werd gedoopt en eenmaal bekend stond....".

»Aan Karels hof? Vrees niets, brave man! die den glans der koningskroon ontbeert en de vreugde van Akens vorstenhof, maar u verheugen moogt in de liefde eener vrouw, die vorstelijke deugden bezit en u een zoon schonk, schoon en fier als het jeugdig ros in de weide."

Milo zweeg, en bemerkende, dat Bertha het gesprek met luisterend oor volgde, wees hij naar buiten, zeggende:

»Gaan wij eene wijle het pad op; de lucht wordt helder, en mijne luiden besturen reeds den ploeg."

De vreemde wierp de beerenhuid om, en trad naar buiten. Milo volgde, en wachtende tot zijn gast het gesprek weer zou aanvangen, bespeurde hij, dat deze met toenemende aandacht den omtrek gadesloeg, en de hand boven het oog houdende, langs den IJssel staarde naar de zijde van Diepenveen.

Het woord hervattende, begon hij:

»Gij ziet het, Milo! dat uw geheim voor mij niet verborgen is; gij zijt de gevlugte zanger van Karels hof, en de schoone vrouw in uwe hut is de zuster van den hardnekkigen heerschzuchtigen zoon van Pepijn, die zijne zuster, welke niet minder aanspraak heeft op rang en rijkdom, haar door Pepijn nagelaten, in kommervollen toestand en als eene sobere huismansvrouw, onbekend en vergeten, laat voortleven op eene hoeve bij Daventra. Lang, zeer lang, heb ik getracht uw verblijf uit te vorschen, eerst heden is mij dit gelukt; wij kunnen elkaar veel dienst bewijzen tegen onzen gemeenschappelijken

vijand; ik vraag uwe diensten, en schatten zullen uw deel worden. Zoodra gij weet wie ik ben, zult gij de belangrijkheid van mijn voorstel inzien, en niet weifelen om toe te treden tot onzen bond!"

»Gij zijt dus?...."

»Witekind! Witekind, de hoofdman der Saksers! Tot den dood Karels vijand!"

Milo staarde den onverschrokken krijger met klimmende verbazing aan: de naam, dien deze krijgsman droeg, was zoo befaamd, de volharding in zijn sedert jaren tegen Karel gevoerden strijd, zoo hardnekkig en bewonderendwaard voor elk, die dapperheid en vrijheidsmin hoogschatte, dat eene mengeling van vrees en ontzag zich van Milo meester maakte, toen zijn oog op de forsche gestalte rustte. Deze Witekind, der Saksen heirtog, was dus dezelfde, welke reeds vóór jaren met den moedigen, doch weinig gelukkigen Radboud II, het zwaard tegen de magt der Franken verhief, en met hem naar Denemarken de wijk nam. Als de ever echter, die slechts eene wijle in zijne krocht terugsluipt, ten einde nieuwe kracht te verzamelen, keerde de Saks telkenmale met hernieuwde legermagt terug, alles aanwendende, om onder zijne landgenooten de zucht naar oorlog en vrijheid en den afkeer van het christelijk geloof te doen voortblaken.

Nogtans bukten zijne landgenooten voor Karels overmagt, en moesten op een landdag te Paderborn zich onderwerpen en toetreden tot den doop, onder eede, dat zij de vrijheid en hun vaderlijk erfgoed, ja, zelfs hun vaderland zouden verbeuren, indien zij immer de christelijke godsdienst verzaakten of den Franken ontrouw werden. Maar wie ook op dien landdag verscheen, niet Witekind. Terwijl zijne landgenooten onder het frankisch juk bukten, zamelde hun onverschrokken veldheer, met behulp van zijn schoonvader Siegfried — koning van het tegenwoordig Sleeswijk — een uitgezocht heir van dappere doch plonderzieke Noren, zich gereed makende met het zwaard in de vuist de boeijen te verbreken, welke Karel zijnen landgenooten had aangeklonken.

En thans, nu de onlusten met andere volksstammen Karel verre van de zeekusten zijns rijks bezighielden, nu stond de geduchte Saks andermaal gereed, om zijne landgenooten tegen Karel aan te voeren, het gesloten verbond te verbreken, en op Karels gebied moord en verwoesting aan te rigten.

Het ontging geenszins den Saks, dat zijne bekendmaking een diepen indruk op Milo te weegbragt; verbaasd bleef Milo voor zich staren, en brak eindelijk het stilzwijgen af:

»Witekind! de wolf van Saksen! — En hoe weet gij, heirtog! dat ik hier woon, en hoe is u mijne betrekking tot uw grootmagtigen vijand bekend?"

»Laat het geheim u daarvan genoeg zijn; gij beseft, dat ik niet hier gekomen ben, om alleen uwe gastvrijheid in te roepen en u te zeggen, dat Witekind komt rusten onder uw dak: ik ben gekomen, om u de middelen aan te wijzen, waardoor ge uw lot kunt verbeteren, en magtig worden en rijk; ik zal u aan het hoofd stellen van duizenden, ten einde Karel, die u en uwe gade in rampspoed dompelt, dezen smaad met dubbelen smaad te betalen. De wraak is zoet, en lafhartig is de man, die, al bukte hij eenmaal voor den overweldiger, niet weer het hoofd verheft en de ketenen der slavernij tracht af te schudden."

De beide mannen waren aan een der marksteenen gekomen, welke Miloos grond van dien zijner geburen scheidde; Milo wees er heen, en zette zich nevens den heirtog, zonder nog te antwoorden op hetgeen deze gesproken had.

Zij waren thans op een heuvel gezeten, vanwaar men een vrij uitzigt had op den IJssel. Van verre bemerkte men op den kalmen vloed — te midden van andere scheepjes van minderen bouw — een tiental vaartuigen van noordschen vorm, plomp en groot, met verschillende kleuren, en aan de masten vaandels, welke, wanneer zij uitwaaiden, een zwarten gier in volle vlugt vertoonden. Deze schepen waren het die den bouwman en hoevenaar, alleen bij het gezigt, het hart deden

krimpen; vooral zoodra men het schild aan den mast bemerkte, hetgeen een teeken was van strijd en aanstaande verwoesting, zocht de ongelukkige huisman te redden wat hem het dierbaarst was, en have en goed in allerijl te verlaten, wetende, dat weinige uren later de hoeve, binnen welke hij sedert jaren een rustig leven genoot, door de brandfakkels der Noren in vlammen zou opgaan.

»Ziet ge die schepen?" vroeg Witekind, de hand naar den blanken vloed strekkende.

»Al te wel, helaas!" antwoordde Milo.

»Daarmeê naderen mijne makkers! Denen en Saksers, vol moed en wapenkracht; al wat Sakser heet in dezen omtrek zal zich bij ons voegen, en half Germanië staat op bij het loeijen onzer krijgsleus. Vlammen en bloed moeten het spoor van den wolf der Saksers aanwijzen; de zwaarden zullen bijten, de vuurtongen de muren lekken, en de lijkvogels een feestmaal vieren, als immer op eenige heide werd aangerigt!"

»En zal ook Daventra geofferd worden aan de vreeselijke wraakwoede uwer heirgenooten?" vroeg Milo, een meêwarigen blik slaande op de stad, die niet verre van daar, door de zachte stralen der morgenzon verguld, de muren uit de vlakte hief.

»Daventra zal de vuurbaak wezen voor geheel Salland en Twenthe; Rijn en Moezel zullen de vlammen weerkaatsen van het vuurfeest, aangerigt door onze hand. Elk Sakser, die in deze marken woont — en hun getal is grooter dan dat der Franken — roepen wij op tot den heiligen strijd, zoodra heden nacht de volle maan ten hemel stijgt! Maar thans tot u, Milo! Eenmaal moet de tijd aanbreken, dat gij u kennen doet in den stand en rang, dien gij door uw huwelijk met Karels zuster verworven hebt; is het niet voor u zelven of voor haar, dan zij het voor de toekomst van den wakkeren knaap uwen zoon, die niet als bouwman in eene hoeve aan den IJssel vergeten zijn leven slijten mag, maar midden in den hofkring zijns ooms behoort onder de eerste ridders des rijks. Sluit u aan onze zaak,

Milo! en verschijn heden avond aan den burg te Daventra, waar gij onze mannen bijeen zult vinden, om voorstellen te doen, welke u de middelen aan de hand geven u zelven schatten te verschaffen, en Karel te dwingen met het zwaard in de vuist, uwe regten te herstellen en u te erkennen als echtgenoot zijner zuster."

»De koning was eenmaal mijn weldoener, heirtog! en sidderen zou mij de hand, wanneer ik die uit haat tegen hem verhief. Laat mij dus rustig en vrij in deze schamele woning, opdat ik dezen onverheerden grond bebouwe. Ik wil niet uitvorschen wie u mijne schuilplaats heeft kenbaar gemaakt; maar mag ik u ééne bede opdragen, laat mij dan nog heden van hier voeren, wat mij lief en dierbaar is, ten einde ook *wij* niet blootstaan aan de woede uwer Noren!"

»Gij zult geen zwaard behoeven te heffen tegen den broeder uwer vrouw; gij zult eene zending op u nemen naar den koning. Kom heden avond aan den burg en woon onze vergadering bij."

»Maar is de burg dan reeds in uwe handen?"

»Dwaas! heeft Karel het bevel niet toevertrouwd aan den Saks Albion van Holstein, die zich te Paderborn onderwierp, maar in stilte mijn bondgenoot was, en mij trouw bleef bovenal! Uw koning Karel is een zeer schrander vorst, maar hij beseft toch niet, dat de Saks steeds weer het hoofd verheft, al heeft hij eene wijle voor overmagt gebukt. Kom heden avond tot ons, Milo! en gij zult in Witekind een vriend en hulpgenoot vinden, die elke verdrukking met krachtige hand weerstaat."

»Ik zal er zijn," mompelde de voormalige kamerspreker des konings, zwichtende voor de wilskracht van den moedigen Saks.

Terwijl beiden nog op den marksteen zaten, werd hun oog getroffen door iets, dat zich in snelle vaart bewoog over de weide, grenzende aan Miloos akkers. Toen het nader kwam, werd het eerst duidelijk, wat het was: een jonge stier rende met opgeheven kop over de vlakte en werd gevolgd door een knaap, wiens loop in snelheid aan het voortstuivende dier niets toegaf. De kleine Roland —

deze was het, die het losgebroken dier vervolgde — slingerde onophoudend eene sterke koord, tot eene lus geknoopt, naar den stier. Eindelijk gelukte het hem, den kop daarin te vangen en de lus toe te halen. Met eene kracht, in een zoo jeugdigen knaap te bewonderen, hield hij de vlugge vaart van het dier een oogwenk tegen, slingerde zich aan de koord op den rug van het beest, vatte de beide hoornen, en trok de lus met zoo vaste hand toe, dat het driftige rund brullende den kop verhief, en gedrongen werd eensslags te blijven staan.

Met verbazing sloeg Witekind dit tooneel gade, en toen Roland op den stier zittende, als ware het een paard, langzaam naderde, sprong hij op den knaap toe en omhelsde hem hartstogtelijk, uitroepende:

»Bij de magt van den dondergod Thor, knaap! ik bewonder uwe behendigheid en kracht; op zoo jeugdigen leeftijd een stier te temmen is eene daad uit den tijd der reuzen. Ha! gij zult een geducht krijgsman worden, en uwe hand moet het zwaard leeren zwaaijen, niet den ploeg besturen! Geef mij den knaap meê, Milo! ik zal een strijder van hem vormen, waardig als heirtog aan de spitse van een leger te gebieden."

»Heirtog!" riep de knaap verrukt, terwijl hij met fonkelend oog den Saks van top tot teen aanschouwde; »vader, laat mij uw gast volgen!"

Milo trok den jongen tot zich, als vreesde hij, dat iemand hem aan zijne vaderlijke zorg ontrukken zou, en sprak met verwijtvollen blik tot Witekind:

»Hebt gij kinderen, heirtog?"

»Gerberga, mijne gade, schonk mij eene dochter, die kort na de geboorte overleed; tot heden gaven de goden mij niet de vreugde, welke het bezit van een zoon ons verschaffen zou."

»Welnu, indien gij zoo gelukkig waart, zoudt gij beseffen, dat men zijn éénigst kind voor geene koningskroon afstaat. Hij is mijn levensheil en hoop, en zijne ontwikkeling belooft groote daden; als ware hij, in stede van tien, zestien jaren, berijdt hij reeds het wildste ros, en gewent dit rund sedert lang aan zijne hand. Ik

verzeker u, heirtog! al schijnen mijn stand en bezitting u onbeduidend toe, ik smaak evenwel zalige uren van huwelijksvreugde, een geluk, dat mij geen prachtig koningshof kan schenken."

Witekind stak den vreedzamen hoefbewoner glimlagchend de hand toe, streelde Roland over de schoone lokken, en vroeg met nadruk:

»Gij komt heden avond aan den burg?"

»Ik zal er wezen!" antwoordde Milo, zijn zoontje bij de hand vattende.

Op oud-noordsche wijze nam Witekind een der ringen van den arm, en gaf dien Milo voor zijne gastvrijheid ten geschenke; nogmaals wierp hij een blik van afgunst op den lieven knaap, en ging het akkerpad langs, dat naar Deventer voerde.

Allerwegen vertoonden zich talrijke blijken van den eenvoud en de welvaart der germaansch-frankische landlieden. Gelijk thans nog in de omstreken van Salland en Twenthe, lagen de landhoeven — meest zonder boomgaarden — te midden der akkers; laag van muren, meest met witten en rooden kalk bestreken, en gedekt door onmatig hooge en spitse rieten daken, die over de muren afhingen, en welke daken, met houten voorgevels, de oud-gemaansche bouworde kenmerkten. Trad men de lage deur dier hoeven binnen, dan zag men door de achterzijde het gebouw weer uit, hetwelk meesttijds slechts één langwerpig vierkant vertrek was, dat in het midden van het dak eene opening had, door welke de rook ongehinderd heen dwarrelde. Daar huisde onder één dak, tusschen dezelfde wanden, op denzelfden vloer van leem, de hoevenaar of boer 1) met vrouw en kinderen, knechts en meiden, paarden, varkens, koeijen, katten, kippen, eenden en den onvriendelijken bulhond, in de grootste overeenstemming ondereen. Deze inrigting had voor hem het voordeel, dat hij met één oogslag zijne gansche roerende have en den gang van de noodige werkzaamheden kon overzien. Als men nu bij deze huizen het spijker of optrekje en

1) Zamentrekking van het woord *bouwer*, hoogd. *Bauer*.

de weefkamer, beiden van lateren tijd, voegt, dan kan men zich eene woning voorstellen van den germaansch-frankischen of saksischen landbouwer uit ons tijdvak 1).

Witekind sloeg op dit alles weinig acht; zijn oog gluurde somber over de akkers rondom, en vaak mompelde hij eenige onverstaanbare woorden in zichzelven. Allengs bereikte hij de brug, die voerde over den IJssel waar deze rivier aanvangt de stad te omvloeijen. Een scherpen blik werpende op de Lebuinus-kerk en het daarop prijkend kruis, ging hij met langzame schreden verder.

Reeds toen ontwikkelde zich de drukte in deze handelstad; de straten, hoewel eng en ongeplaveid, en door den regen in zandige poelen veranderd, werden door zware vrachtwagens doorploegd. De huizen, van hout gebouwd, met riet gedekt — een enkel met vierkante grijze vorstpannen — vertoonden een vriendelijk uiterlijk, en de vooruitstekende gevels waren met allerlei snijwerk en figuren gesierd, gelijk men het in onzen tijd ten platten lande in Oost- en West-Friesland nog veelvuldig aantreft. De grasstukken voor de woningen of daarnevens leverden wel geen aangenaam gezigt, wijl zij dienden tot opstapeling van het vuilnis, onmisbaar voor den bouw, en varkens, geiten en ganzen daarop ongehinderd rondliepen; maar dus was het overal, zelfs in 't vorstelijk Nijmegen, het kooprijk Thiel en de frankische muntstad Duurstede. Maar op de ruimere pleinen, de Brinken genaamd, waar vooral koophuizen stonden met vliegers, of vooruitstekende gevels, onder welke de waren werden uitgestald, leverde het geheel een veel aangenamer tafereel, verlevendigd door de talrijke handelaren en koopers in gallische en saksische kleederdragt; want groot was het aantal der laatsten, die heden Daventra bezochten, en die, sedert het paderbornsch verdrag, weder Twenthe en Salland tot woonplaatsen kozen. Met velen der aanzienlijksten wisselde Witekind een veelbeteekenenden blik, en een hun-

1) Volgens baron SLOET TOT OLDHUIS.

ner, juist een koop in granen gesloten hebbende, vroeg den heirtog fluisterend :

»De man, dien gij zocht, woont die daar?"

»Zoo, Abbio! gij reeds op de markt? Voorzeker, hij komt heden avond!"

De aangesprokene, Witekinds broeder, zijn dapperste aanvoerder, en thans als koopman vermomd binnen Deventer, lachte tevreden, en de beide mannen vervolgden hunnen weg. Witekind ging noordwaarts door de stad, het pad langs, dat later de Noorderbergstraat genaamd werd; verder de houten hameije doortredende, alwaar in 1606 de Noordbergerpoort werd gebouwd, doch die nu reeds sedert lang verdween, ging hij het steile zandpad op, dat naar een breeden hoogen toren voerde, een niet minder sterk verdedigingspunt der stad dan de burg, en zoo hecht van bouw en grondvesten, dat men hem een romeinschen oorsprong niet ontzeggen kon 1).

Zoodra de heirtog tot omstreeks vijftig schreden van den toren genaderd was — die in de dagen van vrede alleen tot berging van krijgstuig diende — blies hij drie toonen op den hoorn, en bleef voor den buitenmuur staan.

De breede ijzeren deur werd geopend en een man trad te voorschijn, wiens uiterlijk alléén in staat was, om elken vreedzamen stadbewoner een schrik op het lijf te jagen: de man was ruim zeven voet hoog, had breede plompe schouders, roode borstelige haren, groote diepliggende oogen en eene zoo hoogroode kleur, dat men naar den oorsprong er van niet behoefde te raden, te meer daar een groote drinkhoorn met koper beslagen aan zijn buikriem bungelde. Ook hij droeg eene bonte vacht om de reusachtige leden en had de voeten ge-

1) »Tusschen het Bollewerck ende de voorseyde Brinckpoorte, is den norenberchschen toren, zynde wel achttien voeten dicke van muer ende seer groot en hooghe, soo dat men daer af berghen ende gheleghenheydt rontomme ontdecken ende beschieten kan. Denzelven toren sonder gracht zynde, behalven den voorseyden uytersten muer ende wal, isser binnen allenthalven eenen rinkmuer, die ook met torens bestreken is, maer sonder gracht." GUIACCIARDYN, Fo. 153.

schoeid met zware houten klompen, die trouwens zeer noodig waren, wijl de regen den grond in den omtrek des torens tot een bijna ondoorwaadbaren poel had vervormd.

Deze man, Witekinds lijfwachter, was aan den onverschrokken heirtog gehecht als de hond aan zijn meester, volgde hem in elken strijd, en zou het leven gaárne hebben geofferd, om dat van zijn heer te redden.

»Egil!" dus heette de Noor, uit hoofde zijner handigheid, om bij den minsten twist het mes te trekken en den egel in steekwoede te evenaren. — »Egil! is er sedert mijn afzijn niets voorgevallen?"

»Niets, heirtog, niets! Het is hier doodstil, maar zoo even heeft uw broeder een bezoek gebragt aan uwe echtgenoote, en zich als koopman vermomd naar de markt begeven."

»Ik weet het, mijn jongen! Het is wel." Witekind trad binnen; Egil volgde hem met breede schreden, en trok aan de lange knevels, die tot over den mond afdaalden.

Dus gingen zij het burgplein over, terwijl Egil onophoudend mompelde:

»Heirtog! heirtog!"

Echter sprak de knecht zoo zacht, dat Witekind hem niet verstond; steeds digter naderende, had hij het ongeluk zijn heer vrij gevoelig op de hielen te trappen; Egil sprong verschrikt drie treden achterwaarts; Witekind zag hem met bliksemend oog aan, en sprak:

»Bij Njörd den zeegod! kerel! wat beteekent dit?"

Bijna op de kniën zinkende, vouwde Egil de handen zamen, en mompelde:

»Vergeving, heirtog! mijne holblokken zijn wat groot, en beletten mij den afstand onzer schreden juist genoeg te meten; zie eens aan, welk schoeisel!"

Witekind, de lompe klompen van den Noor ziende, lachte luid, en vroeg:

»Wie is de maker van deze reuzenschoeisels, Egil?"

»Hoe de man heet weet ik niet, heer! maar toen wij gister landden, en ik de poelen zag, welke wij nu en dan

moesten doorwaden, trad ik te Daventra even een klompenwinkel binnen, ten einde mijn lederen schoeisel met dit houten te verwisselen. De man, onder alle paren, die in zijn voorhuis lagen, geen enkel hebbende, dat mij paste, wilde ik onverrigter zake naar ons schip terug keeren; maar zie, bij 't verlaten van den winkel, bemerkte ik aan een ijzer boven de deur deze twee monsterklompen, die de man — een salische Frank — als uithangbord gebruikte, om de voorbijgangers op zijne nering aandachtig te maken. Ik verlangde ze te zien; de man lachte mij uit, maar nogtans kocht ik ze, en ziedaar mij in het bezit dezer monsterklompen, die een kunststuk van 's mans beitel zijn; want er staan allerlei figuren opgesneden."

»Wees er zuinig meê," zeide Witekind, nogmaals de verbazende voetschoeisels beschouwende.

Egil mompelde op nieuw:

»Heirtog! heirtog!"

»Wat is het toch, kerel!"

»Ik wilde graag eens eventjes naar de markt: zoo'n frankische markt is iets, dat men bij ons niet ziet, heirtog! En de hers Hako heeft mij gezeid, dat vlak over deze christen hearg — kerk — een man woont, die heerlijk bier verkoopt. Er hangt een vat buiten, waarop men in 't gallisch en 't germaansch leest: »*Altijd vol!*" en dat is een heerlijk opschrift voor een biervat 1)."

»Men moest het ook op jou buik schrijven, volle maanshoofd! Nu, ga naar de markt, en luister wel toe of men onze schepen, die schijnbaar met koopwaren den wal naderen, ook wantrouwt. Binnen eene schoof zijt ge terug, of ik laat u door Hako vijftig koordslagen toedienen?"

»Ik voel ze al, heirtog!" antwoordde Egil, zich bij voorraad de schouders wrijvende, en ondanks zijne groote klompen zich binnen den toren spoedende. Weldra verscheen Egil in een geheel ander gewaad, dat hem meer

---

1) *Hers:* krijgsoverste, kapitein. Zie BOLHUIS, *de Noormannen in Nederland.* p. 12.

op een koopman dan een krijger gelijken deed, en met haastige schreden binnen de stad gaande, verdween hij weldra op de Brink tusschen de volksmenigte.

Witekind trad den toren binnen. In eene kamer, alleen van kale houten wanden met even ruwe meubelen, maar verkwikkend verwarmd door een helder vlammend houtvuur, zat Gerberga of Gewa — zoo als zij bij zamentrekking des naams geheeten werd — eene forsche schoone vrouw, de dochter van den deenschen koning Siegfried en Witekinds gemalin 1).

Gewa hield zich met eene zonderlinge uitspanning bezig: eene soort van wigchelspel, hetwelk geheel hare aandacht boeide, zoodat zij zelfs het binnenkomen haars gemaals niet bemerkte. In eene koperen schaal lag een aantal zaamgevouwen perkamentblaadjes met runen beschreven; zij roerde ze haastig door elkaar, nam er drie uit, opende ze en las, verbleekende, het noordsche woord *vidar:* andermaal.

De hand nadenkend aan haren hoofdband leggende — een zijden met goud doorstikt lint, dat hare schoone lokken zamenhield, en op het achterhoofd met een strik was vastgeknoopt — mompelde zij:

»Weder! weder zal hij vallen: de magtige Karel zal andermaal verwinnen!"

»Wie zegt u dat, Gewa!" vroeg Witekind met sombere stem.

»Mijne runen!" antwoordde Gewa; »zie!"

»Dwaasheid! Nimmer ben ik in het land der Saksen gevallen en heb mij aan hun hoofd kunnen stellen met zoo sterke magt. Den man, dien ik zocht, hij, die met Karels zuster is gehuwd, en niet door hem erkend wordt in den rang, waarop hij aanspraak heeft, dezen heb ik gisteravond gevonden in eene afgelegene hoeve, als landman levende en een schamel maal gebruikende, met de zuster van dien grooten Karel, den held der Christenheid, den bedwinger der volken. In hunne ar-

1) SUHM, *Gesch. der Dänen,* noemt haar GEWA, en ECCARD, *Stemmati Witichindi,* GERBERGA.

moede bezitten zij een grooten rijkdom, Gewa! Zij hebben een knaap, jong en schoon, maar zoo krachtig en moedig, dat hij een jongen stier in volle vaart bedwong. Hij zal een man worden, die heirvoogd kan wezen, zoo roemrijk en fier als een onzer noordsche zeekoningen. Jammer, Gewa! dat de goden ook ons geen zoon geschonken hebben, die eenmaal den hoogsten wensch zijns vaders zou kunnen vervullen: het behoud der vrijheid mijner moedige landgenooten!"

De schoone noordsche vrouw staarde droevig op de runenkaartjes in haren schoot, en blikte toen haren echtgenoot in het heldhaftig gelaat, waarop zelfvertrouwen en blijde hoop te lezen stonden. Gewa daarentegen schudde het hoofd, overtuigd, dat ook deze onderneming haars echtgenoots met geen goeden uitslag zou worden bekroond.

Terwijl Witekind dus met zijne gemalinne op den Norenberger toren een onderhoud voerde, was ook Milo naar zijne hut teruggekeerd, en deelde Bertha meê wat hun zonderlinge gast hem had toevertrouwd. Bange vreeze teekende zich op haar gelaat, zoodra zij vernam, welk droevig oorlogslot het bloeijend Daventra toefde; maar ook een zachte straal van hoop schitterde in haar oog, toen Milo zeide, dat de heirtog der Saksen hem eene zending aan haren koninklijken broeder wilde opdragen, en dat hunne woning en akkers van de Noren zouden verschoond blijven. Milo, geleid door zijn zachtaardig karakter, hoopte door deze gelegenheid het gemoed des konings te vermurwen, en na een elfjarig afzijn eenmaal weer het broederhart te roeren voor eene zuster, die zooveel leeds en ontbering dorst lijden, om liefde en huwelijkspligt.

Weldra kondigde de opkomende maan het uur aan, waarop de bondgenooten in den ouden burg zouden bijeenkomen. Als gewoonlijk had deze vergadering het fantastisch aanzien van een ouden landdag der Germanen onder den blooten hemel, alleen door den glans der heldere maan verlicht. Ook hier schitterde het van zwaarden en bijlen, en klonk het schildgekletter zoo vaak

een der heirvoogden geestdriftvolle woorden sprak, of wanneer men de zaamgekomenen een blijk afvroeg van goedkeuring en strijdlust. Eindelijk voerde Witekind Milo in hun midden, stelde hem aan de verbonden Noren en Saksers voor als den behuwdbroeder des konings, en maakte Miloos lot aan allen bekend. Nu ging er een gemompel van deelneming rond, en toen Witekind beval zijne woning te sparen en hem als bondgenoot aan te nemen, opdat de magt der Saksers bewerken mogt, wat het broederlijk gevoel des konings sedert zoo vele jaren te vergeefs hopen deed, werden die kreten luider, en wekten de geestdrift dezer vrijheidademende mannen, ook die van Milo; deze greep den beker en stiet met hen aan, meêstemmende in de leuze:

»Den wolf van Saksen heil! Vrijheid en vaderland!"

Thans ontvouwde Witekind het doel der zending, welke men Milo zou opdragen: deze moest zich naar Aken begeven, en zich onder een aangenomen naam doen aandienen, en Karel sprekende zich bekend maken als zijn voormalige zanger, den koning den inval der Denen en Saksers te Deventer melden, en namens hun opperhoofd Karel een verdrag aanbieden, waarbij men niet minder verlangde dan de onderwerping der Saksers op den Paderborgschen landdag te niet te doen en hun vrijheid van godsdienst te verleenen, tegen eene enkele cijns of *klipskelde*, gelijk zij de schatting noemden, welke aan eenig beheerscher werd opgebragt.

Zoo Karel niet genegen mogt wezen dit verdrag goed te keuren, had Milo in last hem namens Witekind aan te kondigen, dat des heirtogs magt thans aanzienlijker was dan ooit, en zoowel van Duitschland als van de zeezijde zou toestroomen tot den algemeenen strijd; dat de verwoesting van Deventer het teeken wezen zou tot eene algemeene verheffing van zwaard en brandtoorts, binnen al de saksische marken, en het vernederd volk, als door één geest bezield, een beslissenden slag wilde leveren, tot zege of geheele onderwerping.

De taak, aan den vroegeren gunsteling des konings opgedragen, was eene der moeijelijkste. De vredelievende

Milo deinsde er voor terug, en spelde zich weinig goeds uit deze hagchelijke zending; nogtans besefte hij, dat, zoo hij haar niet aannam, hem een even smartelijk lot in zijne have en goed treffen zou als zoo vele zijner markgenooten, die nog weinig vermoedden, dat de schepen, welke dood en verderf in hunnen schoot voerden, reeds binnen de muren waren van de stad, en bij het eerste morgenrood hunne woeste scharen zouden ontladen met brandtoorts en zwaard.

Milo keerde huiswaarts, gevolgd door twee dienstknechten van Witekind, die hem op zijn togt zouden verzellen. Te huis gekomen, beraadslaagde hij met Bertha, die ook begreep, dat het voor Milo de beste keuze was, zoo spoedig mogelijk naar den koning, haren broeder, te snellen, deze het dreigend gevaar te boodschappen, en zijne verdere diensten aan te bieden tusschen hem en den strijdhaftigen Saks. Bertha gaf haren gemaal tevens een hartelijken brief meê voor hare vorstelijke moeder en haren onbuigzamen broeder, verzocht vergeving voor het verleden, sprak van haren krachtvollen veel belovenden zoon, en wees op de liefde, die zij steeds haren bloedverwanten had toegedragen, hopende eindelijk bevrijd te worden van den looden last, dien zij sedert elf jaren op de schouders torschte, door zware ontbering en pijnlijke vergetelheid.

»Moed, moed, mijn gemaal!" sprak Bertha, toen Milo nog dienzelfden morgen te paard steeg, om den togt te aanvaarden; »lang heeft de hemel ons beproefd, thans nadert het oogenblik waarop ons lijden eindigt; werp u voor den koning te voet, smeek hem het harde lot te doen eindigen, dat wij dragen en hetwelk door nieuwen krijg ons des te zwaarder treffen zou; bid hem zulks uit mijn naam en dien van onzen zoon, Ga, ga! God geleide en zegene u!"

Milo, de moedige vrouw omhelzende, die zoo vele jaren lief en leed met hem had gedeeld, ving moedig den togt aan, welke te paard minstens twee dagreizens vereischte. Bertha bleef met Roland alleen op de kleine hoeve achter, en staarde nog voortdurend haren

echtgenoot na, toen hare aandacht getrokken werd door eene forsche vrouwengestalte, die langzaam het pad afging, dat naar hare woning voerde.

Verrast aanschouwde Bertha deze ongewone verschijning, die werkelijk met vorstelijken tred te midden van den akker voortschreed, en wier echt noordsche kleeding niet minder hare aandacht trok. De *möthul* — mantel — welke de statige leden omplooide, was ruim en slepend, zoodat de wandelaarster hem op grieksche wijze met ééne hand moest ophouden: hij was van blaauwe wolstof, met pels gevoerd en bonte randen; het hoofd der vreemde vrouw werd gedekt door eene rijk bestikte *hökule* — huik — die slechts een deel van het gelaat bloot liet.

»Gegroet!" sprak de vreemde, zoodra zij tot de kleine hoeve genaderd was, en een verwonderden blik op den jongen Roland wierp, die aan de hand zijner moeder stond. »Wij zijn, meen ik, lotgenooten! Bertha van Frankenrijk!"

Bertha weerde de hand niet af, die de vreemde vrouw haar minzaam toestak, en vroeg:

»Wie is zij, die mijn naam kent, en mij in deze eenzaamheid bezoekt?"

»Ik ben Gerberga, dochter van Siegfried der Denen vorst; de echtgenoote van den heirtog der Saksen, die door de overmagt des Frankenkonings, uw broeder, andermaal het land zijner vaderen verlaten moest, maar thans wederkeert met hernieuwde magt. Wij beiden, mijne lotgenoote! zijn van hoogen rang, en missen de voorregten onzer geboorte. Mijn echtgenoot is heirtog zonder land; uw gemaal, die aanspraak heeft graaf te zijn in eenig deel des rijks, en met u den glans des hofs te deelen, leeft als eenvoudig hoevenaar in deze mark. Wees mijne vriendinne, Bertha! en laat ons vereend streven naar het terugerlangen dier regten, welke ons zoo hardnekkig worden betwist. Daar ginds zal weldra de brandtoorts zwaaijen binnen de hutten en hoeven der Franken, maar hier zal ons geen leed geschieden."

»Treed in, gade van Witekind! heil u in mijne scha-

mele woning! laat ons vriendinnen worden, gelijk wij lotgenooten zijn. In het ongeluk zullen wij kracht vinden, in de toekomst hoop!"

En terwijl zij daar binnen zaten en spraken over beider lot; terwijl Gerberga den kleinen Roland met benijdenden blik gadesloeg, en dien beurtelings de wangen streelde, gingen van verre bange strijdleuzen op, en zagen de verschrikte inwoners van Deventer eensslags de woeste Noren in hun midden. Een bloedig tafereel leverde binnen weinig tijds de zoo even nog bloeijende stad op. Vrouwen, kinderen en grijsaards vlugtten heinde en verre, hunne bezittingen aan de woede en plunderzucht der vijanden ter prooi latende. De saksische inwoners voegden zich bij de Noren en Witekinds heir, en leenden de hand, om de woningen der Franken te verdelgen. De Franken daarentegen boden bloedige tegenweer, vielen in de woningen der Saksers en offerden ze op aan hunne wraak. De nieuw gebouwde kerk werd even weinig gespaard als de minste hut; weldra krulden de alvernielende vlammen rondom de muren, en stortten koepeldak en kruis met de hechte muren ten gronde.

Als een der grimmigste reuzen uit de noordsche sagen, verhief Witekind zich nevens zijn broeder, te midden der plunderende en blakende krijgers, en met heidenschen wellust over de zegepraal op de christenstad behaald, zag hij het aantal tegenstrevers allengs verminderen en de wijk nemen naar de velden. De Franken, bemerkende, dat Miloos hoeve door de Saksers werd gespaard, ging spoedig onder hen een kreet op, dat de Frank met Witekind in verstandhouding stond, en derwaarts wendden zij nu hunne schreden; te vergeefs zochten eenige Saksers de hoeve te beschermen. Bertha en hare dienstmaagden, benevens Gerberga en Roland, namen onder bescherming van een aantal krijgers van Witekind, de vlugt naar den burg, waarheen de opperhoofden zich hadden teruggetrokken. Een blik achterwaarts werpende, zag Bertha de woning, binnen welke zij een aantal jaren vol lief en leed had doorgebragt, reeds eene prooi der vlammen, en hare bezittingen wegvoeren door de

Franken, wier verontwaardiging geene palen kende.

Geheel de omtrek leverde thans een bang tafereel van verwoesting en moord. Te midden der smeulende puinhoopen zongen thans de dolzinnige krijgers hunne drinkliederen, zwaaijende onder luid geschreeuw den horen gevuld met geroofden wijn en bier. De lijken wiegden op den IJssel; vlugtende groepen zwierven over de heide aan de overzijde en zochten de wouden, om zich te verbergen. De Noren en Saksers waren verwinnaren, en onder het kermen der gewonden zongen zij met holle stemmen de regelen uit het noordsche *lied van Kraka:*

»Wij streden met zwaarden!
Dauw gudste van het scherpe
Zwaard in Bardaas golf,
't Bleeke lijk was voor den havik;
De olm huilde, daar het staal
Heftig beet op 't harnas.
Dat tot den twist der scheede-vlammen
Svelners hamer smeedde;
De draak ijlde naar wonden,
Giftig, bespat met zweet!" 1)

---

1) Men zie over de verwoesting van Deventer door Witekind en de zijnen: ARENND, 1 p. 352. Het bovenstaand noordsche krijgslied vindt men in BOLHUIS, *Noormannen in Nederland.* Door het woord *dauw* bedoelden de Noren in hunne ruwe poëzij het bloed. Bardaas golf, was Bardefiord in Halland (Zweden). De scheede-vlammen, de schitterende zwaarden. *Svelner,* verslinder, waarschijnlijk een bijnaam van Thor. De draak is hier de werpspies.

De omstreken van Deventer en deze plaats zelve werden in de achtste eeuw zoowel door Saksers als Franken bewoond. Reeds in de vijfde eeuw vinden wij den eersten volksstam langs IJssel en Rijn gevestigd, en de zeekusten tusschen den zuider- en middel-Rijnmond, ten gevolge der bewoners, Nedersaksen genoemd. Wat de vroegste volksplanting der Franken in deze streken betreft, verwijzen wij op onze vorige schetsen in dit werk en naar GUICCIARDINIES *Belgicum.* Fo. 152. »De Saliërs, genoemd naar de Sala, nu Isala — IJssel — zijnde de andere arm des Rijns, hebben hunne woonstede gehad over den IJssel, omtrent Zwolle, de heerlijkheid van Saland, om de stad hebbende een besonder rentmeesterschap, den ouden naam representerende. Ook het dorp Salicum, hetwelk door het afspoelen der rivier te samen met de stad Kampen van oever veranderd is. Den ouden naam oock noch wat representeert de stadt *Oude-Salia,* Oldenzeel in Twente." enz.

IV.

Aken.

»Hij schijnt, dus meent ge, welgeboren:
'k Wil zelve zijn verlangen hooren
En weten wat hij heeft in 't zin.
O ja!" vervolgt zij, na 't vertrekken
Des dienaars: »pogen wij te ontdekken,
Wat stil ontwerp die vreemdling brouwt,
En of zijn dienst kan zijn betrouwd."

VAN LENNEP, *de strijd met Vlaanderen.*

In de zachte nevelen van den avond gehuld, doemde eindelijk het vorstelijk Aken voor de blikken van den vermoeiden Milo op. Daar lag zij, de stad, gegrondvest door de magtige Romeinen, aan den linker Rijnoever, rondom met lagchende dalen en schilderachtige heuvelen, beschaduwd door den altijd groenen pijnboom en bekleed door varenkruid en mollig mos.

Het is de eenentwintigste stad van Karels rijk, en boven allen door hem bevoorregt. De landzaten hebben een spreekwoord, dat luidt: »Te Aken maakt de lucht vrij, zelfs in den rijksban 1)." En geen wonder, de burgzaten waren in geheel de stedemark vrij van hand- en krijgsdienst, pandgeving, gevangenschap, tol en andere cijnsgiften, die den reizenden koopman werden opgelegd, en den prijs der waren aanmerkelijk verhoogden. Eene middeleeuwsche pracht en frischheid liggen over

1) Voor hen, die om staatkundige redenen gebannen waren, bezat Aken, na zeker tijdsverloop, weder voorregten.

heen naar binnen sluipen; doch de gastwaard bemerkte hem spoedig, greep hem bij het oor, en vroeg:

»Waarom, luije keukenrot! heb je de kruiken niet uit de Quirinus-bron gevuld? Je weet wel, dat de heeren, die binnen schaakspelen, altijd bij het avondmaal Quirinuswater drinken, dat zoo goed het eten verteert? Ik zal je aan een braadspit rijgen, kuikendief!"

Het woord »dief" joeg den knaap nog hooger kleur op het gelaat dan de pijn, welke hem het trekken aan zijne ooren veroorzaakte, en krimpende onder zijns meesters krachtige hand schreeuwde hij:

»Omdat ik eens een kuiken opat, dat ge mij driedubbel van mijn maandloon hebt afgetrokken, heet ik altijd dief! Snoepen is geen stelen!"

»'t Is maar eene andere benaming — voort! en naar de bron, of.... Ah, vergeving, mijn waarde heer!" hernam op eenmaal de waard op beleefden toon, zoodra hij Milo bemerkte — doch niet zonder hem van top tot teen te hebben opgenomen, en naar de fijnheid zijner kleeding zijn stand gissende — »vergeving! Eene kleine onaangenaamheid met mijn jongen; men heeft in zaken als de mijne, heel wat meer na te gaan dan in de uwe, die, als reizend koopman...."

»Gij vergist u, vriend Walther!" viel Milo in, »ik ben geen koopman."

»Of hoevenaar, of geleerde, die Latijn spreekt en schrijven kan. Ik vraag naar niemands zaken. Maar gij kent mij: gij hebt immers meer vernacht in de witte Roos of mijne baden gebruikt?"

»Ongetwijfeld, mijn vriend! Ik ben vermoeid en heb honger. Maak mij dus spoedig wat eten klaar; geef mij eene kruik moezelwijn, en wijs mij eene slaapstede."

»Komt uw paard en pakkaadje na?" vroeg Walther op nieuw.

»Loop naar den satan, met uw wantrouwen!" antwoordde Milo, en wierp twee gouden solidussen in Walthers hand.

Zich met de regter, waarin hij het geld klemde, kruisende tegen den uitgesproken naam des satans, en met

de andere de muts van het kortgesneden hoofdhaar nemende, boog de gastwaard herhaaldelijk, en ging Milo voor.

Op eenmaal echter bleef deze staan, en vestigde het oog op een digt geplooid kleed, waarachter een helder licht brandde, en men de luide stemmen hoorde van verschillende personen.

Milo ging daarheen, sloeg de hand aan het kleed, en zeide:

»Breng mij den wijn hier!...."

»Maar daar binnen, edelling of vrijman, wat ge zijt, daar zitten koning Karels hofgenooten, en...."

»Het is juist tot hen, dat ik behoor," onderbrak Milo en trad met vaste schreden in de ruime halle, alwaar een twaalftal mannen zamenzaten, eenige in gesprek gewikkeld, andere in stilte hun wijn drinkende. Twee hunner hielden zich met het schaakspel onledig: deze waren Ganeloen en des keizers geheimschrijver Eginhard. De eerste bezat nog denzelfden glurenden blik en valsche gelaatstrekken van weleer, toen hij Milo en des konings zuster verried; de tweede, dien wij op het nijmeegsch paleis zijn lied van den zwanenridder hoorden voordragen, was tot een schoon en krachtvol man ontwikkeld, wiens denkend gelaat en edele trekken belangstelling en vertrouwen inboezemden, en die als geheimschrijver des konings aan het hof hooger in aanzien stond dan menig edelling.

Langzaam overzag Milo de personen, welke aldaar tegenwoordig waren, en zette zich op een der houten zetels in een hoek des vertreks. Niemand sloeg eenig acht op hem; een der knechten bragt den wijn binnen, en de zwager des grooten konings vulde den kroes en ledigde dien langzaam, terwijl de storm zijner gedachten en herinneringen hem immer heftiger beroerde.

»Zij bevroeden niets van het gevaar, dat hen bedreigt," mompelde Milo, en spelen hun spel. Dààr is de man, die de oorzaak werd der wreede klove tusschen Karel en zijne zuster, mijne gade. Dààr is de satan, die mijn paradijs verwoestte, mijn geluk vertrapte, als de koren-

bloem onder des maaijers voet, en nog immer drijft hij zijn verraad aan het hof des konings! Maar hij zal vallen, dieper dan ik; de hemel gedoogt niet, dat de ondeugd tot den einde zegepraalt."

»Gewonnen!" klonk het op eenmaal uit Eginhards mond; »schach, mijn waarde Ganeloen!"

Een algemeen gelach ging op in de zaal, en de edellingen groepten zich rondom de beide spelers, terwijl een hunner riep:

»Verloren, Ganeloen! Vijftig solidis! Man, dat is eene holte in de beurs! Ja, ik dacht het wel, gij zijt slim als de vos, maar Eginhard denkt na en overpeinst zijn sprong, als de fiere leeuw."

Ganeloen rees op, driftig met de vuist op het schaakbord slaande, zoodat de stukken omtuimelden, welke Eginhard echter weer spoedig teregtstelde.

»Hij speelt valsch!" schreeuwde Ganeloen. Een hevige toorngloed kleurde Eginhards gelaat, en hij vroeg kalm:

»Het bewijs! het bewijs!"

Deze *wende* hebt gij van hier op deze ruit geschoven; dat is regtsch, en hij mag alleen in scheeve rigting!"

»Eene uitvlugt, die u niet ontgaan ware, indien ik deze laagheid had begaan. Zóó stonden de stukken, zóó; aldus deed ik mijn zet en bragt schaakmat 1)!"

»Gij liegt, klerk!" bulderde Ganeloen, tot onbeschaamdheid overgaande, zoodra hij bemerkte, dat zij, die hem omgaven, van zijne leugen overtuigd waren.

Eginhard zweeg met zijne gewone kalmte, en staarde den valschen edelling langen tijd in het gelaat. Deze, hieruit verbeeldende, dat de geheimschrijver des konings zwichtte, vervolgde:

---

1) Dat het schaakspel, welks bestaan men reeds tot 200 jaren vóór Christus bij de Chinezen wil terugvoeren, onder Karel den grooten bekend was, bewijst, dat de kalief Haroun al Raschid den koning een keurig schaakspel ten geschenke gaf, bewerkt uit elpenbeen. De naam *Wende,* voor den *pion, boer* of *looper,* was bij onze germaansche vaderen een karaktertrek en herinnerde hunne zegepraal en geheele onderwerping van dezen slavischen volksstam (zie Koohs, *Codex der Schachspielkunst*). Het woord *schuch, scaac,* bet. koning, *math,* dood. Het veel gebruikelijke: »*de koning staat schaakmat,*" is dus een pleonasme.

»Wanneer gij met den koning speeldet, zoudt gij wel van geene overwinning spreken; dan verliest gij het spel altijd."

»Evenzeer eene logen, als dat ik dit spel won door een valschen zet; geen onzer die den koning in het schaakspel overtreft, zeg ik u, en daarenboven, niet immer heb ik met onzen vorst mijn spel verloren. Intusschen laat ik u de goudstukken met de eer der overwinning, onder één beding, dat gij mij nimmermeer aanzoekt om met mij schaak te spelen."

Eginhard wendde zich af, en staarde thans voor het eerst op den vreemde, die rustig zijn wijn dronk, en den twist der beide hofgenooten gadesloeg. Het gelaat kwam hem niet onbekend voor, doch zonder zich in gissingen omtrent hem te verdiepen, begaf hij zich in gesprek met een der overige gasten, die eveneens Ganeloens handelwijze afkeurde.

De valsche edelling, zich nog te meer in zijn onregt willende versterken, ging voort met Eginhard te beschimpen, en riep zóó luide, dat elk het verstond:

»Het zal hem gaan als den anderen klerk van onzen heer, die, trotsch op zijne liederen en geleerdheid des konings zuster Bertha verleidde, met haar ten hove werd uitgedreven, en thans, God weet waar, met haar gebrek lijdt. Gedenk aan dien Milo, Eginhard! en neem meerder eerbied in acht, wanneer gij de hand van des konings dochter Emma bestiert telkens als zij de schrijfstift voert!"

Een dof gemor van afkeuring ging onder allen rond. Eginhard beefde van toorn; de naam, dien Ganeloen dorst uitspreken, en op deze wijze met den zijnen in verband bragt, was niet alleen te engelrein, om in een gasthof te noemen, maar eene ontheiliging op de tong van dezen man. Eginhards gelaat werd purperrood, zijn zacht gevoelvol oog schoot vuur, en de beide vuisten tegen den edelling verheffende, riep hij op krachtvollen toon:

»Mensch! ik zal het uur zegenen, waarop men u in des konings palz herkent in het ware licht! Zijne ma-

gen zijn u niet te heilig, ook hij zelf zal niet veilig wezen voor uw vuigen laster en verraad 1)!"

Ganeloen sloeg de hand aan zijn sax — zijdmes — maar trad verbaasd terug, toen de vreemde, die zoo even zijn wijnkroes ledigde, tusschen hem en Eginhard trad, en met een van bruisenden toorn gloeijend gelaat uitriep:

»De herinnering aan uw verraad deed u zoo even den naam van Milo noemen, ellendige! Houd de hand aan dat wapen, en ruk het uit de scheede; het gebrek heeft Milo nog niet de kracht ontnomen, om met vaste hand het staal te drukken in uw listig hart. Ja, gij allen! de arme Milo, die eenmaal verraden werd door dezen man, ben ik! Hij, die door een enkel woord, geuit in des konings toorn, welke gewekt werd door de list en den laster van dezen man, tien jaren als balling rondzwierf, ben ik! Milo van Anglante, de akensche scholier, de gemaal van Bertha, de zuster van Karel den groote!"

Aller verbazing bragt eene diepe stilte teweeg, aller oog staarde op den schoonen krachtvollen man, in zoo eenvoudige kleeding, en door zoo naauwe verbindtenis aan des konings huis verwant. De diep beklaagde door velen, en misschien door Karel wel het meest, wiens koninklijk woord alle toenadering had afgesneden, Milo had eveneens zijn wapen omklemd, en de beide mannen staarden elkaar aan, als twee hongerige wolven, gelijktijdig eene prooi vindende op hun pad, en gereed elkaar die bloedig te betwisten.

Eginhard, diep getroffen door de zoo ongedachte verschijning van den vriend, in vele opzigten leermeester zijner jeugd, vatte hartelijk zijne hand en slaakte een vreugdekreet. Allen vormden een kring rondom het drietal en staarden beurteling Ganeloen en Milo aan.

De eerste, herkomen van zijne verbazing, borst eindelijk uit in luiden schaterlach en stiet het mes in de scheede. Hij mat den balling van 't hoofd tot de voeten, en zeide toen tot hen, die hem omgaven:

---

1) *Palz* was de germaansche benaming van des konings paleis.

»Ja, mijne edele vrienden! die man is werkelijk Milo, de maagdenroover! hij komt ongetwijfeld genade smeeken, en den koning tot woordbreking noodigen; of zijne boete brengen, als ware Karels zuster eene lijfeigene maagd, toen hij haar ontvoerde uit den palz van Noviomagum 1)!"

»Neen, bij de regtvaardigheid Gods! Neen! Ik kom de getuigen brengen van uw verraad, onedele! die den naam van edelling draagt. Zie!"

Milo hield den Frank een blaadje perkament voor. Het was een door dien verrader zelven in slecht schrift geschreven briefje, en behelsde de volgende regelen:

»Aan den heirtog Witekind!

»De burg van Daventra is in 't bezit van Albion van Holstein den Saks, die u is toegedaan. Landing en zamenkomst aldaar. De geest der onderworpen Saksers is weer voor hun dapperen heirtog!"

Het gelaat van Ganeloen nam eene vale loodkleur aan, zoodra men hem deze regelen toonde. Hij deinsde terug, als ware hem op eens eene giftige slang voorgehouden; maar even spoedig hernam hij ook zijne gewone onbeschaamdheid, en een denkbeeld, dat hem inviel, deed zijn oog van vreugde stralen in stede van angst.

»Ik ken dit geschrift niet, en daar ik zelf niet schrijven kan, ware het eene dwaasheid, er mij meê te betichten; geene handteekening bewijst, dat ik met den heirtog der Saksen in schriftwisseling sta. Wanneer dit spel door u is uitgedacht, arme Milo! om u op mij te wreken, omdat ik vóór tien jaren den koning waarschuwde tegen de ongeoorloofde dingen, die onder zijn dak voorvielen, dan hebt gij een zwak middel gekozen. Vaartwel, mijne vrienden!"

1) Op maagdenroof stond eene boete, welke tusschen den vorst, den vader of den meester der maagd, zoo zij eene slavin was, verdeeld werd. Arend, I p. 367.

Zonder op de verschillende gelaatstrekken der hovelingen acht te slaan, plooide Ganeloen den mantel over de schouderen, en verliet het gasthof de witte Roos. Eginhard nam Milo terzijde, en nadat deze eenige vragen van de verschillende edellingen beantwoord had, verdiepte hij zich met den jeugdigen geleerde in een hartelijk gesprek over de dagen van voorheen, en alles wat hij gedragen had en geleden. De hofgenooten des konings verlieten middelerwijl de gastkamer, en Eginhard en Milo bleven nog langen tijd bijeen.

Was het rijkspaleis te Nijmegen reeds een gebouw, hetwelk door stijl en trotschen vorm de aandacht trok, het paleis te Aken overtrof dit in omvang en pracht. De ruime benedengalerijën, geschraagd door zware kolommen; die breede trappen en zuilengangen, welke voerden naar de verschillende vertrekken, met kostbare bronzen deuren afgesloten ; de rijke zaal, verlicht door boogvensters, ingezet met gekleurd glas; de hooggewelfde zoldering rustende op zuilen met allerlei beeldwerk gesierd; de wandvakken met voor dien tijd keurig geschilderde frescoos, feiten uit den heldentijd der Grieken en Romeinen of uit de gewijde geschiedenis voorstellende, dit alles was regt koninklijk. Ook hier en daar rustte het oog op wandtapijten, die de belangwekkendste voorvallen uit het leven der frankische vorsten, van Pharamond en Hlodwig tot Pepijn en Karel zelven, veraanschouwelijkte. Alles was zoo rijk aan kleuren en wisseling, zoo byzantijnsch prachtig zouden wij bijna zeggen, dat men zich verbeelden kon beurtelings in de oude stad der kunst, in het smaakvol Rome of in het schitterend Konstantinopel te verwijlen.

Gaan wij het gindsche vertrek, van kleineren omvang dan de overige, binnen. De grond, welken wij betreden, is uit keurig mozaïk zaamgevoegd. Hoewel wij de deur openen, worden wij nogtans door een niet verre van daar neergeplooid tapijt belet de kamer in het

ronde te zien. Heffen wij het tapijt gerustelijk op! Onze voet durft naauw binnentreden, niet zoozeer om de gindsche prachtvolle slaapkoets, welker blaauw zijden hemel met gouden kwasten, vergulden gedraaide pijlers en kleurrijke spreijen eene oostersche afkomst verraden, minder nog om de rijke meubelen, de met edelsteenen ingekaste vazen en schalen, de kleeden van venetiaansch weefsel met paauw- en struisvederen doorvlochten, maar ter wille van de bewoonster, die daar voor ons zit in een gemakvollen leunzetel, en aandachtig bezig is met lezen in eene der mystieke heiligen-legenden, welke reeds in aantal uit de kloosters voortkwamen om de oude krachtvolle volkspoëzy te verdringen, en groote magt oefenden op den kinderlijken geest van de Christenen diens tijds, waarin nog geene kiem lag van de kritiek, welke latere eeuwen er over zouden uitspreken.

De vrouwe, die daar neerzit, is reeds op vergevorderden leeftijd; nogtans zijn de sporen van een vroeger schoon niet geheel verdwenen van 't gelaat, waarover eene achtbare edelheid ligt, welke ontzag inboezemt. Grijze haarlokken zijn met een smallen gouden diadeem op 't voorhoofd zaamgehouden, en een lang kleed, even beneden den hals en om boezem en middel naauw gesloten, maar in breede ruime plooijen langs de heupen afdalende, is hare dragt. Het is van hagelblanke wolle, met zilver- en gouddraad doorvlochten, en aan den voet met een breeden rand omvat, keurig gestikt en zelfs fonkelend van edelsteenen.

Deze vrouw is Bertha van Laon, de moeder van Karel den groote.

Zij wordt in hare lezing gestoord door de binnenkomst eens jeugdigen kamerdienaars, die in nederige houding staan blijft en tot haar zegt:

»Edele vrouwe! mijn heere Willem van Oranje vraagt gehoor."

»Hij kome, Denijs! hij kome!"

De ons bekende ridderlijke genoot des konings trad in boog eerbiedig het hoofd voor de koninginne-moeder, en zette zich op den zetel, welke hem werd aangeboden.

»U voert zeker iets belangrijks tot mij, mijn vriend! daar gij reeds zoo vroeg een onderhoud verlangt."

»Zeer zeker, mijne gebiedster! Gister avond viel er iets zonderlings voor in het gasthof, waar onze genooten zich vaak des avonds bevinden. Eginhard zelf had reeds heden morgen het u willen meêdeelen, ware het niet, dat werkzaamheden hem bonden in het vertrek des konings."

»Spreek, mijn vriend, spreek!" hernam de koningin belangstellend.

En thans verhaalde Willem de komst van Milo en zijne zending aan den koning. Oranje sprak haar van het bewijs, dat hij meêbragt, om den algemeen gehaten Ganeloen, de eerste oorzaak van de scheiding tusschen de koningin en hare dochter, van verraad te overtuigen; en eindelijk van het gelukkig middel, dat zich ongetwijfeld zou opdoen, om eene verzoening teweeg te brengen tusschen deze vorstelijke bloedverwanten sedert zoo lang van elkander gescheiden.

Met verbazing hoorde Bertha van Laon, dat de echtgenoot harer diepbetreurde dochter te Aken was aangekomen; en toen de trouwhartige hofgenoot haar zeide, dat Milo reeds binnen het paleis was, en bad tot haar te worden toegelaten, en dat welligt hare bewilliging en haar invloed bij den koning thans in staat zouden wezen de zoo lang gewenschte verzoening tot stand te brengen — toen stond zij vol geestdrift op, en sprak op luiden toon:

»Hij kome! mijn hart stoot hem niet terug; ik zucht sedert tien jaren om mijne dochter en haar kind in mijne armen te sluiten, en het christelijk woord »vergeving!" uit te spreken."

En naauwelijks waren deze woorden van hare lippen gevloeid of de gordijn werd opgeheven, en Milo stortte aan de voeten der oude koningin.

Hij lag daar, het hoofd in de hand verborgen en de plooijen van het vorstelijk kleed aanrakende. Tranen van vreugde en bange hoop vloeiden hem langs de wangen, en weemoedvol sprak hij:

»Genade en vrede tusschen ons, koninginne! uwe moederlijke liefde schenke vergeving aan uwe dochter, die zooveel leed en nimmer ophield u hartelijk te beminnen!"

»Is er één uur geweest, in de jaren van haar afzijn, dat ik haar niet wenschte aan mijn hart? Waarom gebeurde, wat gij heden doet, niet veel vroeger? Heeft uwe gade niet zelve de weldaden afgewezen, welke ik haar heimelijk deed toekomen, en heeft zij zelve niet tot voorwaarde gesteld, dat de koning zijn woord zou intrekken, zonder verootmoediging aan de zijde van haar? Zij heeft niet gewild, het trotsche bloed van mijn magtigen heere Pepijn verloochent zij niet, en de klove tusschen den koning en haar blijft bestaan. Schep moed, Milo! Werp u aan des konings voeten, en beweeg ook mijne Bertha en haar kind tot dezelfde verootmoediging als gij!"

»O mijne koninginne! hare vroegere fierheid is door het leed sedert lang gebogen. Weldra zal ook zij aan uwe voeten knielen, en het woord *genade* bidden uit uwen mond! Maar het is niet alleen tot dit doel, magtige vrouwe! dat ik onze nederige stulp verliet, en mij naar Aken spoedde. Ik heb aan mijnen heer en koning een ontzettend berigt meê te deelen: Witekind is met eene bende Noren den IJssel afgezakt, het kasteel van Daventra viel door verraad van Albion van Holstein in de handen van den saksischen heirtog; al de Saksers in den omtrek hebben zich aan hem gesloten, en de hoeven der Franken zijn verwoest. Op hunne beurt hebben de Franken de brandtoorts gestoken in de woningen der Saksers en geheel Daventra is eene prooi der vlammen geworden! Ik kom van Witekind, en bied den koning vredesvoorwaarden aan, opdat de ramp des oorlogs zich niet andermaal uitbreide over het land! U, mijne koninginne! smeek ik, dat hij mij aanhooren moge, u, dat...."

Maar Milo kon niet verder spreken, terwijl de verbazing zich op Berthaas gelaat afspiegelde, en Willem van Oranje voor den armen Milo vreesde, dat hij met dit berigt door den koning als een ware ongeluksbode zou worden beschouwd, en diens toorn wekken, in stede dat Karel hem

met goeden wil zou aanhooren. Voetstappen en wapenklank in den gang, welke naar de vertrekken der koninginne voerde, werden vernomen. Verschrikt stonden allen op; te vergeefs trachtte Milo de oorzaak van dit ongewoon geluid op beider gelaat te lezen, en vatte, diep ontroerd, een zetel, het oog vestigende op den ingang. Als door den bliksem getroffen, staarde hij naar den persoon, die het eerst binnentrad. Het was Karel zelf, de hand aan het zwaard geklemd, het gelaat gloeijende van dien vreeselijken toorn, die hem, den besten der vorsten, eensslags in een bloedgierigen wreedaard kon veranderen, en tot daden drijven, welke zijn gevoelvol hart naderhand met het diepste leedgevoel overstelpten. Zijne houding had geheel die uitdrukking van zelfkracht en ijzeren wil, welke hem bij elk grootsch voornemen kenmerkte, en waarin hij vaak menschelijk gevoel noch vergeving kende, zoodra eenmaal zijn besluit gevestigd was. Karels donker oog dreigde uit zijne kassen te bersten, terwijl hij het op den man rigtte, die voor hem stond; een dof gemompel was hoorbaar tusschen zijne half geopende lippen; en den blik op zijne moeder vestigende, sprak hij:

»Sedert wanneer, vrouwe moeder! is het u een lust, verraders aan uwe voeten te doen knielen?"

»Verrader!" herhaalden Bertha en des konings hofgenoot Willem van Oranje, met verbazing het oog vestigende op den jongen man, die op denzelfden toon van ontzetting dit vreeselijk woord uit Karels mond nasprak. Milo huiverde voor des konings woede, en wist niet hoe eene zoo laaghartige beschuldiging tegen hem kon worden ingebragt; maar het oog slaande op de personen van Karels gevolg, bemerkte hij het zegevierend gelaat van Ganeloen, die nevens Karel trad, en op hoogen toon uitriep:

»Ja, verrader! en zijn beschuldiger ben ik! Milo van Anglante, de verleider van Bertha van Frankenrijk, is bondgenoot van den Saks Witekind, wiens benden reeds aan den IJssel hunne brandtoortsen slingeren; de bewijzen draagt hij bij zich, mijn koning! Ik klaag hem aan van hoog verraad en bondschap met de vijanden des rijks!"

»Verdedig u, ellendige!" riep Karel, met den voet zoo hevig ten gronde stampende, dat de meubelen dreunden in het vertrek. »Wat voert u herwaarts? Komt gij niet als bondgenoot van den wolf van Saksen?"

»Neen, heer!" antwoordde Milo kalm, »maar als slechts bode. Ik heb te paard de lange reize van Daventra naar Aken afgelegd, om u het noodlottig berigt te brengen, dat deze stad uws rijks en de nieuw gebouwde kerk van sint Libuinus in puin zijn verkeerd; dat de bewoners, van have en goed beroofd, langs de heide dwalen, en ik het aanbod niet geweigerd heb, namens den Saks u dit geschrift te brengen, dat voorwaarden bevat, welke verdere rampen kunnen verhoeden, o heer!"

Karel rukte een blad uit Miloos hand, en zijn blik doorliep het met koortsige snelheid. Zoodra hij het handschrift van Witekind herkende en de voorwaarden las, welke de onversaagde heirtog aanbood, trok Karel het zwaard, sneed het perkament in stukken, en vertrapte ze met den voet. Toen er het zwaard naar uitstrekkende, riep hij:

»Thans vernietiging van allen, die andermaal het hoofd dorsten opsteken; bloedige strijd voor den geheelen heirban. Witekind zal vallen of bukken voor onze magt! Zal dan nimmer het gewijde christenzwaard over deze heidenen zegevieren? Zal ik dan, na zoo vele jaren strijds en herhaalde onderwerping, dit volk nimmer voor altijd kunnen verwinnen! Bij den roem mijns vaders, ik *wil!* Strijd, bloedige strijd zal het zijn in elke mark der Saksers!"

En nu het oog weer vestigende op den ongelukkigen Milo, vervolgde Karel in klimmende gramschap:

»En zulk voorstel brengt mij deze man, die eene schandsmet wierp op ons huis, en in stede van in ootmoed tot ons te keeren, bondschap maakt met mijn doodsvijand! *Uw* leven, nietswaardige! kan uwe misdaad niet boeten!"

»O mijn God!" riep Milo, in stijgende wanhoop de handen wringende, »wat heb ik toch misdreven, dat al, wat ik ten goede wil, ten kwade wordt. Ik zweer u, bij God en zijne heiligen, dat mij niets bekend was van

den opstand der Saksen vóór Witekind zich in mijne hoeve bevond, en mij de zending opdroeg, welke ik heden vervul. Geen verraad, o mijn vorst! schuilt in mijn gemoed; alleen aan uw hof, aan uwe zijde loert het onder het mom der vriendschap. Dit geschrift gaf mij de Sakser en hij, die het aan Witekind zond, is Ganeloen, de oorzaak van mijn veeljarig leed!"

»Gij hoort het, heer! dat hij mij beschuldigt van dit teeken des verraads geschreven te hebben!" sprak Ganeloen op bezadigden toon.

De koning rukte op nieuw een stukje perkament uit Miloos hand, en grimlachte over het verraad van Albion van Holstein, zeggende:

»Dit getuigt meer van uw verraad dan de aanklagte van een mijner genooten. Naar den kerker met dezen man! Een godsoordeel beslisse zijne schuld!"

»En God zal regtvaardig wezen, mijn koning! en de ondeugd straffen, welke ik niet gediend heb; in goeden wille, tot behoud des vredes, kwam ik hier, en meende wel te handelen als een braaf onderdaan!"

Karel, thans geheel de speelbal van zijn hevig gewekten toorn, hoorde niet meer naar Milo, die met de oude koningin een droeven blik wisselde, zoo als hij eveneens deed met Willem van Oranje. En na Ganeloen een uitdagenden blik te hebben toegeworpen, stelde hij zich tusschen de wachten, en verliet met de fierheid der onschuld het vorstelijk vertrek.

»Vrouwe!" sprak Karel, zich tot zijne moeder wendende, »wees voortaan voorzigtiger met hen, die in uwe vertrekken dringen; de tien jaren boetens van den gemaal uwer dochter, hebben hem tot een verrader van zijnen vorst gemaakt. Komt, mijne genooten! roepen wij onze vassalen bijeen; er zij heerban tegen Witekind en de Saksers! Allen, die het zwaard kunnen dragen, nemen deel aan den strijd!"

En zijne moeder, die droef en sprakeloos in haren zetel gezonken was, de hand kussende, ging hij zijn gevolg voor en verliet het vertrek.

V.

Het Godsgerigt.

»Frankrijks adel, ridders hoort!
Veel zegt mij uw dienstbetooning,
Veel uw vriendschap en uw trouw,
'k Deel uw vreugde, 'k deel uw rouw;
Voor uw naam en eer te waken,
Voor uw goed en heilig regt,
Zal, al waar 't de laagste knecht,
Nimmer Frankrijks vorst verzaken.
Hier zal God een uitspraak doen,
Hier zal God een pleit beslechten,
En een leven geldt ten zoen;
Hij zal waar en heilig regten!"

W. H. PEIJPERS, *de kloosterbroeder.*

Naauwelijks één uur, nadat Milo door de wacht was weggevoerd, had Karel zijne hofgenooten reeds rondom zich verzameld, en verkondigde hun den inval der Saksers. Een algemeene heirban werd uitgevaardigd, en zij die vier hoeven of *mansen* in eigendom of leen bezaten, zij zouden zich ten krijg toerusten, en met leenheer of landgraaf ten krijg trekken, en zij, die minder dan drie mansen bezaten, moesten met andere eigenaren en leenhouders in overleg treden, en een hunner zich ten strijd uitrusten 1),

1) Een *manse* gold in ons land een morgen van zeshonderd roeden. Zie HOFDIJKS *voorgeslacht*, 2de deel, 117.

Hoe gestreng deze ongewone maatregel den volke ook zou voorkomen, het gevaar drong, en Karel nam zich voor een beslissenden slag te wagen, en den Saksers een zóó bloedig bewijs te geven zijner magt, dat de rust zijns rijks voortdurend in deze streken zou bevestigd zijn.

Weldra werden boden gezonden naar alle oorden des rijks, ten einde zich tot den grooten heirban gereed te maken. Spoedig verbreidde zich alom de mare van den inval der Saksers. Zoodra zij van Karels onwil overtuigd waren, om het Paderbornsch verdrag te herroepen, dreef Witekind zijne talrijke scharen verder. De oevers van Rijn en Moezel waren het bang tooneel van den wreedsten strijd, die meer uit volkshaat en wraak, dan uit roof en plunderzucht gevoerd werd. Ouderdom, kunne noch onschuld werd gespaard; paleizen en stulpen, kasteelen en kerken deelden in hetzelfde lot vóór Karel zijne legerscharen kon ontplooijen en den woesten Wodansdienaar tegenstellen als een hechten muur.

Intusschen bragt Milo eenige dagen in den kerker door, slijtende bange uren, verre van gade en kind, wier lot hem ten eenenmale onbekend was, en die thans geheel aan de genade van Witekind waren overgelaten. Diep berouw en knagende wanhoop vervulden hem over zijne toestemming, om eene zoo gevaarvolle zending op zich te nemen. Het bewijs van Ganeloens verraad, dat Witekind hem gegeven had, was door den sluwen Frank een wapen tegen hem geworden: geene handteekening deed dit stuk als van Karels doodsvijand afkomstig schijnen. En het vreeselijk godsoordeel, aan hetwelk de barbaarsche geest der middeleeuwen hem onderwierp, kon hem slechts als door een wonder van het gevaar redden, waartoe het lot hem zoo onbarmhartig scheen te doemen.

Eindelijk was dit vreeselijk uur gekomen, dat het schuldig of onschuldig over hem zou uitspreken. Eenige wachters verschenen aan zijne cel, en voerden hem naar de ordaliekamer van het paleis.

Dit was een somber vertrek, grenzende aan de onderaardsche cellen, binnen welke de staatsmisdadigers hunne

straf toefden. Het licht viel door een klein venster regtlijnig op den grond, en gaf aan de verschillende foltertuigen, die nevens elkander stonden, een nog vreeswekkender aanzien.

De ordaliën of godsgerigten, die sedert het germaansch middeleeuwsch tijdvak vooral in zwang waren en stand hielden tot de algemeene invoering van het romeinsche regt in de vijftiende eeuw, getuigden inzonderheid van het noodlottig bijgeloof dier tijden, om bij gebrek van elk ander bewijs, door den bijstand Gods, de schuld of onschuld van den aangeklaagde te ontdekken.

Even wreed als onnatuurlijk waren deze proeven. De oudste en meest ridderlijke, welke wij reeds bij de Batavieren leerden kennen, was de geregtelijke tweestrijd, waarin de overwonnene voor schuldig werd verklaard. Bij de vuurproef moest de beklaagde barrevoets over een gloeijend ijzer treden, of — gelijk in Friesland het geval was — over gloeijend gemaakte ploegscharen gaan. Ook wel moest hij een gloeijend ijzer negen schreden ver dragen. Waren handen en voeten na deze proef zonder brandwonden, dan werd de aangeklaagde voor onschuldig erkend.

Het ordaliekleed was eene andere pijniging. Een linnen gewaad, met was besmeerd, werd hem over het naakte ligchaam aangetrokken, en daarna in brand gestoken. Zoo het ligchaam ongedeerd bleef dan was de onschuld bewezen. De waterproef, die het langst van allen stand hield, en vooral later bij van tooverij beschuldigde vrouwen werd aangewend, was wel de beste, om de onschuld dier ongelukkigen aan het licht te brengen: zij waren gered zoodra zij zonken. De gewijde broodproef bestond daarin, dat de beschuldigde, na het uitspreken van zware vervloekingen, een stuk brood kon opeten; wilde het bezworen brood hem niet door de keel, dan was zijn schuld bewezen; ook hetzelfde had plaats met de hostie en den geheiligden wijndronk 1).

1) De herinnering hieraan leeft nog onder ons volk voort. Hoe vaak hoort men niet dezen of genen zeggen, om iets te bewijzen, dat niet alge-

Het kruisgerigt hield in, dat de beklaagde en de aanklager met uitgestrekte of kruiswijze opgeheven armen, zich onder een kruis stelden; wie het eerst de armen zinken liet, was schuldig. Ook wel besliste het werpen met een gekruisten dobbelsteen het schuldig of niet. Het baarregt had bij vermoording plaats. Die als moorder werd aangeklaagd, stelde zich naast het lijk en beroerde het: vloeide het bloed of gaf het eenig ander teeken, dan was de moord bewezen. Hij, die van vrouwenmoord was aangeklaagd, werd veroordeeld tot den *ketelvang* of *wallenden weg*. Een ketel, met water gevuld, werd boven een hoog gestookt vuur gehangen; onder het spreken der bezweringen wierp men daarin een steen of ring; de aangeklaagde moest dan den ontblooten arm in het ziedend nat steken, en wat daarin geworpen was van den bodem halen. Terstond werden nu hand en arm met linnen omkleed, en dit doek met merken geteekend, opdat hij het niet zou kunnen losmaken zonder ontdekking. Drie dagen later ontdeed men arm en hand van zwachtelen, en waren zij met brandwonden overdekt, dan was de schuld van den vrouwenmoorder volkomen bewezen.

Alle voorwerpen, benoodigd voor dergelijke godsproeven, stonden gereed in den kelder, naar welken Milo werd gevoerd. Een zestal regters, in witte kleederen, aan wier hoofd de koning zat, hadden aan eene lange tafel plaats genomen: Ganeloen stond als de beschuldiger aan hunne regterhand.

De formulieren van het godsgerigt werden voorgelezen, en aan Ganeloen het eerst de vrijheid gegeven, om te spreken.

»Mijn koning!" dus ving Miloos beschuldiger aan, »mijn koning en gij, gezworen regters, hier gezeten in den name Gods! ik beschuldig dezen man, genaamd Milo van Anglante, van hoog verraad aan zijnen koning

---

meen wordt geloofd: »Ik zal hier den dood aan eten of drinken, indien het niet waar is!" enz. Men zie over de *Ordaliën* vooral het beroemde werk van ZWICKER, *Ueber die Gottesgerichten*. Gött. 1818.

gepleegd, en van zamenspanning met den algemeenen vijand des lands, Witekind, den verdreven heirtog der Saksers! De bewijzen zijner schuld liggen voor u; dit berigt, hetwelk hij bij zich droeg, en van zijne verstandhouding met den Saks getuigt, wil hij doen voorkomen, als ware het door mij aan den Saks gezonden, ten einde mij in 't verderf te storten, uit wraak over eene oude veete, en om voor zich zelven de verbeurde genade des konings te verwerven! Ik eisch zuivering van deze schuld, welke mij door hem opentlijk wordt opgelegd; ik eisch straf voor den schuldige!"

Thans trad Milo voor en sprak met vaste stem:

»Mijn koning en gij, gezworen regters, hier gezeten in den name Gods! Ik zweer bij de heilige Drieëenheid en het genadegevend kruis, dat ik alleen als gezant van den heirtog Witekind, met vredelievende bedoelingen het paleis des konings waagde te betreden, en dit berigt aangaande den burg van Daventra en het verraad van Albion van Holstein uit Witekinds hand te hebben ontvangen, als hem gezonden door dezen man!"

Een trotsche grimlach was Ganeloens eenig antwoord. Thans nam Karel het woord, en sprak:

»De vuurproef! Wij willen weten of onze hofgenooten met den vijand heulen, of dat dit alles een sluw gesponnen verraad is van dezen Milo!"

Milo huiverde: tot dit vreeselijk einde had alzoo zijne poging tot verzoening en ijver voor 's konings heil hem geleid. Hij vouwde de handen, en sloeg het oog ten hemel. Een vurig gebed, om hooger bijstand, steeg uit zijne ziel tot God!

Vier knechten begaven zich thans naar een gewelf dat aan den kelder grensde. Zoodra de met ijzeren bouten geslotene deur geopend werd, drong er eene ondragelijke hitte binnen den kelder, waar de regters gezeten waren, en men staarde in de vlammen van een hevig gestookt kolenvuur, aan dat eener smidse gelijk.

De knechts trokken aan den balg, die het vuur des te heviger deed opvlammen, namen elk eene ijzeren tang in de hand en hieven eene gloeijende ijzeren staaf uit

den gloed, die minstens een uur aan de felste hitte was blootgesteld.

Dit foltertuig haastig in den kelder brengende, leiden zij het op den grond en traden terzijde. Milo staarde naar de regters en vestigde ook het oog op des konings ernstig gelaat: geen trek verried schijnbaar eenig medege voel, want het was of Karel, nadat de hevige toorn, welke hem beheerschte, toen Milo hem voor het eerst weer onder het oog trad, door eene ernstige kalmte werd opgevolgd, en Ganeloen niet meer die overmagt bezat op de leiding van des konings oordeel, als voor korten tijd. Eginhard, met zijne gewone bedaard en zachtheid, had den koning het doel van Miloos komst en hope op waardige wijze ontvouwd, en niet nagelaten den vorst te wijzen op sommige daden van zijn hofgenoot, die getuigden van zijn listig hart. De regter gaf een teeken: Milo sloeg het oog ten hemel, kruiste de armen over de borst, en liet zich zonder tegenspraak de voetschoeisels ontbinden.

Twee der knechts, welke de staaf hadden binnen gebragt, vatte'n den onschuldig beschuldigde bij de armen en dwongen hem het gloeijend ijzer te betreden. Een oogenblik echter huiverde hij terug, maar vatte toen moed, als door hoogere magt beschermd, en deed een vasten tred op het gloeijend ijzer, de andere voet volgde, en na vijf schreden op de staaf te hebben afgelegd, stond hij met nog even pijnloos gelaat en kalme houding dáár als toen hij den voet hief, om de eerste schrede op het gloeijend metaal te doen.

De regters staarden elkaar verbaasd aan, Karel sloeg somber den blik op Ganeloen, wiens gelaat doodsbleek werd, en wiens oog telkenmale van den beschuldigde naar den koning dwaalde. De knechts gaven Milo een teeken, om op een laag bankje te gaan zitten, dat niet verre van het ijzer stond. De regters en de koning traden nu toe; de knecht hief Miloos beide voeten op: geene brandwonde, hoe gering ook, was aan den linker- of regtervoetbal te bespeuren.

Miloos werk vooral, sedert zoo vele jaren aan dat van

den landman gelijk, die met bloote voeten zijn akker bearbeidt, had dezen met eene eeltlaag overtogen, welke den gloed des ijzers bij zoo weinige schreden had weerstaan; de kalmte, die onder de proeve op Miloos gelaat zetelde, gaf hem geheel het uiterlijk eener verhevene onschuld.

»Ongedeerd?" sprak de koning op plegtigen toon, en trad terzijde, plaats latende aan den oudsten der regters, die zich eveneens naar Miloos voeten boog, en als in verrukking uitriep:

»Onschuldig! Hij is onschuldig!"

Gelijktijdig vatte de oude man Miloos hand in zijne beide handen, en drukte haar met toenemende aandoening, terwijl hij vervolgde: »Ik dank u, mijn God! de zaden, die ik in dit hart geplant heb, zijn dan niet tot de misdaad ontwikkeld. O, ik dacht het wel, dat *hij* geen verrader kon zijn!"

Een kreet van vreugde ontsnapte aan Miloos borst, zoodra hij de stem des ouden mans herkende en dezen in het gelaat staarde, waarop thans het zacht schemerend licht viel, door het kleine venster in den boogmuur des kelders aangebragt. Hij kuste den ouden man op het voorhoofd en riep, zonder op des konings bijzijn verder acht te slaan:

»Alcuin, Alcuin, mijn leermeester! mijn grijze vaderlijke vriend! Dank, dank, o hemel! dat ik u vóór uwen dood nog eenmaal mag weerzien. O, dit oogenblik vergoedt mij alle leed en vreeze van den laatsten tijd."

»Ja ik ben het, Milo! en hooger bijstand, die uwe onschuld aan het licht brengt, geve u vreugde voor zoo droeve smart!"

De geleerde Alcuin, Karels vriend en het hoofd der *schola palatina* aan des konings hof, dezelfde die eenmaal ook de leermeester was van den beroemden Fries Ludger, stond op en trad ter zijde 1). Dit tafereel liet niet na indruk te maken op koning Karels gemoed, dat tot

1) Men herinnere zich dezen Alcuin uit het achtste deel van dit werk, pag. 81.

regtvaardigheid was geneigd. Hij wendde zich tot Milo en wilde spreken; nogtans deed hij het niet als door eene plotselinge gedachte weerhouden. De koning vestigde den blik op Ganeloen, nam het stukje perkament, dat het berigt aan Witekind bevatte van de tafel, hield het hem voor, en zeide:

»Gij ziet het, ongelukkige! het masker wordt u afgerukt door de regtvaardigheid van het oordeel Gods. Is dit berigt aan onzen landsvijand van uwe hand gekomen of niet?”

Het donker oog van Karel boorde zóó diep in Ganeloens blik, dat deze booswicht de oogleden neersloeg, en zonder het woord schuldig uit te spreken, zulks te lezen gaf in elken trek van zijn gelaat.

De toorn van Karel nam nu in zoo hevige mate toe, dat de regters niet anders dachten, of hij zou op staanden voet het zwaard trekken, en den schuldige dooden voor aller oog; maar op eenmaal klonken schelle klaroengalmen over het plein, dat zich boven den kelder uitstrekte, en als bragten deze toonen Karel uit zijne toornwoede weer tot zich zelven, verhief hij het hoofd, stiet het terug zwaard in de scheede, en zeide:

»De heirschouw! het is dus thans niet het uur, waarop wij deze regtspleging verder kunnen voortzetten, de strijdhoorn roept mij! Men geve Ganeloen het verblijf van Milo en huisveste dezen in eene der kamers van den burg. Ik wil, dat deze zaak tot mijne terugkomst blijve opgeschort. Aan geen van beiden hergeve men de vrijheid!”

Ganeloen staarde met haatvollen blik op de gloeijende staaf, die allengs hare vuurhitte verloor; van haar vestigde hij den blik op het kalm gelaat van Milo, wien de blijde hoop op het aangezigt stond geprent.

Middelerwijl verliet de koning haastig de gerigtsplaats en liet zich de krijgsrusting aangorden. Weinige oogenblikken later reed hij, gevolgd door al zijne paladijnen en legervoogden, het plein op, dat met de keur zijns heirs was overdekt. Al de gouwen uit den omtrek waren reeds daar onder het bevel hunner aanvoerders, en zoodra

Karel de poorte van zijn paleis uitreed, daverde de lucht van luide vreugdegalmen, schildgekletter en klaroengeschal.

Karel zelf riep de namen der gouwen op, terwijl hij, van zijne ridders gevolgd, door de gelederen reed. Aan zijn bliksemsnel oog ontging niets; aan hen, die slecht gewapend waren, gaf hij eene berisping, en beval om hun nieuwe wapenen te geven; zij, die door fiere houding en glimmend staal den naam van goede weerbaren verdienden, ontvingen van hem een goedkeurenden blik; oudere strijders reikte hij de hand, en sprak met hen een enkel woord over vroegere dagen, en dan flikkerde hun het oog en herleefde hun moed.

De koning zelf bezat in zijne wapenrusting niets prachtigs. Gelijk ons de beschrijving van een zijner tijdgenooten meldt, bestond zij geheel uit ijzer, zonder eenige versiering. Een zware helm dekte zijn breed hoofd, de armen waren door ijzeren platen, de borst en schouders door een hecht pantser beschut. Ook de dijën waren met ijzer gedekt, eveneens als de beenen, die aan de voorzijde geheel met ijzeren leden bekleed waren. Zijne regterhand was vrij, om het zwarte ros, dat hij altijd bereed, insgelijks geharnast, te kunnen besturen, en zoo noodig het zwaard te grijpen. In de linkerhand daarentegen klemde hij eene zware speer, welke, als de oude frankaks, driesnijdig was.

Zóó voerde de groote koning zijn magtig leger aan; allen, die hem omgaven, waren gewapend op weinig minder hechte wijze, en geen wonder dus, dat eenmaal de Longobarden, toen zij den vorst en zijne heirmannen zagen naderen, in verschrikking hem den naam schonken van: »de ijzeren Karel met zijn ijzeren heir!"

Zie, eindelijk stellen de scharen zich in marschorde. Koortsige galmen doorloeijen de stad. De koning blikt naar den uitgang van zijn paleis: daar treden de bisschoppen, abten en andere geestelijken uit, gevolgd door een aantal zangers en instrumentspelers. Achter hen volgen Karels gemalinne, zijne dochters en zonen, allen in plegtgewaad langzaam voorttredende. Op

het plein gekomen, omringden zij den koning en zijn stoet. Na een teeken der klaroenen stegen allen af, en knielden. Karel lag te midden der zijnen gebogen, de bisschop deed een vurig gebed en zegende de wapenen tot den heiligen strijd. Nu nam Karel afscheid van de zijnen, en aldra golfde deze vreeselijke heirmagt over den grooten weg, die naar Gulik voert.

VI.

Het doodenveld.

»Ginds staat der Saksen veldheer, vorst Witekind, de held,
Te middernacht nog wakend op 't bloedig oorlogsveld.
Zijn ijzren pantser fonkelt in hellen sterrengloed;
Als uit graniet gebeiteld beweegt hij hoofd noch voet.

Hij deinst — en in het ronde, met wonden overdekt,
Ligt heel zijn kloeke heirmagt op 't slagveld neergestrekt;
't Is of zij allen slapen op 't vochtig heidekruid,
Ontwakend bij zijn roepstem en 't schallend seingeluid."

VAN DEN HEUVEL, *Karel en Witekind.*

Op de vruchtbare velden, niet verre van het bekoorlijk Kleef, langs de boorden van den Rijn, tot daar waar de Lippe als 't ware aan zijn boezem ontspringt, had Karel zich weinige dagen na zijn vertrek uit Aken neergeslagen. Zijn reeds zoo ontzagwekkend leger was thans ver-

eenigd met de verschillende heirscharen, die, aangevoerd door de graven der gouwen, van alle zijden waren toegesneld.

Onder deze bevelhebbers was er een, wiens oorlogstoet door krijgshafte mannen uitmuntte. Zijne stem had alle ripaurische Franken tusschen de Maas en den Nederrijn opgeroepen. De naam van dezen heirvoogd, nog jeugdig en in volle levenskracht, was Theuderik, of zoo als later bij zamentrekking deze naam werd uitgesproken, Dirk, bloedverwant des konings en landgraaf over de gouwen aan de duitsche grens. En het was deze Dirk, van wien later, volgens 't algemeen gevoelen der kronijkschrijvers, de hollandsche graven zijn voortgesproten.

De morgenzon schitterde helder op de speren en wapenrustingen, waarmeê de velden onafzienbaar waren overdekt. De tenten der legerhoofden, met hare kleurrijke banieren, verhieven zich te midden van het leger; en die der vele kooplieden en zoetelaars, vrouwen en kinderen — volgens de gewoonte dier dagen het koninklijk heir volgende — vormden reeds, op een afzonderlijk deel des velds aan de zijde van het woud, eene soort van buurt waar allerlei koopwaren werden uitgestald: dit alles gaf aan 't geheele krijgstafereel een schilderachtig aanzien.

De legerwachten, die zich op de heuvelen van den Rijn, tegen over Rees hadden gelegerd, gaven reeds bij den eersten morgenstraal hunne seinklanken, aanduidende dat Witekind en de zijnen optrokken van de eltensche bergen. De Rijn vormde alzoo eene scheiding tusschen Karel en hem.

Zoodra Karel dit berigt ontving, voerde hij een deel zijner krijgsmagt naar de Rijnboorden, ten einde den Saksers oogenschijnlijk den overtogt te beletten of het slaan eener brug over de rivier te verhinderen. Onafzienbaar golfde het leger over de heuvelen tusschen Elten en Emmerik, immer naderende als een reusachtig monster. Op eens — onder luide vreugdekreten, die te kennen gaven, dat deze driftige kampioenen het frankische leger hadden ontdekt — wierpen zij zich in den stroom, zwom-

men dien over met het schild op den rug en de saksische speer tusschen de tanden. Binnen weinige uren waren Witekind en de zijnen over den Rijn, en dekten hunne achterhoede, welke thans eene brug over den stroom kon slaan, en ongehinderd de scharen overvoeren.

Karel weerstond den overtogt der Saksers opzettelijk met geene te groote magt, en deed de zijnen langzaam terugtrekken, om Witekind tot een algemeenen verdelgingsstrijd uit te lokken op het vlakke veld. Thans door Rijn en Maas ingesloten, kon de Saks een veldslag niet meer ontgaan. Karel, het gelukken zijner krijgslist met blijdschap bemerkende, trok nog altijd meer achterwaarts naar de Venloosche vlakten, gevende Witekind daardoor gelegenheid geheel het leger met buit en wagenen over te voeren. Middelerwijl trokken graaf Dirk en eenige andere legervoogden des konings, door het heir van Karel zelf gedekt, langs de maasboorden voort naar de zijde van Mook, om vandaar de Saksen in den rug te vallen, terwijl Karel hen in het hart zou aantasten.

Dien dag werd er niets beslissends ondernomen. De avond viel, en de beide vijanden, slechts op eenige uren afstands van elkaar gelegerd, sluimerden allengskens in onder de koele schaduwen van den nacht, die volgde op den zoelen voorjaarsdag. Als twee grimmige wouddieren, slechts toevende op het daglicht, om na den onrustvollen slaap elkaar in dolle woede te bespringen, lagen de beide heiren daar: Christenen en zonen Wodans, de koningmagt en de beschaving tegen over den wilden vrijheidsgeest en de godendienst met hare bloedige instellingen.

Zoodra nu het nieuwe daglicht in vollen glans het krijgstooneel bestraalde, klonken de klaroenen ten aanval, en trokken de scharen tegen elkander op. Spoedig vertoonden de bekoorlijke Rijndreven een vreeselijk tafereel van bloed en moord: de overmagt der Franken, die nog gestadig vermeerderde; de aanval van graaf Theuderik van eene zijde van welke men dien het minst verwachtte; Karels tegenwoordigheid en juist opgevolgde bevelen; de betere orde in zijne gelederen en de bedaarder moed dan die der Saksers, dit alles deed aldra de strijdkans

ten voordeele van Karel wenden. Toen de avond viel hadden bijna vijftig duizend Saksers den dood gevonden op het slagveld, en het verlies der Franken was ook aanzienlijk. Gedurende den slag gaf Karel het wreed bevel, om een aantal Saksers, die krijgsgevangen waren, op een schavot te doen onthoofden, terwijl hunne medegevangen lotgenooten, die tot slaven zouden worden verkocht, gekneveld en met ontbloote hoofden het schavot omringden, bewaakt door de Franken, die met getrokken zwaard hen dreigden, zoodra zij in te luide kreten hunnen bitteren afkeer te kennen gaven over de wreedheid waaraan hunne vrienden en bloedverwanten werden prijs gegeven.

Hoe groot ook de zege ware van Karel en zijne strijdhafte Franken, in welke mate ook zijne verbolgenheid over de hardnekkige Saksers en het verwoesten zijner steden werd gebillijkt, dit bloedig beulenspel wierp eene vlek op zijn christelijken koningsnaam, en vindt zijne eenige verontschuldiging in de wreedheid des tijds, waarin deze held der middeleeuwen zijne grootsche daden verrigtte, en die zijn anders zoo gevoelig hart voerde tot onmenschelijke wraak.

Tot den avond duurde deze vreeselijke Saksenslagting voort; alleen de duisternis, welke zich allengs over de velden verspreidde, deed het bloedvergieten eindigen: de klaroenen der Franken riepen de strijders bijeen; Karel zelf had meermalen in 't heetst van het gevecht zijn leven gewaagd en getracht Witekind te bereiken, die steeds in de nabijheid der gierenvlag nieuwe scharen aanvoerde en met ijzeren moed streed, maar zich telkens te midden zijner strijders terugtrok, minder uit vreeze om den dood te vinden dan in de magt der Franken te vallen.

Eindelijk inziende, dat het hem onmogelijk werd den strijd tot het voordeel der zijnen te beslissen, week Witekind tegen het vallen van den avond naar de kleefsche wouden, toen graaf Dirk, aan het hoofd zijner dappere weermannen, eensslags op de krijgsbenden aanrukte, welke den Saks volgden, en met dit overschot een bloe-

dig gevecht aanving. Witekind, door woede en spijt in een grimmig dier herschapen, stortte op de Franken toe, zwaaijende het bliksemend zwaard met reuzenkracht. Van de zijnen afgescheiden, slechts door eenige saksische ruiters bijgestaan, waagde hij het op graaf Dirk aan te vallen, en begon met dezen een fellen strijd.

Hoe krachtig de hand van den fieren wolf van Saksen ook ware, hoe moedig hij ook elken zwaardslag of speerstoot, die op hem gemunt was, teruggaf, de overmagt zegevierde, en door een wel toegebragten zwaardhouw aan het hoofd getroffen, stortte de heirtog van het paard, en viel bewusteloos tusschen de lijken van vriend en vijand.

De mare, dat heirtog Witekind was gevallen, doofde de laatste hoop uit in de scharen der Saksers, en deed de blijde strijdkreten der zegevierende Franken des te luider galmen. Karel scheen intusschen gezworen te hebben dien dag niet te rusten vóór de strijd en de onderwerping van dezen rusteloozen volksstam geheel beslist zou zijn. Maar de nacht brak aan, en eerst thans rustte het zwaard.

In zachten lentegloed steeg de maan boven de kleefsche en eltensche bergen, en wierp haar teeder licht op de duizenden gesneuvelden. Paarden en menschen, gekneusd, gekwetst of gedood, lagen in hunne zware wapenrustingen te midden van allerlei wapenen en krijgstuig, omgeworpen tenten en wagenen dooreen. Hier en daar ging het gekerm op van hen, die den laatsten levensstrijd streden, of aan de algemeene slagting ontkomen in klimmende wanhoop naar vriend of bloedverwant zochten. In de wouden hadden zich de meeste vrouwen en kinderen verborgen; thans traden deze ongelukkigen huiverend en weeklagende te voorschijn, dwalende over 't bloedig doodenveld. Raven en gieren zwermden reeds aan, om te teren van den buit, door de wreedste plaag der menschen andermaal zoo kwistig voor den lijkvogel uitgestrooid.

Omstreeks middernacht verhief zich op de plek, waar Witekind en graaf Dirk hadden gestreden, eene forsche

gestalte, nog in volle pantserkleeding, het hoofd van helm ontbloot en geheel met bloed bevlekt. De hand was nog om de greep van het zwaard geklemd, en hief dit wapen krampachtig opwaarts.

Het gelaat van den strijder was doodsbleek; zijn oog alleen fonkelde van woede en bloeddorst; het licht der maan schitterde in dien blik, als in de golfjes der langzaam kabbelende Rijn op geringen afstand van daar.

Zwijgend overzag hij het slagveld; als uit steen gevormd stond hij onbewegelijk daar, nog immer het zwaard uitgestrekt, en de forsche leden in de blank geschuurde wapenrusting. Rondom lagen zij allen, de moedige strijders der vrijheid, alsof zij een zachten slaap sluimerden om weer te ontwaken bij den eersten klaroengalm.

»Verloren! Zij zijn dood!" loeide het dof uit den mond des strijders, »geene hoop meer! De zonen Wodans bukken; de vreemdeling en het kruis verwinnen. Daar liggen zij, mijne getrouwen! Wraak! Wraak voor al dit edel bloed; de held kan ook list tot wapen kiezen; de hand, die het zwaard hief in eervollen strijd kan ook den moordpriem voeren! Zijn dood! De dood van den trotschen Karel, die de Christenen den grooten noemen! Zijn dood!"

En een schrikwekkend tandgekners volgde op deze woorden; de strijder stak het groote zwaard in den grond, leunde er met beide armen op, en staarde zwijgend over het veld met lijken bedekt.

Eindelijk, zonder de knagende pijn te achten, welke eene diepe wonde in het hoofd hem veroorzaakte, rigtte hij den blik ten hemel, strekte het zwaard derwaarts, en riep luide met holle stem:

»Hoe men u ook noemen moge, eeuwige hemelmagt! welke maan en sterren schiep en de schoone natuur rondom mij, sterk mij in de poging, om op dien man het leed te wreken van allen, die daar neerliggen en den dood vonden voor vrijheid en volkenregt!"

»Witekind! Witekind!" klonk eene heldere vrouwenstem, en de heirtog — deze was de als uit den dood herrezene — bemerkte eene in het wit gekleede gestalte,

welke, door een man gevolgd, met haastige schreden op hem toetrad.

»Gewa!" riep de heirtog, »hebben de goden u gespaard, vrouw mijner liefde? Heil u, dat gij mij nog troosten kunt! Ziedaar ons lot! de laatste teerling is geworpen, Karel heeft de Saksers vernederd voor altijd! Ik en de mijnen hebben opgehouden een vrij volk te zijn!"

De dochter des deenschen konings zonk weenend aan de borst des diepvernederden heirtogs; degene, die haar gevolgd was, kruiste zwijgend de armen over elkander en staarde het ongelukkig echtpaar aan met somberen blik: deze man was de voormalige bevelhebber van den burg van Daventra, Albion van Holstein.

»Zoo diep werden wij nimmer vernederd, mijn Witekind!" klaagde Gewa, »zooveel bloeds, zoo vele edele Saksers vielen nog nimmer, als offers voor de goede zaak! Alles is verloren, de hoofdeling Witekind moet bukken en allen met hem!"

»Ha, mijne Gewa! maar hij bukke niet zonder zich gewroken te hebben. Karels leven zal eindigen door mijne hand: deze smaad kan alleen uitgewischt worden door koninklijk bloed!"

»Ja, wrake, dure wrake!" galmde de stem der fiere vrouw, en haren echtgenoot teederlijk omhelzende, fluisterde zij:

»Volg mij thans, mijn gemaal! In het woud daar ginds hebben onze weermannen eenige vrachtkarren met levensmiddelen verborgen, en is door ons eene tent opgeslagen. Gij zijt koud, als had de dood reeds uw bloed verkild; gij zijt gewond, Witekind! nog vloeit het bloed uit eene klove in uwen schedel. Kom, volg mij, neem rust, verkwik u aan bier en vleesch, en zoek eene wijle vergetelheid onzer smart in de armen des slaaps: het bang tafereel rondom ons wekt aanhoudend onze smart; kom, mijn gemaal! kom!"

En als een kind heengeleid, ging de heirtog voort, steunende op den arm zijner vrouw, en gevolgd door Albion, die geene woorden vinden kon, om het leed uit

te drukken, dat ook hem het krijgershart vaneen scheurde. Aan den ingang van het woud gekomen, staarde Witekind nog eenmaal naar het veld, dat met lijken was bezaaid, strekte dreigend de hand uit, en riep nogmaals op wanhopenden toon:

»Wraak, wraak! maar alleen door zijn bloed! Sedert dit uur, o Karel! behoort uw leven mij!"

Met langzame schreden ging het drietal zwijgend voort langs het smalle woudpad. Van verre, tusschen de stammen van het nog bladerloos geboomte, flonkerde hun een lichtje tegen, als eene enkele ster aan den somberen nachtelijken hemel. Gewa strekte haren echtgenoot tot geleide, en weldra bereikte men eene kleine linnen tent, welke aan eenige boomstammen was gehecht, en eene geringe beschutting gaf tegen den invloed van den koelen nacht.

De droeve uitdrukking van Witekinds gelaat nam nog toe, zoodra hij eene schoone jonge vrouw bemerkte op een rustbed, gespreid op den grond, onder het zwakke schijnsel eener aarden lamp. Zij was bleek als haar gewaad, steunde het hoofd met de hand, en nevens haar zag men een jongen slapenden knaap, wiens blozend gelaat, forsch gevormde leden en lange krullende haarlokken getuigden van gezondheid en kracht.

Witekind reikte deze vrouw de hand; er lag een verwijt in den blik dien zij op den heirtog sloeg, en op somberen toon vroeg zij:

»Weet gij niets van het lot van mijnen Milo?"

»Noch van zijn leven, noch van zijn dood! Koning Karel, uw liefdevolle broeder, zal hem welligt een kerker ter woon gegeven hebben, omdat hij het wagen dorst hem, namens den wolf van Saksen, vredesvoorwaarden aan te bieden."

Verschrikt lei Bertha den vinger op den mond, en wees op haar slapenden zoon; deze echter had de woorden

»koning Karel, uw liefdevolle broeder" gehoord, het oog opgeslagen, en den Saks aangezien; de vermoedens, welke door vaak geuite klagten en menigvuldige verhalen van de pracht des hofs bij hem gerezen waren, werden hem nu door dit enkel gezegde van den vreemden heirtog eensklaps bewaarheid: de koning was zijn bloedverwant, zijne ouders verborgen onder hunne schamele ballingschap hoogen rang en edele geboorte; maar om welke reden sleten zij een zoo kommervol leven, en welk belang stelde de Saks in hun lot? Zijn vader, wiens afzijn hem sedert de verwoesting hunner woning en hun vertrek van Daventra zoo zonderling was voorgekomen, bevond zich dus bij den koning. De knaap hield bijna den adem in, om niets te verliezen van hetgeen er gesproken werd, en toen Bertha hem nogmaals gadesloeg, verkeerde zij in de meening, dat haar zoon in vasten slaap gedompeld lag.

»O heirtog! spreek in zijn bijzijn nimmer van onze bloedverwantschap met den koning. Mijn zoon is trotsch en moedig; wij willen hem geene smart veroorzaken door hem bekend te maken, dat de koning zijn oom is."

»Dat hij het wete, mijne vrouwe! dat hij het wete welk onverdiend lot zijn vader en zijne moeder trof, en hij zal eenmaal uwe regten handhaven tegen den gevloekten koning des Frankenrijks!"

»Gave God! dat onze hoeve nog stond, en wij er nog zoo vergenoegd te zamen woonden, als op den avond toen gij ons voor het eerst bezocht. Hoeveel leeds ware ons gespaard; hoe aanlokkender de toekomst voor ons gebleven!"

»De wolf van Saksen is gevloden voor de schichten des jagers, gedood nog niet!"

»Maar gewond en hevig ook, mijn gemaal!" antwoordde Gewa, die nader trad met eenig lijnwaad en verzachtende olie, welke de vrouwen, die het heir volgden, immer met zich droegen, om de gewonden bij te staan. Bertha verhief zich op een teeken van Gewa, en zette vleesch, brood en eene kruik bier op de tafel. Witekind — nadat hem het hoofd was verbonden — en Albion lieten zich het opgedragene goed smaken, en spraken

over allerlei bijzonderheden betreffende den zoo noodlottig geëindigden slag.

Roland, zich voortdurend houdende alsof hij sliep, volgde het gesprek met luisterend oor. Nu en dan werd eenig geritsel in het woud vernomen. Gewa en Bertha zagen verschrikt op, Witekind en Albion namen het zwaard, doch telkenmale verwijderde zich het gerucht, en de beide mannen begrepen, dat het veroorzaakt werd door andere vlugtelingen, die ook in het woud een toevlugtsoord opzochten,

De vrouwen leiden zich ter ruste nevens den kleinen Roland. Witekind en Albion van Holstein begaven zich buiten de tent, en namen van den wagen eenige goederen, op welke zij zich nedervlijden. Hij, die aan den morgen van den dag nog over duizenden strijdbare mannen te gebieden had, bezat nu naauwelijks een plekje mosgrond, om eenige uren in rust het hoofd te kunnen neerleggen na een zoo bangen strijd. Geen slaap echter look des heirtogs oog; hij toefde ongeduldig tot de morgenschemer aanbrak; toen stond hij op, en trok het woud in.

Niet verre van de plek, waar de vlugtelingen zich hadden neergezet, vloeide eene kleine beek; daarheen begaf zich de heirtog, wiesch zich gelaat en borst, maakte het Thorsteeken en bad. Maar vreemd, terwijl hij bad, omklemde zijne hand eene scherp geslepen dagge, verborgen in eene scheede tusschen den middelgordel.

Witekind stond op, en met bewondering bemerkte hij nevens zich den kleinen Roland, wiens helder flonkerend oog onverschrokken op den Saks gerigt was.

»Goeden morgen, heirtog!" zei de knaap, met krachtige hand de takken rukkende van een vrij dikken boomstronk, dien hij van een eik gebroken had, en tot eene knods scheen te hervormen. »Ik beklaag u!"

Witekind, door den knaap in zijne denkbeelden aangenaam gestoord, gaf hem de hand, kuste hem op 't voorhoofd, en vroeg:

»Gij weet dus, Roland! dat koning Karel gewonnen heeft, en ons leger verslagen is en gevlugt?"

»Ik weet het, en deze oogen zagen het!"

»Hoe, gij zaagt het?"

»Voorzeker! Ik besteeg aan den zoom van 't woud den hoogsten top van een der eiken, en overzag van daar den geheelen strijd. Frank en Sakser hebben moedig om de zege gekampt, en alleen de overmagt deed u bezwijken."

»Zoo is 't!"

»Ik zat op dezen tronk; bij mijn afstijgen heb ik hem afgebroken; ik zal er eene knods van snijden, en wanneer ik die gebruik, mij steeds herinneren aan uwen moed en ons aller droevig lot!"

Witekind drukte den knaap met geestdrift aan de borst, en sprak:

»Bij mijn moed, jongen! gij zult een wakker strijder worden; jammer...."

»Dat ik nog niet onder de lijfknapen van mijn oom den koning behoor, niet waar?"

»Gij hebt geluisterd, jongen!" riep de Saks met somberen blik.

»En bewaarheid gevonden, wat ik reeds zoo lang vermoedde. Mijne ouders zijn geene arme landbouwers; mijne moeder is geene gewone frankische vrijlinge; ik dacht het vaak: hare verhalen van het hof, hare klagten zoo menigmaal geuit, hare ontwijkende antwoorden bij elke vraag naar onze bloedverwanten, de meerdere kennis van vele zaken, die mijn vader bezit, dit alles deed mij bevroeden, wat ik thans heb gehoord. Maar zeg mij nu, heirtog! waar is mijn vader, en wat zijt gij voornemens voor ons te doen?"

»Vooreerst uw vader zoeken en Frankrijk toonen, dat de wolf van Saksen zich te wreken weet. Ik ga naar Aken, waar ook de koning uw oom heentrekt. Ik heb hem gezien, den koning! hij is een fier strijder, en altijd daar, waar het gevaar het hevigst is!"

»Ja, heirtog! strijden, o strijden! zoodra voor mij slechts het jaar is aangebroken, waarop ik ten zwaarde komen zal. Voor regt en vrijheid strijden en de krijgers doen sidderen voor mijn naam, dit moge mijn deel zijn!"

»Heil den vader, die een zoon heeft gelijk gij! Wilt gij mij eene dienst doen, Roland!"

»Voorzeker; spreek, heirtog!"

»Ga dan even terug naar onze schuilplaats, en vraag Albion, om tot mij te komen. Hebt gij niets vernomen van mijn knecht Egil?"

»O ja, hij heeft zelf geholpen aan de tent, waarin ik den nacht heb doorgebragt; maar waar hij sedert bleef, is mij onbekend!"

»'t Is wel, ga!"

Roland keerde naar de tent terug. Witekind begaf zich naar den zwaren vrachtwagen, die niet verre van daar stond, en in welken vele goederen en kostbaarheden van den heirtog geborgen waren. Op het wiel stappende en den inhoud overziende, als zocht hij iets, ligtte hij een dekkleed op, en sloeg de hand in het borstelig haar van zijn knecht Egil.

»Loop naar Loke, vervloekte Frank!" gromde de Noor, zonder het oog te openen, »hier is niets van je gading, zelfs geen wijn!"

»Hij beschermt mijn goed met eigen ligchaam," dacht Witekind, »maar al slapende." En luide roepende: »hallo, Egil! sta op! het is geen slapenstijd! Kom op, gij moet mij volgen! Ik ben het, uw meester!"

Het kostte den heirtog vrij wat moeite den slaapzieken Noor wakker te schudden. Eindelijk sloeg toch Egil de oogen op, en Witekind ontdekkende, riep hij, het hoofd van onder het kleed uitstekende:

»Wodan dank! mijn heirtog leeft!"

»En gij slaapt, kerel! is dat het eenige wat de strijd ons liet in dien wagen?"

Egil kwam nu geheel te voorschijn, en toonde in de eene hand eene bijl, en in de andere een klein tweesnijdend handzwaard.

»En gij wildet u daarmeê verdedigen, wanneer eene bende Franken soms de schuilplaats der onzen had ontdekt?"

Egil schudde het hoofd, en floot een schellen toon, welke luide door het woud klonk; zulks driemaal her-

halende, kraakte het onder de takken van alle zijden: een heuvel onder den wagen scheen zich te openen, en een tiental saksische krijgers trad te voorschijn; van alle zijden schoten eenige welgewapende Saksers toe, wier aantal ruim twintig beliep. Zoodra zij den heirtog ontwaarden, ging een blijde kreet op, en het weergalmde:

»Leve Witekind! Leve de heirtog!"

»Stil!" gebood deze, en zich tot de Saksers wendende, zeide hij:

»Gaat, mijne broeders! en verschuilt u zoo lang in het woud tot het leger der Franken dit bloedig veld des doods verlaat. Zoodra dan de heirwegen weder voor u open zijn, schaart u dan onder de bevelen van Albion van Holstein, en beschermt mijne echtgenoote, hare vriendin Bertha en den jongen Roland. Gaat met hen naar Aken, en toef mij daar; ik vang nog heden, alleen van Egil vergezeld, dezen togt aan. Dáár, mijne vrienden! dáár zult gij verder van mij hooren. Gaat thans in vrede!"

De weermannen, die hunnen heirtog getrouw bleven tot in het laatste oogenblik, keerden binnen het woud terug. Witekind beval thans aan Egil uit de kleederen, welke zich in den wagen bevonden, het pak te zoeken, dat zijn broeder Abbio op de markt te Daventra droeg, nadat hij zelf zijn bezoek bij Milo en Bertha had afgelegd. Witekind had op dit oogenblik niets vernomen van den wakkeren Abbio: ongetwijfeld vond hij den heldendood onder de velen, wier lijken het bloedig veld overdekten,

Zoodra Egil het koopmanskleed den heirtog had toegereikt, wierp deze zijn wapenrok uit, schoeide de voeten met een paar eenvoudige sandalen, trok den *grâfelder* — een graauw kleed — zoo als men de gewone dragt eens markgenoots noemde, over de breede schouders, gorde hem met eene koord om de middel vast, en hing de *kâpa* over het hoofd.

Dit kleedingsstuk, door de Saksers vooral op reis gedragen, was eene hoofdkap van wollen of andere stof, welke tot verre over de schouders afplooide; voor het

gelaat was zij van ijzerdraad of netwerk van koord, de *grima* 1), die het gelaat van den drager geheel voor het oog verborg; geheime boden, vlugtelingen en in het algemeen wie onbekend wilden blijven, bedekte zich daarmeê het gelaat. Witekind nam zijne scherpsnijdende dagge, snoeide van een vlierboom — nog immer, ook bij de Christenen, geheiligd hout — twee takjes, hechtte ze tot een kruis aaneen en bond dit tusschen zijn gordel. Toen een wandelstok nemende, de knaptasch en den lederen wijnzak over de schouders hangende, had hij geheel het uiterlijk van een reizend boeteling, die, door den priester tot eene of andere bedevaart veroordeeld, deze reis ondernam. Egil staarde zijn heer met verwonderde blikken aan, en waagde te vragen:

»Waartoe deze zonderlinge vermomming, heer?"

Witekind, de slaafsche getrouwheid van zijn knecht kennende, nam hem bij de hand, bragt den mond aan zijn oor, en fluisterde hem iets in:

Egil sloeg toen zijn oog ten hemel, en zeide:

»Arme gevallene vrienden! Ja, uw bloed moet gewroken worden!"

»Dit zij ons doel, ook het redden van den armen Milo, die de laatste pogingen aanwendde, om dezen vreeselijken strijd te voorkomen. Kom, Egil! werp insgelijks deze krijgskleederen af, en volg mij naar de vorstelijke stad, waar men de zege op onze arme broeders viert met lofzang en vreugdebedrijven!"

De knecht volgde het bevel zijns meesters, en stond aldra voor hem in reiskleederen, welke aan Egil niet minder het uiterlijk gaven van een behoeftig man. Op Witekinds wenk volgde de knecht zijn heer binnen het woud, waar Gewa en Bertha, benevens Albion en Roland nog in de tent zaten. De gade des heirtogs trad haren gemaal met zonderlinge blikken tegen, omarmde hem en

1) Ons *grim*, *grins*, masker. Men zie over dit kleedingstuk, KARL WEINHOLD, *alt nord. Leben*, p. 168.

staarde hem in het somber oog: zij beschouwde zijne kleederen, het kruis en de vermommingskap, welke hij thans had teruggeslagen. In bange vreeze de handen vouwende, klaagde Gewa:

»Heirtog! gij gaat ons verlaten in dezen nood! Wie zal ons beschermen, en hoe stelt gij andermaal uw eigen leven in gevaar!"

»Gewa! word niet zwak," antwoordde Witekind, haar troostend een kus op het voorhoofd drukkende, »gij weet, dat de vader van dezen knaap niet is teruggekomen van de zending, die hem werd toevertrouwd; het is u bekend, dat Abbio, mijn wakkere broeder, ongetwijfeld den dood vond in den strijd, en dat het mij een heilige pligt is, den dood van duizenden onzer getrouwen te wreken, zoo als het waardigen Saksers voegt en de wil der goden ons voorschrijft."

»Maar wie zullen ons beschermen, zoodra gij ons verlaat?"

»Albion van Holstein zal u vergezellen op uwen togt, mijne vrouwe! en in dit woud toeven een vijftigtal getrouwen, die den reiswagen zullen beschermen. Ga, men zal geene weerlooze vrouwen en een knaap vervolgen; binnen weinige dagen zien wij elkander te Aken weder, en dààr, Bertha van Anglante! hoop ik u in de armen van uwen gemaal te voeren, al moest ik hem verlossen uit ketenen en kerkerdwang."

Alleen bij het noemen der stad Aken, kleurde een vreugdeblos Berthaas gelaat, en zonder verder te vragen naar het doel dat Witekind naar de koningsstad dreef, nam zij haren zoon bij de hand, en riep op blijden toon:

»Ja, ga, heirtog! ga daarheen! Geleide God u, en vorsch onder deze vermomming het lot uit van mijn armen echtgenoot, die alligt niet eens het doel zijner reize heeft bereikt."

Gewa omhelsde haren gemaal, en waagde het niet verder naar zijn vreemd en haastig vertrek te onderzoeken: de sterke vrouw, in de laatste dagen zoo zeer door diepgrievende smart getroffen, stortte tranen en weende

aan den boezem harer meer bemoedigde vriendin. Witekind nam hartelijk afscheid van Roland, en toen de zon geheel boven de woudkruinen was gestegen, verlieten Witekind en Egil het woud, en namen hun pad naar de zijde der maasoevers over het tegenwoordig Bergen en Weel, zooveel mogelijk de heirbanen vermijdende, die ongetwijfeld aldra met de legermagt van Karel overdekt zouden zijn.

Reeds twee dagen hadden de beide mannen hunne reis voortgezet, slechts hier of daar in eene geringe hoeve overnachtende. Egil, aan strijd en verre togten sinds lang gewoon, trok steeds met de meeste bedaardheid verder, zich alleen beklagende over het gebrek aan bier, dat hij op de vrij lange reize ontberen moest, en welk gebrek hem eene buitengewone verzwakking scheen te veroorzaken.

Op de wegen, langs welke zij trokken, was van het frankische leger geen spoor te ontdekken: hier en daar alleen zag men groepen van vlugtende saksische weermannen, sommige gewond, andere hunne vrouwen en kinderen meêvoerende, die den huisvader naar den gevaarvollen strijd hadden verzeld.

Den derden morgen hunner reis, toen zij de torens van Aken reeds in het oog kregen, en zich omstreeks de plek bevonden, waar nu Sittard ligt, werden zij op onaangename wijze in hun verderen togt gestuit. Eene bende saksische vlugtelingen, over de Maas wildende trekken, ten einde zich in de wouden der Kempen te verbergen, bespeurde onze reizigers. De Saksers, waarschijnlijk in 't denkbeeld, dat het een frankisch koopman of priester was, of eenig hooggeplaatst persoon, die, door de kap vermomd, de omstreken bespiedde, en door zijn reisknecht werd verzeld, besloten de eenzame wandelaars te overvallen, uit te plunderen en misschien van het leven te berooven.

Witekind en Egil hadden zich neergezet aan den zoom van een boschje schaarhout, hetwelk een hoogen heuvel omgaf, met mos gedekt. De zon verguldde met helderen glans de tinnen van 't vorstelijk Aken, en deed lang-

zaam de zachte lentenevelen verdwijnen, welke een purperen sluijer wierpen over de stad, en aan het omliggend landschap een betooverend aanzien gaven. De heirtog sloeg de kap terug, en Egil haalde uit den reiszak brood en kaas te voorschijn, en vulde den houten drinknap met frisschen moezelwijn. De Saksers, die de beide togtgenooten van verre hadden gevolgd, waren dwars over de velden getrokken, en bevonden zich thans, door het boschje gedekt, op geringen afstand, achter den heirtog en zijn knecht.

Met somberen blik overzag Witekind de schoone dreven rondom, en mompelde eenige onverstaanbare woorden; zijn oog vestigde zich op de heldere golven der Maas, die kalm langs de rijkbewassen oevers vloeiden; op vruchtbare akkers, reeds met winterkoren beslagen, of andere, die pas door de ploegschaar waren omgewoeld; op de ijverige bouwlieden, die aan het geheel een tooneel van arbeid en welvaart gaven, dat een gevoel van weemoed wekte in de borst des moedigen heirtogs.

»Waartoe, mijn volk! heeft onze vrijheidszucht ons gebragt?" klaagde Witekind, en droeve gewaarwordingen vervingen den wraaklust, die nog voor weinige uren zijn gemoed vervulde. »Hoe gelukkig schijnen de bewoners dezer oorden, zoo vruchtbaar en rijk gezegend door de natuur; hier heeft het gewoel van den strijd en zijne bittere gevolgen geene sporen nagelaten, en in vrede bebouwt de landman zijne gronden, nadat hij heeft deel genomen aan den heirban, en het gezag van zijn magtigen koning heeft helpen bevestigen en uitbreiden."

»Eet thans, heirtog!" zeide Egil, bij wien dit gemompel weinig belang wekte, »wij hebben reeds eene goede wandeling gemaakt sedert wij die erbarmelijke hoeve verlieten, waar men voor geld en goede woorden zelfs geen stuk brood kon krijgen, en den nacht op stroo moest doorbrengen. Gelukkig dat ik aan gindsche landhoeve kaas en brood krijgen kon, en wij gisteren zuinig waren met den wijn. Er gaat toch maar niets boven onze lieve zeetogtjes, al buldert de storm ook nog zoo fel: daar hebben wij onze gemakkelijke slaapkooi en ge-

vulde biervaten. Wilt gij gelooven, heirtog! dat ik het gebrek aan bier met hetzelfde leedwezen betreur als een kind de moederborst?"

De onbeschaafde Noor stak een verbazend groot brok geitenkaas in den mond. Witekind antwoordde hem niet, maar nuttigde intusschen een stuk brood en dronk een napje wijn.

Boven de heuvelen van het dorpje Beek, toen reeds een gehucht, waar zich eene monniken-abdij bevond, stak het houten kruis uit van eene christelijke kapel. De akkers werden meer en meer bevolkt, vooral met vrouwen en meisjes, die naar oude zeden de hand aan den landbouw leenden, en den geheelen dag met zaaijen, wieden of rooijen doorbragten, naar het de tijd des jaars vereischte. Langs het heuvelend zandpad, dat over Valkenburg — Fauquemont — en Gulpen naar Aken voert, trokken vrachtwagens en zwaarbeladen ezels stedewaarts met hunne voerlieden, die wintergroenten, gesponnen vlas of lijnwaad en andere voortbrengselen van der landlieden vlijt naar de markt bragten. Het was een tooneel, zoo levendig en boeijend, dat de aandacht des heirtogs eenige oogenblikken werd afgeleid van de sombere tooneelen des oorlogs en de wraakplannen, die hem naar Aken voerden.

Op eens werd zijn oor getroffen door een geluid, onzen beiden Saksers nog zoo vreemd als het landschap, dat hen omgaf. De klok der kapel te Beek en die van den dom van Aken lieten op eenmaal de heldere toonen over den omtrek weergalmen, de Christenen opwekkende tot de morgenbede. Als wáre, door deze heldere klokgalmen, op eenmaal de spil van het groote raderwerk des bedrijvigen levens door eene onzigtbare hand tegen gehouden, staakte elk den arbeid, waarmeê hij bezig was. De landlieden lieten ploeg en egge staan, en weerhielden hunne zware ossen; de vrouwen staakten het strooijen der vruchtbare zaadkorlen, en de voerlieden hielden hunne wagens en trekvee stil op de baan, en allen neerknielende naast hunne voertuigen of op den akker waar zij werkzaam waren, ontdekten zich het hoofd en baden

in stille aandacht, terwijl het klokgeklep hunne lofwoorden aan God begeleidde.

»Vreemde gewoonte!" mompelde Witekind, evenwel niet zonder dat zijn gevoelvol gemoed, vatbaar voor poëzie, onwillekeurig tot eerbied gestemd werd voor het onbegrijpelijk Wezen, dat de schoone natuur onderhoudt, en andermaal den lentezegen verspreidde over veld en bosch.

Nog lagen de landlieden geknield in den omtrek, toen Egil en Witekind gestoord werden door eenig gerucht in het schaarhout. De heirtog, op elk gevaar bedacht, trok de kap over het gelaat en sloeg de hand aan de dagge. Een twintigtal saksische weermannen, met de sporen van vermoeijenis en gebrek op het gelaat, viel gelijktijdig op Witekind en Egil aan, lieten de blanke korte zwaarden boven hunne hoofden flikkeren en wierpen hen beiden ten gronde. De aanvoerder dezer bende zette Witekind het zwaard op de borst, en bulderde:

»Gevloekte kruishond! gij hebt geld en brood, ik ontbeer beiden; geef af wat gij bezit en schud dat kleed uit; de Franken zijn nog niet voor goed bevrijd van de vijandschap der Saksen! Geef willig af, of het wapen gaat er door, bij Wodan!"

Maar als had de man, die door de vuisten der aanvallers ter aarde werd gedrukt, plotseling de krachten eens woedenden buffels verkregen, wierp hij den aanvaller terzijde, sprong regt, hief de dagge op, wierp de kâpa af, sloeg het van toorn gloeijend oog beurtelings op elk der aanranders, en riep met eene stem, donderend klinkende in het rond:

»Sedert wanneer, hoofdman Hagon! zijn de Saksers straatroovers geworden?"

Als in boomstammen veranderd, stonden zij daar, de beklagenswaarde slagtoffers van vrijheidsmin en godendienst. Zij zonken met hun aanvoerder op de kniën, en smeekten:

»Genade, Witekind! Leve de wolf van Saksen! Leve de heirtog!"

»Wat dwaalt gij in deze streken, ongelukkigen?" ging

Witekind voort. »Gaat tot onze marken terug en zoekt de uwen op; Witekind vergeet u niet al wendt de fortuin het gelaat van hem af."

»Gebrek en vreeze voor het zwaard der Franken deden ons de heidestreken zoeken, heer! Onze hutten zijn verbrand, onze goederen geroofd; de Franken vervolgen ons als de speurhonden het damhert. Bescherm ons, of liever laat ons u verzellen, want ook gij schijnt van de uwen afgedwaald en in vermomming rond te zwerven, verre van de marken der Saksers."

»Houd op, voor Hela en Loke! Egil! houd op!" schreeuwde Witekind, thans eerst bemerkende, dat Egil en een Saks aan den voet des heuvels in eene hevige worsteling waren, en elkander op borst en gelaat beukten, dat hun het bloed uit neus en lippen vloeide. De stem des heirtogs deed hun de worsteling staken, en de verwrongen gelaatstrekken der beide mannen wekten, ondanks het weinig koddige van het voorval, niettemin een glimlach op Witekinds gelaat.

»Mannen! waarom vecht gij? landgenooten en broeders als gij zijt; staat op en maakt vrede!"

»Die man is Olbo! heirtog! Olbo, de maagdenroover!"

In weerwil van het blaauwe oog, dat Egils sterke vuist den Saks geslagen had, borst deze in een luid gelach uit, en herhaalde:

»Maagdenroover! Een veertigjarige bierschenkster!"

»Ja, heer! te Daventra op de markt, waar dat lekkere bier verkocht wordt, had ik de meest teedere betrekking aangeknoopt met de ongehuwde waardin uit het volle vat, en daardoor een eindeloozen kerfstok in het vooruitzigt, toen mij op eens deze vlasbaard, als soms het wier, mij voor den boeg kwam, en door zijn jeugdiger uiterlijk en verleidende blikken het hart mijner zwaarlijvige edelmoedige onschuld van mij aftrok, ja stal door zijne vleijende woorden."

»Hilda is zes jaar weduwe!" riep Olbo lagchende, en wischte het bloed van zijn gelaat.

»Zwijgt!" gebood Witekind, en zich tot den aanvoerder

wendende, vervolgde hij: »Gij kunt ons niet verzellen, Hagon! Mijne reize is een geheim, mijne vermomming noodzakelijk! deel onder elkaar dit brood, en zie hier eenige goudstukken, koop u het noodige, maar steel het niet in deze marken, waar alles frankisch is, en uwe magt spoedig te kort zou schieten, om de handen te ontgaan van hen, die u voor den regter zouden voeren of bestrijden. Ga in vrede verder, en hou het pad aan de maasboorden, dat het veiligste is van allen; spoedig zult gij mijn bondgenoot Albion van Holstein vinden, benevens vele uwer makkers, onder wier geleide mijne gemalinne en mijn krijgswagen insgelijks deze paden volgen, en mij in de nabijheid van Aken toeven tot mijne zending volbragt is. Keer met hen derwaarts, en spoedig zult ge ervaren, of de Saksen vrij zijn van Karels overmagt, of onderworpen voor altijd! De naam van Witekind zal onbevlekt blijven van oneer en smaad!"

Andermaal waren juichkreten het antwoord op deze woorden; de Saksers verdeelden het brood en de kaas onder elkaar, en zaten thans vreedzaam op den heuvel, drinkende van den wijn van hunnen heer. Weinige oogenblikken later vervolgden Witekind en Egil hunne reis, en keerden de saksische krijgers langs de Maasoevers terug, om Gewa en haar gevolg op te sporen.

De avond brak reeds aan, alvorens Witekind en Egil de poorten van Aken binnentraden. De markt was voorlang afgeloopen, en de stad had, ondanks hare nieuwheid en anders zoo frisch uiterlijk, een somber en verlaten aanzien; de straten waren ledig en slechts weinige jonge mannen ontmoette men. Hoewel de tijding van de zege op de Saksers behaald, reeds binnen Aken bekend was, wist men echter ook hoe duur die overwinning te staan kwam, en bijna niemand der inwoners was er, die niet een dierbare bloedverwant onder het heir had, en bezorgd was over diens behoud.

Gelijk de meeste reizigers, die niet op een solidis meer

of minder behoefden te zien, begaven Witekind en zijn knecht zich in het ons bekende gasthof, waar ditmaal niemand der hofgenooten tegenwoordig was. Twee gallische kooplieden zaten in druk gesprek verdiept aan eene tafel, en ledigden den wijnkroes; de waard zat gemakkelijk in een hoek gedoken, en deed een verkwikkend slaapje, zonder de komst der beide gasten op te merken.

»Hola, vriend!" riep Egil met zijne ruwe noordsche stem, »is je slaapje nog niet uit, hè?"

»Tot uwe bevelen, gij edele heeren! spaanschen wijn of ongekruiden moezeldrank! Alles is in de Witte Roos puik.... maar...."

De dikke gastmeester wreef de oogen uit, en staarde met verwondering op de beide mannen, wier schamele kleeding alles behalve in staat was zijn gewonen argwaan te bevredigen. Hij stond op, en beschouwde Witekinds kleeding en hoofdkap, en al spoedig bespeurende, dat de vreemdeling al het uiterlijke had van een bedevaartganger, nam zijn gelaat eene alles behalve vriendelijke uitdrukking aan.

»Het komt mij voor, mijn waarde gast! dat gij een Sakser of Noor zijt, naar de uitspraak althans van het germaansch te oordeelen. Zoo ge een Sakser zijt, verzoek ik u mijn huis te verlaten. Vijanden van het land herberg ik nooit! Niet waar, vrienden?"

»Neen! die herbergt hij niet!" antwoordden de beide wijndrinkers als uit een mond, »alleen als het weer vrede is met deze vervloekte onruststokers, die trouwens nu wel voor goed zullen verleerd hebben, om het hoofd andermaal zoo stout op te steken. Ik heb gehoord, dat Witekind ook gesneuveld is; mogt 't anders zijn, dan zal de wolf nu wel met berooiden kop tot zijn schoonvader Siegfried keeren, en niet weer binnen zijn verloren heirtogdom de tanden laten zien. Duizenden van die heidensche oproermakers zijn een kop kleiner gemaakt; 't is eene flinke les van koning Karel, die sedert zooveel jaren ondervond, dat zachtheid bij die Wodandienaars niet helpt!"

»Vervloekt zij!...." bulderde het op eenmaal uit Wi-

tekinds mond, die van zijn zetel opsprong, doch op hetzelfde oogenblik zich weer neerzette en de hand onder zijn *kyrtil* op de borst drukte, als wilde hij den storm bezweren, die daar binnen opstak.

»Wat zegt uw reisgenoot?" vroeg de gallische koopman aan Egil.

»Hij spreekt den vloek uit over de Saksers, die ook zijn ongeluk hebben berokkend, en hem eene zware schuld op 't hart geladen, tot welker boete hij zich naar den Munster van Aken begeeft, om zich zelven aan de voeten van bisschop Turpijn te werpen, en door vrome werken de gunst des hemels te herwinnen."

De beide kooplieden zagen met belangstelling op den vreemden bedevaartganger. De waard daarentegen maakte weinig aanstalte om hen te bedienen, doch toen hij in Egils hand een solidis zag blinken, bragt de knecht weldra eene verbazend groote kruik bier, benevens brood en vleesch. Witekind verlangde alleen zwart brood en water, in alles den schijn aannemende van een diep gebogen boeteling.

Egil, wiens rond en vol gelaat den gallischen kooplieden scheen te bevallen, en die om hunne gunst te winnen, meêsprak in hun haat tegen alle saksische opstandelingen, onderzocht thans naar het lot van Milo, en vernam zijne onschuldigverklaring door het godsoordeel, en de inkerkering van Ganeloen, die zijne welverdiende straf toefde, zoodra Karel uit den strijd terugkeerde.

De gewaande bedevaartganger liet thans een kreet van vreugde hooren, welke de opmerkzaamheid trok van de Galliërs en den waard. Deze, die sedert het voorval in zijne gastkamer zich zeer het lot van den voormaligen scholier en vriend van den algemeen beminden geheimschrijver Eginhard had aangetrokken — zoo als trouwens geheel Aken deed — trad daarop met zijne gewone nieuwsgierigheid naar den vermomden vreemdeling, en vroeg:

»Gij kent den ongelukkigen schoonbroeder van onzen grooten koning, bedevaartganger?"

»Zoo is 't!"

»Men had hem beschuldigd in gemeenschap te staan met Witekind, en dezen berigt te hebben, dat de burg van Daventra voor hem te winnen was door verraad."

»Ook dit is zoo!"

»En het berigt daarvan werd, volgens Milo, door Ganeloen aan den saksischen heirtog gezonden, en de echtgenoot van Bertha van Frankenrijk kwam vredesvoorstellen doen, welke den strijd aan Rijn en Maas hadden kunnen voorkomen."

»Gij zijt goed ingelicht."

»O ho, dat geloof ik wel, ik tel des konings geheimschrijver Eginhard onder mijne beste gasten. 't Is een goed vriend van me, en mijne dochter Martha is op hem verliefd, maar hij, geloof ik, niet op haar."

»Jammer, zeer jammer voor uwe dochter. Maar wanneer Eginhard als geheimschrijver aan u de zaken zijns konings verhaalt, blijven ze geene geheimen meer, en ik vind, dat hij al zeer slecht zijne taak vervult."

»Zeer juist, geheimzinnige vrome! zeer juist. Maar wat ik niet weten mag, verhaalt hij ook niet, en beschuldigingen en godsoordeelen worden opentlijk voor de raadshalle afgelezen, zoo dat elk het weet. Geheimen verraden, daar is de klerk Eginhard veel te verstandig toe."

»Kunt ge mij morgen geene gelegenheid verschaffen, om dezen Eginhard te spreken, of is hij den koning in den strijd gevolgd?"

»Zeker niet; Alcuin, de geleerde Alcuin en hij geven den kinderen des konings onderwijs, en prinsesse Emma zou erg verdrietig wezen, wanneer haar vriend en leermeester zich in strijdgevaar waagde. Neen, heden morgen nog gingen zij te zamen, ieder op een kostbaar spaansch ros gezeten, liefdegaven aan de armen uitreiken. Ja, Eginhard heeft een witten voet bij den koning en diens gezin. Staat uwe komst en bedevaart soms in betrekking tot het lot van den armen Milo, pelgrim?"

»Vorsch niet naar de geheimen uwer gasten, mijn vriend! en wijs mij en mijn knecht een nachtleger."

Witekind stond op, en de invloed zijner bevelende

stem deed den waard demoedig het hoofd buigen; eene lamp aanstekende, wees deze den beiden mannen hunne slaapvertrekjes. Door de vermoeijenis van de reis lagen zij spoedig in diepen slaap gedompeld.

Des anderen morgens deed Witekind door Egil aan het koningshof naar Eginhard vragen, en dezen een stukje perkament overhandigen, op hetwelk de volgende regels leesbaar waren:

»Bertha van Frankenrijk vraagt aan den vriend haars gemaals, Eginhard, eenig berigt van het lot haars ongelukkigen echtgenoots."

Zoodra Eginhard dit briefje gelezen had, verzocht hij, dat de schrijver er van hem zou komen bezoeken, belovende den kerkermeester voor hem toegang te vragen tot Miloos verblijf, opdat hij Milo zelven eenige tijding van zijne gemalin Bertha zou kunnen overbrengen.

VII

De kerker. Karels zegetogt.

»Nu soudic wederkeeren,
Op die yeesten 1) die gesciet zyn,
Tusschen Mase en ten Ryn."
JAN VAN HELU, *slag van Wieringen.*

Reeds eenige oogenblikken na de aankomst van Witekind aan 't rijkspaleis des konings, geleidde de minzame

1) Daden.

Eginhard den gewaanden bedevaartganger naar de staatsgevangenis aan den voet van het hof des konings.

De algemeene deelneming, welke de gemaal eener zoo hoog geborene vrouwe als Bertha, had opgewekt, de zekerheid zijner onschuld en de stellige verwachting, dat bij Karels terugkomst alles den adellijken balling ten goede keeren zou, hadden zijn verblijf aanmerkelijk verbeterd. De koninginne-moeder bezocht herhaaldelijk haren miskenden schoonzoon, en schiep met hem, in zoete hope voor de toekomst, vrolijker beelden, welke in werkelijkheid schenen te verkeeren, toen de zege van het frankisch leger over de Saksers zekerheid werd.

Milo bevond zich niet meer in den vochtigen kelder, waarin hij vóór het godsoordeel verbleef, maar in een aangrenzend vertrek, dat, hoewel alle pracht en gemak missende, nogtans een veel vriendelijker aanzien had. Evenwel gingen de trage uren voor den ongelukkigen man en vader in bange smart voorbij; tranen waren de tolken zijner droefenis, wanneer hij dacht aan gade en zoon, aan den bangen strijd, die van IJssel tot Rijn rampen en armoede had gezaaid, en aan de onzekerheid of Bertha en haar zonderlinge beschermer Witekind ook de offers waren geworden van des konings overwinning.

Welke hoop dus ook voor Milo bestond op den gunstigen keer van zijn toekomend lot, bange vreeze vervulde hem telkenmale over dat der zijnen, en sombere beelden tooverden zich nacht en dag voor zijnen geest: nu eens zag hij zijne hoeve en zijne akkervelden, met zoo veel zorg en vlijt bewerkt, ter prooije van de Franken, en gade en zoon, van alles beroofd, zonder voedsel en hulp, door den guren nachtwind gezweept, klagende over de heide dwalen, en te vergeefs zijn naam aanroepen in den bangen nacht. Dan weer verbeeldde hij zich beiden, uit folterend gebrek, aan den voet eens booms gezonken, aan alle gevaar blootgesteld; zijne gade, de schoone en weleer zoo krachtvolle leden vermagerd en verkleumd; haren zoon bevende van koortskoude, en in stede van den sterken gezonden knaap — thans een

afgeteerd lijk evenarende — geklemd aan den boezem zijner Bertha, en beiden versmachtende van dorst en den hongerdood nabij.

Op nieuw verdween dit beeld, en hij zag frankische weermannen, die zijn zoon uit Berthaas armen scheurden en haar — de onmagtige zuster van hun magtigen vorst, den grooten koning Karel — met zich voortsleepten en offerden aan hunne dierlijkheid. Soms sprong hij in zinsverbijstering van zijne sponde, strekte onder luide jammerkreten de handen voor zich uit, en vloog naar een hoek van 't vertrek, waar hij het schriktafereel in werkelijkheid dacht te zien. Afgemat naar ziel en ligchaam zonk de diepgefolterde man dan ter aarde, tot hem in den morgenstond de opzigter vond, te bedde droeg en door verwarmende dranken uit die bange geestverbijstering terugvoerde.

Ook den morgen na Witekinds aankomst in het gasthof, hadden dergelijke hersenbeelden zijn ontroerden geest geschokt. In den droom was hij getuige van een vreeselijk tooneel. Verscheidene Franken overvielen zijne gade, die, verzeld van haren zoon, en datgene met zich voerende wat voor haar de meeste waarde bezat, in een woud ronddwaalde. Van alles beroofd, de kleederen van het ligchaam gescheurd, eene diepe wonde in de borst — daar zij zich met den moed eener romeinsche heldin tegen de woeste krijgers had verdedigd — sleepte zij zich nevens den knaap voort, de voeten wondende aan doorn en boomtronk.

Nergens vertoonde zich eene stulp, waarin eene liefderijke hand haar hulp kon leenen, nergens een menschelijk wezen, dat te harer redding verscheen. Afgemat door bloedverlies en ontbering, zonk zij neder aan een boom, riep nog eenmaal Miloos naam uit, zegende haren echtgenoot, om wien zij rang en rijkdom had verlaten, drukte haren zoon voor het laatst aan de gefolterde borst, sloeg de handen om zijnen hals, en blies biddend den laatsten adem uit, terwijl de brandende smartparelen van den jeugdigen Roland haar lijkkleurig gelaat bevochtigden. Daar stond de veelbelovende knaap alleen,

te midden van het hem onbekende woud, alleen nevens het lijk zijner moeder; hij maakte zich los uit hare kille omhelzing, sloeg het oog dreigend ten hemel, hief de hand tot vuist gebald opwaarts, en sprak met eene heldere stem, verre klinkende door het bosch:

»Koning Karel! Gij, die de broeder zijt van mijne moeder, nu de oorzaak van haren dood en dien mijns vaders, gij zijt magtig en groot, maar ik zweer bij God, dat het eenig doel mijns levens wezen zal, hen beiden te wreken! Mijn leven tegen het uwe! Oog om oog en tand om tand!"

Een luid kloppen op de deur deed Milo uit dezen bangen droom ontwaken; nog in bedwelming de hand aan het gloeijend voorhoofd houdende, staarde hij naar de deur, welke behoedzaam geopend werd: de geheimschrijver Eginhard trad binnen.

Het open schoon gelaat van dezen jongeling maakte op het diep geschokt gemoed van den armen Milo een weldadigen indruk. Hij reikte Eginhard de hand, en sprak op zachten toon:

»Ik droomde, goedhartige vriend! dat mijne dierbare gade, geplunderd en gewond, ten gevolge van vermoeidheid en honger, te midden van een woud stierf, dat hare laatste omhelzing aan haren zoon was gewijd, en hare laatste woorden mij golden."

»Uwe verbeelding toovert u de bangste tooneelen voor den geest, en hoewel ik nog gister geene reden had, om uwe vreeze voor beider lot geheel weg te ruimen, kan ik u echter heden de verzekering geven, mijn vriend! dat uwe gemalin en uw zoon leven en op reis zijn naar deze stad."

De blos der blijdste verrukking kleurde op eenmaal Miloos gelaat; hij sprong van zijne sponde, vatte de hand des jeugdigen geheimschrijvers, en riep luide:

»God zendt u tot mij! Maar hoe weet gij dit? Het bewijs, mijn vriend! O laat mijne vreugde niet verkeeren in bangen rouw! Van waar ontvingt gij dit voor mij zoo heilvol berigt?"

»Van dezen man!" antwoordde Eginhard, en voerde

Witekind, die nog altijd in zijne hoofdkap was vermomd, het vertrek binnen.

»Wie is die man?" vroeg Milo, te vergeefs den blik slaande op het netwerk der hoofdkap.

»Laat ons alleen!" verzocht de heirtog aan Eginhard. Deze keerde terug, wierp Milo een bemoedigenden blik toe, en sloot de deur,

Nu eerst deed Witekind eenige schreden nader, vatte Miloos hand, sloeg de kap terug, en ontblootte het gelaat.

»Witekind! de heirtog!" riep Milo uit, in klimmende verbazing het oog vestigende op de krachtvolle gelaatstrekken van den wraakademenden heirtog der Saksers.

»Hij zelf, mijn vriend! Maar ik bid u, spreek mijn naam niet uit binnen deze muren. Zet u nevens mij, en spreken wij behoedzaam."

»En gij komt hier, in deze vermomming, en na zoo noodlottigen uitslag van den strijd?"

»Zoo is 't, mijn ongelukkige bondgenoot! De laatste slag werd mij toegebragt, de onafhankelijkheid der Saksers bestaat niet meer. Het zwaard der Franken en hunne overmagt hebben het bloed van duizenden mijner dapperen doen vlieten, de boorden van den Rijn leveren een ontzaglijk doodenveld op, de lijken mijner getrouwen liggen daar neder als de graanhalmen gevallen voor de seisen der maaijers."

Milo drukte den heirtog welgemeend de hand, en fluisterde:

»Hadde het mij slechts mogen gelukken, heirtog! een vreêverdrag te bedingen, hoeveel bloeds ware gespaard. Gij kent den uitslag van mijn pogen. Zoo God mij niet hadde behoed en mijn onschuld bewezen, mijn lijk zou thans reeds in den ongewijden grond der misdadigers rusten. Maar wat weet gij van mijne gade en mijnen zoon? O, maak een einde aan den bangen twijfel, die mij het hoofd pijnt. Zij leven! o, zeg mij dat zij leven, en ik zal u eeuwig dankbaar zijn."

»Dat zij leven, zweer ik u bij mijn eerlijk zwaard, Milo! Zoodra de frankische bewoners der omstreken

van Daventra ook uwe hoeve aanvielen en vernielden, heeft mijne gade uwe vrouw en zoon onder hare bescherming genomen; ze zijn het leger gevolgd, en hebben in een woud, nabij den oever der Maas, den uitslag van den strijd afgewacht. Onder hoede van Albion van Holstein en onder een sterk geleide, trekken zij — altijd het frankisch leger mijdende — naar deze stad. Ik heb het gezworen, Milo! ik ga niet van hier vóór het lot der mijnen en het uwe beslist is. Ik heb de bloedschuld van duizenden der onzen te vereffenen met uwen koning en heer!"

Witekinds gelaat nam bij het spreken dezer woorden eene bloeddorstige uitdrukking aan, welke door Milo niet werd opgemerkt wegens de vreugde, die hem bezielde over het behoud van gade en kind.

»En gij waagt u thans, na zoo noodlottigen strijd en onder deze vermomming in eene frankische stad? Reeds morgen, heirtog! morgen houdt koning Karel zijn plegtigen zegetogt, en wordt in den prachtvollen tempel, die de gewijde bogen nevens dit paleis verheft, Gode dank en lof toegebragt voor de overwinning. Hebt ge besloten getuige te wezen van dit feest, hetwelk voor u toch zoo pijnigend moet zijn?"

»Ik zal het bijwonen, Milo! en eerst morgen wordt het lot der Saksers beslist; niet op de velden tusschen Maas en Rijn werd de zaak mijner verdrukte bondgenooten geëindigd; het magtig zwaard des konings heeft onze vrijheid slechts tijdelijk vernietigd!"

»En Bertha en mijn zoon?" hernam Milo, meer denkende aan het wederzien dezer dierbare panden, dan aan de belangen der onbuigzame Saksers, »ik bid u, zoo zij de poorten van Aken naderen, laat het mij weten, dappere heirtog! voer ze hierheen, men zal hun den toegang tot mijn verblijf niet weigeren. O, mogt ik ze beiden weer als vroeger aan mijn hart drukken. Wij zullen ons aan de voeten werpen van den koning, en, zoo God geve-genade vinden in zijne oogen. En ook gij, heer Witekind! kies vrede voor strijd; laat eindelijk, na zoo vele jaren oorlog gevoerd te hebben, de rust en vrede heer-

schen onder uw volk, en sluit met den koning den band der vriendschap: toorn moge hem vervoeren, hij wil het geluk der zijnen...."

»En dit zegt de man, die zoo vele jaren als balling leefde, ten gevolge van Karels halsstarrig gemoed? Dit zegt hij, die onschuldig zuchtte in een kerker, betigt van verraad en wreed gescheiden van de zijnen. Misschien reeds morgen kunt gij andermaal als balling en landbouwer hier of daar eene ellendige hoeve pachten, en het schamel brood des arbeids eten. En dit zegt Milo van Anglante, de echtgenoot voor God en de wet van Bertha van Frankenrijk? Het christendom en uwe zachte zeden mogen u zooveel geduld geven, de wolf van Saksen heeft het niet geleerd, en daar, waar men hem den voet op den nek zet, bijt hij in bloedige wraak!"

Nog geruimen tijd spraken de beide mannen over hunne belangen, zonder dat de Saks met eenig woord het doel zijner komst binnen Aken verried. Miloos eerewoord afpersende, om zijne tegenwoordigheid binnen die stad aan niemand bekend te maken, nam Witekind afscheid, Milo verzekerende, dat deze des anderen daags zijn verloren levensgeluk hersteld zoude zien. En hierop keerde de heirtog tot Egil terug, die voor de deur van het gasthof de Witte Roos zittende, aandachtig het volk gadesloeg, maar niet minder vlijtig zijne wijnkruik aansprak.

Op het plein, dat zich voor het gasthof uitstrekte, was meêr dan ooit eene groote bedrijvigheid: groene dennen takken en veelsoortig gebloemte, voor zoo ver de eerst ontlokene lente die bood, werden tot slingers en kransen gevlochten, en zoowel aan het koninklijk paleis als aan de kerk opgehangen. De straten, welke van de poort naar het paleis voerden, waren evenzoo met frisch groen overdekt, en alles had binnen weinige uren het aanzien eener in feestdos prijkende koningsstad, gereed haren zegevierende heer met groote vreugde en gejuich te verwelkomen.

Witekind en Egil, tusschen de bevolking voortgaande, konden naauwelijks hunne spijt verkroppen: menige spreuk

in de latijnsche of germaansche taal, de overwinning op de Saksers verheerlijkende, stak hun gevoelig in het oog, en de poort, welke naar den heirweg van Gulik voerde, was geheel in den vorm van een romeinschen eereboog versierd, en droeg tot opschrift:

»AAN DEN GROOTMAGTIGEN KONING KAREL,
DEN VERBREIDER DES CHRISTENDOMS,
DEN VERWINNAAR DER HEIDENEN."

Groot was de toevloed van vreemdelingen naar de stad, zoo kwistig in feesttooi gehuld; de vreugde onder de bevolking nam toe van uur tot uur, en niemand scheen eenige acht te slaan op den gewaanden bedevaartganger, veelmin te vermoeden, dat hij het was, die sedert zoo vele jaren de sterkste tegenstander was van de Franken, en wiens geduchte naam, »de wolf van Saksen," alom schrik en verwoesting had aangerigt in de bloeijende marken van koning Karels uitgestrekt gebied.

In prachtvollen lentegloed verkondigde de opgaande zon des anderen morgens den aanvang van het zegefeest. Reeds wapperde van den hoogen munstertoren de witte vaan met het afbeeldsel der aloude frankaks — later de fransche lelie genaamd — en het gouden kruis, met het omschrift »in dit teeken zult gij overwinnen!" Deze banier op den toren verkondigde, dat Karels leger in het gezigt was, en spoedig de poort zou bereiken.

Zoodra dit vreugdeteeken de blanke banen ontplooide, begon de klok met heldere galmen te luiden; ging er uit duizenden monden een vreugdekreet op; eene zee van groene takken en kransen verhief zich boven de hoofden der verrukte bewoners.

Niet verre van het gasthof, terzijde van een getimmerte, door een aantal bewoners van het vorstelijk Aken bezet, merkte men een man op, die het gelaat ten deele in zijne kap verborg, en geenszins instemde met de

juichtoonen des volks, en niemand eenig antwoord gaf op de vragen, welke nu en dan door de omstanders tot hem gerigt werden.

Zijne somberheid, het ruige kleed, dat hem omplooide, het houten kruis aan den touwgordel en de geheimkap — die slechts gedragen werd door boetelingen, die op eenig hoog kerkfeest aflaat zochten en in aanbidding nederknielden voor de tentoongestelde relieken der heiligen — dit alles deed menigeen met diep medelijden staren op den man, die onder zóó zware schuld gebukt scheen, dat hij aan de algemeene vreugdebedrijven geen deel kon nemen.

Op nieuw klonken de luidruchtige volkskreten; aller aangezigt wendde zich naar de hooge trappen der kerk; de beide breede vleugeldeuren gingen open en een prachtvolle stoet daalde af op het plein: alle geestelijken en kloosterlingen uit den omtrek volgden den bisschop Turpijn, die langzaam voortschreed onder een rijk gehemelte, omstuwd door banierdragers en koorzangers, wier plegtige liederen begeleid werden door schel bazuingeklank. Voor den bisschop uit, en beschermd tegen het opdringen der menigte door een honderdtal ruiters in prachtige frankische wapenkleeding, traden Karels moeder, Bertha van Laon, zijne gemalinne en kinderen, onder welke zijne schoone dochters geheel in wit gewaad en het haar met bloemen getooid. Vele hofgenooten, zoo mannen als vrouwen, alle in de schoonste kleederen gehuld, en eenige kinderen, korven met bloemen dragende, behoorden mede tot den stoet. Achter de geestelijken kwamen de oudste en voornaamste inwoners der stad en de adellingen uit den omtrek te paard en te voet zich aansluiten, om den zegevierenden koning welkom te heeten na den bloedigen slag.

Langzaam trad deze prachtige stoet naar de poort, en bleef daar Karels komst verbeiden. Weldra kenmerkten de groote toevloed der menigte van buiten en luide juichkreten, dat de koning en zijne *truste* den ingang der stad waren genaderd. De weermannen, die allen de frankaks met groene zegetakken hadden gesierd, schaarden zich aan twee zijden, ten einde de koning en

zijne eerste wapengenooten — vele met verbonden hoofd of arm blijk gevende van hunnen moed in 't gevaar — ongehinderd de poort zouden kunnen naderen.

Hier steeg Karel af en allen volgden dit voorbeeld; nu omarmde de fiere held moeder, gemalin en kinderen. Karel weende van verrukking en dankte God, terwijl de meisjes rondom hem bloemen en kransen strooiden, de menigte in daverende juichkreten losbrak, en de bisschop hem welkom heette binnen de poorte zijns koninklijken zetels, na zulk eene schitterende zegepraal op de doodsvijanden van het Frankenrijk en het christendom.

En zoodra de bisschop met spreken ophield, hoorde men weer bazuin en fluit, en uit honderden monden galmden het lied door Eginhard gedicht:

»Heil, driewerf heil den christenheld,
Der Franken roem en eer!
Hij won op 't bloedig oorlogsveld
Een zegepalm te meer.
Het kruis werd door zijn forsche hand,
Op nieuw in 's vijands grond geplant,
Zij bogen 't hoofd ter aard;
Hun woeste kracht, hun overmoed,
Werd uitgedoofd in strijd en bloed,
Door Karels magtig zwaard!

Heft zangen aan! vlecht kransen zaam,
Strooit bloemen voor zijn voet!
Laat davren 's konings heldennaam,
Bij dank en welkomstgroet.
God schenk' den strijder voor het kruis
Den besten zegen op zijn huis,
En plant' het heilkruis voort
Van Tiberzoom naar Schelderee,
Van Varnaas kust tot Noorderzee,
Tot roem van 's Heeren Woord!"

En koning Karel en zijne truste stegen weer te paard; de toonen der klaroenen galmden op nieuw, en de stoet trok onder den eereboog door in de feestvierende stad.

Voor den koning uit zag men de wagens, beladen met den gemaakten buit: wapenen en allerlei goederen van waarde, aan Witekinds woeste scharen ontweldigd.

Achter deze voertuigen gingen de weermannen, dragende de veroverde banieren en veldteekenen, met eikenloof en bloemen gesierd.

Waren de kreten van vreugde bij het zien dier veldteekenen luide en welgemeend, de geestdrift des volks ging tot uitbundigheid over, zoodra men duizenden bij duizenden saksische krijgsgevangenen gewaar werd, de meesten gewond, van wapenen beroofd en met koorden aan elkaar gesnoerd. Ook volgden vele vrouwen en kinderen, even als de krijgers gewond, en op het gelaat alle sporen dragende van vermoeidheid en diepe zielesmart. Deze ongelukkige slagtoffers van de wisselkans des strijds wekten medelijden.

De zegevierende koning, omringd van zoo veel adelpracht en heldensier, kerkpraal en hofgeschitter, reed statig voort, in zijne eenvoudige ijzeren wapenrusting het magtig hoofd fier verheffende, de speer in de hand en groetende naar alle zijden, terwijl een regen van lauweren en bloemen op hem daalde, gestrooid door de handen der bevalligste vrouwen.

Gevolgd door zijn zegevierend heir ging het langzaam voorwaarts. Eindelijk naderde de koning de plek, waar de bedevaartganger nevens de stellaadje stond. De geestdrift van allen, die den geheimzinnigen man omgaven, was te groot, om op te merken, hoe deze zoo even nog zaamgebogen gestalte, leunende op den zwaren pelgrimsstaf, zich op eenmaal fier verhief, en de regterhand tusschen het kleed op de borst verborg, als zocht hij daar iets. Zoodra de saksische veldteekenen en krijgsgevangenen hem naderden, wierp de bedevaartganger de kap terzijde, en scheen plotseling door eene hevige koortssiddering aangevallen, Zijn oog bliksemde van gramschap, zijne blanke tanden knersten hoorbaar op elkaar; hij deed een stap voorwaarts naar een der geboeide krijgsgevangenen, een forsch man, maar gewond en bleek. Witekind trok nu de vuist van onder het bedevaartsgewaad terug, en hief een kort handzwaard boven het hoofd, met den kreet:

»Broeder Abbio! wraak!"

Deze kreet klonk zoo luide, dat de krijgsgevangen Sakser verbaasd opziende, zich in den tred terughield, en uitriep:

»Broeder! broeder! wraak, ja, wraak!"

Eenige Franken — ondanks de algemeene geestdrift en den drang des volks — dit voorval bemerkende, wilden den vreemden beêvaartganger vasthouden, en hem het zwaard ontnemen, maar met de kracht van een snelzeilend vaartuig, dat de verbolgen golven klieft, wierp de vreemdeling elk, die op hem aandrong, terzijde, en ging door de menigte voort, op den koning en zijn stoet slechts een vlugtigen blik werpende; nu sloeg hij een zijpad in, ten einde zich plotseling aan de volkswoede te onttrekken.

Onder het luide gejuich, gezang en vreugdgelui der klokken, stegen Karel en zijne truste af, en traden, door de geestelijken en zijne huisgenooten gevolgd, de schoone domkerk van de feestvierende stad binnen, om God te danken en te loven voor de groote zege, geschonken aan het kruis, aan Karels heldenzwaard en het magtig rijk der Franken.

VIII.

Karel en Witekind.

»Zijn blik dwaalt rond, ginds wordt hij den grooten vorst gewaar,
Den fieren Saksendwinger, naast hem diens kinderschaar;
Voor 't altaar knielt hij neder en buigt het magtig hoofd,
Vol christenzin en ootmoed, hem door geen kroon ontroofd."

VAN DEN HEUVEL, *Karel en Witekind.*

Schitterend was het feest, dat na Karels binnentreden in den dom te Aken aanving; de koning en zijn huisgezin, vele zijne medestrijders en na hen honderden van allerlei rang en stand bevonden zich binnen het prachtvol gebouw, dat bij dit heilrijk zegefeest met buitengewonen kerktooi versierd was.

En daar buiten, waar men alleen de toonen van de plegtige mis kon opvangen, knielde de menigte eveneens neer in diepen ootmoed. Ondanks die vast opeengedrongen massa van krijgers en toeschouwers — zoodra men wist, dat de koning was geknield en de godsdienstoefening aanving — trad met groote drift een man voort, die met alle kracht zich een weg zocht te banen door het volk. Zijne eenvoudige kleeding, de boetegordel en het kruis, benevens de hoofdkap, deden elk vermoeden, dat het of een ongelukkig vervolgde was, die onder den

godsvrede schutse zocht, of een, die door zware schuld gebukt met den koning den lofzang wilde aanheffen en aflaat smeeken op dit hooge feest.

Het kostte hierdoor den beêvaartganger minder moeite, om zich door de rustig knielende menigte heen te dringen en binnen de kerk te komen; elk een, hem aanziende, week terzijde, en weldra overzag Witekinds oog de geheele kerk, en stond als vertwijfeld te midden van al die pracht: de glans van het altaar, de gouden en zilveren vaten, met edelsteenen ingekast, en fonkelend in den lichtstroom der honderden waskaarsen; de blaauwe reukwolken, die langzaam opgolfden naar het dakgewelf, waardoor het daglicht tintelend afstraalde door de gekleurde glazen. De offerdienst gaat voort; de geestelijken, aan wier hoofd de eerwaarde bisschop Turpijn zich bevindt, en de koorknapen staan op de treden des altaars. Witekind verbeeldt zich op eenmaal in eene geheel andere wereld verplaatst: het dichterlijk gevoel, ondanks de ruwheid van den Saks, sluimerend in zijn gemoed, ontwaakte bij den heirtog, en de knielende houding van allen, in de kerk aanwezig, doen hem het hart sidderen: het wezen, dat hier met zoo groote plegtigheid en luister, maar tevens met zoo diepen ootmoed door de hoogstgeplaatste mannen en vrouwen van het Frankenrijk werd aangebeden, moest wel magtig en heerlijk zijn in majesteit en evenaren die ongekende scheppingskracht welke zelfs door den naam Wodan niet was uit te drukken, en waarover de priesters der Saksers een geheiligd stilzwijgen bewaarden, als zijnde te verheven, om in woorden te kleeden, uitgedrukt door den menschelijken mond.

Witekinds blik dwaalt verder rond en zijn voet nadert allengs het altaar. Ziet, daar liggen de bekoorlijke dochters des konings naast hare schoone moeder geknield, in maagdelijk wit gewaad en de lokken met bloemen bekranst. Als blanke leliën in den schitterenden meiglans liggen zij gebogen voor het oog Gods en lispen hare beden. En te midden van haar ontdekt hij Karel zelf met zijne zonen naast hem geknield, zonder helm of

zwaard, zacht biddende, terwijl het klagend *kyrie eleison*, door het godsgebouw zweeft.

Een blik op den koning, op zoo korten afstand van hem geknield, wekt den Saks uit den zoeten hemeldroom, waarin hem het ongezien kerktafereel bragt; al de tooneelen van moord en verwoesting, door dezen ootmoedigen christenvorst aangerigt, treden hem weer voor zijn geest; hij ziet het schavot, waarop duizenden zijner broeders werden onthoofd, hij denkt zich terug op het doodenveld aan den Rijn, door de bleeke maan verlicht en waarop de lijkvogels krassend aangieren; andermaal galmen hem de feestkreten bij den zegetogt in het oor, en ziet hij zijn broeder,' geboeid te midden der gevangenen, die hem met van woede en wanhoop misvormde trekken antwoordt: »wraak! wraak!"

En Witekinds hand omklemt het staal tusschen zijn kleed verborgen; zijn oog vlamt, de breede borst jaagt. Dáár ligt de man, die beken bloeds deed vloeijen, die voor immer de vrijheid en onafhankelijkheid der Saksers door zijn magtig zwaard heeft vernietigd, te midden dier zwakke vrouwen, allen geknield gelijk hij, en in den geest met den diaken het *dignum et justum* voor het offer der mis antwoordende. Eenige weinige schreden en hij heeft hem bereikt. De *praefatie* eindigt allengs. Witekind vergeet alles om zich heen, vaster klemt zijne hand om den dolk, hij heeft de kap geheel afgeworpen en zonderling weerspreekt zijn forsch en van wraak gloeijend gelaat het boetekleed, dat zijne leden omplooit. »Wraak!" ruischt het in zijn binnenste. Reeds heeft hij den dolk gedeeltelijk uit de plooijen zijns kleeds te voorschijn gebragt; nog ééne schrede en zijne hand kan den koning bereiken. Hij staat gereed met gloeijende moordzucht voort te storten — maar op eens, als door den donder getroffen, deinst hij terug. Wat is dit, wat op eenmaal zijn oor treft? Daar daveren op eenmaal de toonen der bazuinen en fluiten, en honderden welluidende stemmen heffen met den bisschop en zijne geestelijken het »Heilig, heilig, heilig is de Heer God der heerscharen!" aan. Neen, dit zijn geene toonen dezer aarde, het heilig ge-

voel, dat, vreemd aan zijn ruw gemoed, hem op eenmaal aangrijpt met onweerstaanbare magt, is sterker dan wraak en bloeddorst; het gezang houdt aan; daar bruist de tooverzee van toonen, als een krachtvolle storm door de hooge tempelbogen; dan weer suist het zoet en zacht, als toog op ongeziene wieken een hemelsche geestenstoet door het aan God geheiligd koor; immer zachter ruischende snarenklanken vervangen de bazuingalmen. Witekinds hand laat den dolk los; zijn oog staart onafgebroken op de handelingen der geestelijken aan het altaar; weer klinkt het gezang luider, en eindigt met 't »Hosanna in het allerhoogste!"

Eene plegtige indrukwekkende stilte vervangt het schoone kerklied der middeleeuwen; daar klinkt de altaarschel helder en rein, terwijl de laatste toonen in het heiligdom wegsterven; hoog van beteekenis voor het eenvoudig christelijk gemoed is dit teeken met de schel: het kondigt de komst des Heeren aan, het plegtig verheven oogenblik, dat de Katholiek onder den naam *Consecratie* kent. De priester bidt nu niet meer overluid, maar spreekt fluisterend de *Canon*, gebogen voor het altaar, en allen in de kerk, vorsten en dienaren, buigen het hoofd op de borst en bidden. Eene stilte als die des grafs heerscht thans in het heiligdom, terwijl de bisschop bidt. Witekind staat daar, de eenige die niet knielt, maar toch onder den diepen indruk der plegtigheid, iets van de beteekenis beseft. Eindelijk legt de nabij hem knielende diaken de hand op de zijne, en fluistert met indrukwekkende stem:

»Kniel thans, boeteling! kniel! Hij komt; er is vergeving door het bloed des kruises; de Heer verschijnt!"

»De Heer verschijnt!" De magtige God der Christenen zweeft dus in dit oogenblik binnen deze tempelwanden. Witekind, door eene ongekende tooverkracht beheerscht, buigt de knieën, laat het hoofd op de borst zinken en woont aldus de plegtigheid van het misoffer bij.

De godgewijde handeling is geëindigd; met vlammende blikken heeft de Sakser alles gadegeslagen; zijn boezem jaagt, en reine hemelgloed zucht naar christenzin,

vrede en kennis van dien grooten God, hier aangebeden, doortintelden hem met steeds heviger magt. De dienaar antwoordt het *Deo gratias* der gemeente; weer vangen de zangen aan: allen staan op, Witekind met hen. Thans heeft zijne hand het moordstaal niet meer omklemd; de Sakser dringt niettemin door den adelkring, die Karel omgeeft, en zich nevens den koning stellende, spreekt hij met den gloed der heiligste begeestering op het gelaat:

»Koning Karel! kent gij mij?"

Aller oog wendt zich tot den bedevaartganger; de fiere gestalte des konings verheft zich hooger, zijn donker oog blikt onderzoekend op het krijgshaftig gelaat; die trekken komen hem bekend voor, hij bedriegt zich niet; de man die voor hem staat is Witekind, de heirtog der Saksen!

»Witekind! heirtog! Gij!....." zegt de koning luide, en stoot de hand niet terug, die de wolf van Saksen hem aanbiedt.

»Hij zelf, koning Karel! uw vijand tot op dit uur! Vrede tusschen ons, hoewel wraak en bloeddorst mij hierheen zonden; vrede tusschen ons! Ik spreek het hier vrij en luide: uw God is grooter dan Wodan, en wel die, waarvan de Wöla gesproken heeft. Geene magt vermag iets tegen het kruis; als vijand en dorstende naar uw bloed, trad ik dit schitterend huis binnen, als vriend en Christen wil ik het slechts verlaten!"

En Karel slaat de armen uit, en zegt met ten hemel gerigten blik:

»Held Witekind! een engel Gods heeft u tot ons gevoerd, de hand des Heeren heeft uw steenen hart gebroken; zie, voor Gods magt is het ijzeren pantser geene beschutting, om niet het hart te treffen, ook van den ongevoeligsten held. Ja, vrede! vrede tusschen ons voor altijd!"

»Vrede als Christenen en vrienden!" spreekt de Sakser, de omhelzing des grooten konings even hartelijk beantwoordende:

»Ja, Witekind! laat mij het zijn, die u tot de vont des doops voeren zal! Blijf heirtog der Saksen, be-

heersch hen met ons te zamen, laat ook hen het kruis omhelzen, en mij een steun vinden in hunnen en uwen moed; uw heldennaam leve, Witekind! God zij gedankt en geloofd!"

En de vreugdemare van des heirtogs komst, van zijne opentlijke onderwerping en toetreding tot het christendom, verspreidde zich van mond tot mond, en deed de volksvreugde in nog hoogere mate toenemen. Karel wilde niet, dat de heirtog van zijne zijde week, en toen de stoet uit de kerk huiswaarts keerde, ging de koning te midden der zijnen te voet, en de wolf van Saksen aan zijne linkerhand.

En in het paleis heerschte groote vreugde, en aller oog was op den Sakser gerigt, die mede aan des vorsten tafel zat, en op eenmaal in een geheel ander mensch herschapen scheen, thans prijzende en vierende, wat hij nog voor zoo korten tijd haatte en bestreed 1).

Egil, Witekinds knecht, die altewel wist met welk bloeddorstig doel zijn heer het feestvierend Aken was binnengetreden, had hem de kerk zien ingaan, en toefde het oogenblik met angstig kloppend hart, dat zijn meester met bebloeden dolk tusschen de menigte zou verschijnen, of dat de kreet van »de koning is vermoord! men heeft den koning gedood!" uit honderden kelen zou opgaan, en hij eindelijk den heirtog zien zou tusschen de wachten, kalm en onverschrokken met de woorden leesbaar in elken trek zijns gelaats:

»Ik heb het bloed mijner broederen gewroken! Karel is niet meer! Saksen is vrij!"

Maar hoe groot was de bevreemding van den zoo zeer aan den heirtog gehechten Noor, toen hij in stede van dit tragisch tafereel den heirtog vertrouwvol aan Karels zijde zag voorttreden, onder de luide toejuichingen der menigte,

---

1) VREED, p. 346. Prof. RANK, *Karel de groote, een geschiedbeeld*, pag. 15. »Witekind kwam en, zij het dat de persoonlijke verschijning van Karel of de indrukwekkende ceremoniën der christelijke godsdienst hem zoo diep troffen, van dit oogenblik was Witekind opregt tot vrede geneigd en liet zich doopen."

en bij de mare, dat de Saks zich onderworpen had en het christelijk geloof wilde omhelzen.

Werkelijk zag de Noor den heirtog in het paleis binnengaan, en op zich zelven en zijn heer ontevreden, dwaalde hij door die straten, waar de menigte het minst zamendrong, troost zoekende in den wijnkroes, dien hij nu hier dan daar eens duchtig aansprak, tot eindelijk de avond zachtkens begon aan te breken, en hij naar het gasthof de Witte Roos terugwandelde, in de hoop daar zijn heer te zullen aantreffen.

Reeds voorlang had Witekind om hem gezonden, en verlangde hem aan het paleis des konings te spreken, waartoe men een geschreven bewijs had achtergelaten.

»De heirtog is zeker gevangen!" mompelde de knecht in zich zelven, »en zal mij vóór zijn dood nog even willen spreken: ze zullen hem vermoorden, even als onze dapperen op het slagveld."

Egil spoedde zich naar het paleis, en op grommigen toon zeide hij tegen de schildwacht:

»Frank! of wat je bent, kan ik met dat ding heirtog Witekind spreken?"

Zoodra de schildwacht de handteekening des konings zag, nam hij de speer in beide handen, hield die voor het gelaat en boog er demoedig het hoofd tegen.

»Ik vraag of ik mijn heer spreken kan, dien ze hier hebben binnengebragt?"

De weerman antwoordde evenmin, en Egil dacht allengs dat hij met een doofstomme te doen had, toen een prachtig gekleed adelling hem op den schouder tikte, en zeide:

»Volg mij, vriend!"

Zoodra Egil de prachtige gangen en eenige zalen werd doorgevoerd, gevoelde hij bijna denzelfden indruk als zijn heer, toen deze voor de eerste maal den blik langs de schitterende zuilen en wanden der hoofdkerk liet gaan; alles was hier zoo ongewoon prachtig en koninklijk, alles zoo rijk en vreemd, dat de onbeschaafde Noor reeds met ontzag vervuld werd voor den vorst, die in zoo groot paleis woonde, en door zoo velen met eerbied werd gediend.

Egil, die aanvankelijk dacht, dat men hem naar eene duistere gevangenis voeren zou, welke men misschien zijn heer ter woonplaats had aangewezen, geraakte daardoor te meer in bewondering, toen men hem eene prachtig gemeubelde zaal binnenvoerde, waar hij Witekind zitten vond in eene geheel andere kleeding dan die met welke hij Aken binnentrad. Witekind was in diep gesprek gewikkeld met den geheimschrijver Eginhard.

De heirtog reikte den binnenkomende goedhartig de hand, en zeide:

»Alle veete en strijd tusschen koning Karel en heirtog Witekind hebben opgehouden te bestaan. Mijn broeder Abbio en allen die met hem gevangen zijn zullen de vrijheid erlangen, en onder de beschaving des christendoms kunnen de Saksers de ware vruchten van den vrede leeren kennen, en vrienden en bondgenooten worden van den koning des Frankenrijks. Ik ben hier gekomen, om het bloed der wrake te storten, en ik verlaat deze stad met de zekerheid van weldra een rijk te bezitten van bloei en welvaart, in 'twelk ik onder de bescherming van den magtigen God der Christenen de zegeningen van waarachtig volksgeluk hoop te bevorderen."

Eginhard drukte den heirtog hartelijk de hand. Egil zag met zoo verbaasden blik op zijn heer, en vond deze woorden in den mond van den wolf van Saksen zóó vreemd, dat het hem voorkwam of er eene geheele gedaantewisseling met zijn heer had plaats gehad. Hij wreef met de hand over voorhoofd en oogen, staarde sprakeloos door het rijk vertrek, en mompelde eindelijk eenige onverstaanbare woorden.

»En het is thans mijn wensch, ja, mijn vurig verlangen, mijn knecht! dat gij oogenblikkelijk deze stad verlaat en een goed gezadeld paard bestijgt, 'twelk u door des konings mareschalk zal gegeven worden. Sla den weg in, dien Albion van Holstein, mijne gade en Bertha met haren zoon hier heen gekozen hebben; zeg hun mijn besluit, en laat hen naar het gasthof trekken, waar ik hen onmiddellijk vinden zal na hunne komst."

»Maar ik besef niet...." waagde Egil aan te merken,

»Heirtog Witekind met koning Karel verzoend! de wolf van Saksen buigt het hoofd voor het kruis! de tijd der wonderen breekt weer aan!"

»Ga thans, Egil! en keer niet terug zonder hen. Voor allen, ook voor Bertha en haren zoon, zullen de tijden van vergoeding en geluk aanbreken; ik heb de bewijzen van Miloos onschuld in handen, en thans zal de koning het eenmaal gesproken woord niet langer als een schandmerk op het hoofd zijner zuster laten rusten. Ga!"

De gebiedende blik des heirtogs deed den knecht eindelijk besluiten diens bevel op te volgen; hij wierp nog een zonderlingen blik op zijn heer en den hem vreemden geheimschrijver, en vertrok, tot zich zelven zeggende:

»Mijne arme saksische vrienden! die allen den heldendood stierft op het veld des strijds, uw dood zal dan niet gewroken worden!"

Weldra bevond Egil zich, op een goed paard gezeten, dat hem door een der stalknechten gegeven was, buiten de poort, den weg inslaande, dien Albion van Holstein en de Saksen, benevens de vrouwen en Miloos zoontje waarschijnlijk genomen hadden. Witekind en Eginhard bleven in de zaal alleen, tot een bode des konings den heirtog kwam melden, dat Karel hem verlangde te spreken.

IX.

Wat er van Bertha werd.

»Mijn Roland! arm maar dierbaar kind!
Thans al mijn levenslust,
Vergoed uw moeder wat zij lijdt
En geef haar vreugd en rust.

W. VAN DEN HEUVEL, *Roland.*

Zoodra Witekind en Egil Bertha met haar geleider verlaten hadden, werd door de laatste de reize uit het kleefsche woud naar Aken onmiddellijk voortgezet. Zij hadden zich zoo veel mogelijk verwijderd van het oord werwaarts het frankische leger heentrok, en bereikten eindelijk de hoogte van het tegenwoordig Venlo.

Na zoo vele nachten bijkans onder den blooten hemel te hebben doorgebragt, gaven Gewa en Bertha te kennen, dat zij hartelijk verlangden in eene hoeve te overnachten en eenige uren uit te rusten, ten einde des anderen daags met hernieuwden moed den togt te vervolgen.

Reeds was het laat in den avond, toen de reiswagen met zijn zonderling geleide omstreeks Velden ophield. Het licht, dat hen van verre uit de boerenhoeven toeflonkerde, was hun eene aangename verschijning, en deed bij allen het onstuimig verlangen ontstaan van den schepeling, die, na eene lange vermoeijende reis, eindelijk

weer aan land treedt en aan den warmen disch de ontberingen en vermoeijenissen van het zeeleven vergeet.

Albion van Holstein, dit voornemen der vrouwen vernemende, schudde bedenkelijk het hoofd, aanmerkende, dat het te veel gewaagd was in een frankisch dorp te overnachten, en zich bloot te stellen aan den saksenhaat der bewoners, die, zoodra zij ontwaarden, dat gewapende weermannen de vrouwen verzelden, beducht zouden wezen voor plundering, en hun het verblijf binnen de mark ontzeggen.

Albion besloot dus de weermannen buiten het dorp achter te laten, en alleen met den wagen, op welken Gewa, Bertha en Roland zich bevonden, er heen te trekken. Miloos gemalinne was verbleekt van koude en vermoeidheid, min gewoon aan dergelijke togten dan de deensche prinses — die reeds vaak met haren avontuurlijken gemaal de gevaren van zee en strijd had gedeeld — gevoelde de arme vrouw de gevolgen van zoo veel angst en ongemak: zij beklaagde het uur, toen heirtog Witekind hare hoeve was binnengetreden, en de hoop op verbetering van aller lot bij haar had opgewekt. Roland alleen scheen vermaak te vinden in den vreemdsoortigen zwerftogt, en zat met helderen blik en blozende wangen — den eikenknuppel nog immer in de hand geklemd — voor op den wagen nevens den voerman, en blikte onversaagd in het rond.

Zoodra de wagen het dorp binnentoog, gaf Albion bevel stil te houden voor de hoeve, welker bewoners blijkbaar reeds in slaap gedompeld waren. Wel schemerde een flaauw lichtje door de vensterreten, maar geen geluid werd hoorbaar. Albion aankloppende, volgde er geen teeken van antwoord. Albion herhaalde het kloppen verscheidene malen, en ten laatste vernam men daar binnen eenig gerucht. De nachtlucht werd middelerwijl koeler, en de wind stak heviger op. Bertha gevoelde zich door koortsrilling overvallen, en wikkelde zich digter in haar kleed.

Eindelijk werd de deur der hoeve zachtkens geopend, en een man verscheen aan den ingang: hij had een

brandenden kienspaan in de hand, en lichtte den Sakser in het gelaat.

»Wie is daar?" vroeg de bewoner.

»Wat zegt gij?" vroeg de aanvoerder, die deze woorden slechts ten halve verstond.

»Ik zei, dat mijne vrouw zich haasten moest met het gereed maken der bovenkamer," antwoordde de Frank geveinsd.

Middelerwijl traden Bertha met haren zoon benevens Gewa binnen, en lieten zich naar het bovenvertrek geleiden. Het kamertje zag er vrij zindelijk uit, en de oude vrouw, die beiden volgde, spreidde nevens het bed eene matras op den grond, bragt brood, melk en geroost vleesch op tafel, beschouwde onophoudelijk de twee vrouwen met listig glurend oog, en wenschte ze met grijnzend gelaat een aangenamen nacht.

De Frank — met eene toorts bijlichtende — had Albion en den voerman geholpen den wagen in de stalling te brengen. Ofschoon Albion deze dienst weigerde, volgde hij nogtans. Witekinds bondgenoot bemerkte niet, dat de hoefbewoner den wagen met onderzoekenden blik gadesloeg, en er een vreugdevolle glimlach speelde op zijn gelaat, zoodra hij de overtuiging bekwam, dat de wagen met goederen van waarde was geladen.

Gewa en Bertha, beiden tevreden dat het haar gelukte een nachtverblijf te vinden, gebruikten ruimschoots van het opgedragen avondmaal, en zonken aldra in diepen slaap. Roland daarentegen, hoewel ook hij zich op eene peluw had neergevleid, scheen door geen slaap overmeesterd te worden, en vond de hoeve, binnen welke zij zich bevonden, en de gelaatstrekken van den man en de vrouw, die hij aandachtig gadesloeg, alles behalve geruststellend.

Albion en de voerman hadden zich zoo spoedig mogelijk in den wagen ter ruste gelegd. De kostbaarheden van Witekind en zijne vrouw, benevens alles wat Bertha nog uit de plundering der Franken had gered, bevond zich in den wagen, en deed den Saks besluiten, dezen schat te beschermen met eigen persoon.

Naauwelijks hadden de gasten der hoeve de beide bewoners alleen gelaten in het benedenvertrek, of de man nam het oude wijf terzijde, zag haar met van blijdschap fonkelend oog aan, en riep :

»Markita! ons valt daar een ongewoon geluk ten deel; de grootste verrader, die er in geheel het Frankenrijk bestaat, bevindt zich in onze woning, en de vrouw, die hem verzelt, is de echtgenoot van heirtog Witekind den Saks!"

Een grinnekend gelach ging op uit den mond zijner liefelijke wederhelft, en het hoofd schuddende, vroeg zij op snerpenden toon :

»Zijt ge er wel zeker van, mijn beste?"

»Zoo zeker als men boven ligt te snorken, en zoo zeker, als ik dit mes in de hand heb. Herinnert ge u dan niet, vrouw! dat, toen wij nog op de Vael-ouwe — Veluwe — woonden, niet verre van 't meer Almari (de Zuiderzee) Witekind even als nu vlugtende was met zijne vrouw, en we hem met een bootje langs den IJssel hebben vervoerd, hé?"

»Ja! ja! maar dat is allevel toch de man niet, die in den stal is!"

»Wel neen, dat heb ik ook niet gezeid, maar het is Albion van Holstein, Witekinds bondgenoot, dezelfde, die den burg van Daventra in handen der Saksen leverde. Op hem zullen we den dood wreken van onzen zoon, die ons door den opstand dier heidenen werd ontroofd. Koning Karel zal ons danken, vrouw! wanneer wij zoo'n beruchten verrader in zijne handen leveren; en in den wagen is genoeg van onze gading. Houd u bedaard en ga naar bed; ik zal eenige helpers gaan roepen, en als de morgen aanbreekt, zijn de vogels in den knip, en wij eten het voer. Kom!"

De oude wreef vergenoegd de handen en grijnsde van blijdschap, terwijl zij naar boven zag waar Gewa en Bertha sliepen.

»Ha, mijn Mako, mijn zoon! eindelijk zal uw bloed, dat deze Saksers hebben vergoten, duur worden betaald! Ga, en toef niet!"

De vrouw begaf zich naar een hoek der kamer, en

zette zich op een bankje; de hoevenaar deed het licht uit, verliet de woning, en begaf zich naar een afgelegen gedeelte der mark, waar eenige mannen woonden, die evenmin tot de eerlijkste behoorden als hij zelf.

De eenigen, die thans waakten in de hoeve, waren de oude vrouw en de jonge Roland. De eerste prevelde voortdurend binnen 's monds over het gelukkig toeval, dat haren man zulke voorname vlugtelingen had in huis gebragt, over de voordeelen, die ongetwijfeld zouden voortvloeijen uit de plundering van den wagen, en de zoete wraak, die haar wachtte over den dood van haren zoon. Roland verhief zich van de peluw, kroop op handen en voeten naar de deur, vlijde zich daar behoedzaam neer, en luisterde met ingehouden adem naar hetgeen beneden hem voorviel. De doodsche stilte echter, die op het fluistergesprek volgde, waarvan hij weinig had kunnen verstaan, vooral ook door den vreemden tongval van het frankisch, dat men in deze streken sprak, deed den knaap allengs tot de overtuiging komen, dat zijn vermoeden ongegrond was, en het werkelijk eerlijke lieden waren, onder wier dak zij zich vol zelfvertrouwen hadden ter ruste gelegd.

Echter hield de moedige knaap de eikenknods nog omvat, als toefde hij ieder oogenblik de komst van iemand, die hunne rust zou komen verstoren. Reeds was een uur voorbijgegaan; nog bleef alles stil, en alleen de ademhaling zijner moeder en die van Gewa was het eenig geluid in den somberen nacht. Nu en dan snorde de wind loeijend langs het rieten dak, of zweepte de takken der boomen tegen deze woning.

Eindelijk begon ook bij hem de vermoeidheid der reis den slaap te lokken, en reeds besloot hij naar zijne peluw terug te keeren, toen het zacht geritsel aan eene deur in den stal uitkomende, zijne aandacht wekte. Het geritsel werd luider en een druk gesprek hoorbaar. Duidelijk vernam hij de stem van den hoevenaar, en die van verscheiden mannen, den landbouwer zachtkens antwoordende.

Roland ging bij het flaauwe licht van het lampje, dat

op de tafel stond, naar het vensterluik, ten einde zich te vergewissen of hij het kon opendoen; vervolgens onderzocht hij de deur der kamer, en poogde ook deze te openen. Tot zijne verbazing bemerkte hij dat zij aan de buitenzijde gesloten was. Bij deze ontdekking stroomde hem het bloed bruisend door de aderen: hij wierp een blik op de beide slapende vrouwen, bragt de hand aan het hoofd en peinsde.

Op eens scheen hem een denkbeeld tot redding voor den geest te spelen, ingeval hun eenig werkelijk ongeval bedreigde. Zijn oog fonkelde, een blos kleurde zijn gelaat; de jonge levenslustige knaap, met de knods in de hand en fier het hoofd verheffende, was indrukwekkend schoon, zoo als hij daar stond. Zijn breed voorhoofd, teekende kalmte en vastberadenheid, zijn fonkelend oog en vastgesloten mond verrieden moed en kracht.

Behoedzaam op de teenen gaande, sloop Roland andermaal naar de deur, en bespeurde nu, tot zijne niet geringe vreugde, dat er ook aan de binnenzijde een grendel was, en er dus gelegenheid bestond de vrouwen voor een eersten aanval te behoeden. Deze sluiting toegeschoven hebbende, blies Roland het licht uit, ging naar het vensterluik en opende dit zoo zacht, dat de mannen beneden er niets van konden bemerken. Glazen waren destijds, vooral in eene hoeve, eene groote zeldzaamheid en ook hier niet aanwezig, zoodat Roland ongehinderd het hoofd buiten het venster steken kon.

Thans luisterde hij scherp toe, en vernam het volgend gesprek, dat op zacht fluisterenden toon gevoerd werd.

»Weet gij wel zeker, Rodulf! dat die man met zijne reisgenooten de beruchte Albion van Holstein is! Men zegt, dat hij Aken als krijgsgevangene is binnengevoerd!"

»Denkt gij, dat ik blind ben, kerel! Maar gesteld, dit ware zoo niet, dan is er toch in dien wagen waarde genoeg, om onze moeite ruim te beloonen."

»Juist," antwoordde de derde persoon, dien Roland evenmin als de beide andere sprekers onderscheiden kon; »maar moet er een moord gebeuren?"

»Wel waarachtig niet. Wij moeten den Saks heel voorzigtig in den slaap overvallen en knevelen, zoo vast en flink, dat hij geene vin meer roeren kan. De voerman moet op dezelfde wijze behandeld worden; wij brengen dan beiden naar den markgraaf. Terwijl dit geschiedt zal Markita den wagen onderzoeken, en er uitnemen, wat ons het best lijkt. Zij zal er voor zich zelve geen stuk van achterhouden. Alles blijft bij de afspraak van zoo even: ik, die de vangst heb gedaan, krijg de helft, en gij, die mij helpt, deelt de andere helft te zamen. Zoo blijft het, niet waar?"

»Zeker! zeker!"

»Maar de vrouwen?" vroeg de tweede spreker.

»En die jongen?"

»Stil! die zijn al zoo goed als gekneveld; ik heb aan de buitenzijde den grendel op de deur der kamer geschoven. Ze slapen reeds als ossen."

»Maar?...." zei de hoevenaar, het sammelen der beide handlangers moede: »Waarom kunnen wij niet bij den wagen blijven, terwijl gij naar den markgraaf gaat!"

»Ik zeg u immers, dat Markita den wagen ledigen zal; zij is eene eerlijke vrouw, en zal er zich geen stuk van toeëigenen, zeg ik u nog eens."

»Eerlijk, hm!" gromde de een.

»Wat blief je?" vroeg de hoevenaar.

»Ik zeg, dat wij den wagen uit den stal moesten halen en den buit nazien, zoodra de Saks gekneveld is. En wanneer de markgraaf ons het vangloon geeft?"

»Dat deelen wij op dezelfde wijs."

»Kom aan dan maar! Stil en behoedzaam!"

De mannen naderden thans de staldeur.

Aan Roland was bijkans geen enkel woord van dit gesprek ontglipt. Thans het gevaar kennende, was zijn besluit tot redding ras genomen. Zoodra de drie mannen aan de staldeur stonden, en deze zoo omzigtig mogelijk poogden te openen, klemde Roland zich vast aan het luik en stak de knods tusschen de koord, welke zijn ruigen pels aan de schouders bevestigde.

Toen hij zich hier bevond, hoorde hij de staldeur openen, en zag de drie mannen binnengaan. De boomen, aan deze zijde der hoeve, vrij hoog zijnde, terwijl de takken het venster raakten, trok Roland er een tot zich, vatte dien met beide handen, klemde er zich stevig aan vast, en liet zich afzakken. Met de vlugheid van een eekhoren bereikte hij eensklaps den grond, en bevond zich terzijde van de staldeur; onverwacht klonk een luide kreet van woede hem tegen: het was de stem van Albion, en er ontstond een hevig geworstel tusschen den sterken Saks en de drie mannen; doch de overmagt en de koorden, welke men hem reeds in den slaap om de handen hadden gekneld, maakten hem eene verdediging allermoeijelijkst; ook hoorde Roland weldra de stem des aanvoerders overgaan in een dof gemor, waaruit hij besloot, dat men Albion den mond met een doek toestopte. Van den voerman vernam hij niets; misschien was deze afwezig of reeds dermate in de magt der booswichten, dat zelfs het geringste hulpgeschrei hem ondoenlijk was.

Een vreugdelach der drie mannen klonk door den stal, zoodra zij hunnen overval gelukt achtten, ten minste de wagen werd nu in de duisternis naar buiten gehaald, en het drietal sprong er op als jagthonden op een geschoten vogel. Thans ontstond er een ernstig gevecht tusschen deze mannen, die elkaar in het duister uit afgunst den buit betwistten.

Dit oogenblik had Roland afgewacht. Zoodra het drietal buiten den stal was, sloop hij op handen en voeten binnen; rondtastende vond hij den geboeiden Albion van Holstein, en fluisterde hem toe:

»Ik ben het, en kom uwe banden slaken?"

Een gesmoorde vreugdetoon klonk uit den toegestopten mond van den Saks, die den knaap de handen toestak, even als zijne voeten stevig met een paardenleidsel zaamgesnoerd. Met eenige krachtige rukken kreeg Roland de koorden los, en zoodra Albion zich zelven den doek uit den mond had getrokken, zeide hij, hijgende van woede en pijn:

»Knaap! u hebben de goden gezonden! O, die schur-

ken? ze bestelen ons, ze zullen uwe moeder en de heirtogin vermoorden of in handen leveren van de Franken. Ho! ik heb mijn zwaard niet meer aan mijne zijde, en zij bragten mijn armen reismakker een zoo hevigen slag toe op het hoofd, dat hij bewusteloos in het hooi is getuimeld; kom, Roland! op hen los."

»Blijf bedaard, Albion!" fluisterde Roland, »wat kunnen wij met ons beiden tegen die boeven uitrigten? Neen, laat ons liever behoedzaam naar het boschje sluipen, en onze makkers roepen, dan hebben wij hulp en overmagt."

»Maar Gewa en uwe moeder?"

»Zij slapen gerust; ik heb hare kamer aan de binnenzijde toegegrendeld, zoodat de deur niet voor den eersten aanval zal bezwijken, en door het venster, waaruit ik ontvlugt ben, kan geen man heendringen: het was naauwelijks breed genoeg, om mij doortogt te laten. Kom! kom!"

Albion, onwillekeurig gehoor gevende aan den raad van Miloos moedigen zoon, volgde hem uit den stal naar buiten, zonder dat door de twistende Franken dit werd opgemerkt. Zoo snel mogelijk spoedden zij zich voort, bereikten binnen weinige oogenblikken de plek waar men, in den nachtelijken schemer, de gestalten der slapende Saksers naauwelijks kon merken. Een hunner echter stond als schildwacht aan den ingang van den weg, welke naar het boschje voerde.

»Halt!" riep de Saks, zoodra Albion en Roland het paadje opkwamen.

»Ik ben het, makker!" riep Albion, »volg ons met u allen; wij worden bestolen, en de vrouwen verkeeren in levensgevaar! Kom, roep allen uit den slaap. Op, op!"

»Albion!" riep de wachter verschrikt, en beiden gingen met Roland het schaarboschje in, en hieven een luid geschreeuw aan, dat de slapende weermannen deed opspringen als pijlen, geschoten in een koppel slapende eenden.

»Waar, waarheen? Franken! Franken!" schreeuwden de nog half slapende Saksers, en stoven tuimelend door elkaar en het boschje uit. Spoedig hadden zij den stal

bereikt. Albion, Roland en eenige anderen sprongen toe op den wagen, meenende de dieven aan te pakken, maar er was niemand meer te vinden, en de wagen bijna geheel geledigd.

»Ze zullen naar den markgraaf wezen, Albion!" zeide Roland, »de vent, die deze hoeve bewoont, kent u; althans ik heb hem uw naam hooren uitspreken. En is dit het geval, dan...."

»Dan zijn wij verloren, en worden aan koning Karel overgeleverd. Wij moeten van hier. Wekken wij uwe moeder en de hertogin! Maar stil! Wat is dat?"

Eene schelle stem klonk door den stillen nacht en galmde:

»Verraad! verraad! markgenooten, verraad!" en het oude wijf, dat naar den stal was geslopen, snelde het dorp in, en beukte en sloeg op alle deuren, met behulp van de hooivork, welke zij ter verdediging in de magere vuisten zwaaide. Nu hoorde men van verre voetstappen en allerlei verwarde uitroepen, welke ongetwijfeld bewezen, dat men den markgraaf reeds verwittigd had van de goede vangst in dezen nacht.

»Het geheele dorp raakt in opstand!" zeide Roland en verdween in den stal; van daar in het voorvertrek komende, snelde hij den trap op, schoof den grendel van de buitenzijde der deur, en sloeg er met de knods op. Bertha schoot verschrikt uit den slaap, en gilde:

»Hulp! hulp!"

»Doe open, moeder! ik ben het!" riep Roland, »doe open!"

Thans werd ook Gewaas stem hoorbaar; de beide vrouwen tastten, nog dommelend van slaap, door de kamer rond, en vonden eindelijk den grendel. Zoodra de deur was geopend, trok Roland Bertha bij het kleed, en riep:

»Kom, moeder! kom, hertogin! Wij moeten vlugten; kom! Wij zijn verraden! Geheel het dorp is in opstand; men weet wie wij zijn; onze wagen is geplunderd; het leven gered alles gered! Hier heen! kom! kom!"

En de angstige vrouwen volgden werktuigelijk den moedigen knaap, die haar den trap afvoerde en naar buiten geleidde. Hier waren Albion en eenige der zijnen bezig, om bevelen uit te deelen tot een geregelden aanval. Roland trad nevens hem, en sprak:

»Geene verdediging baat ons iets, Albion! volg mij! Laat ons allereerst denken aan de veiligheid van mijne moeder en die der hertogin. Daar ginder aan den oever ligt eene schuit; ik heb het klotsen van den stroom tegen de kiel gehoord, toen ik uit het venster lag; laat mij begaan, en geleid mijne moeder en Gewa naar het vaartuig, dat alleen ons redden kan!"

»En gij dan, mijn kind!" riep de weenende Bertha.

Maar Roland vloog weg, in alles een moed en beradenheid aan den dag leggende, welke de door elkaar loopende weermannen beschaamden. De knaap snelde de stal binnen, klom op den wagen, en greep in den haverbak onder de bank van den voerman: hierin had zijne moeder hare geldbeurs en eenige andere kleinooden verborgen tegen elke overrompeling. Gevoelende, dat een vaartuig zonder levensmiddelen en geld wel voor het oogenblik het leven der vlugtelingen redden kon, maar dat zij spoedig door gebrek zouden omkomen, had Roland nog tijdig genoeg hieraan gedacht, en gelukkig het geld gevonden, dat door het drietal brave mannen niet ontdekt was.

Albion van Holstein en de beide vrouwen hadden werkelijk op aanwijzing van Roland de schuit gevonden, welke aan een stijger voor den ingang der hoeve lag; steeds klonken de kreten der markbewoners luider en van meer nabij; de twee vrouwen, angstig en elk oogenblik gevangenschap vreezende of den dood, stonden handenwringende aan den oever; reeds had Albion de schuit van wal gestuwd, toen Roland pijlsnel kwam aanspringen, den geldbuidel boven het hoofd zwaaide, en riep:

»Wij hadden het noodigste nog vergeten, moeder? Ons geld is door de stroopers niet gevonden!"

»De hemel zij gedankt, mijn zoon!" riep Bertha den

knaap aan het hart drukkende: »gij hebt ons allen het leven gered!"

»Aan boord en voorwaarts!" gebood Albion, »onze makkers zullen hun weg wel vinden. De buit ontsnapt dezen schelmen. De markgraaf zal koning Karel de gade van mijnen heirtog noch den bevelhebber van Daventra in handen leveren. Voort maar, voort!"

Reeds naderden meer en meer de voetstappen der schreeuwende dorpbewoners; ook bewees het gerinkel van wapenen, dat eenige hunner met de Saksers handgemeen waren. Men hoorde de schelle stem van het oude wijf en den hoevenaar boven allen uit; de gloed van fakkels werd zigtbaar nabij de hoeve, en duidelijk hoorde men nu roepen:

»Naar boven, naar boven! Naar de vrouw van Witekind! de wolvin van Saksen slaapt daar! Volgt mij!"

Men zag weldra het licht op de bovenkamer van Bertha en Gewa door de takken stralen, en de mannen heen en weer loopen; geheel de hoeve was thans verlicht, en bij de verwardste strijdkreten hoorde men duidelijk het herhaald geroep;

»Ze zijn het ontvlugt! Waar schuilen ze?"

Middelerwijl stuwden Albion en Roland de schuit met krachtige riemslagen voort en haalden het zeil op. De vrij hevige nachtwind verhief zich meer en meer, en met ongewone snelheid kliefde de kiel de klotsende golven der Maas; de beide vrouwen vielen dankend op de kniën voor hare redding; de wind voerde nog gestaag de luide kreten der frankische dorpbewoners tot de schepelingen over, en altijd terzijde afsturende, waren zij binnen weinige oogenblikken aan de overzijde van de Maas, en alzoo buiten gevaar van achterhaald te worden.

Terwijl zij daar voortstevenden, en nog immer den blik rigtten op de plaats, waar hen nog zoo even het grootste gevaar toefde, verhieven zich de kreten luider en een helblakend licht spiegelde eensslags in de Maas. De vlammen stegen rondom de hoeve kronkelend op en joegen, door den wind gezweept, haastig voort. De Saksers

hadden hunne gewone wraakoefening gepleegd, onder den strijd den hooiberg in vuur gezet, en plunderziek rondgaande, door de wraakroepende boeren gevolgd, staken zij aldra ook op andere plaatsen de brandfakkels in stal en schuur, zoodat binnen een half uur bijna de geheele mark in vlammen stond, en de bewoners, in stede van de Saksers te bestrijden of naar Albion en Gewa te zoeken, slechts op eigen redding en berging van hun vee en goederen bedacht moesten zijn; en onder de algemeene verwarring was het eene hoogst moeitevolle taak hunne bezittingen voor de roofzieke handen der Saksers te beschermen.

»Ha, daar kraait de roode haan reeds!" juichte Albion; »ik dacht wel, dat onze mannen zich zouden laten gelden. Lustig op, jongens! denkt aan de schimmen onzer gevallene broeders! Ah, ware ik bij hen, en hadde ik niet voor u te zorgen, o, vrouwen! ik lei geheel het dorp in asch!"

»En er zal niet veel van blijven staan," riep Roland, met aandacht op het vreeselijk tafereel starende dat het brandende dorp opleverde; »aan alle zijden slaan de vlammen op; hoor die wilde kreten voortgalmen langs de Maas; woedend zullen de markgenooten wezen, wanneer zij ons te vergeefs zoeken! Ha, de wind steekt nog feller op; aleer de morgen aanbreekt zijn wij de tijding van het verbranden dier hoeven reeds verre vooruit. Dek u goed, moeder! de nachtwind is koel, en de ongewachte voorvallen zullen u diep hebben geschokt."

En Bertha, die met het hoofd op den boezem gedoken, daar neer zat en droevig weende, liet zich door haren zoon digter in haren kyrtil hullen, en drong huiverend digter tot hem, als ware hij thans de eenige beschermer, die haar redden kon uit het dreigend gevaar.

Het vaartuig kliefde intusschen met snelle vaart de blanke golven; de kreten uit het brandende dorp bereikten het oor der vlugtenden niet meer; alleen de vlammen, die af en toe nog boven het geboomte stegen en de bloedroode lucht daar boven, die den hevigen vuurgloed weerkaatste,

gaven hun te kennen, dat de woede der Saksers nog niet was gedoofd.

Allengs ontvlood de nacht en een blozend rood kleurde den hemel boven de heuvelende velden; de wind bedaarde en de lentemorgen verhelderde het landschap prijkende in jeugdig groen; reeds zongen de vogelen hun feestlied; de leeuwerik steeg vrolijk orgelend boven de weide en begroette de ontwakende natuur; zachtkens rees de zon van achter de wolken zwevende in eene gouden lichtzee, en deed de laatste sterren verbleeken aan den westelijken horizont.

Als uit een vasten droom ontwakende, staarden de beide vrouwen over het haar omgevende natuurtooneel; een kalmer gevoel, de zekerheid van thans veilig te wezen voor alle vervolging deden haar een dankbaren blik ten hemel werpen. Men was thans, voortdurend de overzijde der rivier houdende, reeds het tegenoverliggende vlek Roermonde voorbijgevaren, dat toen aan den mond van de Roer niet veel meer was dan een veer en tolplaats, waar goederen werden overgescheept, en de vaartuigen de golven der Maas wisselden, om langs de Roer Westfalens heuvelstreken in te stevenen. Omstreeks die plek verhieven zich toen de breede muren eener statelijke frankische abdij tusschen het geboomte: Pepijn de korte eene gelofte gedaan hebbende aan sint Viron, had daar ter plaatse aan dezen heilige de abdij toegewijd.

En verder kliefde het scheepje de baren; de heldere lentehemel weerkaatste zich in de blaauwe golven der Maas, en het koeltje blies zachtkens in het blanke zeil. De abdij Berg — thans het dorpje Odiliënberg — ter linkerzijde latende, daagden aan de overzijde, waar de Maas een zijtak vormt, de stroodaken van een ander gehucht op: aan den Maasoever aldaar zag men nog de verbrokkelde muren van een oud trotsch gebouw: het waren de overblijfselen van den romeinschen burg en wapenplaats Catuasium, toen eene frankische sterkte met zijne bijgebouwen tegenover den mond van de Roer. De Franken gaven het plaatsje echter reeds den naam van Horn, verkorting van Hornick, hoek,

omdat de zijtak der Maas aldaar een drietak vormt 1).

Bertha zat, in diepe gedachten verzonken, de schoone haar zoo wel bekende streken aan de Maasboorden te beschouwen; en eindelijk naar de toppen van een hoog woud wijzende, dat zich aan denzelfden oever, doch omstreeks op een uur afstands van Horn uitstrekte, zeide zij:

»Stuur daar heen, Albion! want daar ligt de abdije van Masuyk; daar zal men ons niet afwijzen, en de abdisse ons ongetwijfeld verzorgen onder haar dak."

»Gedenk, Bertha!" antwoordde de hertogin, »dat ik christin ben! Zij, die daar wonen, zullen geene ongedoopte over den gewijden drempel laten treden, en wij loopen alligt op nieuw gevaar."

Bertha glimlachte weemoedig tot hare reisgezellinne, en wierp Albion een bemoedigenden blik toe, om daarheen te sturen. De Saks volbragt haren wil: weldra had men den oever bereikt, en bevond zich aan het gehucht Masuyk. Deze plek, den naam ontleenende aan de statige eiken, die aan den Maasoever de fiere kruinen verhieven, bezat in de dagen van ons verhaal vrij wat meerder beroemdheid dan thans: het vóór korten tijd aldaar gestichte klooster werd door een groot aantal nonnen bewoond, die allen op hoogadellijke afkomst roem mogten dragen: men gaf daar reeds bewonderenswaardige proeven van schrijf- en teekenkunst en borduurwerk, de kiemen dier vruchten van geduld en eenzaamheid, welke de belangstelling van latere dagen opwekten.

En zij, die voor het tegenwoordige aan het hoofd dezer stichting stond, die der wereld vaarwel had gezegd, en er het geestelijk leven en de kloosterlijke afzondering voor in de plaats had gekozen, zij was eene jonkvrouwe van hoogen stand: het was de dochter van koning Karel den grooten, Gisela, dezelfde jonkvrouwe, die wij reeds bij de kapelwijding op het Valkenhof zagen knielen

1) Dit dorpje, provincie Limburg, draagt nog den naam *Hornsteen*; *Hornichsteen* had in de oude landtaal de beteekenis van Hoeksteen. Het woord *Hornick* of *Hornink*, wilde ook zeggen *ophouding*. Zoo noemde men in Karels tijd Maart: *Hornink-maand*, omdat zij het einde van den winter is en de overgang tot de lente.

in vromen eenvoud. De jaren, die sedert verloopen waren, hadden haar van eene teedere maagd tot eene statige schoone vrouw herschapen, en vroom en ernstig van gemoed, was het hare keuze, pracht en vorstenglans voor altijd te verlaten, en in stede van met de vorstinnenkroon te prijken zich in de nonnenkap te hullen.

Zonder aan Bertha te vragen op welken grond zij aan de abdij bescherming wilde zoeken, stuwde Albion het scheepje naar den oever. Bertha verliet het met haren zoon, die, in zijn ruigen pels gewikkeld en de knods in de hand, het uiterlijk had van den jeugdigen Alcides met zijne moeder Alcméne. Langzaam trad de statige vrouw voort langs het zandig voetpad, dat tusschen het geboomte naar den ingang der abdij voerde. Meermalen stond zij stil en overzag den omtrek, knikte dan als tot zich zelven en ging verder.

Terwijl Bertha en haar zoon voortwandelden naar de abdij, wierp Roland meermalen een vragenden blik op zijne moeder, haar vol aandacht gadeslaande. Meermalen bleek het, dat Bertha spreken wilde, en haar zoon het geheim meêdeelen, 'twelk zij dacht hem nog onbekend te wezen; maar telkens bleven haar de woorden uit toenemende gemoedsaandoening op de tong.

Eindelijk hadden zij den ingang van het klooster bereikt; de hooge breede deuren waren gesloten, en ook zelfs het getralied winket liet geen nieuwsgierig oog naar binnen gluren, zijnde hetzelve zorgvuldig van een luikje voorzien.

»Klop hier aan, Roland!" gebood Bertha. De knaap sloeg eenige malen met de knods op de deur; het winketluikje werd geopend, en het gelaat eener oude vrouw, goeddeels in eene nonnenkap verborgen, vertoonde zich aan de opening,

»Vreemdelingen! Bedelaars!" mompelde de oude portierster, er luider bijvoegende: »Alleen op vastendagen wordt gegeven, vrouw! dit weet ge toch wel!"

»Zeg aan uwe abdisse, Gisela van Frankenrijk, dat eene harer bekenden vurig verlangt haar te spreken. Spoed u!"

De bevelende toon, op welken de vreemde bezoekster sprak, deed de portierster met eene haar ongewone vlugheid besluiten, om Gisela van het zonderling bezoek te gaan verwittigen, na zorgvuldig het luikje van het tralievenstertje gesloten te hebben. Bertha en haar zoon moesten buiten blijven staan. Het duurde geruimen tijd alvorens weer eenig geluid binnen het gebouw vernomen werd. Roland verloor bijkans zijne bedaardheid, en wilde zijne moeder aanraden terug te keeren; doch zijne nieuwsgierigheid, om de oorzaak te weten, welke haar naar dit afgelegen klooster dreef, weerhield hem.

Andermaal verscheen het gelaat der oude portierster voor het venstertje, en een zacht gefluister van twee vrouwenstemmen werd duidelijk hoorbaar. Eene dezer stemmen joeg Bertha een blos op het gelaat, en deed hare hand sidderen in die van Roland.

»Wie is daar?" vroeg thans eene heldere vrouwenstem.

»Doe open, Gisela!" riep Bertha, »zij, die u bezoekt, is uw mededoogen niet onwaardig."

»Die stem is mij niet vreemd," sprak de abdisse; »open de poort!"

De breede vleugeldeuren gingen langzaam open: de grijze portierster, bevende van ouderdom, en met een grooten bos sleutels in de hand, vestigde doordringend het glurend oog op Bertha en haren zoon. De abdisse was eene fiere jonkvrouwe, bijna zoo groot als koning Karel, haar vader, en in een grijsharig kleed gehuld, doch had het hoofd met eene witte linnen kap gedekt. Haar gelaat was ernstig en inderdaad schoon, wanneer niet eene te mannelijke uitdrukking uit elk harer trekken had gesproken.

»Kent gij mij niet meer, Gisela?" vroeg Bertha met bevende stem.

De abdis fronste de wenkbraauwen, liet den donkeren blik geruimen tijd op Berthaas verbleekt gelaat rusten en vervolgens dalen langs hare kleederen, die met slijk waren bespat; toen rigtte zij het oog op Roland, en

scheen hem met minder misnoegen te beschouwen; eindelijk schudde zij het hoofd en sprak:

»Neen, vrouw! ik ken u niet!"

»Dan zal ik u zeggen wie ik ben!" hernam Bertha met nadruk. »Er was een tijd, nu jaren geleden, dat gij speeldet aan mijnen schoot, en wij in vromen eenvoud in den munster te Aken of in de kapel van het rijkspaleis te Novomagum knielden voor het kruis; toen was ik even gelukkig als gij, Gisela! én gij hadt mij lief, en verwijldet steeds in mijne nabijheid, tot een gestreng bevel uws vaders mij het moederlijk huis ontzeide, en ik, alles verlatende, voor den eenige dien ik liefhad, dáár heen ging, waar ons ontbering toefde en leed tot op dezen stond. Herinner u, Gisela! de zuster uws vaders; herinner u Bertha van Frankenrijk, de ongelukkige echtgenoote van Milo van Anglante! Aanzie dezen knaap? hij is mijn zoon, moedig en schoon niet waar? nog onbekend met den rang, dien hem zijne geboorte schonk. Ik zie in hem de vreugde mijns levens, de zoete hope mijner toekomst; misschien is de mare van het droevig lot mijns gemaals niet tot deze muren — aan eenzaamheid en afzondering gewijd — doorgedrongen; maar hij zucht waarschijnlijk binnen den kerker der staatsgevangenen, hoewel hij onschuldig is en immer het geluk van ons allen heeft beoogd. De bloedige Saksenstrijd en de woeste hand der plunderaars heeft ons van alles beroofd. In eene ellendige schuit, aan de koude nachtlucht blootgesteld, zijn wij herwaarts gekomen; wij ontberen voedsel en kleederen! Gisela! bloedverwante en vrome dienaresse Gods, pleeg aan mij de liefde, die God beveelt; verzorg ons, neem ons en onze beide saksische reisgezellen op in dit huis des vredes. Roland! mijn zoon! verneem het thans voor het eerst uit mijnen mond: zij, de dochter van koning Karel, is met u gesproten uit één bloed; uwe moeder is de dochter van koning Pepijn, Bertha, de rijksprinsesse der Franken!"

Rolands moeder knielde op den drempel van het klooster, en hief de handen smeekend op tot hare koninklijke nicht. Roland, zonder eenig blijk te geven, dat hem

het plotseling berigt zijner moeder trof, knielde niet, maar bleef met fiere houding staan, en sloeg het streng gelaat der abdisse met scherpen blik gade.

Gisela had Bertha tot dus ver geduldig laten uitspreken; zoodra deze thans ophield, nam de trotsche dochter van Karel eene gebiedende houding aan, verhief het hoofd, strekte de hand naar het pad, zoo even door Bertha en haar kind afgelegd, en sprak met luide stem:

«Vrouw! uw gedrag heeft een scheidsmuur opgetrokken tusschen het geslacht des konings en u! Als een verkankerde tronk aan den fieren koningseik, zijt gij afgehouwen van den stam; men kent u niet meer. Trek uwen voet terug van deze plaats aan den regtvaardigen God gewijd! Gij ontheiligt dezen drempel, over welken alleen reinheid en vrome christenzin komen mogen. Uw gedrag, het vergeten van u zelve, zoo vele jaren reeds, is groote zonde in Gods oog; eene levenslange boete wischt de schuld uwer boelering niet uit, en nimmer zal deze bastaard!...."

»Houd op! houd op!" kreet Bertha, en sprong op eenmaal regt, als ware eene giftige slang in hare nabijheid verschenen. Zij strekte de hand uit naar de trotsche abdisse, staarde haar met wijd geopend oog aan, en riep:

»Neen! gij hebt gelijk! gij zijt niet meer van mijnen stam, want gij zijt onmeêdoogend geworden en trotsch! Het geestelijk kleed, dat gij draagt, het teeken van liefde en christenzin, weerspreekt uw ongevoelig gemoed, en zij, die roemen op de vroomheid van Karels dochter Gisela, spreken logen en kennen haar niet!...."

»Goed zoo, lieve moeder!" antwoordde Roland, en betrad op nieuw den kloosterdrempel. »Wat gij daar even zeidet, was uwen zoon niet meer onbekend. Ik wist het, hoeveel onregt en smaad ons zijn aangedaan; maar de tijd komt, dat uw zoon zijne stem zal doen gelden en billijkheid eischen, en vergoeding voor zoo vele jaren gebrek en leed!"

En nu tot de abdisse tredende, vatte hij hare hand met eene kracht, die der fiere vrouwe als onnatuurlijk voor

een zoo jongen knaap toescheen, en haar vol gramschap aanziende, sprak hij met vaste stem:

»De koningseik heeft ook eene jonge loot geschoten, christinne zonder hart! en deze zal den afgesneden tronk vervangen. Gij hebt mijne moeder eene boeleerster en mij een bastaard genoemd; maar, zoo waar God leeft! Roland van Anglante zal u eenmaal rekenschap vragen voor deze woorden, en dan zult gij knielen aan mijn voet, als mijne goede moeder deed voor den uwen. Herinner u later wat uw neef heeft gezegd!"

Roland drukte onder het spreken dezer woorden de hand der abdisse met zóó veel kracht in de zijne, dat een blos van pijn over haar gelaat toog, en zij verbaasd in het schoon en ernstig gelaat staarde van den stoutmoedigen knaap. Nog eenmaal slingerde hij zijn doordringenden blik op de trotsche koninklijke moei, en stiet toen hare hand verachtend terug; hierop zijne moeder bij de hand vattende, voerde hij haar zachtkens van den drempel, en sprak:

»Kom, lieve moeder! kom! hier in dit huis, op welks spitse tot spot het kruis der verzoening prijkt, woont God niet, want er woont geene liefde!"

Bertha borst uit in tranen; Gisela lachte verachtend, en wierp de breede deuren toe, zonder nog een enkelen blik te slaan op de zwaar beproefde zuster haars vaders. Roland geleidde zijne moeder naar het vaartuig terug, nam den geldbuidel, en spoedde zich naar eene der visscherswoningen, welke het digtst aan den oever lagen. Weldra keerde hij terug, dragende een korf, voorzien met een goeden voorraad brood, melk en kaas. Dit was voor de verkleumde reisgenooten eene ware verkwikking. Bertha verhaalde hun haar wedervaren aan de abdij, en hare naauwe betrekking tot Gisela. Geen wonder alzoo, dat men meer en meer aan eene goede uitkomst van het doel der reis begon te wanhopen 1).

1) Betreffende Karels dochter Gisela, hare gestrenge vroomheid en toewijding aan het kerkelijk leven, zie men DE MÉZERAY, *histoire de France*, I. p. 262.

X.

De koningsbeker. Slot.

»Een wijl, en weder treedt de knaap
In 's konings staatsiezaal;
Hij gaat op nieuw naar Karels disch
En vat diens wijnbokaal."
VAN DEN HEUVEL, *Roland.*

Witekinds knecht Egil was te vergeefsch een drietal dagen op reis geweest, om Bertha en haar gevolg op te sporen. Binnen Aken teruggekeerd, gaf de Noor alle blijken van ontevredenheid, verwenschende in zich zelven de Franken en hunne overmagt, ondanks de goede stemming van den heirtog, wiens vroegere felle haat tegen Karel allengs tot genegenheid overging, naarmate hij den christen-koning beter leerde kennen.

Aan den avond van dienzelfden dag, waarop Bertha en hare togtgenooten het onherbergzaam Maseyk verlieten en naar Maastricht stevenden, zaten de heirtog en zijn knecht in eene der kamers van Karels paleis bijeen. Witekind, met de armen over elkaar geslagen, staarde somber in den gloed der vlam, welke uit eene bronzen lamp flikkerde. Droevig het hoofd schuddende, mompelde de heirtog:

»Geen van allen ontmoet! Ook Miloos gade niet en haren zoon! Dwaas, die ik was, om, door wraaklust

vervoerd, hen allen aan zich zelven over te laten op vijandlijk grondgebied, en door zoo weinige getrouwen omringd. Ik zal den koning verzoeken boden uit te zenden langs de maasoevers, en hun aan te bevelen, niet weer te keeren vóór zij het lot weten van haar, die alle leed met mij deelde, verre van het hof haars vaders, en zelfs de gevaren verachtte van den strijd, welke haar zoo vaak van alle zijden omgaf."

»Dat zal het beste wezen, heer! maar ik voor mij ben in deze streken onbekend, en het is blind zoeken in eene vreemde schuur."

Er werd nu getikt aan de deur van Witekinds kamer, en op des heirtogs toestemming om in te treden, stond de geheimschrijver Eginhard voor hem. Witekind gevoelde zich altijd aangenaam verrast, wanneer deze jonge man in zijne nabijheid kwam: het innemend uiterlijk, de zachte stem, de wijze, waarop Eginhard elk bezwaar van den Saks wist uit den weg te ruimen, de goede raad en zijne heldere inzigten in iedere zaak, waren den heirtog immer welkom.

»Goeden avond, heirtog!" sprak Eginhard, de hand drukkende, die de forsche Saks hem toestak; »nog niets vernomen van uwe gemalinne en hare reisgenooten?"

»Niets, mijn vriend! zij konden toch reeds voorlang in de nabijheid van Aken zijn; ik, die de reis met Egil te voet deed, heb zoo langen tijd niet noodig gehad, om herwaarts te komen."

Eginhard zette zich nevens Witekind, en sprak op vertrouwelijken toon:

»Ik geloof nogtans, dat ik u eenig berigt van hen kan meêdeelen. De markgraaf van Veenloe heeft den koning berigt, dat eene kleine bende Saksers, geleidende twee vrouwen en een knaap, voor een paar dagen huisvesting hebben gezocht in een gehucht binnen zijne mark. De hoevenaar, bij wien zij intrek namen, en die vroeger niet verre van de zee in het Nederrijk woonde, heeft in eene dier vrouwen de echtgenoote herkend van den wolf van Saksen, en in haren geleider Albion van Holstein, denzelfden, die u den burg van Daventra in handen leverde.

De hoevenaar en eenige zijner markgenooten wilden deze vlugtelingen den koning in handen leveren, doch Albion en de vrouwen zijn het in een schuitje ontsnapt, en de Saksers hebben geheel het dorp in asch gelegd."

»Ontkomen!" riep Witekind, en een blijde glimlach deed zijne blonde knevels krullen; »ik herleef!...."

»Het is niet alleen van die zijde, dat de koning berigten ontvangt van den overmoed der zwervende Saksers uit uw verstrooid leger, maar ook van elders: weshalve de koning u den voorslag doet, heirtog! om geheel Frankenrijk een duidelijk bewijs te geven, dat er vrede heerschen moet in alle oorden, waar Frank en Sakser wonen, en men overal elkaar hulp en gastvrijheid verleenen zal naar aloude zeden en als goede vrienden. De koning wenscht alzoo morgen op het marktplein een opentlijk blijk te geven van de hernieuwde vriendschap en verdraagzaamheid der beide volken, die sedert zoo vele jaren onderling in vijandschap hebben geleefd. Koning Karel wil alle krijgsgevangenen, die volgens de wetten van den oorlog als slaven zouden vervallen aan den staat, morgen doen verzamelen op het marktplein, hunne boeijen slaken, en hun de vrijheid schenken voor het oog van geheel het volk. Vervolgens, heirtog! wenschte de koning u te herinneren, dat gij en alle Saksers, die zich binnen deze stad bevinden, den heiligen doop zult ontvangen in het huis Gods. Dit zal voor Frank en Saks een blijk wezen van onderlingen vrede, vriendschap en rust!"

Witekind knikte toestemmend op dit voorstel, doch blijkbaar met zijne gedachten niet geheel de woorden van Eginhard gevolgd hebbende, vroeg hij:

»Weet de koning wie de vrouw en de knaap zijn, welke haar vergezellen?"

»Neen, ik had u beloofd, heirtog! daarvan niet te spreken."

»Zeer goed; eerst dan wanneer zij hier komen, wil ik aandringen op verbetering van Miloos lot; ik zal Bertha voeren in de armen haars broeders. Het hart des konings, zoo gevoelvol waar het anderen geldt, kan niet

verstokt blijven voor de liefde, waarmeê de band der natuur broeders en zusters vereenigt. Ga, Eginhard! en zeg uwen koning, dat ik alles doen wil, wat de vriendschap en vrede tusschen mij, hem en ons volk bevestigen kan."

De geheimschrijver ging. Het berigt van het voorval in het dorpje nabij Venlo, gaf den heirtog ten minste de zekerheid, dat zijne gade tot daartoe aan alle gevaren was ontkomen. Zich in allerlei plannen verdiepende, nu eens gekweld door angst over de onzekerheid van Gewaas lot, dan weer gestreeld door de hoop, dat zij weldra de poort der stad bereiken zou en deelen in de vriendschap des konings en in de vreugde over het herstel in zijne waardigheid als heirtog, lei Witekind zich neder op zijne sponde, en sluimerde rustig in.

Des anderen daags was het marktplein voor Karels paleis op nieuw de schouwplaats van een hoogst indrukwekkend voorval. Op de hooge treden van het vorstelijk paleis stond Karel de groote in vollen koningsdos; rondom hem bevonden zich al zijne paladijnen, ridders en adellingen, benevens de geestelijken in groote kerkpraal. Naast den koning zag men Witekind, niet meer in zijne geheimzinnige beêvaartskleeding, maar thans in schitterende saksische krijgersdragt, met een wolfsvel over de schouders en een blinkenden helm op het hoofd.

De frankische ruiters hadden op het marktplein een grooten cirkel getrokken; achter hen drong zich de bevolking opeen en staarde met vragenden blik door de opening, die de ruiters hadden vrijgelaten.

Op een wenk des konings klonk een luide horengalm; de zware deuren van den staatskerker vlogen open en alle saksische krijgsgevangenen, mannen, vrouwen en kinderen, die reeds het mededoogen des volks hadden gewekt, traden, ofschoon altijd aan elkaar geketend en door eene talrijke gewapende magt verzeld, naar buiten en begaven zich binnen den kring der ruiters.

Kreten van ontferming gingen op; Karels blik en die zijner truste gloeiden van zelfvoldoening. Witekind verbleekte en schudde droevig het hoofd, toen hij allen daar weerzag, vermagerd, gewond en de teekenen van wanhoop en kommer op het gelaat.

Op het bevel hunner geleiders knielden de geboeide Saksers op het plein, en sloegen den blik vragend en bevreemdend op den heirtog, die daar vrij en frank, gegord en toegerust, nevens den koning stond, nog onlangs zijn bittersten vijand.

Karel verhief de stem; helder en luide galmde ze over het plein:

»Saksers! de wisselkans van den bloedigen strijd heeft mij de overwinning op u verschaft! Gij zijt mijne gevangenen, en ik heb het regt u als slaven aan mijne adellingen te verkoopen. Uw heirtog, wiens moed ik steeds heb vereerd, wiens magtig zwaard eene goede zaak waardig is te verdedigen, uw heirtog werd van felsten vijand, een mijner beste vrienden en bondgenooten! Ik geef hem zijn verloren rijk terug; hij regere voortaan over het magtig Saksenland, als een mijner trouwste bondsvorsten, en wende met mij alle krachten aan, om beschaving en vereering van den waren God aan te nemen voor barbaarschheid en heidendom! Uw heirtog heeft den luister onzer godsvereering aanschouwd! Hij zal aanbidden, wat vroeger zoo wreed door hem werd vervolgd. Weldra zal hij, in het wit gewaad der nieuwelingen onzer kerk, Gods huis binnentreden en de wijding des doops ontvangen. Saksers! gehoorzaamt in alles uw moedigen heirtog! Gij hebt hem in den strijd gevolgd, volgt hem ook in den vrede! Schaart u altijd aan zijne zijde, keert met hem naar uwe marken terug, en herstelt er de gestoorde rust, zoowel als uwe vernielde hoeven. Welaan, gij allen! Wilt gij het voorbeeld volgen van uwen heirtog? Wilt gij uwe goden afzweren, en de kniën buigen voor het kruis? Dan, Saksers! worden deze u zoo vernederende ketenen geslaakt, dan zijt gij vrij! vrij, magtig en groot! Uw heirtog en ik zullen streven naar uw geluk, en Frank en Saks als

als broeders en vrienden te zamen wonen in een rijk, waar vrijheid, beschaving en geluk heerschen!"

De Saksers zwegen en sloegen het oog op hunnen heirtog; zij hieven de geketende handen tot hem op, en staarden hem aan als vroegen zij:

»Wat zullen wij doen?"

»Broeders!" riep Witekind, »wij hebben gestreden tegen eene magt, welke wij niet kenden; de hemelsche beschermer der Christenen is onverwinnelijk; het kruis zegeviert! Vrede, vrede, met den magtigen Karel van 't Frankenrijk! Vrede na dertigjarigen strijd! Ik ga u voor; het christendom is de vrijheid; schudt af die ketenen! ik geleide u allen ten doop! Leve Saksen! leve Karel van Frankenrijk!"

Een koortsachtig galmen ging onder de Saksers op! Als blinde volgelingen van Witekinds wil, en sidderende voor het denkbeeld om als slaven onder hunne vijanden te moeten dienen, omhelsden zij met vreugde wat nog voor weinige dagen, uit blinden volkshaat, door hen werd bestreden. Eén echter onder hen knielde niet: op zijn schoon en onverschrokken gelaat zetelden afkeer en moeijelijk verholen woede; zijne lippen, met blonde knevels overdekt, trilden krampachtig; zijn helder blaauw oog fonkelde, zijne geketende handen balden tot vuisten; hij deed driftig eenige treden voorwaarts, totdat hij de onderste trede voor Karels paleis was genaderd. Witekind strekte de hand tot hem uit, en riep:

»Broeder Abbio! Volgt gij mij?"

»Neen!" galmde het uit diens mond, »neen! gij zijt mijn broeder niet meer, zoodra gij uw leven niet langer veil hebt voor de vrijheid der Saksers! Wij willen geen kruis, wij willen geene andere goden dan die onzer vaderen! Zij beschermden ons tot heden toe! Wij zullen geene andere wetten eerbiedigen dan die, welke wij ons zelven geven. Ga in onze wouden! Gij zult er gedenkteekenen vinden van de Romeinen, de grafheuvelen hunner verslagen legioenen. Zullen wij daarnaast het zinnebeeld planten van onze schande en slavernij? Wat predikt gij van vrijheid en verlossing, van hemel-

sche zaligheid en geluk? Nimmer werden onze regten zoo deerlijk geschonden als onder het bestuur van den Frank! Welke ketenen ons ook mogen prangen, onze geest blijve vrij! Het water des doops, o Saksers! dat men u op het hoofd zal gieten, dooft in uw gemoed alle vuur en kracht! Geene slavernij! Geene onderwerping! Bij ons prijkte de Irminzuil, niet alleen tot herinnering aan onzen grooten Herman, dien de Romeinen Arminius noemden, maar tevens tot blijk van den onbreekbaren volksbond onzer vaderen! Het was het teeken onzer zege en eer! 1) De arm van dien man daar, den verdrukker der volken, dien de Franken den grooten noemen, heeft dit gedenkteeken omgeworpen; maar wij zullen het kruis niet op de steenbrokken planten, want het kruis is voor ons het teeken van oneer en schande. Wij, vrijë Saksers! wij kiezen zelven onze vorsten en maken onze wetten; de Franken laten zich overheerschen door één koninklijk geslacht. Wij kennen geene andere lasten dan die, welke wij onzen vorsten vrijwillig toestaan; de Franken worden willekeurig gedrukt. Het zwaard in de vuist! Onze broederen zullen ons wreken, ook zonder u, o Witekind! Vloek over de Franken! Ik wil...."

»Mensch!" bulderde Karel, en trok het overwinnend zwaard uit de scheede; alle wapenen rondom den koning bliksemden gelijktijdig boven de hoofden; reeds deden velen eenige schreden naar den onvoorzigtigen jongeling, doch Witekind snelde hen voor, sprong op zijn broeder toe, omarmde hem, en riep:

»Abbio! Abbio! gij vergeldt edelmoed met hoon!"

»Weg van mij!" donderde Abbio. Aan een woedend

---

1) De *Irminsaule* stond te Eresberg, thans Stadtbergen, aan den Diemel. Het eenvoudig adjectief *Irmin* beteekent in het oud-germaansch: *omvatting, zaambinding*, en schijnt te doelen op een der oudste hoofdgoden der Saksers, de verpersoonlijking van hun magtig volksbond. Reeds in den aanvang van den saksischen oorlog werd dit gedenkteeken door Karel den grooten omgeworpen: het stond in een geheiligd woud, en droeg de beeldtenis van een krijgsman — *heirman* — op den top; van daar dat men het tevens als een gedenkteeken aan HERMAN, den Arminius der Romeinen, aanzag, en in Karels tijd als zoodanig vereerde.

dier gelijk, knerste hij op de tanden, zette den voet op de keten en rukte er aan met zoo verbazende kracht, dat er een schalm van brak. Zijn broeder andermaal terzijde werpende, stak hij de hand onder zijn wambuis, hief eene dagge boven het hoofd, en riep, het oog op den koning gevestigd:

»Vloek over u allen, gij slaven! Ik sterf voor de vrijheid van mijn vaderland!"

En tot aan het gevest drong de dolk in de borst des vrijheidademenden jongelings. Witekind ving hem op in zijne armen, en staarde met verstompten blik op het verbleekend gelaat zijns broeders. Doffe kreten van meêdoogen klonken alom; Karel en zijne hofgenooten omringden den heirtog en diens stervenden broeder, terwijl de woede, die bij allen zoo even ontvlamde door Abbioos beleedigende taal, verkeerde in diepe deernis voor den jeugdigen Saks, die den dood stelde boven onderwerping.

Met minder opgetogenheid en vreugde dan zoo even werd de verdere handeling tot bevrijding der krijgsgevangenen voltrokken. Men slaakte hunne ketenen, en door Witekind voorgegaan, had nog dienzelfden dag de plegtige doop plaats van allen, en werd de aanzienlijke legerbuit onder de krijgsgevangenen verdeeld. Groote blijdschap heerschte binnen Aken over deze gebeurtenis, welke den vrede bekrachtigde tusschen twee volken, die sedert zoo vele jaren strijd en verwoesting hadden gebragt over onzen grond.

Des anderen daags werd er aan Karels hof een groot gastmaal gevierd; niet alleen de voornaamste geestelijken en hofgenooten namen er deel aan, maar ook Witekind en verscheidene zijner hoofdlieden. In de vertrekken, grenzende aan die des konings, zaten de andere Saksers aan lange tafels, en aten en dronken lustig van het vredemaal. Als naar gewoonte waren de voorportalen met armen opgevuld, die geduldig toefden tot de koning en zijne gasten gegeten hadden, en het overschot onder hen werd verdeeld.

Groote vreugde heerschte onder allen; Witekind al-

leen, die naast Karel aanzat, bleef somber en peinzend : de onzekerheid omtrent het lot zijner gemalinne en het droevig uiteinde zijns dapperen broeders, veroorloofden hem niet deel te nemen aan het feest door den koning te zijner eere aangerigt. Wat de toekomst hem ook mogt beloven : vrede en rust, de herstelling zijns heirtogdoms in bondschap en bescherming met den magtigsten christenvorst der wereld, zonder Gewa bood hem het lot geen geluk ; zij had lief en leed met hem gedeeld ; zij moest ook genoote wezen van het nieuwe leven, dat hem toelachte, zouden geluk en voorspoed hun tot weldaad zijn.

Op dienzelfden dag, dat het feestmaal aan Karels hof werd gevierd, hadden Bertha en hare reisgezellen den rampspoedigen togt afgelegd. Tot in de nabijheid van Simpelfeld, omstreeks een half uur van Aken, had het scheepje hen gevoerd. Dààr zag zij de koningsstad, door de heldere stralen der lentezon verguld ; dààr had Bertha in glans en pracht de schoone dagen harer jeugd doorleefd ; dààr was nog de teêrhartige vrouw, aan wie zij het leven dankte, Pepijns gade, de grijze Bertha van Laon ; dààr troonde haar broeder, de magtige koning der Franken, op nieuw zegevierende over zijne vijanden, nog kort geleden zoo ontzagwekkend.

Vrees voor vervolging der landzaten, wegens de verwoestingen door de Saksers aangerigt, had Bertha verhinderd, om binnen Maastricht of een der dorpen, welke men langs voer, huisvesting te zoeken. De diepe smart over de grievende ontvangst aan de abdij harer nicht, deed haar besluiten de reis onverwijld naar Aken voort te zetten, 'ten einde zich aan Karels voeten te werpen, hem vergiffenis te smeeken voor haar gemaal, of des noods kerkerdwang en smaad aan Miloos zijde te verduren.

Bevreemdend evenwel waren de losse geruchten, die zij hier en daar vernam van hetgeen in de laatste dagen binnen Aken was voorgevallen : de onderwerping van

Witekind kwam allen voor als een ongeloofbaar raadsel, en niet minder de bevrijding der staatsgevangenen; doch blijder straalde de hoop in Berthaas gemoed, toen zij aan de hoeve, waar zij zich eene wijle ter ruste had neergezet, vernam, dat het lot van Milo niet zoo beklagenswaardig was, als zij zich had voorgesteld, en het oogenblik zijner bevrijding spoedig zou aanbreken.

Door vreugde overspannen zonk de arme vrouw op eene bank voor de gasthoeve, en leunende op den schouder haars zoons, gaf zij aan hare tranen den vrijën loop. Roland stond nevens haar met denzelfden somberen blik, die hem sedert de reis scheen eigen geworden, en peinzend staarde hij voor zich, als overdacht hij een moeijelijk plan.

Bertha en Gewa, die bij de vele vermoeijenissen der reis weinig versterkend voedsel hadden gebruikt, vonden zich erg teleurgesteld, toen zij aan de hoeve niets anders konden bekomen, dan slecht bier en een stuk zwart brood. Albion bood den man te vergeefs dubbele belooning, wanneer hij de vrouwen eenig versch vleesch kon voorzetten; doch de waard betuigde zijne spijt, verhaalde dat zijne huisgenooten naar Aken waren, en zette zich gemakkelijk in een ouden stoel, staande terzijde van den ingang zijner woning. Het uiterlijk der reizigers was daarenboven niet in staat hem sterk aan te sporen, om hier of daar in den omtrek het verlangde te gaan aankoopen. Als uit den droom ontwaakt, vatte Roland eindelijk de hand zijner moeder, en ving aan te spreken:

»Kom, moeder! nog eene laatste poging; span nogmaals uwe krachten in; van hier reeds zien wij de tinnen van het paleis des konings; spoedig zijn wij binnen de poorten der stad, en dààr vinden wij den heirtog en mijn vader. Kom! kom!"

Gewa vatte den arm harer lotgenoote, wie het inderdaad aan kracht ontbrak, om verder te gaan. Albion ondersteunde haar aan de andere zijde, en dus ging het voort langs het woudpad, dat op de akensche poort uitliep. Werkelijk scheen de heirweg, ja, elke woning, die zij voorbij kwamen, als uitgestorven: elk bewoner van

den omtrek had zich naar de stad gespoed, om getuige te wezen van het bevrijdingsfeest der Saksers. De plegtigheid binnen de kerk was reeds geëindigd, en het vorstelijk doopmaal, door den koning voor den heirtog bereid, was aangevangen.

Met groote inspanning bereikte men de poort der stad, maar verder kon Bertha het niet brengen; de laatste krachten haar begevende, zonk zij aan den voet eens booms neder, met den smartvollen uitroep:

»Eindelijk, mijn God! ter prooi aan het gebrek, op slechts weinige schreden van het koninklijk paleis, waar binnen ik het eerste levenslicht mogt aanschouwen! Dààr, ginds schittert het van glans en pracht, dààr buigt de rijk versierde disch onder keur van drank en spijs, en ik smacht naar eene enkele teuge wijns; mijn leven ware te redden met de bete, die de hofmeijers den armen uitdeelen met milde hand! O mijn koninklijke broeder! hoe zwaar drukt uw vloek mij sedert jaren op het hoofd!"

»Te veel, moeder!" riep Roland, op beslisten toon, »tot hiertoe uw leed; het eindige nog dit uur; toef mij hier! De koning zal niet eten en zijne zuster sterven van gebrek. Toef hier nog slechts eenige oogenblikken, moeder! Vat moed! vat moed!"

En zonder op de toestemming der zwakke vrouw te wachten, wierp Roland de knods nevens den boom, sloeg de ruige vacht over de schouders, en liep met de snelheid van het hert de stadspoort binnen.

»Wat gaat hij doen?" vroeg Gewa, die het matte hoofd harer vriendinne zorgvuldig ondersteunde.

»Hij gaat zeker spijs koopen, de wakkere knaap!" meende Albion.

Maar Roland ging alle spijswinkels voorbij, en bereikte in weinige oogenblikken het paleis des konings; hij wierp een haastigen blik op die prachtige zuilen en bogen, welke het voorportaal schraagden, zag slechts vlugtig op de menigte arme lieden, zittende aan den hoofdingang van het paleis, en binnengesneld stond hij eensklaps op den dorpel der zaal, waar Karel met zijne huisgenooten en gasten aan den disch was.

Eene wijle slechts bewonderde hij dit prachtvol schouwspel: zoo veel schitterenden adeltooi, gouden en zilveren schotels en vaten, had zelfs zijne verbeelding hem nimmer voorgetooverd. Niemand der bedienden, die hem ongetwijfeld voor een der knapen van de adellingen aanzagen, weerhield hem, toen hij nader tot de tafel trad. Zijn oog bemerkte spoedig heirtog Witekind, die nevens den koning zat, en weinig eere bewees aan het maal. Karel, wiens hooge gestalte boven allen in 't oog viel, en die het hoofd met eene fluweelen muts gedekt had, in den vorm eener ovale kroon, rijk met diamanten en ander edelgesteente versierd, onderhield een levendig gesprek met zijn paladijn Willem van Oranje, nevens hem ter regterhand aanzittende.

Op eens, met stoutmoedig geheven hoofd, naderde Roland de tafel, vatte een schotel met een lekker gebraden hoen, en verliet met haastigen tred de zaal. Eenige der gasten en ook Karel zagen den knaap zich wegspoeden en glimlachten; de koning geen bevel gevende den ongenoodigden gast, die zich op zoo vrijë wijze de geregten der tafel toeëigende, te achtervolgen, ging de maaltijd zonder stoornis voort. Karel liet zich door een der knechten zijne lievelingsspijs, een stuk geroost wildbraad, geven, nam volgens gewoonte zijn weidmes 1) uit de scheede, zoo groot als eene saksische dagge, en zette den maaltijd voort.

Inmiddels spoedde Roland zich naar de poort, waar Bertha, uit vermoeidheid en ontbering, bijna bewusteloos nederzat. Eenige lieden, die uit de stad kwamen, staarden de arme vrouw nieuwsgierig aan, en hadden zich rondom haar gegroept zonder eenige hulp toe te brengen.

Roland drong zich door die groep nieuwsgierigen heen, reikte den schotel met gebraad aan Albion, kuste zijne moeder hartelijk op het verbleekt gelaat, en zeide:

»Eet, moeder! het is van de tafel des konings. Gij zult niet sterven van gebrek, terwijl daar ginds in het prachtvol huis, de feestschotels prijken in overvloed!"....

---

1) Jagtmes.

»Mijn zoon! mijn Roland!" riep Bertha, en wilde den driftigen knaap weerhouden, maar eensklaps verdween hij op nieuw uit het oog, en snelde naar het paleis terug.

Andermaal drong hij door tot in de eetzaal des konings, en naderde tot naast Witekind, en deze en menig ander sloegen het oog op den stoutmoedigen jongen. De heirtog, Miloos zoon herkennende, slaakte een uitroep van verbazing, maar Roland boog het hoofd tot hem, en fluisterde:

»Stil, stil!...."

Vervolgens zich tot den koning wendende, die juist zijn drinkbeker — uit een zeldzamen roodgestreepten sardonyx vervaardigd — ophief en van den schenker wijn verlangde, vatte Roland dit drinktuig, zoodra het was volgeschonken, met beide handen aan, en rukte het haastig uit koning Karels vingeren 1).

Woedend sprong Karel op: een felle driftblos kleurde zijn gelaat; zijn oog fonkelde, en zich omwendende balde hij de vuist, en zeide:

»Knaap! wie laat u hier binnen? Bij mijne eer, dit is te stout! Met welk regt rukt gij den koning dezen beker uit de hand?"

»Met het regt mijner geboorte!"

Het stoutmoedig oog van Roland weerstond den blik des konings, waarvoor ieder ander oog terugbeefde, zoodra de gloed des toorns er uitstraalde. Hierdoor getroffen, beschouwde de vorst de schamele kleeding van het kind, zijn beslijkt voetschoeisel en de dierenvacht om de schouderen, zag toen naar zijne gasten, die allen verbaasd stonden, en hoogst nieuwsgierig waren naar den uitslag van dit zonderling voorval.

Karels gramschap scheen op Rolands antwoord door bevreemding vervangen: het schoon en stoutmoedig uiterlijk

---

1) Het paleys van Carel den groote oock mede hier (Aken) ghesticht is; alhier noch in weerden gehouden wordt zyn eet-mes, soo groot als een weydt-mes, met zynen drinck-nap, seer groot, van eenen kostelycken klinckenden steen." GUIACCIARDIJN's *Belgicum*, fo. 335.

van den knaap zijne belangstelling wekkende, hernam de koning:

»Gij neemt schotels van mijn disch, als raaptet gij appels uit het woud; gij vat mijn beker, als ware hij met water gevuld; bij onze kroon, knaap! verhaal mij eens op welken grond gij dit regt bouwt?"

»Hij, die aan mijne moeder wildbraad en wijn bragt, bewees haar met even veel regt vorstelijke eer, als men koning Karel doet!"

»Ah, dus gaat uw regt van uwe moeder uit! Wel kluchtig! En wie is die hooge vrouwe? Waar ligt haar burg? Hoeveel dienaren telt zij?"

»Slechts ik dien haar, mijn koning! Gods vrijë lucht is haar huis; haar stand: zij moest koningin wezen!"

»Eene bedelkoningin ten minste!" spotte Karel. Roland trok dreigend de wenkbraauwen zaam, en wisselde een blik met Witekind.

»En is die vreemde vrouw van zoo hoogen stand hier in de nabijheid? Toeft zij onder de behoeftigen in ons voorportaal, en geeft zij van daar u last, om mij den beker uit de hand te rukken?"

»Neen, o koning! de vrouw, welke verdiende aan uwe regterhand te zitten, versmacht van gebrek aan de poort der stad. Deze teug wijns redt haar het leven!"

»Gij hadt u dan minder stout van die teug kunnen voorzien. Mijn heere van Orangiën! Eginhard! en gij allen die wilt, volgt den knaap, en brengt de zonderlinge vrouw hier! Wij willen ook het einde zien van dit aangevangen kluchtspel!"

Een zestal hofgenooten stond op. Roland hield den koningsbeker in de hand en trad hen voor; alle dischgenooten bleven in gespannen nieuwsgierigheid aanzitten en staakten het maal. Witekind, die zich allerminst eene dusdanige zamenkomst van Karel en Bertha had voorgesteld, zag met innerlijken angst tegemoet wat er gebeuren zou. Rolands blik had hem intusschen genoeg te kennen gegeven, dat Gewa, zijne dierbare gemalinne, ook daar was. De meesten der gasten zagen het gebeurde als eene grap aan, onderstellende

dat de moeder van den knaap eene krankzinnige bedelvrouw zou wezen, die zich zelve verbeeldde koningin te zijn.

Intusschen was Roland met de hofgenooten de poort genaderd; het aantal lieden, die de stad verlieten, nam immer toe, en de menigte, welke rondom de zwakke vrouw stond, werd al talrijker. Albion had Bertha van 't geurig gebraad toegediend, en zij had het verslonden met de graagte eener geeuwhongerende. Thans drong de ongeduldige Roland door het volk, kuste vreugdevol de wangen zijner moeder, en bood haar den kostbaren bokaal.

»Dit is des konings beker!" riep Bertha, hevig ontsteld het vorstelijk drinktuig aan de lippen brengende: met iedere teug echter schenen hernieuwde levenskracht en gloed in hare aderen te vloeijen, en toen zij den beker ten deele had ledig gedronken, bood zij hem aan Gewa, die ook eenige teugen nam van den kostbaren koninklijken drank.

»Gij hebt den koning gezien, mijn zoon! En uw vader, wat is er van uw dierbaren vader geworden? Leeft hij nog; heeft men hem inderdaad onschuldig verklaard?"

»Ik weet alleen, dat de koning u zien wil, moeder!" antwoordde Roland, »deze heeren komen u afhalen. Kom, leun op mij en volg hen!"

Bertha sloeg het holgezonken oog op; en toen zij de merkelijk verouderde gelaatstrekken der hofgenooten aanzag, speelde een flaauw glimlachje om haren mond, en zij zeide:

»Mijn heere van Orangiën! Garijn van Lotharingen! zanger Eginhard! kent gij mij niet meer?"

De hofgenooten zagen elkaar vragend aan, staarden andermaal op het gelaat der vrouw, en schudd'en het hoofd.

»Stil, moeder!" fluisterde Roland, »en volg ons — de wisseling van ons lot is daar!"

Langzaam en gesteund door Albion en Gewa, ging Bertha den weg op naar Karels paleis. De hofgenooten volgden, benevens eene groote menigte, die haar met verbazing en nieuwsgierige blikken gadesloeg.

Bevende en naauwelijks bij krachten, om zich staande te houden, strompelde Bertha de trappen op van het paleis. Albion en Gewa bleven op eenigen afstand, toen de hofgenooten Bertha en haar zoon binnen de prachtvolle zaal voerden. Koning Karel, den stoet ziende, zeide lagchende:

»Ah, daar is de bedelkoningin!" maar een luide angstkreet, door zijne moeder, de grijze Bertha van Laon, geslaakt, deed hem verschrikt opzien: het oog der koninginne-weduwe was op de bleeke armelijke vrouw gerigt, alsof het op eene schim staarde, en zich verheffende, sprak zij:

»Bertha! mijne Bertha! o mijn God!"

Karel thans met meer aandacht den blik op de binnenkomenden vestigende, verhief zich eveneens van zijn zetel, strekte de handen tot haar uit, en riep luide:

»Bertha, zuster! Mijne vrienden! ik heb met mijn eigen koninklijk huis gespot!" en driftig tot haar tredende, vervolgde hij: »eindelijk dáár en in zulk een staat! Had uw trotsch gemoed zich vroeger gebogen, ongelukkige vrouw! dit tooneel ware niet voorgevallen. Ah, gij hadt alle regt spijze van onze tafel te vorderen!"

»Genade! genade en vrede, mijn koning en broeder!" stamelde Bertha geknield. »Moeder! hoe vurig heb ik naar dit oogenblik verlangd!"

En de koningin-weduwe hief de zoo zwaar beproefde dochter op en kuste haar de bleeke kaken met moederlijke teederheid; geheel de hofzaal was in deelnemende spanning bij dit indrukwekkend tafereel.

Witekind trad nu nader, en reikte Roland de hand, die vrijmoedig en nog immer met den koningsbeker voor Karel stond. Zoodra Bertha uit de zoete omhelzing harer moeder ontwaakte, vatte zij de hand van den koning, en als welluidende muziek klonken haar de woorden in het oor:

»Gij hebt het tijdstip uitmuntend gekozen, mijne zuster! om ons tot vrede en verzoening te bewegen; dit feest is er geheel aan gewijd: rust en eensgezindheid zullen voortaan den veeljarigen strijd vervangen. Maar

is deze lieve knaap, die zoo stoutmoedig onze halle binnendrong, en ons den beker uit de hand rukte, uw zoon?"

»Zoo is 't, mijn broeder! Hij is de vreugde mijns levens, het heil van mijn schamelen echt, die rijk was aan liefde, maar arm aan wereldlijk geluk! O, mogt gij welgevallen in hem vinden, en zijne vuist, nu reeds zoo krachtig, eenmaal het zwaard voeren tot verdediging uwer regten. Hij vergelde u rijkelijk het goede, nu weer aan mij betoond; hij worde u gelijk in moed en grijpe nog menig keer, even onverschrokken als heden, in den disch van menig vorst, die uwe magt durft weerstaan."

»Goed gesproken, zuster! uw oog gloeit op nieuw van vuur, de blos klimt weer op uwe kaken! — Uwe hand, mijn jongen! Gij zult mij voortaan dien beker volschenken en toereiken! Ja, gij zult een wakker strijder worden: die leden zijn sterk ontwikkeld, dat oog gloeit van moed en vasten wil; goed zoo, mijn jongen! Hoe is uw naam?"

»Roland, mijn koning!"

Met Bertha en den knaap aan zijne zijde, wendde Karel zich tot zijne hofgenooten, en sprak luide:

»U allen, mijne vrienden en huisgenooten! die getuigen waart van deze zonderlinge gebeurtenis, aanschouwt in deze vrouw onze zuster, op nieuw hersteld in haren rang, en onzen neef, haren zoon! Mijne gemalinne, mijne dochter en ook gij, Lodewijk! omhelst hen!"

Onder tranen van vreugde, deelde Bertha in deze opentlijke herstelling harer eer. Nu eerst was het Witekind mogelijk tot Bertha te naderen, en haar haastig te zeggen:

»Ik wensch uw geluk, vriendinne! Maar waar is Gewa? waar!"

»Daar buiten!" antwoordde Bertha, en de Saks trad driftig naar het voorportaal, waar zijne gade, Albion en zijn knecht hem toefden.

»Dochter van koning Siegfried!" sprak Witekind, na haar omhelsd te hebben, »ik heb met Karel van Frankenrijk vrede gesloten; die bittere vijand is mijn vriend

geworden; ik ben christen en zal voortaan als heirtog der Saksers in vrede en rust regeren! Deelt gij in mijn lot? of...."

»En zou ik dat niet, mijn gemaal! na de vreeselijke en bloedige dagen door ons beleefd? Ja, vrede en rust, dat is alles waarom ik smeekte, en waarnaar ik zoo vurig verlang!"

Vreugdevol leidde Witekind hierop zijne zoo zwaar beproefde echtgenoote de dischhalle des konings binnen en voor den vorst, zeggende op blijden toon:

»Ook vriendschap voor haar, mijn magtige bondgenoot! Deze vrouw is mijne gade, de dochter van Siegfried, den vorst der Denen; ook zij zal haren echtgenoot volgen in de aanbidding van uwen God! Zij deelde met uwe zuster Bertha de gevaren en ontberingen der reis."

Karel drukte de saksische heirtogin de hand, en sprak tot haar eenige woorden van dank en vriendschap. Maar nu het oog vestigende op de beide mannen aan den ingang der zaal, versomberde op eenmaal zijn blik, en met ontzettende stem riep hij:

»Albion van Holstein! Bij de eer mijns vaders! gij waagt het in mijne nabijheid te komen, gij, die uw eed hebt gebroken en den burg van Daventra geleverd in de hand mijns vijands!"

Kalm trad de Sakser nader, en boog het hoofd, terwijl hij sprak:

»Ik zal geene onschuld betuigen, waar schuld ten grondslag ligt, o vorst! maar de oorzaak tot die overgave bevond zich in uwe nabijheid. Uw hofgenoot Ganeloen was het, die alles tot den saksischen opstand heeft voorbereid, en den heirtog Witekind de middelen verschafte tot landing en het bemagtigen van den burg."

»Ganeloen!" sprak Karel met grooten nadruk; »ik wist wel, dat het godsoordeel ons heilige waarheid verkondigde; het oogenblik is daar tot straffen en loonen! Mijn heere Willem van Orangiën! voer mij Milo hier."

De koning sprak deze woorden zoo zacht, dat zij door Bertha noch Roland werden verstaan. Vervolgens zich tot een ander der hofgenooten wendende, fluisterde hij

ook dezen iets in. Karel onderhield zich nu met vele zijner gasten, die hem met vragen kwelden over Berthaas vroeger lot. Roland, reeds spoedig met zijn koninklijken neef Lodewijk goede vrienden, trok door zijn schoon en open gelaat, door vrijmoedige houding en blik aller aandacht. Bertha, den koning op nieuw naderende, waagde het thans te vragen:

»En mijn armen echtgenoot, o broeder! zal ik hem spoedig omhelzen?"

»Zie, zuster!" sprak Karel, en wees naar den ingang der zaal.

De voormalige hoefbewoner uit de omstreken van Daventra trad binnen, bleek en vermagerd, met de sporen van langdurig zieleleed op het gelaat. Als uit een bangen zonderlingen droom ontwakende, sloeg hij den blik door de zaal, en Bertha en zijn zoon bemerkende, stond hij eene wijle sprakeloos, streek zich over voorhoofd en oogen, als vergewiste hij zich van de werkelijkheid, en borst toen uit in den blijden kreet:

»Mijne Bertha! mijn zoon! o, het is dan geen droom! Ik heb u weer! Ik heb u weer!"

En zijne gade in de armen klemmende, kuste hij haar vermagerd gelaat, drukte zijn zoon aan het hart en knielde toen voor den koning, uitroepende:

»Dood mij thans vrij, koning Karel! mijne dierbaarste panden leven, en gij zijt hun genadig! De hemelsche zaligheid kan mij geen hooger heil schenken dan dit oogenblik!"

»Neen, leef, graaf van Anglante! Leef in goede vriendschap met ons allen! De tijd uwer boete was lang en zwaar, maar de tijd van uw geluk zal duurzamer wezen dan die uws leeds!"

De arme Milo staarde bij het woord »graaf van Anglante" den koning met verbazing aan; de toon, waarop deze sprak, de hartelijke uitdrukking zijns oogs, de bemoedigende gelaatstrekken van den vorst, dit alles benam Milo de magt zijne gedachten in woorden uit te drukken. Eindelijk boog zich een der mannen, die het naast bij Milo stonden, tot hem, en fluisterde:

»Graaf van Anglante! Eginhard wenscht u heil!"

»O, mijn trouwe vriend!" sprak Milo, »nog schijnt mij alles eene betoovering! Graaf van Anglante! Ik zal dan de plek mijner geringe geboorte besturen als graaf, en mijne gade hersteld zien in eer en rang; God heeft mijne vurige beden binnen de wanden mijns kerkers verhoord!"

»Gij hebt het goede gewild en in geenen deele uw vorst verraden!" sprak de koning, en zich wendende tot Ganeloen — nog immer staande tusschen de beide wachten, die hem hadden binnengeleid — »verdedig u thans, mijn getrouwe paladijn! hier staat heirtog Witekind! daar Albion van Holstein! In u school geen verraad, niet waar? Gij waart ons trouw, trouw bovenal!"

De voormalige hofgenoot des konings antwoordde niet, maar wierp een verwijtenden uitdagenden blik op heirtog Witekind, en vervolgens op Karel den grooten. De koning keerde zich tot de hofgenooten, en sprak:

»Gij ziet het, mijne getrouwen! hoe het verraad zich zelf straft! Hij, die nog kort geleden als vriend en dischgenoot nevens ons zat, staat thans hier als verrader, uw meêdoogen onwaardig! Naar den kerker met dien man — hij vergalle ons het genoegen van den dag niet!"

De beide wachten wilden den hofgenoot aanvatten, doch Ganeloen wierp ze met woeste kracht van zich, en trad eenige schreden nader tot den koning, strekte de hand tot Karel uit, en sprak met helschen blik:

»Volvoer aan mij de magt uwer wraak, koning van Frankenrijk! Gij zijt van het veld te Weichenstephan hoog geklommen, voorwaar! Naar welgevallen veroordeelt gij uwe bloedverwanten tot den bedelstaf, of plaatst hen naast u aan den vorstelijken disch! Het moge u gelukken de Saksers te bedwingen, en hun dapperen wolf te kluisteren; doch ik zeg u: uit het oosten en het noorden zullen vijanden tegen u opstaan en uw rijk aanvallen, als de ever op de kudde! Vandaar, van het Oosten zal het de halve maan der Sarracenen zijn; van ginds, van het Noorden zal het de Wodansvlag wezen,

gevoerd op de schepen der woeste Noren, en uw dwingende scepter zal...."

»Zwijg, ellendeling! Karel van Frankenrijk zal ook die woeste horden weten te verwinnen in den name Gods! Voor heden genoeg, verrader van uw koning!"

Maar nog zweeg de toorn van Ganeloen niet; hij ontrukte zich andermaal aan de wachten, en keerde zich tot Witekind, roepende:

»En gij, die met het zwaard der wrake binnen deze stad verschenen zijt, en uwe gevangene broeders als slagtvee u voorbij zaagt drijven! gij, die u verblinden liet door het poppenspel der geestelijken, gij hebt de knie gebogen voor den heerscher, gij, dwaas! in stede van hem het leven te benemen ten zoen der duizenden, gesneuveld door het zwaard der Franken. De geest uws broeders zal tegen u opstaan, en u kwellen tot de ure des doods, u rekenschap vragende van de verspeelde vrijheid uws volks. Vloek, vloek over u! Werpt niemand uwer mij een zwaard toe, opdat ik mij doode, gelijk Abbio de Saks? Ha, Bertha van Frankenrijk! ware ik uw echtgenoot, ik zou niet lafhartig hebben gebogen en in armoede naar de spade gegrepen, in plaats van naar het bloedig zwaard. Ik...." 1)

Doch niemand der gasten verstond meer wat Miloos vijand sprak; meer wachten traden toe, en sleurden Ganeloen ter zale uit. Koning Karal hief den boker, en de maaltijd werd voortgezet met hernieuwden lust en vrolijkheid.

Eenige dagen later begaf Milo zich met Bertha naar

1) Men zie over *Ganeloen* ook ALBERDINCK THIJMS *Karlovingische verhalen*. De volksoverlevering van Milo en Bertha en den bekerroof van den jongen Roland vinden geschiedkundigen grond in de nog bestaande kronijken van den aartsbisschop Turpijn, vriend en wapengenoot van Karel den grooten, uitgegeven door Reiffenberg, in zijne *chronique de Philippe Mouskes*, Brussel 1836. Het voorval met den beker is ook door den duitschen dichter UHLAND behandeld als romance.

zijn markgraafschap. De jeugdige Roland bleef aan Karels hof, en werd de dapperste wapentuur der middeleeuwen, wiens daden — prijkende in den nimbus van het wonderbare — aan Ariosto stof gaven tot diens vereeuwigd heldendicht, »Orlando Furioso."

Witekind werd van hevig vervolger der kruisdienaren en vijand van koning Karel, diens moedigste bondgenoot en getrouwste vriend.

»Hij werd," zegt professor Joseph Ranke, »een tweede apostel Paulus, een der ijverigste verbreiders des christendoms. Overigens droegen tot die verzoening bij de knellende ellende van den strijd onder zijn volk, en de langdurige onzekere toestand eens vlugtelings, onophoudelijke vervolgd, alsook zijn reeds meer bezadigde leeftijd. Sedert den gesloten vrede trad hij eerst in het rustig bezit zijns rijks, terwijl de Saksers zich van de rampen des oorlogs konden herstellen.

»Op Witekinds voorbeeld liet zich ook een tweede belangrijke hoofdeling, Albion van Holstein, doopen, en op beider voorbeeld volgde eene ontelbare menigte Saksers." 1)

En hiermeê nemen wij afscheid van de personen, die in het schoonste drama der middeleeuwen, het leven van Karel den grooten, hunne belangrijke rollen hebben gespeeld; maar wij geven hun slechts den afscheidsgroet, om hen, na eenigen overgang van tijd, weer te volgen nevens den koning, die nu weldra de keizerskroon op den schedel dragen zal, en wiens heldendaden hem verheffen tot den roem der volken, den genius der beschaving, den schepper van een nieuw volksbestaan, den christelijken held, die in honderden sagen en volkssproken tot onzen tijd voortleeft, vereerd als weldoener, heilige en profeet!

---

1) Ranke. a. v. p. 16 en 17.

ONS VADERLAND.

TIENDE DEEL.

Het noordsche zwaard werd rondgezwaaid
Met woesten overmoed;
Het graan, met noeste vlijt gezaaid,
Verging in 's landmans bloed.
De felle stormen uit het noord,
Verwoestten hoeve en schuur,
En allerwegen kreet de moord
In 't alverslindend vuur.
De Noorman droeg den hertogsstaf
In 't uitgestrekt gebied;
Wat gunsten 't frankisch hof hem gaf,
Zijn hebzucht rustte niet.
Reeds zetelde als zijn gemalin
Naast hem een rijksprinses.
En vlechtte zich als hertogin
De goudwrong in de tres.
Steeds dwong hij 's keizers zwakken geest,
Tot hooger magtbetoon,
En dong, door opstand, onbevreesd
Naar Frankrijks vorstenkroon.
Toen zuchtte 't diep gefolterd volk
Naar 't eind der slavernij,
En sleep de list haar eigen dolk,
Gewekt door 't magtwoord: *vrij!*
De Noorman viel, de nacht verdween,
De lange bange nacht,
En de *eerste* morgenster verscheen
Van Hollands gravenmagt!

P.

Gedrukt bij P. M. VAN DER MADE.

ONS VADERLAND.

Historisch-Romantische Schetsen uit de Vaderlandsche Geschiedenis

Van de vroegste tyden tot op heden.

DOOR

G. Engelberts Gerrits.

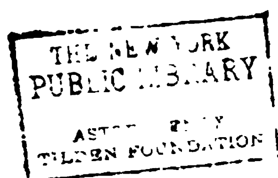
Met medewerking van eenige vaderlandsche geleerden en letterkundigen.

Deel 10.

Lith. v. Desguerrois & Cº

AMSTERDAM,
P. M. VAN DER MADE.
1860.

EEN WOORD

BIJ HET VOLEINDEN VAN HET TIENDE DEEL.

Wij vergisten ons niet in den smaak onzer landgenooten, toen wij, vóór vijf jaren, dit werk aanvingen: de algemeene deelneming overtrof zelfs verre de verwachting en strekte tevens tot bewijs, in welke ruime mate de liefde voor den geboortegrond met de zucht om te kennen al wat onze voorvaderen betreft, onder ons blijft heerschen. Wij mogen alzoo bij het voleinden van dit tiende deel — waarmeê de aloude geschiedenis *onzes vaderlands is voltooid — de pen niet nederleggen, zonder onzen welgemeenden dank te betuigen voor de krachtige ondersteuning, welke wij bij de bearbeiding onzer moeitevolle taak mogten ondervinden.*

Rijk waren de beelden, grootsch van omvang en beteekenis, die in dit breede tijdvak — ruim tien eeuwen — ons voor den geest zweefden, sedert de Kimbren door den watervloed van hier werden verdreven en den dood vonden onder het romeinsche zwaard, verre van dezen grond, die hen korten tijd had gevoed en gehuisvest. Door krachtige volksstammen, de Friezen, Batavieren en anderen, vervangen, zagen wij deze vrijheidlievende volkeren allengs door de forsche slagpennen

van den romeinschen adelaar overvleugelen en de zon hunner vrijheid ondergaan: van bondgenooten vernederd tot slaven. Gefolterd, in ketenen gekneld als de moedige leeuw, toefden zij slechts op de stem, die den wraakgalm zou aanheffen, en op de hand, welke de banier des opstands zou kunnen voeren. Claudius Civilis, de Hannibal onzer vaderen, verbrak het vernederend slavenjuk, dat de vreemdeling zijnen landgenooten had opgeworpen, — en de oude vrijheid herleefde als voorheen.

Ja, Romes glorie ging onder; slechts de sporen harer voormalige wereldmagt bleven achter op der vreemden grond. Ginds, uit den immer magtiger wordenden volksstam der Franken, staat een man op, die de laatste legioenen op onzen grond verdelgt, en de kruisvaan heft aan de spitse zijns heirs: zijn naam is Hlodwig. De zoo woeste als moedige Frankenkoning sticht zijn troon op de puinhoopen van de verbroken magt der Romeinen, en het gewigtig tijdperk der frankische heerschappij breekt aan. Hier en daar ontluikt de schoone bloem der christelijke beschaving en komt aanvankelijk tot bloei, maar heidendom en barbaarschheid verstikken haar weder; de ster des christendoms gaat herhaaldelijk onder in den bloedigen nacht der merovingische gruwelen, of hare stralen stuiten af op de hardnekkigheid der aanbidders van Wodan en Thor.

Maar door worsteling ontwikkelt zich te meer de kracht. In de eenmaal aan de germaansche goden gewijde bosschen ruischen de voetstappen der verkondigers van het christelijk geloof; hunne bijlslagen weergalmen binnen de wouden, de heilige eiken vallen en worden dienstbaar gemaakt tot pijlers van kapellen gewijd aan den eenigen waren God. Het bloed der moedige kruisdienaren kleurt den grond, zij vallen als offers van hun heilig werk; maar het voorbeeld wekt, en met grooter kracht, met sterker aandrang zetten hunne volgers de taak voort, met zoo veel moed en zelfopoffering aangevangen.

En het behaagde der Voorzienigheid, de pogingen dezer moedige ijveraars te zegenen, om eindelijk de leer des heils en der kennis in de plaats te doen treden van bloedige offers. Dààr staat uit het magtig geslacht der frankische koningen een man op, die den nacht der middeleeuwen verheldert als eene

prachtige komeet, op eenmaal verschijnende aan den duisteren winterhemel. Karel de groote voltooit wat door sommige zijner voorgangeren is begonnen; de grenzen van het Frankenrijk breiden zich al verder en verder uit; alom verheffen zich de tinnen der bedehuizen aan den waren God; alom knielen de voormalige heidenen in witte doopkleederen voor het altaar, en zelfs de woeste Noor blijft niet langer onbekend met de leer des heils.

Doch ook na dezen schoonen zonneglans volgt weer sombere nacht: stormen uit het noorden dringen aan, de verwoestende hand der bloedgierige zeeschuimers — die juichten bij het loeijen der orkanen, wier ligte vaartuigen langs de golven zweefden als de meeuwen, aangierende op het strand — brak ten deele het schoone gebouw af, door de scheppende hand des grooten keizers gesticht. Zijne zwakkere opvolgers wekken door onderlinge tweedragt de stoutmoedigheid der roovende vreemdelingen, en bevende zendt de landzaat de bede ten hemel: »Heere! verlos ons van den Noor!"

Te midden van zoo veel tegenstand en gedurigen strijd, gevoelden de frankische vorsten dringend de noodzakelijkheid, om de verschillende deelen huns rijks aan het bestuur op te dragen van mannen, wier trouw hun was gebleken, wier moed en kracht de rust des rijks konden bewaren, wier zwaard en schild hen steunde op den vaak zoo fel bestreden troon: het tijdvak der groote leenen brak aan, en tevens voor ons vaderland dat van het grafelijk bestuur.

Tot zoo verre hebben wij met dit tiende deel onze taak afgewerkt. Wij hebben getracht al de belangwekkende voorvallen, welke elkaar in dit grootsch tafereel als verdringen, naar volgorde en met historische trouw weder te geven in de kleur des tijds, de geschiedenis geenszins opofferende aan de romantiek. Wij schetsten de gewoonten en zeden der verschillende volksstammen op onzen bodem volgens de beste bronnen, welke ons daartoe ter hand kwamen. En in hoe verre wij daarin mogten slagen, zij aan het goedgunstig oordeel onzer lezers en der onpartijdige kritiek aanbevolen. Intusschen voegen wij bij het: Censure me in your wisdom," *onzen bescheiden dank voor de algemeene goedkeuring, ons bij dezen gemeenschappelijken arbeid te beurt gevallen.*

Met nieuwen lust vangen wij dan ook het schilderachtig tijdvak onzer graven aan, daartoe ons werk bij voortduring stellende in de hoede van onze geschiedlievende landgenooten, met de verzekering, dat hunne krachtdadige ondersteuning ons onmisbaar blijft, en ons een sterke spoorslag wezen zal om dezen arbeid onvermoeid voort te zetten en naar waarde te voleinden.

G. ENGELBERTS GERRITS.

Arnhem,
24 Julij 1860.

INHOUD

VAN HET TIENDE DEEL.

OLAW DE VADERMOORDER.

Tafereelen uit het laatste levensperk van keizer Karel den grooten en Godfried den Noorman.

INHOUD.

DIDERIK EN GEWA.

Olaw de Vadermoorder.

TAFEREELEN UIT HET LAATSTE LEVENSPERK VAN KEIZER KAREL DEN GROOTEN EN GODFRIED DEN NOORMAN.

I.

De bouwval van het slot Hermana.

Volge ons de lezer naar het vlek Groot-Hermana, omstreeks drie uren van Harlingen en twee van Franeker gelegen, op geringen afstand van den zeeoever, het laatste plaatsje van het Barradeel aan de grensscheiding van den zuidhoek.

Groot-Hermana was reeds in de vroegste dagen van Frieslands adelmagt eene state van ruimen omvang en uitgebreide bezittingen; want men leest in de oudste kronijken des lands: »Een ongemeen hooge watervloed dreigde Friesland op den eenentwintigsten van Wintermaand, des jaars achthonderd en zes, met een geheelen ondergang. Eene menigte menschen en vee kwam om in de golven, door wier geweld de kerk van Minnertsga en het slot Hermana ineen stortten. Een groot gedeelte van de muren van Esonstad — een stedeken aan de Lauwers — en vijfendertig huizen werden omgeworpen. Lang bleef het water staan op de velden, waardoor de

winterzaaijing verstikte en geen zaad voor zomervruchten in den grond kon gebragt worden. Hieruit ontstond een hongersnood, welke men zegt de grootste geweest te zijn, dien dit gewest ooit ondervonden heeft." 1)

In de dagen dat ons verhaal aanvangt, was het eerst drie jaren geleden dat zoo groot een nood dit deel van het bloeijend Friesland teisterde: alom nog vertoonden zich de sporen dier bezoeking; hoeven en stinsen lagen verwoest, menig akker bleef onbebouwd het onkruid ter prooi; het was alsof over die streken een geest van verschrikking de leed- en gebrekverspreidende wieken had uitgeslagen en er een vloek rustte op geheel het landschap.

Zoo ook was 't: de markgenoot ontvlood dit onherbergzaam oord, door dijk noch zeewering beschermd, en vertrouwde de vruchtbare zaadkorlen niet meer aan een bij herhaling zoo zwaar geteisterden bodem; nogtans zou de onverzwakte ijver onzer vaderen, in den strijd met de zee — welke hun onophoudelijk den grond betwistte, dien zij eens had ontbloot — hen wel andermaal naar de verlaten dreven hebben teruggevoerd, om de worsteling te hervatten, zoo daar niet sedert korten tijd, nog op andere wijze, de dood en het verderf de kaken hadden gesperd, alom onheil en verwoesting dreigende: Hermana en geheel Barradeel waren de schuilhoeken geworden van den gevreesden plonderzieken Noorman.

Er was in het Noorden een man opgestaan die, meer dan immer een zijner voorgangeren, zich ten doel stelde, om de woeste plondertogten naar de kusten van Friesland en Saksen te vervolgen: zijn naam, Guodanfred — Godfried — waarvoor wij thans *Godsvrede* zouden zeggen — was in de grootste tegenspraak met zijne handelingen en zijn karakter. Koning over een magtig deel van Denemarken, gebied voerende over eene schrikwekkende zeemagt, tegen welke die der Franken niets vermogt; ongemeen woest van aard en ondernemend, was het deze zeekoning vooral, die de baan opende van die

1) Winsemius, *kron. van Friesland*, p. 39.

wilde togten, welke gedurende twee eeuwen als stormvlagen de bloeijendste akkers teisterden, de welvaart van ons land stremden en zóó grooten schrik onder de landzaten veroorzaakten, dat in de negende eeuw bij elke plegtige zamenkomst tot God de bede werd opgezonden: „Verlos ons, o Heer! van de woede der Noormannen!" en zelfs nog leeft het woord in onzen mond, dat de herinnering tot hen terugvoert 1).

Het was in het jaar 808, toen Godfried de Noorman den eersten togt herwaarts ondernam en de Abdoriten — een volksstam, oude bondgenooten der Franken, wonende tusschen Wezer en Elbe — beoorloogde. Middelerwijl Godfried den schrik verspreidde aan deze zijde van Karels staten, trok Godfrieds zoon, de jarl Olaw, met zijne wapenturen naar Friesland, vermoedelijk destijds van een aanzienlijk aantal strijdbare mannen ontbloot, die Saksen trachtten te dekken of de Abdoriten bij te staan. Eene algemeene verslagenheid bragt Olaws inval onder de Friezen teweeg, doch met de kracht der wanhoop trokken zij hem tegen en verdreven hem tot de Eems, versloegen zijn leger en kleurden de golven van dezen stroom met het bloed hunner geduchte vijanden, die allen geofferd werden aan het zwaard.

Maar gelijk eene bende wolven, welke bij tegenstand met te meerder kracht den aanval waagt, keerde ook Olaw terug in spijt zelfs dat zijn vader door den zoon van keizer Karel tot over de Elbe was verdreven. Godfried vergezelde hem, en Friesland was andermaal het oord waar men landde. Twee honderd bodems, met wraakademende Noren bemand, snelden als hongerige gieren op de kusten aan, en het tooneel van moord en verwoesting nam op nieuw een aanvang. Karels stadhouder over Friesland, Rerik genaamd, die de Noren met een leger Friezen tegentrok, werd door Godfried met eigen hand gedood en

---

1) Het woord *norsch* toch stamt af van *noordsch*, dat wij nog heden voor *stuursch* bezigen, even als het woord *barsch* van *barbaarsch*. Ook de Fransche benaming *norois*, waarmeê onze naburen de Noren aanduidden, staat bijkans in klankluiding gelijk met hun naam.

zijne krijgers op de vlugt gejaagd. Als de vernielende stortvloed, die kort te voren de kusten bestookte en met teugelloos geweld de velden overstroomde, was ook de verdelgende kracht der Noren. Grijzen noch kinderen werden gespaard; niets bleef veilig voor hun moordend wapen, en de inwoners, bijkans van alles beroofd, moesten daar te boven nog eene schatting opbrengen van honderd ponden zilvers. Godfried beschouwde Friesland reeds als wingewest en grondde zijn regt niet alleen op het zwaard, maar ook op zijne afkomst, wijl hij van moeders zijde afstamde van koning Radboud, den hardnekkigen bestrijder des Christendoms.

Het is na deze gebeurtenissen, te midden van algemeene ramp, dat ons verhaal den vriendelijken lezer verplaatst en wel in de nabijheid van den zoo zeer door watervloed geteisterden stins Hermana.

Het was in den aanvang van *Osturmonath* — April — toen het *Oster-* of Paaschfeest inviel, welk jaardeel nog den ouden naam droeg naar de maangodin Ostara, dat langs het zandpad, 'twelk van Minnertsga naar Hermana voerde, een jeugdig ruiter reed, gevolgd door een viertal mannen, die te voet gingen en met langzamen tred de hoefslagen volgden van het in telgang voorttredend paard.

De ruiter kon niet ouder zijn dan even twintig jaren; hij was van krachtvollen bouw en bezat een open blozend gelaat, gesierd met blonde haarlokken en baard, in kleur gelijk aan het vlas. Zijn groot helder oog was lichtblaauw, en blanke tanden kwamen, telkenmale als hij sprak, van onder de blonde knevels te voorschijn. Zijn hoofd werd gedekt door eene wollen karpoets, met bont omzoomd. Een schubharnas omsloot zijne breede schouders, doch daarover hing een scharlaken rood kleedingstuk zonder armen, dat den naam *jupe* droeg 1) en waarvan het duitsche woord *jope*, voor keurslijf of corchetje,

1) Zie MAGNUS, *Berfoets saga* C. 27. BENECKE MÜLLER, *mittelhochd. Wörterbuch* I. 774.

nog afstamt. Om de middel droeg de jeugdige krijgsman, naar oud noordsche gewoonte, een *tanbelti*, tandengordel, uit aaneengeregen evertanden zaamgesteld, en waaraan een breed zwaard hing zonder scheede. Zijne naakte armen waren getooid met kostbare ringen, en zijne voeten, tot de kniën bloot, sloten in kleine bonte laarzen met koperen haakjes toegehecht. Het aschgraauw paard dat hij bereed klingelde bij elken tred van de vele schelletjes en zeehoorntjes waarmeê hoofdstel en gebit waren gesierd; de krachtvolle vuist des jongelings omvatte eene zweep uit leder gevlochten, welke hij nu en dan door de lucht liet klappen, zoodat de vogels uit het hout bezijden het pad verschrikt opvlogen. Bij elken zweepslag huiverden achter hem de vier mannen, wier uiterlijk bleek was en somber en die menigmaal op den jongeling een blik wierpen, diepen haat en woede kenteekenende. Hoewel hunne kleeding sporen droeg van vroegere welvaart, was die echter gescheurd en beslijkt; niet het minste hoofddeksel beschermde hunne haarlokken, telkenmale door den guren zeewind opgewoeld. Een hunner, een grijsaard van zeventig jaren, beefde van koude en leunde op den arm van een jongeren man, ongetwijfeld zijn zoon; zijn gescheurde mantel liet hier en daar de naakte leden zien, en gelijk de drie andere togtgenooten, ging hij barrevoets. Vreemd bovenal was het dat elk hunner een houten band om den hals droeg, aan de achterzijde met een scharnier en aan de voorzijde met een slot vastgehecht.

Deze kloeke ruiter was Olaw, zoon van koning Godfried, reeds op dien jeugdigen leeftijd onder zijne landgenooten den bijnaam *illugi*, *onbuigzame*, dragende. De vier mannen achter hem, waren Friezen, weleer dienstknechten van den stins Hermana, doch thans niet meer dan de honden van hun jeugdigen overweldiger en de houten halsbanden dragende, als vernederend teeken hunner slavernij.

Langzaam zonk de zon achter de blonde baren der zee, verguldende de zoomen der driftig voortjagende wolken. In het geboomte, reeds met de groene sprietjes

van den liefelijken lentedos getooid, verkondigde het gesjilp der vogels den naderenden zomer; de leeuwerik verhief zich zingende boven het groene veld en de kievit streek in golvende vlugt neder op zijn nest verborgen in het jonge gras. Het was een dier avonden welke, hoewel nog guur en nevelig, in een aangenaam oord het gemoed verkwikken door het denkbeeld aan het naderend natuurgenot van den zegenrijken zomer, en den winter doen vergeten met zijn killen adem en huiveringwekkenden mantel van sneeuw en ijs.

Op geringen afstand van Olaw en zijne vier togtgenooten, verhieven zich de boomtoppen van het woud achter den stins Hermana. Hier en daar bespeurde men nog de half omgeworpen muren van hoeven en hutten door den watervloed vernield, en ontwortelde boomen, door de kracht der zee ten deele bedolven in het strand. Het steenen huis dat den naam Hermana droeg en nu slechts ten halve bewoonbaar was, vertoonde aan de zeezijde een zoo deerniswekkenden bouwval en de kleine woningen rondom zulke droeve puinhoopen, dat alleen de ruwe Noorman besluiten kon dit oord tot woning te kiezen, zonder de hand uit te strekken om eenigzins te herstellen wat door de magt der golven vernield was. De dalende nevelen van den voorjaarsavond en het eentoonig gesjilp der spreeuwen, gepaard met de schelle kreten van raaf en meeuw, gaven aan dit oord des te meer een onherbergzaam uiterlijk, en deden de zoete aandoeningen, door de ontwakende lente gewekt, overgaan in weemoed en vrees.

Olaw scheen op dit alles geene acht te slaan; zijn oog blikte, al voortrijdende, op eene vlag, wapperende van de verbrokkelde tinnen van den stins: het was een wit doek waarop eene raaf geschilderd stond, het onheilspellend zegeteeken der Noren.

Het voorplein van het steenen huis, dat naar friesche gewoonte geheel uit geelsteen was opgetrokken, en een veruitgestrekt vierkant besloeg, was vóór de overstrooming blijkbaar omzet geweest met houten staketsels, door den vloed her- en derwaarts heengespoeld. Vroeger was

de stins omringd door eene gracht, thans geheel met zand en puin gevuld, en de zware draaibrug, die er weleer overvoerde, lag mede verbrijzeld; de Noren hadden slechts zware planken over de gracht geworpen, om den toegang naar het huis te vergemakkelijken.

Toen de ruiter en zijn deerniswekkend geleide aan den stins kwamen, hoorde men van het dak des huizes drie schelle horengalmen, de komst van den heer aanduidende.

Olaw reed over de noodbrug, de vier mannen volgden; een hunner vatte het paard des Noormans bij den teugel, en geleidde het met gebogen hoofd over het plein langs de verschillende steenbrokken en staketsels, welke daar verspreid lagen, zoodat het paard onmogelijk zonder hulp den ingang van het huis had kunnen naderen.

Aan de breede poort gekomen, waaraan nog slechts eene deur hing — de andere lag ter zijde ineengestort — hielden ros en ruiter stand. Olaw wierp een vreeselijken blik op het drietal friesche mannen, liet het oog lang op den grijsaard rusten, en daar diens blik eene korte wijle uitdagend op hem gevestigd bleef, hief hij de zweep, en gaf den van koude rillenden man een zoo geduchten slag over het gelaat dat hij brulde en knarsetandde van pijn: de grijsaard drukte de beide vuisten op de borst, ongetwijfeld om zijne woede te bedwingen en bromde tevens eenige onverstaanbare woorden.

»Zwijg, vader! zwijg!" fluisterde de jonge man, nevens hem, »het uur der verlossing zal niet immer uitblijven; het zwaard van keizer Karel is magtig, en heer Fyko van Hermana heeft hier een dierbaar pand."

»Bukt!" riep de jonge Noor, andermaal de zweep heffende, »bukt, honden!" —

De drie mannen sloegen de armen over de borst en bogen het hoofd ter aarde; nu sprong Olaw van het paard, en hunnen rug tot voettrede bezigende, stapte hij op den grond, wierp nogmaals een woedenden blik op de ongelukkigen, en stapte de breede poort van het slot binnen.

De mannen zagen hem bevend na, terwijl degeen die

den teugel had gehouden, het paard voortleidde; de grijsaard, het gelaat nog met de hand bedekkende, om zoo mogelijk de pijn te verzachten, sprak op klagenden toon:

»En dit, mijn zoon! is het lot der vrijë Friezen! eene vernedering erger dan de dood! Van have en goed beroofd, gesmaad en vertrapt, arm, ellendig en levende als de hond in het hem aangewezen hok!" En het hoofd schuddende, wees de oude man op een lagen vierkanten ingang, insgelijks van deur beroofd en in een kelder beneden het slot uitkomende. Zijn zoon en diens lotgenoot voorgaande, trad de oude man het duister verblijf binnen. Het was een keldergewelf, dat vroeger tot bergplaats had gediend, doch nu door de heerschzieke overweldigers van Frieslands kust gebezigd tot woning voor de arme krijgsgevangenen, die hunne meesters moesten dienen en een leven leiden, beklagenswaardiger dan dat van een sarraceenschen slaaf in de handen der trotsche Galliërs 1).

Olaw ging met fieren tred door de sombere gangen van den half verwoesten stins; het reeds schemerend avondlicht zonk flaauw door de kleine vensters, waarvan de luiken openstonden, en eene koele zeelucht joeg den binnentredende in de vochtige gangen eene huivering aan.

Toen Olaw zich aan den voet bevond van een trap, naar boven geleidende, nam hij den kleinen met koper beslagen hoorn van de zijde, en blies er een doffen toon op. Zoodra de hoorn door het slot klonk, hoorde men eene deur openen en eene oude vrouw, wier gelaat geel en rimpelig was en wier grijs oog listig gluurde als dat eener kat, vertoonde zich aan de boventrede.

»Bij alle disen! (schikgodinnen) de jarl weer terug en alleen! alleen! Is mijne goede meesteresse Sigfrida niet op de afgesproken plaats gekomen?"

---

1) Men zie over de grievende mishandelingen door de Noren in Friesland den bewoners aangedaan, WESTENDORPS *Jaarboeken van Groningen*, I, bl. 106. Andere overleveringen leven nog voort in den mond des volks.

»Neen, Helda!" de trappen opgaande, wees hij op de deur welke de oude vrouw was uitgekomen, en vroeg: »Zij is daar?"

De oude kuste eerbiedig Olaws hand en knikte glimlagchend, terwijl zij zeide:

»Mijn edele heer en meester weet hoe zeer hij een schat aan de oude getrouwe Helda kan toevertrouwen. Sika van Hermana kan geene betere bewaakster hebben dan mij. Wat is het toch jammer, jarl! dat zij eene Christin is. Ik heb haar heden willen vermaken met het wigchelspel, maar zij wees de runenblokjes huiverend van de hand zeggende dat het uitvindingen waren van den duivel."

Olaw gaf geen antwoord, maar stapte met haastigen tred binnen en stond in een ruim vertrek, dat alleen licht ontving door een hoog tralievenster. Meubelen waren er bijna niet aanwezig, alleen eenige houten zetels, eene tafel en eene sponde met kostbare dierenvachten overspreid. Aan de tafel zat eene twintigjarige maagd in de friesche kleederdragt. Een lang gewaad dragende van bruin laken, zóó kostbaar in dien tijd, de lange zachtblonde haarlokken met gouden hoofdijzers zaamgehecht en op de borst een boezemdoek met paarlen en zeeschubjes kunstig bestikt, viel het bij den eersten blik niet te betwijfelen of zij was van hoogen rang. Haar zacht en lieftallig gelaat was bleek als de witte wanden van het vertrek, en eene blaauwachtige groeve onder het oog verried, dat menige traan daaruit was ontvloeid. De Friezinne zat met het hóofd in de hand geleund en staarde onafgebroken ten gronde. Het gesprek aan de deur en het onstuimig binnentreden van Olaw deden haar verschrikt opzien en hare bleekheid werd nog erger toen zij den jongen Noor voor zich zag.

Olaw bleef staan, en een trotsche glimlach speelde op zijne lippen, toen hij de schoone slanke maagdegestalte dus gebogen aanschouwde; hij rustte met de kin op de vuist waarin hij de zweep gekneld hield, en steunde den elleboog met de linkerhand; op deze wijze beschouwde hij de schoone jonkvrouw geruimen tijd, trad toen nader,

en sprak: »Sika van Hermana! waarom verkiest gij toch dit vertrek?" —

»Omdat, als ik u gezegd heb, hier mijne moeder stierf?" antwoordde de schoone jonkvrouwe.

»Het is hier koud en ongemeubeld! Boven is immers een veel beter en gemakvoller kamertje, door de oude Helda gereed gemaakt."

»Hier is de kamer der droefenis en ik zal hier weenen zoolang God het wil; ik verlang geene goedheid van de overweldigers en beulen mijns lands. Mijne arme vrienden en voormalige huisgenooten slijten daar beneden hunne dagen in een verblijf, waar mijn vader zijne brakken niet zou gesloten hebben, en hunne voormalige meesteresse wil ontberen gelijk zij."

Het oog van Olaw bliksemde van drift terwijl de schoone Sika deze vrijmoedige woorden sprak; maar of het eene bijzondere magt ware welke zij op den Noor oefende, of dat de eerbied die den Scandinaviër doorgaans voor het vrouwelijk geslacht bezielde hem bedwong, hij gaf die drift den lossen teugel niet, en zeide:

»Beulen en dwingelanden, schoone Sika! meesters, regtmatige meesters en overwinnaars. Heerschen wij hier niet door de magt van het zwaard? Heeft ook vóór ons de frankische keizer hier niet door het zwaard geheerscht? En had Karel, onze doodsvijand, meer regt op deze oorden dan wij er op bezitten wien het bloed van koning Radboud door het hart stroomt?"

»Koning Radboud heeft het volk gelukkig gemaakt, hoewel hij heiden was gelijk gij: Olaw en de zijnen vertrappen het en geeselen het ten bloede."

»Ongehoorzamen moeten getuchtigd worden, schoone Sika! en gij zijt krijgsbuit en ons wettig eigendom. Waarom heeft uw vader de dwaasheid begaan om met een nietig hoopje volks de kans te wagen tot herwinning van dit huis, en waarom zijt gij hem gevolgd op dien onbezonnen togt?" —

»Omdat het mijn pligt was; omdat ik, wanneer hij viel of gewond werd, het dierbaar vaderbloed wilde stelpen of zijn laatsten blik en ademtogt opvangen,

zoo zijne moedige heldenziel tot God geroepen werd."

»Hij vlugtte!" —

»Voor overmagt; ook de ever vlugt voor de menigte brakken en jagers. Maar ik heb het u gezegd, Olaw! hij zal terugkomen, en wel gesteund door des keizers magt."

De Noor antwoordde niet, maar zette zich op een zetel, in de nabijheid van Sika. Zijn gelaat nam allengs eene zachtere uitdrukking aan, en hij liet het oog een geruimen tijd rusten op de schoone trekken der friesche jonkvrouwe. Bemerkende, dat zij te vergeefs de tranen zocht terug te dringen, die in haar oog parelden, ving hij aan:

»Ik wenschte, dat ik met uw vader vriendschap sluiten kon, en gij eindelijk uwen haat tegen mij niet langer bot vierdet. Bemin mij, Sika! en wij zullen gelukkig wezen. Ha, mijne schoone! bij den adem van Njord, den god onzer woeste zeeën, gij zult geëerbiedigd worden door elk mijner lijfeigenen en knechten, als waret gij eene godin uit der goden Glansheim. Friezen en Noren, schoone Sika! zijn in afkomst, taal en gewoonten, in zucht naar vrijheid en fierheid één, en het kan voor de dochter der Hermanaas geene schande wezen, wanneer zij zich vermaagschapt aan het bloed van Radboud, eenmaal uw grootste koning."

»Geene Christinne mag den huwlijksband sluiten met een zone Odins. Op geringen afstand van hier ligt het door uwe mannen verwoeste klooster Lidlum: het was dààr, dat ik onder de zorgen eener verstandige vrouwe in de vreeze Gods werd opgevoed, en Sika van Hermana sterft veeleer onder de kwellingen van de vijanden haars lands, dan dat zij Hem verloochent, bij Wien hare zaligheid ligt!"

»Ik twist niet over uwe godsdienst; wij, Noren, kwellen ons de hersenen niet met zaken, welke alleen onze priesters beslissen mogen; en, dient gij de hemelmagt der Christenen, ik zal die der Noren eerbiedigen; dit, schoone Sika! verhindert onze verbindtenis niet!"

Een doordringende blik was het eenige antwoord der jonkvrouwe van Hermana; zij huiverde alleen bij het

denkbeeld, om haar leven, nog kort geleden zoo kalm, op den voorouderlijken stins, te wisselen met een lot verbonden aan dat eens woesten noordschen krijgsmans, al ware hij ook de vijand haars vaders niet geweest.

Toen Sika haren overweldiger met geen antwoord verwaardigde, en deze dit stilzwijgen voor dulding en onderwerping aanzag, ving hij op nieuw aan:

»Weet gij het doel, schoone Sika! waarom ik heden een togt van eenige uren deed?"

»Waarom heb ik dit te weten?" vroeg de jonkvrouwe onverschillig.

»Omdat ook gij er belang bij hebt; gij zult weldra dit huis niet meer alleen bewonen. Nog eene andere zal, hoe ongastvrij deze woning ook moge wezen, weldra een dezer vertrekken als het hare beschouwen. Ik hoop, dat zij u spoedig eene goede vriendinne moge zijn, en gij haar tot troost zult worden; ook zij is ongelukkig!"

»Maar, mijn God!" riep Sika verbleekende, »is er dan nòg eene van Frieslands vrijë dochteren in uwe magt gevallen? Zal dit huis mijns vaders ook nog weergalmen van het weegeklag eener deelgenoote in mijn lot?"

»Neen, Sika!" hernam Olaw, en de stem van den ruwen Noor werd teeder en zacht; tranen vloeiden over zijn ruig gelaat: »zij, die aldra dit huis met u deelen zal, is mijne moeder!"

»Uwe moeder?" vroeg Sika verwonderd.

»Niemand dan zij, jonkvrouwe van Hermana! Het is om harentwille, dat ik heden naar Minnertsga ging, alwaar mij eenig berigt van haar zou toekomen. Zij was nog kort geleden eene der gelukkigste, schoonste en fierste vorstinnen van het rijk der Noren en Denen; thans kan zij den naam van de ongelukkigste dragen. Mijn vader heeft haar verstooten, hij vergeet haar in de armen van eene andere!" en plotseling aan drift of weemoed onderhevig, als het karakter was der meeste Noren, stond Olaw in hevige gemoedsbeweging op, ging de kamer op en neder, en morde:

»Geen vrede meer tusschen den vader en den zoon!

Geen vrede meer tusschen ons vóór mijne moeder in hare regten hersteld is, en de vrouw, die haar de liefde mijns vaders ontstal, terugkeert in hare nietigheid. Onder mijne bescherming zal mijne dierbare moeder wederkeeren, en ik Godfried dwingen met het zwaard in de vuist, om de vrouw te eeren, die het leven schonk aan zijnen zoon. En gij, Sika! troost haar, wees haar eene vriendinne, en sluit ook met mij vrede. Olaw, de Deen, zal voor u een opregt vriend wezen, en al mogen anderen hem den onbuigzame noemen, hij zal het voor u niet zijn. Hij zal u eeren en liefhebben, schoone Sika! zoo waar wij gelooven aan Odins oppermagt!"

»Zend mij in dit geval terug aan mijn grijzen vader, die, God weet waar, met zijne weinige getrouwen rondzwerft en weent om zijne dochter, het eenigste levensgeluk, dat hij op deze wereld kent. Wees verbiddelijk, wees een edelmoedig vijand, en ik zal u zegenen tot mijnen dood!"

»Nooit, Sika! Gij zijt krijgsbuit en mijn wettig eigendom. Al wat wij met het zwaard veroveren, is het onze voor goden en menschen: zou ik een schat afstaan, zoo benijdenswaardig en schoon als gij?"

Een luid gerucht, door een aantal mannenstemmen aangeheven, klonk eensslags van rondom; ook een schelle hoorngalm drong door dit verward geschreeuw. Zonder zich nu verder om Sika te bekommeren, ging Olaw naar beneden, en trad het voorplein op van den stins. Tot zoo ver het oog naar den zeekant reiken kon, bemerkte men een aantal Noren, die in wilde drift den stins naderden, allerlei eetwaren en goederen dragende: sommigen dreven koeijen en schapen naar den stins, en anderen geleidden een tal geboeide mannen, vrouwen en kinderen, die met de hevigste wanhoopskreten zich kromden onder zweepslagen. Aan het strand, dat een gering aantal schreden van Hermana was verwijderd, bespeurde men de noordsche schepen, met koper beslagen voorstevens, en bontgekleurde zeilen voerende. Het zijn de roofkielen der wilde zeeschuimers, onder bevel staande van Olaw den onbuigzame, den woesten jarl,

die sedert eenige dagen andermaal de kusten van Friesland teistert met roof en moord.

Belangrijk moet ook thans hun buit wezen; want Olaws oog schittert van roofgenot, en goedkeurend knikt hij den aanvoerders toe. De buit bestaat vooral uit koren, vlas en gesponnen lijnwaad; de schepen schijnen zwaar beladen; want telkenmale komen er nog Noren op het zandig strand nieuwen buit aanvoeren.

Op een vragenden blik van Olaw, steekt een van de hoofdlieden der bende den wijsvinger uit naar den kant waar thans Harlingen uit de zeegolven rijst: deze plaats bestond toen nog niet, maar omstreeks die plek verhieven zich eene menigte hoeven, welke, als 't ware, op zich zelven een uitgestrekt dorp vormden, en bewoond werden door een groot aantal Friezen. Deze hoeven behoorden aan Camminga, een edel friesch geslacht, welks nazonen nog bestaan; zij geboden als heeren over het eiland Ameland, en bewoonden in lateren tijd, even buiten Leeuwarden, een adellijk slot, dat zelfs halsregt oefende over den daaronder behoorende landsban.

Al die woningen, liggende te midden van goeden akkergrond, worden door de landzaten van Westraga — dus heet dit deel van Friesland — de hoeven van Camminga genaamd. Zij zijn beroemd om het deugdzame doek, dat door de dienstlieden geweven wordt, zoo zelfs, dat de hoefbewoners van Camminga er hunne landpachten en andere onkosten meê kunnen voldoen 1).

»De roode vlag waait er vrolijk!" riep Olaw met hatelijken lach, terwijl zijne blanke tanden geheel door de blonde knevels werden ontbloot. Het was zoo als de hoofdman bedoelde: de vlammen woedden boven de daken der rijke hoeven rond, en de sterk opwakkerende zeewind dreigde het geheele vlek met vernietiging; de Noren hadden, als naar gewoonte, hun spoor met vuur en bloed geteekend, en dit deel van Frieslands kust was geenszins verschoond gebleven.

---

1) Het oude vlek Camminga is thans Kimswerf bij Harlingen. Zie VAN DEN BERGHS *middel. nederl. geogr.*

Naauwelijks had Olaw deze woorden gesproken, of zijne aandacht werd van de brandende hoeven afgetrokken door eene scherpe mannestem, die hem toeriep:

»De roode vlag waait er vrolijk, Olaw illugi! maar, bij God en onze vrijheid, zij zal er niet ongestraft waaijen! Sikko Camminga heeft vrienden, en deze vrienden hebben zwaarden, welke zoo goed den weg naar het hart eens vijands kunnen vinden, als de wapenen van den Noor!"

Hij, die dus sprak, was een forsch jongeling, oogenschijnlijk van gelijken leeftijd als Olaw. Een kort blaauw lakensch kleed, hem reikende tot de kniën en met schapenvacht omboord, bedekte zijne schoon gevormde leden; het onderdeel zijns ligchaams stak in hozen van geitenleder, eindigende in laarzen met koperen haakjes: een gordelriem, waaraan eene ledige dolkscheede hing, omspande het middellijf; zijn gelaat was bloeijend en fier; de hevige woede, welke het kleurde met hoogen blos, verhoogde die schoonheid, en de ongedekte donkerblonde haren, door den wind rondom zijn aangezigt gezweept, gaven het een zoo vreeswekkend aanzien, dat ieder ander dan een Noorman er voor zou hebben teruggebeefd. Nogtans zou die vrees overbodig geweest zijn: de jonge Fries was geboeid.

»Zijt gij Sikko Camminga?" vroeg Olaw, zonder van houding te veranderen; en reeds de vuist om den stok zijner zweep klemmende, gaf hij blijk gereed te zijn, om den jeugdigen frieschen edeling, hoe weerloos hij ook wezen mogt, met zijn vernederend straftuig een gevoeligen slag toe te brengen.

»Gij vraagt naar hetgeen ik zeide, vrijbuiter!" riep Sicco.

»Mensch!" bulderde Olaw, »spreek op min hoogen toon tegen den nazoon van koning Radboud!"....

»Wij kennen geene koningen meer! Elk Fries is koning en gebieder in zijn eigen huis, en allerminst bukt een Fries voor vreemde overweldigers! Ruk mij die boeijen los, zoon van Godfried! en laat ons strijden met het zwaard; maar zend uwe mannen niet uit op roof als gieren, die langs onze kusten azen. Ruk die banden los, ellendige lafaard! en schuw niet een eerlijken strijd

op leven en dood, opdat ik het bloed en de vernedering mijner landgenooten moge wreken op u, vreemdeling! die zich aan Frieslands vreedzaam strand verstout de klaauwen naar ons eigendom uit te slaan!"

»Genoeg!" schreeuwde Olaw, en gaf den jongen edelling een zoo hevigen zweepslag over het gelaat, dat hem het bloed langs de wangen vloeide. Stampvoetende van woede, de polsen ten bloede rukkende aan de koorden, die hem knevelden, en het giftig schuim der drift op de lippen, bulderde Sicco als een tot dolheid gedreven stier; hij wrong zich in de koorden, die hem bonden, als eene slang, en, òf zij niet vast genoeg waren zaamgeknoopt, òf dat de reuzenkracht des jongelings de sterkte van het koord te boven ging, zijne regterhand geraakte los, en onder een gehuil, als de bloedhond het vlugtend woudzwijn bespringt, vloog Sicco toe op den Noor, wierp hem ten gronde, klemde zich als met ijzeren vingeren aan hem vast en beet hem in het gelaat. Maar de kracht van den Noor, die zich met zijnen last van den grond hief, en de ijlings toeschietende dienstmannen rukten Sicco van den aanvoerder af, en bemagtigden den tot dolheid gevoerden jongeling bijkans even spoedig als deze zich op den vijand had geworpen.

Olaw scheen de wond aan zijn gelaat niet te tellen, kruiste de armen over zijne borst, en zag grimlagchend op den woedenden Sicco, terwijl de Noren, die rondom hem stonden, benevens de geboeide gevangenen, met angstige verwachting toefden wat thans volgen zou.

De Noren boeiden nu Sicco van Camminga de handen en voeten met ketenen, en hielden hem met moeite overeind. Een der knapen onder de noordsche zeeschuimers kwam weldra van den stins terug met een vreeselijk straftuig. Het was eene geeselroede van koorden, aan welke scherp geslepen ijzeren stiften bevestigd waren.

»Wij zullen hem de wondengriffels doen gevoelen! Bij Falaas rossen! het bloed, dat mij langs de wang gudst, zal hij betalen, tiendubbel! 1)"

---

1) *Wondengriffels* noemden de Noren de kwetsende punten van elk

En terwijl Sicco Camminga onder de handen zijner beulen wegkromp van pijn, en schorre kreten van woede slaakte, rukte men hem het wambuis van de schouderen, en nu geeselde Olaw den edelling met eigen hand, zoodat het bloed hem langs den rug vloeide.

De andere gevangenen werden in eene der kamers van den stins gebragt. Toen men den diep gefolterden Sicco wilde voortleiden en binnen den stins voeren, weerhield Olaw zijne dienstmannen : hij wees hun een der kelders aan, die den rijken edelling van Camminga tot verblijf dienen zou.

De kostbare krijgsbuit, waarvan de Noren zich hadden meester gemaakt, werd eveneens binnen Hermana gevoerd. Zoodra dit geschied was, legerden de woeste zeeschuimers zich langs het strand en rondom den stins op de ingestorte balken en puinhoopen, hunne dierenvachten tot peluw hunner leden daarover uitspreidende. Ook Olaw bleef buiten den stins en zette zich bij de hoofdlieden aan den ingang neer. Vuren werden ontstoken en groote stukken vleesch gebraden, de horens onophoudelijk met krachtig bier gevuld en geledigd, en met loeijende stemmen zongen deze mannen het volgend noordsche lied, door een hunner skalden op de vermetele togten van Olaw illugi gedicht :

De jonge vorst, het leven moê
Aan 't barre noordsche strand,
Riep 't krijgswoord aan zijn mannen toe,
En toog in 's nabuurs land.
De zeedraak, vlug gelijk de meeuw,
Doorploegde Skades veld,
De vijand vlood bij 't krijgsgeschreeuw
Van Olaw, Noorweegs held!
Halla, halla halla !

Zij gaven aan de nachtreuzin
En aan haar donker paard,
Ten blijk van moed en offerzin,
Een rijken doodengaard.

---

wapen, *Falaas paarden* zijn de wolven, waarop, volgens de noordsche sagen, de tooveres Fala des nachts door de lucht vaart.

Het dronk der Friezen rookend bloed,
De gier ging meê ter feest;
Alom bewees de vlammengloed:
»Hier is de Noor geweest!....
Halla, halla, halla!

Als Odin in den reuzenstrijd,
Zoo blonk zijn gloeijend oog,
Elk vijand was den dood gewijd,
Steeds glom zijn speêr omhoog.
Vooruit, vooruit, ter *lansenmis*,
Velt ieder kruisknecht neer;
Wat door het zwaard gewonnen is,
Ontneemt geen zwaard ons weer!
Halla, Halla, halla! 1)

En de bulderende vreugdekreten loeiden na dit wilde gezang als het gehuil der wolven rondom het slot Hermana. De maan steeg op, maar haar bleek nachtelijk licht bescheen dit wilde tafereel niet: de gloed der vuren verdoofde den glans harer stralen rondom den stins. Olaw noch zijne mannen schenen behoefte te kennen, om zich binnen de muren van het slot tegen de gure koude van den nacht aan het zeestrand te beveiligen.

De gewoonte dier ruwe zeebouwers bragt het niet meê, om een koesterend leger te spreiden voor den slaap, en bij het kiezen van een opperhoofd volgden zij de vaste bepaling: »Alleen *hij* is waardig onze koning te zijn, die nimmer slaapt onder een dak, zwart door den

---

1) De diepzinnige poëzy der Noren verkrijgt eerst door opheldering hare schoonheid. De *zeedraak* noemde men het schip, *Skadesveld* de zee. Skade was de gemalin van Njörd, den Neptunus der Noren. De toovernorne Fala, ook de nachtreuzin genaamd, bezocht in de verbeelding der Noren des nachts de slagvelden, en liet de wolven of zwarte paarden, die hare luchtkoets trokken, het bloed lekken der gesneuvelden. *Doodengaard* is het veld met lijken overdekt. *De mis der lansen* noemden de Noren den strijd, in bespotting van deze kerkplegtigheid der Christenen. Hoezeer de Noren aan onze friesche voorvaderen haat toedroegen, blijkt uit dezen regel van het lied van *Hallfreder*, den skald: »En de koning, Olaw Frijggvason — d. i. zoon van Frijggva — met zijn talrijk gevolg, gaf overal aan de zwarte paarden der reuzinnen het bloed van vele Friezen te drinken." *Heimskringla*, I. p. 220,

rook van het koesterend vuur, en nooit een drinkhoorn ledigt, vadsig neergezeten aan den vlammenden haard."

De maan bereikte het toppunt van haar schitterend hemelspoor. Nog flaauw gloeiden de nachtvuren der Noren, allen sliepen, speer of zwaard in de sterke vuisten gekneld, de hersenen beneveld door de kracht des biers, en te midden van de stilte des nachts hoorde men alleen het gebruis der zee en de schorre wraakkreten van Sicco Camminga, die, als een gevangen wouddier, zijne woede lucht gaf in kreten van vertwijfeling, en zijne vijanden vloekte, welke niet verre van daar verzonken lagen in diepen slaap.

II.

Ekhards geheim.

Terwijl Olaw en zijne Noren zich rondom het geteisterde slot op hunne dierenvachten hadden uitgestrekt, heerschte onder de verschillende gevangenen binnen den stins voortdurend de grievendste smart over het verlies hunner vrijheid en goederen.

Eene doffe vermoeidheid overmeesterde eindelijk den krachtigen geest van den tot bittere woede gevoerden Camminga; hij zonk neder op den stroobundel, hem in zijn ellendig verblijf met verachting toegeworpen, en door de magt des slaaps eene wijle aan de pijn zijner geeselwonden onttrokken, sluimerde hij in.

De maan wierp niet verre van hem haar zacht tintelend licht op de grijze vloertegels van den kelder, en telkenmale, wanneer een voortjagend wolkgevaarte haar heldere oppervlakte overtoog, keerde een spookachtig duister binnen het onherbergzaam verblijf terug.

Het was omstreeks twee ure na middernacht, toen een zonderling geluid in het gewelf hoorbaar werd. Het scheen of men onder den grond begon te graven, en de fondamenten van den stins wegbrak, waarop de muren en het dak zich verhieven. Telkenmale werd het dof geluid duidelijker, en eindelijk zag men eenige vloertegelen opligten, en de bleeke kale schedel eens grijsaards vertoonde zich boven het opgegraven hol. Met diepgezonken oog, maar nogtans schitterende van eene geestdrift, die dezen zonderlingen graver bezielde, staarde hij in het gewelf en de duisternis heerschende in den hoek, waar Camminga sluimerde; niets van diens tegenwoordigheid bemerkende, rigtte de grijsaard zich geheel op, schudde de aarde en kalk, die hem het hoofd en het aan flarden gescheurd wambuis bedekten, af, en met krampachtigen lach de handen vouwende, mompelde hij:

»Ik dank u, o hemel! De moeitevolle arbeid van veertien dagen is volbragt! Hoe veel angsten, hoe veel nachtelijke uren, die ik al gravende doorbragt, gingen voorbij, en toch heeft niemand bemerkt, wat ik deed, niemand! Ja, hier moet het zijn, hier is het, waar de zwijgende schoot der aarde de rijkdommen van Hermana tegen de roofzieke klaauwen dezer woeste Noren verbergt; hier ligt de schat des adels besloten, gelijk daar boven mijne schoone jonkvrouwe van Hermana, lieftallig boven alle edele maagden des lands."

De man, die op deze zonderlinge wijze Siccoos kerker binnendrong, en, langs den grond voortkruipende, deze woorden tot zich zelven sprak, was dezelfde grijsaard, die den jarl Olaw had verzeld, en op zoo grievende wijze door den jongen Noor was beleedigd.

Met een breekijzer langs de vloertegels kloppende, ging hij al verder en verder voort in het gewelf. Eindelijk klonk een der steenen hol en dof; het oog van den grijsaard fonkelde, een moeijelijk onderdrukte kreet ontsteeg zijne keel; zijne handen beefden, terwijl hij den adem, als in verrassing en in koortsachtige snelheid uitblies; hij bragt het werktuig tusschen den vloertegel, en

deze week voor de kracht zijner hand; hij boog het hoofd ten gronde, en riep met onverholene vreugde:

»God lof, mijn edele meester! Ekhard heeft zijn doel bereikt; de Noor heeft de geheimen van Hermana niet ontdekt; hier, hier is alles nog gelijk wij het begroeven."

De oude man stak thans de beide handen in het gat, dat hij in den grond opende, en tilde een grooten aarden pot op: eenige beschreven perkamentbladen dekten het goud, dat den pot bevatte. Deze oude geschriften waren de bewijzen van de landgoederen en den adeldom der heeren van Hermana. Op den met goud gevulden pot volgde een tweede, en bij het opligten van een anderen steen werden in den zachten glans van 't maanlicht onderscheidene urnen met goud gevuld zigtbaar.

De vreugde van den getrouwen dienstman ging thans in luide bewoordingen over; hij kuste de geschriften, kruiste de handen over de borst en sloeg het oog, met tranen gevuld, ten hemel, terwijl hij riep:

»Zoo verzoet gij nog het leed, mijn God! dat wij verdunrden onder de magt dezer barbaren! Gij zult onze beden niet onverhoord laten! Mijne bekoorlijke jonkvrouwe, rein en schoon als de moeder onzes Heeren, heeft niet te vergeefs tranen gestort! van ginds zal hulp dagen door keizer Karels zwaard."

En zich bukkende over het goud, dat hij met zijne vreugdetranen besproeide, bemerkte Ekhard geenszins, dat zich nog iemand binnen het gewelf bevond, waar hij de schatten van zijn heer, reeds sedert den eersten inval der Noren aan deze kust, tegen hun roofziek oog had verborgen. Sicco, in den droom opspringende, vatte onverhoeds den ouden man bij den houten schandring, die om zijnen hals sloot, en drukte hem met reuzenkracht ten gronde; terwijl hij in klimmende woede uitriep:

»Aan u, gevloekte dief! zal ik de vernederingen wreken mij aangedaan! Begraaft gij hier uwe geroofde schatten, ellendige! dan zal het geheim van hun bestaan het mijne blijven, en gij zult sterven door mijne hand!"

Sicco Camminga drukte met zoo hevige kracht het hoofd

van den ouden man tusschen zijne sterk gespierde vingeren, dat deze vreesde onder dien onverwachten aanval te bezwijken; de grijsaard deed eene wanhopige poging, om los te geraken, en het gelukte hem aan de zaamgeklemde hand des edelings te ontglippen. Op eens verhief zich nu de oude Ekhard, en zette den voet op het goud, als wilde hij dit met zijn ligchaam beschermen; en thans het gelaat van den man, die hem zoo ongemerkt in zijne geheime handelingen had bespied, te midden van het maanlicht herkennende, slaakte de grijsaard een blijden kreet, en riep:

»Sicco Camminga! gij hier? zijt gij de bewoner van dit verblijf? van dit ellendig kelderkot! O, ik dank u, mijn God! dan vinden de schatten mijns meesters in hem een bewaker te meer!"

De woede van den Fries keerde bij deze woorden tot kalmte; hij staarde den ouden man in het bleek vermagerd gelaat, en toen diens wezenstrekken hem in het maanlicht duidelijker werden, en hij in hem Ekhard, den oudsten der dienstmannen des heeren van Hermana, volkomen herkende, toen drukte hij hem met hartstogt de hand, en vroeg:

»Ook gij bewoont deze holen der ellende, getrouwe dienstknecht eens edelen meesters? Zwaar is het juk des vreemden, dat op de schouderen der Friezen drukt, en nog wordt niet andermaal het bloedzwaard geheven, en nog loeit de kreet van wraak niet langs het strand dezer beemden! Nog galmen de friesche wouden niet van het gekerm der Noren, stervende onder de friesche heirbijl!"

»De wolf vlugt voor overmagt, Sicco Camminga! maar zijn gehuil wekt alle anderen in het woud uit hunne krochten op, en vereenigd vallen zij aan op den algemeenen vijand! Toen ik als een uitgehongerde werkhond dien gevloekten Noor moest volgen op een zijner togten, vernam ik van een bode, die zich soms in deze onvrijë streken waagt, dat heer Fyko van Hermana reeds met één tiental friesche edelen naar Nieuwmagum is, waar keizer Karel heden aankomt, om het Paaschfeest te vie-

ren. Onze edelen zullen den nieuwen inval van Godfried den Noor en zijnen zoon Olaw den keizer boodschappen en hem hulp vragen tegen het telkenmale wederkeerend geweld dezer heidensche horden."

»Ha, eindelijk is men tot hem gegaan; mijne borst, getrouwe Ekhard! jaagt naar het oogenblik, dat het friesche bloed zal gewroken worden. Ook mij heeft men alles ontroofd: een deel mijner hoeven is in vlammen opgegaan, en toen ik mij voor dezen stins uit de koorden losrukte, waarmeê men mij had gebonden, toen ik mij — dorstende naar het bloed des overweldigers — op hem wierp, toen, Ekhard! bezweek ik andermaal voor overmagt, en men heeft mij gegeeseld als een slaaf, die de goederen stal van zijnen meester. Men heeft mij in dit ellendig hol geworpen, en mijne kreten van woede en vertwijfeling mengden zich in de ruwe strijdliederen dezer zeeschuimers, die zich mesten met ons vleesch en onzen drank!"

»Ik en de mijnen hebben het wel gehoord, edelling! Duld lijdzaam, de tijd der verlossing is nabij, en Gods magt zal ons redden uit de handen dezer heidenen! Zie, is het geen blijk zijner vaderlievende zorg, dat hier, waar het oog van den Noor zelden een bespiedenden blik werpt, waar alleen de kreten weergalmen der gevangenen, de schatten en adelbrieven bewaard liggen der vroegere bewoners van dit edel huis. Nadat nog vóór korten tijd de zee eensslags hare golven verhief, en wij, vlugtende voor hare alvernielende kracht, dit oord moesten verlaten, alleen bedacht op de redding van ons leven, kwamen wij terug, zoodra de woede der golven was bedaard, de noodorkaan ophield, en de waterbergen niet langer opstoven tegen dit strand. Geheel Hermana lag verwoest, alleen de stins verhief aan de landzijde nog de muren, en toen wij gereed stonden, om te herbouwen, wat de oceaan had vernietigd, loeide een andere storm uit het noorden: Olaw en zijne roovers stuurden hunne kielen herwaarts, en wij moesten op nieuw vlugten in allerijl. Slechts een deel der goederen kon mijn meester redden bij den onverhoedschen inval; maar, wat hij meê-

voerde, viel weldra in de handen der roovers, die spoedig het verblijf kwamen plunderen, waar de heer van Hermana en zijne dochter een toevlugtsoord hadden gevonden. Nog was de stins Hermana door Olaw en de zijnen niet bezet, hoewel de Noren zich in deze omstreken legerden, toen ik mij waagde binnen dit tegen den vijand weerloos slot. Reeds bij den eersten kreet hunner komst had ik een deel der schatten van mijn meester heimelijk hier heen gevoerd, en begroef ik ze op zekeren nacht diep onder de bevloering van dit vunsig hol, waar zelden een menschelijke voet den bodem drukte, en keerde terug tot mijn meester. Deze was niet te weerhouden van een aanval te doen op het huis zijner vaderen, ten einde het aan de magt der Noren te ontrukken, en te bezetten tot keizer Karel ons met een leger zou komen steunen. Zijne bekoorlijke dochter, onze jonkvrouwe Sika, wilde haren vader niet verlaten op dien gevaarvollen togt, ten einde, zoo hij vallen mogt in den strijd, zijn laatsten blik van vaderlijke liefde op te vangen, al ware het ook ten koste van haar leven. Gij kent, heer van Camminga! den uitslag dezer noodlottige onderneming. Sika viel in de handen der Noren, en vele van Hermanaas dienstmannen met haar. Heer Fyko, haar vader, als bij een wonder door een aantal Friezen aan Olaws klaauwen ontvoert, moest echter zijne dochter in de handen laten van zijne roofgierige vijanden!"

»En men heeft haar van hier ontvoerd, niet waar?" vroeg Camminga met drift.

»Neen, zij bevindt zich hier boven, en slijt hare dagen in tranen en gebeden in de kamer, waar hare moeder is gestorven. Bij het aanbreken van den morgen gelukt het mij soms haar te bezoeken, als de wachten, die den trap bezetten, welke tot haar voert, zijn ingeslapen."

»Sika van Hermana is hier, in dit huis! Ekhard! dit zal mij mijn verblijf minder tot folterplaats maken, dan het was tot op dit uur."

»Ik weet, dat gij haar immer een genegen hart toe-

droegt, heer van Camminga! Ik weet en zag het vaak, hoe zij, bij elk feest op deze state of binnen uwe hoeven, u bij voorkeur tot geleider koos. Gij deeldet zoo vaak elkanders vreugde, thans ook deelt gij elkanders smart."

»Sika hier!" mompelde Camminga, terwijl een zoete glimlach over zijne verbleekte kaken toog. »Sika hier! slechts door eenige muren van mij gescheiden? Sika deelgenoote van mijn lijden en gevaren! Ha, mijn God! ik dank u, wij zullen over haar waken, ondanks de banden, die ons knellen, over haar en over dit goud, haar vaderlijk erfdeel!"

»Help mij, Camminga! deze schatten weer te verbergen, opdat het oog uwer wachters er niets van ontdekke; verraad mijn geheim niet! bid ik u, en sluit behoedzaam, nadat ik in mijn kelder zal zijn teruggekeerd, deze steenen toe; het is mij gelukt, na zoo vele nachtelijke uren arbeids, een toegang te vinden tot de plek, waar de rijkdommen van Hermana bewaard liggen, tot het licht der vrijheid ons op nieuw bestraalt. Wij zullen ze beiden bewaken, en tevens ook haar, die daarboven het verlies harer vrijheid beweent als gij, Sicco van Camminga! Laat ons lijden en dulden, schijnbaar onderworpen en gehoorzaam, maar hier binnen de zucht naar verlossing en de hoop op regtvaardige wraak!"

De beide mannen lagen geknield nevens den put, waarin zich de schat der Hermanaas bevond; zij reikten elkaar de hand, als gingen zij het plegtigst verbond aan. Sicco sprak:

»Sedert gij op zoo vreemde wijze tot mij kwaamt, Ekhard! schijnt mij het vreeselijk lot, dat ik draag, ligter, de brandende geeselwonden, welke mij folterden, gloeijen mij minder, nu ik u spreek, en wetende, dat Sika van Hermana onder ditzelfde dak rust, ben ik gelukkig in de gedachte, dat ik, hoe magteloos ik ook thans moge zijn, alligt in oogenblikken van gevaar haar beschermer wezen kan."

»Tot heden behoeft zij geen gevaar te vreezen, al bevindt zij zich in de magt dezer geweldenaren; niemand

der Noren zal der jonkvrouwe een haar krenken, want de jarl Olaw bemint haar!"

Als werd Sicco plotseling door eene adder gebeten, zoo verschrikt sprong hij op en staarde den ouden dienstman aan. Een hevige driftstorm stak op in zijn gemoed, en terwijl zijn oog te vergeefs poogde te lezen in het gelaat van den ouden Ekhard, dat door de maan flaauw werd verlicht, vroeg hij zoo bedaard mogelijk:

»Gij zegt?"....

»De waarheid, Sicco van Camminga!"

»En de jonkvrouwe?.... Maar, neen, eene erfdochter van Hermana kan geen overweldiger haars vaderlands beminnen."

»Zoo is 't, mijn edele lotgenoòt! De christinne zou den man, die Odin dient, niet tot gade kunnen zijn, al heerschten hier vrede en voorspoed, in stede van strijd en verdrukking. Neen, Camminga! zij haat den jarl met al de standvastigheid eener edele friesche maagd, ja, dagelijks worden de kwellingen zijner liefde, waarmeê hij haar gestaag vervolgt, Sika eene bron van leed te meer."

Er klonk een doffe horengalm van de tinne des stins; ratelend loeiden die seinklanken door de holle gewelven van het gebouw. Ekhard stond op, en zeide:

»De haneroep! de dag breekt aan, de maan heeft haren loop volbragt. Thans ga ik vertrekken, mijn meester! Over eenige oogenblikken zal men de kerkerbewoners weer komen kwellen en een stuk brood toewerpen als den hoefbrak, slapende in zijn hok."

De beide gevangenen wierpen nu de drassige aarde over het goud, en sloten den schat met de deksteenen toe. Reeds zette de oude Ekhard den voet in het door hem gegraven hol, dat met zijn verblijf gemeenschap had, toen Sicco vroeg:

»Wanneer zie ik u weder, mijn lotgenoot?"

»Heden nacht, Camminga!"

»Waarheen gaat gij thans?"

»Tot jonkvrouwe Sika van Hermana."

»Hoe! gij hebt nog heden gelegenheid haar te spreken?"

»Elken morgen, terwijl de Noren rondom den stins nog hunnen roes uitslapen, en de wachten, die de gangen moeten bewaken, eveneens minder aandachtig zijn, sluip ik hen in den schemer zachtkens voorbij, den trap op, die uit mijn kelder naar boven voert, en ik breng mijne arme jonkvrouw een bezoek. Ik troost haar dan in onzen nood. Thans heb ik haar dubbele vreugde te bereiden; ik weet, dat de keizer op het nijmeegsch rijkspaleis is aangekomen, en de oude heer van Hermana is op reis derwaarts."

»Ga dan, getrouwe dienstman eens edelen meesters! en groet de droeve jonkvrouwe uit mijnen naam — vaarwel!"

De oude knecht vertrok op dezelfde wijze als hij gekomen was; Sicco Camminga sloot intusschen de uitgraving, welke met het aangrenzend gewelf gemeenschap bood, en — in diepe gepeinzen verzonken, maar thans tot kalmte gekomen — leide hij zich op den stroobundel neder, nabij de vensteropening, door welke de maan hare zachte stralen schoot.

Het gelukte den grijzen Ekhard, langs de noordsche wachters voortsluipende, de kamer te bereiken, binnen welke Sika van Hermana in bange gevangenschap de trage uren sleet.

Slechts weinige oogenblikken had zij op hare sponde gerust; ook haar riep de eerste horengalm — de zoogenaamde »haneroep," die de wachter blies, wanneer de morgenster zich aan den hemel vertoonde — uit den onrustigen slaap.

Op hare sponde gezeten, het schoone bleeke gelaat rustende op de blanke zachte maagdehand, zat zij daar, luisterende naar elk gerucht, dat in den stins hoorbaar werd. Eindelijk joeg een zacht kloppen aan de deur harer kamer een blos op haar gelaat — het was haar getrouwe Ekhard.

De oude man trad behoedzaam binnen, ging tot voor

de slaapplaats der jonkvrouwe, boog zich op eene knie, en drukte een kus van eerbiedigen dienstpligt op de hand zijner gebiedster.

»Brave Ekhard!" zeide Sika, »hebt gij eenige tijding?"

»O ja, mijne jonkvrouwe! en eene goede ook. Wijnand de scheper heeft ze mij berigt. Uw vader is naar Nieuwmagum, waar ook keizer Karel is en zijn hof."

»Ik dank u, mijn God!" lispte Sika, vromelijk de handen vouwende, »eindelijk zal er hulp dagen, en de wisseling van ons lot is nabij."

»Wij hebben dezen afgeloopen dag met den Noor een verren togt moeten afleggen, jonkvrouw! Het doel er van besef ik niet, en geen onzer moest het paard van den jarl te voet volgen. Wij gingen tot aan het einde van den gewonen heirweg, en van daar blikte Olaw over de vlakte, als toefde hij van verre iets, dat hij met veel angst te wachten scheen. Hij zette zich geduldig op de hoogte van den berkenheuvel neder, en bond zijn paard aan een boom. Hij toefde daar bijna eene dagschoof, en at wat brood en gerookt vleesch, waarvan hij ons eenige brokken toewierp. Toen de zon de middaghoogte reeds lang achter zich had, stond hij misnoegd op, was barscher dan ooit, en mompelde eenige woorden, die wij niet verstonden. Wijnand de scheper was ons van verre gevolgd, hij dreef het geroofde vee van Olaw, zonder het te wagen deze marken, rondom door noordsche wachten omgeven, te overschrijden. Nogtans vernam hij de blijde tijding, die ik u breng."

»Weet gij wat de Noor wachtte, Ekhard?"

»Misschien nieuwen roofbuit, jonkvrouw! dien men hem van de zeezijde toevoert. De Noren worden immer stouter: zij hebben in den afgeloopen dag de hoeven van Camminga geplunderd en in vlammen gezet. Het vee en de wol zijn geroofd, zoowel als alle voorhanden goederen, en vele der dienstmannen, die zich ongetwijfeld als wij tegen hunne roofzucht wilden verzetten, in boeijen geslagen en hierheen gevoerd. Onder hen, mijne jonkvrouwe! bevindt zich de edelling Sicco van Cam-

minga. De rijke erfzoon van dit beroemd geslacht is van alles beroofd, en zucht als wij in een der kelders van dit huis uwer vaderen."

»Regtvaardige hemel! wat berigt gij mij, Ekhard! Sicco van Camminga gevangen en vernederd voor aller oog! ook hij! Ja, ik herinner mij de wanhoopskreten, die gisteren tot hier binnendrongen, nadat de jarl Olaw mij verliet: hij was het dus, en de zijnen, die.. ."

»Die door de Noren werden gefolterd. Men heeft den edelling, welke zich met de kracht der woede aan zijne banden wist te ontscheuren, gegeeseld, en toen in het ellendigste hol geworpen van dit huis."

Sika bedekte zich het gelaat met de beide handen, als dacht zij over vele zaken na en als wilde zij de aandoening verbergen, welke haar overviel na Ekhards mededeeling. De oude dienstman, nog immer op de kniën liggende voor hare sponde, bewaarde een eerbiedig stilzwijgen en stoorde den loop harer denkbeelden niet. Toen Sika eindelijk de handen van de oogen hief, waren de sporen van tranen op haar gelaat en aan hare blonde wimpers zigtbaar, en toch lag er kalmte in hare trekken en plooide een zachte weemoedvolle glimlach haar schoonen mond.

»Dit is vreemd, Ekhard!" sprak zij, »gij berigt mij het verschrikkelijk lot des edellings, en toch is het of er, sedert dit berigt, meerdere gerustheid over hetgeen ons te wachten staat, mij in den boezem daalt. Ik weet het niet, maar hoe magteloos hij ook zij, het schijnt mij toe, of er in hem een tegenwigt voor mij is, ten opzigte van de meer en meer dringende liefdesbetuigingen van dien woesten norschen zeekoning Olaw: van dag tot dag worden zijne woorden verontrustender, zijne wenschen vuriger, en toen hij gisteren van zijn togt wederkeerde, welks doel u een geheim bleef, deelde hij mij meê, dat dit huis mijner vaderen spoedig ook nog eene andere bewoonster bezitten zou, en wel in zijne moeder, verstooten door Olaws vader, den trotschen Godfried, die zijne genegenheid aan eene andere vrouw heeft geschonken."

de slaapplaats der jonkvrouwe, boog zich op eene knie, en drukte een kus van eerbiedigen dienstpligt op de hand zijner gebiedster.

»Brave Ekhard!" zeide Sika, »hebt gij eenige tijding?"

»O ja, mijne jonkvrouwe! en eene goede ook. Wijnand de scheper heeft ze mij berigt. Uw vader is naar Nieuwmagum, waar ook keizer Karel is en zijn hof."

»Ik dank u, mijn God!" lispte Sika, vromelijk de handen vouwende, »eindelijk zal er hulp dagen, en de wisseling van ons lot is nabij."

»Wij hebben dezen afgeloopen dag met den Noor een verren togt moeten afleggen, jonkvrouw! Het doel er van besef ik niet, en geen onzer moest het paard van den jarl te voet volgen. Wij gingen tot aan het einde van den gewonen heirweg, en van daar blikte Olaw over de vlakte, als toefde hij van verre iets, dat hij met veel angst te wachten scheen. Hij zette zich geduldig op de hoogte van den berkenheuvel neder, en bond zijn paard aan een boom. Hij toefde daar bijna eene dagschoof, en at wat brood en gerookt vleesch, waarvan hij ons eenige brokken toewierp. Toen de zon de middaghoogte reeds lang achter zich had, stond hij misnoegd op, was barscher dan ooit, en mompelde eenige woorden, die wij niet verstonden. Wijnand de scheper was ons van verre gevolgd, hij dreef het geroofde vee van Olaw, zonder het te wagen deze marken, rondom door noordsche wachten omgeven, te overschrijden. Nogtans vernam hij de blijde tijding, die ik u breng."

»Weet gij wat de Noor wachtte, Ekhard?"

»Misschien nieuwen roofbuit, jonkvrouw! dien men hem van de zeezijde toevoert. De Noren worden immer stouter: zij hebben in den afgeloopen dag de hoeven van Camminga geplunderd en in vlammen gezet. Het vee en de wol zijn geroofd, zoowel als alle voorhanden goederen, en vele der dienstmannen, die zich ongetwijfeld als wij tegen hunne roofzucht wilden verzetten, in boeijen geslagen en hierheen gevoerd. Onder hen, mijne jonkvrouwe! bevindt zich de edelling Sicco van Cam-

minga. De rijke erfzoon van dit beroemd geslacht is van alles beroofd, en zucht als wij in een der kelders van dit huis uwer vaderen."

»Regtvaardige hemel! wat berigt gij mij, Ekhard! Sicco van Camminga gevangen en vernederd voor aller oog! ook hij! Ja, ik herinner mij de wanhoopskreten, die gisteren tot hier binnendrongen, nadat de jarl Olaw mij verliet: hij was het dus, en de zijnen, die.. ."

»Die door de Noren werden gefolterd. Men heeft den edelling, welke zich met de kracht der woede aan zijne banden wist te ontscheuren, gegeeseld, en toen in het ellendigste hol geworpen van dit huis."

Sika bedekte zich het gelaat met de beide handen, als dacht zij over vele zaken na en als wilde zij de aandoening verbergen, welke haar overviel na Ekhards mededeeling. De oude dienstman, nog immer op de kniën liggende voor hare sponde, bewaarde een eerbiedig stilzwijgen en stoorde den loop harer denkbeelden niet. Toen Sika eindelijk de handen van de oogen hief, waren de sporen van tranen op haar gelaat en aan hare blonde wimpers zigtbaar, en toch lag er kalmte in hare trekken en plooide een zachte weemoedvolle glimlach haar schoonen mond.

»Dit is vreemd, Ekhard!" sprak zij, »gij berigt mij het verschrikkelijk lot des edellings, en toch is het of er, sedert dit berigt, meerdere gerustheid over hetgeen ons te wachten staat, mij in den boezem daalt. Ik weet het niet, maar hoe magteloos hij ook zij, het schijnt mij toe, of er in hem een tegenwigt voor mij is, ten opzigte van de meer en meer dringende liefdesbetuigingen van dien woesten norschen zeekoning Olaw: van dag tot dag worden zijne woorden verontrustender, zijne wenschen vuriger, en toen hij gisteren van zijn togt wederkeerde, welks doel u een geheim bleef, deelde hij mij meê, dat dit huis mijner vaderen spoedig ook nog eene andere bewoonster bezitten zou, en wel in zijne moeder, verstooten door Olaws vader, den trotschen Godfried, die zijne genegenheid aan eene andere vrouw heeft geschonken."

»Olaws vader, de schrik van Gruoninga! De man, die zeggen dorst: »Ik zal keizer Karel zoeken tot binnen zijne kroonstad Aken!" en hij heeft zijne gade Sigfrida verstooten? Zonderlinge heidenen, die ze zijn! Sigfrida zag ik reeds vóór drie jaren, mejonkvrouwe! toen Godfried den eersten maal een inval deed op Frieslands kusten; zij is eene goede vrouw, zoo ik hoorde, en waardig eene christinne te zijn."

»Hare komst behoeft mij dus niet te verontrusten?"

»Zoo ver ik weet niet, mejonkvrouwe! Maar hoor! de paarden der Noren brieschen; de dag is aangebroken, ik keer tot mijne gevangenis terug. Geduld en lijdzaamheid, mejonkvrouwe van Hermana! en God zal alles ten goede schikken; de vloek der Noren zal niet altijd rusten op dit land, vroeger zoo rijk door Hem gezegend."

Ekhard kuste weer de hand der schoone Sika van Hermana, sprak haar nogmaals van moed en zelfvertrouwen, en verliet behoedzaam haar vertrek, langs denzelfden weg keerende als hij gekomen was.

Na zijn vertrek staarde Sika nog geruimen tijd, in diepe gedachten verzonken, voor zich neder, overwegende wat haar getrouwe dienstman had gesproken. Telkens, wanneer zij den naam Camminga herhaalde, verhelderde haar gelaat, en speelde een glimlach op hare lippen. De zon, allengs ten hemel stijgende, vergulddden hare zachte morgenstralen de blanke wanden van het vertrek, waarin de schoone friesche maagd zich bevond. Eerst nu scheen de behoefte aan een weinig rust haar met kracht te overmeesteren; de angst, die haar anders gedurende den nacht in den slaap beklemde, scheen na Ekhards bezoek, geheel geweken. Sika zonk langzaam op haar rustbed, sloot het oog en gaf zich onbezorgd — als het niets kwaads vermoedend kind aan den zeeoever insluimerende, terwijl de golven des oceaans het bedreigen — over aan een verkwikkend slaapgenot. Nu en dan speelde een glimlach op hare bekoorlijke wangen: soms openden zich hare bloedkoralen lippen, en lieten hare schelpblanke tanden bloot en zachtkens, als

het fluisterend lentezuchtje langs de toegevouwen bladeren van het veldviooltje, lispte het over hare lippen: »Sicco van Camminga! mijn beschermer, mijn vriend!"....

III.

Godfried.

In het jaar 810 was het tegenwoordig Groningen — de stad der wetenschap en niet minder de voornaamste zetel van Frieslands handel — slechts een klein vlek, dat zich nogtans, gelijk Stavoren, op eenigen bloei en scheepvaart verheffen mogt, en als de hoofdplaats van het toenmalig Trianta — Drenthe — werd aangemerkt.

Groningen was waarschijnlijk door zijne hooge ligging, aan de zamenvloeijing van twee stroomtakken der Lauwers en Eems — reeds onder de Romeinen als een bewoond vlek bekend. De beroemde Germanicus ontscheepte in dien omtrek zijne keurknechten, en vereenigde zich daar met de ruiterij, toen hij zijn heldentogt tegen de Cherusken ondernam, ten einde de schimmen te wreken van Varus' legioenen, gevallen onder Arminius' zwaard. In het jaar 48 onzer jaartelling, toen de Friezen met kracht tegen de Romeinen waren opgestaan, en door den praetor Corbula voor eene wijle bedwongen, bouwde deze aldaar eene sterkte, welke, zoo men wil, de grondslag werd van Groningen

Dit oude kasteel of wapenhuis, hoe weinig dan ook van zijne vroegere gedaante bezittende, verhief zich nog in de dagen van ons verhaal in volle kracht aan de boorden van het Rietdiep, en beheerschte dezen stroom, welke Groningen doorsnijdt. De hoeven, welke zich

rondom de sterkte bevonden, droegen allen de kenmerken van welvaart en vooruitgang: te midden van haar, als een teeken van beschaving en christengeest, verhieven zich de eenvoudige houten muren van een kerkje, dat het kruis op zijn koepelvormig torentje voerde, en was toegewijd aan de heilige Walburg. De oude geestelijke, die zijne gemeente in dit godsgesticht met herderlijke zorgen voorging, was Walfried, een man door de Christenen uit geheel den omtrek geacht en geliefd.

Maar de vrede was thans van het vlek gevloden. Godfried zelf had zich in Groningen gelegerd, de hoeven geplunderd, het kruis en de beeldtenis des Heeren uit de kerk gerukt, en Odins offerschalen en wijhamer daarvoor in de plaats gebragt. De oude priester, die het altaar en de geheiligde dienstgeraden met zijn ligchaam tegen de vernielzieke Noren zocht te beschermen, had den dood gevonden onder hun zwaard, dat van geene genade wist. Vele Christenen vielen met hem, en zij, die hunne hoeven en goederen niet met achterlating van alles wilden ontvlugten, haastten zich den wreeden Noor eene schatting van honderd ponden zilver te offeren.

Dit geld, *klipschild* genaamd, moesten de arme bewoners brengen naar den burg, binnen welken Godfried of zijn schatmeester, uit een aangrenzend vertrek, op deze betaling een wakend oog hielden. De markgenooten of hoevelingen waren gedwongen het bedrag dezer afpersingen stuk voor stuk in een omgekeerd schild te werpen, en achtte de noordsche heerscher den klank van ieder stuk zilver niet welluidend genoeg, dan moest het door een ander vervangen worden 1).

Treden wij dit vlek Gruoninga binnen op den dag, dien wij zagen aanbreken in Sikaas verblijf op Hermanastins.

Ook hier ontmoeten wij alom de blijken van den bloedigen noordschen geesel: de hoeven verlaten en geplunderd, sommige ten deele door de vlammen verteerd; de inwoners, die, met achterlating van have en goed, deze

---

1) Winsemius, *chron. van Friesland* bladz. 93 en anderen.

woestelingen niet waren ontvlugt, in vernederende knechtschap, den houten schandband om den gekromden hals gesloten. Rondom den burg — waarvan de bewaarder Rerik, die het slot in naam des keizers als burggraaf verdedigde, den dood vond — liggen de noordsche krijgers op hunne dierenvachten uitgestrekt, en beschermen het roofkasteel huns gebieders met ligchaam en zwaard.

In de oude wapenhal, nog voorzien met de huisgeraden des vorigen bewoners, vinden wij op dit vroege morgenuur, nevens eene tafel, op welke schalen staan met gewarmde melk, brood en vleesch, twee mannen gezeten, wier uiterlijk wel in staat is de bewondering te wekken van elk, die hen voor het eerst aanziet.

De een, blijkbaar een man van vijftigjarigen leeftijd, was groot en zwaar van ligchaamsbouw: zijn rossig hoofdhaar borstelig en kort, zijn baard daarentegen lang, tot op de borst afdalende. Een zwaar ringpantser omsloot zijne breede schouderen en borst. Zijne sterk gespierde armen waren grootdeels ontbloot en met gouden ringen gesierd. Eene kostbare dagge stak in den rijk met zilver bestikten draagband, die op den buik als een klein harnas puntig eindigde; zijne forsche beenen waren met hozen van geitenleder bekleed, dat met gouden en zilveren schubjes was opgesmukt; korte schoenen, met vossenbont omzoomd, omsloten zijne voeten. Een lange huismantel van blaauw laken, geheel gevoerd met witte ijsbeerenvacht, voltooide zijne ruwe krijgskleeding.

Deze man was de geduchte zeekoning Godfried de Noor.

Kon de verschijning van Godfried reeds bij den eersten oogslag ontzag inboezemen en schrik, de gestalte van den anderen bewoner dezer halle wekte onwillekeurig een glimlach. Het was een lang man en zoo mager, dat er wel twee dergelijken uit het ligchaam van Godfried konden gevormd worden. Zijn hoofd was geheel kaal, alleen aan het voorhoofd groeide eene lange donkere haarvlok, die hem tot op den neus afdaalde; kleine grijze oogen, onder zware wenkbraauwen diep verscholen, gluurden listig rond; geen baard dekte zijn

geelachtig en mager gelaat, slechts een lange zwartgrijze sik hing hem aan de kin, en gaf het uiterlijke van dezen Noor zoo iets zonderlings en bespottelijks, dat men wel aan het gelaat van dien man gewoon moest wezen, om niet bij elken aanblik in lagchen uit te barsten.

Een lange zwarte mantel of jas, met wijde mouwen en vuurroode boordselen, plooide rondom zijne stokachtige ledematen; een vuurrood onderkleed, naauwsluitende om zijn schraal ligchaam, deed het vreemde van zijn persoon nog te meer uitkomen; eene gouden keten van vrij hooge waarde, aan welke een kleine Thorshamer van groen serpentijnsteen hing, bungelde over zijne borst; nevens hem stond eene telyn of oud-noordsche dichterharp. Deze man was de skald Halfried, een wezen, dat koning Godfrieds hoogste gunst genoot, en wiens naam, dien hij zeker ter wille zijner betrekking in de wereld gekozen had, zoo veel beteekende als: »Vrede der zalen.”

»Gij weet dus zeker,” ving Godfried aan, »dat mijn vroegere bondgenoot, die vóór drie jaren met ons tegen de Abdoriten streed, de heirman Halfdan, aan ’t hof woont van Karel, en hem den eed van trouw zwoer?”

»Zóó waar als de Woluspa de hoogste schat van menschelijke wijsheid bevat, mijn magtig heer en gebieder! Hij staat bij den keizer in eene blakende gunst, en wanneer het op strijden aankomt, zal hij ongetwijfeld tegen ons worden afgezonden.”

»De trouwelooze Noor kan geen geluk hebben op zijne wapenen, mijn vriend! Ik heb u vroegtijdig ten mijnent ontboden, omdat ik u spreken moet. Gij gaaft mij altijd raad: zelfs goeden raad in kwade zaken. Toen ik een knaap was en mijn oordeel nog zwak als mijne kracht, verbond ik mij door den echt aan de toenmaals schoone Sigfrida: zij is zacht en onderworpen van inborst, zij huivert om deel te nemen aan onze zeetogten; andere zeekoningen laten hunne gemalinnen achter, en vergenoegen zich met de liefde eener andere schoone; ik had de dwaasheid haar herwaarts te voeren, niet vermoedende, dat mij hier eene teedere verbindtenis toeven

zou aan de zijde eener schoone maagd, moedig en fier als Skade, de godinne der jagt.”

Godfried zweeg en zag den zanger vragend aan: deze trok aan de haarvlok, die hem van de kin afhing, maar antwoordde niet op de bedenking zijns meesters. Godfried vervolgde :

»Ik heb besloten de schoone Odilbalda tot mijne tweede gemalinne te nemen, en Sigfrida van mij te doen scheiden.”

»Odin, de magtige aze boven allen, heeft zich acht vrouwen verkoren. Frigga was de eerste, Freja de laatste,” merkte Halfried aan, met sluwen blik, zonder dat de uitdrukking van zijn gelaat in ’t minst veranderde.

»Dit wil zooveel zeggen, als dat de zeekoning Godfried er wel twee bezitten kan : maar, mijn waarde zanger! Odin bezit de magt, om onder al die vrouwen goede orde te bewaren, en ieder harer heeft daarenboven in het Glansheim der goden, of in den schoot der aarde, hare handen vol; ik daarentegen kan geen twee vrouwen tegelijk in mijn huis houden, begrijpt ge, mijn dichterlijke vriend! Sluit eens twee raven, wel te verstaan als het niet een man en eene gaai is, in ééne kooi, ze vechten zich dood. En beschouw eens twee vrouwen en stel uwe liefde als eene prooi tusschen haar beiden — wat dan?....”

»Ze vechten zich eveneens dood.”

»Hoogstwaarschijnlijk. Ik heb wel eens gehoord, dat die volken, tegen welke Karel van Frankenrijk met zoo veel roem gestreden heeft.... hoe heeten zij ook?”

»De Sarracenen.”

»Zóó is ’t.... dat die meer dan eene vrouw hebben; hoe ze ’t er meê stellen, moge den alwetenden dwergen bekend zijn; onze wetgevers hebben zeer wijs gedaan, om de gewoonte in te voeren van slechts bepaaldelijk met ééne vrouw te huwen. Om dus op Sigfrida terug te komen : de jeugdige Odilbalda, die nu na den dood haars vaders geheel over zich zelve beschikken kan, heeft mij gisteren hare gelofte van liefdetrouw gegeven, en wil mijne gade worden, mits Sigfrida zich verwijdere uit mijn

huis. Reeds gisteren zou Sigfrida vertrokken zijn, maar eene uitdrukking, welke zij zich ontvallen liet, heeft mij doen besluiten haar vertrek nader te overwegen. Bij de raven van Odin, Halfried! ik moet op alles bedacht wezen."

De skald, die met listige bedaardheid den noordschen oorlogsvorst gadesloeg, en een stuk brood en vleesch at, vroeg thans weder:

»En die uitdrukking was, mijn meester?"

»Mijne gemalin zeide: »Gij wilt, mijn heere! dat ik zal keeren naar het land mijner geboorte; dat ik zal teruggaan naar de marken der Denen, als eene verstooten vorstin: maar dit zal ik niet; er blijft mij nog een ander middel over, waardoor ik, de gehoonde gade van den zeekoning Godfried, steun en troost zal vinden tegen het onregt mij door u aangedaan!""

»En dat middel is?" vroeg Halfried, op denzelfden korten toon, die hem steeds kenmerkte, terwijl hij tevens eene groote schaal met melk aan de lippen bragt.

»Olaw, mijn zoon!" antwoordde de zeekoning, den skald aanziende, en met ongeduld op eenig antwoord wachtende.

Het gelaat van Halfried toonde vlugtig eene uitdrukking van verrassing; de blik, dien hij op den magtigen Noor wierp, was listig en sluw; eindelijk antwoordde hij:

»Dat zij dan ga, mijn meester!"

»Maar Olaw zal door hare tranen en klagten bewogen worden, en er zal vijandschap bestaan tusschen hem en mij; thans, nu wij allengs onze magt geheel aan deze kusten vestigen, nu ik het land mijner koninklijke vaderen weldra als wingewest zal binnentrekken, en ontrukken aan de kroon van Karel van Frankenrijk, nu ik meer dan ooit Olaws vriendschap en hulp zal noodig hebben, als de frankische wapenen tegen ons worden gekeerd, nu zou eene klove tusschen ons schadelijk zijn, en mij aanmerkelijk verzwakken. Zij moet van hier en terugtrekken naar de marken der Denen, zonder dat de zucht tot wraak over de beleediging van de eer zijner

moeder bij den jarl door hare tranen worde opgewekt. Geef mij daartoe goeden raad, Halfried !"

»Wanneer het uw wil blijft, mijn meester! om Sigfrida te verstooten, en de schoone wees Odilbalda te verheffen op uwe sponde, laat Sigfrida, de moeder uwer zonen, dan gaan, waar het haar goeddunkt, en vrees Olaws tegenstand niet. Ik weet, dat het haar voornemen is naar Hermana te keeren; laat mij de taak over, om haar daarheen te verzellen, en ik zelf zal met Olaw spreken, ik zelf zal hem onder het oog brengen, dat de daden der ouders niet onder het oordeel vallen der kinderen, en dat een opstand tegen u hetzelfde zou wezen, alsof uwe weermannen ongehoorzaam werden tegen hun wettigen vorst."

Godfried was bij deze woorden opgestaan, en ging met breede schreden door het vertrek. Halfried gluurde den zeekoning met zijne sluwe grijze blikken na; zoodra deze echter gedurende die peinzende wandeling het gelaat tot hem keerde, boog de skald het zijne weer over de nap met melk, en hield zich alsof hij dronk.

»Gij wilt Sigfrida tot mijn zoon Olaw brengen: juist, zoo kan het gaan! en gij zult hem en haar tot vrede raden, en al uwen invloed aanwenden op den stins, om den band tusschen vader en zoon als heilig te doen beschouwen. Ik weet het, het ware beter, dat deze aanleiding tot vijandschap tusschen mij en den driftigen hardnekkigen jongeling niet bestond; maar het is mij onmogelijk deze sterke drift der liefde tegen te gaan, sedert ik Odilbalda heb gezien: zij is zoo schoon, zóó..."

Een grinnekend gelach van den skald deed Godfried verbaasd opzien; Halfried had echter oogenblikkelijk zijne gewone kalmte hernomen, en speelde met de baardvlok aan zijne kin.

»Gij lacht!" sprak de zeekoning.

»Ik denk er aan, dat de mensch gelijk is aan den bouwman met den vruchtbaren koornakker: heden bloeit er koren op, de zon koestert de aren, en elke halm ontluikt in volle kracht; de winter komt, en de akker, nog kort geleden zoo rijk getooid, ligt woest en ledig; an-

dermaal herrijst de lentezon, de akkerman heeft reden tevreden te zijn over den korenbouw, maar hij wil hooger loon voor zijn arbeid, hooger winsten van zijn grond; hij heeft elders eene vreemde vrucht zien telen, waarvan hij zich meer voordeel belooft; maar zie, de akker, zoo geschikt voor koren, brengt geene vruchten van de nieuwe plant voort, en de veranderzieke baatzuchtige bouwman ziet zich bedrogen."

Godfried werd ongeduldig en bleef staan voor den skald, vragende:

»Wat reutelt gij van akkers en koren, bij Thor! wat staat dit alles in verband met Sigfrida, die ik moede ben, en Odilbalda, die mijn levenswinter verhelderen zal, als de zonneschijn de dagen van het joelfeest?"

»Ik bedoel, dat Odilbalda u nimmer datgene bieden zal, wat Sigfrida u sedert zes en twintig winters schonk. De liefdevruchten, die gij toeft van haar, zal zij u niet schenken; hoe! koestert de winter eene jonge bloem? Zij moge schoon wezen en lief, het geldt van haar, als in het lied onzer Edda:

De liefde der vrouw. van opregtheid ontbloot,
Is het ros, dat, nog jong, onbeslagen,
Een ijsbaan berent en moedwillig den dood,
Zonder teugel, in de armen gaat jagen;
Als 't schip zonder roer op de stormende zee,
Dat ter prooi is aan buldrende vlagen,
Als de weidman, ter jagt op den gemsbok of ree,
Maar wiens voeten hem naauw kunnen dragen."

»Odilbaldaas liefde is standvastig als die van Sigfrida, toen wij elkaar het eerst de hand der trouw boden," wedersprak Godfried. Halfried hernam:

»Wilt gij meisjes minne winnen,
Geef geschenken, streel en vlei;
Lok haar zóó uw strikken binnen,
En zij komt, hoe stug ze ook zij!"

Godfried bleef bij deze versregelen van den skald andermaal voor hem staan, en zeide met klimmenden toorn:

»En zij hare liefde het al niet, ik bemin dit blonde

kind, en wanneer Godfried de Noor zich iets voorneemt, voegt het allerminst aan een zanger, die zijn brood eet en arm is als een roeiknecht, zich daaraan te ergeren, veel minder om zich spottende aanmerkingen daarover te veroorloven — hoort ge?"

Halfried, onverbiddelijk wanneer. hij zijn grilzieken meester plagen kon, ving op nieuw aan:

»Den wijze wondre niet de min
Van een blind verliefden man:
Vaak sluit de min de kloeken in,
Waar zij den dwaas niet vangen kan.

Die zotheid heeft zoo menig reeds
Tot veler spot gebragt:
De wijze wordt een dwaze steeds,
Alleen door liefdes magt 1)."

»Genoeg!" bulderde Godfried, »bij Hela en Loke genoeg! Bespaar die ongevraagde aanhalingen uit uwe dichters; ik wil alleen, dat gij Sigfrida naar Olaw brengen zult, en hem bewegen, dat hij zelf zijne moeder rade naar onze marken terug te keeren; ik zal haar een deel gronds schenken, waarvan zij bestaan kan, en voor het overige leve zij in vrede!"

Halfried wierp op nieuw een sluwen blik op zijn meester; plotseling werd echter de deur van het vertrek geopend en beider onderhoud gestoord.

De binnenkomende was een kort ineengedrongen manneken, met graauwachtig stoppelig haar; hij droeg een vuurrood manteltje met gouden boordselen, en had een staafje in de hand, 'twelk ongetwijfeld zijn rang als deurwachter moest aanduiden.

»Wat wilt gij, Arnor?" vroeg Godfried.

»Odilbalda," antwoordde het kereltje, en onmiddellijk snelde een meisje binnen, welks gelaatstrekken hevige gemoedsbeweging verrieden. Zij was schoon en slank van houding: eene dier schoone blonde dochteren van

---

1) Simrocks *Edda*. Hâwawal, *strophe* 89, 91—93.

het noorden, die in de verzen van Ossian ons als uit de blaauwe nevelen der heide voor den geest treden, en voortzweven nevens de gestalten der oude helden des lieds.

Hare skyrta, van gele stof, het rouwkleed over den dood haars vaders — die vóór drie jaren in den strijd tegen Karel gevallen was — hing in losse plooijen over hare leden, en liet haren boezem ten deele ontbloot; hare zilverblonde lokken, door band noch hoofdkap bedwongen, in den natuurlijken groei, vielen in lange weelderige krullen over de poezele elpenblanke schouderen der maagd. Zij ging haastig naar Godfried, en de hand vattende, welke hij haar toestak, wilde zij spreken, doch zoodra zij den skald bemerkte, weifelde zij, en zag hem met zonderlingen blik aan.

»Wat deert u, schoone Odilbalda? Heeft iemand mijner dienstmannen u beleedigd? Spreek...."

Odilbalda wees op Hälfried, die zich voor het venster had geplaatst, en schijnbaar onverschillig naar buiten staarde.

»Spreek vrij uit, mijn kind!" zeide Godfried, »de skald mag alles weten; geheimen hebben wij niet voor hem; wat deert u?"

»Laat mij van hier gaan, mijn heere! Zoo even heeft uwe gemalin Sigfrida zich in mijn vertrek vertoond, en mij met bittere verwijten overladen; zij noemde mij de slang, die de bloemen vergiftigt van haar geluk; zij heeft mij bevolen dit huis, dat door mijne tegenwoordigheid wordt onteerd, te verlaten, of anders het slagtoffer te worden van hare wraak!"

»Dat Odin haar straffe!" bulderde Godfried, eensklaps in hevige woede ontstoken, terwijl zijn oog bloedgierig rondbliksemde; »Halfried! roep Sigfrida!"

Maar de beleedigde echtgenoote trad reeds over den drempel van het vertrek: hare gestalte was kalm en majestueus; haar groot helder oog blikte onverschrokken naar den woesten Noor, die Odilbalda met den arm beschermend aan zich vastklemde.

De noordsche vorstin, Olaws moeder, had zich naar

gewoonte der gehuwde noordsche vrouwen, het hoofd met een *moter* of doek omwonden, welke eenigzins in vorm overeenkomt met dien der turksche vrouwen, evenzoo met goud doorstikt was en versierd met franje; haré *zkicka* — overmantel — was van blaauwe wol, met wit bont omzoomd, en plooide haar statig rondom de leden. Sigfrida bleef aan den ingang der kamer staan, strekte de hand naar haren echtgenoot uit, en sprak met vaste stem:

»Koning Godfried! wanneer onder onze volksstam eene echtbreekster door haren beleedigden echtgenoot uit de woning wordt geworpen, rukt men haar den *zkicka* van de schouderen, en snijdt de *bakzkjurta* van hare onderkleeding 1). Regtvaardig is die schande voor de misdadige vrouw, en de man heeft het regt haar en haren minnaar te dooden; maar wij, arme vrouwen! de wetten geven ons geen steun tegen den gemaal, die de pligten des huwelijks schendt. Nogtans, koning Godfried! de zeden der Noren, hoe woest en wild ze ook anderen voorkomen, tegen over de vrouw zijn ze nog steeds te rein, dan dat gij ze dus opentlijk moogt schenden! In naam onzer echtverbindtenis, welke zes en twintig winters in eere voortduurde, in naam van onze zonen, wier eer door uwe handelingen wordt bevlekt, laat dit meisje, dat geruimen tijd binnen mijne woning het brood der liefdadigheid at, van hier gaan, of ik zweer u, bij de drie hoogste godenmagten des hemels, Godfrieds voorspoed heeft het toppunt bereikt en zijn val is nabij!"

Odilbalda zonk op de kniën voor den trotschen Noor, hief de handen gevouwen tot hem op, en smeekte:

»Genade, mijn koning! Laat mij van hier gaan. Stel den huisvrede boven mij!"

Halfried sloeg bij deze woorden het sluwe oog met eene uitdrukking van bittere wraakzucht op het geknielde

---

1) De *bakzkjurta* was bij de noordsche vrouwen een onderkleed. Wanneer eene vrouw de pligten des huwelijks schond, en de man zich vergenoegde haar ter deure uit te wijzen — want hij had het regt haar te dooden — dan werd haar de achterzijde van dit kleedingstuk afgesneden, soms ook het hoofdhaar, waardoor zij eener slavinne gelijk werd.

meisje. Deze onderworpen bede wekte echter te meer de woede des konings; Godfried hief Odilbalda op, drukte haar een kus op het voorhoofd, en voerde haar eenige schreden nader tot Sigfrida. Toen zeide hij met luide stem, zoodat de wanden der kamer daverden:

»Vrouw! ik heb u in vrede willen laten gaan uit mijne woning, thans zal het zijn in tweedragt! »De man is heer des huizes, de vrouw staat in zijne magt; *hij* alleen heeft alle regt over haar, en kan over haar lijf en leven beschikken naar welgevallen! De vrouw is ter dienst des mans en van zijnen lust, zij is hem onderworpen als het ros, het jagtdier en de dienstknecht!" Dus luiden onze wetten, en ik *wil*, dit zij u genoeg. Odilbalda zij voortaan opentlijk mijne echtgenoote, en gij zult den drempel mijner woning niet meer betreden, waar ik mij ook moge bevinden 1)."

»Regt zoo, vader van Olaw den onbuigzame! maak gebruik in den ruimsten zin van de magt, welke de man bezit boven de vrouw, en vergeet den eerbied, dien ieder Noor eene brave gade toedraagt. Ik zal gaan, maar uwe zonen niet weerhouden, wanneer zij eene moeder willen wreken, die haren pligt betrachtte en hun wèl was. Vervang gij mijne plaats, Odilbalda! verberg uwe listen onder het masker van liefde en gehechtheid, dat gij zoo kunstig voor uw schoon gelaat weet te dragen!"

»Genoeg!" hernam Godfried, »die Odilbalda beleedigt treft mij. Gij, Halfried! volg mijne voormalige gemalinne en verzel haar waarheen zij trekken wil. Is het haar verlangen naar haren zoon te gaan, dat zij er heen trekke, en gelukt het u niet den vrede te bewaren tusschen Olaw en mij, het zij dan zoo: het zwaard worde geheven tusschen vader en zoon!"

Godfried naderde zijne verstootene gemalinne, die kalm en met de armen over den boezem gekruist, te midden van het vertrek stond; thans tot de daad willende over-

---

1) Men vindt deze wetten des mans tegen over de vrouw, bij KARL WEINHOLT, *alt. nord. Leben.* p. 249.

gaan, die het vernederendst was voor eene noordsche vrouw en met eene wettelijke scheiding gelijk stond, gebood hij:

»Uwe sleutels!"

Sigfrida stiet een luiden gil uit, drukte krampachtig de handen op haren gordelband onder haar overkleed, waaraan de sleutels bevestigd waren, en riep:

»Neen! bij Frejaas liefde niet! Neen! die vernedering nooit!...."

»De sleutels!" gebood Godfried andermaal.

»Laat mij vertrekken, mijn heere!" hernam Odilbalda, te wel wetende, dat zij hierdoor Godfrieds woede steeds meer aanvuurde.

Sigfrida was op de kniën gezonken, en hield de beide handen om de sleutelen geklemd; zij scheen besloten tot een hevigen strijd, en staarde ten gronde met alle teekenen van beradenheid en moed op het gelaat, dat in hevige zenuwspanning verkeerde. Godfried vatte haar met de ijzeren vuist bij de hand, zocht de sleutels weg te rukken, en bulderde op nieuw:

»De sleutels, Sigfrida! bij Odin en Thor! geef, of ik breek ze u van de zijde!"

»Ik zal ze *niet* geven!" kreet Sigfrida, en wrong zich in bange vertwijfeling rondom de hand van haren gemaal.

Halfried, van dit oogenblik gebruik makende, trad naar Odilbalda, die met naauw verholen vreugde dit tooneel gadesloeg. Halfried vatte hare hand, boog het hoofd tot haar, en fluisterde op schamperen toon:

»Uw spel is gelukt, slang! Gij hebt mijne genegenheid met verachting verworpen, om die des konings te winnen, welke behoort aan de moeder zijner zonen. Welnu, het zal uw val berokkenen; de dagen uwer zegepraal zullen kort wezen; uw ondergang is bepaald!"

Odilbalda verhief fier het hoofd; de onderwerping, het schijnbaar mededoogen met Sigfrida van zoo even, was geheel van haar schoon gelaat geweken: haar oog fonkelde van woede, en een verachtelijke glimlach plooide haren mond. Ook zij fluisterde:

»Ik daag u daartoe uit, ellendige dienstman! Omdat gij u vleidet, dat Odilbalda de uwe worden zou, en ik uwe hatelijke aanzoeken met verachting verwierp, daarom treedt gij mij op het pad. Wij gaan den strijd aan, zanger!"

De worsteling tusschen Godfried en Sigfrida duurde voort; de moedige vrouw verdedigde te teekenen harer huismoederlijke waardigheid met de woede der wanhoop; zelfs de krachtige vuisten van den zeekoning konden haar de sleutels niet ontrukken. Sigfrida scheen besloten liever in dezen kamp te sterven; het gelaat van Godfried kreeg eene bloedgierige uitdrukking, even alsof hij zijne woeste scharen ten strijde voerde. Halfried, bemerkende dat het leven der vorstin in gevaar verkeerde, boog zich nu tot haar, en zeide:

»Geef die sleutelen, vrouwe! Er kleeft geene smet van schande aan; geef! hier vindt ge geen vrede meer en geluk; zoek het elders bij uwen zoon!...."

»Bij hem, ja!" snikte Sigfrida, bijkans buiten staat om te kunnen spreken, en de sleutelbos ontsnapte aan hare gekneusde vingeren: Sigfrida zonk krachteloos op den grond, en Godfried slaakte een kreet van vreugde, terwijl hij zich over haar boog en de sleutels van haren gordel rukte.

Zonder verder op haar acht te slaan, geheel bedwelmd door de schoonheid en schijnbare liefde van Odilbalda, keerde hij zich tot deze, reikte haar de sleutels over, en sprak met minzamen lach:

»Zie daar, mijne schoone bruid! Spoedig bied ik u de morgengave!" Zich keerende tot Halfried, zeide hij: Skald! verwijder u, en begeleid Sigfrida, waar zij trekken wil!"

Sigfrida vatte moed, rigtte zich op en droogde hare tranen: als het kind, dat, voor overmagt zwichtende, wordt voortgeleid, liet zij zich door Halfried uit het vertrek voeren, en zonk in eene nevenkamer op een zetel, terwijl de skald hare smart in zwijgende bepeinzing gadesloeg.

Godfried hield zich middelerwijl bezig met Odilbalda,

die hij nevens zich deed plaats nemen en met liefkozingen overlaadde.

»Mijn wil worde geëerbiedigd, bij Thor!" sprak de zeekoning op hoogen toon, en gelijk het mij vrij staat eene vrouw te kiezen, kan ik haar ook wegzenden. Op mijn vorstelijk woord, ik *wil*, en dit zij genoeg!"

»En zal mijn heere ook niet eenmaal op mij verstoord worden, en de liefde, welke hij mij toedraagt, weder aan eene andere schenken?"

»Nimmer, Odilbalda! weldra voer ik u binnen gindschen christentempel voor den wijsteen, in stede van het kruis aldaar geplaatst. Maar eerst moet dit land, waarover weleer mijne vaderen gebied voerden, onder mijn gezag worden gebragt. Ik zal den trotschen keizer van het Frankenrijk tot in zijn paleis opzoeken, en hij zal sidderen voor onze magt! Dan, Odilbalda! zult gij nevens mij ten troon verheven worden, en deelen in mijn roem, rijkdom en wapengeluk!" 1)

Terwijl de echtbrekende koning dus tot de sluwe maagd sprak, die als eene andere Fredegonda de weldaden harer gebiedster loonde met haar de liefde te ontstelen van den vorst, poogde Halfried de ongelukkige vrouw te troosten, en te bewegen onmiddellijk den burg te verlaten, om bij Olaw steun te zoeken tegen het onregt haar aangedaan.

Het vuur der wrake gloeide in de borst van den skald met onweerstaanbare kracht. Odilbalda, zij, die thans de hoogste gunst van den woesten zeekoning genoot, was

---

1) »Het was geen gewone strooptogt met de hoop op buit, of in haast uit wraakzucht ondernomen, maar eene weldoordachte poging, om in 't frankische rijk te dringen, en daarvan zoo veel mogelijk te overweldigen. Dit blijkt zoowel uit het groote aantal schepen, tot dezen inval gebruikt, als uit Godfrieds snorkende taal, pogchende den keizer zelven te zullen opzoeken en bestrijden." BOLHUIJS, *Noormannen in Nederland*, p. 34. »Godfried vleide zich met de ijdele hoop geheel Germanië aan zich te onderwerpen. Friesland en Saksen beschouwde hij reeds als zijne wingewesten: hij beroemde zich spoedig met een talrijk leger te Aken te zijn. En waarlijk men was niet zonder vrees, dat hij zijne zwetsende bedreigingen zou vervullen." EGINHARD, *leven van Karel den grooten*, II. 373.

de dochter van een zijner vrienden, een dapper krijgsvoogd, die vóór weinige jaren in den strijd tegen de Friezen viel. Op zijne voorspraak hadden Godfried en zijne gemalin de weeze tot zich genomen, verpleegd en met gunstbewijzen overladen. Odilbalda was onder Sigfridaas moederlijke zorgen tot eene schoone bloeijende maagd ontwikkeld. Sigfrida, die nimmer het geluk had gekend van eene dochter te bezitten, beminde de weeze met ware moederlijke teederheid, en hoopte in hare voortdurende dochterliefde vergelding te vinden voor de weldaden, die zij genoot. De sluwe Odilbalda, al te spoedig bemerkende, dat Godfried een gunstig oog op haar en hare ontwikkelende bekoorlijkheden sloeg, wist des konings aandacht te meer te boeijen, toen hij aan de friesche kust landde, en zich binnen Gruoninga op den burg vestigde. Het was Sigfridaas wil geweest haren echtgenoot en zoon te verzellen op de aanzienlijke vloot van twee honderd schepen, welke de magtige zeekoning uit de marken der Noren liet in zee stevenen. Vele vrouwen volgden toen hunne echtgenooten ten strijde, en de verbazende zeemagt, welke Godfried verzelde, stond inderdaad gelijk met eene kleine volksplanting.

Eerst te laat bemerkte Sigfrida, hoe zij onder het masker van liefde en dankbaarheid, verraad en ontrouw beschermde onder haar dak. Als uit een langen droom ontwakende, zag zij eensklaps, welk eene bron van leed dit meisje in het huis van haren gemaal opende: de ontrouwe echtgenoot was weldra verward in de strikken der noordsche schoone maagd, en het mogt der vorstin geenszins gelukken middelen te beramen, geschikt om dit leed af te weren. In vroegere tijden bestond onder de germaansch-heidensche stammen ook de gewoonte kebsen te hebben, of morganatische huwelijken te sluiten, en dit gebruik, onder de edelstanden zoo vernederend en grievend voor de echtelijke vrouw, getuigde bij de Noren voor den rijkdom en de grootheid van den edelheer.

Godfried echter, voortdurend peinzende op veroverings-

togten, was immer voor Sigfrida een getrouw echtgenoot geweest, en de zonen, die zij hem schonk, hadden den liefdeband, die bij hun huwelijk bestond, steeds naauwer zaamgesnoerd; nimmer had Godfried de Noor aan zijne gade oorzaak gegeven zich over het verminderen zijner genegenheid te verontrusten. Op eenmaal nu had dit meisje het gebouw van haar huwelijksheil verstoord: Sigfrida stond nu daar — zonder schuld of aanleiding — geschandvlekt voor hare zonen, voor haar volk en met de pijnende grieve in het hart, veracht te worden door den man, wien zij de hoogste liefde der vrouw had geofferd, en dien zij eerbiedigde als vorst en echtgenoot.

Dit alles overdenkende, stortte Sigfrida eene wijle onbedwongen hare tranen, terwijl Halfried in stomme aanschouwing nevens haar stond. Eensklaps echter verhief zij zich, als gesterkt en bemoedigd door de gedachte aan haren zoon Olaw, die zijne moeder steeds opregte liefde had toegedragen. Op hem hare hoop en toekomst vestigende, droogde zij hare tranen, ging naar eene kist, staande in een hoek der kamer, ontsloot die, en nam daaruit een klein koffertje van eikenhout, kunstig met koperen versierselen belegd.

Dit koffertje op de tafel plaatsende, wees zij er Halfried op, en zeide:

»Zie daar, vriend! mijn eenigen rijkdom; het bevat mijne paarlen en gouden sieraden, en ons kan gebrek toeven. Sedert mijne prille jeugd verzelde mij dit koffertje: eene wigchelares voorspelde mij eenmaal, dat mijn geluk aan dit voorwerp verbonden is. Het werd vervaardigd uit een geheiligden Thorseik, die zich te midden van het Vredewoud mijns vaders verhief, en door den storm werd ontworteld. Ik neem niets meê dan dit, want daarin liggen al de herinneringen van mijn geluk besloten. Kom, Halfried! vergezel mij naar mijn zoon! dit huis, deze zeestreken, zij brengen mij onheil; ik verlang weer te keeren naar het land onzer vaderen, en aldaar in stilte mijne dagen te eindigen, verre van het gewoel des oorlogs, verre van het gevaar, waar-

aan mijn gemaal en zijne zonen zich telkens met hernieuwden moed blootstellen."

»Ik zal twee paarden doen zadelen, mijne vrouwe! de togt is te ver, om dien te voet af te leggen; minstens twee dagen duurt onze reis! Zie Sigfrida van Denenmark! op dit geheiligd kistje, waarin de teekenen van uw levensgeluk en magt besloten liggen, zweer ik u, dat ik uwe zijde niet zal verlaten, alvorens uw hoon schitterend is gewroken. Mijn rijkdom is dit speeltuig; voor den skald staat elke noordsche koningshalle open; waar zijne liederen klinken, wordt de beker gevuld, en waar hij des krijgers daden bezingt, wordt een zilveren *bauge* — armring — zijn deel. Welaan, mijne vrouwe! maak u gereed, ik zal bevel geven, dat men twee paarden zadele; van dit noodlottig huis is uw vrede en geluk geweken!"

Halfried verliet het vertrek; Sigfrida, door de toespraak van den skald bemoedigd, deed hare reiskleederen aan, en was weldra geheel gereed voor den droevigen togt. Naarmate het oogenblik naderde, dat zij de echtelijke woning ging verlaten, keerde ook hare vastberadenheid weder, en het losscheuren van den geheiligden band, die haar aan dit huis hechtte, viel haar minder pijnlijk, dan zij had kunnen vermoeden.

Eindelijk klonken de voetstappen van den skald op de trappen, en trad hij in een wijden reismantel gewikkeld in het vertrek.

Sigfrida trok de *hufa* over het gelaat, en volgde hem. Van niemand harer vrouwen nam zij afscheid; geen traan ontvloeide meer aan haar oog; de nederige groeten der noordsche wachten, binnen de gangen en het voorplein, beantwoordde zij op hare gewone goedige wijze; niemand der dienstmannen bevroedde de oorzaak, welke de edelvrouwe zoo vroeg ter burgpoorte uitdreef: het was meermalen hare gewoonte met den skald des morgens rijtogtjes te doen in de nabijheid van het slot, en haar vertrek wekte alzoo niet de minste bevreemding onder de dienstlieden.

De paarden in fikschen tred zettende, ging de togt

door de veenachtige beemden van Groningerland; alom vertoonde zich ook hier de verwoestende hand der Noren; de weermannen hadden zich overal genesteld, en vele hoeven waren in krijgswoningen herschapen. Sigfrida noch Halfried sprak aanvankelijk bijkans geen enkel woord; eerst omstreeks Grijpskerk hielden zij stand, om de paarden te ververschen en zelven eenig voedsel te gebruiken, waaraan Sigfrida echter het minst behoefte had. De skald daarentegen gebruikte in de zindelijke friesche hoeve, waaraan men de plunderende hand nog niet had geslagen — met evenveel eetlust als op den burg van zijnen heer — een stevig ochtendmaal.

De schamele bewoners van het huisje, welks bezitting ongetwijfeld te gering scheen, om den rooflust der noorsche zeebuiters op te wekken, beijverden zich met oudfriesche gastvrijheid, om hunnen zonderlingen gasten het beste op te dragen, dat de hoeve kon opleveren. De oude bewoner gaf onbewimpeld zijn gemoed lucht over de zware afpersingen en plagen, waaraan dit deel van Friesland blootstond tijdens Godfrieds woeste plundertogten, en hij verborg geenszins zijne hoop op eene spoedige verlossing door de magt van Karels zwaard. Het viel elken Noor niet moeijelijk zich met Friezen en Saksen te onderhouden: zijne taal verschilde weinig met die der friesche kustbewoners, wier taalvorm eene zamenstelling was van het angel-saksisch en oud-noordsche, en, zoowel als die der Denen, een tak kan genoemd worden der oud-germaansche taalbron, waaruit de onze met zoo vele ook zijn voortgevloeid.

Na deze kleine rust togen onze reizigers verder, en hadden reeds met het aanbreken van den avond het oude Murmerwoude bereikt, de plek vóór omstreeks zestig jaren geheiligd door het bloed van den vromen Bonifacius.

IV.

De friesche gezanten.

Wij treden andermaal het grijze Nijmegen binnen, in den regten zin des woords de keizersstad der negende eeuw. Gelijk Utrecht ten zetel strekte der christelijke kerkwaardigheid in deze streken, was zij die van wereldlijke magt en keizerlijke majesteit.

Het is twee dagen vóór het Paaschfeest van het jaar 810; er heerscht groote vreugde in de stad; keizer Karel is den vorigen avond op het rijkspaleis aangekomen, en zal er met zijn stoet van hovelingen, vrienden en bloedverwanten andermaal het hooge feest vieren. Geen wonder dus, dat er ook groote drukte heerscht: langs de kaden en straten verdringen schippers en hoevenaren, edelen en bouwlieden elkaar, en op het marktplein is het eene afwisseling van handelen, van af- en aanvoeren van goederen, zoo als zeker zelden in de Waalstad plaats vond.

Allerlei bunen en tenten zijn hier opgeslagen: kramen met gallische en zelfs romeinsche kostbaarheden, frankische kleederen, germaansche veldvruchten, friesche wollen en lakens, ginds betouwsche runderen en gevogelte, alles zoo bont ondereen, alles in zoo ruimen voorraad, als ooit op eene jaarmarkt kan worden zaamgebragt. En te midden van die handelsdrukte is er ook geen gebrek aan vermakelijkheden, niet meer bestaande in de woelige volksuitspanningen uit het heidensch-germaansche tijdvak, zoo als zwaardspelen en balslingeren, kampge-

vechten en worsteloefeningen — welke hoofdzakelijk tot de vermaken van ridders en edelen behoorden, tot zij allengs plaats maakten voor de tournooispelen der middeleeuwen met hunne veelkleurige pracht — maar zulke die beter strookten met den meer christelijken volksgeest in Karels tijdvak.

Zie, ginds lokken ons de toonen van een viertal muzikanten, die met hunne instrumenten het zangerig opzeggen begeleiden van dien krachtvollen spreker, wiens stem helder weergalmt te midden der menigte. De vier instrumenten zijn eene fluit, dragende den naam van chorus; eene saksische harp, met twaalf snaren bespannen, klein van vorm, maar liefelijk van geluid; eene groote viool, slechts van ééne dikke darmsnaar voorzien, uit welke door den strijkstok de toonen worden gelokt, hooger of dieper klinkende, naarmate de geoefende vinger des spelers haar door nederdrukking verhoogt of verlaagt; men heet dit instrument een monocordion; het vierde, hoe gering ook in waarde, mengt zich echter liefelijk in de bruisende toonenzee, en wordt ook zelfs in onze dagen bij menig orcheststuk niet gemist: het is de triangel.

Groot is de menigte van edelen, vrijën en dienstmannen, verzameld rondom de stellaadje, geheel met rood doek overspannen. Werkelijk kenmerkt het uiterlijk dezer mannen geene ontbering: hunne kleederen zijn uit fijne stof geweven en met gouden-boordsels belegd; blaauw lakensche mantels van friesch maaksel plooijen rondom hunne leden, en geen edeling zou zich behoeven te schamen over zulk een kleedingstuk.

Het verwondere ons niet in Neomagum zulke blijkbaar welvarende toonkunstenaren op dezen dag aan te treffen: het zijn de hofspelers van keizer Karel-den grooten. Diens open zin voor alles wat schoon is en welluidt, wat veredelt en den geest beschaaft, heeft hem reeds voorlang de oude volkpoëzij doen bijeenzamelen; heldenkracht en moed, gepaard met diep gevoel en dichterlijke schilderingen maken de grondstoffen uit van de meeste dier zangen; en daar het Karels wil is, dat

deze zangen nu en dan in de prachtige zalen van 't hof door zijne sprokers worden opgezegd, geeft hij ze vaak, op feestijden, den volke ten beste, en zulks ook heden op het marktplein van Neomagum.

De welluidende toonen der speeltuigen verzwakken; zij smelten allengs weg, en worden door eene plegtige stilte vervangen; de *bune* der sprooksprekers is verwijderd genoeg van de drukte daar ginds, om niet in de voordragt hunner liederen gestoord te worden. De oudste der mannen, wiens gelaat eene krachtvolle uitdrukking bezit, wiens oog schittert van dichterlijk vuur en geestdrift, treedt thans naar de voorzijde der stellaadje, houdt de harp in de linkerhand, strekt de regter gebiedend uit, en zegt:

»Hoort thans, gij allen, edelen en dienstmannen, geestelijken en leeken, wat ik u verhalen zal van de schoone Hilda! Hoort! — Het eerste deel mijns lieds behelst:

HOE WATE NAAR EYRLAND TROK.

Koning Hagen had een dochter, die den naam van Hilda droeg,
Menig vorstelijke strijder, die vergeefs haar bruidkus vroeg.
Hagen, krachtig als de reuzen uit den boozen heidentijd,
Sprak: »die hare hand wil winnen, moet mij winnen in den strijd!"
Menig bode liet het leven, als hij kwam in Hagens land,
Menig ridder was gevallen, toen hij dong om Hildaas hand.

Bragt haar naam dus schrik alomme, menig dapper jongeling
Zuchtte, slechts om harent wille, naar een bloedig strijdgeding.
Hetel, vorst der Hegelingen, roept zijn kloekste helden zaam,
Froete en Horrant wijd geprezen, om hun beider deugd en naam:
De eerste, rijk in wereldschatten, als het lot geen koning biedt,
De ander, rijk in zoete toonen en de gave van het lied.

»Gaat!" spreekt Hetel, »gaat gij beiden, vraagt voor mij de schoone bruid,
En keert spoedig tot mij weder met het vaderlijk besluit!"
Maar de mannen, kloek en dapper, gaan op 's konings wille niet,
Zoo de grijze krijgsheld Wate tot dien togt geen bijstand biedt.
Wate, in woeste drift ontstoken, weigert: maar des vorsten beê,
Doet den held in het eind besluiten, en hij trekt ten bruidskamp meê.

In het momgewaad eens koopmans treden zij in Hagens hal,
En hun ongekende rijkdom wekt zijn gunsten bovenal;

Wate, Froete en Horrant winnen zelfs der edelvrouwen gunst,
En de grijze krijger biedt haar menig blijk van wapenkunst.
Hagens strijders, hoog van namen, haken naar het plegtig uur,
Dat zij Wates kracht beproeven in het blakendst heldenvuur.

En als waren deze regelen een deel van het verhaal, dat de menigte, rondom de bune vergaderd, werkelijk schijnt te boeijen, houdt de spreker op; de instrumenten stemmen weer een forsch tusschenspel aan, dat tot inleiding dient van het tweede avontuur, en door den zegger aldus wordt aangekondigd:

HOE WATE STREED EN HORRANT ZONG.

Edellingen, edelvrouwen, tot het droevig spel genood,
Zagen nimmer nog een strijder in zijn kracht als Wate groot.
Hagen zelf, de woeste koning, hij beleed het luide en vrij:
Nimmer vond mijn hand een degen, zoo vol kracht en vlug als hij.
Froete won ook Hagens gunsten, want men zag in 's vorsten land
Nooit een koopman, die zijn schatten spilde met zoo milde hand.

Aller aandacht, reeds gewonnen door dien rijkdom en die kracht,
Klom ten top toen zanger Horrant gaven van zijn kunde bragt.
Toonen, rein als hemelstemmen, roerden zelfs het stugst gemoed,
Nimmer klonk in Hagens halle nog een zang zoo zacht en zoet.
't Vee, dat in de weide speelde, hoorde naar dien toovertoon,
En 't gevogelte in de wouden zweeg bij 't lied zoo wonderschoon.

Hilda sprak: »geliefde vader! sta dien vreemden zanger toe,
Dat hij weer de stem verheffe, wie wordt ooit zijn toonen moe?"
Horrant zingt op Hildaas bede, heel haar vreugde wordt zijn lied,
Tot zij aan den vreemden zanger toegang tot haar kamer biedt.
Hier gezeten zingt de dichter welk een doel hem tot haar bragt,
En de jonkvrouw zwijgt en luistert, steeds verwonnen door zijn magt.

»Volg ons, jonkvrouw!" dus zingt Horrant, »naar mijns heeren magtig land,
Ik ben dienstman van vorst Hetel, en hij smeekt u om uw hand.
Volg ons, want mijn koning mint u, ginder wacht u liefde en roem.
Laat uw schoonheid naast hem bloeijen, oogbekoorbre koningsbloem!"
Hilda antwoordt: »schoone zanger! koning Hagen geeft zijn kind
Slechts den minnaar, die haar bruidskrans door de kracht zijns degens wint!"

Digter bij treedt de menigte; het oude lied boeit immer meer; de zegger spreekt zoo krachtvol en vloei-

jend, het tokkelen der harp klinkt telkenmale aan het eind des regels zoo forsch en liefelijk, als de inhoud der woorden was. Het tusschenspel der instrumenten klinkt nu zachter dan daar even, en gaat in een streelend adagio over. Eindelijk hervat de declamator zijn verhaal en begint met het derde avontuur:

HOE HILDA HET SCHIP BEZAG EN WERD ONTVOERD.

»Volg ons, schoone koningsdochter!" dus zingt zanger Horrant weer;
»Kom en zie het prachtig vaartuig, dat ons voerde langs het meer!"
Hilda gaat met hare moeder en een eedlen juffrenstoet,
En betreedt het prachtig scheepje, wieglend op den kalmen vloed.
Horrant en zijn togtgenooten, reeds gesteund door Hildaas woord,
Drijven thans haar edelvrouwen en de koningin van boord.

Blijde kreten klinken luide en de wind steekt feller op,
Horrants wakkre scheepsgezellen halen 't zwellend zeil in top.
Vlug, gelijk de blanke stroomzwaan door het kabblend water streeft,
Snelt het ranke scheepje verder, dat op 't vlak der baren zweeft.
Immer verder voert de wind het van vorst Hagens bogtig strand,
En bereikt vorst Hetels kusten aan der Hegelingen land.

»Welkom, welkom! schoone Hilda!" roept de jonge koning uit,
»Treed uws minnaars woning binnen! Heil u, dierbre schoone bruid!"
Vreugde heerscht in Hetels zalen, maar vorst Hagen, fel verwoed,
Zweert den dochterroof te wreken, ja, in Hetels eigen bloed.
Weldra woelen aan zijn stranden Hagens oorlogsmannen rond,
En de krijg ontbloot de zwaarden op des jongen konings grond.

Wild als de ever in den jagtstrijd, van des jagers spriet doorboord,
Strijdt vorst Hetel, zelfs gewond reeds, om 't behoud der jonkvrouw voort.
Hagen bukt voor Wates krijgszwaard; wie verwon ook ooit dien held? —
't Strijdlied zwijgt, de vreê keert weder op het bloedig oorlogsveld:
Hagen schenkt de lieve Hilda aan den jongen vorst als bruid,
Die de schoone vredebloemen in den band des huwlijks sluit! 1)

---

1) Onbetwistbaar behoort het boven meêgedeeld lied, althans de inhoud, tot den friesch-noorschen zangen-kreits uit den tijd van Karel den Grooten. Het vormt de tweede afdeeling van het heldendicht *Goedroen* dat, hoe duister ook het geschiedkundige zij, de kusten van Holland en Zeeland tot tooneel heeft. Onze taal bezit nog geene volledige vertolking van dit gedicht. Duitschland daarentegen dankt er eene aan prof. SIMROCK, die het in 't oude rythmus overbragt. Het verhaal van Hetel,

Dit is een der volkszangen, welke Karel den volke ten beste geeft, en die telkenmale worden vervangen door andere liederen, niet minder boeijend en in den heldengeest des tijds gestemd. De muziekspelers zetten zich, om eene verpoozing te nemen van hunne taak. Maar, hoort! van ginds klinken klaroengalmen; het volk verwijdert zich en trekt naar de andere zijde der markt. Het is ons onmogelijk het gedrang te weerstaan: volgen wij dus ook de menigte daarheen.

En ziet, op eenmaal stroomt de menigte naar de andere zijde van het plein, waar eene andere vertooning schijnt aan te vangen. Ook dáár verheft zich eene stellaadje of bune, hoog boven het volk uitstekende. Nog zoo even was zij geheel door een donkerbruin kleed omhuld, maar eenige malen klonk het helder geluid eener schel achter het kleed; nu wordt het weggeschoven, en de toeschouwers blikken binnen een vierkant, dat insgelijks met laken is bedekt. Op den achtergrond hangt een breed geplooid gordijn; dat gordijn wordt bewogen, eindelijk opgeheven en twee mannen treden te voorschijn, die door het volk met blijde kreten worden begroet.

Hunne kleeding is een zonderling zamenvoegsel van frankisch en oud-romeinsch. Hunne voeten zijn met kruisbanden omstrikt naar frankische wijze, ook de tuniek is van gewone stof, de mantel daarentegen geheel van romeinsche snede, en naar antieken vorm op den linkerschouder met eene broche vastgehecht. Maar wat het meest vreemde dezer mannen is, en hier en daar den lachlust wekt, zijn hunne hoofdharen en gelaatstrekken: zij dragen maskers en valsche haren. Het masker, uit hout gesneden, is van een zonderlingen bespottelijken vorm met wijdgeopenden mond en oogen, en drukt een

---

en Hilda beslaat daarin het vijfde, zesde en zevende avontuur. Zie zweite Aufl., Stuttgart en Tübingen, bei Cotta. 1851. Prof. JONKBLOET wil dat Hagen een koning geweest zij op het tegenwoordig Eijerland bij Texel, en plaatst Hetels rijk, Hegelingen, in Zeeland. In hoe verre echter onze brave Eijerlanders en de Zeeuwen hebben behoord tot de monarchie dezer vorsten, en de gebeurtenissen in dit heldendicht vermeld gesteld mogen worden als op hun grond voorgevallen, laten wij onbeslist en voor rekening der meerdere kennis diens geleerden.

bepaald karakter uit; de eene vangt aan te spreken, de andere antwoordt; het wordt ons thans duidelijk, wat hier geschiedt: het zijn des keizers tooneelspelers, dramatische kunstenaars uit de negende eeuw.

Dit is de frankische tooneelspeelkunst in hare eerste ontwikkelings-periode: de geestelijken begonnen reeds hunne mysteriën, en andere tafereelen uit de gewijde geschiedenis, den leeken aanschouwelijk voor te stellen, en de scholieren oefenden zich bereids nu en dan in 't drama, door overzettingen van grieksche of latijnsche dichteren; en zij, die zich meer opzettelijk toewijden aan de uitvoering dier stukken, hetzij dan gevolgd of oorspronkelijk, droegen den naam *histrions* en *joculatores*, welk woord later meer op goochelaars en kunstenmakers werd toegepast, en waaruit het fransche *jongleur* ontsproot.

Wat aan des keizers hof geschiedt, vindt onder het beschaafdste deel des volks veel navolging. Onder den kring van geleerde mannen, die Karel omgeven, is vooral de smaak voor de romeinsche en grieksche dichters sterk doorgedrongen, zonder echter dien voor de geestelijke poëzy te onderdrukken; ja, dit gaat ten hove zelfs zoo ver, dat de mannen, die zich aan de letteren wijden, de verdichte namen dragen van de beroemdste personen der oudheid. Keizer Karel zelf voert den naam van David; zijn vriend, de ons bekende angelsaksische dichter en geestelijke Alcuin noemde men Flaccus, en den frieschen abt Angilbert kende men den naam toe van Homerus. Angilbert had onlangs een tooneelspel uit de gewijde geschiedenis geschreven en wel in de friesche taal, dat met algemeen genoegen werd opgevoerd. Ten hove bevindt zich sedert kort nog een ander jong mensch, met wien des keizers zoon Lodewijk een gemeenzamen omgang heeft: een duitsche monnik, opgevoed in het Benediktijner klooster Weisenburg; zijn naam is Otfried. Onlangs schreef hij in de frank-duitsche taal, zoo als wij den volkstongval thans kunnen noemen, eene zamenspraak tusschen den Heiland en de samaritaansche vrouw, rijk aan dichterlijke gedachten, en waarmeê prins Lodewijk zóó was ingenomen, dat Otfried op Lodewijks ver-

zoek, ondernam, om de Evangeliën in dichtmaat over te brengen 1).

Maar juist die zamenmenging van geestelijke en wereldlijke kunst, heeft reeds bij den scherpzienden Alcuin de vrees doen ontstaan, dat de geestelijken zich te veel tot tooneelspelers verlagen zouden, en zich door de zucht naar het heidensche klassieke te veel doen wegsle-

1) Als proeve onzer volkstaal in die dagen en Otfrieds vloeijende dichtkunst met klinkende slotwoorden, volgen hier eenige regelen van dit gedicht.

»*Wanana sculun Frankon,*
Einon thaz biwankon,
Ni sie in Frenkisgon begingen,
Sie Gotes lob singen?
N'ist ni so gisungan,
Mit regulu bithuungan.

»*Nu wil ih scriban, unser heil,*
Euangeliono deil,
So wir nu hiar bigunnun
In frenkisga zungun.
Thaz sie ni wesen eino
Thes selben adeilo:
Ni man, in iliro gezungi
Christus lob sungi."

Otfried, *Evang.* Lib. I. cap. 1, v, 65 e. v. Von Tredensel, *litteratur.* p. 979.

»Waarom zouden alleen de Franken
Nalatig blijven
Met in 't frankisch te beginnen
Het zingen van Gods lof?
Daar die niet gezongen is
In bedwongen regelen!

Nu zal ik schrijven, tot ons heil,
Van 't Evangelie een deel,
En dit hier beginnen
In frankische tale,
Opdat zij (de Franken) niet zijn de eenigen,
Die hetzelve ontberen,
Alsof niemand in hunne zangen,
Christus' lof zingen kon.

pen. Wat de prioor van 't klooster Stein aan Erasmus misduidde, dat hij des nachts blijspelen van Terentius vertaalde, in stede van de confessiën van Augustinus, verbood ook keizer Karel den geestelijken zich te zeer aan het spelen en beoefenen dier stukken over te geven, en met *histrions* gemeenzamen omgang te houden. Zoo zien wij, zonen der *negentiende* eeuw, hoeveel er reeds duizend jaar vroeger bestond, dat wij als de vruchten zouden aanmerken van onzen tijd!

Maar, terwijl wij ons verdiepen in de beschouwing der kunst in dit tijdvak, bemerken wij te midden van het rumoer der volksvreugde niet, dat een zonderlinge optogt zich haastig door de menigte heen beweegt, zonder zich schijnbaar veel te bekommeren, om hetgeen rondom geschiedt.

Het is een twintigtal mannen, wier kleeding en uiterlijk een hoogen rang aanduiden; zij zijn gezeten op sterke friesche paarden, die door het dampend zweet, dat hen bedekt, en het slijk aan buik en pooten, doen blijken, dat zij een zeer verren togt hebben afgelegd.

Een dezer mannen, die vooraan rijdt, trekt vooral de aandacht: het is een grijsaard van ongeveer tachtigjarigen leeftijd; het eerwaardig zilverwit haar des ouderdoms kronkelt in lange lokken, ten teeken van zijn adelrang, over de schouders. Eene droeve uitdrukking ligt op zijn gelaat; het oog blikt nu en dan somber over de feestvierende menigte; een lange bonte mantel omplooit zijne forsche gestalte, welke, ondanks zijne hooge jaren, nog fier is en krachtig. Ook de jongere mannen achter hem dragen weinig blijk van vreugde op het gelaat; langzaam, als waren het lieden, die een lijk over eene kermismarkt vergezellen, gaat het verder naar de zijde van het rijkspaleis.

Gaan wij dien stoet van vreemdelingen vooruit, en treden wij het keizerlijk paleis binnen, dat nog prachtiger dan voor een twintigtal jaren aan den Waalstroom de hooge bogen verheft. Het is een van des keizers lievelingsgebouwen geworden, waarin hij, wanneer strijd of belangrijke staatszaken hem niet elders

boeijen in zijn rijk, de zoete lente wil begroeten, te midden van zijne huisgenooten en trouwe vrienden.

Treden wij het andermaal binnen, dit magtig keizersslot, en gaan wij de ruime gewelven door naar het gindsche vertrek: dat des keizers.

Wij vinden den grooten beheerscher van het Frankenrijk slechts in gezelschap van twee mannen, staande elk aan eene zijde van den leunzetel, en met hen in gesprek verdiept. Hoewel wij de beschrijving van hun persoon niet mogen nalaten, willen wij echter allereerst den vorst zelven onze aandacht schenken.

Zie, acht en zestig jaren hebben Karels donkere haarvlokken vergrijsd, maar zijn herkulischen ligchaamsvorm niet gebogen. De vele staatszorgen en een leven, goeddeels in den strijd, op het veld, te midden zijner krijgsscharen doorgebragt, hebben diepe groeven in zijn gelaat geploegd; de jicht, de onoverwinnelijke vijandinne zijns ouderdoms, verbittert hem vaak het leven, en grijpt telkenmale zijn ligchaam aan, als de marter, die de wortelen loswoelt van den krachtvollen eik; reeds heeft zij zoo verre de sterkte zijner spieren verlamd, dat de man, die van koning keizer werd, die zich binnen de tempelgewelven van het oude Rome de kroon der Cesars op het hoofd drukte, allengs voor haar bezwijkt, en zijn vaste statige tred van weleer in een wankelenden hinkenden gang is veranderd.

Maar het gelaat van den grooten keizer is daarentegen nog indrukwekkender en majestueuzer geworden: zijn grijs, kort gesneden hoofdhaar is zonder eenigen sier achter de ooren weggestreken; baard en bakkebaarden, als ook de digte knevel groeijen ongehinderd zaam tot op de borst. De oude eenvoudige frankische dragt, het breede zwaard en de lang afhangende gordelband, alles is nog van denzelfden vorm, even gering in waarde als weleer.

De man te zijner linkerzijde, krachtvol en breed geschouderd, is — en dit moge wel zeer vreemd schijnen aan Karels hof — geheel in de ons bekende noorsche krijgersdragt. Blond als de woeste vrijbuiters, die wij

leerden kennen aan Frieslands kust, in den schubkolder gepantserd, maar zonder helm en zwaard, staat hij nevens Karels zetel. Men behoeft het den ruwen krijger ter naauwernood aan te zien, dat hij, ondanks de beschaving aan Karels hof, nog weinig van de onbeschaafde noorsche zeden heeft afgelegd, en slechts haakt naar gevaren en strijd.

Deze man is Halfdan de Noor, weleer een der woeste togtgenooten van Godfried en Olaw diens zoon, maar door Karel overwonnen en onderworpen, thans zijn getrouwe dienstman en bondsvriend.

En aan de andere zijde van den keizerlijken zetel vinden wij een jongman, wiens uiterlijk niet minder de aandacht trekt: de schouderen zijn zóó reusachtig breed, zijne armen zóó zwaar en gespierd, zijne houding is zóó krachtvol en krijgshaftig, dat hij met regt den naam mag dragen van een levend model der athletische standbeelden in het oude Rome. Zijn hoofd, hoewel groot en breed, bezit eene uitdrukking zoo ridderlijk schoon en tevens zoo fier, dat een krijgsheld het met klimmende aandacht zou beschouwen, en in dat donker gloeijend oog en dien sterken krachtvol ontwikkelden bruinen baard, heldenmoed en strijdlust lezen, terwijl de teedere jonkvrouw het zou bewonderen, om de heerlijke vormen, die het uitdrukt, en den blos van gezondheid en levenslust. Dit jeugdig teekenachtig mannengelaat, fier geheven op de athletische schouderen, wordt omgolfd door schoone glansrijke lokken, in weligen groei tot op die schouderen afdalende; zijne kleeding is even eenvoudig als die des keizers, alleen glinstert aan zijn fraai bestikten gordelband een prachtige edelsteen. Als eene der hechte zuilen, die het magtig rijkspaleis schragen, staat hij daar nevens zijn keizerlijken gebieder en bloedverwant. Karels heldenkracht herleeft in dezen man, wiens dappere daden, door den geest zijns tijds als wonderwerken beschouwd, hem weldra zullen verheffen tot den helden-genius der middeleeuwen. De grootste zangers van het zuiden zullen hem roemen in hunne onsterfelijke zangen; want deze magtige held is de zoon van Milo en

Bertha, dien de Galliërs Orlando noemen, en onder de frank-duitsche volken — door zijne aan woestheid grenzende heldendaden — den naam verkrijgt van razende Roland.

De keizer, een beschreven stuk perkament in de hand houdende, heft het hoofd op, en terwijl hij spreekt, wordt zijn gelaat door den gloed der gramschap gekleurd. Zijne hand kreukt het geschrift driftig zamen, en hij zegt:

»Ik deed u een oogenblik tot mij komen, mijne vrienden! Ik ontving heden berigt, dat de Noorman Godfried en Olaw zijn zoon met eene vloot van twee honderd schepen een inval waagden op de kusten van Friesland; mijn landgraaf Rerik is vermoord, de vrome Walfried, die aan het hoofd stond van de kerkdienaren in Gruoninga, viel onder hun zwaard op de trappen van het altaar des Heeren; vele hoeven en stinzen zijn verwoest, en alom slingert men de toorts des krijgs in huis en hut. Halfdan, mijn bondgenoot! thans is het oogenblik daar, dat gij tegen uwe woeste landgenooten zult kunnen optreden! Roland! mijn krijgsmoedige neef! andermaal zal uw zwaard wonderen kunnen verrigten. Ik tel acht en zestig jaren, en de ouderdom rust met zware hand op mijne schouderen, maar nogtans zweer ik bij God en het heilig Evangelie, dat ik met u het zwaard zal voeren, en nog eenmaal de kracht der jeugd wederkeeren zal in deze hand. Mijn zoon Lodewijk moet zijn krijgstogt naar Spanje opgeven en in Aquitanië verblijven. De snoevende Noor, die in overmoed zwoer, dat hij ons tot binnen Aken zou komen zoeken, zal door ons gezocht worden; er worde heirvaart beschreven, en zoodra onze Paaschgezangen hebben geklonken in het huis Gods, zal de bisschop onze wapenen zegenen, en wij zullen heentrekken tot den heiligen strijd, voor de veiligheid onzer zeekusten en den roem des kruises!"

»Amen!" antwoordde Roland, en zijn oog fonkelde van gloed; elke spier van zijn schoon gelaat trilde van geestdrift. Karel was naar het venster gegaan, dat op de Waal uitzag; meer dan anders was nu de rivier door

een aantal schepen van verschillende grootte en bouw bevolkt, en het landschap rondom droeg overal de sporen van des keizers zegenrijk en beschavend bestuur.

Terwijl de groote vorst daar stond, en zijn oog over den omtrek dwaalde, trok hij de wenkbraauwen onrustig zaam, en fluisterde in zich zelven.

»Heerlijk land, uit eene woestenij herschapen tot welige akkers en wouden — zal ook hier eenmaal de brandtoorts dier ruwe heidenen gezwaaid worden, wanneer ik sluimer in de groeve? Zullen zij verwoesten, wat ik stichtte, na zoo vele jaren zorgs en opoffering! Wat mij ook den levenswinter moge verhelderen, wat ook uit het oosten zegenrijk aanlicht, in het noorden dreigen de stormen met telkens hernieuwde kracht. Zij loeijen herhaaldelijk aan op het gebouw, dat mijn zorg- en moeitevol leven schiep!"

En terwijl de vorst aldus voortging, en zijnen somberen denkbeelden den vrijën teugel liet, trad een dienaar aan den ingang van het vertrek, en bleef eerbiedig staan.

»Wat wilt gij?" vroeg Karel, eenigzins misnoegd over deze stoornis.

»Een gezantschap, heer! van edele Friezen verscheen zoo even in het rijkspaleis, en vraagt den keizer eenige oogenblikken goedgunstig gehoor."

»Friesche edelen! Ze zullen komen vragen om heirban. 't Is wel, Adelbert! ontvang die edele mannen in mijne gehoorzaal, en noodig mijn raad tot aanhooren hunner bezwaren."

De dienaar vertrok. Karel, Roland en Halfdan traden door de hooge gangen van het paleis naar de ruime in byzantijnschen stijl gebouwde halle, in welke des keizers troon stond met de verschillende zitbanken voor de raadsheeren. Naauwelijks was de keizer gezeten, of onmiddellijk werden de gezanten binnengeleid. Heer Fyko van Hermana, uit vermoeidheid en smart, leunende op een staf, het grijze eerwaardige hoofd gebogen en het oog met tranen gevuld, trad eerbiedig nader tot voor den zetel des keizers, boog ééne knie ten gronde, en sprak:

»Magtig vorst en heer! gij ziet hier voor u een oud

man, die u vele jaren in leven vooruit is, en wiens geslacht onder de edelste van Friesland behoort. Vóór weinige jaren werden mijne goederen grootendeels door de kracht der golven verwoest, en terugkeerende naar mijn vaderlijk erf, om te herbouwen wat vernield werd, verschenen andermaal Godfried en zijne Noren aan onze kusten, en met nog fellere woede dan vóór korten tijd roofden zij onze goederen, en deden de vlammen opgaan uit de daken onzer hoeven. Honderden markgenooten vonden reeds den dood door de wapenen onzer vijanden; vereend trokken wij op, om de drieste roovers van onzen grond te verdrijven, maar voor de overmagt moetende bukken, schoot onze moed te kort: vrouwen, dochters en kinderen hebben met ons meêgestreden, en mijn kind, de kroon mijns ouderdoms, mijne aanminnige dochter viel in handen van Olaw den Noor, en slijt thans hare dagen in smart en gevangenschap binnen het verblijf harer vaderen."

Een luid wraakgemor ging rond onder de edelen des keizers, zoodra de grijsaard had uitgesproken. Milo van Anglante, Rolands vader, zag zijn dapperen zoon in het gelaat: des jongelings oog flikkerde als de sterren aan den horizont; de gedachte alleen, dat eene jonkvrouwe in de handen van woeste vijanden zuchtte, deed zijn ridderlijk gemoed kloppen van verontwaardiging en moed; haar te verlossen uit de handen der overweldigers, de schoone onbekende weer te geven aan den diepgebogen grijsaard en tranen van dank te voelen druppelen op de hand, die het zwaard der overwinning voeren zou, dit zette zijn ridderlijken geest in gloed, en zijn blik hechtte zich met koortsig ongeduld op de bleeke gelaatstrekken van den grijsaard.

»Hoe is uw naam?" vroeg Karel, den ouden adelheer minzaam uit zijne knielende houding opheffende.

»Fyko van Hermana!" antwoordde de grijsaard.

»Zoo even," sprak Karel, »bragt men mij het droevig berigt van den inval der Noren aan Frieslands kust, en terstond, heer van Hermana! was bij mij het besluit genomen, om met mijn heirban de bedreigde plaatsen

binnen te trekken en de Noren aan te vallen met vereende magt. Onze arm is nog niet te stram, edele Friezen! om uwe regten te handhaven en uwe beleedigde eer te wreken! Binnen weinige dagen stroomen wij uwe marken binnen, en gij, heer van Hermana! blijf met de uwen ten onzent, opdat wij gezamentlijk op het heilig Paaschfeest God bidden, om redding uit dit nieuw gevaar, hetwelk ons zoo plotseling bedreigt!.... Is het noodig, wij zullen de zee oversteken, en onze drieste vijanden tuchtigen binnen hunne eigen marken! Komt, mijne getrouwen! heirvaart tegen de Noren! Roland! mijn wakkere neef! gij trekt met uwe scharen naar Hermana, en ontrukt de dochter van dezen grijsaard aan Olaws magt. Wij zullen den togt rigten naar Gruoninga, en het bloed van den vromen Walfried en den hoon, het kruis onzes Heeren aangedaan, bloedig wreken op Godfrieds hoofd!"

»Heirvaart tegen de Noren!" galmde het van alle zijden door de halle, en op aller gelaat stonden krijgslust en geestdrift te lezen. De keizer gaf zijnen paladijnen en heirvoogden bevelen, de legervorming betreffende, en noodigde de friesche gezanten ten maaltijd. De inval der Noren verbreidde zich door het feestvierend Nijmegen als eene bange schrikmare; menigeen zag reeds in verbeelding hunne roofschepen aan de oevers van de Waal en zich zelven van huis en hof ontbloot. Het Paaschfeest, met zoo veel vreugde tegemoet gegaan, uit hoofde van des keizers tegenwoordigheid, werd in bange vreeze gevierd: helder brandende Paaschvuren schitterden hier en daar op de heuvelen, en wel huppelde de jeugd rondom de sparkelende vlammen, maar geenszins met de oude vrolijkheid. Elk deelde in het leed, dat het land zoo op eenmaal bedreigde; weldra zou het bevel, uitgaan van den keizer, om zich tot den heirban gereed te maken, het zou herhaald worden door den gouwgraaf en ten uitvoer gelegd door de scholten der marken 1). Alleen den rijken ware het nog mogelijk, zich door los-

1) Scholten, schouten.

kooping te vrijwaren; anderen daarentegen, indien hunne bezitting slechts een paar duizend roeden gronds bedraagt, zullen zich zelven tot den strijd moeten toerusten, en hij, die minder bezit, moet met anderen in overeenkomst treden, en op deze wijze voldoen aan de verpligting elken onderdaan onherroepelijk opgelegd.

Daags na het Paaschfeest had de heirschouw plaats te Nijmegen. Karel en zijne legervoogden trokken met de scharen op, en van alle zijden stroomden de mannen van wapenen aan, om zich met de strijdbaren des keizers te vereenigen, en heen te gaan naar de friesche en saksische gouwen, waar de Noormannen zich meer en meer verschansten.

IV.

Vader en zoon.

Twee dagen na het vertrek van Halfried en Sigfrida uit Groningen, waren zij op den stins Hermana aangekomen. Olaw, die, ondanks zijn ruwen aard, ten allen tijde zijne moeder een goed hart toedroeg, en bij zich zelven het vaste voornemen opvatte, om haar ongelukkig lot te verzachten, en des noods zijn vader met het zwaard in de vuist te dwingen haar voor het oog des volks in hare regten te herstellen, ontving haar teederlijk, en huisvestte haar in de vertrekken, grenzende aan die van Sika van Hermana.

De friesche adeldochter, te goed en te trefbaar van hart, om eene ongelukkige vrouw, al ware zij dan ook

de moeder van den verdelger haars lands, meêdoogenloos te behandelen, en daarenboven in hare tranen een weerspiegeling vindende harer eigene smart, vond in de noorsche vorstin allengs eene vriendelijke deelgenoote, en sleet thans de bange uren in hare tegenwoordigheid. Olaw, wiens plannen, om zijne moeder in hare regten te herstellen, niet terstond in werking konden gebragt worden, begaf zich intusschen met een aantal zijner mannen naar een ander deel van het landschap, om aan de aldaar gelegerde krijgsbenden zijner landgenooten bevelen te geven.

Sigfrida sprak intusschen, namens haren zoon, de schoone Sika van zijne liefde, en maalde haar eene vereeniging met hem met de schoonste kleuren; zij schetste haar Denemarken en de gewoonten en leefwijze haars volks, met dien krachtigen dichtergloed, als heerscht in de zangen der noordsche skalden. Ook Halfried zat in het vertrek, en liet nu en dan de harpsnaren klinken, en zong een vreemd lied, dat de ooren der christenmaagd zonderling boeide, en haar onwillekeurig eene wijle onttrok aan het leed, dat haar in de eenzaamheid zoo onweerstaanbaar had aangegrepen.

Sigfridaas invloed op haren zoon had daarenboven voor Sika nog een anderen troost: de oude Ekhard, de getrouwe dienaar haars vaders, mogt in hare tegenwoorheid verblijven, en zijne vaste overtuiging, dat weldra de hulp van keizer Karel zou naderen, alsmede zijne gesprekken over Sicco Camminga stortten heilzamen balsem in haar gemoed, dat van lieverlede tot kalmte kwam. Het zachte lenteweder verving de gure vlagen en de zon schitterde helder aan de hemelbaan; de fijne zandbloempjes verhieven de knopjes uit het spichtig gras, en zwaluw en eidebaar nestelden in de nabijheid van den stins. De Noren vierden op hunne ruwe wijze het lente- of Ostarafeest; Sika en Camminga, benevens de andere Christenen in der Noren magt, gedachten den dood des Verlossers en Zijne opstanding, in christelijken eenvoud.

De avond daalde, Olaw was nog afwezig, en het aantal noorsche wachten rondom den stins gering in aantal.

De oude Ekhard, hiervan gebruik makende, en Sika wijzende op 't bekoorlijk avondtafereel, dat de zon, allengs onder de kimmen dalende, hun rondom den stins aanbood, vroeg hij Sigfrida en Halfried, of het Sika ware veroorloofd eene wandeling te doen in den omtrek van den stins, hetgeen door Olaws moeder bereidwillig werd toegestaan. De oude knecht, verblijd, dat hij hierdoor met zijne jonkvrouw eenige oogenblikken zou kunnen spreken zonder getuige, geleidde haar met ware blijdschap naar buiten en ging aan hare zijde langs het zandig pad, dat binnen den boomgaard voerde.

De frissche avondlucht verkwikte de schoone jonkvrouwe, en tooverde haar den blos der gezondheid weder op de verbleekte wangen; als een krachtig geneesmiddel werkte de bekoorlijke lenteavond op haar zwaar geschokt gestel, en voor 't eerst, na zoo vele bange dagen, keerde eenige tevredenheid in hare borst terug.

»Zeg mij thans, Ekhard!" sprak Sika, nadat zij over 't gebeurde der laatste dagen met den grijzen dienaar had gesproken, »waar is thans het vreeselijk verblijf, waarbinnen Sicco van Camminga zijne droevige uren slijt?"

Ekhard, die misschien getoefd had om over den edelling te spreken, tot Sika er zelve van zou beginnen, stond verrast stil, strekte de magere hand bevende uit, en zeide, op den lagen ingang des kelders wijzende:

»Dáár, mijne jonkvrouwe!"

»Dáár!.... O mijn God!" klaagde Sika, en sloeg de handen verbaasd zamen; »in dat akelig vunzig hol heeft men den armen edelling opgesloten! Hij zal er sterven van gebrek aan lucht, en de vochtigheid dier kelderwanden zal den krachtvollen jongeling aandoen, en weldra hem het offer doen worden van koorts en verzwakking. Laat ons den jarl Olaw smeeken, om een ander verblijf, ik zelve zal...."

»Om 's hemels wille, doe dat niet, mejonkvrouwe!" hernam Ekhard, »Olaw, die den edelling haat boven allen, die hier gevangen zijn, zou daarom alleen de straf verzwaren, en uwe bede zou hem welligt ten verderve zijn."

»Arme jongeling! hij is nog meer te beklagen dan ik; mogt het mij slechts gelukken, hem eene vrijheid te verschaffen, die mij werd toegestaan en ook u, om binnen de perken van den stins de versche lucht in te ademen, en zich te versterken door eene wandeling."

»O, die gelegenheid staat hem open in het nachtelijk uur. Wanneer niemand ons bespiedt, dan verlaat hij zijn onderaardschen kerker, en staart in vrijheid op naar den helderen sterrenhemel, God biddende om bijstand tegen het zwaard der heidenen."

»En op welke wijze kan hij dien kerker verlaten, Ekhard?"

»Vergeef mij, mejonkvrouwe! dit is mijn geheim!"....

»Ik eerbiedig het, brave dienaar! Maar wanneer hij zijn kerker verlaten kan, waarom vlugt hij dan niet?"

»Vlugten is lafhartig, Sika van Hermana!"

»Niet wanneer men geene schuld heeft, en bukken moet voor overmagt; dit kan wel niet de reden zijn, Ekhard!" en nieuwsgierig hernam zij:

»Waarom vlugt hij niet?"

»Dit is weer zijn geheim, mejonkvrouwe!" zeide Ekhard glimlagchend; »maar veroorlooft de erfdochter van Hermana, dat de edelling van Camminga, de vriend harer blijde jeugd en thans de deelgenoot harer smart, haar spreke?"

Sika staarde den dienaar verrast aan; de blos op hare wangen werd hooger en haar schoon oog straalde van vreugde; zij knikte zwijgend, en zag beschaamd ten gronde, als iemand, die eene vrijheid toestond, welke zij niet veroorloven mogt. Ekhard, verblijd, snelde eenige schreden verder, en floot driemaal vrij luid; men vernam eenige beweging tusschen het kreupelhout met jeugdig lentegroen bewassen, en eene mannelijke gestalte werd zigtbaar: Sicco van Camminga knielde neder in 't zand aan de voeten der jonkvrouwe van Hermana!

»Sika! deelgenoote in mijn lot!" sprak de jonge Fries, terwijl hij hare blanke hand aan zijne lippen bragt,

»moeten wij elkander weerzien in kerkerdwang, binnen de muren van uw vaderlijk huis, en in de magt van Olaw den Noor? Maar, Sika! de Hemel beschikt nog met ontferming over ons lot; want ik ben hier en zal u welligt kunnen beschermen!...."

»Heer van Camminga!" hernam Sika, ontroerd door de plotselinge verschijning van den jongen edelling, »ik heb met diepe droefheid het lot vernomen, dat ook u heeft getroffen; ik hoop en bid tot God, dat het mijn vader gelukken moge spoedig des keizers hulp te erlangen, opdat Friesland, ons zoo dierbaar, 'weer bevrijd worde van eene zoo bloedige verdrukking!"

»Dat geve God, mejonkvrouwe!"

»Maar ik besef niet, Sicco! hoe het mogelijk is, dat gij uw donkeren kerker kunt verlaten en hier aan den boomgaard komen; heeft uwe krachtige hand de spijlen kunnen losrukken, of staat eene geheimzinnige magt u bij, als den apostel te midden zijner slapende bewakers?"

Sicco wisselde een vertrouwelijken blik met Ekhard; deze antwoordde:

»Er is nog een andere uitgang in den kelder, jonkvrouw! en deze is alleen aan mij bekend! Daardoor vond ik gelegenheid den edelling te bezoeken, en hem — hoe gering die ook wezen moge — eenigen troost te bieden, in het zoo droevig lot, dat hij ondergaat."

»En, heer Sicco! u staat dus de gelegenheid tot vlugten open?" fluisterde Sika zacht, »onder begunstiging van de schaduwen des nachts, zou het u best gelukken buiten Hermana-state te komen, en u te voegen bij hen, die met mijn vader zijn."

»Zoolang Sika van Hermana in gevaar verkeert, zal van Camminga zich gelukkig rekenen haar te mogen beschermen. O, het is waar, die bescherming kan slechts onbeduidend wezen! ik ben een weerlooze gevangene; maar evenwel, Sika! in oogenblikken van gevaar is het immers een groote troost, nog een vriend te hebben, die in onze nabijheid toeft!"

Sika liet hare kleine hand rustig in de zijne, starende

op zijn bleek en lijdend gelaat, dat slechts flaauw beschenen werd door het maanlicht. De oude Ekhard stond met gevouwen handen nevens zijne meesteresse, en een zoete glimlach verhelderde zijn gelaat, nu hij bemerkte, hoe deze onverwachte ontmoeting zijne jonkvrouwe verheugde. Camminga en Sika zagen elkaar zwijgend aan; tranen parelden in beider oog; de beelden hunner blijde jeugd vertoonden zich aan hun opgetogen geest, terwijl het stille lenteavonduur den weemoed verhoogde, die hunnen boezem vervulde. Op eenmaal echter hoorden zij haastige voetstappen in de nabijheid, en eene ruwe stem bulderde:

»Bij Hela en Loke! wie heeft Camminga uit zijn kerker bevrijd! Ha, lafhartige Fries! gij wildet ontvlugten!"....

Het drietal personen staarde op het gelaat van Olaw, dat vlamde van woede. De noorsche jarl stond, met de zweep in de hand geheven, voor zijn gevangene; de zachte gevoelens van zoo even verdwenen op eenmaal uit Cammingaas hart: gelijk eene spoedig opgekomen stormvlaag plotseling het zachte zuiderzuchtje vervangt, woedde de driftstorm in zijn gemoed; zijne heldere oogen flikkerden van wraakzucht, zijne handen krompen tot vuisten, en met heesche stem riep hij:

»Lafhartig! Neen, bij God! niet lafhartig!.... Ik!....

En de beide jeugdige mannen stonden andermaal gereed, om het bloedig gevecht te hervatten, dat vóór weinige dagen op het plein van Hermana-state plaats vond. Maar Sika wierp zich met gevouwen handen tusschen Olaw en Sicco, en zich smeekend tot den Noor wendende, sprak zij:

»Genade, Olaw! genade om mijnentwille. Ik was het, die hem uit zijnen kerker hielp, toen de wachters insluimerden; van Camminga is de vriend mijner jeugd, zijn smartelijk lot vermeerdert mijne droefheid, en daarom, Olaw! laat mijne bede niet onverhoord: behandel den edelling van Camminga met meer mededoogen; wees zachtmoedig jegens hen, die uwer overmagt onder-

worpen zijn; hierdoor verwerft gij u te eerder mijne achting en genegenheid!"

Met verbazing sloeg Sicco de bekoorlijke jonkvrouwe gade, terwijl zij sprak; zijne drift bedaarde; met eerbied blikte hij tot haar schoon gelaat op; zij zelve stelde zich verantwoordelijk, ten opzigte van de daad door hem en Ekhard bedreven, en redde hen alzoo van de geweldige straf, welke de Noor hun ongetwijfeld wilde opleggen. Maar Cammingaas bewondering voor Sika ging eindelijk over in een ongekend gevoel van minnezorg, toen hij zag, hoe groot de magt was welke de jonkvrouwe op den jarl uitoefende. Olaw boog het hoofd, en sprak:

»Daar, waar eene schoone norne, als gij, om vergeving smeekt, zou zelfs Odin eene misdaad vergeven! Hij wilde dus niet vlugten, deze trotsche Fries?"

»Verre van hem dit denkbeeld! Toen ik vernam, dat Sicco van Camminga zich onder uwe gevangenen bevond, en als de laagste dienstman, die in uwe magt viel — ja minder dan deze — een vunzig ongezond kelderkot tot woning had, besloot ik hem te verlossen. Ekhard deelde mij meê, dat Cammingaas gezondheid in gevaar verkeerde, dat frissche lucht voor hem meer waarde had dan goud, en daarom bidde ik u, Olaw de onbuigzame! laat mij de vreugde smaken uw hart te verteederen voor uwe gevangenen: het klopt toch zoo gevoelig voor uwe moeder, en kan dus niet geheel zonder menschenliefde wezen!"

Terwijl Sika sprak, leide zij de hand op den schouder van den Noor, en zag hem met smeekend oog aan: zijn woest gelaat werd bij elk woord zachter in uitdrukking, zijne lippen plooiden zich allengs tot een glimlach, de zweep ontviel zijne hand, hij boog in ootmoed het hoofd als onder den invloed eener geheime toovermagt: de stem, welke hem toelispte, scheen die eener schoone hemelbodinne van Frigga, zoo als de boeijende heidensch-germaansche poëzy ze ons schildert. En op onderworpen toon, sprak de jonge noorsche heirvoogd:

»Welnu, schoone Sika! omdat gij zoo overredend weet

te spreken voor deze beide mannen, zal ik ze niet straffen, hoewel bij de Noren de wet heilig is, dat elk gevangene, die zoekt te ontsnappen, het leven verbeurt!"

»Ik heb hem van den dood gered!" lispte Sika, den Noor een dankbaren blik schenkende, en met luider stem sprak zij: »nu nog eene bede, jarl Olaw! nog ééne slechts!"

Camminga wilde spreken: de gunst zijns gehaten vijands, hem ter wille van Sika toegestaan, was hem eene diepe grieve; Ekhard echter weerhield hem, en fluisterde:

»Zwijg, bid ik u, en hoor wat Sika vragen zal!"

»Welke is die bede, Sika van Hermana!" vroeg Olaw.

»Dat gij deze beide mannen," antwoordde de schoone jonkvrouwe, »den ouden Ekhard, den getrouwsten en oudsten dienstknecht mijns vaders, alsmede den edelling van Camminga, den vriend mijner jeugd, een ander verblijf wilt toestaan, en verlossen uit dat hetwelk mijn vader voor zijne jagtbrakken nog te ellendig achtte. Ruim hun een der andere vertrekken van dit huis in, zoo het uw wil is hen gevangen te houden; maar folter mijn gemoed niet langer door hen, de getrouwe vrienden mijns vaders, op deze wijze het leven te vergallen."

Camminga en Ekhard zagen elkaar intusschen met bezorgdheid aan: de gedachte, om hun verblijf te verlaten, hoe veel stof tot vreugde daarin ook anders voor hen mogt gelegen zijn, was hun thans eene reden tot angstige bezorgdheid: binnen die vochtige kerkerwanden lagen de schatten begraven van Hermana, en de jonge Fries, het verlies van eigen rijkdommen vergetende, had gezworen ze te bewaken tot het uur der bevrijding slaan zou.

»Een ander verblijf!" morde Olaw, »gij vraagt mij veel, Sika! meer dan ik mag, dan ik kan toestaan: deze jonge man, mijn gevangene, mijn wettig eigendom verkregen door het zwaard, is ontembaar als de jonge ever: zijn bezit is mij van onberekenbare waarde; door zijn lot te verzachten, stel ik mij in groot gevaar, dat

hij mij ontvlugt, te meer daar gij hem hierin welligt behulpzaam zoudt zijn, en...."

»Al genoeg, Olaw illugi! al genoeg!" riep Camminga, verachtend de hand naar den jarl uitstrekkende, »hoe hoog ik de beden van Sika van Hermana op prijs stelle, moet ik toch uwe voldoening daaraan van de hand wijzen; ik begeer geen ander verblijf; ik ben uw gevangene, en wil als zoodanig al de ontberingen en smarten leeren kennen, waaraan uwe verdrukking mijne lotgenooten blootstelt."

»En ook ik!" riep Ekhard besloten, zich houdende alsof hij den zonderlingen blik niet bemerkte, dien Sika op hem wierp.

»Gij hoort het, mejonkvrouw!" morde Olaw, grimlagchende van woede, »ik ken uwe landgenooten beter dan gij zelve: hardnekkigheid en onwil, ook in het knellen hunner ketenen, is hun eigen. Lang genoeg duurt dit spel, en ik moet van hier; deze beide mannen behooren streng bewaakt te worden, en geene bede van Sika van Hermana mag mijn gemoed voor hen zachter stemmen."

De jarl, hierop zijn hoorn aan den mond brengende, blies eenige schorre toonen: een aantal Noren verscheen ijlings op dit hun welbekend geluid, en omsingelde de gevangenen. Olaw liet het van woede bliksemend oog op zijne mannen rusten, en sprak:

»Honden, die gij zijt! Camminga is door uw verzuim zijn kerker ontsnapt! Ik zweer bij de raven van Odin! hem, die één der Friezen, hier binnen Hermana gevangen, slechts één enkelen voetstap buiten het hun aangewezen verblijf laat treden, den dood! Gaat!"

De Noren, verbluft rondziende en bespeurende dat de friesche edelling vrij en frank in den boomgaard stond, sloegen haastig de handen naar hem uit. Sika vreesde een hevig tooneel; maar tot hare niet geringe verwondering zag zij, dat Camminga schijnbaar demoedig het hoofd boog, op haar toetrad, hare hand vatte, er kalm en eerbiedig een kus op drukte, en diep bewogen de woorden sprak:

»Sika van Hermana! op het lijden volgt vreugde, gelijk de lentezon op den winterstorm! Zegene u God! Kom, Ekhard! kom, oude vriend!"

»Heil, mejonkvrouwe!" sprak de grijze dienstman, eveneens de hand zijner jeugdige gebiedster kussende, en volgde te midden der wachten den jongen edelling naar den kerker.

Sika staarde hare beide vrienden na met smartvollen blik, en volgde toen den Noor binnen haar vaderlijk huis.

In hare kamer gekomen, viel zij neer op een zetel, dekte zich het gelaat met de hand, en overpeinsde het gebeurde. Dat Camminga hare bede had verworpen, welke bij verder aandringen ongetwijfeld door den Noor wel zou zijn toegestaan, griefde haar diep; zij schreef het echter toe aan zijne fierheid, om geene gunsten van zijnen vijand aan te nemen; en terwijl zij hierover nadacht, bemerkte zij niet, dat de jarl Olaw tegenover haar aan een der houten zetels leunde, en het hoofd somber op de borst gezonken hield.

De tegenwoordigheid van den Noor was haar hinderlijk. Met onwil staarde zij op diens forsche gestalte, welke zich scherp afteekende in 't licht der dalende zon, dat de witte wanden van het vertrek in hellen gloed hulde. De jarl vestigde eensklaps het oog op haar, en zeide:

»Sika van Hermana! vindt gij mijne moeder geene goede vrouw?"

»Zij verdient ongetwijfeld een beter lot, Olaw! maar zij is sterk in hare smart, en eenmaal in uwe marken weergekeerd, zal zij zeker daar meer troost vinden dan aan dit vreemde strand."

»Zij zal er niet terugkeeren als eene verlatene vorstin, Sika! Ik zal mijn vader dwingen de onwettige vrouw, door hem ten troon verheven, uit zijn huis te drijven, en mijne moeder te herstellen in hare eer. Zou ik u een geheim mogen toevertrouwen, mejonkvrouwe van Hermana?"

Sika zweeg; de vertrouwelijkheid van den Noor hin-

derde meer dan dat zij haar streelde. Olaw, dit zwijgen als toestemming beschouwende, hervatte:

»Ik twijfel niet, schoone Sika! of uw vader zal spoedig weer bezitter wezen van dit huis!"

Een luide kreet van blijdschap, dien de Friezinne, ondanks haar zelve, niet kon onderdrukken, beantwoordde deze heilwoorden, en als vertrouwde zij haar gehoor niet, vroeg zij:

»Gij zegt?"

»Ik voorzie tegenspoed, Sika! wijl mijn vader den vrede tusschen ons heeft verbroken, en onze kracht daardoor is verdeeld. Toen ik in den boomgaard terugkeerde, zwoer ik een vreeselijken eed. Te midden van het geboomte verheft zich een oude eik, voorzeker zoo vele jaren tellende, als er zijn voorbijgegaan sedert uwe godsdienst in deze streken de mijne verving. Het zal u niet onbekend wezen, dat deze eik aan Odin werd gewijd. Welnu, ik ben daar neergeknield, Sika! en zwoer bij het bestaan der eeuwige en hoogste magt, welke hemel en aarde bestiert, dat ik mijn vader dwingen zal die kebse uit zijne woning te drijven, of, zoo hij dit niet doet, zal ik hem dooden!"

»Dooden! jarl Olaw! Een vadermoord! En gij hebt dit gezworen voor het oog uwer goden?"

»Ik heb het gezworen, mejonkvrouwe! en zal het ook volbrengen. De wraak voor mijne moeder is mij heilig bovenal."

»Maar dat is ontzettend, jarl! Zóó bloedgierig kan uwe godsdienst onmogelijk wezen, dat zij den zoon zou aansporen, om hèm het leven te ontnemen, aan wien men het schuldig is. Dat kan uwe moeder evenmin goedkeuren, uwe moeder, wier hart zoo zacht is en goed, dat zij zelfs tranen stort over de onverdiende verdrukking mijner landgenooten!"

»Mijne moeder mag het niet weten; zij mag den eed niet vernemen, welken ik heb gezworen; daarom, Sika! deel haar dien niet mede. Vóór het opkomen der maan vertrekken Halfried en ik van hier, en wanneer het zijn mogt, dat ik niet terugkeer, dat de skald alleen het

berigt brengt van mijnen dood, zeg dan eerst aan mijne moeder, dat ik viel voor hare eer in den strijd tegen mijnen vader; en gij, Sika van Hermana! vloek dan mijne gedachtenis niet, maar herinner u mijner, als een die u liefhad, zoo als geen ander sterveling. Zegen mij, Sika! de zegen eener reine maagd is den Noor dierbaar bovenal!"

Olaw boog zich demoedig voor haren zetel: Sika huiverde terug, en trok hare handen krampachtig tegen haren boezem: een man zegenen, die opentlijk uitging met het doel zijn vader te dooden, zoo deze niet voldeed aan den wil zijns zoons, was voor de christenmaagd een zoo stuitend denkbeeld, dat zij reeds de bloedvlekken van den vermoorden vader op het bleek gelaat van den jarl meende te bespeuren. Zij sprong op uit haren zetel, drong zich naar het venster, en riep:

»Mensch! God behoede mij! dat ik de handen zegenend zou uitstrekken boven het hoofd, waarin zulke bloedige plannen beraamd worden, dat ik daardoor mij schuldig zou maken aan den vloek, die zoo doende eeuwig op uwe ziel rusten zal. Laat mij uwe moeder van uw vreeselijk opzet kennis geven, jarl! en bij den hemel, die uw voornemen kent, zij doet veeleer afstand van alle regten op uw vader en zijn huis, dan dat zij zeggen zou: »Ga, mijn zoon! en dood den man, die u het leven schonk!" "

Sika wilde zich verwijderen, doch de jarl weerhield haar; zijn gelaat werd woest, zijn oog rolde bliksemend rond, en hij riep met donderende stem:

»Niet van hier, ongelukkige! of het zou ook u het leven kosten! Vaarwel!"

Sika sidderde terug en zonk op den zetel, dien zij zoo even verlaten had; zij dekte zich het schoon gelaat met de handen, borst in tranen uit, en klaagde:

»O God! laat mijn grijzen vader toch spoedig met hulp dagen, opdat ik verlost worde uit de handen dezer woestaards, die zelfs het bloed hunner naauwste betrekking vergieten, als hunne priesters dat van den offerstier!"...."

In droeve gedachten verzonken, staarde zij door het venster naar buiten; de zon was nu geheel achter de baren der zee gezonken, en de maan wierp reeds haar kwijnend licht op den omtrek en de slapende wachten rondom den stins. Sika zag over 't voorplein twee gestalten zweven: het waren Olaw en de zonderlinge skald Halfried, die, met Sigfrida, Olaws moeder, op den stins aangekomen, reeds den eersten dag een diepen tegenzin bij het fijngevoelige friesche meisje had opgewekt. Zij zag hoe de beide mannen te paard stegen en, na een blik op den stins geworpen te hebben, spoorslags voortreden langs den algemeenen heirweg.

»Wat zal het einde wezen van dit alles?" mompelde Sika, de beide ruiters nastarende, zoover haar oog reiken kon; »welke tooneelen zullen hier nog voorvallen, aleer het tijdstip mijner verlossing aanbreekt? Aan hoe vele gevaren zullen wij nog zijn blootgesteld? Die arme vrouw dààr boven, eene vorstin van een groot en magtig volk, gebiedster over zulke woeste mannen, en de moeder van een bloedgierigen zoon als hij, verstooten uit de woning haars echtgenoots, als ware zij eene lage echtbreekster! Wat zal er van haar worden? hoe vreeselijk zal de wanhoop zijn, welke haar gemoed voor immer vervult, wanneer Olaw werkelijk in onbedwingbare woede zijn vader doodt? — Arme ongelukkige vrouw! hoe zwaar valt het ook haar eene vorstin te zijn!"

Sika mijmerde voort, terwijl het maanlicht haar liefelijk gelaat bescheen, en haar oog dwaalde over den onafzienbaren omtrek en de blaauwe golven der zee.

Ook het tooneel van zoo even in den boomgaard kwam haar weer voor den geest. Doch te midden van 't gevaar, dat haar omringde, traden steeds de beelden van Sicco en Ekhard beschermend op. Hoe vurig zij ook wenschte, dat de friesche edelling zich door de vlugt aan de magt van den jarl Olaw mogte onttrekken, hoe diep o k haar leedgevoel ware over 't ondragelijk lot, dat hem binnen het huis haars vaders te beurt viel — schoon zijn fier gemoed, zelfs op hare voorspraak, dit lot niet door Olaw wilde verbeterd zien — de gedachte aan zijne nabijheid

bleef haar troostvol, en was haar een even zoet bewustzijn, als de overtuiging, dat de oude getrouwe Ekhard over haar bleef waken.

Terwijl zij dus nadacht, ging de deur van haar vertrek open: eene lange vrouwelijke gestalte, in het wit gekleed, trad binnen. Wie vreesachtig van gemoed ware geweest, of de binnentredende niet hadde gekend, bij hem ware alligt de vrees ontstaan, dat zij, die daar naar binnen zweefde, eene der witte vrouwen was, wier aanwezen in Friesland door velen nog geenszins werd betwijfeld, en tegen welke de geestelijken den landzaat waarschuwden, als stonden deze voormalige wigchelaressen in verband met den duivel.

Zij, die dus onaangemeld in Sikaas kamer trad, was Olaws moeder, de door Godfried verstooten Sigfrida. Langzaam schreed zij naar Sikaas zetel, lei de hand op haren schouder, en vroeg:

»Heeft de wandeling met uw ouden dienaar u versterkt, mijne waarde jonkvrouwe van Hermana?"

Verrast staarde Sika haar aan, en antwoordde op zachten toon:

»Ja, ja, zeker, vrouwe!"

»Dit verheugt mij; weet gij ook of mijn zoon reeds op den stins is teruggekeerd?"

»O ja, en hij is ook weer vertrokken."

»Nu reeds, en zonder van mij afscheid te nemen; hij zal toch niet.... gij verontrust mij, Sika! Gij hebt niet kunnen bemerken, of...."

Hij is!.... maar neen, mijn hemel, neen!" viel Sika zich zelve in, »hij vertrouwde mij zijn voornemen als een geheim en eerst dan, wanneer de skald terugkeert zonder hem, mag ik zeggen — neen, neen, vrouwe! vraag mij *niet*!" —

»Maar in Friggaas name, Sika van Hermana! gij foltert mij met deze geheimzinnigheid! Gij weet waar de jarl heen is, zelfs zijn voornemen schijnt voor u geen geheim te wezen, en gij wilt het mij, zijne moeder, niet ontdekken! Ik ken zijn woesten aard, zijne liefde tot mij, zijne bloedgierige wraakzucht om mijne eer te redden,

en den inkankerenden haat dien hij sedert mijne verstooting mijn gemaal toedraagt. Zeg mij, in den naam uws Gods, en ook van dien mijner goden, is Olaw naar Gruoninga? naar het echtfeest mijns echtgenoots?" —

»Ik.... ik weet het niet, vrouwe! Indien hij wederkeert en ik hem hadde verraden zou zijne woede nog meer te duchten zijn dan thans. Laat mij rustig in mijn vertrek, vorstin! ik heb genoeg te dragen aan mijne eigene smart!"

»Neen, spreek, Sika! spreek! ik bid, ik smeek het u! Heb deernis met mijne wanhoop: eenige woorden, door den jarl gesproken toen hij heden middag met mij het maal gebruikte; de zekerheid welke hij bezit dat morgen nacht op den burg van mijn echtgenoot de feesthoorn wordt gezwaaid en voor der goden wijtafel mijne schande voltrokken, terwijl Odilbalda den huwlijksring en penning ontvangt, dit alles doet mij het ergste vreezen! Spreek Sika! spreek!"....

Sigfrida was voor de friesche maagd op de kniën gezonken, en hief de beide handen smeekend tot haar op. Het gelaat der onlangs nog zoo schoone noorsche vorstinne was in dezen korten tijd van leed zoodanig vermagerd en vervallen, alsof eensklaps twintig jaren levens tot haren ouderdom waren toegevoegd.

Het zilverlicht der maan en hare witte kleederen verhoogden het droevig uiterlijk van haar gelaat en deden hare angstig rollende oogen schijnbaar nog dieper in hunne kassen zinken. Sika staarde verschrikt op deze nog vóór kort zoo gelukkige en hoog geplaatste vrouwe. Sigfridaas hoofdkap was losgewoeld, zoodat hare lange blonde vlechten ongestoord over hare schouders afgolfden; de brandende tranen harer grievende zielesmart vielen op de hand van Sika — die zich verbeeldende dat het verraden van Olaws geheim misschien kon aanleiding geven dat hij van de vreeselijke misdaad zou afzien, waartoe zijne blinde woede hem zoo ligt kon vervoeren — besloot eindelijk te zeggen wat zij wist, en luide sprak zij tot de voor haar geknielde vrouw:

»Sigfrida! uw zoon is naar Gruoninga! Halfried en

hij zijn zoo even vertrokken; het grievend en smartvol echtfeest, dat uw gemaal morgen viert, wordt een bloedfeest. Houd uw zoon terug; want hij zal een vadermoord begaan!"

»Vadermoorder! Odin redde hem! Sika! geef mij raad. Gij zijt kalmer dan ik. Laat ons middelen beramen om hem terug te houden. Ik wil hem naijlen — men zadele mij een paard — kom, Sika! kom!"

En werktuigelijk, door angst gedreven, sleurde zij Sika meê naar den gang buiten het vertrek en riep met luider stemme:

»Knechten! hier! uwe meesteresse roept, komt!"....

Eenige mannen snelden toe; een hunner, die bij Olaws afzijn gebied over den stins voerde, bleef eerbiedig staan, en vroeg:

»Wat verlangt gij, vrouwe!"

»Dat men een paard zadele en den jarl terugroepe, die zoo even met Halfried den stins verliet! Men moet hem zeggen dat ik verlang dat hij terugkeert; ik zelve wil meêgaan, hoe moeijelijk mij ook een zoo snelle rijtogt moge vallen. Spoed u!"

De opzigter bleef staan en antwoordde niet; ook de andere mannen rondom hem zwegen, als had Sigfrida eene geheel vreemde taal gesproken. Andermaal gebood de noorsche vorstin.

»Spoed u, hoofdman, of het is te laat!"

»Wij kunnen uwe bevelen niet volgen, vrouwe!" sprak de Noor op koelen toon.

»En waarom niet?"

»De jarl heeft het ons verboden."

»Verboden te doen wat ik u beveel! Ik, zijne moeder, uwe vorstin?"

»Niemand mag dit slot verlaten: het voorval met de gevangenen, of wat ook de oorzaak zijn moge, heeft gewis den jarl tot dit bevel gedwongen: op doodstraffe is het ons verboden iemand van hier te laten gaan, wie het ook zij!"

»Geregte goden!" kermde Sigfrida, zich handenwringend tot Sika wendende, »dan is alles verloren, en Olaw

wordt een vadermoorder! Eeuwige rouw en ramp over ons huis! thans heb ik ook geen zoon meer! ik ben verloren voor altijd!"

En als afgemat van kracht zonk zij voor Sika ineen, verborg het gelaat weenende in de plooijen haars kleeds, en bleef daar liggen, tot Sika en de oude dienstmaagd haar wekten uit deze doffe smart. Zwijgend gingen de mannen, die de bevelen hunner gebiedster niet durfden uitvoeren, naar beneden op het plein en legden zich nevens hunne kleine paarden neder, die, zonderling genoeg, allen getuigd stonden. De oude Helda voerde de vorstin naar haar rustbed; de ongelukkige moeder liet zich werktuigelijk ontkleeden, telkenmale klagende over haren zoon; een sombere vermoeijende slaap scheen haar te overmeesteren, hoewel die rust steeds werd afgebroken door de bloedige tafereelen, welke hare verbeelding zich schiep, en waarin zij reeds haren zoon en gemaal zag, elkaar bestrijdende met het zwaard in de vuist.

Vreemder was het — hoewel dit door Sigfrida noch Sika werd opgemerkt — dat omstreeks eene nachtschove na het vertrek van den jarl Olaw, dezelfde hoofdman, die weigerde de bevelen van Sigfrida te volbrengen, eenige malen op den horen blies. Allen rondom hem stonden op en bestegen hunne paarden, verlieten het plein van Hermana-state en sloegen denzelfden weg in, welken Olaw en Halfried hadden gekozen. Het huis zelf bleef onder bewaring der overige noorsche wachters, wier aantal nog ruim toereikend was, om het tegen onverhoedschen aanval te verdedigen.

VI.

Vervolg.

De dag, welke volgde op dien aan welks einde de jarl Olaw en Halfried Hermana verlieten, en ook zijne mannen het pad naar Gruoninga hadden ingeslagen, was voor de overweldigers van Triantaas hoofdplaats een groot feest.

Op oud-noorsche wijze zou Godfried — in de kapel van Sint Walburg, doch waar nu de wijsteen van Thor het altaar des Heeren had vervangen — met Odilbalda in den morganatischen echt worden verbonden. Door alle noorsche strijders verzeld, en bruid en bruidegom gezeten in het huwelijks-voertuig, met groen omkranst en omstuwd van bruidsmaagden in het wit uitgedost, trok deze vreemde optogt door de heem, alwaar zich allerwegen nog de sporen vertoonden van de woeste overweldigers.

Zij was inderdaad schoon, de jonge noorsche weeze: de krans van maagdepalm in de goudblonde lokken zou haar gelaat eene nog hoogere schoonheid verleend hebben, ware het niet, dat de trotsche blik harer oogen de zachte uitdrukking, welke men zoo gaarne op 't gelaat eener bruid bemerkt, veel hadde verminderd. Een zegevierende glimlach, over hare zegepraal op de arme Sigfrida behaald, speelde voortdurend op hare lippen, en de angst, dat nog een of ander onverhoedsch voorval haren echt zou kunnen verhinderen, joeg tijdens den optogt voortdurend een hoogen blos op haar gelaat. Eerst toen de bloedman of priester haar den ring aan den vinger

stak, haar met het offerbloed besprenkelde, en de bruidsmaagden hare lokken opbonden; eerst toen Godfried haar zijne gemalinne noemde, en de bruidskar naar den burg terugkeerde, toen ademde zij vrijër, toen hief zij haar hoofd nog fierder op, en werd haar blik trotsch en gebiedend.

Godfried, het gevaar vergetende dat hem kon dreigen in een vreemd land, eerst vóór weinige dagen door hem veroverd, niet achtende op het gemor, dat hier en daar onder zijne oudste krijgslieden opging, wegens zijne vreemde onberadene handelwijze; evenmin nadenkende over de achting, welke men Sigfrida nog allerwegen toedroeg, en den haat van zijn wraakgierigen zoon, zat de zeekoning in zijn blaauwen vorstenmantel, met het zwaard in de vuist, in den wagen met meigroen omkranst, en glimlachte onbedwongen bij het vreugdejuich zijner weermannen, die eerder aan het bier en wildbraad dachten, dat hun heden zou worden ten beste gegeven, dan aan het al of niet regtmatig huwelijk, dat hun heer zoo even had gesloten.

Zich ongestoord in zoeten feestdroom wiegende, te midden van zijn geluk de bekoorlijke lachjes zijner jonge schoone gade opvangende, die nevens zijne zijde prijkte als de bloeijende esch naast den krachtigen eik, ging het immer verder naar den burg aan het Rietdiep, onder het schetteren der hoornen en het luid gejoel der krijgslieden.

Dààr binnen hadden honderden dienstvaardige handen de zware feesttafelen gereed gemaakt; het was een waar rooversmaal, dat hier werd aangerigt: allerlei sieraden, hoornen, bekers en schalen, ja, zelfs gouden en zilveren kerkgeraden stonden op de tafels en meubelen verspreid; alles droeg het kenmerk, dat het van hier en elders was zaamgegaard: de verschillende kostbaarheden waren zoo weinig naast elkander passende, en nevens een voorwerp, dat den edelling voegde, bemerkte men zoo menig stuk uit de hoeve des landmans, dat eene beschaafde frankische edelvrouwe eene dergelijke rangschikking bespottelijk zou hebben genoemd.

Gelijk gewoonlijk bij de Noren, was deze nacht aan eene onbedwongene slemppartij gewijd, schoon ook het pas gehuwde paar er deel aannam, en men niet dacht te eindigen vóór de gasten, bewusteloos van den bedwelmenden drank, door hunne dienstlieden werden ter ruste gebragt.

Het woeste bruiloftsmaal van Godfried den Noorman zou aanvangen; de maan steeg ten hemel, maar de zachte gloed van den lenteavond werd binnen de feesthalle verdoofd door de brandende harsfakkels, die aan de muren waren gehecht. Onder het schetteren der hoornen traden de gasten binnen en werden de bekers gevuld.

Godfried en Odilbalda namen plaats op twee hoogzetels, rijk met lentegroen en gekleurde banden versierd; de noorsche vorst droeg een kostbaar huiskleed met wit bont afgezet en door gouden haken vastgehecht; zijne jonge gemalin had het kransje maagdepalm nog in de blonde lokken; haar blanke hals was met een gouden snoer getooid, zoo zwaar en kostbaar, dat de waarde er van wel met die eener gansche hoeve gelijk stond; hare blanke rondgevulde armen prijkten met schitterende armbanden, welke in den vorm eener springveer er rondom kronkelden; zij was schooner nog dan des morgens bij den huwelijksoptogt: haar oog schitterde als de stralen der fakkels op harnas en helmet; de blos op hare wangen geleek den gloed der wilde veldrozen, haren zetel sierende, en de blankheid harer tint evenaarde die van de daarneven gevoegde windekelken. Een wit gewaad, met gouden boordselen, omplooide hare schoon gevormde leden, en liet den boezem ten deele ontbloot. De bruidsmaagden en vrouwen, weleer Sigfridaas ondergeschikten, stonden thans eerbiedig achter haren zetel; slechts twee vrouwen van hoogen rang, die hunne echtgenooten — voorname legervoogden — op den togt naar Friesland verzelden, zaten insgelijks aan dezen zonderlingen bruiloftsdisch. Voor 't overige waren de gasten mannen, grof en ruw van uiterlijk, wier lange blonde knevels en baarden elken glimlach verborgen en wier woeste blikken, ook zelfs te midden van de scherts, iets vreeselijks en bloeddorstigs behielden. Menig oog dier ruwe zeebou-

wers rustte klaarblijkelijk met eene uitdrukking van wrevel en haat op Godfried en zijne bruid: in veler blik, op veler gelaat stond afkeuring van des vorsten handelwijze. Zij hadden de goedmoedige Sigfrida als eene brave huismoeder geëerbiedigd, als eene edele gebiedster lief gehad, die ook te midden harer grootheid en magt de zachte deugden eener noorsche vrouw behield; die steeds in stille onderwerping de stuitende woestheid van haren gemaal aanzag, doch zweeg en duldde in hare gehoorzaamheid aan den gebieder en heer.

Maar Godfried had haar verstooten, en de wet regtvaardigde den vorst: hij was hoofd en meester over de zijnen, even als de minste vrijman zijner legerscharen.

Terwijl dit feestelijk maal plaats greep op den burg van het toenmaals nog zoo weinig uitgestrekt Gruoninga, viel op geringen afstand van daar een geheel ander tooneel voor, hetwelk nogtans met die feestviering in naauw verband stond.

Omstreeks het tegenwoordig gehucht Hoogkerk, waar toen ook de heuvelstreken met digt schaarhout waren bewassen, en een vrij uitgestrekt woud de kruinen verhief, lag in de schaduwen van dat geboomte een groot aantal mannen uitgestrekt op hunne dierenvachten, met de bijl of priem in de vuist en het schild aan den arm. Hoewel zij nu en dan insliepen, rigtten velen zich ook op, en zagen met bliksemend oog rond, zoodra er eenig geritsel in de nabijheid werd vernomen. Wanneer de wind slechts door het geboomte lispelde, of het gevogelte klapwiekend opvloog en zich naar een ander deel van het woud verplaatste, klonken reeds hunne wapenen, en stonden sommigen hunner overeind.

Langs het pad, dat van daar naar Kollumerland voerde, en voorbij het tegenwoordig Legemeden liep, had men op dit tijdstip — te midden der zachte glanzen van het maanlicht — iets kunnen bespeuren, dat zich langzaam voortbewoog. Op geringen afstand beschouwd, geleek het veel op een grooten hond, van naderbij bekeken op een aardmannetje. Die kleine nachtelijke wan-

delaar was niet grooter dan drie voet en schreed waggelend voort; het manneken droeg een vrijkostbaar manteltje van beerenvacht en eene roode muts met schelletjes; het steunde zich op een knoestig doornstokje, en floot een eentoonig noorsch krijgslied.

Nu en dan onderbrak het manneken zijne wandeling, lei zich plat neer op den landweg, en drukte het oor tegen den grond; dan stond hij weer op en ging verder, mompelende:

»Nog niet! en de maan stijgt reeds hoog!"

En andermaal strekte hij zich op den weg uit en luisterde; de grond scheen nu werkelijk aan eene ligte schudding onderhevig, en het gelijkmatig hoefgetrappel van paarden werd hoorbaar.

»Zij komen!" fluisterde de dwerg, »zij komen!"

Langzamer dan zoo even ging hij verder; het paardengetrappel kwam allengs nader, en eindelijk hielden twee ruiters te midden van den weg stand.

»Zijt gij daar, Arnor?" vroeg eene barsche stem: het was die van Olaw den Noor.

»Ja, heer!" antwoordde de dwerg van Godfried, want deze was het manneken op den heirweg.

»En mijne vrienden?"

»Allen verzameld bij het schaarhout!"

»Goed gedaan, knaap! Hoort gij, Halfried! zij allen zijn daar ginds."

»Ik heb het gehoord, jarl! Wanneer wij slechts niet te laat komen, en de hooggeplaatste bruid reeds in de armen rust van haren gemaal."

Een grijnzend gebaar volgde op deze woorden van den skald. Olaw zette den hoorn aan den mond, blies eenige galmen, en met versnelden tred reden de ruiters op den jarl aan. Arnor klom op het paard van den skald, en, voor zoo verre de maan zulks toeliet, beschouwde de dwerg Halfrieds gelaat.

Het manneken borst in een luid gelach uit, zoodra hij den noorschen dichter aanzag, uitroepende:

»Niemand zal u dus kennen, bragurman!"

»Dat moet ook niet," hernam de skald op scherpen

toon, en zette zijn paard nog sneller aan, het voorbeeld volgende van den jarl.

Inderdaad was het bijkans onmogelijk den zanger te herkennen, zoo als hij daar heenreed: zijn geel wolachtig gewaad was op noorsche wijze met de reiskap ten deele gedekt; de haarvlok, welke gewoonlijk over zijn voorhoofd zwierde, was weggestreken, en het grijsgraauwe van baard en knevel vervangen door een helschitterend rood, dat de Noor zeker door middel van een sterk loog aldus had weten te kleuren.

Op aanwijzing van Arnor reden Olaw, Halfried en de overige mannen naar de plek, waar de Noren zich hadden neergelegd; ieder maakte zijn paard aan een boom vast en traden de heuvelkruin op, rondom welke de Noren zich thans schaarden, zoodra zij Olaw zagen, tevens door een luid gekletter tegen de schilden hunne tevredenheid te kennen gevende.

Olaw stond daar en nevens hem de skald; de maan wierp haar toenemend helder licht op den heuvel en verlichtte de ruwe gelaatstrekken dezer mannen met een zonderlingen spookachtigen gloed. Olaw trok het zwaard, en alle bijlen en speren flikkerden boven de hoofden dezer krijgslieden, terwijl een dof gemor uit hun midden opsteeg.

»Makkers en vrienden!" klonk de stem van Olaw, »ik ben tot u gekomen om een ongelijk te herstellen, dat eene smet werpt op onzen vorstelijken stam; gij allen, die met mij gevaren en strijd deelt, gij draagt mijne brave moeder Sigfrida een gunstig hart toe; gij kent haar lot, hare vernedering voor u aller oog, haar leed en hare bange toekomst. Welnu, het is mijn pligt als zoon het geleden onregt mijner moeder te herstellen, het is mijne roeping, in naam der goden, mijnen vader op ernstige wijze te herinneren aan den pligt welke als echtgenoot op hem rust, om den smaad te zuiveren dien hij onverdiend geladen heeft op het hoofd mijner moeder; wil mijn vader zich eene kebse kiezen, gelijk zoo vele grooten van onzen stam, hij doe het, maar hij verstoote mijne moeder niet als eene, die hare huwlijkspligten

stoken van dit genot; hij is vertrokken met haar die mij dorst tegenstaan in dit zoet echtverbond!"

»Gij hebt mij uw woord gegeven, mijn heere en gemaal!" sprak Odilbalda met gloeijenden blik, »dat die hatelijke skald nimmer weer binnen uwe muren den voet zou zetten; de man die zich nog kort geleden verstoutte mij met zijne afschuwelijke liefde te vervolgen. Het vorstelijk woord dat ik heb van mijn echtgenoot en koning zal toch niet reeds in den eersten nacht van ons huwelijk verbroken worden!"

»Neen, neen, mijne geliefde bruid!" antwoordde Godfried, hare blanke hand aan de harige lippen brengende, »Halfried is verre van hier en troost Sigfrida, die misschien reeds gereed is om over zee naar onze marken terug te keeren. Kom, denken wij niet meer aan haar! Ja toch, ik wil u een blijk geven voor 't oog van allen die met ons aanzitten, hoe zeer ik elke herinnering aan haar op u wil overbrengen! Hoewel onze eerste nacht nog niet voorbij ging, en het dus nog te vroeg is voor eene morgengave, wil ik u toch reeds een geschenk bieden van hooge waarde. Schenker! kom hier!"

Op een wenk van Godfried trad een oud man, op wiens gelaat de wilde feestvreugde zich wel het allerminst had afgeteekend, nader tot den zetel van den zeekoning, en zich nevens hem buigende, vernam hij de woorden, welke Godfried hem zachtkens toesprak.

»O mijn heere!" fluisterde de grijsaard, zonder op de nieuwsgierige blikken van Odilbalda te letten, »spot niet met de woorden der Wöla, de zienster der goden!"

»Doe wat ik u zeg, oude vos! en laat ons niet hechten aan dergelijke kindersproken! Breng mij hetgeen ik verlang!"

»Het zij dan zoo, heer!" prevelde de grijsaard, en verliet, het hoofd schuddende, en met trage schreden, de halle.

Weldra keerde hij weer, dragende eene onyxen drinkschaal, gesneden in den vorm van een scheepje; de witte en bruine strepen door den fijngeslepen steen gaven er eene zeldzame schoonheid aan; de schaal rustte op een

gouden voet, met verscheidene edelsteenen ingekast. De oude knecht droeg het zeldzaam kleinood in beide handen, kuste het en gaf het den noorschen zeekoning over.

Godfried hief het zoo hoog hij kon; aller oog vestigde zich op de zeldzame drinkschaal, welke voor die tijden eene ongemeene waarde had, en glimlagchende naar den grijzen dienstman ziende:

»Kom, grijze knaap! die eerbied hebt voor dien stommen beker, als voor eens priesters wijhamer, verhaal de geschiedenis!"

Aller oog vestigde zich op den ouden man, die aan het einde der zaal plaats nam, en sprak:

»Toen mijne vrouwe, heer Godfrieds moeder, de noorsche koningin, welke te gode ging, beviel van hem, die thans onze koning is en tevens die van dit feest, was het eene beroemde wōla, welke onze meesteresse in hare verlossing bijstond; deze wijze vrouw, door onderscheidene vorsten onzer marken in vele zaken als raadgeefster geroepen, was rijker dan menig edelling, en aan het hof van mijns heeren vader zeer geacht. Toen de vorst den jonggeborene, die eenmaal zijn opvolger worden zou, met beide handen van de wijze vrouw aannam, en zij, volgens ouder gewoonte, vroeg:

»*Hvat heita skyldi?*" (hoe zal het kind heeten?) toen antwoordde mijn heere:

»Godfried zal hij heeten!" en strekte de hand uit naar het water, om het kind bij de naamgeving te doopen 1).

---

1) Ook de Noren doopten hunne kinderen reeds vóór de invoering van het christendom. »Had de vader het kind opgenomen, dan werd hem onmiddellijk gevraagd hoe het heeten zou; hij begoot het dan met water en gaf het een naam. De Germanen hadden alzoo eene aan den christelijken doop gelijkvormige handeling en dit christelijk sacrament vond later hierdoor bij hen een des te gereeder ingang." WEINHOLD, *alt. nord. Leben*, p. 262. Ook hiervan getuigen de oude liederen der Edda. In de Häwamal (Odins Runenlied) bijv. str. 159.

»Wanneer ik een knaap
In den doop dompel:
Hij zal niet vallen in 't volksgevecht,
Geen zwaard zal hem deren."

In den Grougalder, str. 13.

»Niets zal minder u schaden,
Dan eene *gedoopte* doode vrouw."

Toen trad de wŏla nader en gaf den koning deze kostbare schaal, waarop de hooggevierde vrouw zelve het woord »heil" in runenteekenen gegrift had. Zij sprak:

»Koning van de marken der Noren! doop uw kind met dit water en behoud deze schaal; drink er uit bij ieder plegtig feest, en behoed ze met angstige zorgvuldigheid; want breekt dit kleinood, dan wijkt ook het geluk van uw magtig koningshuis!"

En de oude koning deed gelijk de wŏla zeide. Bij het feestmaal, toen zijne gemalin uit het kraambed verrees, dronken beiden uit deze schaal op het heil huns kinds; bij vreugde en smart werd de beker driemalen geledigd, door elk wien ze geboden werd. Op mijns heeren echtfeest met koningin Sigfrida ontbrak zij geenszins evenmin als bij de geboorte hunner kinderen, die er tevens uit werden gedoopt."

»Zoo is 't, mijne vrienden!" viel Godfried in, »en zoo mag zij ook hier niet ontbreken. Wat trouwens de spreuk dier oude tooverkol aangaat, dat Godfrieds magt en geluk te niet gaan, zoodra dit drinktuig breekt, ik voeg deze sproke bij die, welke de voedster den kinderen verhaalt. Wij zullen keizer Karel binnen Aken opzoeken, en magtige heeren worden van Friesland, al breekt ook dit glas. Ziedaar, mijne schoone bruid! ik schenk het u, als een blijvend herinneringsteeken aan onze voor altijd gesloten echtverbindtenis. Schenker! vul de geluksschaal van het noordsche koningshuis, en drink met mij, Odilbalda! op ons huwelijksheil en ongestoord welzijn!"

De sluwe gade van Godfried nam het kostbaar drinktuig met betooverenden glimlach aan, en hield het den schenker voor. De oude knecht zag voortdurend met bezorgdheid naar de schaal, welke Odilbalda onachtzaam rondzwierde, en hief smeekend de handen tot haar op.

In de Rigsmal, str. 31.

«De moeder baarde en borg in zijde
Een kind, dat *besproeid* werd en *Jarl* genoemd;
Licht was zijn haarlok en lichtend de wangen,
De oogen scherp als loerende slangen'"

»Stoot aan, vorstin der Noren! stoot aan!" riep Godfried, met verheffing van stem, immer meer door den sterken gerstedrank bedwelmd. Odilbalda, door eene kinderachtige nieuwsgierigheid en laakbaren overmoed gedreven, om te zien, welke uitwerking dit voorwerp dan toch wel hebben zou, wanneer het werkelijk in stukken sprong, stiet al onbesuisder aan tegen Godfrieds hoorn; eindelijk raakte zij den gouden rand, waarmeê diens drinkbeker was versierd, en de geluksschaal sprong onder helderen klank aan stukken.

Godfried verbleekte, doch staarde met onbewogen blik op de diggelen, springende over de tafel en in de daarop staande schotels. De oude knecht zag, met gevouwen handen en teekenen van angst op het eerwaardig gelaat, naar de onbezonnene gemalin des konings; ondanks den invloed van het bier sloegen ook de gasten sombere blikken naar Odilbalda, en, ware het al geene vrees, welke hen bezielde voor een noodlottig ongeval, dat onmiddellijk op het breken des bekers volgen zou, zij zagen nogtans, dat de woorden van den grijzen huismeijer eene diepe waarheid bevatte'n, en het ongeluk van Godfrieds koningshuis de sluwe en overmoedige Odilbalda zelve was.

»O, mijn heere! zie!" riep Godfrieds jonge gade met geveinsde smart, »nu is de kostbare schaal gebroken!"

»Wij zullen eene andere doen vervaardigen, mijne schoone bruid! zoodra wij Aken onderworpen hebben, hoewel er dan onder onzen buit drinkschalen te over zullen wezen. Welnu, oude prevelaar! is nu mijn geluk geëindigd, ofschoon dit glas in scherven is veranderd? Zitten wij nog niet allen even vrolijk en wel aan dezen disch? Lagchen ons de schoonste en rijkste overwinningen in de toekomst niet tegen? Sluit ik niet de bekoorlijkste bruid uit geheel Noormarken aan mijne borst, en kus ik hare kuische lippen niet wanneer ik wil? Ha, ha, dwazen, die ge zijt, u hechtende aan sprookjes en oude vrouwenpraat!"

»De wōla heeft het gezegd, mijn heere! en het noodlot, dat de nornen ons bestemmen, kan niemand ont-

gaan," antwoordde de oude huismeijer op plegtigen toon.

»Maar gij, mijne gasten!" hervatte Godfried, den disch met bezorgdheid overziende, »de vreugde is geweken van uw gelaat; met somber oog staart gij allen naar de stukken van dat glas: gij, mannen van wapenen! die te midden van de stormen juicht, en zingt, wanneer de krijgsdood rondom u waart; ook gij denkt nog over de zottepraat van dien ouden man! Ziet, thans ontbreekt ons, gelijk ik zeide, een zanger, die ons de vrolijke stemming van zoo even hergeeft!"

»De zanger komt, heer Godfried!" grijnsde iemand achter des konings stoel, en Godfried, opziende, bemerkte den dwerg, die op de leuning klom van den zetel zijns heeren, en hem met hatelijken lach aanstaarde.

»Komt er een zanger, Arnor! Bij Bragur, kabouter! waar hebt gij dien van daan gehaald?"

»Ja, heer koning! dat is mijn geheim; gij peinst over zege en buit, en ik om uwe gasten in vrolijke stemming te houden; ik twijfel niet of de man, dien ik vond, zal u bevallen; daar is hij!"

Aller oog wendde zich naar den ingang der zaal: eene lange witte gestalte, de kap goeddeels over het gelaat getrokken, en in de hand eene oude noorsche harp, even als de hoofdkap met groen omwonden, trad langzaam nader; ter naauwernood kon men een klein grijs oog tusschen de opening der kap zien uitgluren; alleen de vuurroode baard hing over de borst van het wijdgeplooid kleed.

De vreemde skald werd gevolgd door een zestal andere mannen, allen eveneens gekleed als hij, en insgelijks eene harp in de hand.

»Aha, kleine Arnor!" zeide Godfried welgevallig, »dat is inderdaad een kunststuk van u, om zoo op eenmaal een zevental skalden aan deze zeekusten op te doen, en zoo juist koost gij het oogenblik hunner komst, nu uwe meesteresse die verwenschte drinkschaal brak. Komt, zangers! vrolijk op; eene rijke gift zal u niet ontbreken!"

En op eens, met krachtige stemmen, die woest en

wild klonken, als de huilende storm door het woud, zongen deze zeven mannen:

SKALDENKOOR.

Lustig en vrolijk de bekers geheven,
  Freja ter eer die den liefdeband bindt!
Kransen en bloemen ten echtfeest geweven,
  Schooner geen vreugd, die een tuiltjen ons windt.
Vrolijk de horens en bekers geklonken,
  Zwaait ze steeds hooger bij 't gloeijende feest!
Schenker! weer milder de mede geschonken,
  Zangers! steeds luider, met blijderen geest!"

»Goed zoo, bij het bloed van Kwasir, dat klinkt best!" riep Godfried, »gedronken bij dien zang! Gedronken, mijne gasten! gedronken!"

En de vreugde keerde terug; horens en bekers werden gezwaaid en andermaal geledigd.

Thans trad de voorste zanger drie schreden nader, tokkelde de snaren, en zong op meer somberen toon:

»Geen schooner reiner band op aard,
  Dan ware liefde en trouw,
Geen grooter schat, den man meer waard,
  Dan 't minnend hart der vrouw.
Ook hier ontstak de min haar gloed,
  En vlamt de liefde voort;
Maar in den bierdronk schuilt het *bloed*,
  En in den feestkrans *moord!*"

De skald zweeg; Godfried staarde met vreemden blik naar den zanger; de gasten hielden, als door een tooverslag, de horens onbewogen, en vroegen zich zelven de beteekenis dier laatste woorden af; eenigen glimlachten en zagen naar Godfrieds gelaat; de zeekoning wilde blijkbaar naar de vreemde beteekenis dier woorden onderzoeken, maar luider nog dan zoo even, bruiste het koor:

»Vrolijk de horens en bekers geklonken,
  Zwaait ze steeds hooger bij 't gloeijende feest!
Schenkers! weer milder de mede geschonken,
  Zangers! steeds luider, met blijderen geest!"

Weder vlamde de vrolijkheid onder dit gezang op; maar andermaal trad de eerste skald eene schrede nader, en zong:

»Waar eens, voor Odins wijaltaar,
De bruidsknoop werd gelegd,
Waar reeds vervlogen jaar bij jaar,
In kinderrijken echt;
Dààr zij geen manlijk fier gemoed
Meer door een maagd bekoord!
Die liefde wischt zich uit in *bloed*,
Dat bruidskleed spelt ons *moord!*"

»Maar bij Odin en Loke! wat zijn dat voor woorden?" bulderde Godfried opstaande, en zich met moeite steunende aan zijn rijk gesierden zetel, »de stem van dien zanger klinkt bekend en toch.... sla die kap neer en zing vrolijk als uw aanvang was, of ik doe u uit de halle drijven!" — En andermaal viel het koor in, en dreunden de wanden van het gezang:

»Vrolijk de horens en bekers geklonken," enz.

Godfried ging weer zitten, beurtelings zijne dischgenooten aanziende. Ten derden male trad nu de skald een weinig nader, en zong met even vaste stem als zoo even:

»De vloek brande op des mannen hoofd,
Die de eens beminde vrouw
Haar huwelijkseer en waarde rooft,
En breekt den band van trouw;
Die haar verstoot in overmoed,
Aan zoon noch raad zich stoort:
Dààr wordt de feestkreet: »*bloed voor bloed!*"
Dààr klinkt het bruidslied: »*moord!*" "

Thans stonden zoo wel Godfried als de gasten op, en wierpen de drinkhoornen neder; de gelaatstrekken der gewaande skalden kwamen meer uit de kappen te voorschijn, en op aller gelaat gloeiden woede en haat; een hunner trad uit de rij, strekte de hand naar Godfried uit, en riep met klimmenden toorn:

»Vrolijk ten krijgsdans, de schilden geklonken,
Zwaarden gezwaaid op het schandvolle feest.
Wraak voor Sigfrida! Vergelding geschonken!
Vader! de zoon heeft den strijd niet gevreesd!...."

En zijne harp wegwerpende, rukte hij het skaldenkleed van hoofd en leden, en aller oog staarde op het van woede gloeijend gelaat van Olaw, den jarl. De overige zangers wierpen thans even zoo de kleederen af, behalve Halfried, die in dezelfde geheimzinnige houding staan bleef. Olaw, zoowel als de vijf mannen, die het koor gezongen hadden — voorname heirvoogden uit Godfrieds leger — strekten dreigend de zwaarden uit, en allengs drongen meer gewapende Noren de zaal binnen, zoodat het zevental thans wel tienmaal was verdubbeld, en de gasten, geheel door het bier bevangen, in aantal overtrof.

Odilbalda verbleekte en staarde met toenemenden angst naar den ouden knecht, die, het voetstuk der gebroken drinkschaal in de hand nemende, met tranen in 't oog sprak:

»Het geluk van Godfrieds huis is geweken, de zoon treedt op tegen den vader met het zwaard in de vuist. Olaw buigt niet; daar zal bloed vloeijen; de uitspraken der goden worden door geene menschelijke magt gekeerd!"

De meeste gasten gaven niet het minste blijk, dat zij hunne wapenen keeren zouden tegen de mannen, die de halle waren binnengetreden: zij bleven zwijgend staan, toevende naar het vervolg van dit raadselachtig tooneel.

Godfried, zich steunende aan de tafel, deed eenige schreden nader, en vroeg op dreigenden toon:

»Wat beteekent dit bespottelijk tooneel in deze feesthalle? Sedert wanneer is het uw werk, Olaw! om vermomd in mijnen burg te dringen, en wat is uw doel?"

»Sedert mijne moeder onregtvaardig door u verstooten werd van de plaats haar door goden en menschen toegekend, beschouw ik het mijne taak, als haar beschermer en wreker op te treden! Mijn verlangen is, dat gij die vrouw of kebse, zoo als gij haar noemen wilt, van hier

zult verwijderen, nog dezen nacht, en Sigfrida, mijne moeder, herstellen in den rang, dien gij haar ontnomen hebt als een ondankbaar echtgenoot, als eerloos vorst en pligtverzakend vader!"

Bij deze taal borst Godfried uit in een luid gelach, hoewel het blijkbaar was, dat deze ongewachte tegenstreving hem met angst en bekommering vervulde, ziende dat de gelaatstrekken van velen die hem omgaven, weinig goeds voorspelden. Odilbalda liet het hoofd op de borst zinken: een zoo sterke tegenstand van Olaw was nooit in hare gedachten opgekomen, en de zonderlinge optreding dier mannen — zoo even na het breken der drinkschaal — voerde hare vrees ten top.

»Knaap!" riep Godfried, »gedenk, dat gij daar staat met het zwaard in de hand tegenover uwen vader en vorst! Wat gij op zoo dwaze wijze van mij verlangt, weet gij evenzeer als ik, dat niet door mij zal worden toegestaan. Odilbalda, mijne tweede gemalinne, heden voor der goden wijsteen met mij gehuwd, blijve voortaan mijne uitverkorene gemalinne, en niemand zal zich ongestraft daartegen verzetten. Wat u betreft, ik gebied u, voor haar het hoofd te buigen en haar te huldigen als uwe vorstin! Zoo lang ik leef, ben ik uw heer en koning! Dus, gebogen dat hoofd! en haar gegroet, of ik zal vergeten, dat ik uw vader ben, en u beschouwen als een weerspanning onderdaan!"

Olaw geraakte door deze toespraak en bedreiging geheel in woede; de ongewone kalmte van den zeekoning ontstak slechts te meer Olaws drift, en nader dringende met zijne mannen, zeide hij met strijdhafte gebaren:

»Reeds sedert het oogenblik, dat gij mijne moeder verstiet, achtte ik den band, die ons vereenigde, verbroken, en mij ontslagen van allen eerbied, dien ik u als zoon verschuldigd was! Van hier de vrouw, koning Godfried! of ons bruiloftslied zal begeleid worden door onze zwaarden. Vooruit, mannen! rukt deze kebse den bruidkrans uit de lokken, scheurt haar de sieraden mijner moeder van den verleidelijken boezem; voort met haar! Verplettert de slang, die het huwelijksheil mijner moe-

der vergiftigde; gedenkt uwen eed! Voor Sigfrida en hare eer!"

En zij allen drongen aan op Odilbalda, die, te midden harer vrouwen, zich in een hoek van het vertrek zocht te verbergen. Olaw ging hen voor, en de linkerhand naar de koningsbruid uitstrekkende, rukte hij haar den krans van maagdepalm uit de lokken. Eenige dischgenooten wilden te harer bescherming toesnellen; maar de magt des biers overheerschte hunne krachten, en anderen, die ongetwijfeld met den jarl in verstandhouding stonden en opzettelijk minder hadden gedronken, weerhielden hen, roepende:

»Laat af! Wij strijden alleen tegen vijanden, de huwelijkszaken van Godfried verdedigen wij niet; Olaw is in zijn regt; Sigfrida is eene te brave vrouw, om verstooten te worden als eene, die hare huwelijkspligten schond!"

Intusschen duurde de worsteling van de Noren met Odilbalda voort. Godfried, door de weinige hulp, welke zijne mannen hem verleenden — in dolheid aan een hollend ros gelijk — greep een der wapenen van den wand, en stortte tusschen de zaamgedrongen strijders in, die Odilbalda poogden voort te sleuren. De spieren van den zeekoning schenen van ijzer geworden; als met stalen vingeren wierp hij de Noren terzijde en bereikte Olaw: met even krachtige hand rukte hij den jarl bij de blonde haarvlechten terug, en wilde hem ten gronde slingeren; de jarl stiet een vreeselijken kreet uit, wonde zijn vader aan de hand, en rukte zich los, zoodat een deel zijner lange blonde haren tusschen de vingeren van Godfried bleef. Als een jonge stier, die een steigerend paard aanvalt, sprong hij tegen de hooge gestalte des konings op, tevens zijne eedgenooten toeroepende:

»Van hier met haar! Weg met de kebse!"

Ook onder de gasten had thans eene hevige worsteling plaats; zij, die Godfried wilden te hulp snellen, werden weerhouden door de anderen, die Olaws partij omhelsden. Halfried was de eenige, die, met de lier in de hand, dit hevig tooneel kalm aanzag, als weleer de druïden en

zangers der Galliërs, die op de heuveltoppen hunne krijgsliederen zongen, terwijl de heirscharen beneden hen strijd voerden.

De Noren maakten zich thans geheel meester van Odilbalda, die met gescheurde bruidskleederen en losgereten haarvlechten werd voortgesleurd, terwijl de vrouwen, rondom haar weeklagende, de handen wrongen. Godfried en Olaw worstelden voort; te vergeefs zocht de noorsche koning den woedenden jongeling te verdrijven; elke herinnering aan den heiligen band der natuur, die hen vereenigde, was vervangen door strijdwoede: hunne zwaarden bliksemden gestadig tegen elkaar. Godfried bragt Olaw eène wonde toe boven het oog; het bloed, dat dezen over het gelaat vloeide, deed hem een zoo scherpe gil slaken, dat Godfried terugdeinsde. In dit onbewaakt oogenblik niet meer door zijns vaders zwaard weerhouden, stiet de waanzinnige jongeling toe, en het zijne drong diep in de ongepantserde borst van den zeekoning: een donkere bloedstroom verwde zijn kostbaar huwelijkskleed; hij waggelde terug en stortte tegen den zetel, op welken hij zoo even nog als bruidegom en feestkoning had aangezeten. En met akelig loeijende stem riep Godfried:

»Vadermoorder! der goden vloek ruste op uw hoofd!.... Odin, genade!.... Ik sterf.... Vaarwel, Odilbalda!.... Vaarwel!"

De oude knecht, die de schaal had aangebragt, ving den stervenden koning op in zijne armen, en liet hem in den versierden zetel vallen. De grijze dienstknecht vouwde nu de handen, en riep op nadrukkelijken toon:

»Odin is groot, de Wöla sprak de waarheid!"

En plotseling, als ware eene ongeziene tooverkracht in aller gemoed gedaald, hield elke worsteling op; aller gelaat verbleekte, aller oog staarde op de bleeke wezenstrekken des konings, op welke de dood zijn huiveringwekkend zegel drukte. Allen stonden roerloos daar; de roode vlammen der allengs verdoovende fakkels gaven aan elk gelaat iets spookachtigs te midden dezer versierde moordhalle. Odilbalda, thans niet langer weerhouden door

hare vervolgers, knielde handenwringend nevens haren bruidegom, en zocht hem door hare wanhoopskreten te vergeefs in het leven terug te roepen. Olaw stond daar, bleek en krachteloos; het zwaard, nog gekleurd met het bloed zijns vaders, ontviel zijne hand; de wonde boven het oog bloedde voort, en gaf aan zijn verwrongen uiterlijk eene nog afschuwelijker uitdrukking. Halfried de skald legde hem de hand op den schouder, boog tot hem het hoofd, en fluisterde :

»Olaw *illugi*, vlugt!"

»Vadermoorder!" antwoordde de diep ontroerde jongeling, houdende den blik onafgebroken op het lijk gerigt; »moeder! gij zijt gewroken, maar uw zoon heeft het duur betaald!"

Het schouwspel des stervenden konings bewerkte thans bij de ligt veranderlijke Noren eene plotselinge omkeering in hunne gewaarwordingen. Hoewel aanvankelijk Olaws tegenstand billijkende, was zijn vadermoord in hun oog eene zoo vreeselijke misdaad, dat hunne gramschap nu tegen den jarl begon los te barsten; reeds verhieven zich hier en daar kreten van: »Wraak! wraak!"

Nogmaals boog Halfried het hoofd tot den verpletten jongeling, die in zijne stomme wanhoop alles rondom zich vergat, en fluisterde hem toe:

»Vlugt! in den name Oerda! vlugt!" 1)

»Vadermoorder!" herhaalde Olaw, en de handen op het bloedend voorhoofd drukkende, stortte hij ter halle uit.

De skald, altijd even bedaard in zijne handelingen als zeker in de middelen zijner wraak, boog zich thans tot Odilbalda, en fluisterde haar toe:

»Halfried is magtiger dan gij dacht, listige kamermaagd! Omhels thans uw bruidegom en vlecht u maankop door de haren: de papaver is het zinnebeeld des eeuwigen slaaps!"

Odilbalda zag op; niemand, ook zij niet, had den harpenaar in zijne vermomming herkend; met beide handen

1) Oerda, de noordsche wraakgodin.

naar hem uitgestrekt, als wilde zij zijn hatelijk rood gelaat als een dreigend spooksel van zich keeren, deinsde zij terug en slaakte een wilden kreet van schrik.

Eenige der oudste noorsche heirvoogden traden thans nader tot Godfrieds lijk; enkelen hunner strekten de beide voorste vingeren van de regterhand er naar uit, en de oudste hunner sprak:

»Hij, die daar ligt, was onze koning! Wij waren getuigen van den moord: de wet gebiedt bloedwraak!"

Driemaal weergalmde dit woord door de halle.

En de fakkels doofden uit; de gasten waggelden langzaam uit de zaal, ook zij, die Olaw gevolgd waren. Odilbalda bleef in doffe vertwijfeling nevens het lijk; Halfried sloeg haar zwijgend gade met zegevierende vreugde, en de nacht spreidde een donkeren sluijer over dit vreeselijk huwelijksfeest in den ouden burg van Gruoninga.

VII.

Moeder en zoon.

Nadat het bloedig huwelijksfeest in Godfrieds halle was afgespeeld, zoo als wij dit in 't vorig hoofdstuk schetsten, had Olaw, voortgejaagd door het woord »vlugt!" Gruoninga verlaten, en het pad ingeslagen, waarlangs hij kort geleden met zijne eedgenooten den ouden burg had bereikt.

Nog met het bloed zijns vermoorden vaders aan hand en kleed, snelde de gejaagde jongeling voort langs den eenzamen landweg. Het maanlicht, dat zoo even door geene wolken was bedekt en geheel den omtrek verlichtte in hellen glans, verschool zich thans achter de sombere

nevelen van den nacht; een koele wind floot door het geboomte en het schaarhout terzijde van het pad.

Na bijkans een uur te zijn voortgesneld, als vreesde hij telkenmale te worden achtervolgd, bleef Olaw te midden van den weg staan en verhief het hoofd. Even als het voortrennend ros, gehinderd door eenig geluid, op eens in zijne vaart gestuit, den kop verheffende en de ooren spitsende, zoo ook stond Olaw daar; de armen over elkaar slaande, borst hij uit in een luid gelach, en sprak met holle stem:

»Dwaas! waartoe vlugt ik? Waarom snel ik voort, als het vervolgde rendier voor des ruiters spriet? Godfried was schuldig; de eer mijner moeder moest gewroken worden, en met het zwaard in de hand voerden mijn vader en ik een eerlijken strijd. Hij viel, welnu, hij had ook mij kunnen dooden, en zou men dan mij wel gewroken hebben op hem? Heb ik te vreezen, dat iemand wraak zal eischen voor zijn sterven? Ben ik thans niet door de kracht der wapenen heer en koning der Noren? Hebben niet de magtigsten van het heir mij in den aanslag gesteund? Maar mijne moeder! Zal zij den zoon blijven liefhebben, bezoedeld met het bloed zijns vaders, en Sika, de schoone friesche Christinne, die ik met zoo veel vreugde nevens mij zou willen verheffen als vorstin onzer marken, zal zij mij niet verafschuwen, en des te eerder hare vriendschap schenken aan den trotschen edelling, aan Sicco van Camminga!"

Aldus tot zich zelven sprekende, nu eens beangstigd over de gevolgen zijner daad, dan weer steunende op zijne magt en den zoo bloedig verkregen koningsrang, zette hij zich aan den voet eens heuvels neder, steunde het hoofd vermoeid op de handpalm, en zonk ten laatste in een ligten sluimer, nu en dan afgebroken door de verontrustende droomen en levendige herinneringen aan 't bloedig tooneel, dien nacht afgespeeld.

Op Hermana-state bleef intusschen de gestrengheid der noorsche wachters onafgebroken voortduren; de smeekingen van Sigfrida, om eenig berigt van haren zoon te gaan inwinnen, en de pogingen, welke zij in 't werk stelde om te ontvlugten, — alles was vruchteloos, en de ongelukkige vorstin verkeerde in de bangste vrees. Sika zocht gestadig de weenende vrouw te troosten; zij, die zelve zoo veel troost behoefde, wierp honigdruppelen der bemoediging in den alsembeker der vrouw, die de moeder was van haren verdrukker en Cammingaas beul.

Eene groote verzachting in haar lot vond Sika nogtans, tijdens Olaws afwezigheid, bij Sicco en Ekhard. Des anderen daags na het vertrek van den Noor sprak zij den jeugdigen edelling weder op het binnenplein van Hermana-stins, en wandelde ongestoord aan zijne zijde binnen den boomgaard; beider vertrouwlijkheid nam toe van uur tot uur; het verledene tooverde hun de aangenaamste beelden voor den geest, en in de blijde hoop op de toekomst vergaten zij het leed van het heden.

Het was de tweede dag na de bloedbruiloft op den burg aan het Rietdiep; nog had Sigfrida niet het minste berigt vernomen van haren zoon, of van de plannen, welke hij koesterde ter verijdeling van het huwelijk haars ontrouwen echtgenoots. Haar angst nam toe met iedere dagschove, en het bewustzijn, dat zij zich als eene gevangene op de stins van haren zoon bevond, bragt haar eindelijk tot wanhoop: in tranen badende, staarde de droeve vrouw gestadig over de heirbaan, welke naar Gruoninga voerde; maar wie van de talrijke noorsche krijgers, die den omtrek bevolkten, ook langs den weg trokken, Olaw bemerkte zij niet.

Op dien morgen echter zaten Sigfrida en Sika voor één der vensters van de stins, en met meêdoogend oog sloeg Sika het droevig gelaat der noorsche vorstin gade; beiden staarden andermaal naar den weg, Sigfrida in de hoop Olaw te zien wederkeeren, Sika in bang verlangen naar haren vader en de hulp, welke haar verlossen zou uit deze smartvolle gevangenschap.

Maar terwijl zij beiden heenblikten naar den weg, be-

merkten zij naauwelijks, dat de oude dienstmaagd Helda binnentrad, en met haastige stem sprak:

»Meesteresse! zoo even kwam de dienstman Horning; hij zegt mij, dat de jarl is teruggekeerd; deze bevindt zich in het offerwoud, en ligt geknield aan den voet van den geheiligden eik."

Sigfrida zag verbaasd op, rees van haren zetel, en Sika bij de hand vattende zeide zij:

»Kom, vriendinne! volg mij; ik smeek het u!"

»Laat mij, vrouwe!" sprak de maagd. »Waartoe zal ik mij grooter gevaar en leed berokkenen, dan mij reeds folteren in dit zoo droevig verblijf? Gij weent om een zoon, ik om een vader! Ga, bid ik u, en laat mij alleen met mijne smart."

»Kom, Helda! gaat gij dan met mij!" hernam Sigfrida. Maar als vreesde zij nu voor het wederzien, dat zij zoo vurig had gewenscht, weerhield zij hare schreden, sloeg een bijna smeekenden blik op het schoone meisje aan het venster, en drukte zich de gevouwen handen tegen den boezem.

»Welnu, ik zàl met u gaan!" hernam Sika, besloten opstaande, en volgde de vorstin, die nu niet langer genoodzaakt werd te toeven binnen de stins, wijl de terugkomst van Olaw ook aan de hoofdlieden was bekend geworden.

Langzaam traden de beide vrouwen naar het offerboschje, grenzende aan den boomgaard. Sika had deze plaats sedert hare gevangenschap nog niet bezocht: in hare jeugd was het de lievelingsplek, waar zij onder het loof van den ouden eik speelde en dartelde met hare huisgenooten; waar zij aan den schoot harer moeder de eerste indrukken ontving van 't christelijk geloof; waar zij haren vader, na eene langdurige ziekte, vaak had heengevoerd om te rusten in de schaduw van het zoetgeurende lommer. Thans was deze plaats, haar door aangename herinneringen zoo dierbaar, ontwijd door een ruw afgodsbeeld, staande aan den voet des eiks; en hoewel de Noren zelden eenig offer bragten aan hun magtigen God Odin, nu en dan kronkelde toch de blaauwe offerrook op tusschen het jeugdig groen, of bragten

aldaar sommige woeste Noren, in ruwe bedezangen, hunne hulde aan den zeegod Njörd.

De noorsche dienstman had waarheid gesproken: dààr, leunende tegen den ruwen stam des booms, stond Olaw; aan zijne voeten lag een gebroken zwaard; het was dat waaraan nog het bloed zijns vaders kleefde; zijn oog bezat eene zonderlinge wilde uitdrukking; zijn gelaat was bleek; de witte dierenvacht, die hem de breede schouderen dekte, droeg de afschuwwekkende sporen van het vergoten bloed, en Olaws haarlokken hingen verward over zijn mannelijk schoon gelaat.

Terwijl de beide vrouwen naderden, hoorden zij den jarl spreken met somber klinkende stem:

»Magtige Odin! gij, die den mensch de wraak hebt ingegrift als eene der krachtigste drijfveren, welke zijne daden besturen, ik kom onder dit aan uw gewijd eikenloof, waaruit uwe stem geheimzinnig ons toefluistert; los gij mijn eed! Dit gebroken zwaard verga naast uw altaar, en, moet ik ook sterven onder de handen van hen, die mij haten, het zij zoo: ik voldeed aan den onweerstaanbaren drang, die mij voortdreef, en aan den gloed, die mij aanvuurde tot wraak."

»Wat zegt hij?" fluisterde Sigfrida en bleef onbewegelijk staan, het oog gevestigd op haren zoon, en Sika angstig bij de hand vattende. Ook de jonkvrouwe schrok terug voor het indrukwekkend beeld nabij den eik, te midden der graauwe schaduwen van het loof, waartusschen echter hier en daar het heldere zonnelicht heen speelde. Olaw scheen alles rondom zich te vergeten, en zich alleen bezig te houden met de godheid, aan welke deze plek door de Noren was geheiligd.

Sigfrida, haar moederlijk gevoel involgende, trad nader, en sprak met luider stemme:

»Olaw! mijn zoon! Waartoe staat gij daar aan den voet des eiks en spreekt tot u zelven?"

De jarl zag op met doffen verdwaalden blik; hij staarde zijne moeder aan, liet toen het oog op Sika rusten, en glimlachte.

De noorsche vorstin naderde nu haren zoon, en vatte

hem bij de hand; haar oog viel op het zwaard en bespeurde tevens de bloedvlekken op de vacht, welke over zijne schouderen plooide; Sigfrida deinsde terug, en vroeg:

»Van waar dat bloed, Olaw? Van waar dat bloed?"

De jarl vestigde den blik op Sika: het was blijkbaar, dat hare tegenwoordigheid hem weerhield den bloedigen sluijer op te heffen, welke tot heden voor zijne moeder nog de daad omhulde, die zijne hand had volvoerd; doch onwillekeurig schudde hij het hoofd en sprak:

»Dat bloed! o, ik heb mijn paard geofferd!"

»Hetgeen ik lees op uw gelaat, mijn zoon! weerspreekt wat uw mond mij zegt! Waartoe hebt gij mij op de stins als uwe gevangene doen behandelen?"

»Niet alleen om u, ook voor anderen had ik onzen weermannen de strengste bevelen gegeven!"

»En gij zijt naar Gruoninga geweest! Gij hebt het huwelijksfeest in een bloedbruiloft veranderd! Met de zwartste plannen in den geest verliet gij Hermana. Wat is er gebeurd, Olaw! spreek, spreek, verheel mij niets, bid ik u! Gij hebt tegen uwen vader het zwaard geheven, en...."

»Godfried de Noorman is niet meer," antwoordde Olaw dof. »De bruidsnacht werd bloedig, moeder! Halfried zong met ons een lied, dat als een moordkreet gold. Odilbalda, die trouwelooze, sleet geenszins den zoeten huwelijksnacht in de armen van haren gemaal, maar geknield naast zijn verbleekt ligchaam! Ik ben thans vorst der Noren, mijne moeder! en gij zijt nog hunne koningin! Zie, gij zwijgt en juicht niet luide: »Leve de nieuwe zeekoning! leve mijn zoon Olaw!" Gij staat daar en peinst, als bragt ik u de boodschap van den dood eens dierbaren vriends. Godfried was immers uw vijand, de man, dien gij vloeken moest en haten. Zie, moeder! daar ligt het zwaard, dat zijn ontrouw hart doorstak; *hier* zwoer ik den goden te zullen strijden voor uw regt, — hier los ik den eed, dien ik voor mijne afreize plegtig heb gesproken!" En tot Sika gaande, vervolgde hij: »Ook gij, schoone jonkvrouwe! staat daar en ziet mij aan met afkeurenden blik. Deed ik

niet wat de pligt der wrake, wat de eer mijner moeder gebood?"

Met klimmende ontzetting vernam Sigfrida de woorden van haren zoon. Echter was haar alles, wat zich in zoo korten tijd had toegedragen, nog niet duidelijk; met toenemenden angst vroeg zij, terwijl Sika naauwelijks een blik op den jarl durfde vestigen.

»En *uwe* hand en *dit* wapen waren de werktuigen, die uw vader doodden?"

»Gij hebt het gezegd, moeder! en de goden spraken het oordeel, want op hetzelfde oogenblik, dat ik en mijne bondgenooten binnentraden, brak Odilbalda de onyxen drinkschaal, waaraan het geluk van ons vorstenhuis verbonden was als het gebladert aan dezen boom, zoo plegtig aan onze goden toegewijd!"

»O goden, dat is vreeselijk! Mijn zoon een vadermoorder! O neen, veeleer had ik in stillen rouw mijne grievende vernedering blijven dragen, dan zoo zwaar eene schuld te laden op uw hoofd! Olaw! thans is op deze wereld geen geluk meer voor ons denkbaar: de Noren zullen op hunne beurt den dood uws vaders wreken op u, en den rijksstaf, bezoedeld met zoo dierbaar bloed, niet laten in uwe hand."

De vorstin leunde, terwijl zij dit sprak, met de hand tegen het offerbeeld, en tranen biggelden langs hare verbleekte kaken. Het denkbeeld alleen, dat zij thans den zoon, dien zij met zoo veel moederlijke liefde beminde, zou moeten schuwen, als bedekt met zoo zwart eene misdaad, en de noodlottige gevolgen, die daaruit zouden voortspruiten, deden haar sidderen voor de toekomst. Zij beklaagde het oogenblik toen zij het eerst den voet drukte op dit strand, waar haar het leed als overstelpte. Vurig verlangde zij naar den tijd, dat men weer den steven wenden zou naar het noorden. Sigfrida zag zwijgend op den opgewonden jongeling, die, in heidenschen wraakgloed, het zwaard in het hart zijns vaders durfde stooten, even als de gehuurde moordenaar het hem aangewezen offer van den haat eens anderen koelbloedig vermoordt. Sika was diep bewogen bij dit tooneel tusschen

moeder en zoon: het denkbeeld, dat deze jongeling haar beminde, vervulde haar gemoed met eene huiveringwekkende vrees, en thans, nu de naam vadermoorder hem als een onuitwischbaar schandmerk op het gelaat stond gegrift, nu overmeesterde haar een onuitwischbaren afkeer voor den jarl, en slechts de hoop, dat weldra haar vader en met hem de verlossing zouden komen opdagen, bragt eenige kalmte te midden dezer ontzettende gebeurtenis.

De woorden, die Sigfrida had gesproken, maakten op Olaw eene geheel verkeerde uitwerking: de tegenwoordigheid van Sika, die hem met haar helder blaauw oog zoo verwijtend en bestraffend aanstaarde, wekte zijne onbuigzame trotschheid, en het grievend berouw over zijne zinnelooze daad werd nu door hardnekkige fierheid vervangen. Hij verhief het hoofd, blikte trotsch naar zijne moeder en de friesche jonkvrouwe, en sprak:

»Wat klaagt gij en ziet mij verwijtend aan! Moeder! ik heb gedaan wat mijn pligt mij voorschreef; geene schande als deze mogt rusten op ons vorstelijk geslacht; ik heb in een eerlijken strijd tegenover koning Godfried gestaan; het was geenszins *de zoon*, die den vader kwam bestrijden; verre van daar, het was *de wettige opvolger* tegen den koning! Godfried was gehouden, mij het vorstelijk zwaard en de ijzeren kroon, die hem tot koning wijdden, onbevlekt na te laten; hij heeft dit niet gedaan, en daarom, moeder! heb ik mijne mannen aangevoerd, om hem te dwingen tot uitdelging der schande, welke hij had uitgestort over u en mij; hij heeft mij dezen regtvaardigen eisch geweigerd, en ik tart allen, die mij van vadermoord zouden willen beschuldigen; ook zij zullen bukken voor mij, voor hunnen koning, Olaw *illugi!*"

Olaw stond thans weer even fier en krachtvol daar; zijn blik fonkelde gebiedend; de harde en strenge uitdrukking, hem gewoonlijk eigen, was leesbaar in elke gelaatszenuw, en vooral in zijn groot en bloeddorstig oog, dat gramstorig op zijne moeder gevestigd bleef; hij sloeg den bezoedelden ruigen mantel digter over de borst,

wierp nog een blik op het gebroken zwaard aan zijne voeten, en ging met vasten tred het pad in naar Hermana-stins, waar hij door zijne krijgers met wild gejuich werd ontvangen.

Langzaam volgden Sigfrida en Sika. De weduwe van Godfried sprak geen enkel woord, maar keerde naar de stins terug in doffe smart; Sika wierp nogmaals een droeven blik op den eik, die thans weer in vollen lentedos prijkte, maar, helaas! nu gewijd was aan de wraakzuchtige goden van de vijanden haar lands.

Terwijl zij de noorsche vorstin volgde, bemerkte zij niet, dat tusschen het geboomte langs het pad iets zich bewoog; op eens werd de jonkvrouwe door een zachten ruk aan haar kleed weerhouden en bleef verrast staan. Zij zag terzijde en bemerkte den ouden schaapherder Wijnand, den getrouwen bode, die vaak aan Ekhard eenig berigt had gebragt van de bemoeijingen der Friezen aan keizer Karels hof.

De oude man lei den vinger op zijn mond, ten einde de jonkvrouw te waarschuwen, zijne tegenwoordigheid niet te verraden, en fluisterde:

»Met gevaar mijns levens kwam ik tot hier, jonkvrouwe Sika! de heirban van keizer Karel is reeds tot deze marken genaderd; heden avond, zoo alles gelukt, zal er reeds een aanval beproefd worden op Hermana. De magt der Noren is verdeeld; geheel Gruoninga is in opstand; een deel van het leger eischt wraak voor Godfrieds dood; het uur der verlossing breekt aan, mejonkvrouwe! Friesland wordt weer vrij van den geesel der Noren!"

Sika gaf onwillekeurig een gil van vreugde bij deze haastig gesproken woorden des herders. Sigfrida zag om; maar even snel als hij kwam, verdween de man ook tusschen het geboomte, en op de vraag der vorstin wat haar overviel, antwoordde Sika:

»Niets, mijne vrouwe! een groote vogel schoot op eens tusschen de takken uit en deed mij schrikken: de gebeurtenissen der laatste dagen hebben ook mij vreesachtig gemaakt."

»Wat zal er van dat alles worden, Sika?" klaagde Olaws moeder; »o, waren wij verre van hier, van deze noodlottige kusten, waar niets dan rouw en ongeluk volgt op de overwinningen van mijn gemaal en mijnen zoon?"

»U en ons zou het vreugde geven voorzeker," antwoordde Sika, terwijl haar oog fonkelde van blijde hoop, en een blos van genoegen weer voor het eerst sedert geruimen tijd hare wangen sierde.

Men ging de stins binnen; Sika haastte zich zoo spoedig mogelijk het heugelijk berigt, dat haar de schaapherder bragt, aan Ekhard meê te deelen; Olaw sloot zich op binnen zijne vertrekken, zich geheel aan zijne sombere gepeinzen overgevende. De noorsche jarl besefte het, dat de val zijns vaders ook die was van zijne heerschappij over Frieslands kusten, en tevens dat de trotsche veroveringsplannen, welke Godfried had opgevat, slechts tot de hersenschimmen behoorden, zoo lang keizer Karel den scepter bleef voeren.

Ook deze dag was ten avond, en andermaal spreidden zich de nevelen van den nacht over woud en veld. Olaw lag eindelijk in diepen slaap verzonken; Sigfrida en Sika — elk in haar vertrek — gaven zich ongestoord aan hare denkbeelden over. De vorstelijke weduwe vreesde ieder oogenblik, dat de wrekers van den dood haars gemaals, volgens noorsche gewoonte, reeds het verblijf van den misdadiger zouden komen bezoeken. Sika droomde van strijd en verlossing, en drukte reeds haren grijzen vader in verbeelding aan den liefdevollen boezem.

Hetgeen Sigfrida verwachtte, bleef niet lang uit: omstreeks middernacht werden de bewoners van de stins door de raauwe kreten van de Noren, die er zich als gewoonlijk rondom legerden, gewekt. Olaw, nog in doffen slaap verzonken, sprong op, wierp een der luiken open en staarde naar buiten.

Een zonderling en fantastisch schouwspel leverde de omtrek van de stins op: eene ontelbare menigte noorsche weermannen verdrong zich op het voorplein, en een

vijftigtal hunner zwaaide brandende fakkels in 't rond; hierdoor golfde onverpoosd boven de hoofden van dien stoet een digte rooksluijer, waar tusschen de knetterende vonken als zoo vele ras verschietende sterren heenflikkerden. Te midden van den optogt dezer woeste krijgers, die onophoudelijk hunne wilde kreten rondom de stins deden weergalmen: te midden van dien rooden spookachtigen gloed der fakkels, bemerkte men eene draagbaar, waarop het lijk van koning Godfried lag uitgestrekt, nog getooid met de bebloede bruigomskleederen. Daarneven ging eene jonge schoone vrouw, bleek en met losgewoelde haarlokken, waarmeê de wind een grillig spel dreef, die nu en dan een der verflenste bloempjes wegrukte, welke er tusschen vastgehecht zaten: deze jeugdige vrouw was Odilbalda, de bruid en weduwe van koning Godfried den Noor.

Olaws weermannen, rondom de stins, eensslags uit hunnen slaap gewekt, sprongen verschrikt op, zonder dien vreemden stoet den toegang tot het slot te beletten, en volgden hunne makkers. Op het binnenplein zette men de baar neder; de mannen met de fakkels groepten zich rondom het lijk, en Odilbalda bleef staan te midden van den kring. Olaw, die uit het venster dit voor hem zoo onverwacht tooneel gadesloeg, bemerkte slechts aan den hevigen togtwind, die er ontstond, dat de deur zijner kamer werd opengerukt; omziende blikte hij in het listig gelaat van Halfried den skald.

»Bloedwraak!" riep Olaw somber.

»De listige Odilbalda bezat meer vrienden dan ik dacht, jarl!" antwoordde de zanger, »er blijft geen middel over om te ontvlugten...."

»Vlugten!" herhaalde Olaw met verdoolden blik; »andermaal vlugten? Neen, bij alle azen en dyzen niet, neen! Ik ben thans koning van hen, die daar voor onze stins oproerkreten aanheffen; zij zullen bukken voor mij, als zij deden voor mijnen vader!"

»Onze wetten luiden: »Vadermoord wordt allereerst gestraft door het verlies van 't vaderlijk erfdeel;" hoe dan kunt gij dier mannen koning zijn; uw erfregt ging

verloren met het bloed, dat vloeide uit de hartwonde, welke gij uwen vader toebragt?" 1).

Olaw staarde als door den donder getroffen naar beneden, en den skald woest bij de hand nemende, beet hij hem toe:

»Geest des kwaads! en gij hebt het mij geraden!...."

»Om uwen vader te dooden?.... Odin behoede mij, jarl Olaw! dat ried ik u nooit."

Een helsche grimlach misvormde het gelaat van den valschen zanger: Olaw was alleen het werktuig geweest in zijne hand; de minnehaat van den skald tegen Odilbalda had hem den jarl doen aanmoedigen, om onder den schijn de eer te wreken van zijne moeder, het huwelijksfeest zijns vaders te storen; hij kende het onbuigzame woeste karakter van den vurigen jongeling te wel, om er niet alles van te verwachten, wanneer hij hem eenmaal tot de daad had aangezet; het koningshuis van Godfried den Noor moest door zich zelf vallen; het moest zich zelf verteren en vernietigen door tweedragt, gelijk eenmaal de goden zich zelven in den algemeenen wereldstrijd zouden vernietigen.

Luider loeiden de kreten van de mannen daar beneden. »Olaw! bloedwraak! bloedwraak!" galmde het van alle zijden, en de blanke zwaarden schitterden in den rooden fakkelgloed boven de hoofden der teugellooze schaar.

»Wat ook onze wetten gebieden, ik ga tot hen!" sprak Olaw besloten; »de wetten worden door den koning vastgesteld, maar ook weer door hem verbroken!"

En slechts den mantel omslaande, verliet de jongeling het vertrek, snelde naar het binnenplein, waar de mannen vereenigd waren, en trad in hunnen kring.

Thans eerst bemerkte hij het bloedig lijk zijns vaders op de baar en deinsde ontzet terug; de wilde verwarde kreten van zoo even maakten plaats voor eene indrukwekkende stilte; niemand sprak een woord; aller oog was gevestigd op den bleeken jongeling, die zijn blik

1) Dus waren ook de wetten der Friezen in de negende eeuw. Zie AREND, 1, p. 367.

langen tijd op de verstijfde trekken van het lijk rusten liet. Toen hief hij langzaam het hoofd op, zag met diep gefronste wenkbraauwen en scherpen oogslag beurtelings de voorste mannen uit den kring van aanklagers in het gelaat, beschouwde ook Odilbalda eene wijle, en vroeg toen op langzamen toon:

»Welnu, wat wil men van mij?"

Niemand der mannen antwoordde; de vier oudsten, raadsleden van den overleden koning der Noren, traden echter eenige voetstappen nader, en Odilbalda vatte de slip van Olaws mantel in de regterhand, strekte de linker uit boven het lijk, en sprak:

»Ik, Odilbalda van Noormarken, de wettige gade van koning Godfried, klaag voor het oog der goden en hunne wereldlijke regters Olaw, Godfrieds zoon, aan van bloedschuld, wegens den moord zijns vaders, gevallen door zijne eigene hand. Wraak! wraak! wraak!" 1).

Eenige malen klonken deze kreten over het plein. Olaw, tot woede gevoerd door de aanraking der vrouw, die de oorzaak was van zoo veel leeds, stiet haar van zich, staarde op nieuw even trotsch als voor weinige oogenblikken den kring rond, en sprak:

»Dwazen, die gij zijt! Gij waagt het mij te beschuldigen! mij, uwen koning en heer! Het hoofd gebogen, gij allen! De zwaarden neder, die tegen mij worden opgeheven: Godfried viel in een eerlijken strijd, en al ware dit zoo niet, niemand uwer heeft het regt mij voor de dingplaats te dagen, allerminst deze vrouw!"

De oudste der raadsleden strekte de hand uit, en sprak kalm:

»Hij, die zijn vader doodt, verliest alle aanspraak op hetgeen deze naliet; de hand, met bloed bevlekt, is gevloekt bij de goden, en geen zegen rust meer op zijn levensweg; de straf des moordenaars is de dood; het rijk van koning Godfried is geëindigd!"

Olaw zag naar zijne vrienden, welke hem tot de uitvoering van dit bloedig voornemen de hand hadden ge-

---

1) Zie over deze wijze van aanklagen: AREND, I, p. 367.

leend; ook zij zwegen en staarden hem somber aan. Hoewel zij gewenscht hadden, dat het huwelijk met Odilbalda en den koning ware verijdeld geworden, keurden zij echter den afschuwelijken vadermoord des jongelings af, en, al werd dan ook de aanklagt door Odilbalda gedaan, die aanklagt geschiedde zóó zeer naar de geregtelijke vormen huns lands, en de getuigen der daad waren zóó veeltallig, dat alleen de vlugt den jarl kon redden van een wissen dood.

Reeds strekten de regters de regterhand uit naar den jeugdigen koningszoon, en riepen:

»Jarl Olaw! kunt gij de beschuldiging van den vadermoord ontkennen, met bewijzen en eeden?"

Andermaal wilde Olaw in bedreigingen losbarsten tegen de noorsche edelen en raadslieden, toen hij, even als allen, die hem omringden, gestoord werd door de komst van Sigfrida, die haastig in den kring drong. De vorstin, in haar wit kleed gehuld, de lokken ordeloos langs het hoofd en de teekenen van hevigen zielsangst op het gelaat, boog zich handenwringend over het lijk van haren echtgenoot, en, alles vergetende wat was gebeurd, evenmin lettende op allen, die haar omringden, riep zij in klimmende foltering:

»Mijn echtgenoot en koning! Dood, koud en zielloos! Vader mijner kinderen, die mij eenmaal liefde toedroegt en eerdet als echtgenoote en vorstinne, aldus moest uw einde wezen, en Olaw, die de eer zijner moeder wilde redden, doodde u in onzinnige drift! O, koning Godfried! zoo ik dit had kunnen voorzien, bij de magtige Nornen, die zoo plotseling uw levensdraad hebben afgesneden, ik zou weergekeerd zijn naar onze marken, en aldaar in stille afzondering mijne verdere levensdagen hebben geëindigd!"

Sigfrida drukte een kus op het bloedig gelaat van den koning, en verhief zich met meerdere kalmte. Odilbalda staarde zwijgend en met verdwaalden blik naar de diep vernederde vorstinne, met wie zij thans de zonderlinge eigenschap had weduwe te zijn van denzelfden echtgenoot. Haar trots tegenover de ongelukkige vrouw, die haar

nog vóór weinige dagen bezielde, was gebroken, de glansrijke toekomst vergaan, alleen bleef haar nog over Olaw in 't verderf te storten, door hem aan te klagen, gelijk zij thans deed, en de gestrenge toepassing der noorsche wetten over hem in te roepen.

Thans eerst scheen Sigfrida de tegenwoordigheid van Odilbalda op te merken, en las zij op het gelaat van haren zoon, dat men hem had aangeklaagd. Een oogenblik slechts fonkelde haar oog van gramschap en haat; toen liet zij het rusten op hare mededingster, die op zoo listige wijze haar geluk had verstoord. Vervolgens Olaw bij de hand vattende, vroeg zij:

»Mijn ongelukkige zoon! wie heeft u aangeklaagd?"

»Deze vrouw, mijne moeder! Zij, die evenmin door mijn zwaard had moeten gespaard worden; zij, die de verstoorster is van uw geluk, van mijne rust.... !"

»Slang!" riep Sigfrida uit, met fiere houding voor Odilbalda tredende, »het was u dus niet genoeg oorzaak te wezen van den dood des vaders en de moeder in rouw te storten, thans ook wilt gij op het hoofd van den zoon het ongeluk stapelen in al zijne zwaarte! Regters en edelen! zult gij opstaan tegen uwen koning en gebieder? Bij de magt van Odin, neen! Zoo iemand, deze vrouw staat als beschuldigde in uwen kring; over haar kome de straf der misdaad; op haar alleen rust de schuld, en, waagt *zij* het den jarl aan te klagen, die thans uw koning is, *ik* daag haar voor uwe dingplaats, en beschuldig, in den naam der goden, deze Odilbalda van verraad tegen mij, hare meesteres; van roof mijner echtelijke en vorstelijke regten, en van aanleiding tot den bloedigen dood mijns geliefden gemaals!"

»Gij waart de echtgenoote van koning Godfried niet meer," riep Odilbalda; »hij heeft u de sleutelen ontnomen voor aller oog; niemand dan hij had als heer en gemaal het regt, om te ontbinden wat eenmaal was zaamgeknoopt, en onze echt is gesloten voor den wijsteen der goden; het huwelijk is gewijd door priesterlijke magt!"

»Het is genoeg!" hernam Olaw, zijne moeder bij de hand vattende. »Ik zal de middelen vinden, om al uwe

bedreigingen te beantwoorden zoo als het behoort; ik heb nog goud en goederen genoeg, om mijne weermannen tot den strijd tegen u allen op te wekken, en ik spot met het spel, dat hier wordt gespeeld. Het gezigt van dit lijk jaagt mij geene vrees aan; het denkbeeld aan moord kwelt mij niet langer: koning Godfried trok het zwaard tegen mij gelijk ik tegen hem, en hadde ik mij niet verdedigd, hij zou dat wapen mij in de borst hebben gestooten! Welaan, gij regters en aanklagers! wij willen zien, of Olaw illugi nog gehoorzaamd wordt op het verheffen van den ouden strijdgalm!"

Olaw zette den hoorn aan den mond en blies driemalen, zoo als hij gewoon was bij den aanval op zijne woeste rooftogten. Van de muren en rondom Hermanastate, overal weergalmde de gewone kreet der weermannen.

»Noren! Noren! Voor Olaw illigu! Valt aan!"

En Olaw, zijne moeder zegevierend bij de hand nemende, brak uit in een woesten schaterlach, en riep:

• »Gij hoort het, daar ginds weerklinkt de kreet mijner dapperen! Daar ginds flikkeren mijne wapenen in krachtige vuisten. Gij allen, die mij tegentreedt, zult buigen en bukken als voorheen, en niet dwaasselijk steunen op eene magt, welke niemand uwer bezit!"

Een nieuw gemor ging op onder de verzamelde noorsche edelen, die rondom het lijk stonden geschaard. Vele zwaarden flikkerden boven hunne hoofden, en op bevel der regters trachtten eenige wachten den jarl gevangen te nemen, toen een aantal weermannen, in blinden dienstijver op Olaws krijgsroep toeschietende, zich nevens hem schaarden, om de wachten terug te werpen. Sigfrida plaatste zich nevens haren zoon; Odilbalda, die onophoudelijk de regters vermaande, om harer beschuldiging gevolg te geven, vuurde tevens de wachten aan, om zich van Olaw meester te maken: een hevig gevecht begon. De woede aan beide zijden was groot, en te midden van den gloed der fakkels, terwijl het lijk nog altijd op de doodbaar lag uitgestrekt, zette men den strijd voort.

Immer heviger loeiden de kreten der verbitterde No-

ren, en ongetwijfeld zou de overwinning aan de zijde van Olaw zijn gebleven, ware het niet, dat eensslags het gevecht door een even ongewoon voorval werd gestaakt als het was aangevangen.

Een vreemd en verward geroep klonk niet alleen buiten de stins, maar een aantal der friesche gevangenen, aan wier hoofd Sicco en Ekhard stonden, traden nader en weerhielden de strijdenden.

»Houd op, Olaw illugi! houd op!" riep Sicco Camminga, terwijl hij, met de teekenen van blijdschap en krijgslust op het blozend gelaat, voor den Noor trad. »Keert uwe wapenen niet tegen elkander, zij zullen u beter voegen tot bestrijding van magtiger vijanden. Keizer Karel en zijn heir bevinden zich in de nabijheid. Hoort, hoort!"

Heldere klaroengalmen en zwaardgekletter werden buiten hoorbaar; ook de wachten, die op en rondom Hermana-state gelegerd waren, hieven luide wapenkreten aan; de Noren op het plein staakten hun gevecht en luisterden. Wat de jonge Fries had gezegd, scheen geene misleiding: daar buiten werd het rumoer steeds luider, en plotselinge vrees bemeesterde op eens veler gemoed. Zoo hunne magt, welke langs de kusten van Friesland was verspreid, hier bijeen ware geweest, de Noren zouden gewis Karels heir, hoe talrijk ook, onverschrokken het hoofd hebben geboden; maar op Hermana, te midden van 't nachtelijk uur, afgescheiden van hunne krijgsmakkers, die binnen Gruoninga en langs de verdere zeekusten waren gelegerd, was hunne hoop op gunstigen tegenstand zeer gering. Ook de weinige eendragt, thans tusschen Olaw en zijne mannen heerschende, de gevangenen, die — hoe wist hij niet — op eenmaal waren verlost, en zijnen vijanden hulp konden bieden, dit alles voerde Olaw tot wanhoop; hij sloeg zich voor het hoofd, en riep tot allen, die hem omgaven:

»Gehoorzaamt thans uwen koning, gij Noren! hetzij hij Godfried heette of Olaw, en laat ons verdedigen wat hier gewonnen werd door onze hand. Naar de stins en op de muren! Al naderen reeds Karels mannen met

onstuimige drift, nog lang kunnen wij hen van uit den burg bevechten; breekt de morgen aan, en is ons de weg aan de zeezijde open, dan zullen wij strijdende aftrekken, en meêvoeren wat voor ons de meeste waarde heeft! Kom, moeder! volg mij! Mannen! bergt dat lijk; na afloop van den strijd zullen wij aan de zeekust eene hooge houtmijt bouwen te zijner eere; wat geschied is, is geschied; ons aller kreet zij: voor Olaw illugi en de raven van Odin! Mannen volgt mij!"

Geen oogenblik meer denkende aan de regtspleging, welke men zoo even had willen aanvangen, en evenmin aan den twist over Olaws verzet tegen de noorsche wetten en de vrienden zijner aanklaagster, schaarden zich allen rondom hun opperhoofd, en maakten zich gereed voor de verdediging.

Sigfrida, ondersteund door haren zoon, naar de stins terugkeerende, bevond zich weer aan den ons bekenden breeden trap, toen de jarl terugtrad en zijne moeder losliet. Hij strekte de handen uit naar eene vrouw, die zich op de benedenste trede bevond, en geleid werd door een jongen man en een grijsaard. In de vrouw zelve — in donker gewaad gehuld — herkende Olaw terstond de jonkvrouwe Sika van Hermana, vergezeld van Sicco en Ekhard.

»Neen! bij Thors donderhamer, neen! dat zal u mislukken!" bulderde Olaw, en door eenige zijner strijdgenooten ondersteund, viel hij op Sicco en Ekhard aan.

»Ha, de Fries wil mij den schoonsten buit ontvoeren, dien Hermana bezit; niet kwaad bedacht, heer van Camminga! Geef over die schoone prooi: de jonkvrouw behoort mij!"

»Red mij, Sigfrida!" kermde Sika en strekte de hand uit naar Godfrieds weduwe, die in bange smart de handen op de borst vouwde, en gaarne zou gezien hebben, dat het den moedigen jongeling gelukt ware, de bekoorlijke friesche maagd aan de woede der Noren te ontrukken. De oude Ekhard moest Sika ondersteunen, toen Olaw voor haar trad. Plotseling trok de jarl weer het breede zwaard uit de scheede en viel op den jongen

Fries aan; het gevecht tusschen beide mannen was hevig, maar duurde slechts eenige oogenblikken: Sicco ontving eene wonde aan de hand, en moetende bukken voor overmagt, werd hij andermaal geboeid door de Noren weggevoerd.

»Wanhoop niet, Sika!" riep de Fries, »nog slechts weinige uren en wij allen zijn vrij! De woeste Noren zullen voor ons bukken, en onze rampen tiendubbel op hen gewroken worden; daar ginds naderen onze redders; de oude stamheer van Hermana voert hen aan! Leven de Friezen! Leve onze vrijheid!"

Onder deze kreten liet Sicco zich heenvoeren. Olaws zwaard keerde zich niet tegen den ouden Ekhard: hij dacht alleen aan Sika en haar bezit; waar wapenkracht mogt ontbreken, kon Sika alleen de magt zijn tegenover heer Fyko van Hermana en diens strijdgenooten. Alzoo besloot Olaw haar te bewaken met alle middelen waarover hij nog kon beschikken en het zwaard tegen hare borst te keeren, wanneer de nood ten toppunt rees, en de voorwaarden, welke hij bij de overgave wilde bedingen, niet werden toegestaan.

»Olaw! handel zacht met haar!" smeekte Sigfrida; »zij is zoo goed, zoo schoon!"

De jarl antwoordde niet, maar gaf aan zijne mannen bevel, de jonkvrouwe naar haar voormalig vertrek te voeren, hetwelk grensde aan dat zijner moeder. Zoodra zij waren binnengetreden, sprak Olaw:

»Gij, Ekhard! kunt uwe meesteresse blijven dienen, hoewel gij door uwe poging tot ontvlugten den dood hebt verdiend; deze vertrekken zullen door mijne vertrouwdste wachten worden bewaakt, en dood en wee dengene, die de hand leent tot de minste poging van tegenstand of vlugt!"

Sika zette zich op den houten zetel aan het venster, waardoor de maan haar treurig licht wierp. Schoon het hart van den trouwen Ekhard ineenkromp van vrees voor de gevaren en het leed, welke haar op nieuw toefden, ook dan nog, terwijl des keizers aanrukkende scharen de stins trachten te bemagtigden, sprak de goede grijsaard

haar nu en dan een troostend woord toe. Sigfrida zelve, hoe veel smart ook haar gemoed overstelpte, zocht door hoop hare jeugdige vriendinne gerust te stellen, en dacht soms aan het oogenblik wanneer er verlossing opdagende, zij dit strand zou kunnen verlaten, waar zoo veel onheil haar getroffen had.

Ekhard wierp een blik door het venster, en een uitroep van verrassing ontsnapte den ouden man: daar buiten, te midden van het zacht schemelend maanlicht, bemerkte men, zoo ver het oog strekte, flikkerende wapenen en krijgsdrommen, die de stins ook aan de zijde der zee gingen insluiten. De afstand was niet meer verre, en het gekletter der wapenen en de krijgsroepen — nu en dan onder de aanrukkende weermannen opgaande — loeiden als het gebruis der zee, maar dit gedruisch joeg Ekhard minder schrik aan, toen zij het begonnen te beschouwen als den eersten toon van het lied hunner verlossing. De oude man boog zich tot zijne schoone meesteresse, en fluisterde haar toe:

»Zie, jonkvrouwe! zie, zij komen!"

»Zij komen!" herhaalde Sika, en blikte tevens uit het venster: daar golfden de krijgsdrommen des keizers voort, oogenschijnlijk ontelbaar in menigte; haar hart klopte haastig van vreugde: onder die helden was ook haar vader; innerlijk bad zij God, dat het haren verlossers spoedig gelukken mogt de stins te overmeesteren.

Olaw had, onmiddellijk na het plaatsen der wachten voor Sikaas vertrek, de stins weer verlaten, om zijnen weermannen bevelen te geven. Odilbalda was somber en in zich zelve gekeerd nevens het lijk van haren kortstondigen bruidegom blijven staan, de armen over den boezem gekruist, en het donker oog op het doode ligchaam gevestigd.

»Spant dus ook in dit oogenblik de zwarte Hela tegen mij zamen!" gromde de listige vrouw; »de vadermoorder blijft ongestraft, de vijand nadert! Wel was aan die bokaal het geluk van Godfrieds huis verbonden; de oude knecht sprak waarheid; allen hebben mij verlaten; ik, die nog vóór weinige oogenblikken vorstin der Noren

was, word weldra eene ellendige bedelares! Niemand meer, die mij komt helpen, geen bondgenoot, geen vriend!"

»En ik dan, Odilbalda?" vleide eene stem achter haar. De bruid en weduwe wendde het hoofd, en blikte in het listig gelaat van den skald Halfried.

Een gevoel van afkeer overmeesterde haar; daarna evenwel sloop de gedachte in haren geest, dat het toch verstandiger ware zich thans onder de bescherming van den man te stellen, die vóór Godfrieds dood haar vijand was, zij deed dit evenwel niet zonder omzigtigheid, en zeide:

»Gij mijn *vriend!* de bewerker van mijn leed! Onmogelijk!"

»Na den dood van Godfried ben ik uw vijand niet meer, Odilbalda! Laat geen dwaze haat u verder in het ongeluk storten; kom, volg mij! Aleer de morgen aanbreekt, is dit gebouw in de handen der Franken, en wordt Olaw, die den Friezen zoo veel onheil berokkende, in gevangenschap van hier gevoerd; de magt der Noren is uit. Kom, kom!"

Onwillekeurig liet de vrouw, wier listen en zucht naar grootheid op zoo droevige en bloedige wijze waren verijdeld, zich voortleiden door den man, die sedert geruimen tijd haar grootste vijand was geweest; in de schaduw van het geboomte verborgen, traden zij den gaard binnen en verdwenen nabij den Wodans-eik.

Meer en meer naderden de scharen van keizer Karel de stins. Het getal der gewapende Noren, die het gebouw als met een ringmuur omgaven, was aanzienlijk, en eene spoedige bemagtiging nog zoo zeker niet; daarenboven bleef aan de zeezijde en in het aangrenzend woud menig pad ter vlugt over, met de gelegenheid, om den geroofden buit in veiligheid te brengen. Keizer Karel — wiens snelle oorlogsblik en krijgskennis hem dadelijk deden zien, dat de voorzigtigheid vorderde, om den Noren, gelegen in Gruoninga en omstreken, den toegang naar Hermana-stins af te snijden — trok zelfs aan het hoofd eener legerafdeeling van zijn schoon en krachtvol heir

derwaarts; hem volgden duizenden Friezen, gespoord tot wraak en strijd, wegens het verlies van have en goed. Wat de legerafdeeling betrof, die Hermana ontzetten zou, zij stond onder bevel van den beroemdsten held der middeleeuwen, den dapperen Roland, Miloos zoon.

Was het schoon en opwekkend, den grooten keizer, ondanks de acht en zestig jaren, die zijne schouderen drukten, aan de spitse des legers te zien optrekken, en zijne bevelen te hooren uitdeelen met zoo veel kracht en fierheid, alsof de bloei der jeugd hem nog bezielde — niet minder betooverend was het tafereel, dat Rolands heir te aanschouwen gaf: de schoone krachtvolle jongeling, met het breede zwaard in de vuist — dat later onder de dichters eene fabelachtige beroemdheid kreeg — en nevens hem de eerwaarde grijsaard, heer Fyko van Hermana, de diep gekrenkte vader, omstuwd door zijne friesche edelen en wapenturen, allen als hij met den edelsten en heiligsten strijdlust bezield. En geen wonder, het gold hier have en goederen te herwinnen, welke verloren gingen door de roofzieke hand der Noren.

Allengs verstreek de nacht; het zachte maanlicht wisselde met het blozend rood van den liefelijken lentemorgen; de purperstralen van het uchtendlicht gloeiden op helmet en speer. Een verkwikkende slaap had den vermoeiden krijgers, die sedert eenige dagen hunnen marsch onafgebroken hadden voortgezet, de krachten herschonken, en allen verlangden naar den strijd. Roland, die zich gaarne zou meester gemaakt hebben van de noorsche vaartuigen, niet verre van de kust ten anker, bemerkte reeds bij den eersten morgenschemer, dat de zeeroovers listig genoeg waren geweest zich van het strand te verwijderen en te midden van den golvenden oceaan een veiliger oord te zoeken met de geroofde schatten, die deze noorsche bodems medevoerden. Binnen de stins, en even zoo daar rondom, hadden de Noren met hunne gewone strijdvaardigheid in allerijl van muurbrokken en staketselen verschansingen gemaakt, achter welke zij met pijlen en speren de vijandelijke rijën toefden. Elke toegang tot Hermana-state was versperd; op het dak en

binnen de vertrekken lagen ontelbare pektoortsen en allerlei brandbare voorwerpen opgehoopt. Minder dan hunne zwaarden en speren waren brandstoffen de vreeselijke wapenen der Noren bij eene belegering: in laaije vlammen ontstoken, slingerden zij ze op de belegerden, zonder voor zich zelven iets te duchten te hebben, gedekt zijnde door de muren van de stins binnen welke zij zich bevonden.

Hermana was thans in eene magtige sterkte herschapen, door een ringmuur van speren omgeven, en elke toegang, elk venster was zóó goed met balken, steenen en andere voorwerpen gevuld, dat het was als in Vondels Gijsbrecht:

»Men stopt den toegang digt met zakken, kisten, kassen,
En alles wat men 't reedst kon vinden bij der hand."

Met luide vreugdegalmen werd het aanbreken van den morgen door de Noren begroet, en terwijl in het leger van Roland eenige beweging ontstond, hieven de woeste krijgers van Olaw hunne strijdzangen aan, en klonken de bevelen hunner hoofdlieden, gereed om Karels heir bij de minste nadering met pijlen en steenbrokken te begroeten. Roland echter naderde nog niet, en trok op geruimen afstand rondom de stins, ten einde het beste punt van aanval op te nemen. Aan alle zijden echter was Hermana evenzeer versterkt, en zoo hij het aan de zeezijde ongedekt liet, gaf hij den Noren de gelegenheid met hunnen buit te ontsnappen. In dezen moeijelijken toestand raadpleegde de jonge held den ouden Hermana en andere legervoogden, en men besloot met algemeene krachten aan de zeezijde, waar het gebouw het zwakste scheen, aan te vallen 1).

---

1) De spoed, waarmeê Karel den noorschen koning tegentrok; het talrijk leger, dat hij opriep; de drift, waarmeê hij, zonder de komst der leenmannen af te wachten, zelf vooruit snelde, dit alles toont ons, hoe goed hij zijne gevaarlijke vijanden kende. »Godfried," zegt EGINHARD, »vleide zich met de ijdele hoop, geheel Germanië aan zich te zullen onderwerpen: Friesland en Saksen beschouwde hij reeds als zijne wingewesten; hij beroemde zich, spoedig met een talrijk leger te Aken te zullen zijn. De veldtogt werd den keizer moeijelijk gemaakt door eene

VIII.

Strijd en verlossing.

Het berigt, dat keizer Karels bondgenoot Halfdan, de Noor, met de manschap onder zijne bevelen zelf was meêgetrokken, om de Noren aan de friesche kusten te bestrijden, bragt bij Olaw en de zijnen eene verbittering te weeg, die hen in grimmige wolven herschiep. Halfdan was, gelijk ons de oude noorsche kronijken melden, door banden van bloedverwantschap aan Godfried en Sigfrida gehecht, en dit wekte niet minder aller woede dan zijne ontrouw.

Roland dekte intusschen de zeekusten met de achterhoede van zijn heir, trok zijne voetknechten en ruiters in den vorm van een driehoek zamen, plaatste zich met den grijzen Hermana en Halfdan den Noor aan de spitse, liet de klaroenen schallen, riep zijne strijders den christelijken veldroep toe: »voor God en keizer Karel!" en stormde op de Noren aan.

Met eene kracht, aan die der golven van den oceaan gelijk, welke vóór weinige jaren het adelhuis van Hermana hadden verwoest, viel men op de vereenigde Noren aan. Sigfrida, ter prooi aan angst en bange vreeze, staarde uit haar venster op dit bloedig tafereel:

---

hevige veepest; dit, zegt een schrijver van het jaar 885 — de monnik van Sint Gallen — was oorzaak, dat Karel zijn plan, om de Noren in hun land aan te vallen, niet kon volvoeren, schoon Godfried door zijn eigen zoon Olaus of Olaw was omgebragt, wiens moeder hij, ter liefde van eene andere vrouw, had verstooten." Bolhuis, *de Noormannen*, p. 89. Arend, I, p. 373 enz.

zij zag haren vader aan de spitse des legers, het breede slagzwaard in de hand en de grijze lokken met den strijdhelm gedekt. Op zijn vurig friesch ros gezeten, dat zich, door de wilde kreten der strijders telkenmale aangevuurd, op de achterpooten verhief, de manen schudde, tegen de vijandelijke wapenen insprong en de strijders vertrapte, geleek hij een der helden uit de oude volkssagen.

Terwijl de moedige grijsaard daar beneden streed, om zijne dochter, den dierbaarsten schat zijns levens, te verlossen uit de handen harer overweldigers, zond zij vurige gebeden ten hemel. De hoop op spoedige redding werd niet weinig verlevendigd, toen haar blik viel op den schoonen, krachtvollen Roland: dit was immers de jeugdige held, wiens roem luide verkondigd werd door elk, die heldenmoed en christendeugd huldigde; aan zijne hand zou zij aldra hare redding danken; aan hem, die allerwegen het zwaard voerde met zegenrijken uitslag, waar onschuldigen werden verdrukt en het christendom belaagd door heidenmagt en roofzucht.

Met beide handen zwaaide Roland het reuzenzwaard, en deed alles terugdeinzen voor zijne slagen; gestadig drongen Rolands scharen voorwaarts, immer nader, immer krachtiger; de Noren weken, zoodat geheel het plein, hetwelk de stins omgaf, weldra krielde van des keizers kampioenen. Thans echter verhief zich aan alle zijden een wilde kreet; van de muren van Hermana stortte eene menigte vlammende pek- en harskransen af onder de noorsche strijdleuze:

»Olaw illugi! de dood aan de Friezen!"

Sika bedekte het gelaat met beide handen; Sigfrida leunde met het hoofd tegen den wand, en liet aan hare tranen den vrijën loop; Ekhard, verlangende naar het geluk om daar beneden nevens zijn ouden meester te strijden, werd alleen door Sikaas smeekingen weerhouden, om zich op gevaar van dood of leven in dien wilden kamp te mengen. Als het ware door een vuurregen bedekt, dien elk der strijders van zich poogde af te weren, week Rolands heir terug, maar ook even spoedig drongen zij allen weder aan, en dekten zich de hoofden

met de schilden; hierdoor, als met een stalen dak beschermd tegen de vuurklompen en steenen, die naar beneden werden geworpen, gelukte het eindelijk den voorsten een der toegangen tot de stins te bereiken; maar ook hier lag eene menigte steenbrokken en balken opeen gestapeld, waarmeê de Noren zich zoo wakker verdedigden, dat er vooreerst aan geen binnendringen van het gebouw te denken viel.

Telkenmale afgeslagen, maar ook telkens met hernieuwde kracht en woede terugkeerende, werd de strijd lang volgehouden. Roland en de grijze Fyko van Hermana bleven steeds de moedige aanvoerders van den onversaagden krijgsdrom; de lijken der Noren vermengd met die van Franken en Friezen, lagen aan alle zijden rondom de stins opeen, en werden vertreden door paard en voetknecht. Sika, die slechts eene wijle dit bloedig tooneel aanschouwde, waarin haar grijze vader eene zoo belangrijke rol speelde, zonk op de kniën en bad vurig tot God om redding. Sigfrida zat niet verre van haar in doffe verslagenheid, elk oogenblik vreezende, dat de Franken zouden binnenstormen en haar gevangen nemen met haren zoon, of hem in den ongelijken strijd te zien sterven voor haar oog.

Het gevecht werd aan beide zijden bijna gedurende den geheelen dag krachtdadig voortgezet, en slechts afgebroken door eene korte rust, welke men zich weerzijds ten nutte maakte, om zijne krachten door eenig voedsel te sterken. Olaw, die zich op de tinnen van het gebouw bevond, gaf onophoudend zijne bevelen, om met steeds hernieuwde kracht de doodende voorwerpen op de belegeraars af te slingeren; meermalen rigtte hij met eigen hand eene speer op den krachtvollen Roland, die geheel het heir bezielde door voorbeeld en moed; herhaaldelijk wierp Olaw vlammende pekkransen op hem af, maar het scheen alsof eene geheimzinnige magt den held beschermde: zijne vlugge wendingen op het strijdros en het deugdzaam pantser, dat zijne breede schouderen omsloot, beveiligden hem tegen alle onheil. Ook de grijsaard van Hermana en Halfdan de Noor,

verrigtten wonderen van moed, zich immer daarheen begevende, waar het gevaar en het aantal Noren het grootste was.

Terwijl zij naar hunne in haast opgeslagene legerplaats terugkeerden, en aldaar het middagmaal gebruikten, werd binnen Hermana weer alles gereed gemaakt, om de aanvallen der belegeraars met nieuwe kracht af te weren.

Thans trad Roland tot den grijzen adelheer van Hermana, en leunende op zijn breed slagzwaard, sprak hij:

»Heer Fyko! alhoewel aan deze zijde van uw huis, door de verwoestingen, welke er de zee aan heeft toegebragt, ons de vermeestering het minst moeijelijk zal vallen, verspillen wij echter al strijdende onze beste mannen, en stellen ons leven in groot gevaar onder die aanhoudende hagelbuijen van steenen en vuur; ik houd dus mij zelven overtuigd, dat wij wijs zullen handelen, om dezelfde middelen aan te wenden, als de vijand: de puinhoopen zijn reeds bedekt met de lijken onzer dappere strijders!"

Het eerbiedwaardig gelaat van den Fries werd somber, zijne wenkbraauwen welfden over de oogen, fonkelend van strijdlust, en met nadruk vroeg hij:

»Wat bedoelt gij?"

»Wij moeten met stormbalken en mokers strijden, in plaats van met zwaard, speer en werpspiets, oude vriend! en zoodra het ons gelukt eene bres te maken, dan zullen wij die vullen met stroo en droog zeewier en er den brand insteken; de verstikkende rook zal binnen het gebouw dringen, en eindelijk allen noodzaken eene toevlugt op de daken te zoeken, zoo zij niet hier in onze handen willen vallen."

»Gij vergeet, Roland! dat mijne dochter daar binnen is, en dus ook zij aan het gevaar wordt bloot gesteld, waarin wij de Noren willen brengen!"

»Gij hebt gelijk," hernam Roland nadenkend, »maar zoo voortgaande, kunnen zij ons nog wel eenige dagen buiten de stins houden. Weet gij ook, heer Fyko! aan welke zijde des gebouws de jonkvrouw zich bevindt?"

»Het is mij geheel onbekend, waar de woeste heidenen

mijn dierbaar ongelukkig kind verbergen; welligt zucht zij met andere mijner vrienden en dienstmannen in een der kelders van dit huis."

»Dan kan ons middel, om Olaw en de zijnen uit de stins te drijven, haar niet schaden, maar ik twijfel, dat de jarl haar een dergelijk verblijf zal hebben gegeven: Wijnand, de oude herder, heeft immers gezegd, dat Olaw smoorlijk op haar verliefd is."

Met bitteren grimlach aanhoorde de grijze heer van Hermana deze woorden, en hernam:

»Liever zag ik haar sterven voor mijne oogen, Roland! De heiden, die den christen vervolgt, huwe zich nimmer aan onzen stam, en deze jongeling, bevlekt met het bloed zijns vaders, van wiens roofzieke alles vernielende hand dit oord alom de blijken draagt, heeft zich zoo veel bloedschuld op het hoofd gestapeld, dat alleen zijn dood die kan uitwisschen. O, ware mijne dochter niet binnen deze muren, bevond zich het dierbaarste pand mijns levens niet in hunne magt, ik zou u aanraden, om geheel mijn eigendom in vlammen te doen opgaan, ten einde onze vijanden onder de puinhoopen te begraven."

Roland vatte zijn paard bij de teugels en overpeinsde hetgeen Hermana zeide. De Noren uit de stins te verdrijven, zonder dat Sika eenig letsel bekwam, bleef voor hem eene hoogst moeijelijke zaak. Eindelijk besloot hij tot eene krijgslist, even gevaarvol als stout. De aanval werd hervat, en thans met zoo veel kracht, dat al de Noren, die zich weer voor den burg hadden verzameld, werden teruggedrongen, en aan Roland en Hermana de toegang vrij bleef. Wel wierpen de belegerden nog gestadig hunne verdedigingsmiddelen en vuurkransen op de Franken af, maar met onvermoeiden strijdlust werd alles aangebragt, wat des keizers leger behoefde, om den toegang te openen. Men begon met mokers en stormbalken tegen de versperringen aan den ingang des burgs te beuken, en Halfdan de Noor bragt aan de andere zijde hooi aan en andere brandbare stoffen, ten einde de belegerden hierdoor in den waan te brengen, alsof men op gelijke wijze

de stins zocht te veroveren, als Olaw ze trachtte te verdedigen.

Het hooi en de dorre houtblokken, hier en daar van 't strand aangesleept, werden ontstoken, en weldra flikkerden de vlammen langs den muur, dreigende ook het houtwerk aan te tasten en allen, die zich in het gebouw bevonden, een wissen dood te doen vinden te midden van den brand.

Sika, uit haar venster dezen toeleg ziende, borst in luide jammerkreten uit, en riep tot den ouden Ekhard:

»Mijn God! zou mijn vader niet weten, dat ik mij hier bevind, mijn vriend? Zie, men gaat Hermana-stins in vlammen zetten. Ekhard! kunt gij geen teeken geven, dat ik hier ben, dat gij u bij mij bevindt? O, maar dat is vreeselijk; neen, om 's hemels wille, mijn vader wordt door wraak en strijdlust te verre gedreven: hij zelf wil ons voorvaderlijk huis in vlammen doen opgaan."'

»Bedaar, mijne jonkvrouwe!" sprak de knecht, »begrijpt gij dan niet, dat het slechts eene krijgslist is, om Olaw en de zijnen te misleiden? Uw vader zal zijn eigen kind niet in de vlammen doen omkomen. Bedaar slechts; zie, men brengt nieuwe brandstoffen aan, maar verontrust u daarover niet. Hoor, men beukt geweldig tegen de versperringen, weldra zullen zij hier zijn, onze verlossers; houd moed!"

De deur van het vertrek werd haastig geopend, en Olaw stormde binnen. De jarl scheen in een der geesten van het Hela-rijk herschapen: zijn oog fonkelde van woede en strijdlust; zijne haren, niet door de strijdkap bedekt, slingerden rondom zijn breed en gloeijend gelaat; met het zwaard in de vuist trad hij voor Sika, en staarde haar met vlammende blikken aan.

»Volg mij!" sprak de jarl.

Verschrikt en verbaasd zag de schoone jonkvrouwe op; hevige angst greep haar aan, toen zij op het gelaat van den onverbiddelijken Noor las wat er omging in zijn gemoed. Zonder te vragen, waarheen hij verlangde dat

zij hem volgen zou, vouwde Sika de handen biddend zaam, en smeekte:

»Laat mij hier, Olaw! ik bid het u, laat mij hier, tot de bange strijd beslist is; wreek niet op mij, wat de krijgskans ten uwen nadeele beslissen mogt; wees edelmoedig en geef mij aan mijn braven ouden vader weder, die dood en gevaren trotseert, om mij te verlossen; ik smeek het u in den naam uwer goden; ik...."

»Genoeg!" bulderde de jarl, »volg mij goedwillig, of ik gebied mijnen mannen, u voort te sleuren dáárheen waar ik wil; de krachten beginnen ons te ontbreken, om langer weerstand te bieden; de vlammen bedreigen dit gebouw; gij alleen kunt nog het middel zijn, om goeden aftogt te bedingen en de belegeraars buiten de stins te houden. Voort, ik wil het!"

Sika zag den ouden Ekhard weenend aan, als wachtte zij troost van hem; ook Sigfrida hief biddend de handen op tot haren zoon, en poogde de stamdochter van Hermana te behoeden voor het gevaar, dat haar alligt in Olaws magt te wachten stond. De jarl bleef echter onverbiddelijk, en haar bij de hand vattende, sleurde hij het kermende en smeekende meisje met zich voort door de gangen van het belegerde gebouw. Sigfrida en Ekhard volgden haar, dringend, doch te vergeefs, den Noor biddende haar te sparen. Het gevoel van liefde en eerbied, dat nog kort geleden den jarl beheerschte, wanneer hij zich in hare nabijheid bevond, had thans geheel plaats gemaakt voor razernij, waarin hij evenmin eene schuldelooze maagd ontzag als zijnen vader.

De gewelfde gangen doorsnellende, immer de weeklagende Sika met zich voortsleurende, bereikte hij een der half afgebrokkelde muren aan de zeezijde van het gebouw: hier was weleer eene ruime halle geweest; de overstrooming en de alverwoestende hand der tegenwoordige bewoners hadden de muren grootendeels vernield, zoodat zij aan de eene zijde geheel geopend waren. Een aantal noorsche wapenknechten, door de bogen van de half verwoeste vensters tegen de speren der Franken gedekt, hadden, vooral van daar, Roland en de zijnen onvermoeid

bestreden; zoodra Olaw verscheen, staakten zij hun bloedig spel en traden terzijde.

De jarl trok Sika tot voor eene der openingen in den muur, en riep met luider stemme:

»Fyko van Hermana! zie hierheen?"

Het gewoel van den strijd verdoofde zijne stem; het beuken met moker en stormbok hield gestadig aan; nog weinige oogenblikken en de toegang was vrij. Op geringen afstand van deze bijkans geheel verwoeste halle kronkelden de vlammen opwaarts en dreven de verstikkende rookwolken binnen de stins. Olaw, bemerkende dat zijne stem, hoe luide en bulderend ook, toch in het algemeen geweld niet werd gehoord, zette den strijdhoorn aan den mond en blies eenige schelle galmen. Toevallig misschien blikte Roland naar boven, terwijl hij op nieuw bevelen gaf ten aanval; hij zag den jarl en nevens hem de schoone blonde jonkvrouwe in haar wit en ten deele losgewoeld gewaad, met alle kenteekenen van zielsangst op het bleek en misvormd aangezigt. De krachtige linkervuist van den Noor hield hare zachte hand omklemd, waartusschen zij zich te vergeefs wrong, als het offerlam onder de handen des bloedmans; in de regterhand hield Olaw het zwaard geheven en stond blijkbaar gereed, om het haar in den ontblooten boezem te stooten.

De horenschal van Olaw werd door de meeste strijders gehoord; aller oog staarde opwaarts, en als door een plotselingen schrik bevangen, staakte men den wilden strijd. De oude Hermana bleef roerloos staan met zijn ros, liet de hand, die het zwaard geheven hield, als verlamd nevens zijn strijdkolder dalen, en riep:

»O mijn God! mijne dochter! mijn arm kind! hulp, gij allen, ter hulp!"

Alle strijders staakten hun werk; eenige oogenblikken heerschte eene diepe stilte, en Olaw riep luide:

»Fyko van Hermana! en gij, frankische aanvoerder! wanneer gij die brandstoffen, welke deze stins met ondergang bedreigen, niet onmiddellijk verwijdert; wanneer gij ons geen vrijën aftogt geeft met alles wat wij ver-

wierven door het zwaard; wanneer gij ons niet met de vloot, welke daar ginds op zee slechts een teeken wacht, ongedeerd van hier laat gaan, zal uwe dochter sterven onder mijne hand. Vrijë aftogt en behoud van het leven, en alleen op die voorwaarde onttruimen wij deze sterkte en leveren hen die onze gevangenen zijn aan u uit!"

De grijze edelheer, aan den folterendsten angst ter prooi, elk oogenblik vreezende, dat de ongevoelige Noor zijn dierbaar kind het staal in den boezem zou stooten, wendde zich tot Roland, en zeide:

»Geef toe, om Gods wille, mijn vriend! geef toe. Bedenk wat het is als vader te lijden gelijk ik; laat hen gaan met hetgeen zij ons ontroofden: alle schatten van Hermana, die in hunne handen vielen, baten mij niets zonder mijn eenig dierbaar kind!"

»Dat *wij* zullen redden!" riep Roland, en zich in zijne volle reusachtige gestalte van het paard heffende, sprong hij over de staketselen heen, hing zijn zwaard aan den gordelhaak, klemde zich vast aan den afgebrokkelden muur en klauterde naar boven, ondanks de steenen, die sommige Noren op hem afwierpen. Sika hing bewusteloos in den arm van Olaw, die nog immer het zwaard tegen hare borst had gekeerd. Toen hij Roland met zoo veel behendigheid en moed tegen den afgebrokkelden muur zag opklimmen, riep hij:

»Terug, of zij sterft! bij Odin, terug!"

»Genade, o mijn God! redding!" riep de oude Hermana, zich het gelaat met de handen bedekkende. »Ga niet verder, heer Roland!" sprak Halfdan angstig, werkelijk ziende, dat het Olaw ernst was, om de schoone jonkvrouw op te offeren aan zijn haat tegen de moedige bestrijders. Roland hield onwillekeurig onder het opstijgen stand: zijne krijgsdrift had hem alligt te ver gevoerd, en steeg hij hooger, de dood der jonkvrouwe scheen zeker, en de schuld er van zou op hem rusten.

»Geen duim breed verder, Frank! of zij sterft!" riep Olaw, en zijn bloedgierig oog zag fonkelend neer op den blanken boezem van het schoone meisje; reeds griefde de scherpe zwaardspits in de maagdelijke borst; slechts

één enkele druk nog en haar jeugdig bloed zou ontvloeijen met de laatste krachten haars levens.

Maar op eens klonk een luide kreet achter den noorschen jarl, en al de strijders, die hem omgaven, deinsden terug. Eene krachtige hand ontrukte Olaw zijn offer en wierp hem ten gronde; een zwaard bliksemde boven het verbaasd gelaat van den Noor: deze staarde in het vlammend oog van Sicco Camminga!

»Alweer die Fries!" bromde de Noor. »Weer vrij, ondanks mijne bevelen, ellendige! Wie heeft uw kerker ontsloten?"

»Sterf, Olaw *illugi!*" bulderde Sicco, en keerde op nieuw het zwaard tegen zijn vijand. Een aantal Noren drong echter op den moedigen jongeling aan, en wilde hem het zwaard ontrukken; maar thans klom Roland — ondanks steenen en allerlei werptuigen, die men op hem afwierp — verder op en werd gevolgd door vele anderen, die stormladders tegen de muren hadden geplaatst. Aan hun hoofd bevond zich de oude Hermana zelf.

Ekhard had ongetwijfeld andermaal de hand geleend tot Siccoos bevrijding, en den dapperen jongeling berigt gegeven van het gevaar, waarin Sika verkeerde, gelukkig, hij kwam niet te laat. Camminga, die de bewustelooze jonkvrouw in de armen opving, zoodra aan Olaw deze kostbare prooi ontglipte, toen hem onverwacht een hevige slag werd toegebragt, vertrouwde haar thans aan den edelen grijsaard, die zijne dochter met vaderlijke liefde omhelsde, naast haar nederknielde en haar ontsteld gelaat met zijne tranen bevochtigde.

»Sika! dierbaar kind!" riep Hermana, haar in blijde vervoering kussende, »zie mij aan! Ik heb u weer na zoo vele dagen van zware beproeving en strijd; kom tot u zelve, mijne dochter! het gevaar is geweken, wij hebben overwonnen! Hermana is vrij en den roovers toeft hunne straf! Sika! ontwaak! Aan dezen edelen jongeling dankt gij uwe redding! O, Camminga! dagen van vrijheid en rust zullen andermaal voor ons aanbreken; wij zullen trachten te herkrijgen wat verloren ging!" En herhaaldelijk zijne dochter bij haren naam roepen-

de, bleef de oude vader geknield nevens haar liggen, onafgebroken starende op haar schoon doodsbleek gelaat.

Middelerwijl duurde de strijd rondom hem met dezelfde woede voort: Friezen en Franken klommen haastig tegen de steenbrokken op en bestreden de Noren. Olaw vervolgde den strijd met Sicco Camminga; Sigfrida, geheel aan hare wanhoop ter prooi, viel in de handen van Halfdan den Noor, die de ongelukkige vrouw in een der vertrekken voerde, waarheen ook Sika gebragt werd.

Binnen weinig tijds echter verlieten bijkans al de Noren de stins. Olaw, zwaar gewond, werd met sterke koorden gekneveld en gebragt voor Roland, die in de fierheid zijner overwinning den geboeiden noorschen vorst dus toesprak:

»Gij zijt de zoon eens konings, Olaw *illugi!* en uwe handen zijn besmet met het bloed van uwen vader. De misdaden, die buitendien op uw hoofd rusten, en de vele rampen, welke uwe hand bragt over dit huis, maken het mij onmogelijk op dit alles eene straf toe te passen, geëvenredigd aan uwe schuld. Gij blijft dus mijn gevangene, tot keizer Karel zelf op Hermana verschijnt, en u rigten zal!"

»Het is mij onverschillig," morde de jarl, »ik verlang alleen den dood!"

»Wat uwe moeder betreft," vervolgde Roland, »zij kan terugkeeren naar Noormarken, zoodra door u of uwen opvolger de vredesvoorwaarden met den keizer geteekend zijn."

Sigfrida, op den arm van Helda leunende, strompelde binnen en boog zich tot haren zoon; smeekend sloeg zij den blik op Roland, en sprak:

»Wij hebben, mijn heere! reeds *zóó* veel leed aan dit noodlottige strand ondervonden, dat ik mijne goden danken zal, zoodra ik het verlaten kan, maar laat mij, bid ik u, hier, tot het lot mijns zoons beslist zal zijn. Heer van Hermana! uwe teederhartige dochter was mij in de droeve dagen, die ik hier verwijlde, een liefdevolle troost, laat mij weer tot haar gaan en haar hulp bieden, totdat

zij hersteld is en blijder tooneelen aanschouwt dan zoo even door ons werden bijgewoond."

»Wij zijn geene vrouwenbeulen, vorstin! gelijk uw zoon," antwoordde Hermana, »ga en bewijs mijn dierbaar kind uwe zorgen, en ik zal er u dankbaar voor wezen!" En zich tot Sicco Camminga wendende, vervolgde hij: »U, kloekmoedige vriend! moet ik mijn vaderlijken dank betuigen voor de redding van mijn kind; de bloeddorstige overweldiger van dit huis zou ongetwijfeld het zwaard in hare borst hebben gestooten, even onmeêdoogend als hij dit zijnen vader deed, zoo uwe moedige hand het wapen niet hadde afgekeerd. Ook gij, dappere vriend! hebt veel, oneindig veel verloren in de schrikkelijke ramp, welke ons land overviel; maar vatten wij moed: de roovers hebben de gestolen schatten nog niet ontvoerd!"

»Gij vergist u," grimlachte Olaw, terwijl hij het hoofd, dat tegen den boezem zijner moeder rustte en met zwachtelen was omwonden, even ophief; »al de schatten, die wij regtvaardig door het zwaard veroverden, worden reeds door onze schepen verre van hier gevoerd. Al smaak ik er het genot niet van, mijne strijders, die ze wonnen, zullen er wel bij varen."

»Uwe zinnen verdwalen, Olaw *illugi!* of gij vleit u zelven met droombeelden," sprak Roland, wijzende naar het venster, »rigt uw blik slechts op de zee, en gij zult mijne woorden begrijpen! De Friezen krijgen den buit door u geroofd terug; de ontelbare tranen, om uwentwille vergoten, zullen gedroogd worden!"

Olaw, door zijne moeder ondersteund, hief zich op en staarde naar buiten: een akelig gemor van gramschap klom uit zijne borst, ziende een groot aantal frankische galeijen, die de noorsche zeeschepen reeds hadden overmeesterd, en ze met zich voerden naar de landingplaats. Olaw beet van woede in de koorden, welke zijne handen omsnoerden, en sprak met ontroerde stem:

»Verloren! verloren!" Voor zoo verre zijne krachten dit gedoogden, en ondersteund door zijne mannen, begaf hij zich naar een ander vertrek, waar eene menigte

Noren zich bevond, onder toezigt van frankische wachten.

Sigfrida begaf zich naar Sika. Door moederlijk gevoel gedreven, vergat zij voor eene wijle haar leed en wijdde, met behulp van Helda, al hare zorgen aan de beminnenswaardige jonkvrouw. Nu snelde de trouwe Ekhard, wiens blijdschap over het behoud van zijn heer onuitsprekelijk groot was, het vertrek binnen, waar Hermana en andere legerhoofden zich bevonden. De oude man, het goedhartig gelaat met vreugdetranen overdekt, vatte bevend de hand zijns meesters en sloeg tevens met verrukking het oog op Camminga, terwijl hij riep:

»Sika herleeft, mijn meester! uwe dochter stamelde het eerst uw naam. O, kom, kom!"

De dappere adelheer, door reine vadervreugde overstelpt, ijlde den dienstman na en het vertrek binnen, waar zijne dochter op de sponde lag uitgestrekt. Zoodra zij haren vader zag, keerde de blos des levens op haar gelaat terug; zij zonk hem in de armen, en beiden weenden onder de zoetste gevoelens, verwekt door hun gelukkig wederzien en de liefde, welke het ouderhart met dat des kinds vereenigt.

Hermana werd thans door de Friezen en Franken bezet en versterkt tegen elken aanval, terwijl de schepen aan de kusten onder strenge bewaking bleven van kloeke zeelieden en weermannen. Aldus wachtte men de komst des keizers af.

IX.

Slot.

Te midden van 't strijdgewoel, de gevaren en de daarop volgende verlossing, viel het ons moeijelijk een blik te werpen op Odilbalda en Halfried den skald, die zich beiden door eene overhaaste vlugt aan de belegering van Hermana hadden onttrokken.

De listige skald, wel wetende dat de koninklijke bruid en weduwe, nu alles haar ontzonk, als den drenkeling de laatste stroohalm, zijne hulp niet kon afwijzen, had alles met angstvallige zorg beraamd. Zoodra hij haar en zich zelven binnen den boomgaard zag beveiligd voor het naderend leger der Franken en Friezen, sprak hij andermaal tot haar over de zekerheid des ondergangs van Godfrieds koningshuis. Immers, de rooftogten naar de oorden der Friezen en Saksers, hoe voordeelig zij ook aanvankelijk waren, werden niettemin de oorzaak, dat zijne magt in Noormarken aanmerkelijk verzwakte, en het volk reeds zekeren Hemming — een bloedverwant van denzelfden Halfdan, die thans de bondgenoot van keizer Karel was — tot koning wilden uitroepen.

»Zie af van uwe wraak tegen Olaw," vervolgde de skald, »morgen reeds is dit huis in handen der magtige Franken, en zoo hij niet door hunne handen den dood vindt, keert hij als bedelaar naar het noorden terug en wordt het slagtoffer van hen, die Hemming tot koning zullen uitroepen. Hier is voor u noch mij eenig heil te vinden, Odilbalda! maar daar ginds, in het oord, dat

u en mij zag geboren worden, wachten onze vrienden; ook voor mij staat nog de weg open, om groot te worden en magtig: volg mij daarheen, en wees mij eene vriendin, in stede van eene onverzoenlijke vijandinne. Beslis, schoone landgenoote! en begeef u niet meer onder hen, die allen u haten en uwen ondergang willen bewerken; ginds, aan dit strand van rampspoed en tweedragt, toeft ons een snelzeilend vaartuig, dat op mijne wenken onmiddellijk de reize zal aanvaarden; volg mij daarheen, en wanneer de eerste morgenstralen de blonde golven verlichten, wanneer hier de strijdkreten weergalmen, zullen wij reeds verre zijn van de kust, den steven rigtende naar het land onzer vaderen."

Odilbalda dacht eene wijle na over hetgeen de skald gesproken had; zij staarde hem nadenkend in het klein en listig oog, als mistrouwde zij de waarheid zijner woorden, en overwoog wat haar het raadzaamst ware in dit voor haar zoo hagchelijk oogenblik: hier bleef haar niets te hopen over; de haat, dien zij vroeger voor den zanger koesterde, werd overwonnen door de vrees voor zijne magt, haar gebleken in de laatste gebeurtenissen; zij vatte de hand, welke hij haar toestak, en antwoordde met opgeruimde stem:

»Welnu, ik keur uw voorstel goed, gaan wij oogenblikkelijk; gij hebt gelijk, hier is voor mij geen heil meer, en verre blijve voortaan van mij elk denkbeeld aan grootheid en magt! Kom, ontvlieden wij dit oord, waar moord en strijd op nieuw onheil en verderf stichten!"

»Ha, dat is een verstandig besluit, mijne schoone vriendinne!" hernam de zanger, »toeven wij geen oogenblik meer; de wind is gunstig en de kiel ligt gereed. Zie, ik heb overvloedig goud en zilver; in den storm heb ik gemaaid, ginds toeven ons vreugde en welvaart."

En de voormalige vorstenbruid bij de hand vattende, geleidde hij haar door het boschje naar eene kreek, gemeenschap hebbende met de zee, en waarin een klein noorsch vaartuig zeilree lag. En toen het keizerlijk leger zich aan de kust verspreidde, hadden Halfried en

Odilbalda zich reeds ingescheept: de noorsche kiel kliefde voorspoedig de zacht ruischende golven.

Op den morgen, die volgde na den avond dat Hermana door de Franken werd heroverd, bereikte ook het leger des keizers deze plaats. De groote veldheer en staatsman der middeleeuwen had andermaal den roem van zijn magtig zwaard gehandhaafd, en de Noren uit Gruoninga verdreven. Zij waren gevlugt voor zijn dapper heir, als de meeuwen voor het wapengekletter aan het friesche strand: de dood van Godfried en hunne verdeelde magt was vooral oorzaak, dat zij den keizer weinig weerstand boden; de schatten echter, die zij uit Gruoninga en omstreken hadden geroofd, bevonden zich reeds aan boord hunner schepen: hierin waren zij beter geslaagd, dan hunne spitsbroeders van Hermana.

Zoodra de heldere klaroentoonen van Karels leger in de nabijheid van Hermana weergalmden, hieven de Franken daarbinnen een luiden vreugdekreet aan; de Noren daarentegen morden in hunne gevangenschap, en te vergeefs zocht Sigfrida Olaw te troosten, die zich zelven het moordstaal in de borst wilde stooten, ten einde zich eene nieuwe vernedering te besparen voor het oog des grooten keizers.

Terwijl Sigfrida den wanhopigen jongeling zocht te troosten, en zich het hartverscheurend leed hoopte te besparen, ook hem in hare tegenwoordigheid te zien sterven, verheugde de adelheer van Hermana zich in het wederzien en de blijde herstelling zijner dierbare dochter. Camminga, die thans niet van hare zijde week, ondervond nu in dit huis zijner gevangenschap — ondanks het verlies zijner goederen — de grootste vreugde, zoo slechts zijn blik een zachten blos op hare verbleekte wangen mogt tooveren; met leedgevoel zelfs dacht hij aan het oogenblik, dat hij naar zijne verwoeste hoeve zou wederkeeren.

Zoodra de keizer Hermana genaderd was, en zijne

scharen zich met die welke rondom de stins gelegerd waren, hadden vereenigd, gaf Roland bevel de gevangenen op het plein te voeren, alsmede den geroofden buit, die den verarmden Friezen zou worden teruggedeeld.

Meest al de noorsche krijgers, die in Rolands handen waren gevallen, verzette'n zich tegen deze vernedering, zochten hunne boeijen te verbreken, en braken in luide verwenschingen uit. Vooral Olaw geraakte op nieuw in hevige driftvervoering en vloekte het oogenblik, waarop hij den voet op de friesche kust had gezet. Maar gelijk de kracht der golven de sterkste pogingen van den schepeling nutteloos maakt, dwong ook hem de overmagt; en de krijgsgevangenen, zoowel als Sigfrida en Olaw, benevens Hermana, zijne dochter, Sicco Camminga en Ekhard, gingen den keizer te gemoet.

Schoon was het, hem aan te zien, den achtenzestigjarigen keizer, den beschaver van Europa, den verbreider van het christendom, hoog in magt en rijk aan waarachtig vorstelijke deugden; zijn donker oog en de gewelfde wenkbraauwen waren in tegenspraak met den glimlach van welgevallen over de zegepraal, welke onder zijne grijze knevels verborgen werd, toen hij de duizenden overzag die — gelijk een alverwoestende vuurgloed, welke de vlammen, opgegaan uit eene kleine hut, over geheel de landstreek verspreidt — de bloeijende streken van Friesland hadden verwoest en de nijvere bewoners tot den bedelstaf gebragt. Dààr lagen zij thans geknield, die woeste zeeroovers, geboeid en vernederd gelijk zij de vrijë Friezen hadden vernederd en geboeid. Maar hoe verheugd keizer Karel ook ware over deze schitterende zegepraal, vreesde hij met reden voor de toekomst, te wel beseffende, dat de woeste vrijbuiters evenmin waren af te schrikken, als een zwerm gieren, telkenmale wederkeerende tot de prooi waarvan zij werden opgejaagd.

Karel, van zijne voornaamste legerhoofden en vrienden omgeven, drukte allereerst Roland de hand; Hermana wenschte hij in hartelijke woorden geluk met de herovering van zijn voorvaderlijk huis en de hereeniging met zijne lieftallige schoone dochter. De keizer vatte

vatte Sika bij de hand, hief haar op uit de knielende houding waarin zij voor den grooten monarch was nedergezonken, en sprak met welgevalligen glimlach:

»Schoone jonkvrouwe! de dagen moeten wel zeer droef en angstwekkend geweest zijn, die gij binnen het huis uwer vaderen, te midden dezer heidenen, hebt doorgebragt; maar God heeft u gespaard voor uw grijzen vader en allen die u dierbaar zijn; wij zullen u voortaan niet vergeten, Sika van Hermana! maar onze bescherming en hulp blijven schenken in alles wat u betreft!" En zich tot Sicco wendende, vervolgde Karel: »Edelling van Camminga! wij vernamen met diep leedwezen uw ongelukkig lot; maar de goederen door de Noren geroofd, zijn nog niet aan deze kusten ontvoerd, en veel dat verloren ging kan nog worden teruggevonden. Gij vooral waart het, die door uw kloeken moed het leven reddet van deze jonkvrouwe, toen gij onverwachts te midden der Noren verscheent, en het staal hief naar de ongevoelige borst van den jarl Olaw! Heer Fyko van Hermana! het is aan dezen jongeling, dat gij het behoud uwer dierbare dochter verschuldigd zijt; vergeld het hem met vriendschap en toegenegenheid, zoo als ook wij zullen doen."

Karel, wiens menschenkennis en doordringende blik reeds duidelijk op 't gelaat van Sicco en Sika gelezen had, dat er in beider gemoed meer dan toegenegenheid heerschte voor elkander, bleef Hermana aanstaren; de grijze adelheer ging daarop tot Sicco, vatte hem bij de hand, en sprak:

»Camminga! ontvang de dankbaarheid en duurzame erkentenis van een vaderlijk hart, dat aan u het leven dankt zijns kinds; er waren dagen, dat ik met trotschheid tot u zou hebben kunnen zeggen: wilt gij een waardig loon voor uwe grootmoedige daad, neem dan de hand mijner dierbare dochter, en wordt bezitter van de schatten, die zij weldra erven zal. Ik weet het, zij was u genegen van hare prille jeugd, zij eerbiedigt en mint u thans als haren redder; maar nu zou dit aanbod minder waarde hebben, Sicco van Camminga! De opgestuwde

golven der zee hebben mijne stins gedeeltelijk verwoest en ondermijnd; de roofzieke hand der Noren heeft niet alleen de bewijzen van mijn adeldom vernietigd, maar al mijne schatten, sieraden en goud, de vruchten van talrijke jaren moeite en zorg, hebben zij geroofd; ik ben niets meer dan de armste dienstman; mijne dochter kan niets meêbrengen tot bruidschat dan hare christelijke deugden en mijn vaderlijken zegen, met de bede tot God voor haar toekomstig geluk."

Hermana geleidde Sika voor den jongen edelling; de schoone jonkvrouwe, verrast en blozende over deze ongedachte wending in haar lot, boog het hoofd schaamrood op den boezem, en waagde het niet den blik tot den fieren jongeling op te heffen.

Sikko, verrukt over deze ongehoopte toespraak van Hermana, trad nader, vatte Sikaas hand, drukte er een kus op, en sprak in zoete verrukking:

»O, mijn heere van Hermana! groot is het heil, dat mij heden toevloeit uit uwen mond: ik vraag naar rijkdom noch bewijs van vorstelijken adel, wanneer mij zoo groote schat van deugd en reinheid geschonken wordt als uwe dochter bezit. Sedert de dagen onzer jeugd was zij steeds het bekoorlijk beeld mijner droomen en wenschen; nimmer echter had ik mij durven vleijen, dat de stam der Cammingaas zich ooit zou vereenigen met dien van Hermana. Sika! bekoorlijke vriendinne mijner jeugd! die met mij zoo vele dagen van bange vreeze en folterenden rampspoed sleet, drukken de woorden uws vaders ook uwen wil uit, gelijk zij de wensch en weerklank zijn van mijn gemoed?"

Sika antwoordde niet, maar de tranen van vreugde, die in hare schoone heldere oogen parelden, en de blos, die hare wangen met den gloed der rozen tooide, getuigden genoeg, hoe thans alle smart vergeten was. Keizer Karel zelf drukte beider handen zaam, en sprak:

»Wij zullen uw echtfeest met luister doen vieren, jonkvrouwe van Hermana! en bisschop Turpijn zal u inzegenen ten christelijken echt; u zij heil!"

Roland en vele andere van Karels paladijnen en hof-

grooten wenschten het edele friesche paar een ongestoord geluk. De oude getrouwe Ekhard, die zwijgend dit tafereel had aanschouwd, vouwde de handen en staarde in verrukking op dit schoone jeugdige paar; hij wisselde een vertrouwvollen blik met Camminga, en toen heer Fyko van Hermana den vaderlijken zegen over Sicco en zijne dochter uitsprak, zuchtte hij:

»En ware ik thans nog rijk, met hoeveel te meer glans zou ik uw beider geluk kunnen verhoogen; maar wat zal ons overschieten van den weergevonden buit?"

»Niets, heer Fyko van Hermana!" sprak de oude Ekhard, maar zonder dat er in dit woord de uitdrukking lag, zoo als men van een getrouw hart als het zijne zou hebben verwacht.

»Niets?" herhaalde Hermana, hem met verbazing aanziende.

»Gij vergist u, oude man!" sprak de keizer, »bijkans alle goederen, die reeds op de noorsche schepen waren geborgen, zijn weer ons eigendom geworden, en elk bewoner van Friesland, adelheer of dienstman, die zijne bezittingen verloor door den inval der Noren, zal een regtmatig deel ontvangen van den heroverden buit."

»Vergeef mij, edele vorst en heere! mijn dierbare meester zal van al die geroofde schatten niet op één enkele denarie aanspraak hebben, en wel om de eenvoudige reden, dat er volstrekt niets van den eigendom der Hermanaas bij is."

»Maar wij begrijpen u niet" sprak de keizer, en blikte Hermana aan. De oude Ekhard gaf nu een teeken, en thans trad zijn zoon — dezelfde dien wij reeds bij den aanvang van ons verhaal zagen lijden onder de folteringen der Noren — door drie mannen gevolgd, nader. Zij droegen potten, die met goud waren gevuld, en de bewijsstukken van Hermanaas adeldom, roemrijk bevestigd door de oude friesche koningen. Met verbazing staarden allen naar dit blinkend goud, dat als door een tooverslag in hun midden verscheen.

»Van waar, mijn getrouwe dienstman! van waar?" vroeg de oude adelheer met klimmende verwondering.

»Uit mijne gevangenis, mijn heere! Reeds vóór het in bezit nemen van de stins heb ik het in een der diepste kelders begraven. Camminga en mij werd dit onderaardsch verblijf tot kerker aangewezen; dààr hebben wij uw goud en uwe schatten bewaard, zoo trouw als de hond het goed van zijnen meester; dit kostbaar metaal bleef dus buiten het bereik van de roofzieke hand der Noren. Ontvang het thans terug, en zij het u een blijk, dat de oude Ekhard, die grijs werd in uwe dienst, ook te midden zijner folteringen voor uw eigendom waakte met denzelfden ijver als weleer!"

De edelaardige Hermana omhelsde den man, die zoo zorgvuldig had gewaakt voor het geluk en de toekomst zijns meesters.

»Gij zijt niet meer mijn dienstman, sprak hij bewogen. »Gij zijt en blijft mijn broeder, tot de dood ons roept naar zaliger oord!"

Een dof gemor brak op eens alle betuigingen van vreugde en geluk af; men had als 't ware voor een oogenblik de tegenwoordigheid der vele Noren vergeten. De jarl Olaw, die de vereeniging van Sicco en de jonkvrouwe in verschrikkelijke spanning had aanschouwd, en wiens woede en toorn door het zien der zoo geheimzinnig verborgen schatten tot razernij waren gestegen, borst in luide kreten uit en verbrak zijne boeijen met de kracht der wanhoop. Te vergeefs beproefde Sigfrida hem tot kalmte te brengen door hare smeekingen en angstige gebaren; doch weldra maakten eenige frankische wachten zich weer van den jarl meester, en de keizer, een ernstigen blik op den jeugdigen Noor werpende, trad op hem toe, en sprak met indrukwekkende stem:

»Genoeg! Gij, die het bloed uws vaders stroomen deedt in de verhardheid van het geloof uwer heidensche goden; gij, wiens roovende en brandstichtende hand leed en rouwe bragt over dezen grond, wat wilt gij u verheffen tegen ons, gij, over wien de regten der menschheid reeds het driewerf schuldig uitriepen! Bid de magten, die gij eerbiedigt, om genade, en bereid u tot den dood, welke alleen de schuld des vadermoords delgen kan!"

Olaw staarde den keizer met vreeselijke blikken aan, en riep met eene akelig loeijende stemme:

»Den dood! ja, den dood! dien alleen wil ik, en niet langer vernedering en foltering, mij grievender dan duizend dooden; reeds bloeden mijne wonden en ontvliedt mij de kracht met iederen ademtogt. Goden! eeuwige goden! geeft mij den dood!"

»O mijn zoon! mijn ongelukkige zoon!" kermde Sigfrida en knielde voor hem neder. Nog eenmaal verzamelde Olaw zijne krachten: voor een oogenblik schenen zijne spieren de sterkte van het ijzer te verkrijgen; hij wierp de frankische wachters verre van zich, rukte een kleinen dolk uit zijn kolder en drukte het moordtuig tot aan het gevest in zijne borst. Sigfrida ving hem op in hare uitgestrekte armen. Olaws oog blikte eerst op haar; toen vestigde het zich op Sika en Camminga, en terwijl de doffe klaagtoonen van den naderenden dood uit zijne borst reutelden, blies hij den laatsten levensadem uit.

Sigfrida bleef in stille smart op het lijk staren, dat voor hare kniën lag uitgestrekt; geene klagt ontvlood meer hare lippen, geen traan ontvloeide haar oog: zoo vele opeenvolgende slagen hadden het hart der arme vrouwe eene onheelbare wonde toegebragt; en omringd van hare overwinnaren, strekte bijkans niemand eene opbeurende hand uit, om haar te steunen onder dien smartelijken dubbelen last.

Sika evenwel, meer dan ooit tot teederheid gestemd door het haar ten deel vallend geluk, boog zich met kinderlijke genegenheid tot de noorsche weduwe, kuste haar, en zeide:

»Stel u gerust, arme vriendin! verwerp den troost niet, dien ik u aanbied; blijf aanvankelijk ten onzent; voor u was het geluk op deze wereld niet duurzaam, en rang en schatten baatten u niet; betreur uwen zoon, maar vind eenige vergelding van uwe smart in het denkbeeld, dat de wetten ongetwijfeld zijn dood zouden geëischt hebben, of dat hij in den strijd zou zijn omgekomen, zoo hij niet zich zelven het leven hadde benomen. Kom, Sig-

frida! laat onze woning, welke van zoo veel leeds getuige was, u thans eenige vreugde schenken, alvorens gij wederkeert naar het land uwer geboorte."

»Goede Sika!" antwoordde Sigfrida op fluisterenden toon: »te midden van zoo veel vreemde mannen, wier gevangene ik ben, strekken uwe liefderijke woorden tot een zachten balsem in de grievende wonde aan mijn hart toegebragt; ja, steun mij op het moeitevol pad, dat ik nog heb te bewandelen, en schenk mij troost uit uwe godsdienst; want in het geloof aan mijne goden vind ik dien niet meer."

En langzaam hief het goedig meisje de moeder van den vijand haars lands minzaam op, wendde den blik af van 't lijk, en geleidde Sigfrida naar de stins terug.

Karel, ziende dat thans de inval der Noren voor goed was verijdeld, verzamelde den buit, welken Olaws mannen hadden willen ontvoeren, en verdeelde alles onder de verarmde Friezen, die zoo veel van de rooftogten der Noren hadden geleden. De keizer verspreidde nu, ter beteugeling der woeste zeestrijders, zijne scharen tot binnen de marken der Saksers, waar de Noren insgelijks het geweld hunner wapenen hadden doen gevoelen. Kort daarna werd de troon van Godfried en Olaw bestegen door Hemming, den zoon van Karels bondgenoot, en in 811 sloten zij te zamen den vrede, waarbij de Eiderstroom tot vaste grensscheiding gesteld werd 1).

Niettegenstaande dezen roemvollen krijgstogt en het gunstige gevolg er van voor Karel — die op verschillende plaatsen zijns rijks schepen liet bouwen, om in tijd van nood de Noren krachtdadig te kunnen beteugelen — vreesde de keizer dat die vrede even spoedig kon verbroken worden als hij gesloten werd. Geen wonder alzoo, dat Karel, niet zonder bekommering, het oogenblik van zijn verscheiden te gemoet zag: zijn magtig rijk door zoo vele daden van vorstendeugd en moed tot die ontwikkeling en bloei gebragt, welke zijn tijdvak kenmerkten, moest hij aan zijn zwakken zoon Lodewijk nalaten. De grote voorst der middel-

1) Bolhuis, *de Noormannen in Nederland*, p. 40.

eeuwen hield zich overtuigd, dat de stormen uit het noorden, voor eene wijle bedwongen, weer zouden opsteken met vernieuwde kracht, en het rijk aan onderscheidene kanten verwoesten, gelijk een vernielende orkaan het bloeijend woud en den zegen belovenden akker.

Na de bemagtiging van Hermana had er eene treurige plegtigheid plaats in de nabijheid der zwaar geteisterde stins. De lijken der gesneuvelde frankische strijders werden in 't bijzijn des keizers, niet verre van daar, ter aarde besteld. Ook aan de lijken der Noren gunde men eene laatste rustplaats; doch op Sigfridaas verlangen werd het stoffelijk overschot van Godfried en Olaw naar noorsche wijze verbrand; de asch van vader en zoon rustte weldra naast elkander in de ruwe urne aan het eenzame zeestrand, waar zij met zwaard en brandtoorts de grootste verwoestingen hadden aangerigt. De dood had alzoo ook hier den haat gestild en de schuld uitgewischt, welke den vadermoorder in het verderf hadden gestort.

Sigfrida bleef nog geruimen tijd op Hermana, hetwelk veel sterker dan te voren werd herbouwd, even als de hoeve van Camminga en anderen, door de Noren in de asch gelegd. Vóór nog de winter den dos roofde van woud en veld, was Sigfrida getuige van het echtverbond van Sicco Camminga en de erfdochter der Hermanaas: de twee nu vereenigde geslachten bleven voortbloeijen tot op onzen tijd. Het geluk, dat de beide jongelieden genoten, was voor de rampzalige vorstinne zoo streelend, alsof zij het van hare eigene kinderen mogt beleven. Toen eindelijk de vrede voor goed was gesloten, en de krijgsgevangenen hunne vrijheid terug erlangden, keerde ook zij, vergezeld van Halfdan, weer naar Noormarken. Doch niets was haar overgebleven van de goederen en kostbaarheden, die zij naar het friesche strand had meêgevoerd, dan het voetstuk van de onyxen drinkschaal, het gedachtenisteeken van de gelukkige dagen, welke voor haar nimmer zouden wederkeeren.

Het was den acht-en-twintigsten Januarij van het jaar 814, omstreeks vijf ure in den morgen, toen binnen het ons bekende keizerlijk paleis te Aken, in eene somber verlichte zaal, al de bloedverwanten en rijksgrooten van den keizer verzameld waren. De waskaarsen op de zilveren armblakers wierpen haar flaauwstralend licht op eene sponde, omhangen met kostbare draperiën; aan de eene zijde dier sponde stond de bisschop Alcuinus, keizer Karels boezemvriend; aan de andere lagen zijne dochters en zijn zoon Lodewijk, benevens Milo en Bertha en andere bloedverwanten geknield; des keizers verdere vrienden en sommige geestelijken stonden op eenigen afstand van het rustbed en staarden daarheen met droeven blik.

De twee-en-zeventigjarige grijsaard lag daar, toevende op den eenigen verwinnaar, die met wapenkracht noch schatten is te bestrijden, die niet terugbeeft voor den glans eener kroon of de magt eens scepters: de dood, die met onverbiddelijke gestrengheid het gebied voert over het leven van vorst en slaaf.

Reeds had de oude keizer eenige dagen geleden — als eenmaal de groote Augustus — een voorgevoel, dat weldra het uur zijns verscheidens zou aanbreken. De slooping van zijn vroeger zoo krachtvol ligchaam haastig toenemende, liet hij zijn zoon Lodewijk — koning van Aquitanië, die van al zijne echtelijke zonen alleen nog in leven was — te Aken tot zich komen, alsmede alle grooten des rijks, de stadhouders, de bisschoppen en een groot deel zijner legerhoofden. In eene plegtige vergadering vermaande de oude eerwaardige keizer allen tot gehoorzaamheid aan zijn zoon, dien hij tot erfgenaam benoemde van zijne vorstelijke waardigheden.

Alle aanwezigen in dit besluit luide hebbende toegestemd, verscheen Karel den volgenden dag in keizerlijken dos en met de fonkelende zeshoekige kroon op de grijze lokken, binnen den Dom te Aken. Hier bad hij met zijnen zoon geruimen tijd aan het altaar, en vermaande hem met krachtige stem — zoodat de geheele vergadering den keizer duidelijk kon verstaan — om God te vreezen, Zijne

geboden te eerbiedigen, en de Kerk des Heeren en de onschuld en regtvaardigheid immer te blijven beschermen en handhaven. Hierop beval Karel hem zijne zusters en verdere bloedverwanten aan, wekte hem andermaal op, met klemmende woorden, tot onkreukbare geregtigheid en een godvreezenden levenswandel, en vroeg hem daarna:

»Belooft gij mij dit voor Gods oog, geknield voor het altaar des Heeren?"

Lodewijk antwoordde:

»Met vreugde zal ik gehoorzamen, en met Gods hulp alles volbrengen, wat gij mij geboden hebt!"

Nu beval de keizer zijnen zoon, van het altaar de gouden kroon te nemen en die zich zelven op het hoofd te zetten, ten teeken dat hij niet van menschen, maar van God alleen de heerschappij ontving.

Weinige dagen na deze plegtige overdragt der kroon ging de keizer, ondanks zijn hoogen ouderdom en ziekelijk gestel, nog ter jagt; maar weldra namen zijne koortsaanvallen zoo in hevigheid toe, dat hij het krankbed niet verliet vóór zij, die het zielloos ligchaam grafwaarts moesten dragen, hem daarvan ophieven onder snikken en tranen.

Het was thans vijf ure in den morgenstond; de ademhaling des keizers verzwakte met elk oogenblik; dof en holgezonken was zijn oog, slechts nu en dan vlamde het levensvuur nog even op, en rigtte de stervende vorst den blik naar zijne vrienden of op zijn zoon. De geneesmeesters, hem nog eenige middelen ter opwekking van de laatste levensgeesten willende toedienen, weerde de keizer die met zachten glimlach af. Nog eenmaal sloeg hij den blik rondom zich, vouwde de handen biddend op zijne borst, en sprak met zachte stemme de woorden:

»In Uwe handen, o Vader! beveel ik mijnen geest!"

En als had de doodsbode slechts op het spreken dezer geheiligde woorden getoefd, ontvlood hem de laatste ademtogt, en vlijde hij zich in de armen des doods, als de vermoeide arbeider, die zich ter ruste legt na zijne wèlvolbragte taak.

Groot was allerwegen de smart over zijn dood; zelfs

bij de meest verwijderde volkeren, onderworpen aan zijn wijduitgestrekt gebied, heerschte diepe weemoed over het afsterven des grooten mans.

Gedurende zijn leven had Karel niet te kennen gegeven, waar zijn ligchaam rusten moest, weshalve men na zijn afsterven in ernstige overweging nam, waar men dit zoo hoog vereerd lijk eene begraafplaats zou schenken; eindelijk kreeg het gevoelen de overhand, dat aan het stoffelijk overschot van Karel den Grooten geen schooner graf kon gegeven worden, dan onder de gewelven van den prachtvollen tempel te Aken, door den vorst zelven gesticht uit eigene middelen, ter eere van God, den Heiland en de moeder des Heeren.

Zoodra dit besloten was, werd het ligchaam zorgvuldig gewasschen en gebalsemd, in volle keizerlijke pracht gekleed, en versierd met het vorstelijk ornaat; zijn Evangeliënboek lag op de kniën, een stuk van het kruis des Heeren op zijn hoofd, en eene gouden pelgrimstasch aan zijne zijde. Onder de tranen en het algemeen weegeklag des volks plaatste men het lijk in zittende houding op een vergulden troon. Toen het ter aarde werd besteld, vulde men de groeve met kleinooden, relieken en kostbare specerijën; daarna werd het graf gesloten en verzegeld. Een vergulde boog boven het graf vertoonde het afbeeldsel des keizers met het opschrift:

»In dit graf rust het ligchaam van Karel, den grootsten en regtschapensten keizer, die het rijk der Franken roemrijk heeft vergroot en zeven-en-veertig jaren achtereen gelukkig geregeerd.

Hij stierf als twee-en-zeventigjarige grijsaard, in het jaar onzes Heeren 814, den 28sten Januarij.

Omstreeks twee eeuwen daarna liet keizer Otto III, en weer anderhalve eeuw later, keizer Frederik I, de groeve

openen; de laatste maal geschiedde dit in tegenwoordigheid van vele grooten en geestelijken, waarbij het ligchaam, op verlangen der aartsbisschoppen van Keulen en Luik, uit het graf werd geheven en in eene prachtige kist gelegd, in welke het thans nog wordt bewaard.

Karel de groote is later onder de heiligen opgenomen; nog in het jaar 1737 werd te Aken elke maand eene voorgeschrevene mis gelezen ter eere van den »heiligen Karel", en zijn aandenken met zangen en gebeden gevierd 1).

En al moge in onze dagen de *nimbus* der heiligen zijne gedachtenis niet meer omstralen, toch siert haar nog de gloriekroon van den held, den edelmoedigen mensch, den schepper van zijn tijdvak, den lichtverspreidenden genius der middeleeuwen, die eerst in vollen glans het licht der beschaving deed zegevieren over onkunde en heidennacht. Onze tijd beseft zijne grootheid in al haren omvang: weldra prijkt in de oude stad Luik een standbeeld des grooten keizers, zijnen roem en zijner nagedachtenis waardig; en de zoo even vermelde keizer Frederik I schonk den grooten kroonkandelaar, die het graf des keizers binnen den Munster van het grijze Aken verlicht, den reiziger boeit en de grootsche beelden uit des keizers leven, met de fantastische kleuren der legende getooid, voor den geest roept:

Te middernacht, te Aken,
In 't Godshuis, onder 't koor,
Daar stijgt uit zijne groeve
De groote vorst te voor.

De bleeke glans der kaarsen
Straalt over 't somber graf,
En fonkelt op de kroonlamp,
Die keizer Fredrik gaf.

Dan ziet weer keizer Karel
Den ganschen Dom in 't rond,
En mist zoo menig kleinood,
Dat naast het altaar stond.

---

1) JOZEF RANCK, *Karl der Grosse.*

Hij roept zijn paladijnen,
  Niet één geeft meer gehoor;
Hij schudt het hoofd en wandelt
  Ter zijde van het koor.

De deur draait op haar bouten
  Met klagend zacht geluid,
En zie, in 't kwijnend maanlicht,
  Treedt keizer Karel uit.

Hij wandelt voort, steeds verder,
  Tot Keulen aan den Rijn;
Daar groet de duitsche wachter
  En vraagt: »Wie mag daar zijn?"

Hij wandelt immer verder
  Naar Ingelheïm, weleer
Beroemd door 's keizers lusthof,
  Sinds eeuwen thans niet meer.

Hij ziet zoo menig woning,
  Van alle zij rondom,
En vraagt: »Waar is de mijne?"
  Maar ieder huis is stom.

Hij gaat naar Nijmeegs heuvels,
  En vraagt: »Waar bleef mijn hof?"
De wind in 't jong geboomte
  Zucht klagend: »'t Is tot stof!"

In alle keizersteden,
  Vraagt hij naar hof en kroon;
Maar allen zwijgen somber,
  Niet één geeft taal noch toon.

En klinkt weer de ochtendure
  Van klok en toren af,
Dan staat de grijze keizer
  Weer te Aken aan zijn graf.

Hij werpt den purpermantel
  Ter neder in de groef,
En kroon en staf daarneven,
  Al peinzend, bang en droef.

Hij klaagt: »Ik zoek mijn rijken,
  Maar vind ze hier noch daar!"
Legt zich in 't graf weer neder.
  En droomt van zorgen zwaar.

Diderik en Gewa.

885.

I.

Het pleegkind.

Op een helderen morgen der Oogstmaand van het bovengemelde jaar, zaten op een weligen heuvel, met laag eikenhout bewassen, in de nabijheid der stad Thiel, welker koophandel onder keizer Karel den grooten reeds ongemeen bloeide, eene oude vrouw en een achttienjarig meisje, die zich onledig hielden met het uitzoeken van versch geplukte kruiden.

Het meisje, slank van gestalte en, hoe vreemd ook onder de bewoners van dit deel des lands, donker zwart van oogen en haar, kon weinig aanspraak maken op den naam van schoon; nogtans bezat haar gelaat, bij naauwkeurige beschouwing, zóó veel geest en uitdrukking, en fonkelde haar oog van zóó veel zelfkracht en vasten wil, dat zij onwillekeurig boeide, terwijl de rijzigheid harer gestalte haar veel ouder deed voorkomen dan zij inderdaad was.

De oude vrouw scheen, afgaande op haar uiterlijk en de grijze haren uit haar zwart hoofdkapje te voorschijn krullende, reeds een ruim zestigjarigen ouderdom bereikt te hebben, hoewel zij inderdaad jonger was. Den blik naauwlettend op haar gelaat vestigende, had men moe-

ten bekennen, dat nog niet alle sporen eener verwelkte schoonheid verdwenen waren, althans hare trekken waren zoo regelmatig, haar oog zoo donker en gloeijend, en hare houding, wanneer zij voortschreed, zoo regt en fier, dat zij immer bewondering en bij de landlieden in den omtrek zelfs eerbied opwekte, ook door haar achtbaar voorkomen en hare kennis van vele zaken en gebeurtenissen uit lang verleden tijd.

In de landstreek, waar zij zich thans sedert een aantal jaren ophield, stond zij bekend onder den naam van Trude de kruidenvrouw; niet van betuwschen stam zijnde, was haar tongval die eener vreemdeling, en geheel haar levensloop en afkomst waren met een donkeren sluijer bedekt, hetgeen den eerbied der bewoners voor haar nog verhoogde. Het meisje, dat met haar zamenwoonde en Gewa heette, ging voor hare pleegdochter door, en evenmin als van Trude was Gewaas afkomst in den omtrek van Thiel met zekerheid bekend. Gelijk destijds, evenzeer als in onze dagen hier en elders onder de landbewoners, hield deze vrouw zich bezig met het zoeken en verkoopen van heilzame kruiden; zij genas koorts en andere kwalen, niet alleen door hare geneesmiddelen, maar ook door bezweringen of belezingen, waaraan de eenvoudige landlieden een onwankelbaar geloof hechtten. Bij belangrijke huiselijke zaken werd Trudes raad altijd ingewonnen, en geene vrouw beviel in de omliggende marken, of Trude was behulpzaam aan het kraambed, en hielp in alle bijkomende gevallen met raad en daad.

Hare kleeding, uit eene zwartachtige wollen stof bestaande, hing in ruime plooijen rondom hare slanke leden en gaf aan hare gestalte te grooter achtbaarheid. IJverig hield zij zich onledig, de versche malva-bladeren van de stengels te plukken en van de ingezamelde paardenbloemen te scheiden, welke zij eveneens tot een heilzaam borstmiddel aanwendde. De nog halfrijpe galnoten, die zij niet alleen als geneesmiddel, maar ook tot het trekken van eenige kleurstof bezigde, scheurde Gewa van de eikenbladeren, zoo even door hare zachte hand op den heuvel geplukt.

Het landschap, dat zich rondom den heuvel vertoonde, was inderdaad schoon: de koornakkers vertoonden eene goudgele zee van halmen, langs welke de nu en dan met meer kracht opstekende morgenwind golvend heenwoei; hier en daar stonden de schoven reeds opgestapeld en gereed voor de winterschuur; op andere plekken waren de maaijers druk bezig, om de halmen voor de slagen hunner scherpe sikkelen te doen vallen, zingende daarbij een vrolijk lied. En regt voor den heuvel uit rustte het oog op de bloeijende koopstad Thiel en op de blanke golven van de Waal, met talrijke schepen bevracht, wier blanke zeilen schitterden in den zonnegloed, en die daarheen zweefden als de heldere wolken aan het zachte blaauw des hemels.

Wij hebben in dit tijdvak reeds meermalen eene koopstad bezocht, en kunnen ons dus ligtelijk het uiterlijk van Thiel voorstellen, nu het oude Nijmegen en Wijk ons geene vreemde plaatsen meer zijn : ook hier verhief zich aan den Waaloever een sterk kasteel van frankischen bouw, dat reeds menigwerf den vreedzamen inwoners tot bescherming had gestrekt tegen vijandelijken aanval; ook hier ontloken bloei en vooruitgang, in weerwil van den knellenden druk van menig onheil. In het jaar 838 was de stad grootendeels verwoest door de herhaalde invallen der Noren, en thans vijf jaren geleden was zij andermaal het tooneel geweest van hunne woede en roofzucht, en zuchtte nog diep onder hun drukkend bestuur.

Langs den heuvel, waarop zich Trude en Gewa bevonden, liep een breede weg, met schelpen en duifsteen geplaveid, uit op den thielschen burg, en noordwaarts door de woudrijke streken van Arichem en Buren naar den Rijn en het veer dat, niet verre van het tegenwoordig Ravenswaai, naar Wijk bij Duurstede voerde.

Trude staarde meermalen neder op dien heirweg, als verwachtte zij van de zijde des burgs iets belangrijks dat haar betrof, doch wanneer zij er het oog opsloeg — bij het minste gerucht, dat de maaijers in het veld veroorzaakten, of wanneer eene met koorn geladen vrachtkar de baan opreed — zag Gewa haar èenigzins verwijtend

aan, hetgeen echter door Trude niet scheen opgemerkt te worden.

Beide vrouwen zette'n nog geruimen tijd haren arbeid voort, toen Trude door een luid hondengeblaf en horengeschal uit hare overpeinzingen werd gewekt. Zij stond haastig op, nam eenige malva-takken in de hand en plaatste zich op den top des heuvels, van waar zij geheel de heirbaan kon overzien. Gewa stond nevens haar; op het gelaat der kruidenverkoopster teekenden zich vreugde en tevredenheid, op dat van Gewa onverschilligheid en leed. En evenwel was het tafereel daar beneden aanlokkend voor het oog: een talrijk gezelschap van edellieden en vrouwen had zoo even den burg verlaten, en trok op ter jagt. Aan het hoofd van den stoet reden een man en eene vrouw, wier uiterlijk zoowel als prachtvolle kleeding een hoogen rang aanduidden; beiden bereden stevige friesche paarden, jong en vurig; het hoofdstel was met koperen schelletjes versierd, en de fier geheven kop getooid met roode en witte vederen.

De voorname edelman — want dit alleen kon hij zijn — droeg een scharlaken kamizool, bestikt met gouden bloemen; de lang afhangende mouwen waren met wit bont omzoomd, en zijne ontblootе sterk gespierde armen met kostbare ringen omgeven; eene blaauwe muts, eenigzins in den vorm van een breeden geranden hoed, waarvan zwarte en roode vederen wapperden, dekte het hoofd; het gelaat van dezen edelling of vorst, wat hij ook ware, was van bijna reusachtigen vorm, en door het veelvuldig gebruik van bier en wijn niet alleen vol en opgezwollen, maar van eene zoo hoogroode kleur als de klaproosjes, welke Gewa bij hare geplukte kruiden verzameld had. Zijne kleine donkere oogen bliksemden onophoudelijk rond van onder de donkere wenkbraauwen, die ze overschaduwden; een bruine knevel, aan beide zijden opgekruld, en een lange gekroesde baard dekten zijne lippen en kin.

Deze man was sedert een zestal jaren de schrik van geheel Nederland: moed en krijgskunde, heerschzucht en driest geweld waren de hoofdtrekken van zijn ka

rakter en de drijfveren van elke daad. Zoon van den woesten Noorman Heriold en neef van den even geduchten Roruk, had hij het bloedig voetspoor gedrukt zijner voorgangers, en zijn naam alleen was reeds genoeg, om overal schrik en bange vreeze te verspreiden. Even als de man, die aan Frieslands kusten de vernielende togten der Noren aanving — welke slechts door het magtig zwaard van keizer Karel, vijf-en-zeventig jaren vroeger, hadden kunnen bedwongen worden — voerde ook deze vreemdeling, zoo geheel ten onregte, den naam van Godfried. Hij had zich allengs, van wege de meer en meer verzwakkende heerschappij der opvolgers van den grooten Karel, zoo geducht gemaakt, dat men hem niet alleen het bloeijendste deel van Nederland, Kinheim — Kennemerland — tot aan de scheiding van Rijn en Waal als heirtogelijk leen had afgestaan, maar dat hij zelfs, na gedoopt te zijn, als vredeband wist te bedingen, dat koning Hlotarius (Hloter) hem zijne dochter Gisela ten huwelijk zou geven 1).

Gisela, van zoo hooge afkomst, en eene schoonheid, die onder de Franken beroemd werd, was de vrucht van een morganatisch huwelijk des konings met de beruchte Walrade, om wier wil Hlotarius zijne echte gemalinne Theutberga verstiet.

En deze vorstelijke echtspruit was de vrouw, welke op het even rijk getuigde ros nevens den Noorman reed. Het gelaat van Gisela was minder streng dan dat van haren gemaal, dien zij tegen haren zin had moeten huwen; uit haar kwijnend oog sprak verborgen smart; op hare wangen lag een ziekelijk blosje, dat van eene slepende ongesteldheid getuigde; nogtans zat zij met vorstelijke fierheid op haar kloek en prachtig paard; en de kunstig gevlochten hoofdkap, van welke een lange sluijer, doorwerkt met gouddraad, afkronkelde, en de blaauwlakensche rijkleeding, met zilveren haken afgezet, gaven aan hare rijzige gestalte een edel voorkomen.

---

1) Hlotarius heerschte over de landen tusschen de Rhône, Maas, Schelde en Rijn, en het is naar hem, dat dit gebied in het vervolg Hlotharingen genoemd werd.

Gisela had op de beide voorvingeren der regterhand een kostbaren koningsvalk, wiens fraaije kop gedekt was met een rood kapje. Deze valk behoorde tot die zoo hooggeschatte jagtvogelen, welke op last van hare vorstelijke bloedverwanten — en thans op dien van keizer Karel den dikken — op het paleis te Nijmegen werden gekweekt en afgerigt; hiervan dan ook de naam van *Valkenhof*, die toen onder de bewoners voor den keizerlijken burg in zwang was.

Godfried en Gisela werden niet alleen gevolgd door een groot aantal hovelingen van noorschen stam, maar ook door vele edellingen van friesche en betuwsche afkomst, wier bezittingen door Godfried en de kracht zijns zwaards waren veroverd: als leenroerige dienaren zagen zij zich dus genoodzaakt aan Godfrieds hof te verkeeren.

Ridderlijk en schoon nogtans was het tafereel, dat zich vertoonde op den thielschen heirweg: de gouden morgenzon fonkelde op al die pracht en wapenglans, en veraangenaamde in hooge mate den jagttogt. Zoodra Godfried nabij den heuvel kwam, waarop Trude en Gewa zich bevonden, hief de kruidenvrouw hare malva-takken boven het hoofd, zwaaide ze eenige malen rond, en riep:

»Leve Heriolds zoon! leve Godfried!"

De noorsche heirtog zag opwaarts, en Trude bemerkende, groette hij haar minzaam met de hand en glimlachte vriendelijk tegen Gewa. Die groet vervulde het gemoed der kruidenvrouw met blijdschap, maar Godfrieds glimlach deed Gewa sidderen, en de goedwillige hoofdknik, dien Gisela haar gaf, verzachtte bij het lieve meisje eenigzins den onaangenamen indruk, dien de ruwe Noor bij haar had veroorzaakt. Zoodra Giselaas oog dat van Trude ontmoette, wendde zij het gelaat af, en mompelde:

»Die wigchelares, die vrouw jaagt mij immer vrees aan; zij haat de Franken nog feller dan de Noren."

En inderdaad sloeg Trude een zóó scherpen en dreigenden blik op Gisela, dat de vorstin wel mogt sidderen en vreezen voor deze vrouw, die in menig geval reeds haren gemaal groote diensten had bewezen, maar daar-

donker roode bessen het dak en de muren van de woning omhuifden, gaven Trudes huisje een nog te landelijker aanzien, en het kampje land of de byvang, dat er zich voor uitstrekte, en met eene doornhaag was omheind, werd bevolkt door een paar schapen, eene geit en eenige hoenders, welke in vreedzame gemeenschap zich op het malsche welige gras hadden neergevleid en zich koesterden in de stralen der morgenzon.

Trude, die, zoodra zij de byvang optrad, door een grooten langharigen hond vrolijk werd begroet, welken zij echter met een enkel: »Terug Nord!" naar zijn hok joeg, bragt hare kruiden binnen, nam een kruikje, waarin zich ongetwijfeld een door haar gereed gemaakt geneesmiddel bevond, van de houten tafel, en verliet het huis. Een lange staf steunde haar op den vrij moeijelijken togt, dien zij had af te leggen; gedurig in zich zelve mompelend, betrad zij den zandigen weg door de akkervelden, nu en dan nog den blik rigtende naar den jagtstoet, welke reeds een aanmerkelijken afstand had afgelegd, en waarvan niets meer zigtbaar was dan de stofwolken, die door de hoeven der paarden werden opgewoeld en langs den weg golfden.

Trude had niet bemerkt, toen zij hare woning verliet, dat achter het vlierhout, 'twelk in zoo weligen groei haar huisje omgaf, iemand verborgen zat, die ongetwijfeld niet door haar wilde gezien wezen, althans hij verschool zich, zoodra de oude den hoek omging, nog dieper achter het loof, en toen alle gevaar, dat zij hem mogt bespeuren, was geweken, koos hij een ruimer plekje tusschen de vlierstammen, en zeide glimlagchend tot zich zelven:

»Geluk, Diderik! moeder Trude heeft niets gemerkt, anders had zij zeker Gewa met zich genomen. Stil, daar komt zij."

Het meisje trad langzaam de byvang op; zij beantwoordde den minzamen groet van Nord met hartelijkheid, zelfs de geit en de lammeren huppelden haar vrolijk te gemoet, en aten gretig van de malsche kruiden, welke zij hun in de blanke hand voorhield. Gewa haalde nu

den melknap, zette zich op een bankje neder in het gras en begon de geit te melken.

Terwijl zij daar zat, boeide Diderik hare aandacht door de zachte toonen eener citer, die allengs krachtiger werden, en eindelijk zamenstemden met het volgende lied dier dagen, dat door de heldere stem des jongelings in de gewone landtaal krachtig werd gezongen. Het was een lofdicht op de overwinning bij Saucourt, door koning Lodewijk den derden in 't jaar 881 op de Noormannen behaald. De tijd heeft dit aloud gedenkstuk onzer volkspoëzy voor ons bewaard; wij geven het zoo getrouw mogelijk weder; het droeg ten titel:

HET LODEWIJKSLIED.

Eenen koning weet ik,
  Zijn naam is heer Lodewijk,
Van zijn moed en godsvrucht
  Gaf hij menig blijk!

Jong werd hij vaderloos,
  En droef werd zijn levenslot,
Maar die hem verzorgde
  Was de goede God!

Deze schonk hem helden
  En dienaren, rijk in moed,
Een troon in 't Frankenrijk
  En vorstelijk goed.

Dit deelde hij deugdlijk
  Met zijn broeder Karloman,
Geen listen onthielden
  Een deeltje daarvan.

Toen dit was geëindigd,
  Beproefde hem Hooger Magt,
Of hij in bezwaren
  't Hoofd droeg met kracht.

De Heer liet de Heidenen
  Komen over Frankenland,
En de vrijën dienden
  Der Noren hand.

Velen toen verzaakten
  Het geloof aan 's Heeren magt,
Smaad moest hij dragen,
  Die als zij niet dacht.

Roofzucht en overmoed
  Namen met een woeste hand;
Meesters, als slaven,
  Ploegden hun land.

Deze was een logenaar,
  Gene roofde buit op buit,
De ander was een valschaard,
  En roemde het luid.

De koning zat verslagen,
  Met hem het Frankenrijk,
De hemel scheen verbolgen
  Op heer Lodewijk.

Doch het erbarmde God,
  Hij kende aller nood,
En beval heer Lodewijk
  Te trotsen den dood.

»Lodewijk, mijn koning!"
  Dus klonk Gods stem met kracht,
»Red mijne luiden
  Van der Noren magt."

Toen ook sprak Lodewijk:
  »Heere! zoo zal ik doen,
Geen dood belet mij,
  Vader, U ten zoen!"

Toen boog hij 't edel hoofd,
  Hief de blanke kruisvaan hoog,
Trok naar den vijand
  Met strijdlust in 't oog.

Hij dankte den Heere,
  Die hem tot strijder koos,
En riep: »Gij Algoede!
  U dienen we altoos!"

Tot zijne luiden
  Riep hij: »Gezellen, gij,
Die mij zult volgen,
  Troost u met mij!"

»Herwaarts zond mij God,
Zijn genade leidt mij,
Moed slechts! vertrouwen
Maakt ons weer vrij.

»'k Zal mij niet sparen
Vóór ons de zege kroont,
Volgt mij, getrouwen!
God, die het loont!

»Heil zal uw toekomst zijn,
Volgt mij ter strijdplaats in,
Ik zal het loonen
Aan uw gezin."

Toen nam hij schild en speer,
En schreed ter strijdplaats voort,
Allen hieven 't wapen
Op Lodewijks woord.

Naauw stond der Noren heir
Even als hij gereed,
Of hij riep: »O Heere!
Red ons uit 't leed."

De koning nu reed koen,
Strijdend zoo veel hij kon;
Allen zongen 't heilig lied:
Kyrie eleïson!"

De zang was gezongen,
De strijddans ving wakker aan,
't Bloed van de Franken
Besproeide de baan.

Daar wreekt zich ieder thans,
Niet één zoo als Lodewijk;
Hij gaf van strijdmoed
Allen het blijk.

Velen doorstak hij,
Bitter was de doodendronk,
Die zijne hand nu
Den Noorman schonk.

Geloofd zij des Heeren kracht,
En Lodewijks heldenmoed;
Hem werd de zege
Brengt hem den groet.

Veilig trok Lodewijk
  Voort uit den noordschen strijd.
Kroon hem, o Heere!
  Met uwe majesteit!" 1)

Gewa had dit merkwaardig lied ten einde aangehoord; het was, in de dagen van ons verhaal, binnen de marken, waar de Noorman Godfried gebood, evenzeer strafbaar voor hem die het zong, als het »*Wilhelmus*" onder den druk der bataafsche republiek van de vorige eeuw. Een blos van bekommering voor den vermetelen zanger had Gewaas wangen gekleurd, en toen deze onverhoeds en vrolijk uit het vlierboschje te voorschijn sprong en haar de hand kuste, zeide zij beştraffend:

»Diderik, Diderik! wees toch voorzigtig! Gij galmt het Lodewijkslied maar zoo lustig uit, alsof niemand van Godfrieds gedienstige geesten ooren heeft om te hooren, het is even goed, alsof ik een mijner lammeren voor een wolfskuil breng, en laat blaten tot uitlokking van den vijand."

---

1) Dit zegelied, dat minder om dichterlijke waarde dan om den echt christelijken geest dien het ademt, zijne hooge oudheid en de vereeuwiging van den strijd der Franken tegen de Noren bij Saucourt, onze aandacht verdient, vindt men in het oorspronkelijke met vele aanteekeningen bij BOLHUIS, *de Noormannen*, enz., bijlagen, p. 38. VAN WIJN, *hist. avondstonden*, zegt van dit aloud historisch dichtstuk: »De Noren, na zich een geruimen tijd bij Haslón — denkelijk Eslo — niet verre van Maastricht, te hebben opgehouden, waren zij, ten jare 881 of 883 — want in dit jaartal verschillen de vroegste kronijken — de rivier de Somme overgestoken en in Picardië, behoorende tot West-Frankrijk, gevallen. Lodewijk III, de kleinzoon van Karel den kalen en zoon van Lodewijk den stamelaar, heerschte ten dien tijde aldaar. Deze, een jong en moedig heer, trok hen ijlings tegen, tastte ze aan bij eene plaats, toen *Sathlecurt* en sedert *Saucourt* geheeten, in het graafschap Panthieu, en maakte zulk eene slagting onder hen, dat wel negen duizend man, zoo men meldt, op de plaats dood bleven; 't kon niet missen of zijn roem zweefde straks op vele tongen, en er is nog dezer dagen een *zegelied* aanwezig, op dit geval, ten dien tijde en ter zijner eere gemaakt. De beroemde Mabillon vond het in de vorige eeuw en wel, zoo ik meen, op eene letterreize door de Nederlanden, in de eertijds schoone en beroemde abdij van Saint-Amard bij Doornik. Sedert kwam het in handen van den uitmuntenden Schiltler, die het der wereld mededeelde; het opmerkelijkste is, dat dit lied in de frank-duitsche taal is gesteld," enz. Zie p. 222, e. v.

»Dus stelt gij mijn gezang met het geblaat uwer lammeren gelijk; dat is niet zeer hoffelijk van u, lieve Gewa! maar wees tevreden; ik weet, dat uwe waarschuwing voortspruit uit goeden grond; en toch, al waren het de ooren des overmoedigen Noormans zelven, die de toonen van mijn lied hadden opgevangen, ik zou mij niet bevreesd gevoelen voor zijnen toorn. O, ware deze arm sterk genoeg, ik zou dien trotschen vreemdeling doen bukken als het zwakke riet, en hem de goederen mijns ongelukkigen vaders doen wedergeven met onze eigenhoorigen, die hem thans dienen moeten onder harden dwang! Zie, Gewa! wanneer het doordringend oog uwer moeder ons niet gadeslaat, en alzoo mijne vrijmoedige woorden niet kluistert aan de tong, dan zijt gij de eenige, met wie ik vrij en openhartig spreken kan. Ik weet niet, lieve Gewa! maar wanneer ik u zoo aanzie, die fraaije gestalte, dat donker oog, zoo gebiedend en fier, maar ook tevens zoo goedig en zacht, dan is het mij, of eene stem mij geheimzinnig toefluistert: »Gewa is meer dan de arme dochter van Trude de kruidenvrouw, en het schijnt mij dan waarheid, wat sommigen fluisteren, dat zij slechts haar pleegkind is en de sluwe Trude nimmer eene dochter ter wereld bragt; want zij was nimmer gehuwd; ja, eenmaal zal de tijd komen, waarin het elkeen bekend wordt, dat Gewa niet is eene gewone vrijelinge, maar eene edeldochter van vorstelijk bloed."

Het meisje aanzag den vurigen spreker met een zoeten glimlach en schudde droevig het hoofd; hem hartelijk de hand reikende, sprak zij droevig:

»Neen, Diderik! vlei u niet met dit denkbeeld: uwe vriendschap voor mij, uwe zucht naar grootheid en roem, de gedachte, dat gij de zoon zijt van graaf Gerolf, dat gij gesproten zijt uit zoo hoog en edel bloed, doen u dergelijke schoone beelden in de toekomst zien. Nimmer heeft Trude mij iets aangaande mijne geboorte gezegd, en eenmaal — het was op mijn jaardag — zette ik mij naast haar, lei de handen gevouwen op haren schoot, zag haar smeekend aan, en vroeg: »Moeder!

maak mij heden gelukkig door een enkel antwoord op mijne vraag? O, ik bid u, verhaal mij thans iets van mijnen vader; zeg mij toch wie hij was, en wat oorzaak werd van zijn vroegen dood, of waarom hij u en mij heeft verlaten. Zeg het mij, moeder! of ik hem haten moet of liefhebben. Ach, het denkbeeld is mij zoo droef, en het gissend en wantrouwend gefluister der markgenooten valt mij zoo pijnlijk en grievend!" "

»Maar naauwelijks had ik deze woorden geuit, of mijne moeder stond op, zag mij met haren donkeren blik gramstorig aan, duwde mij van zich, mompelde als gewoonlijk hare onverstaanbare woorden en ging binnen. Zij sloot zich op in haar eenzaam vertrekje, waar ik noch iemand anders mag binnentreden, en ik zag haar den geheelen dag niet weder. Mijn feestgetij was toen wel heel treurig, Diderik! en u kende ik nog niet, anders haddet gij mij toen zeker komen troosten."

»Goede Gewa!" sprak de jongeling geroerd, nemende de citer van den grond, welke hij op de graszoden had neergelegd, en die de geit, met weinig achting voor een zoo hoog gewaardeerd speeltuig, begon te besnuffelen en ongetwijfeld beschadigd zou hebben — »goede Gewa! juist die geheimzinnigheid uwer moeder en de geruchten, welke nu en dan rondgaan, versterken mijn vermoeden. Ik zal u eens een droom vertellen."

»Ach, een droom!" herhaalde Gewa mismoedig, en zag den jongeling in het helder flonkerend oog. Zoo als hij daar stond, was hij schoon en indrukwekkend in den volsten zin des woords: zijn vol en blozend gelaat, ter naauwernood nog gesierd met een kleinen blonden knevel — die den overgang teekent van den leeftijd des jongelings tot dien van den man — zijn helderblaauw oog, even als zijne lange blonde lokken getuigende van zijn frieschen stam; de eenvoudige bruine muts, met witte hanenvederen gesierd, het naauwsluitend kamizool en de hoze van dezelfde kleur en stof; zijne krachtvolle en regelmatig gevormde leden, dit alles sprak zóó gunstig voor hem, en getuigde zoo zeer van moed, zelfkracht en vasten wil, dat het niet te verwonderen was, dat

Gewa den jongeling met ongemeene welwillendheid beschouwde, en het duidelijk werd, dat de weinige genegenheid, welke Trude hem toedroeg, voorzeker uit eene geheel andere oorzaak moest voortspruiten dan uit haat of afkeer, teweeggebragt door zijn uiterlijk voorkomen of zijne innerlijke geäardheid.

»Zet u naast mij neder, Gewa!" ving Diderik aan, »moeder Trude zal nog vooreerst niet terugkomen, en al ware dit zoo, het genoegen, dat wij te zamen smaken, is wel eenig gegrom waard. Eerst moet gij dit eens beschouwen, en dan zal ik u mijn droom verhalen."

Diderik reikte zijne jeugdige vriendinne, die zich met kinderlijken eenvoud nevens hem vlijde, een gouden armband toe, waarin een groote bloedkoralen steen gezet was, in welken de hand des kunstenaars een kruisbeeld had gesneden.

»O, bij sint Lambertus, edelling Diderik! dat is schoon en prachtig; van waar verkreegt gij dit kleinood?"

»Van mijne zalige moeder, toen zij op hare sterfsponde lag; zij deed dit kleinood — hare krachten lieten het naauwelijks meer toe — zelve van haren arm, reikte het mij met bevende hand over, en sprak: »Diderik, mijn zoon! neem dit ter herinnering aan mij, die u zoo teeder heb liefgehad; het is geen voorwerp dat gij kunt dragen, maar er zal toch eenmaal een tijd komen, zoo als ik dien gekend heb, toen ik met uw vader werd verloofd, een tijd, waarin gij hart en hand schenkt aan het meisje uwer keuze, hetwelk u eene levensgezellinne zal wezen op het pad, dat Gods hand u zal doen bewandelen. Uw vader sloot mij dezen kostbaren ring om den arm, toen ik hem beloofde voor altijd de zijne te zullen wezen, en sedert dat gelukvol tijdstip heeft dit kostbaar sieraad mijn arm niet verlaten: geef gij het ook eenmaal aan de maagd uwer keuze; verhaal haar, hoe de huwelijksband was tusschen uwen vader en mij, en herinner haar telkenmale, wanneer uw beider geluk dreigt te verminderen, dat de eendragt van twee echtelingen zelfs de zwaarste zorgen des levens doet torschen. Neem gij dien veelbeteekenenden band, Gewa! want u kies ik eenmaal

tot mijne gade; met u hoop ik weldra het leven te deelen en alles wat het lot ons schenken zal."

Gewa dorst het kostbaar kleinood, dat Diderik haar bood, niet aannemen, en antwoordde met maagdelijke schuchterheid:

»Beware mij de hemel, Diderik! dat ik buiten weten mijner moeder een geschenk van zoo hooge waarde en beteekenis als dit zou aannemen. Al ware het ook, dat eenmaal uw vader, graaf Gerolf, toestond, dat gij, van zoo edelen stam, eene dochter koost uit den stand der vrijlingen, dan nog geloof ik niet, dat mijne moeder een verbond tusschen ons beiden zou goedkeuren: hare vriendschap met hertog Godfried immers, hare vereering van al wat noorsch is, hare weinig verborgene hoop, dat ik eenmaal huwe met Godfrieds vriend, den woesten Rollo, den vijand uws vaders, dit alles, Diderik! werpt zoo vele hinderpalen op tusschen ons verbond, dat ik niet gelooven kan aan eene toekomst, zoo schoon en gelukkig, als wij die ons vaak hebben voorgesteld."

Diderik zag zijne geliefde eene wijle ongeloofbaar aan, sloeg den blik met droefheid op den door haar geweigerden armband, en schudde het hoofd; allengs echter nam zijn gelaat weer eene meer vrolijke uitdrukking aan, en hij sprak met de bijgeloovige geestdrift zijns tijds:

»Dit alles, mijne bekoorlijke vriendinne! kon waar zijn, indien ik niet de overtuiging van eene hoogere magt ontving, dat er weer een tijd van vrijheid en geluk voor ons zal aanbreken, waarin de verpletterende hand des Noormans niet meer drukken zal op deze gewesten. Ik sprak u zoo even van mijnen droom, Gewa! Welnu het was mij heden nacht, alsof wij ons bevonden in een prachtig huis, een paleis zoo als keizer Karel te Parijs of Ingelheim heeft; wij bevonden ons in eene ruime halle, omringd van edelen en schoone vrouwen; aan het einde dier zaal, onder een rijk versierd gehemelte, op een vergulden troon, zat een man met eene kroon op het hoofd en den rijksscepter in de hand; hij zag ons goedig aan, en sprak:

»»Diderik, zoon van graaf Gerolf! al de goederen,

die eenmaal door de roovende hand der Noren aan uwen vader werden ontnomen, schenk ik u terug en bevestig u in uw regt; blijf mij getrouw en bestuur mijn graafschap met regtvaardigheid, en....” ”

»Genoeg dwaasheid, vlasbaard Diderik!” gromde op eens eene forsche stem achter het minnend paar; Gewa en Diderik sprongen verschrikt op, en staarden in het donker gelaat van moeder Trude, die, leunende op haren staf, achter hen stond. Trudes magere hand had de citer van Diderik gevat, en in hare woede stond zij gereed het speeltuig te verbrijzelen; maar de krachtige hand van den jongeling ontrukte het haar plotseling, en zich fier verheffende en haar aanziende met een zóó fonkelenden blik, dat zij onwillekeurig terugtrad, sprak Diderik in driftvervoering:

»Vrouw! waarom haat gij mij? Met welke regten treedt gij immer tusschen Gewa en mij? Wat is toch de oorzaak van uwen onwil, dat gij mij, den zoon van graaf Gerolf, veracht als een dienstman, als een eigenhoorige van geringen stand? Geloof niet, dat ik u vrees, en....”

»De knaap denkt man te wezen,” viel Trude heftig in, »en de gravenzoon zonder goederen verbeeldt zich magtig en groot te zijn. Dwaas! wat wilt gij u verheffen tegen den grooten Godfried, wiens moedige hand al zijne vijanden overwon, en die thans wordt gediend door hen, die vroeger heerschten. Gewa heeft geheel andere aanspraken in de wereld dan de vrouw te worden van een gravenzoon zonder goederen! Zij zal hertogin worden als Gisela, de koningsdochter, en haar gemaal zal Rollo, de dappere Rollo wezen!”

»O, in den name Gods, moeder!” sprak Gewa weenende, en strekte smeekend de armen uit naar de gestrenge vrouw, »waartoe al mijn geluk, waartoe steeds mijne toekomst gebouwd op die vreemdelingen, de verdrukkers van ons land!”

Trude antwoordde niet verder, maar greep Gewa met woeste kracht bij den arm, duwde haar naar binnen, en wierp nogmaals een uitdagenden blik op den jeugdigen gravenzoon. Diderik trad tot aan den ingang der wo-

ning, strekte de hand dreigende naar haar uit, en riep met krachtvolle stem:

»Vrouw! ik bezweer u bij God en het heilige kruis! dat ik waken zal en uwe plannen verijdelen, hoe zwak gij mij ook moogt beschouwen."

»En daarin zal ik u de hand bieden, broeder!" sprak eene heldere stem achter den jongeling.

»Ah, zijt gij daar, Walger!" riep Diderik, zich eensklaps omwendende, en den jongeling, die hem zoo ongedacht verscheen, de hand reikende. Hij, die thans voor hem stond, was een jaar jonger dan Diderik, ofschoon nog rijziger in zijne gestalte; dezelfde gloed blonk ook uit zijn helder oog, en, nog vuriger en driftiger in zijne bewegingen dan Diderik, was hij, als de beide broeders iets belangrijks ondernamen, reeds de uitvoerende magt, terwijl Diderik nog dacht en ontwierp. Eene innige vriendschap en broederlijke liefde verbonden beiden sedert hunne prilste jeugd, en gelijk dikmaals tegenspoed en leed de middelen zijn, welke liefdebanden versterken en ze kracht geven in elk ongeval, zoo ook waren Diderik en Walger door de slagen des lots beproefd en gesterkt.

Zoodra door de vestiging van Godfrieds magt in de Betuwe de bezittingen, welke hun vader Gerolf weleer van den keizer voor bewezen trouwe diensten had ontvangen, waren verloren gegaan, en gekomen in handen van den hebzuchtigen Noor — waardoor Gerolf, van graaf en bestuurder, dienstman en onderhoorige was geworden — achtte deze kloeke Fries het noodzakelijk zijne zonen niet onder den invloed te laten van de noorsche overweldigers: zijne gemalin, die in alle opzigten in staat zou geweest zijn, door eigene kennis en hoogere beschaving, zelve voor hunne ontwikkeling te zorgen, was kort vóór Godfrieds invallen in ons land ten grave gedaald.

Gerolfs echtgenoote — en dit hebben onze oude kronieken naauwkeurig aangeteekend — was van frankischen stam, ja, waarschijnlijk wel vermaagschapt aan een der vorsten, die na Karel den grooten het magtig Frankenrijk bestuurden. Hiervoor pleit niet alleen de trouw, waar-

meê Gerolf en zijne zonen aan keizer Karel den dikken gehecht waren, maar dit bewijzen ook de gunsten, welke hij en zijne zonen, vóór en na Godfrieds eigenmagtig bestuur, in ruime mate ontvingen.

Hoe dit zij, zeker is het, dat Anna, de zuster hunner moeder — Dideriks en Walgers moei — in eene abdij in Frankenrijk bestuurderesse was eener inrigting, vooral de opvoeding der jeugd beoogende. Naar den geest diens tijds namen veeltijds adellijke weduwen of vrome bedaagde vrouwen — wier huwelijksplannen niet meer behoorden tot de wenschen en droomen haars gemoeds — deel aan dergelijke stichtingen en plaatsten zich aan het hoofd daarvan.

Het was aan deze moei, dat Gerolf, na het droevig verlies zijner grafelijke bezittingen, de opvoeding zijner zonen had toevertrouwd. De achtenswaardige vrouw volbragt de haar opgelegde taak met liefde en trouw. Wel verre van de beide vurige knapen in kloosterlijke afzondering te doen verkwijnen, of hun hoofd en geest op te vullen met de wondervolle sproken en legenden der heiligen en andere mystieke geschiedenissen, maakte zij hen bekend met de roemrijke daden hunner vaderen en deed hen eenigen tijd verwijlen aan het vorstelijk hof te Aken; hierdoor werd in hen die moedige ridderlijke geest opgewekt, welke in dit tijdvak allengs begon te ontwaken, en het dichterlijk schilderachtig geheel te voorschijn riep, dat wij kennen onder den naam van den riddertijd.

Thans teruggekeerd tot den overheerschten voorvaderlijken bodem, ontbrandde in hen de vurige zucht naar vrijheid en herstelling in de regten en bezittingen huns vaders. Schijnbaar aan Godfried onderworpen en, even als hun oude vader, graaf Gerolf, menigmaal vertoevende aan des Noormans hof, hetzij deze zich ophield te Thiel of elders in zijne bezittingen, beraamden zij, in verstandhouding met eenige andere moedige mannen, in het geheim alle middelen, om zich aan het knellend juk des gehaten vreemdelings te onttrekken. Walger had dit alléén tot doel; voor Diderik was daarenboven Gewa

de onweerstaanbare magneet, die hem gestadig in de omstreken van Thiel boeide, hoewel de hoeven en bezittingen zijns vaders — die dezen nu slechts in leen van den Noorman bezat — in de omstreken van Bodegraven en daaraan grenzende landouwen gelegen waren. Zoo hij zich eenigen tijd derwaarts moest begeven, dreef zijn hartsverlangen hem spoedig terug naar de oevers van de Waal, in de nabijheid der woning van Trude, de kruidenvrouw.

Terwijl wij ons met deze, tot goed begrip van ons geschiedverhaal hoogst noodige uitweiding, onledig hielden, zijn de beide broeders — na nogmaals een uitdagenden blik op de woning van Trude geworpen te hebben — reeds een zijpad ingegaan, en wandelen zij onder druk gesprek verder, arm in arm geslagen, met die argelooze vertrouwelijkheid eener broederlijke vriendschap, met die openhartigheid der jeugd, welke bij den rijperen mannelijken leeftijd — schandelijk bedrogen en zwaar beproefd — zoo vaak plaats maken voor eene geheimzinnige terughouding, waartoe de eigenbaat der wereld ons vaak noodzaakt. Hier, in 't gemoed van dit broederpaar, sloeg de zelfzucht nog geenszins hare verstorende hand; hier waren nog geene schuilhoeken in het open en gevoelvol jongelingshart, waarin zaden kiemen van misleiding en kwade trouw, in tegenspraak met de woorden, die van de lippen vloeijen, verzeld van glimlach en goedigen blik. Hunne wilskracht was één, hunne denkbeelden stemden zamen, en waren hunne plannen misschien te vermetel en onberaden, aan moed ontbrak het niet, en elke hinderpaal meer werd tevens eene vergrooting van eigen kracht.

Gewa intusschen zag zich, als gewoonlijk, wanneer moeder Trude verstoord was, gedoemd om haar zoo veel mogelijk te vermijden; de oude vrouw sloot zich dan meestal op in haar geheimzinnig verblijf. Eerst toen Gewa het eenvoudig maal had toebereid, verscheen Trude weder, sloeg geene acht op de tranen van het meisje, gebruikte zwijgend van de opgedragen spijzen en keerde naar haar kamertje terug.

II.

Godfried verlangt Rijnwijn.

De wilde jagttogt van den Noorman en zijne gezellen had tot omstreeks het middaguur onafgebroken voortgeduurd; zijne gemalin Gisela was de eerste, die het sein tot »halt'' deed geven, zoodra zij met haar vurig ros een breeden heuvel had bereikt, die in de schaduw van een zestal zware beuken, welke hunne stevige takken verre uitstrekten, eene geschikte rustplaats bood.

Zoodra de vorstin hier standhield, verzamelden zich allen rondom haar en zette'n zich op den heuvel. Eenige dienstmannen spreidden voor haar en Godfried kostbare vachten over het gras, waarop de hertog en hertoginne plaats namen; anderen bragten korven met brood en vruchten, benevens kruiken, drinkhorens en schalen, om zich na de jagtvermoeijenissen te verkwikken aan een regt landelijk maal.

Het was een zonderling schouwspel al deze mannen van verschillenden landaard, gevoelens en belangen, zich rondom den Noorman te zien scharen, en de uitdrukking van elks gelaat gade te slaan. Gelijk altijd, wanneer de overwinnaar van eenig rijk of eene stad, hiervan bezit nemende en de schijnbare verzekeringen van trouw en gehechtheid der overwonnenen ontvangende, er wel op rekenen kan, dat zij, die hem begroeten en over wier bezitting of ambt hij thans te beschikken heeft, inwendig gansch andere gevoelens koesteren dan zij, door overmagt gedwongen, spreken tot den nieuwen heer, zoo ook was het hier in de blikken der meeste dienstmannen des hertogs te lezen, dat zij slechts verlangden naar het oogen-

blik, om het knellend juk te kunnen afwerpen, en hem te toonen, hoe diep in hun gemoed de haat was tegen den geweldenaar.

De Noorman Rollo en andere zijner woeste strijdgenooten: Roruk, Sigefried, Gorm en Helf, wier namen ons allen uit de kronieken bekend zijn, verrieden in hunne handelingen dezelfde verwatenheid en trots, en behandelden de overwonnen edellingen met grofheid en vernedering. Graaf Gerolf, de vader van Diderik en Walger, benevens hertog Everhard, die weleer het graafschap Hameland bezat — een gedeelte der Veluwe, doch dat thans eveneens beheerscht werd door den alvermogenden Noor — en zoo vele anderen met hen, volgden met schijnbare gelatenheid den fel gehaten meester; ook zelfs bij de wilde vreugdemalen plooide geen lach hun gelaat. Telkenmale wanneer de snoevende taal des Noormans hunne verachting wekte, of de afpersingen en kwellingen, die hij hunnen voormaligen landzaten aandeed, bittere klagten deden opgaan van de tot den bedelstaf gebragte hoevenaren, was het blijkbaar, dat zij zich vleiden met de hoop, dat niet immer deze bloeijende streken het eigendom zouden blijven van hem of zijne opvolgers, en er slechts getoefd werd op één man, die de wraakbanier zou opheffen, en luide de leuze doen weergalmen:

»Godfrieds dood!"

Terwijl de hertog en zijne mannen daar neerzaten, de bekers deden rondgaan, en Gisela en hare vrouwen zich verkwikten aan de appelen en peren, het brood, de kaas en het vleesch, in ruime mate opgedischt, stonden Gerolf en Everhard bij elkander, leunende tegen een der boomen; zwijgend namen zij den beker aan, welke de dienstlieden des hertogs, in vuurrood laken gekleed, hun boden; met elkaar hartelijk klinkende, fluisterde Gerolf:

»Zeg mij toch eens, weet gij nog niets van hertog Hendrik?"

Everhard lei den vinger op den mond, en antwoordde op even zachten toon:

»Gisteren zond hij mij een bode; hij stelt ons voor,

om onder eenig voorwendsel naar Aken te gaan, waar keizer Karel zich dezer dagen bevindt, en als een innig verbonden driemanschap de vleugelen te knotten van dezen noorschen gier.”

Gerolf wilde antwoorden, maar een luid gelach van Rollo en Godfrieds overige vrienden brak zijne woorden af.

»Goed zoo, goed zoo!” bulderde Godfried, terwijl hij zijne blikken naar het voor hem liggend pad rigtte. »Goed gedaan, kleine bultenaar! heel goed gedaan! De hertog is een kloek ruiter! Bij den hamer van Thor, dat schouwspel is onbetaalbaar!” en schuddende van lagchen, zoodat de wijn uit zijn rijk met goud gesierden drinkhoorn vloeide, trok hij den knaap, dien hij met den naam »kleine bultenaar” had toegesproken, gevoelig bij de ooren en dwong dezen nevens hem te gaan zitten en te drinken uit den hoorn, welken hij in de hand hield.

Het kereltje, dat op zoo ongewone wijze door Godfried ontvangen en geliefkoosd werd, was een van die zonderlinge door de natuur misvormde wezens, welke vooral door de vorsten aan hunne hoven werden gehouden, om hen de langwijlige uren te veraangenamen en door bijtende scherts hun waarheden te zeggen, die ongestraft bleven, maar in den mond eens anderen vaak met het hoofd zouden zijn betaald geworden; het was een dier in de geschiedenis niet onbelangrijke persoontjes, welke van den tijd der vroegste frankische koningen op dien van Peter den grooten en Frederik I van Pruissen tot den goeden toon eens vorstelijken hofs behoorden 1).

Godfrieds dwerg was een Frank van geboorte en naauwelijks drie voet hoog; of het eene spotternij was van

1) Czaar Peter de groote had op zijne reis naar ons vaderland in 1697 onder zijn gevolg nog een drietal dwergen en een nar. Deze persoontjes hadden veel van de ruwe en zonderlinge gewoonten des grooten czaars te lijden: nu eens streelde hij hen, dan weer trok hij hen bij de ooren, zoodat zij het uitgilden van pijn. Soms sloeg hij zijn nar zoo gevoelig met eene roede, dat deze naauwelijks loopen kon; kort daarna vergoedde hij dit weer met vorstelijke mildheid, REICHE, *Leben des Peter der Grösse.*

den Noor of eene gril, wist men niet, maar de kleine man was bij elk feestmaal of optogt van zijn ruwen heerschzieken meester geheel in den prachtvollen dos eens frankischen keizers gekleed. Zijne blonde lokken waren, even als die der frankische vorsten, lang en daalden krullend langs zijne schouders af; eene vergulde kroon, van denzelfden vorm als die des keizers, prijkte op zijn hoofd; een purperen mantel, omzoomd met goud, plooide over de rijk bestikte borst- en beenkleeding, en in de regterhand zwaaide hij een kleinen vergulden scepter; eene gouden keten, waaraan een gouden schildling bungelde, versierde zijne borst, en wanneer hij in Godfrieds gevolg meêreed, zat hij op een ezel, overtollig met koperen schelletjes behangen, en was steeds aan des hertogs zijde; bevond zich deze vorst van zijne dienstlieden omgeven binnen zijne halle op den hertogelijken zetel, dan zat de dwerg nevens hem, en even als keizer Karel de dikke op een vergulden troon. Wijl de dwerg, ondanks zijne kleinte, zeer zwaarlijvig was, kwam zijn keizerlijk kostuum des te bespottelijker uit, en Godfried, om zijne geringschatting van den inderdaad tot regeren onbekwamen keizer Karel des te meer te toonen, sprak den dwerg doorgaans aan met den titel »uwe majesteit" of »dikke Karel."

»Pijnig mij nu niet, Godfried!" zei de dwerg, »of gij verdient mijne vorstelijke ongenade; geef mij veeleer een beker van dien helderen rijnwijn, dan mag hertog Langhals ook eens drinken."

De naam, welken de dwerg thans noemde, was van den persoon, die de oorzaak werd van het algemeen gelach: op een verbazend hoog wit paard gezeten, dat aan een der voor- en achterpooten zwaar kreupel ging, zat een man, die zulk eene ongewone lengte had en zóó mager was, dat hij in later dagen, zonder eenige vermomming, elk oogenblik als de ridder van de droevige figuur, onzen klassieken don Quichote, ten tooneele had kunnen verschijnen. Mager en bleek — ongetwijfeld niet ten gevolge van te veel levensvreugde — de blaauwe oogen diep gezonken in hunne kassen, met vreeselijk lange armen

en beenen, het haar kort gesneden, en het hoofd met eene roode muts gedekt, bezat deze man in geheel zijn uiterlijk iets droevig-kluchtigs en kwam, met de jagtspriet in de hand, op zijn mank paard, zoo potsierlijk aansukkelen, dat zelfs de ernstigste in den kring zich niet van lagchen weerhouden kon. Het zotte tooneel werd nog aanmerkelijk verhoogd door des ruiters knecht, die zoo ingebogen en opgeblazen was als zijn heer lang en mager, en ook een mank paard bereed.

En nogtans was deze man — wiens slecht uitgekozen paard gelijk dat zijns knechts door den listigen dwerg vernageld was, zoodat het bij elken voetstap, dien het deed, de pijnigende punten te dieper in het vleesch voelde dringen en daardoor nog kreupeler ging — een persoon, die veeleer innig mededoogen dan bespotting verdiende. Deze man was Raginer Langhals, voormalig hertog van Hasbein en Henegouwen, een vorst insgelijks door Godfried en zijn bondgenoot Rollo verwonnen, en wiens lotgevallen even beklagenswaardig waren als die van Gerolf en Everhard.

Eenige jaren geleden, toen de Noormannen met hernieuwde krachten de stevens hunner vloot naar de kusten van Walcheren wendden, en aldaar groote verwoestingen aanrigtten met fakkel en zwaard, riepen de Zeeuwen de hulp in van Raginer Langhals, die hen dan ook onmiddellijk met zijne lieden te hulp kwam.

De magt der bondgenooten was echter tegen de krijgsbekwaamheden van Rollo en zijne scharen niet opgewassen; hun leger werd op de vlugt en van het eiland gejaagd, dat geheel aan plundering en verwoesting werd prijs gegeven. Deze nederlaag had de strijdkrachten des volks ontzenuwd, de moed was hun ontzonken; zij moesten zich aan Rollo onderwerpen en eene zware brandschatting opbrengen; de kapel van Egmond werd verwoest, en geheel West-Friesland leed onder het noorsche zwaard. Rollo vergat de hulp niet, die Raginer Langhals den bewoners van Walcheren verleend had; zijne vloot stevende langs de Schelde en voer, de beide oevers verwoestende, al hooger op. Raginer verdedigde zich wan-

hopig, doch viel eindelijk in de handen van den woesten Noor 1).

Van hertogdom en bezittingen beroofd, cijnsbaar aan zijne overwinnaren, bevond zich de ongelukkige hertog thans ook onder de omgeving van Godfried, veel minder inderdaad om hem hulde te betoonen, dan wel om mede in het geheim middelen te beramen, ten einde zich van den gehaten Noorman te ontdoen; zijne lachwekkende gestalte, zijn buitengewone lange hals, die verre uit zijn naauwsluitend kamizool zich verhief, en op welken het mager hoofd zich gestadig met schuwe drift omwendde, maakten hem onophoudelijk tot het doel der schimpschoten en bespottingen van de overmoedige Noren.

»Zeg eens, mijn waarde hertog!" riep Godfried, schuddende van lagchen, »gij en uw knecht maakt daar een heel zonderling figuur te paard; wanneer wij straks de jagt hervatten en eene ree of ever ontmoeten — een geluk, dat ons weinig te beurt viel en in deze streken hoe langer hoe zeldzamer wordt — dan moet gij beiden het inhalen. Bij den hamer van Thor, hertog van Henegouwen! gij ziet er waarlijk strijdhaftig uit."

Langhals antwoordde alleen met een bitteren grimlach, en steeg van zijn paard; hij zag kwaadaardig naar den dwerg, wiens honend grinneken en lagchen genoegzaam verrieden, dat dit manneken de bewerker was van de mankheid der paarden: den poot van zijn gepijnigd ros opnemende, bespeurde hij spoedig den nagel, die tot in het vleesch gedrongen was, en het bloed druppelen deed langs den hoef van het dier.

Langhals' knecht, bijgelooviger dan zijn meester, riep met schelle stem:

»Ik dacht het wel, toen wij heden morgen uitreden, mijn meester! dat onze paarden kreupel zouden gaan. Zaagt gij op dien heuvel niet het oude zwarte wijf, dat zoo dreigend den stok tegen ons ophief en iets riep, dat zeker eene bezwering was: de arme dieren zijn betooverd, mijn edele heer! maar dat is niets; drink ter-

1) Bolhuis, *de Noormannen*, p. 129.

wijl uwen hoorn ledig, ik zal die lieve diertjes wel spoedig genezen."

De lange hertog hoorde niet naar hetgeen zijn knecht sprak, maar nam de drinkschaal, welke hem op last van Gisela — die den ongelukkigen man een meêdoogend hart toedroeg — werd aangeboden. Intusschen had de knecht door zijne aanmerkingen over de betoovering der paarden, de aandacht getrokken van eenige Noormannen, en de dwerg, die thans den armen knecht tot het voorwerp zijner bespotting wilde maken, nu de grap met de paarden zoo spoedig uit was, ging langzaam tot hem, bleef met ernstig gelaat toezien, en zeide:

»Ik ben er zeker van, Melchior! dat de paarden door die oude vrouw betooverd zijn, want ik hoorde haar prevelen, toen zij den stok naar de beide dieren uitstrekte:

» De satan grijpe u beiden aan,
En doe u kreupel gaan!...."

Melchior zag den dwerg met verbazing aan, nam de muts van het hoofd en ging eenige malen, onder het prevelen van overstaanbare woorden, langs de paarden heen en weer, nam toen een mesje, en altijd voortgaande met het spreken zijner tooverspreuken, sneed hij rondom den kreupelen poot van het paard de zode los, waarop het dier den hoef had geplaatst, boog zich driemaal naar den grond, plukte de uitgesneden zode vaneen en smeet ze al prevelende weg. Daarna nam hij een vooraf geplukt vliertakje, sneed er een punt aan, en stak het in den grond op de plaats waar zich de graszode bevonden had, onder het spreken der oude tooverspreuk:

» Olde marolde!
Ze hebben die kolde,
Ze hebben ze noe!
Ik geve ze oe!
Ik sloa ze hier neer,
Ze krieg ze niet meer! 1)"

---

1) De smid te Hemmen geneest kreupele paarden, door een spijker in den grond te slaan. Anderen snijden eene zode uit, waarop het kranke beest den poot gezet heeft, en werpen de zode weg, onder het murmelen van eene of andere zegenspreuk. Zie HELDRING. *Wandeling ter opsporing van bat. en rom. oudheden*, 2, 169.

»Nou benne ze genezen!" riep Melchior van onder het paard oprijzende; doch zoodra hij opgestaan was, wilde hij, fier op zijne onttooverende kennis, heengaan, toen hij met hevige kracht werd teruggetrokken door het paard zelf, dat hij meende genezen te hebben, maar nu door het geschreeuw en de slagen met een bundel distels, welke de kleine man het arme dier toebragt, zoo hard mogelijk begon voort te hinken, en Melchior meêsleurde. Te vergeefs zocht deze zich van het dier los te maken: de dwerg had, terwijl Melchior ijverig bezig was met de onttoovering, den langen witten staart van Raginers paard aan de achterzijde van zijn wambuisje weten vast te maken, en de bijgeloovige knecht, in de gedachte dat de heksen hem beet hadden, en tot straf zijner onttoovering door het bezochte paard lieten voortslepen, begon luidkeels schreeuwen.

Raginer Langhals, wien het niet aan moed ontbrak, zoodra men hem begon te bespotten, verliet driftig het gezelschap op den heuvel, viel op den dwerg aan, en diende hem met de drinkschaal, welke hij nog in de hand hield, een zoo geduchten slag toe in het aangezigt, dat hem het bloed uit den neus sprong.

De dwerg, als een verwond en gestraft kind, hief een luid gehuil aan en liep naar Godfried. Raginer wierp de drinkschaal weg, sneed met zijn zwaard de paardenharen door aan Melchiors kleeding bevestigd, en zijn knecht met krachtige hand uit diens kruipende houding heffende, zeide hij hem:

»Gaan wij, knaap! deze edele noorsche heeren schijnen er genoegen in te smaken, om ons belagchelijk te maken. Laaghartig is de overwinnaar, die de slagtoffers van zijn krijgsgeluk martelt en bespot; wij zullen te voet wederkeeren; nog heden vertrekken wij van hier."

Raginer wilde gaan, maar Godfried, door het straffen van zijn geliefkoosden dwerg in drift gebragt, trad den hertog in den weg, en vroeg:

»Met welk regt slaat gij hem?"

»Met dat van een beleedigde! Geloof niet, Godfried de Noor! dat gij u in het oog dezer landzaten door uwe

handelingen bemind maakt, en dat uwe gemalin — eene verwante van keizer Karel — noch iemand onzer, die den frankischen vorst erkennen als wettelijk heer, uw inval geestig vinden, om dezen ellendigen potsenmaker nu en dan in een keizerlijk gewaad te hullen, als wildet gij daarmeê zeggen: »Zoo gering waardeer ik den keizer, en zoo hoog sta ik in magt, dat ik hem evenmin vrees als dien dwerg, kruipende aan mijne voeten en bedelende om een dronk, na mij te hebben doen lagchen."

»Uwe opmerkingen zijn heel juist, hertog Raginer Langhals!" sprak Godfried, drukkende op den bijnaam, waardoor de woede van den Henegouwer slechts te meer toenam; »mijne schatting van Karel den dikken is heel gering, niet veel meer dan die ik koester voor zijne vassalen, als gij en graaf Gerolf en allen, wier goederen thans de mijnen zijn! Het is eene slechte hulde, mijn leenman! welke gij mij en uwen overwinnaar, heer Rollo, komt betoonen, door de lieden van mijn hof te beleedigen en te kwetsen; dit staat gelijk met een hoon mij zelven aangedaan, en wanneer gij niet besluiten kunt, in 't bijzijn dezer edele heeren en vrouwen aan mijnen dwerg vergiffenis voor de beleediging te vragen, dan zullen wij u behandelen als de weerspannige Friezen, van welke er onder mijne lijfeigenen zijn, die daar heen gaan met een strop om den hals, ten einde bij de minste ongehoorzaamheid te worden opgehangen 1).

Raginer zag den trotschen vreemdeling aan met verachtelijken glimlach, en antwoordde:

»Niet immer zal de verdrukking voortduren. Is keizer Karel zwak, de kracht des volks is niet voor eeuwig gebroken!"

En zonder verder acht te geven op allen, die thans van den heuvel waren opgestaan, en Godfried kwamen omringen, ging Raginer met breede schreden voort en

---

1) »Godfried noodzaakte de Friezen, die tegen hem waren opgestaan met een strop om den hals te gaan, opdat zij bij de minste weerspannigheid onmiddellijk konden worden opgehangen." Arend. I, p. 418.

trad, door zijn knecht gevolgd, het pad op, dat terugvoerde naar Thiel.

Godfried riep den beleedigden man niet weder, maar keerde naar zijne gasten terug. De dwerg was inmiddels bezig zich het gelaat af te wisschen, en gluurde kwaadaardig naar de gasten, van welke velen met onverholen glimlach op hem nederzagen. De noorsche hertog mompelde eenige onverstaanbare woorden, en zeide luider tot zijn dwerg:

»Gij hebt heel wel gedaan, knaap! met hertog Raginer eens regt bespottelijk te maken; ik zal er u twee gouden schildlingen voor geven; zie daar! Ik geef u volle vrijheid, om hem, zoodra hij andermaal in ons gezelschap komt, te plagen op alle mogelijke wijzen, en deert hij u dan weder, bij het zwaard van koning Heriold! het zal niet ongestraft blijven! Komt, gij schenkers! de drinkschalen gevuld; voor den satan! gij staat daar bij uwe kruiken en schenkt niet!"

De dienstmannen aarzelden; Godfried hief zijn hoorn op, een der knechten naderde, nam eene kruik en schonk den beker vol; het was geen rijnwijn, als men den hertog te voren had toegediend, maar wijn van franschen bodem en rood van kleur.

Godfried zulks bemerkende, wierp den inhoud van den hoorn verachtelijk over den grond, en riep:

»Rijnwijn verlang ik: die verkoelt en verfrischt na den afgelegden jagtrid; deze prikkelt en jaagt het bloed in vuur! Rijnwijn, knaap! en niet meer dergelijke lompheden!"

»Mijn edele heer!" prevelde de knecht angstig, »ik ben niet in staat u den verlangden wijn te schenken! Uwe kelders zijn zeer goed gevuld met andere soorten, maar van den rijnwijn heb ik heden de laatste kruik uitgeschonken."

Godfrieds blik fonkelde van gramschap; hij zag zijne gemalin Gisela driftig in het gelaat, en zeide:

»Daar hadt gij voor moeten zorgen, vrouwe! uw bloedverwant, den keizer, die zoo veel landen heeft in zijn ruim gebied, welke rijnwijn voortbrengen, kost het slechts

een enkel woord, om onze kelders voor jaren te vullen. Wil hij verzekerd blijven van onze voortdurende trouw, dan ook moet hij ons geen gebrek laten lijden in het land, dat wij voor hem bestieren en bewaren."

»Het was mij onbekend, mijn heere!" antwoordde Gisela op schuchteren toon; en vreezende, dat de woede van haren barschen gemaal op nieuw zou losbreken, vervolgde zij: »het was mij inderdaad onbekend, anders had ik, toen ik mij voor korten tijd ten hove des keizers bevond, uw verlangen reeds kenbaar gemaakt."

De dwerg, de verlegenheid zijner meesteres bemerkende, vatte het woord, en zeide stout weg:

»In uwe plaats, vriend Godfried! wist ik wel wat ik doen zou."

»Gij zoudt rijnwijn gaan koopen?"

»Bewaren mij de kabouters, neen! Wat gij wilt kunt gij koopen met uw zwaard, alvermogende hertog! Herinnert gij u wel, dat wij ten vorigen jare, toen wij uwe gemalin langs den Rijn te gemoet reisden, heerlijke wijnbergen zagen bij Koblentz, Andernach en hoe die plaatsen meer heeten mogen; herinnert gij u wel, dat gij toen zeidet: »deze streken wenschte ik nog te bezitten; zij zijn zoo vruchtbaar in wijn en schoon tevens." "

»Voorzeker herinner ik mij dit!"

»Welnu, in uw geval zond ik iemand tot den keizer, en liet hem zeggen, dat gij die plaatsen in eigendom verlangt, op straffe uwer ongenade en onder bedreiging van het verbreken uwer trouw."

»De dwerg heeft mij den weg gewezen," sprak Godfried glimlagchend, en sloeg hem goedig op den schouder. Gisela echter wierp een blik vol haat op het manneken, dat zoo veel overmagt had op haren gemaal; en onder de friesche en andere edelen ging een onderdrukt gemor rond.

Graaf Gerolf, de vader van Diderik en Walger, die nog immer met Everhard in zacht gesprek aan den boom stond, en met toenemenden afkeer de handelingen van den Noorman gadesloeg, hoorde nu Godfried hem toeroepen: »Graaf Gerolf! waartoe verwijdert gij u zoo

verre van ons? En waar zijn uwe zonen? Ik heb hen gemist op de jagt!"

»Zij verkiezen de eenzame wandeling boven het jagtrumoer, heer Godfried!" antwoordde de oude friesche graaf somber; »maar wat verlangt gij van mij?"

Godfried staarde, terwijl hij den schenker beval om, ondanks zijn lust naar rijnwijn, evenwel in te schenken van den overigen voorraad, den grijzen Fries eene wijle doordringend aan. Indrukwekkend inderdaad was de gestalte van den ouden, maar nog zoo kloeken man, wiens goederen, welke hij voor vroegeren moed en dienstbetoon van den keizer had ontvangen, thans door den overmoedigen Noor waren in bezit genomen. Leunende op zijn staf, in eenvoudig friesch gewaad, de lange grijze lokken op het midden des hoofds gescheiden, en het nog helder en fonkelend oog scherp op den Noorman gerigt, stond hij daar aan den voet des heuvels, zwijgend het verlangen toevende van zijn vreemden meester.

»Wij bedenken daar eene nog al belangrijke zending voor u, mijn friesche vriend! Hebt gij opgemerkt, dat wij geen rijnwijn meer hebben?"

»Ik dank den hemel voor een dronk bier!"

»Wel mogelijk, maar sedert ons verblijf in Frankenrijk en onze vermaagschapping aan het huis des keizers, kunnen wij ons niet meer met bier tevreden stellen; wij verlangen wijn, en wel van dien, welke aan den Rijn wast. Gij zijt een bedaard en welsprekend man, Gerolf! en ik heb u, omdat gij aan des keizers hof bijzonder in gunst staat, tot die zending gekozen. Gij zult naar keizer Karel gaan, die zich op dit oogenblik binnen Aken bevindt, en hem zeggen, dat uw meester Godfried u zendt met het dringend verzoek, om aan hem Koblentz, Andernach en de daar tusschen liggende plaatsen af te staan, omdat die streken, zoo als wij gezien hebben, overvloedig voorzien zijn van wijn, waaraan wij in onze landen groot gebrek hebben. Ik twijfel niet, of de keizer zal, in aanmerking nemende onze goede trouw en de voortdurende rust, welke wij hier in zijn naam handhaven, ons wel eenige streken gronds toekennen, opdat

wij al deze doorluchte mannen, die aan ons hertogelijk huis verkeeren, een verkoelenden dronk kunnen bieden na de vermoeijenissen van den dag of het edel jagtvermaak 1)."

Glimlagchend zag Godfried den ouden Gerolf aan, als wilde hij den indruk gadeslaan, dien zijne woorden op hem maakten. Hoe eenvoudig ook dit verlangen mogt schijnen, Gerolf doorzag al te wel de bedoelingen van den loozen Noor; het voorwendsel was even schadelijk voor hem zelven als voor de rust des rijks. Van Gerolfs uitgebreide goederen, welke hij zoowel in Friesland als in het tegenwoordige Zuid-Holland bezat, had Godfried hem niets anders gelaten dan zijne woning te Suithardershage — een vlek omstreeks Bodegraven — en de daar rondom liggende akkers, van welke de graaf nog eene zware schatting aan den Noorman moest opbrengen; hij doorzag al te wel, dat het Godfried te doen was, om tijdens zijn verblijf aan het hof des keizers bezit te nemen van dit laatste overblijfsel zijner grafelijke magt in deze landen, en Gerolf zelven geheel aan zijne genade te onderwerpen. Tegenover den keizer verborg Godfried andere plannen, in meer algemeenen zin niet minder gevaarlijk: het verdrag, om de rust en welvaart te bevestigen in de landen staande onder zijn gebied, was, schijnbaar zonder zijn toedoen, reeds nu en dan verbroken. Godfried had niet gewaakt tegen eenige hernieuwde invallen van stroopende Noormannen; zij hadden de kusten van Chinheym onveilig gemaakt, gebrandschat en er zich nedergeslagen. Van dit oord uitgaande, voeren zij den Rijn op, bemagtigden Duisburg, en wierpen op dienzelfden togt de brandfakkelen binnen Daventra. Zekere markgraaf Hendrik echter, die in Thuringen gebied voerde, en doorzigt en beleid aan waren germaanschen heldengeest paarde, zette hun de gepleegde gruwelen duur betaald.

Andere inzigten ter verdere uitbreiding van magt, dreven

---

1) Zie over dit voorgewend verlangen van Godfried WAGENAARS *Vad. Hist.* II. p. 39. AREND, p. 420.

Godfried aan, om met den keizer den vrede te breken, en hij koesterde de overtuiging, dat ofschoon zulk eene vermetele vraag hem door Karel euvel zou worden geduid, de keizer toch vreezen zou, dat de Noorman vasten voet mogt krijgen aan den Rijn, om van daar zich een weg te banen tot Lotharingen en het aangrenzend gebied. Andernach — waar op de grondvesten van een romeinsch kasteel, reeds sedert eeuwen een sterke burg der merovingische koningen zijne breede muren in den Rijn spiegelde, die zelfs in vroeger tijd hunne residentie was — zou voor den Noorman een aanwinst wezen, die aan zijn zwaard het overwigt moest geven over den keizerlijken scepter, eenmaal door Karel den grooten met zoo veel wijsheid en heldenmoed gevoerd. Dit alles doorzag ook Gerolf met den helderen blik, waarmeê hij sedert zoo lang alle gangen en handelingen van den Noorman had bespied; op zijn gelaat echter was niet het minste wantrouwen te bespeuren, hij zweeg, en toen Godfried vroeg:

»Ziet gij zoo veel bezwaar in deze zending, mijn getrouwe dienstman Gerolf?" antwoordde hij:

»Dit zij verre, hertog! ik zal haar met genoegen volbrengen, en aan den goeden uitslag twijfel ik niet!"

»Zoo zij het dan, en wijl het nog wel wat zal duren, vóórdat onze keizerlijke bloedverwant en bondgenoot ons de wijnlanden schenkt, zullen wij thans den jagtrid maar als geëindigd beschouwen en huiswaarts keeren. Komt, gij knechten! de paarden voor, en terug naar Thiel! of verlangt gij hier nog te toeven, Gisela?"

»Volstrekt niet, mijn heere!" antwoordde Godfrieds gemalin, en het voorbeeld gevende, stonden allen op, om zich tot den terugtogt gereed te maken.

Weder leidde het pad langs den hoogen heuvel, waar dien morgen Trude en Gewa den jagtstoet hadden zien voorbijtrekken. Zoodra men op deze hoogte was, wendde, op een teeken van den dwerg, Godfried zijn paard ter zijde, en reed digt voorbij het kreupelhout, dat den voet des heuvels omzoomde. Alleen Gerolf en Everhard bemerkten deze schijnbaar toevallige afwijking van God-

frieds paard. Opzettelijk liet de hertog den stoet een weinig vooruit rijden, zich houdende of de toomen van zijn ros in de war zaten. Dien ten gevolge stilstaande, bemerkte men niet, dat Godfried zich terzijde boog. Het gebladerte van het hout werd nu opengerukt, en er kwam een vrouwenhoofd, met een zwart kapje omsloten, te voorschijn, terwijl eene stem hem fluisterend toevoerde:

»Heden nacht, gij en Rollo!"

»Wij zullen er zijn!" antwoordde Godfried en reed verder. De vrouw, welke den Noorman op deze wijze dit berigt toefluisterde, was Trude, de kruidenverkoopster.

Weldra had de stoet den burg van Thiel bereikt; hier namen de vele genoodigden van den Noor afscheid, om zich, na de vermoeijenissen van den togt, ter rust te begeven. Graaf Gerolf wendde zich nu tot Everhard en eenige andere friesche edelen, hun eveneens zachtkens de afspraak herinnerende:

»Tot heden nacht, op de afgesproken plaats!"

III.

Geheime bijeenkomsten.

Het was bijna middernacht; de zoele zomerluwte rustte verkwikkend op woud en velden, en de zachte glanzen van het sterrenlicht bragten dien twijfelachtigen schemer teweeg, welke alle voorwerpen in fantastische vormen herschept. De zacht kabbelende golfjes der rivier, die het tintelend sterrenvuur als in een breeden spiegel weerkaatsten, vloeiden rustig daarheen; de breede muren van

den burg, door Godfried bewoond, verhieven zich, als een magtige reus aan den oever, en het digt geboomte, waarin de hutten en hoeven zich als 't ware verscholen, geleek eene breede bergketen, zich uitstrekkende langs de oevers van de Waal.

Niet verre van den ons bekenden heuvel, bespeurde men, ondanks het reeds zoo ver gevorderd nachtelijk uur, het schemeren van een lichtje, zigtbaar door de reten van een vensterluik. Hoewel alles rondom in diepe rust verzonken lag, en naauwelijks het klapwieken van een opvliegenden vogel de plegtige stilte stoorde, scheen men in deze hut nog te waken.

Het kamertje, waarbinnen het licht brandde, zou intusschen op hem, die het voor de eerste maal bezocht, een heel vreemden indruk gemaakt hebben: het was niet vierkant van omvang, maar rond en tempelvormig gebouwd; de wanden en zoldering waren van ruw hout, slechts voorzien van één venster, en aan alle zijden met opene vakken, waarin kruiden te droogen lagen of kruiken, kookpotten en andere voorwerpen stonden, benoodigd tot het gereed maken en mengen van artsenij.

Aan een langen ketting, die hoog in het koepelvormig dak was vastgehecht, en tot beneden in het vertrek afdaalde, hing eene oude romeinsche lamp — welligt hier of daar opgedolven — met drie pitten, welke een helder licht door het vertrek verspreidden, maar tevens een hevigen dwalm veroorzaakten. Het volle licht dier lamp viel op een ronden steenen oven, waarin een ijzeren kookpot, dienende tot het bereiden der kruiden. Op dit oogenblik echter werd de oven niet gestookt.

Nevens dien oven zag men eene kleine houten tafel; twee leunzetels stonden tegen den muur, langs welken hier en daar touwetjes hingen met kikkers, hagedissen en andere dieren, aan welke men in die dagen eene bijzondere geheime kracht toekende. Zoowel deze dieren als de velerlei kruiden gaven een gemengden onaangenamen reuk van zich. Het zonderlingste bij dit alles was, dat aan den muur, achter eene deur van fijn gevlochten traliën, eene fraaije frankische wapenrusting

hing, zoo kostbaar en blank gepolijst, als ware zij zoo even door een der frankische koningen afgelegd, en bij nadere beschouwing zou men in dit gevoelen zijn versterkt geworden, daar op de helmkap het teeken des kruises stond, met drie afbeeldingen van de frankaks, eenigzins gelijkende op eene lelie, en welk zinnebeeld der frankische heerschappij later het koninklijk wapen werd van Hugo Capet en zijne opvolgers. Ook eene strijdbijl hing boven die wapenrusting, en daarneven eene vrouwekleeding, door den tijd en den dwalm in 't kamertje geel geworden, maar van zoo fijne stof en met gouden randen omzoomd, als had zij eenmaal gediend, om de bekoorlijke leden te tooijen eener vorstelijke bruid; dat deze kleedij werkelijk tot eene plegtigheid van hooge beteekenis moest gediend hebben, bleek aan de bruidskroon doorvlochten met maagdepalm en den langen sluijer, welke er van afhing.

Aan het tafeltje, geheel beschenen door het licht der lamp, zat de eigenaresse van dit huisje: Trude de kruidenvrouw, in hetzelfde zwarte gewaad van dien morgen, maar thans zonder hoofdkap en de zwartgrijze haren in weelderige lokken afdalende langs het ernstig en inderdaad indrukwekkend gelaat. Voor haar op het tafeltje lag een groot opgeslagen boek met perkamentbladen, geheel beschreven door eene fijne vrouwehand; een inktpot en schrijftuig stonden daarneven.

Tegen over haar op een laag stoeltje, zoodat het hoofd naauwelijks boven de tafel kwam, zat de ons bekende dwerg van Godfried, nu wel niet meer in zijn bespottelijk keizerlijk gewaad, maar het hoofd ontbloot in een ruim bruin manteltje, met de kin leunende op den regterhandpalm, het oog vol ernst gevestigd op de vrouw tegenover hem, de beenen gekruist over elkander op het stoeltje, en de linkerhand rustende op den kop van Nord, den hond van Trude.

»Hoor thans verder," sprak de geheimzinnige vrouw, »wat het geschiedverhaal zegt en hoe angstwekkend de daden der Noren waren, nadat keizer Karel, wien men den naam van »den grooten" gaf, in Aken begraven

werd. Ik heb u verhaald, hoe de magt van heer Godfrieds vader Heriold en zijn oom Roruk de onoverwinnelijke, zich over dit land en de overige kusten van het frankische rijk verdelgend uitbreidde; hoe de laffe opvolgers van keizer Karel, tot eene regtvaardige straf hunner vadzigheid en om de grieven, welke velen tegen hen hadden, wegens overgolden plunderingen en brandstichtingen zich genoodzaakt zagen de bloeijendste gedeelten van hun rijk aan de magtige zeekoningen af te staan; hoe het noorden schrik en siddering bragt over het westen en het zuiden!

»Weldra vestigde Heriold zich in Dorestad, van waar hij over Friesland heerschte; Roruk ontving Kinheim tot zijn deel en Hemming, die de strooptogten in 825 had bijgewoond, werd heer van Walcheren en Zeeland.

»Dit drietal zeeschuimers bewaarde evenmin den vrede onderling, als zij rust hielden met hunne naburen. Overal werd de strijd ontstoken, en de bloeijendste koopsteden lagen verwoest, de handel stond stil, de landzaten waren arm; zulk een zware vloek rustte op dit eenmaal zoo gezegend oord.

»De noorsche vorsten en hunne wapengenooten hadden, onder Lodewijk den vromen, den edellingen en vrijën hunne eigendommen en waardigheden laten behouden, en ofschoon het frankische rijk meer en meer verzwakte, wilden evenwel edelen noch vrijën hunne nieuwe noorsche heeren erkennen: telkenmale ontstond er strijd, waar vrede en zegen hadden kunnen heerschen, en wel verre van der Noren moed en magt te eerbiedigen, riepen zelfs de geestelijken dezen ruwen helden toe:

»»Gij, Noren! zijt gedoopt en herdoopt, maar gij hebt na uwen doop als heidenen blijven leven. Gij hebt Christenen gedood, priesters vermoord, aan beelden geofferd en gegeten van offers aan afgoden!"

»Dit verbitterde meer en meer de nieuwe meesters; nogtans bleef keizer Lodewijk de vriend van Heriold, en stond hem getrouw bij tegen zijne noorsche naburen, die hem van den troon hadden gestooten. Dit verhinderde echter niet, dat de Noren telkenmale invallen

deden in Heriolds leengoed, en Dorestad de prooi werd van plundering en moord! Utrecht, Thiel en Witlam ondergingen hetzelfde lot; de kapel van Sint-Adelbrecht te Eggermonde werd verwoest, en priester Jeroen te Northade — Noordwijk — onderging den marteldood.

»Keizer Karel de vrome verdeelde nu het rijk tusschen zijne beide zonen, Hlotarius en Karel, en stierf op den twintigsten van zomermaand des jaars 840.

»Des keizers dood veroorzaakte veel twist tusschen de beide broeders: Hlotarius, de oudste, wilde zich van alles meester maken, en viel Karel met de wapenen aan Deze verwarringen waren voordeelig voor de magt der Noren : Heriold steunde Hlotarius, en deze schonk hem op nieuw bloeijende landstreken tot loon.

»De herhaalde invallen der woeste Noren, die Godfrieds vader niet altijd kon afweren, deed eene hevige vijandschap tusschen hem en den frankischen vorst ontstaan; vele graven spanden, met diens medeweten, zamen, en Heriold werd binnen Dorestad verraderlijk vermoord. Met moeite hield zich Godfrieds oom Roruk staande in de landen, die zijn broeder in naam des keizers bezat; men zette hem zelfs gevangen, maar Roruk ontvlood en keerde met hernieuwde magt terug.

»Godfried," aldus vervolgde Trude, »onze tegenwoordige heer, toen nog een viking 1), zoo kloek en krachtig als ooit een noorsch leger had aangevoerd en ter overwinning geleid — men telde toen het jaar acht honderd twee-en-vijftig — hief den wraakkreet aan over den dood zijns vaders, snelde naar Noormarken, keerde terug met eene magtige vloot en liet de ravenvaan zwaaijen door de gewesten, welke men zijn vader door moord had ontrukt. Hij bemagtigde Dorestad, en Hlotarius II moest aan den zoon wedergeven wat men den vader ontnam.

»Weldra vereenigd met Rollo, den magtigen reus, die nimmer werd verwonnen, nam Godfried eene verschrikkelijke wraak over den dood zijns vaders, en de franki-

1) Aanvoerder.

sche vorsten en leenheeren vreesden zoowel Godfried als Rollo, en schikten alles naar hunnen wensch 1).

»Niet minder aan de verdeeldheden onder de opvolgers van den eenmaal zoo magtigen keizer Karel dan aan eigen strijdkracht en moed, waren de Noren de gunstige uitkomsten hunner ondernemingen verschuldigd. Hlotarius II liet geene wettige kinderen na, en zijn rijk werd het bloedig geschilpunt tusschen zijne beide neven Karel en Lodewijk. De Noren dienden nu den een, dan den ander; nieuwe benden overstroomden deze landen, en het prachtig Valkenhof werd de zetelplaats hunner magt. Godfried, die zijne landgenooten tot dezen togt had aangemoedigd, om al de bezittingen zijns vaders alsmede de goederen van zijn oom Roruk, die onlangs overleed, terug te erlangen, voerde intusschen zijne mannen naar Walcheren en het rijk van Raginer Langhals. Men veroverde aldaar de voornaamste steden, want koning Lodewijk kon geen toereikende magt aanvoeren tegen al deze noorsche scharen. Lodewijk kwijnde aan eene gevaarlijke ziekte, en het leger, dat tegen Godfried en Rollo moest optrekken, ging bij de mare zijns doods uiteen, als de vogelzwerm die, den aanvoerder in de vlugt verliezende, zich te zwak gevoelt tegen den krachtigen noordewind te worstelen.

»Toen..." hier werd de stem van Trude bevend en zachter; haar oog fonkelde, terwijl het nederblikte op de letters in het boek; hare handen klemden zich krampachtig zamen, hare lippen beefden; de dwerg staarde haar verbaasd aan; zij zag op en zeide: »geef mij die kleine drinkschaal, welke daarachter u staat; er zijn soms herinneringen, welke ook het sterkste gemoed doen sidderen, als de oudste boomen des wouds in den storm."

Trude dronk, en die teug scheen haar nieuwe kracht

---

1) De overlevering zegt, dat de Noor Rollo van eene zoo groote gestalte was, dat er slechts zelden een paard gevonden werd, dat hem kon dragen, zoodat hij zijne meeste togten te voet deed, waarom men hem den naam van Gaungo-Rollo gaf. In de overdrijving van deze bovennatuurlijke zwaarte ligt, onzes inziens, nog de getrouwe afspiegeling van de vrees, alom door hem en andere Noren onder het volk teweeggebragt.

te geven. Zij vatte den draad van haar verhaal weer op:

»Toen bevond zich een deel van het keizerlijk leger in Hlotaringen, aan de boorden van de Scarpe, in de boomrijke oorden van Sint-Amand. Hij, die het aanvoerde, was een schoon jongeling van koninklijken bloede; zijn naam was Pepijn, en onder zijne manschap bevond zich de bloem der frankische edelen.

»De Noren, onder aanvoering van Godfried en Sigefried, een zijner vrienden, het Valkenhof verlatende, verwoestten het ten deele door de vlammen; hunne schepen voeren de Schelde op, en men bereikte het woud van Sint-Amand, waar Pepijn met de zijnen, door de eensklaps verschijnende Noren, werd aangetast; de frankische edelen werden verslagen, en de jeugdige Pepijn dwaalde verlaten, en als landbouwer vermomd, door het uitgestrekte woud. Te-midden van dit bosch, 'twelk naar het oude Valenciennes voert, stond toenmaals eene hoeve, waarin eene weduwe woonde, wier echtgenoot een der grootste wolhandelaren was geweest uit geheel Hlotaringen. Zij was rijk en bezat veel vee en uitgestrekte landgoederen; bovendien had zij eene dochter, schoon en deugdzaam als eene der heiligen, van welke ons de mannen uit de kloosters spreken.

»De Noren roofden de schapen dezer weduwe en plunderden hare wolschuren. De koninklijke telg Pepijn ontdekte zich aan haar, en de weduwe, in het vertrouwen, dat de gelaatstrekken der menschen de onloochenbare spiegel zijn van het hart, nam den jongeling op in haar huis, geenszins vermoedende dat hij, die hare gastvrijheid en bescherming genoot, zijne gastvrouw tot loon daarvoor alles rooven zou, wat haar op de wereld het dierbaarste was. De weduwe bemerkte niet, welk gevaar in deze gastvrijheid voor hare dochter gelegen was: de koningszoon, spelende met de deugd en eere van een zijner vrije onderdanen, als ware dit eigen goed, wist de genegenheid van het schoone meisje uit het bosch van Sint-Amand te stelen, en....

»Maar wat lees ik u van eene gebeurtenis, die met heer Godfried in geene betrekking staat?" onderbrak

Trude zich zelve, terwijl haar oog nog fonkelde van de driftvervoering, welke deze regelen onwillekeurig bij haar hadden gewekt.

»Heer Godfried en zijne scharen gingen langs de Schelde voort met het ontwikkelen hunner krijgsmagt. Van daar trokken zij naar Elsloo aan de Maas, en plunderden de kloosters; vreeselijk was de slagting, die zij onder de landlieden aanrigtten, zoodra dezen in hunne wanhoop den Noren tegenstand durfden bieden. Door niets beperkt, werden de rooftogten tot Trier voortgezet: moordende en verdelgende drongen zij door tot Worms, en keerden met rijken buit beladen naar Elsloo terug.

»Koning Lodewijk was dood, en de erfgenaam van den eenmaal zoo magtigen scepter, door Karel den grooten gevoerd, was Lodewijks broeder, Karel de dikke. Deze man heeft alleen de overeenkomst met zijn grooten voorvader, dat hij diens naam draagt en het bestuur voert over dezelfde landen. In zijn plomp ligchaam woont eene laffe ziel, en nooit kan het frankische rijk magtig zijn en gevreesd, als deze man den rijksstaf blijft voeren.

»Zoodra Karel tot keizer was verkoren, snelde hij uit Italië naar Worms, waar hij een grooten rijksdag uitschreef, op welken men besloot den algemeenen vijand met groote magt tegen te gaan. Italiaansche, frankische en germaansche volkeren schaarden zich onder zijne vanen; ook de Friezen voegden zich in ruim aantal bij hem, en aan het hoofd van dit geducht leger, in den volsten zin toereikend, om den geduchtsten vijand weerstand te bieden, sloeg hij het beleg voor Elsloo, waar Godfried en zijne scharen zich hadden versterkt.

»Ware keizer Karel een legervoogd, die van zijne magt en de omstandigheden partij weet te trekken, heer Godfried zou het onderspit hebben gedolven; maar de keizer, zijn genotvol hof hooger stellende dan de gevaren van den strijd, trad liever in onderhandeling met de belegerden: er werden gijzelaars geleverd, en de Noren hingen, ten teeken van vredesgezindheid, een schild buiten de vesting en openden de poort.

»Men kocht de vijandelijkheden af voor een aanzienlijken schat in goud en zilver; de Noormannen behielden de sterkte en zonden twee honderd schepen met roof beladen naar hun land. Godfried, thans met het koningsgeslacht, hetwelk zijnen vader had gedood, schijnbaar verzoend, liet zich door den keizer in het bezit der landen van zijn vader Heriold en zijn oom Roruk bevestigen. Ten einde zich te meer in magt en aanzien te versterken, besloot hij, gelijk zijn vader gedaan had, zich te laten doopen, en maakte tot eene der voorwaarden van den gesloten vrede, dat Karel hem de hand zou schenken zijner nicht Gisela, de dochter van koning Hlotarius.

»En ook dit moest Karel toestemmen, hoezeer de schoone Gisela huiverde, om in den echt te treden met onzen ruwen heer. Hertog Godfried werd hierdoor groot en magtig boven allen, en het frankische koningshuis ontvangt het welverdiend loon voor zijne lafhartigheid en de gepleegde euveldaden. Gisela deelt reeds in de straf, welke rust op hare moeder Walrade, voor wie Hlotarius zijne echte vrouw verstiet.

»Op deze wijze, knaap! werd Godfried de Noor heer dezer landen en oppermagtig. Aldus luidt het waarachtig geschiedverhaal van zijne daden en de bloedige wraak, welke hij nam over den dood van zijnen vader Heriold. Eenmaal nog zal geheel het carlovingische koningshuis ondergaan, en de helden uit het noorden er bezit van nemen; ik zal het, helaas! niet beleven, en dit is mij leeds genoeg!"

»Ik dank u, Trude!" antwoordde de knaap, zich uit zijne luisterende houding oprigtende, zoodra de oude vrouw met lezen ophield; »het is heel aardig van u om alle belangrijke voorvallen aan te teekenen; maar wat is uw doel daarmeê?"

»De gebeurtenissen van het verleden zijn de oorzaken voor de toekomende; wat nu gezaaid wordt, draagt later vrucht! Maar thans is het hoog tijd, dat gij uwen meester heer Godfried tegemoet gaat; ik toef hem met Rollo hier."

Voetstappen werden buiten hoorbaar, en zachtkens werd er aan de deur van Trudes hoeve getikt.

De dwerg sprong op om te openen, en liet Godfried en Rollo binnen. De beide forsche mannen droegen een langen bruinen mantel van friesch laken en eene noorsche hufa op het hoofd. Rollo vooral zag er zóó reusachtig en ontzagwekkend uit in deze sombere kleeding, dat hij elk, die den plompen Noor niet kende, bij den eersten aanblik schrik en vrees zou hebben ingeboezemd.

»Hoe gaat het met uw leerling, Trude?" vroeg Godfried, zijn kleinen misvormden gunsteling bij het oor trekkende.

»Heel wel, heer! ik heb hem heden avond uit mijne kroniek voorgelezen, nadat hij zijne proeven in het schrijven had afgelegd."

»Welnu, dan zal hij veel knapper worden dan ik; wij weten alleen te schrijven met het zwaard, vrouw! maar bij den ouden Thor! dan zijn het ook bloedige letteren. Intusschen moet ik u zeggen, dat wij, het heuvelpad afkomende, iets tusschen het vlierboschje hoorden bewegen, dat ons voorkwam noch een konijn noch eenig ander viervoetig dier te zijn, en dus ook niet uw hond; want die ligt daar."

Trude plooide de wenkbraauwen, en zeide:

»Ik zou niet denken, heer! dat iemand...."

»Wij zijn van verraders omringd," gromde Rollo, een vreeselijken blik rondom zich werpende, alsof hij Trudes geheele hoeve hiermeê wilde verslinden; daarna vervolgde hij met een lach, dien hij te vergeefs aanvallig wilde maken: »des te naauwkeuriger moet gij uw huis bewaken en sluiten, want gij bewaart hier een schat door zoo menigeen vurig begeerd: ik bedoel uwe bekoorlijke pleegdochter Gewa, die.... maar spelen hier de heksen een spel met mij? Ah, ik zie het al, die vliegende krokodil daar boven, of wat is het, slingert mij tegen het hoofd!"

De Noor, wiens gestalte weinig in verhouding stond met de hoogte waarop de verschillende dieren aan touwetjes aan den zolder waren gehangen, had zich juist

onder de grootste hagedis geplaatst, welke hem gestadig tegen het hoofd slingerde. Trude liet de aanmerking van den Noor omtrent Gewa onbeantwoord, maar toefde met hoogen ernst op hetgeen Godfried verder zeggen zou.

»Karel!" vroeg deze den dwerg, »zijt gij bevreesd?"

Het manneken nam eene verwaande houding aan, zette de vuisten in de zijde, zag Rollo met loenschen blik aan, en antwoordde:

»Voor heer Rollo, ja!"

»Paarden trappen geene honden!" mompelde de noorsche heirvoogd, en beschouwde de wapenrusting en het bruidskleed aan den muur, terwijl hij vervolgde:

»Welnu, knaap! ga gij dan buiten de hoeve bij het vlierboschje staan, en zie goed uit, of zich ook iemand tusschen de takken verbergt: wij willen niet beluisterd worden."

»Dat is eene gevaarlijke taak, heer!" morde de dwerg; »ik durf niet zeggen, dat ik zeer bemind ben onder de markgenooten en de inwoners van Thiel, ik wenschte dus, dat uwe edelheid een ander tot schildwacht koost; in het nachtelijk uur is mij die eerepost waarlijk niet aangenaam; mag ik naar den burg wederkeeren, heer! Ik...."

»Neen, voor den satan!" bulderde Godfried, en, hoe weinig de dwerg ook anders om den toorn van zijn meester gave, thans ging hij schoorvoetend naar buiten en zette zich aan de achterzijde van het huis op de steenen trede, waarmeê men binnentrad. Met het oor tegen de deur leunende, bleef de listige dwerg alles afluisteren wat er binnen gesproken werd.

Maar naauwelijks zat hij daar, of hij versteende van schrik: op eenmaal bewoog het vlierboschje alsof het door een hevigen wind geschud werd; twee zwarte forsche gestalten kwamen uit het gebladerte te voorschijn, en vier krachtige armen grepen plotseling den dwerg aan. Vóór hij eenig geluid kon geven, hadden de onbekende mannen hem een doek in den mond gewrongen, handen en voeten gebonden, en hem opnemende, als ware hij slechts een levenloos wezen, droegen zij hem

terzijde, en wierpen den kleinen plager, die in het bijzijn van zijn magtigen heer zoo gaarne anderen tot het doel koos van zijne kwellingen, in de ruigte, waar welig opschietende bramen en brandnetels den armen drommel alles behalve streelend in het aangezigt en de handen prikkelden. De beide mannen, die hem zoo spoedig en onzacht hadden weggeruimd, namen thans de plaats in, waar zij hem hadden gevonden, en hielden op hunne beurt een oor tegen het vensterluik. Zij werden hierdoor medehoorders van het volgende gesprek:

Godfried op driftigen toon:

»Hebben uwe spionnen iets vernomen uit Aken, Trude?"

Trude, zacht fluisterend, zoodat het buiten de hoeve naauwelijks hoorbaar was:

»Zij vermoeden, dat keizer Karel iets vernomen heeft van uw verbond tegen hem met uw zwager Hugo, Giselaas broeder, die, door uw zwaard gesteund, zijne aanspraken op Hlotaringen, over hetwelk eenmaal zijn vader gebied voerde, wil doen gelden. Het verblijf van Gisela aan het keizerlijk hof, waardoor gij uwe plannen zocht te bewimpelen, heeft den vadzigen kroondrager nog niet genoeg in slaap gewiegd; de invallen der Noren in Chinheim en langs de rijnstreken worden u niet geheel kwijt gescholden, als buiten uwe schuld geschied, en het verwoesten van Daventra, ten vorigen jare, wordt door markgraaf Hendrik opentlijk verklaard als eene onderneming geschied op last van u en van uw zwager."

Godfried en Rollo luide:

»Markgraaf Hendrik! Hij!...."

Godfried, in hevigen toorn:

»Het bloed van honderden mijner dapperen heeft zijne handen bevlekt. Hij was het, die mijne kloeke dienstmannen versloeg, toen zij zich buiten Duisburg waagden, en zoo iemand, hij is gevaarlijk; hij paart moed aan list. Indien hij het waagt, den voet te zetten binnen de grenzen van mijn leen, zal hem een grievender lot treffen dan de oproerige Friezen, die mij moeten dienen met een galgenstrop om den hals. Dien Gerolf en zijne zo-

nen mistrouw ik boven allen, en daarom zal ik den ouden Fries en zijn vriend Everhard naar Aken zenden, onder den schijn van voor mij wijnbergen in leen te vragen. Door hem op deze wijze de gelegenheid tot zamenspanning gemakkelijk te maken, valt het ook ons minder moeijelijk, een voorwendsel te vinden, om onze mannen binnen Lotharingen te voeren, en mijnen zwager Hugo krachtdadig te ondersteunen. Er is geen twijfel aan, men zal aan keizer Karels hof mijn verlangen in kwaden zin opnemen, en de vredebreuk is daar."

Thans werd er een ongewoon geluid aan het venster hoorbaar, als sloeg er iemand de hand aan om het open te rukken: Nord, de hond, ving een dof geknor aan; allen luisterden, maar wijl het geluid spoedig ophield, bemerkte Rollo:

»De dwerg laat hooren, dat hij nog steeds wacht houdt."

Thans werd het gesprek in dezer voege voortgezet:

Trude op scherpen toon:

«Wanneer gij, heer Godfried! dien ouden Fries naar Aken zendt, verzuim dan niet, ook dien beiden knapen te bevelen dat zij meêtrekken. Diderik, die nog immer een hoog hart in de borst draagt, volgt, ondanks al mijn tegenstreven, Gewa op den voet, en wanneer hij niet van hier verwijderd wordt, zal heer Rollo eene bruid ontvangen, die hare liefde geheel geschonken heeft aan dezen gravenzoon, schoon armer dan zij."

Rollo met zware stem, waarvan het vertrekje daverde:

»Ik zal dien driesten knaap op eene wijze straffen, welke hem voor altijd verleeren zal het oog te heffen tot eene maagd, wier bezit mij meer waard is dan de schoonste oorlogsbuit. Zie, Trude! gij zijt eene magtige, zeer magtige vrouw, en een enkel woord van u doet een der frankische vorsten, wiens eenigste verdienste het is, dat hij Karel den grooten tot voorvader heeft, blozen van schaamte en berouw. Het staat geheel in uwe magt, om mij den weg te banen tot eene verbindtenis, gelijkstaande met die van onzen vriend Godfried, door mij in verwantschap te brengen met keizer Karel. Geloof

mij, Trude! Rollo de Noor zal u nog schoone dagen doen beleven, en u terugvoeren naar het woud van Sint-Amand, daar, aan de boorden van de Scarpe, zal Gewa hertoginne zijn en verkeeren aan het keizerlijk hof."

Godfried op bevelenden toon:

»Bevestig nog dit uur uwe belofte, Trude! en werp heden uw masker voor Gewa af."

»Nog dit uur zal het geschieden," hoorden de beide aan 't venster luisterende mannen Trude spreken. De kruidenvrouw stond op, en ging naar het aangrenzend vertrek. Gewa zat daar, op bevel van hare gestrenge pleegmoeder, nog niet ontkleed, en somber voor zich heen blikkende in de vlam van het lampje; angstig sidderde haar gemoed, en nu zij de stemmen hoorde van Godfried en Rollo binnen het vertrek, waar zij nimmer één voet mogt zetten, beving haar het voorgevoel eener vreeselijke gebeurtenis, en drukte zij de hand krampachtig op het hart, als folterde haar eene hevige pijn.

Op eens werd nu de deur van haar kamertje geopend, en de statige gestalte harer pleegmoeder bleef aan den ingang staan.

»Volg mij, Gewa!" sprak Trude plegtig. »Heer Rollo en Godfried doen uwe pleegmoeder de eere aan, om hare schamele woning te bezoeken, en wel ter wille van uw geluk. Kom, volg mij!"

Gewa zag ontsteld in het gelaat der strenge vrouw, daar zij geenszins de oorzaak van dit ongewoon gedrag kon bevroeden, Zij wist slechts al te wel, dat de wil harer moeder niet was te weerstreven, en bevende van angst uit haren zetel opstaande, vouwde zij de handen, en sprak op smeekenden toon:

»Laat mij, moeder Trude! Laat mij, wat hebt gij toch met mij voor?"

»Uw geluk, alléén uw geluk, meisje! en ik verkies dus dat gij mij volgt!"

Met neergeslagen oogen en wankelenden voet, als ging zij naar het gerigt, trad Gewa het zonderling vertrek

harer pleegmoeder binnen. Op het zien van de beide mannen en de vreemdsoortige voorwerpen, die haar omgaven, maar vooral door de reusachtige vreeswekkende gestalte van Rollo, voelde zij hare krachten bijkans bezwijken, en klemde zich vast aan den oven, die zich midden in de kamer bevond.

»Vrees niets, schoone Gewa!" sprak Rollo op grommenden toon en hare hand vattende, »zet u neder! Het bezoek is wel ongewoon en moet u verrassen, maar de zwarte vleugelen van den nacht dekken allerbest geheime zaken, en daarom verschijnen wij op dit tijdstip hier."

Het jonge meisje was inderdaad schoon zoo als zij daar stond voor het oog der beide mannen: het volle licht der lamp straalde op haar bleek maar fraai gevormd gelaat, en hare donkere wenkbraauwen en lange wimpers wierpen eene ligte schaduw op haar marmerblanke wangen. Hare schoonheid was niet het gemengeld wit en rood eener betuwsche landdeerne, niet die blozende gezondheid en volheid van vormen en gelaat, maar zachtheid en adeldom lagen op hare trekken; eene zekere majesteit in hare gestalte en bewegingen, boezemde aan elk, die haar ontmoette, ontzag in.

Godfried, hare schuchterheid ziende, nam haar minzaam bij de hand en geleidde haar naar den zetel waarop de dwerg gezeten had; ook Godfried sprak eenige woorden van bemoediging, en uit de zachte taal dezer beide schrikwekkende mannen, schepte Gewa een weinig meer vertrouwen en kalmte.

Zoodra Gewa had plaats genomen en schuchter voor zich heen bleef zien, terwijl ook Rollo en Godfried weer zitten gingen, stond Trude in ernstige houding voor haar, na uit de kast, waarin de wapenrusting en het bruidskleed hingen, een kistje genomen te hebben, hetwelk met gouden kruisjes was ingelegd.

»Gewa, mijn kind!" ving Trude aan op zoo streelenden toon als haar slechts eenigzins mogelijk was, »voor eenigen tijd, het was, meen ik, uw jaardag, vroegt gij mij — en uwe jaren geven u daartoe inderdaad het regt —

of ik waarlijk uwe moeder ben, en wie de man was, die eenmaal den naam van vader over u droeg.

»Toen was het oogenblik nog niet daar, om u op deze vragen te antwoorden, mijn kind! maar thans, nu er gebeurtenissen aanstaande zijn, welke voor uw begrip nog wel te hoog zijn, doch niettemin invloed zullen hebben op uw lot, is de tijd daar, dat ik u zeggen wil, welken rang u in de wereld toekomt; thans moge de sluijer wegvallen en gij uw geluk beseffen in den volsten omvang. Gewa! gij zijt eene koningsdochter!"

Het meisje schrok en staarde verbaasd rondom zich, alsof zij ontwaakte uit een bangen droom. Eene koningsdochter! suisde het andermaal in haar oor, en opziende, verzekerde zij zich of Trude in werkelijkheid voor haar stond: deze zag haar met den meesten ernst aan, en ook op het gelaat der beide noorsche heirvoogden was niet het minste blijk te lezen van spotternij.

Zoodra dit woord door Trude gesproken was, hoorde men weer voor het vensterluik een ongewoon geluid, en het scheen Gewa, alsof zij dàår het woord »koningsdochter" hoorde herhalen, en wel door eene stem, haar dierbaar bovenal.

Trude vervolgde:

»Het zal u toch niet uit de herinnering gegaan zijn, mijn kind! dat wij eenmaal heel ver van hier woonden, in den lommer van een groot woud, op eene hoeve met vele dienaren en slaven, verzorgende onzen landbouw en veeteelt. Gij waart wel nog slechts een kind, hetwelk naauwelijk de eerste schreden deed op het levenspad; maar de indrukken der jeugd blijven vaak tot den hoogsten ouderdom, gelijk het merkteeken, gesneden in de schors eens jongen booms, dat nimmer vergaat en toeneemt in omvang, naarmate hij ouder wordt."

Gewa knikte met het hoofd, ten teeken dat zij zich die lang vervlogen dagen heel goed herinnerde. Trude ging nu met spreken voort:

»Wat u echter niet bekend kan zijn, maar deze beide edele heeren heel goed weten, is, dat kort vóór uwe geboorte die woudstreken, door oorlog geteisterd, het

tooneel waren van moord en ellende. Het frankische leger verslagen zijnde, klopte op zekeren kouden regenachtigen nacht aan de hoeve der weduwe een jongeling in de kleeding eens landbouwers; hij zeide door de Noren vervolgd te worden, en vroeg alzoo bescherming; ik weigerde hem niet, maar nam hem onder ons gastvrij dak.

»Ik bezat toen eene dochter, Gewa geheeten gelijk gij; zij was deugdzaam en schoon; elk, die haar zag, had haar lief; weldra bespeurde ik, dat de jongeling, dien ik onder ons dak had opgenomen, niet was wie hij scheen. Onder het ruig gewaad eens landbouwers verborg hij hoogen rang en magt: hij was Pepijn, de zoon van koning Lodewijk!

»De koning had hem aan het hoofd gesteld der scharen, die Schelde en Scarpe moesten bewaken. Voor de ontzagwekkende magt der Noren gevlugt, had hij zich als hoevenaar vermomd, en zwierf door het bosch van Sint-Amand.

»Zoo als elk jongeling, die Gewa zag, volgde ook het oog van den verwonnen koningszoon gestadig de schoone maagd, en werd bij hem de zucht tot haar bezit een hevige hartstogt. Even als Diderik, die, ondanks mijn verbod, telkens in uw bijzijn verwijlt — ook dan zelfs, wanneer zijn vader zich niet in de nabijheid van den hertog bevindt — verzelde de vlugteling immer hare schreden. Helaas! gevoed door eigen trots en het bewustzijn van hoogen rang, verstoorde hij, ter bevrediging van zijn boozen hartstogt, het geluk van moeder en dochter, loonende de gastvrijheid met het schenden der schoone eenvoudige woudbloem, ontloken te midden der natuur, argeloos als de duiven, gevoed door Gewaas hand."

»Daaraan herkennen wij de frankische koningszonen, die zich Christenen noemen en ware dienaars Gods!" morde Rollo. Gewa staarde voortdurend met naauw hoorbare ademhaling naar hare pleegmoeder; deze vervolgde:

»Toen ik bemerkte hoe de sluwe jongeling mijn geluk en dat mijner dochter had verwoest; hoe hij gastvrijheid

en bescherming loonde met smaad en schande; toen mijne dochter, weenend aan mijne knie gebogen, mij verhaalde wat was geschied, en den dood wenschte boven een leven zonder eer, toen ontwaakte in mij met onweerstaanbare kracht de zucht naar wraak en herstel van ons geluk; ik besloot tot eene krachtvolle poging, om de eer mijner dochter te redden en — ik bereikte mijn doel!

» Op zekeren avond, nadat de koningszoon van zijn verkenningstogt door het woud — nog altijd van alle zijden door de scharen der noorsche vikings omringd — teruggekeerde, en zich in het vertrek bevond, dat ik hem had afgestaan, trad ik binnen, verzeld van een vertrouwd priester, wien ik het gebeurde had meêgedeeld. De geestelijke verklaarde den koningszoon, dat het mijn voornemen was, voortdurend gestand te doen wat ik hem had beloofd, om aan niemand te verraden, dat de jeugdige Pepijn zich in mijne hoeve bevond, maar dat hij moest herstellen wat hij schandelijk had misdreven. Ik besefte, duidelijk, dat mijne arme Gewa, de dochter eener hoevenares, niet als koningin op een der vorstentroonen van het magtig Frankenrijk zou kunnen verheven worden, maar toch kon hare eer door een zijdelingsch huwelijk worden gered; en het kind, van 'twelk zij moeder mogt worden, door Pepijn erkend zijnde, zou dan eenmaal, door hoogen stand en naam, aan de moeder kunnen vergelden het leed, dat zijne geboorte haar had gekost.

» Wij verlangden dus, dat Pepijn en Gewa, door ring en penning, onder den zegen des hemels, zouden vereenigd worden, en de zoon van koning Lodewijk, niet als boer vermomd, maar in zijn vorstelijk strijdgewaad, haar de morgengave zou bieden, volgens aloud gebruik. Wij bezwoeren hem, in den name Gods, dat, wanneer hij dit billijk verlangen eener moeder weigerde, ik hem onmiddellijk leveren zou in de handen van Heriold, in de magt van den man, wiens geducht zwaard iedereen in ons gewest deed beven. Alleen door nood gedrongen, stemde Pepijn hierin toe: de zoon van koning Lodewijk werd op deze wijze in den echt verbonden met mijne dochter. In dit

kistje, mijn kind! bevinden zich de ring en de gouden denarie, die hij haar schonk, toen hij nevens haar lag geknield; ook vindt gij daarin een schriftelijk bewijs, dat hij als vader het kind erkent, uit deze echtverbindtenis gesproten. Zie, daar achter u — zoo ver ik weet is dit de eerste maal uws levens, dat uw oog het aanschouwt — hangt het kleed, dat mijne dochter droeg, toen zij nevens Pepijn lag neergeknield, en daarnaast hangt Pepijns wapenrusting, die zijn strijdknaap in onze hoeve bragt, nadat wij zijn meester in het gewaad eens landbouwers onder ons dak hadden opgenomen.

»Weldra vertrok de koningszoon, latende mijne dochter achter in grievende smart. Allengs brak de dag aan, waarop zij moeder worden zou; gij aanschouwdet het eerste levenslicht, mijn kind! maar uwe moeder betaalde uw aanzijn met haar jeugdig leven!

»Door rouw gebogen, door smart en grieven gefolterd, bragt ik haar grafwaarts. Van de zijde des jeugdigen Pepijns werd verder niet het minste blijk van deelneming gegeven in het smartvol lot uwer arme moeder; alle pogingen, die ik daartoe aanwendde, waren te vergeefs: Pepijn was naar Italië getrokken, en na den dood zijns vaders viel hem de kroon van dat rijk ten deel; hij huwde met eene dochter, gesproten uit eigen vorstenstam, en dacht niet meer aan de arme Trude en haar onverzorgd kleinkind.

»Ik verkocht mijne bezittingen, verliet de plek mijner woning, en keerde hierheen, verre van de hoeve waar mij elke voetstap in den omtrek de herinnering bood van ons beklagenswaardig lot. Ik heb mijne pligten omtrent u vervuld, Gewa! maar aan het frankische vorstenhuis tiendubbel ons leed vergolden, zonder dat men de hand kent, welke het dit eerroovend geslacht toebragt. Thans is het oogenblik daar, dat de magt mijner noorsche meesters en vrienden ten toppunt is gestegen. Heer Godfried zal weldra tegen keizer Karel het zwaard trekken, en zijn zwager Hugo — wien in de dagen zijner jeugd de rijksstaf van Hlotaringen werd ontnomen — herstellen in zijne waardigheid als koning en heer! Even

als hertog Godfried zich aan het frankisch vorstengeslacht verbond door de hand te erlangen van Gisela, de dochter van Koning Hlotarius, zoo ook, Gewa! is het de wensch uwer grootmoeder, die u opvoedde en verzorgde tot op dit uur, dat gij uwe hand schenken zult aan dezen magtigen heer, aan Rollo, bondgenoot en vriend van hertog Godfried!"

Trude opende het kistje; Rollo de Noor en Godfried namen gretig de voorwerpen, welke er zich in bevonden, in de hand. Wat Trude gezegd had, was ontwijfelbare waarheid: daar lag de zegelring der frankische koningen, en Pepijns handteeken had dit morganatisch echtverbond, met de linkerhand, als wij thans zouden zeggen, op het perkament bekrachtigd. Het bleeke meisje, dat daar zat, door al wat zij hoorde en zag buiten staat om een enkel woord te kunnen spreken, baadde in tranen bij de gedachte aan hare overledene moeder; geslingerd tusschen blijdschap en vreeze door het bewustzijn, dat thans de sluijer was opgeheven, die zoo vele jaren hare afkomst had bedekt; getroffen door de gedachte, dat het vermoeden van Diderik en sommige geruchten, welke tot haar waren doorgedrongen, zich volkomen bevestigden, dat zij eene bloedverwante was van den grooten Godfried en zijne gemalin, schokte dit alles het gemoed van Gewa op hevige wijze; zij staarde voor zich met verdwaalden geest.

Slechts de druk van eene ruwe hand deed haar ontwaken uit dezen maalstroom van gedachten; zij zag op en bemerkte, dat de onzaggelijke gestalte van Rollo voor haar lag geknield; zijn breed en vreeswekkend gelaat, nu niet meer met de muts gedekt, maar door digte bruine lokken omgolfd, verhief zich boven het hare; zijn oog poogde eene teedere uitdrukking aan te nemen, en zijn mond plooide zich tot een minzamen lach; maar blik en lach waren zóó afschuwwekkend en deden in Gewaas gemoed plotseling zulk eene bange vreeze ontstaan, dat zij angstig de hand terugtrok, welke de Noorman had aangevat, en het hoofd afwendde.

»Schoone Gewa!" sprak Rollo met zware stem, »mis-

schien is dit oogenblik slecht gekozen, maar onze belangen dwingen tot grooten spoed; geloof mij, wij gaan eene schoone vorstelijke toekomst tegemoet, Gewa! gij kent nu de regten, waarop gij door uwe geboorte aanspraak hebt; gij weet nu de reden, waarom uwe goede grootmoeder, aan wie gij zoo veel verschuldigd zijt, een zoo grooten haat tegen al wat frankisch is in het gemoed draagt. Uwe grootmoeder noch gij bezit de magt, om bij het trotsche hof des keizers of bij den man, die toch uw vader is, uwe regten te doen gelden; gij behoeft een krachtvollen arm, die u zal verdedigen; eene hand, die het zwaard tegen Karel durft trekken, en hem doet sidderen op zijn troon; ik wil die man zijn, Gewa! Ik zal uwe regten eischen met al de magt, welke ons ter dienste staat; maar uwe regten moeten ook de mijnen worden. Gewa! aanvaard mijn bruidsring, en Rollo zal u verheffen tot den rang, waarop gij door uwe geboorte regtmatige aanspraak hebt."

Het zachtaardige meisje bleef nog immer zwijgend voor zich zien; de stem van Trude wekte haar eindelijk uit hare overpeinzingen; de oude vrouw zeide nu op scherpen toon:

»Spreek dan, meisje! Antwoord, zeg ik u!"

Gewa stond op, en zich steunende aan den oven te midden van het vertrek, antwoordde zij met vaster stem dan de drie personen, die een zoo groot overwigt op haar bezaten, hadden verwacht:

»Vergeef mij, mijn edele heere! maar ik heb in deze oogenblikken zóó veel gehoord, hetwelk mijn gemoed schokt; mijne denkbeelden verdringen zich met zoo onweerstaanbare kracht; uwe vraag is zoo verrassend, zoo hoog van beteekenis, en zoo haastig tot mij gedaan, dat ik u bidden moet, mij tot morgen rust te gunnen, opdat ik mijne gedachten regele, en de kalmte wederkeere in mijn ontroerd gemoed."

Trude zag somber op Gewa neder. Rollo, geenszins bevroedende, dat er in den geest van het schijnbaar zoo eenvoudige meisje meer oordeel verborgen lag, dan hij zich verbeeldde, lei zijne hand op die van Trude, en sprak:

»Uwe kleindochter heeft gelijk, vrouw! Laat haar rusten en in stilte overwegen, zij zal onzen wil en wensch niet weerstreven; want haar geluk en hare toekomst hangen af van haar besluit. Dring er nu niet verder op aan. Gewa toch weet, dat het pad haar nu gebaand wordt van deze eenvoudige hoeve naar een hertogelijken burg, en dat ook zij, als hare bloedverwante Gisela, weldra in vorstelijke pracht den valk op de vingeren heffen zal en pralen aan mijne zijde, op een rijk getuigd ros!"

»Zoo zij het dan, mijne heeren!" hernam Gewa opstaande. Rollo kuste hare hand, Godfried drukte die met hartelijkheid, en Trude, door de tegenwoordigheid der beide hooge personen vereerd, en in de onderwerping van Gewa de toestemming ziende tot haar huwelijk met den hooggeplaatsten Noorman, geleidde haar pleegkind zelve naar een klein slaapvertrek en keerde vervolgens tot de beide gasten terug.

Zoodra Gewa op haar kamerken alleen was, zonk zij op een stoel en blikte door het nog openstaand venstertje naar den donkerblaauwen nachtelijken hemel, door den gloed der sterren verlicht. »Eene koningsdochter!" suisde het in haar oor: »dochter van Pepijn, den koning van Italië! Diderik, uw droom! De heiligen hebben dit droombeeld voor uwen geest doen verschijnen! En gij, mijne moeder! reeds vóór lang opgeroepen naar zaliger oord, bescherm mij en smeek heil voor mij uit de magtige hand des Heeren, opdat aanspraak op grootheid mij niet tot eene bron worde van smart en kommer. Rollo, die vreeselijke Rollo, wiens hand zoo vaak gekleurd werd met het bloed der onschuldige offers van den noorschen strijd; wiens naam alleen schrik en angst teweegbrengt onder de verarmde bewoners van den omtrek — die eerst kort geleden hunne verbrande hutten herbouwd hebben en het schamel kleed en de sobere bete broods moeten vinden, zwoegende achter den ploeg — deze Rollo wil zich met mij vereenigen door den heiligen band des huwelijks, voor immer zich aan mijne zijde bevinden, en mij tot een leven doemen van afkeer en vrees;

en hem, den jeugdigen gravenzoon, Diderik, die mij lief is bovenal, dien ik misschien eenmaal gelukkig zou kunnen maken door den glans, die mijne verwantschap omstraalt, hem zou ik vergeten en verloochenen, den band verbreken, dien liefde en trouw gesloten hebben om ons beider hart; neen, dat nimmer! nimmer!"

De koelte van den nacht, de gloeijende slapen haars hoofds verfrisschende, stelde Gewa eindelijk in staat hare verwarde gedachtenbeelden eenigzins te regelen. Zij hoorde het, hoe beneden haar de beide Noren nog met hare pleegmoeder in diep gesprek waren gewikkeld, totdat de deur van moeder Trudes woning werd geopend. Godfried en Rollo, ten deele verlicht door de lamp, waarmeê Trude hen uitliet, bleven aan den ingang der hoeve staan, en de eerste, naar zijn hoogbegunstigden dwerg rondziende, riep luide:

»Maar bij de woudgeesten, moeder Trude! ik geloof, dat de kabouters den mijnen hebben meêgenomen naar hun onderaardsch verblijf. Ik heb den knaap aan de deur op wacht gezet, en thans is hij gevlogen. Karel! waar ben je!"

»Hij is zeker bang geworden en naar den burg weergekeerd," gromde Rollo. »Gaan wij, hertog! want niemand behoeft kennis te dragen van onzen nachtelijken togt."

»Maar ik wil mijn dwerg terug hebben," sprak Godfried, en staarde, voor zoover de duisternis het toeliet, langs de hoeve rond.

Nord, Trudes hond, intusschen, die tot nasporen geen licht behoefde, kwam blaffende en snuivende van de tegenovergestelde zijde uit het vlierboschje terug, en sprong heen en weer.

»Wat wil de hond?" vroeg Trude, en haren staf nemende, ging zij vooruit. Weldra viel het schijnsel harer lamp op de zaamgebonden leden van den dwerg, die, aan hoofd en handen deerlijk gewond, tusschen de struiken lag, en door den doek, welke men hem in den mond had gewrongen, naauwelijks een dof gekreun kon uitbrengen. Godfried en Rollo schaterden van lagchen,

zoodra zij den knaap bemerkten, die kermend uitriep:

»Dat heeft Langhals gedaan, de hertog zonder hertogdom!"

»Bij ons zwaard, knaap!" hernam Rollo, »dat is een wèlverdiend loon voor uwe guitenstreken! Je zult nog wel meer van dien aard ondervinden, en misschien nog zoo murw gebeukt worden als in Noormarken een gedroogde kabeljaauw."

Rollo hielp den knaap op de beenen, en toen deze weer spreken kon, wees hij op het vlierboschje, roepende:

»Daar zitten de schelmen! Twee groote prengels hebben mij hierheen gesmeten in brandnetels en braamstruiken; mijn gezigt gloeit en brandt, alsof ik tegen de bijën had geschermd. Broeder Godfried! ik eisch geduchte wraak!"

»Wanneer wij morgen weten wie de kerels zijn, die u dus hebben toegetakeld, zal ik ze laten ophangen; voor het oogenblik gaan wij huiswaarts, manneken! ik verlang naar rust."

De dwerg, door het bijzijn van Rollo en Godfried thans moedig als een leeuw, wilde volstrekt naar het vlierboschje en het doorzoeken of de beide personen, die hem hadden aangegrepen, er zich nog bevonden. Toen de hertog hiertoe echter niet den minsten lust verried, ging de dwerg zoo digt hij kon nevens hem voort, en verdween met de beide hooggeplaatste Noren in de dikke duisternis, welke het geboomte over het pad wierp, dat zij hadden ingeslagen.

Rondom de hoeve werd het thans doodstil. Trude had zich ter rust begeven; Gewa waakte voort, in hare overpeinzingen verdiept en zittende aan het geopend venster. Nu echter werd hare aandacht afgeleid door het volgende fluistergesprek, dat door de beide mannen gehouden werd, die voor het vensterluik alles hadden afgehoord wat daar binnen gesproken was.

»Walger!" zei een hunner, »de hemel heeft het u, toen gij heden morgen zeer toevallig Trude tot Godfried hoorde zeggen: »heden nacht!" ingegeven, om te gaan afluisteren welke zaken hier werden besproken.

Hoewel dergelijke luistervinkerij alles behalve aan edellingen past, eischte toch ons belang en dat van onzen vader dringend, dat wij op verkenning uitgingen. Te midden dezer Noren is ons leven evenmin veilig als al het goed dat men ons heeft ontrooft."

»Nog immer schijnt mij alles, wat ik hoorde, eene zinsbetoovering, en toch is het zoo! Broeder Diderik! ik wil met vader meêtrekken naar Aken; ik wil keizer Karel zelven kennis geven van al wat hier omgaat, van het groote geheim, dat binnen deze hoeve schuilt niet alleen, maar ook van de plannen van opstand tusschen Godfried en Hugo, des keizers bloedverwant."

»Mij deert minder," antwoordde Diderik op kalmer toon dan zijn broeder Walger had gesproken, »wat de Noorman in het schild voert dan de toekomst en het geluk mijner dierbare Gewa, de dochter van Pepijn. Walger! beseft gij de veel omvattende beteekenis van dit woord? De prinsesse van Italië, in deze nederige hoeve aan de Waal! En haar, deze edele vorstenbloem, wil men in 't verderf storten; haar wil men voor immer verbinden aan den vreeselijken Rollo! Nooit, broeder Walger! bij God en het heilig kruis, dat nooit! O, ga gij naar Aken, verzel onzen-vader op zijnen togt en deel den keizer alles meê wat hier gebeurt! Ik zal inmiddels blijven waken over Gewaas lot; al ware de magt van Godfried en Rollo tienmaal grooter, zoo lang ik in de nabijheid mijner dierbare vriendin toeve, zal de bloedige hand van Rollo de hare niet drukken tot verloving of echtverbond. Zoo waar helpe mij God!"

»Zoo zij het, mijn Diderik!" fluisterde eene zachte stem boven de beide jongelingen, die juist gereed stonden om zich te verwijderen. Diderik herkende in de stem die zijner beminde en, als door de vleugelen der liefde gedragen, verhief hij zich op Walgers schouderen; aldus zijn broeder tot steun gebruikende, vatte hij Gewaas hand, en drukte en kuste die beurtelings.

»Gij beiden waart daar?" sprak Gewa. »Om 's hemels wille waagt u toch niet te veel, gij onvoorzigtigen! Gij hebt alles gehoord?"

»Alles, mijne geliefde!" antwoordde Diderik, »gij ziet, dat mijn droom mij de waarheid voorspiegelde, en dat hetgeen men nu en dan fluisterde omtrent het geheim uwer geboorte geenszins van waarheid was ontbloot. O, Gewa! wees standvastig in de keuze uwer toekomst; zoek kracht bij ons, om de plannen van uwe pleegmoeder en de verdrukkers van ons land te verijdelen; laat mijn vader, die alligt reeds morgen naar Aken vertrekt, kennis dragen van hetgeen hier voorvalt, en ik betuig u, Gewa! de magt onzer vijanden zal vernietigd worden!"

»Hoe zal ik, zwak meisje, mij tegen dit alles kunnen verzetten, Diderik? Denk en raadpleeg zelf; mijn geest is verward door al wat hier is voorgevallen. Maar stil, het is mij of ik mijne grootmoeder nog beneden hoor! Laat haar in 's hemels naam niet bemerken, dat gij in dit nachtelijk uur nog rondom onze woning sluipt. Kom morgen, Diderik! op onze gewone plaats, en wij zullen verder spreken. Verzel, bid ik u, uwen vader niet naar het vorstelijk hof; blijf in mijne nabijheid, opdat ik moed scheppe bij al hetgeen hier mogt voorvallen. En nu, Diderik! ik heb behoefte aan rust; vaarwel! tot morgen, mijn vriend! denk steeds dat Gewa u boven alles liefheeft."

En de jongeling kuste andermaal de teedere hand der koningsdochter, die in al haren eenvoud zich geen denkbeeld kon vormen van de grootheid en glansrijke toekomst, waarop zij werkelijk door hare geboorte aanspraak had.

Diderik en Walger, in gesprek verdiept, gingen thans een ander pad langs dan Godfried was opgetreden. Gewa begaf zich ter ruste en sliep weldra in, onder den invloed van bonte droomen en toekomstbeelden, welke het zoo belangrijk onderhoud van den afgeloopen nacht in ruime mate haar voor den geest tooverde.

Terwijl dit in Trudes hoeve voorviel, zat op geringen afstand van daar, en wel binnen de thans in diepe rust

gedompelde koopstad Thiel, in eene eenvoudige woning aan den rivierzoom, een aantal personen bijeen, wier gesprekken en plannen geheel tegen die van Godfried en Rollo aandruischten.

In eene ruime kamer — minder dezen naam waard dan wel dien van stal, daar zij blijkbaar tot berging van hooi gebezigd werd — vinden wij de graven Gerolf en Everhard met den ons bekenden beklagenswaardigen hertog Raginer Langhals, en nog een aantal andere mannen van voornamen stand bijeen.

Graaf Everhard, wiens gelaat gloeit en wiens oog fonkelt van edelen moed tegen den verdrukker zijns lands, zet het gesprek op deze wijze voort:

»Aldus is mijn plan, edele mannen! die als ik den strijd niet schuuwt met den noorschen overweldiger. Wij moeten aandringen, om onze zending aan keizers Karels hof onverwijld te gaan vervullen, en Godfrieds dwaze vraag — om Rijnwijn — aan den keizer voor te dragen. Aarzelen wij niet zijne plannen op Lotharingen bloot te leggen, en den keizer te wijzen op het gevaar, dat de rust van geheel zijn rijk bedreigt. Godfrieds geheim verbond met zijn zwager Hugo, om dezen te herstellen in het bezit zijner kroon; de bijeentrekking van zijn leger binnen de chinheimsche marken, en de voortdurende brandschattingen, welke Godfried hier en daar oogluikend toelaat, dit alles moet den keizer wekken uit den loggen slaap, waarin hij verzonken schijnt, en waardoor hij de rust zijns rijks, de welvaart des volks en de goederen zijner meest getrouwe leenmannen blootgeeft aan de willekeurige magt dezer vreemden, Christenen in naam, maar onbeschaafde heidenen in het hart. Ziet, mijne vrienden! indien ik wist, dat het ook de wil onzes keizers ware, deze hand zou hem zonder sidderen het staal in de borst stooten en ons allen verlossen van den geesel, die ons tot slaven vernedert, in het land, dat wij eenmaal in des keizers naam als heirtogen en graven bestuurden. Wie uwer zal met mij den kreet doen weergalmen: »De dood aan Godfried den Noor!""

»Ik!" sprak eene forsche stem, en eene niet minder

forsche gestalte trad in de matte stralen van het lamplicht, dat de vrienden bescheen, te voorschijn. Oogenschijnlijk moest de man, die binnentrad, een ruim vijftigjarigen leeftijd hebben bereikt: zijn lang en welig hoofdhaar was ten deele vergrijsd, en hing hem tot over den schouder; een eenvoudige schubkolder dekte zijne breede leden, en in zijne hand droeg hij een ontbloot zwaard.

»Markgraaf Hendrik!" riepen allen verrast zich verdringende, om den dapperen held, die kort geleden de Noren bij Duisburg getuchtigd had, de hand te drukken.

Toen allen van hunne bewondering bekomen waren, en hunnen moed door de tegenwoordigheid van dezen held te meer voelden aanwakkeren, nam markgraaf Hendrik plaats op een zetel, dien men hem aanwees, dronk het welkom, en sprak:

»Edele mannen en vrienden! terwijl gij hier onder vernederende dienstpligten in het juk van Godfried den Noor uwe dagen slijt, en door de vadzigheid van onzen keizerlijken meester werkeloos blijft gelijk hij, kan ik u van de friesche kusten eene heugelijke tijding melden, welke bij ieder uwer het strijdvuur zal doen ontvlammen: de vrijheid van den grond onzer vaderen toch is niemand onverschillig!"

»Spreek, spreek!" riepen allen, en drongen zich nader rondom den markgraaf.

»Zoo hoort, mijne vrienden! Ik kom eerst heden van de kampplaats terug: eene bende Noren, ongetwijfeld door den veinzenden Godfried daartoe aangezet, overviel de streken van het bloeijend Nordwide 1), en ving het bloedig spel van moord en plunderen aan; ik bevond mij in den omtrek van Bremen met eene geringe magt, en besefte dus, dat ik met zoo weinig strijdbare mannen voor de overmagt der Noren zou moeten bukken.

»Nogtans gaf mij de hemel een gelukkig denkbeeld in: ik zag de verbittering der kloeke Oost-Friezen, wonende in deze oorden; ik zag, dat het hen slechts ont-

---

1) Thans Norden, in het landdrostschap Aurich, in Oost-Friesland, nabij de Noordzee.

brak aan een aanvoerder, om allen eensklaps te herscheppen in geduchte krijgers, en daardoor mijn heir dat der Noren in aantal verre te doen overtreffen. De hoevenaar, die den grond verdedigt op welken zijn oogst te rijpen staat; de vader, die ieder oogenblik het hartgrievend schouwspel verwacht, dat gade en kinderen als slaven door de vreemde roovers zullen weggevoerd worden, de nooddwang herschept die allen in onverschrokken krijgers, bij den aanval aan evers en wolven gelijk.

»Het ontbrak mij slechts aan een man, die de geschiktheid bezat hen allen te verzamelen tot een geregeld heir, en door woord en daad tot eene stoute onderneming aan te vuren; ik vond dien man in den vromen Rimbertus, bisschop van Bremen.

»Deze kerkvoogd, een Fries als gij, graaf Gerolf! bevond zich te Nordwide, om het volk te stichten en te vermanen, toen eene menigte Friezen, verzeld van vrouwen en kinderen, zich — zoodra zij den inval des vijands in hunne marken vernamen — rondom hem kwamen scharen, plegtig belovende hun leven veil te hebben voor hunne godsdienst en de vrijheid des lands.

»De Noren rukten inmiddels aan, mij en mijn klein leger niet meer achtende dan eene bende wolven een enkelen jager. Bisschop Rimbertus, aan den ingang der kapel staande, rondom welke zij allen vergaderd waren, riep thans met luider stemme:

»Welaan, mijne broeders! de tijd is thans daar, om door daden te toonen, hetgeen uw mond zoo plegtig beloofde. De vijand nadert; tijd noch gelegenheid gedoogt de vlugt; noodzaak en pligt nopen ons heden als dappere mannen te strijden. Gedenkt thans uwe godsdienst, uwe vrijheid en uw vaderland! Zonen, gedenkt uwe ouders, echtgenooten, gedenkt, dat deze vreemde heidenen, wanneer gij u niet moedig verdedigt, weldra uwe vrouwen van hier zullen voeren als slavinnen, en uwe dochteren onteeren voor uw oog!

»Gaat, Friezen! gaat ten strijde in het vertrouwen op den bijstand des Heeren! Trekt met onwrikbaren

heldenmoed deze vijanden van God en menschen tegemoet; de natuur heeft een diepen afkeer tegen hen in ons gemoed geplant. Denkt aan het voorbeeld onzer vaderen, hoe schoon en heilig het is te vallen in den strijd voor God en vaderland, of onder het juichen der verloste menigte terug te keeren met de zegepraal!"

»En ziet, allen zonken op de kniën; luide kreten van moed en strijddrift weerklonken van rondom. Toen zond men, door den bisschop voorgegaan, een gemeenschappelijk gebed ten hemel; hij zegende hen, en ik stelde mij met het zwaard in de vuist aan hun hoofd. Terwijl wij, bemoedigd door deze schoone toespraak, gevloeid van zoo eerwaarde lippen, den vijand kalm bleven afwachten, begaf de oude kerkvoogd zich naar eene verhevenheid, van welke hij de slagorde gemakkelijk kon overzien, ten einde — van zijne geestelijken omringd — over hen, die beneden hem streden, Gods zegen af te smeeken.

»Krachtig was der Noren aanval, dapper de tegenstand der Friezen. Weldra ving een allerhevigst bloedig gevecht aan. De Noren, vol woede en spijt, uit vreeze, dat zij thans, na zoo menig schitterend wapenfeit en door dit zaamgeraapte heir mogten verwonnen worden of teruggedreven, en de Friezen, geprikkeld door het denkbeeld welk vreeselijk lot den hunnen stond te wachten bij eene nederlaag, streden met onverflaauwden moed.

»Als waren zij ongevoelig voor de ontvangen wonden, was elke Fries er slechts op bedacht, om den vijand te treffen. Lang echter bleef het twijfelachtig, wie verwinnaar zou zijn. Eindelijk zagen de Noren zich genoodzaakt te wijken; zij namen naar alle zijden de vlugt. De Friezen, hierdoor te meer aangevuurd, bragten eene vreeselijke slagting onder de vlugtende scharen teweeg; hij wien het gelukte hun zwaard te ontkomen vond den dood in het water en de moerassen, tusschen het vaste land en de eilanden.

»Duizenden kwamen om in dezen zoo glorievollen strijd; de buit is zoo aanzienlijk, dat hierdoor genoegzaam alle schade wordt vergoed, welke de Noren ooit in onze

marken hebben aangerigt. Heden, mijne edele vrienden! werden in alle kluizen en kapellen, gewijd aan God die ons hielp, plegtige gebeden en dankzeggingen gedaan 1).

»Thans kom ik tot u, ook in naam van onzen keizer, die met u middelen wil beramen, om zich geheel van het drukkend bondgenootschap met Godfried den Noor te ontslaan, en ik roep u toe met de woorden van Rimbertus:

»»Gedenkt aan uwe vrijheid en uwe godsdienst, aan het vaderland, aan ouders, gade en kroost! Zweren wij Godfrieds dood!" "

Markgraaf Hendrik, die onder het verhaal dezer zegepraal, op de Noren behaald, was opgestaan, en wiens bezield gelaat en vurige taal aller gemoed hadden ontvonkt, stond thans tusschen de edele zwaar verdrukte mannen, met het ontbloote zwaard in de linkerhand en een geelhouten kruis in de regter. Allen legden de beide voorvingeren op deze teekenen van strijd en geloof, door den markgraaf over elkaar gekruist, en spraken hem na met luider stemme:

»Godfrieds dood!"

»Dit had ik gewacht, mijne vrienden!" sprak de markgraaf; »dringt dus op de dwaze zending naar Aken, welke Godfried u opdroeg, ernstig aan, en beraadslaagt met den keizer, welke middelen wij ter bereiking van ons doel behooren aan te wenden. Een opentlijke strijd met Godfried ware welligt gevaarvol, mijne vrienden! De Noor moet verre van zijne legermagt gelokt worden, en uitgedaagd tot een tweestrijd. Mijne zending is hiermeê volbragt; het morgenrood begint aan te lichten, en alvorens de zon ons bestraalt, wil ik de wallen van Thiel weder verre achter mij hebben; het vaartuigje, dat mij met eenige getrouwe mannen herwaarts bragt, toeft mij op de Waal, en zal onmiddellijk den steven wenden naar het keizerlijk Aken. Zoo Godfried mijne komst binnen zijn gebied vernam, ware het met mijne vrijheid en onze plannen gedaan."

---

1) Arend, I. p. 419.

Nog dienzelfden dag vertrokken ook graaf Everhard en Gerolf met eenige andere edelen, die uit Godfrieds naam keizer Karel den dikken moesten gaan vragen, om eenige bloeijende streken aan den Rijn, welke den Noorman overvloed van wijn zouden kunnen verschaffen.

De vernederde hertog van Henegouwen, Raginer Langhals, mogt de gezanten niet verzellen, en zag zich alzoo genoodzaakt aan Godfrieds hof te vertoeven, waar hij, als vroeger, telkens blootstond aan de kwellingen van Rollo en den hatelijken dwerg.

Hoewel het door niemand werd opgemerkt, sloop er, kort nadat Walger en Diderik de hoeve van Trude hadden verlaten, andermaal eene gestalte rondom het vlierboschje, en bleef nabij het venster staan. Het aanbrekend morgenrood verlichtte reeds den omtrek met een zachten schemer; hoewel nu reeds alles binnen de hoeve in diepe rust verzonken lag, luisterde de geheimzinnige bezoeker behoedzaam tegen het vensterluik, bragt er toen een dolk tusschen, en wrikte dien met volle kracht heen en weder; het haakje aan de binnenzijde sprong los en het vensterluik open.

De hond, nog liggende binnen het kamertje, waar Trude en hare bezoekers de bijeenkomst hadden gehad, hief een dof geknor aan, en zag naar het venster; maar zoodra hij het hoofd bemerkte, dat zich naar binnen boog, kwispelstaartte het dier, vlijde zich rustig neder op den stoel, waarop hij gelegen had, en sluimerde weder in.

Nu drong de ongewachte bezoeker meer naar binnen, en keek, voor zoo verre de schemer dit toeliet, in het kamertje rond, hief de knie op de vensterbank en liet zich in het vertrek zakken.

Hij streelde den hond, en lei nevens hem een stuk vleesch. Nord lekte de hand, welke hem dit smulletje bood, sprong met zijne versnapering van den stoel, en kroop in een hoekje, om het hem gebragte ongestoord te genieten.

Middelerwijl keerde de vreemde zich naar den muur, waaraan de getraliede kast zich bevond met de voorwer-

pen, schijnbaar voor Gewaas toekomstig lot van zoo hooge waarde. Op dezelfde wijze als hij het venster had geopend, ging hij ook met de deur der kast te werk; het geroeste slot bood weinig tegenstand; de man onderdrukte naauwelijks een kreet van verrassing, toen hem ook dit zoo spoedig was gelukt. Het kostbare bruidskleed noch de wapenrusting scheen zijne begeerte te wekken, alléén het kistje, dat Trude dien nacht aan Gewa en hare twee bezoekers had getoond, werd door hem aangevat; hij opende het, nam er den ring en het beschreven perkament uit, verborg die voorwerpen in den zak van zijn kamizool, zette het kistje weer op dezelfde plaats waar het gestaan had, en sloot de kast.

Zonder zich verder om iets te bekommeren, klom hij nu het venster uit, trok dit behoedzaam achter zich toe, en verwijderde zich met haastige schreden.

IV.

Karel de dikke.

Daar wij eene ons vóór lang bekende plaats bezoeken, achten wij alle verdere beschrijving overbodig: wij geleiden den goedgunstigen lezer andermaal binnen het keizerlijk paleis te Aken.

Uiterlijk is aan dit gebouw, dat zoo vele glorievolle herinneringen aan den grooten keizer Karel bewaart, niets veranderd in het zeventigjarig tijdvak, dat sedert

zijn dood verliep; ook daarbinnen bleef dezelfde pracht heerschen, en de vertrekken zijn genoegzaam in denzelfden staat; alleen de bewoners veranderden: dààr, waar weleer de grootste helden der negende eeuw den magtigen Karel omgaven, vindt men thans vadzige mannen, zonder krijgsbekwaamheden, verslaafd aan wijn, spel en vrouwen; en waar weleer geleerde mannen als Alcuinus, Turpijn en anderen hunne gaven ten toon spreidden, zitten nu monniken en klerken, naauwelijks bekwaam eenige goede regelen te schrijven, en wier kundigheden niet veel verder gingen, dan hunne oppervlakkige kennis der christelijke leer.

En op den glorievollen troon, op welken vóór tachtig jaren de genius der beschaving den zegenrijken scepter zwaaide, op den keizerszetel van Karel den grooten, vinden wij thans zijn naamgenoot, wiens overeenkomst met hem alleen daarin ligt, dat hij nagenoeg al de landen des grooten keizers onder één scepter bestuurt.

Maar hoe is dit bestuur? — De geschiedpen kenmerkt het in deze weinige regelen: »Frankrijk had hem aan het hoofd van legers gezien, en werd slechts al te wel overtuigd van zijne onvoorzigtigheid, onmagt en lafhartigheid. In een log ligchaam droeg hij een tragen geest en scheen naauwelijks vatbaar voor eenige andere begeerte dan onmatige tafelweelde." 1)

Om zulks op te merken, vinden Godfrieds gezanten, die, nu wij het binnentreden, zich aan het keizerlijk hof bevinden, ruimschoots gelegenheid. Hoewel het eerst tien ure in den morgen was, werden zij door den keizerlijken hofmeijer genoodigd, om deel te nemen aan het noenmaal, alvorens hun een gehoor bij den keizer zou kunnen worden toegestaan. Op de tafel, waaraan een groot aantal gasten was gezeten, allen in prachtige kleedij, stond zoo veel keur van spijzen en overvloed van wijn en andere dranken, alsof er een geheel leger van moest gespijsd worden. Behalve het spek, ook toen nog de hoofdschotel bij grooten en geringen, was er allerlei wild

---

1) Sismondi, *Histoire de France*, II. pag. 196.

braad, waaronder gezoden reeëntongen in een marmeren schaal voor den keizer. Men zag er ook mooten van bruinvisch, bevervleesch en walvischtong. Even als het spek van den walvisch, vooral in de vasten, het voornaamste voedsel was van de armen, werd dit door de edelen ten allen tijde als lekkernij vereerd en op de markten bij mooten verkocht. Soepen en ragouts, sterk gekruid en zoo vreemd van smaak dat graaf Gerolf en zijne vrienden er later nog aan dachten met innerlijke huivering; muskaat, kruidnagelen en peper waren de prikkelende hoofdeigenschappen dezer geregten en alleen onder bereik van koningen en vorsten, want toen gold vooral de nog heden bekende, maar minder toepasselijke spreekwijze: »peperduur!"

Na een zoo rijk aan verscheidenheid en weelde gehouden maal, was het ook toen reeds in Frankrijk de heerschende gewoonte, om de genoten spijzen door het gebruik van sterke likeuren tot spoediger vertering te doen overgaan: mirre, anijs, rosmarijn of hijzop tot likeuren getrokken, werden door de schenkers rondgediend. Gregorius van Tours zelfs stelde ze op zoo hoogen prijs, dat hij deze dranken kenmerkte onder den wijdluftigen naam van: *vina odoramentis immista:* wijnen, geurig en vermengd.

»Wel?" vroeg markgraaf Hendrik, die, als meer bekend aan het keizerlijk hof, den gezanten van Godfried tot leidsman diende, »hoe bevalt u een maal bij keizer Karel?"

Gerolf en Everhard, zekere graaf Gardolf, Walger en verder gevolg dat hen vergezelde, gevoelden zich als 't ware vermoeid, bezweet en uitgeput door het eten; zij waren thans in het vertrek waar de keizer hen zou komen spreken. Neergezonken op de bankjes, welke tegen den muur geschaard stonden, wischten zij zich het voorhoofd af. De eenvoudige Fries, graaf Gerolf, antwoordde blazende:

»Lieve hemel, markgraaf! als ik ééne week lang zoo vroeg en zoo véél eten moest, stierf ik aan verstopping; mijn buik dreigt te barsten, en maag en keel worden innerlijk verschroeid of er vuur in brandt. Dat

noem ik in den regten zin des woords een keizerlijk maal. Maar heil onze eenvoudige friesche tafel, daar is alles stevige kost, slechts doorgaans van ééne soort, en de bierkroes doet het overige. Hoewel het doel onzer komst van hoog belang is, gevoel ik op dit oogenblik meer lust tot slapen dan om met den keizer te spreken."

»Die zal ook wel in de eerste twee uren niet verschijnen," hernam de markgraaf »de keizer slaapt als een os."

»Heilige Martijn !" riep Walger, »wat is het gemakkelijk om keizer te wezen van het groote Frankenrijk...."

»En het te verspelen," vulde graaf Everhard aan, »het verwondert mij niet dat keizer Karel zoo dik is. Slapen, eten en drinken dooden den geest bij overmaat en maken het ligchaam vadzig en vet als dat van een gemest varken tegen kerstijd. Daar de keizer ons toch wachten laat tot het eindigen van zijn slaapje, moesten wij, dunkt me, eene wijle in dien hof gaan; ik zie, daar is gelegenheid tot kaatsen, en dat bevordert de spijsvertering beter dan de slaap."

De markgraaf ging hen voor, en de gezanten van Godfried begonnen hun spel: toen dit aan den gang was, trok Walger den markgraaf terzijde en vroeg:

»Zeg mij, bid ik u, wie was dat jonge mensch dat met zooveel onderscheiding aan de tafel bediend werd en dat vooral in mijn goeden vader belang scheen te stellen en veel met hem sprak; is hij een bloedverwant van den Keizer?"

»Zeer zeker; het is de halfbroeder van den overleden koning Karloman, hij is thans vijftien jaar en alleen om zijne jeugd niet verkiesbaar tot keizer, wijl men een volwassen man tegen de Noren behoefde, anders had deze jongeling de keizerlijke kroon gedragen; en bij mijn goed zwaard ! misschien zou hij het nu reeds beter doen dan zijn vadzige oom. Zoo weeldeziek als de keizer is, zoo sober en ingetogen is zijn jeugdige neef, dien de hovelingen daarom Karel den eenvoudigen noemen. Sterft de keizer, dan zal hem de scepter zeker niet ontgaan.

»Inderdaad, zijn oog verraadt een goed hart, en het

eenvoudig huiskleed dat hij draagt kenmerkt verstand en afkeer van nutteloos prachtvertoon. Maar, vergeef mij de nieuwsgierige vragen, welke ik mij veroorloof: de oudere dischgenoot, die nevens hem zat en den keizer aansprak met de woorden: heer en neef! is hij ook de zoon van koning Karloman, en dus een broeder van Karel? Zijn oog is minder goedig; scherp blikte het soms op ons en ook meermalen op den keizer, wanneer deze weer een verbazenden voorraad visch en moes op zijne eetschaal nam."

»Die man, meer gevreesd dan bemind, is des keizers bloedverwant Pepijn, die in zijn naam als koning over Italië regeert!"

»Ah," sprak Walger verrast, en zijn oog fonkelde van driftvervoering, »dat is de man, om wien ik mij hier bevind."

»Gij?" vroeg Hendrik verwonderd.

»Het is uwe beurt om den bal te werpen, markgraaf!" riep Walger, ziende dat hij met spreken te ver was gegaan, en trad terzijde. Everhard begaf zich tot hem, en weldra waren de beide jongelingen weer in een druk gesprek gewikkeld, dat nu en dan werd afgebroken, om den schop aan te nemen en den bal te slaan.

Nadat men zich, zoo als de markgraaf wel had vermoed, reeds twee uren in den hof had bevonden, kwam een der keizerlijke hoflieden melden, dat de keizer werd binnengevoerd. Allen keerden nu binnen het vertrek terug, door beweging en het genot der frissche lucht van hun overvloedig maal genoegzaam bekomen; zij vestigden het oog op twee breede deuren, aan welke twee mannen met scherpgeslepen frankaks in de vuist zich plaatsten, met de andere hand de deuren vasthoudende om ze terstond te kunnen openen.

»De keizer komt van daar!" sprak Hendrik glimlagchende, en aller oog vestigde zich op de deuren en de beide wachters, gereed staande om ze eensklaps open te rukken.

Eindelijk hoorde men een dof gerol en geratel van verre, alsof men een naderend onweer nabootste; dit gerommel kwam nader; de beide mannen trokken de

deuren open, en een wagen, in den vorm van dien waarmeê de oude frankische vorsten naar den raad togen, kwam uit den langen gang binnenrijden.

Op dezen wagen, met prachtige roodzijden kussens belegd, aan de buitenzijden rijk verguld en door twee voorname hovelingen voorgestuwd, bevond zich een man, die er meer in lag dan zat en gehuld was in een wijden purperen mantel met goud bestikt, de lange haren door een gouden band op het hoofd vastgesloten en met een fijn spaansch hondje op den schoot.

Zijne oogen waren gedeeltelijk door de dikke wangen en slapen des hoofds toegeknepen; zijne kin hing over den dikken hals, en geheel het gelaat was zoo rood en vleezig dat men geen beter model had kunnen vinden voor een portret van Bacchus' leermeester, den ouden Sileen.

Geheel in evenredigheid tot het hoofd was ook het ligchaam: log van vormen en zoo zwaar dat de beenen het naauwlijks dragen konden. De keizer, die het sedert lang als een voor hem te lastige ligchaamsbeweging beschouwde om zijne beenen te gebruiken, liet zich daarom in een zeer gemakvollen rolwagen door het paleis voeren, ontving in dit zonderling gestoelte gewone bezoeken en reed er meê door den hof.

Ondanks de weinige uitdrukking in het gelaat des keizers, door het gezwollen vleesch dat elken zenuwtrek als 't ware verborg, lag er echter in zijn grijs oog iets listigs en scherps, dat wel niet pleitte voor moed of ondernemingsgeest, maar bewees dat hij niet terugschrikte in het bereiken van zijn doel, ook dan wanneer de middelen min keizerlijk waren dan men met reden van den monarch des Frankenrijks verwachten kon.

Zoodra de rolstoel naar het midden der kamer geschoven was, verscheen een tweede persoon, dien de gezanten niet aan den algemeenen disch hadden opgemerkt. Het was een oud man in de kleeding der geestelijken van dien tijd: de kaal geschoren schedel was met een zwart kapje gedekt, en aan den regter wijsvinger droeg hij een bisschoppelijken zegelring. Zijn oog was donker

en doordringend, zijn gelaat scherp geteekend, en het hooggewelfd voorhoofd getuigde van beradenheid en verstand.

Deze man was Willibert, de bisschop van Keulen, een van des keizers voornaamste raadslieden en niet minder een vriend van den dapperen markgraaf Hendrik.

Zoodra de keizer oorlof gegeven had aan zijne bezoekers om hem eindelijk het doel hunner komst te ontdekken, nam graaf Gerolf het woord en droeg het zonderling verlangen van Godfried den Noorman voor, dat dezen de beste rijnstreken, die de keizer in zijn rijk bezat, werden afgestaan met het enkel doel om hem goeden wijn te leveren. Karel, die ondanks zijne zwaarlijvigheid nog wel kwaad kon worden, hief zich woedend in zijn stoel op en zag graaf Gerolf met een zoo dreigenden blik aan alsof deze zijn vreemde meester Godfried zelf ware, en riep met holklinkende stem:

»Bij mijne kroon! dat is eene vraag, die gelijk staat met vredebreuk! Godfried is er op uit om mijn ongenoegen te wekken en ons met list te verschalken. Gaven wij hem die streken, hij zou er zijne magt ontwikkelen gelijk hij nu reeds op de grenzen van Hlotaringen doet; ik weet het niet, maar vermoed dat mijn getrouwe bloedverwant prins Hugo, de broeder van Godfrieds gemalin, niet vreemd is aan de plannen van den mij in schijn getrouwen heirtog: heeft hij niet andermaal in Chinheim zijne landgenooten laten stroopen? Heeft zich niet vóór weinige dagen weer eene noorsche vloot op de Eems vertoond, en rukt men niet op de saksische grenzen aan? Ik zeg het u, bisschop! er moeten krachtige middelen beraamd worden, om eindelijk aan den steeds klimmenden overmoed van dezen man perk te stellen. Ik vraag daaromtrent uwen raad."

Bisschop Willibert blikte verbaasd op den keizer, terwijl hij vertrouwvol naast diens zetel stond. Karel had op dit oogenblik zooveel woorden achter elkaar gesproken als hij slechts zelden deed; hij viel dan ook, ten gevolge zijner heftige bewoordingen, vermoeid in zijn zetel terug; ook had de vorst op eenmaal zooveel blijken

van juist inzigt gegeven ten opzigte van Godfrieds plannen, dat de bisschop den markgraaf Hendrik tevreden toeknikte.

Hierdoor bemoedigd, sprak Gerolf verder; hij wees in krachtige taal op de niet langer te dulden kwellingen, die de landzaten te verduren hadden van den zoo zeer gehaten vreemdeling; hij schetste den keizer de armoede der hoevenaren, wier bezittingen werden geroofd of wier oogst geen voordeel kon leveren wegens de hooge schattingen hun voortdurend opgelegd; ook vergat hij niet te vermelden hoe vele zijner friesche landgenooten, wier vrijheid steeds hun hoogste goed bleef, door den Noorman als slaven en gevangenen werden behandeld, en dat zij met galgstroppen om den hals moesten gaan en elk oogenblik vreezen dat het bevel door den wreeden meester zou gegeven worden, om hun leven te doen eindigen, onverdiend en onder zoo grooten smaad!

Eindelijk verhaalde de diepvernederde man, dat al zijne bezittingen, zoo in Friesland als aan de Maas- en Rijnstreken, die hij als loon voor bewezen diensten en zijne trouw van Karels voorganger, koning Karloman, in leen had ontvangen, hem thans, zonder dat hij pligt noch eed jegens zijn leenheer gebroken had, door Godfried ontnomen waren; en hij verheelde den vorst de vreeze niet, dat, bij zijne terugkomst in het vaderland, de inhalige Noorman ook wel reeds bezitter zou wezen van de laatste eigendommen, welke de grijsaard nog te Suithardershage en omstreken bezat.

Karel had Gerolf met aandacht aangehoord; thans vroeg de markgraaf Hendrik voor Everhard het woord en droeg diens gegronde klagten voor, verzoekende tevens de medehulp des keizers, om de vrijheid der onderdanen en de rust zijns rijks te verzekeren op eene wijze welke den Noorman, die blijkbaar niet alleen doelde op vermeerdering zijner magt, maar zelfs op eene koninklijke kroon — voor immer zou breidelen door hem in een eerlijken strijd te straffen met den dood.

Karel, ten volle overtuigd van de verwatene eischen en blijken van ontrouw, hem door Godfried gegeven, zoo

als de nieuwe verbindtenissen welke hij had aangegaan, gelijk thans weer met zijn vijandiggezinden neef Hugo, besefte dat, bijaldien hij bezitter wilde blijven zijner keizerlijke waardigheid, er krachtige maatregelen moesten genomen worden tegen Giselaas gemaal. Hij vroeg daarom den raad van den grijzen bisschop Willibert, die na eenig bedenken antwoordde:

»De rust en welvaart van de schoonste deelen uws rijks, de bloei onzer zegenrijke godsdienst en het bezit uwer kroon, mijn magtige vorst en heere! worden onophoudelijk door dezen heidenchristen bedreigd, en uwe majesteit houde mij de harde woorden ten goede: het magtige Frankenrijk bezit op dit oogenblik niet de middelen, om tegen onze geduchte noorsche vijanden de wapenen te heffen met gunstigen uitslag: wij moeten niet wagen hem te bestrijden, omdat wij niet weten hoe wij overwinnen zullen! Mogt ik daarom mijn welgemeenden raad geven, laat dan deze getrouwe mannen tot Godfried wederkeeren en hem zeggen, dat uw keizerlijk oordeel zijn verlangen zal in overweging nemen; kies eenige getrouwe mannen, mijn heere! onder welke gij in de eerste plaats mijn vriend, den dapperen markgraaf Hendrik, wel tellen moogt en, indien uwe majesteit dit goeddunkt, ook mij zelven, en bepaal eene plaats aan de grenzen van Godfrieds gebied, opdat wij mogen beproeven, de verschillende bezwaren door een vredelievend mondgesprek te vereffenen. Doe ons verzellen door eene kleine maar uitgelezene schaar, om Godfried, die ongetwijfeld evenmin voorzigtigheidshalve alleen zal komen, het hoofd te kunnen bieden bij het minste blijk van verraad."

»En welken uitslag verwacht gij van dit onderhoud, bisschop Willibert?" vroeg de keizer, die schijnbaar onder het spreken van den grijsaard was ingeslapen.

»Voor het allerminst dit, mijn heere! dat de Noorman zien zal, dat zijne plannen voor u niet zoo geheel bewimpeld bleven, als hij ongetwijfeld vermoedt, en hierdoor misschien zal genegen wezen, nieuwe voorwaarden te treffen, welke de dreigende oorlogsstormen vooreerst zouden afwenden."

»Voorwaarden met Godfried den Noor zijn gelijk aan letteren, die men op het water schrijft!" mompelde Karel.

De markgraaf Hendrik had inmiddels met graaf Everhard eenige fluisterwoorden gewisseld; beiden schenen het over het voorstel van den bisschop eens te zijn en gingen dit bij den keizer ondersteunen.

Hendrik stelde voor, om Godfried benevens zijn gevolg op eene plaats te lokken waar zij voor alle verraad van de zijde des Noormans gewaarborgd waren, en, een veel beteekenenden blik op Everhard slaande, voegde hij er bij:

»Eenmaal daar, sta ik voor het verdere borg!"

»Maar waar dan, waar?" vroeg de keizer, ongeduldig wordende over het onderhoud dat hem reeds te lang duurde.

»Toen ik", antwoordde markgraaf Hendrik, »vóór korten tijd het geluk had, om de stroopende en brandschattende Noren bij Duisburg aan den Rijn te verwinnen, vervolgde ik hen tot aan het einde der rivier, tusschen Emmerich en Cleve; daar breidt de stroom zich uit en omvat weldra als met twee zegenrijke armen de schoone en vruchtbare Betuwe, thans helaas! het landschap waarover de Noor naar willekeur regeert. Aan den linker stroomtak, die den naam van de Waal draagt, ligt, gelijk mijn keizerlijken heer niet onbekend kan zijn, op een afstand van ruim twee dagschoven gaans, de weleer zoo zwaar door de Noren geteisterde koopstad Thiel, Godfrieds tegenwoordig verblijf, door hem gekozen, waarschijnlijk met het doel, om, wanneer zijne magt genoegzaam verzameld is, Waal en Maas over te trekken en de grenzen van Hlotaringen te gaan aantasten 1)."

»De Noor is sluwer dan ik!" mompelde Karel de dikke, en bewoog zich onrustig heen en weer op zijn stoel.

»Niet verre nu van Thiel, aan de scheiding van Rijn en Maas — de keizer zal zich dit wel herinneren — staat

1) 's Hertogenbosch was toen reeds grensplaats van dit deel des Frankenrijks.

een klein maar sterk gebouw, reeds sedert eeuwen een keizerlijk goed, omgeven door eenige vruchtbare akkers en veerijke hoeven, grenzende aan die goederen welke in vroeger eeuw aan de bisschoppen van Utrecht behoorden, door de gunsten uwer voorvaderen aan hen afgestaan als eigen bezittingen zonder leenpligt, maar thans ook al bemagtigd door den schraapzuchtigen Noor.

»Dit gebouw, schoon gelegen en door een klein aantal noorsche weermannen bewaakt, heet den Herespijk: bewaarplaats van den heer." 1)

»En waarom juist deze plaats?" vroeg de bisschop, een weinig opziende tegen de reis.

»Omdat daar tegenover, in de nabijheid van Emmerik, een ander verblijf staat, door des keizers weerlieden bezet; in de omstreken van Emmerik kunnen wij alsdan voegzaam eene kleine magt verzamelen, om tegen elke daad van verraad van de zijde van Godfried beschermd te wezen en niet door hem gevangen gehouden worden; want de schuld, die ik tegenover hem heb ten opzigte der nederlaag aan zijne lieden toegebragt, is vrij groot."

Graaf Gerolf besefte duidelijk dat van de zijde des wakkeren markgraafs geheel andere plannen onder deze zamenkomst verborgen waren. Everhard knikte Hendrik goedkeurend toe en wachtte op het antwoord des keizers.

»Het is mij wel hoe gij, mijne getrouwe dienstlieden! dit schikt," zeide Karel; »ik wenschte dat er een uwer was die mij te gelegener ure van dezen verwaten Noorman verloste, en ik zou hem en die er de hand toe leenden rijkelijk beschenken met de goederen, welke thans onder Godfrieds verpletterende magt staan."

»Mijn keizer!" riep Everhard, en zijn oog fonkelde van moed, »deze brave mannen en ik hebben reeds in eene geheime bijeenkomst des Noormans dood gezworen en bij het minste onbetogen woord, dat van zijne lippen

---

1) Van *Specarium*, waarvan nog het gebruikelijk woord *spijker*, voor schuur of bewaarplaats afstamt. Ter plaatse van dit oude Herespijk liggen nu Aart en Herwen, kwartier Arnhem. Schenkenschans, ligt er thans tegenover.

vloeit, ben ik bereid hem den mond te sluiten op eene wijze die elke poging zal verijdelen, om dien ooit weer te openen. De gevloekte vreemdeling heeft mij tot een bedelaar gemaakt, en hoont mij en mijne vrienden, als waren wij zijne lijfeigenen en paardenknechts. Bij den roem van Frankenrijks keizerskroon! mijn zwaard treft goed wanneer het 't hart mijns vijands zoekt."

»Goed zoo, mijn getrouwe dienstman Everhard! dat is de weg om een einde te maken aan de plannen en kwellingen van den man, die door ons met goedheid overladen werd; dien wij te kwader ure als bloedverwant hebben aangenomen, gedwongen door zijn magtig zwaard; die zijne eischen steeds hooger stelt en elke overeenkomst verbreekt zoodra zij gesloten is, denkende aan den noorschen stelregel: »verbonden met vijanden moet men houden zoolang men er belang bij heeft." Juist, graaf Everhard! zijn dood in een tweegevecht of op andere wijze, maar zijn dood, en die alléén!"

»Dan zou onze togt eene soort van sluipmoord worden, mijn keizer!" merkte Willibert aan, »en mijne roeping predikt vrede en geen strijd!"

»Vrede met Godfried! ja, mijn eerwaarde kerkvoogd! dit kunt gij in uwe taal *pia desideria* noemen; maar welaan, ga gij met eenige uwer geestelijken in naam des vredes, en spreek vooral met Gisela; laat deze mannen optrekken in den name Gods, en met Godfried omtrent onze belangen handelen."

Nog geruimen tijd spraken de gezanten van Godfried, benevens Willibert en de keizer, over de voorgenomen zamenkomst, welke zoo spoedig mogelijk zou plaats hebben; daarna liet de keizer zich weer in zijn stoel naar een ander vertrek rollen, en ging zich vermaken met den dobbelkroes onder het overmatig genot van rijnwijn. De markgraaf en zijne vrienden namen hieraan deel, tot de avond inviel, en men zich ter rust begaf om krachten te verzamelen tegen den volgenden dag.

Wij spraken hierboven van de tegenwoordigheid in den Paltz te Aken van koning Pepijn, die, vóórdat keizer Karel de dikke de zoo vaak verdeelde landen van Karel den grooten weer met elkander had vereenigd, den scepter voerde over het koningrijk Italië.

Hoewel thans niet meer in volle magt als zoodanig heerschende, bestuurde Pepijn echter nog altijd dit schoone en klassieke gedeelte van het magtige keizerrijk in Karels naam, en droeg nog altijd als zoodanig den titel van koning. Meer kerkgeleerde dan staatsman, min legervoogd dan vroom opperhoofd van geestelijken, wier aantal onder het bestuur van paus Stephanus den zesden — wien in den aanvang van dit jaar de driedubbele kroon der Christelijke magt was opgedragen — niet verminderde, beteekende hij op het tooneel der wereldgebeurtenissen in dit tijdvak minder nog dan zijn vadsige bloedverwant in het keizerlijk purper gehuld.

Keizer Karel had zich geruimen tijd in Lombardijë opgehouden; de belangen echter zijner westersche staten — wier vrede telkenmale werd gestoord door de invallen der Noren niet alleen, maar evenzeer door de pogingen van prins Hugo, die zijne aanspraken op Hlotaringen thans met hernieuwde kracht deed gelden — vorderden dat de keizer een rijksdag hield waartoe hij zich over Helvetië naar Worms begaf, verzeld van zijn bloedverwant Pepijn en een aantal bisschoppen en andere hoofden der kerk, wier getal op de rijksdagen dikmaals dat der wereldlijke heeren overtrof. Van Worms naar Aken den keizer vergezellende, verbleef Pepijn gaarne eenigen tijd binnen de marken dezer schoone keizersstad, aan welke zich zoo vele herinneringen paarden uit des vorsten jeugd.

Geen deel nemende aan het spel en de drinkgelagen in de keizerlijke vertrekken, had hij eene kleine kamer betrokken aan de achterzijde van het paleis, en wel die, welke door Karel den grooten tot studievertrek gebezigd was; nog stonden daar des keizers boeken en geschriftrollen, zijn eenvoudig schrijftuig en meer andere gedenkstukken van dezen stichter des grooten keizerrijks.

Met zachten purpergloed vielen de laatste stralen der avondzon door het hooge boogvenster met beschilderde glazen: de eerste proeven eener kunst, die eerst eeuwen later tot eene onnavolgbare hoogte steeg om daarna bijkans geheel te verdwijnen 1).

De bonte glasbeelden gaven aan dit vertrekje eene zoo geheimzinnige aangename tint, en in den boomgaard, welke daarachter grensde, heerschten zooveel kalmte en rust dat men onwillekeurig binnen deze wanden het woelig hofleven vergat en werd uitgelokt tot studie en het beoefenen der wetenschappen, welker bron den bezoeker in de vele geschriften aan alle zijden omgaf.

Het handschrift dat Pepijn voor zich had opgeslagen, was het leven van Karel den grooten, beschreven door diens vriend en schoonzoon Eginhard, met regt als het voornaamste werk uit dezen keizerlijken boekenschat geacht.

Met het hoofd op de hand geleund, tevreden met de rust welke hem omgaf, en de zachte avondlucht welgevallig inademende, die door het klepvenstertje van het groote boograam drong, zat de naamkoning van Italië daar, gretig de groote daden van Karel lezende en ze vergelijkende met het weinig beteekenend leven van zijn thans regerenden bloedverwant. Maar terwijl hij de bewonderenswaarde grootheid van Karel vergeleek met het nietig wezen dat zich thans keizer van het Frankenrijk noemde, viel het hem niet in dat hij zelf eene allerongelukkigste vergelijking leverde met een vroegeren naamgenoot uit zijn vorstelijk geslacht, namelijk met Pepijn den korten, den vader des grooten keizers, den stichter van het nieuwe frankische stamhuis, en die zich de kroon had verworven door eigen kracht.

Terwijl Pepijn voortlas, werd hij eensklaps onaangenaam gestoord door een vrij haastig kloppen aan de deur der kamer. Ondanks hij aan een zijner knapen bevel

1) De eerste proeven van glasschilderkunst waarvan men melding vindt, zijn omstreeks den aanvang der tiende eeuw, en afkomstig uit het klooster Tegernsee in Beijeren.

had gegeven om hem niet te storen, waagde deze dit toch: de koning antwoordde daarom niet en las voort.

Het kloppen werd herhaald, en thans veel luider dan zoo even.

»Wie is daar?" riep nu Pepijn wrevelig. De deur werd geopend, en er stond een jong mensch aan den ingang met een vrolijk open gelaat, de blonde krullende haren lang en achter het oor geschoven, de eenvoudige bruine muts in de regterhand. Zoowel de kleur van zijn hoofdhaar als de kleeding van friesch laken, die zijne krachtig ontwikkelde ledematen omsloot, benevens het knijf met gouden handgreep aan zijne zijde, gaven te kennen dat hij een edelling was. Pepijn herinnerde zich dezen jongeling dien middag aan de vorstelijke tafel gezien te hebben, en dit stemde hem een weinig gunstiger.

»Wat wilt gij?" vroeg Pepijn, het handschrift ter zijde schuivende, »en wie geeft u het regt, om hier zoo hard aan te kloppen?"

»Wie mij dat regt geeft? Wel, ik ben een Fries en een edelman daarteboven."

»Wel mogelijk, maar nogtans wandelt men niet aldus het keizerlijk paleis door, en klopt men aan waar men zulks goedvindt. Kent gij mij?"

»Wel zeker, heer! gij zijt koning Pepijn, en daar ik u spreken moet, en dat wel zonder getuigen om u eenige geheimen meê te deelen, klopte ik aan, zoodra ik vernam dat gij u hier onder de boeken hadt begraven."

Pepijns nieuwsgierigheid werd gewekt door de rondborstige taal des jongelings; zijn eerlijk en open gelaat beviel hem, en de koning vroeg op zijne beurt:

»Schoon gij mij zoo goed schijnt te kennen, is het toch noodig, dat gij mij uw naam zegt; gij heet ?..."

»Walger, mijn heere! ik ben de zoon van graaf Gerolf den Fries, wiens regten en goederen, welke hij van uwe vaderen ontving, hem door den Noorman ontnomen zijn, en die zich thans in naam van Godfried den Noor binnen dit paleis bevindt."

Pepijn, die den zetel waarin hij zat niet verlaten

had, en den jongeling hoe langer hoe meer met bevreemding aanzag, antwoordde op meer wreveligen toon:

»Maar dat zijn zaken, die allerminst tot mij behooren gebragt te worden: al die zoogenaamde graven en heirtogen, leenmannen des keizers, hebben immer klagten over onregt hun aangedaan, of over het ontnemen van leengoederen; hun getal groeit met elken dag, en ik dank de hemel, dat ik er mij niet meê hoef te bemoeijen. Ga tot den keizer, jongeling! ik meen wel te weten, dat hij heden die vreemde lieden ontvangt."

Walger liet zich door geen wrevel afschrikken, maar schoof langzaam nader, tot op geringen afstand van de tafel waar Pepijn zat.

»Het is ook niet daarover," hernam Walger, »dat ik u spreken kom, maar over eene belangrijke zaak, alleen u betreffende, en wel eene zaak, die allerminst getuigen toelaat."

Pepijns blik toonde een weinig meer belanstelling, en scherper zag hij den jongeling aan.

»Spreek dan zonder omwegen," antwoordde de koning.

Walger rukte thans uit de linkerzijde zijns hoofds — zonder zich om de pijn te bekommeren — eenige zijner schoone blonde haren; zulks met de linkerhand gedaan hebbende, bragt hij de beide voorvingeren der regter tegen de plek waar hij het haar had uitgetrokken, en bleef in deze houding staan.

Pepijns verbazing klom hierdoor uitermate: het was hem niet onbekend, dat dit de wijze was waarop Friezen en Saksers een plegtigen eed zwoeren; maar welke oorzaak deze jongeling had, om tot zijn vertrek door te dringen, en voor hem te staan als voor een regter, wien men de getuigenis der waarheid ging afleggen, besefte hij in geenen deele.

Zijne houding niet verlatende, sprak Walger met vaste stem:

»De frankische koningen, die heeren zijn over vele landen en volkeren, welker zeden niet vergeleken kunnen worden met die der Franken, vonnissen elk volk naar eigene wetten. De wetten mijner friesche vaderen

stellen op maagdenroof eene boete, op moord eene schadeloosstelling, doch op diefstal en het inbreken binnen eene woning den dood!"

»Maar bij Sint Willebrordus, jong mensch! wat gaat dit alles mij aan?"

»Ik zweer u, koning Pepijn! bij mijn hoofd, hetwelk ik verbeurdverklaar, zoo ik geene getuigenis doe der waarheid, en 'twelk ik naar de wetten mijner friesche vaderen zou moeten verliezen, — dat ik een diefstal beging 1)."

»Ik beklaag u, maar ben noch een friesch regter noch uw heer! Klaag uwe overtreding aan den keizer of hertog Godfried, en alligt geeft men u genade: er is in de wetten uws lands zooveel vreemds en tegenstrijdigs, dat het hoog tijd wordt dat die wetten groote wijziging ondergaan. Het zijn oude heidensche wetten, en wij leven thans onder de bescherming des christendoms, 'twelk vader- en broedermoord met geen enkel verlies van vaderlijk erfgoed en eene eenvoudige schadeloosstelling aan de erven kwijtscheldt."

»Vergeef mij, heer en koning! gij alleen kunt mij kwijtschelding geven van de straf, die ik naar de wetten mijner vaderen heb verdiend; want wat ik stal is *uw* eigendom!"

Thans stond de koning op, en zijn oog volgde met verbazing de hand des jongelings, welke nu de linkerzijde des hoofds verliet en greep in de met een koperen haakje gesloten tasch van geitenleder, hangende aan de regterzijde.

Walger haalde thans den vorstelijken zegelring en het beschreven perkament te voorschijn, welke hij beiden den koning toereikte. Pepijn beschouwde met bedaardheid den ring en las daarna het geschrift; dezelfde kalmte van te voren bleef zigtbaar op zijn gelaat, slechts nam het eene somberder uitdrukking aan, toen de vorst vroeg:

---

1) Men vindt deze friesche wetten en de wijze van eedswering bij ARENd, 1ste deel, bladz. 367.

»En waar kwamen u deze voorwerpen ter hand, jongeling?"

»Bij zekere Trude, eene kruidenverkoopster, die nabij Thiel woont, het tegenwoordig verblijf van Godfried den Noor.

»De moeder," mompelde Pepijn, en luider vervolgde hij: »ik dank u inderdaad, mijn vriend! dat gij deze voorwerpen aan mij brengt. Ik ben de eigenaar, en alzoo schenk ik u met mijnen dank, bij voorraad reeds kwijtschelding der zware straf, welke uwe wetten stellen op diefstal. Hier is volstrekt geene misdaad geschied; gij hebt slechts eenige zaken, die mij toebehooren en welker bezit mij niet onverschillig is, aan mij, den waren eigenaar, teruggebragt. Zoo iemand, het zou die kruidenvrouw zijn, die gestraft moest worden."

Het stuitte Walgers friesche opregtheid den koning op deze wijze de zaak te hooren verdraaijen. Pepijn, toevallig in het bezit geraakt van de bewijzen zijns huwelijks, was inderdaad verheugd, dat hij hierdoor — schoon de vrouw aan welke hij eenmaal gedwongen werd de hand te reiken, reeds vóór jaren was overleden — elk bewijs van de dwaasheid zijner jongelingsjaren als niet meer bestaande beschouwen kon.

»Maar mijn hemel, heer koning!" sprak Walger, »dit is volstrekt niet het doel waarom ik tot u kom; niet om het verledene te vernietigen, niet slechts om u de bewijzen terug te geven eener gebeurtenis die gij sedert zoo vele jaren schijnt vergeten te hebben, maar om Gewa te redden; Gewa, uwe dochter, die de oude Trude uit haat tegen uw vorstelijk geslacht aan den gevreesden Rollo wil uithuwen wien Trude daardoor, buiten uw weten, verheffen wil tot aanverwant van uw huis. Gewa!....

»Maar wat spreekt gij van Gewa! van eene dochter! Komen er weer nieuwe raadselen. Spreek duidelijker jongeling!"

De koning was opgestaan en hield thans met eenige geestdrift Walgers hand gevat; scherp blikte hij in des jongelings oog, drong hem naar een zetel en sprak met klimmende gemoedsbeweging:

»Thans eerst begin ik het doel uwer komst te gissen, zoon van Gerolf! Zit daar neder en spreek zacht. Gij zegt mij dat er bij deze Trude eene dochter woont, maar Gewa is sedert achttien jaren dood. De berigten waren echt en zijn nimmer geloochend."

»Zoo is het, mijn heere! zij, die met u in den echt verbonden werd, stierf kort daarna, maar vóór haren dood schonk zij het leven aan eene dochter, ook Gewa geheeten, de vriendinne mijner jeugd, een meisje, schoon en goedig, edel en fier. Thans, nu Trude uit voortdurenden haat tegen al wat Frank heet, met het kind harer dochter spelen wil tot verheffing onzer vijanden, thans heeft het toeval mij deelgenoot gemaakt van het geheim van Gewaas geboorte. Zij is uwe dochter, heer koning! en om u de bewijzen te leveren tot bevordering van haar geluk en ter voorkoming der plannen van den Noor Rollo, heb ik mij meester gemaakt van deze stukken, welke tot onheil uwer dochter en smaad van uw geslacht zouden misbruikt worden!"

Pepijn, de nog straks zoo rustige man, ging thans met breede schreden door het vertrek, en sprak tot zich zelven:

»Eene dochter! zij liet dus een kind na; en men heeft mij daar nooit iets van gemeld; de stijfhoofdige oude vrouw, uit wraak over dien misstap mijner jeugd, heeft dit zoo vele jaren als een geheim bewaard, ten einde hare wraak des te zekerder te voltrekken. Thans is het oogenblik daar, waarop zij mij best treffen kan; thans wil zij aan dezen Gaungo-Rollo door list schenken, wat Godfried de Noor door dwang heeft verkregen: eene gemalin uit frankisch koningsbloed. Zie, het is welligt eene straffe des hemels :. nimmer had ik het geluk dat mij een kind werd geboren uit mijn later huwelijk, en dit kind bleef voor mij gespaard. Gij zegt, dat zij schoon is en edel. Jongeling! hetgeen gij een diefstal noemt, wordt voor mij de zegen der vadervreugde. En hoewel de magt van koning Pepijn niet groot meer is, zal hij u echter deze daad vorstelijk vergelden; in stede van uw hoofd met smaad te overdekken, zal hij u loonen met adeldom

en bezittingen. Verhaal mij thans alles meer geregeld en duidelijk. Ik luister, spreek!"

En Walger voldeed aan des konings begeerte. Tot de avondschemer in volslagen duisternis was overgegaan, zaten zij in het boekvertrek bij elkander, en toen beiden zich ter rust begaven, was het gevaar, dat Gewaas hoofd bedreigde, genoegzaam afgewend, en had de vader, gewekt door de liefde, welke de natuur in het hart der ouderen plant, besloten met kracht en magt te waken voor het toekomstig lot zijns kinds!"

V.

Herespijk.

Terwijl de gezanten van Godfried zich bevonden aan het keizerlijk hof, had de Noor niet stilgezeten, om alles tot een geregelden heirtogt naar de hoogere rijnstreken en Hlotaringen in gereedheid te brengen. Van allerwegen trokken noorsche weermannen te zamen en legerden zich in de hoeven.

Prins Hugo, Giselaas broeder, was reeds in 's Hertogenbosch aangekomen, en had zich aldaar vereenigd met ettelijke van Godfrieds legervoogden, om den aanslag tegen de rust van keizer Karels rijk krachtdadig te helpen bevorderen.

Diderik, de zoon van Gerolf, was, ondanks Godfrieds bevel, niet meêgetrokken naar Aken, hoe gering ook de magt ware van den goedhartigen jongeling, om iets tegen de plannen van Trude en Rollo te ondernemen; hij wilde blijven waken in de nabijheid van haar, die hij

liefhad, en wier genegenheid tot hem geenszins was verminderd, sedert zij van haren hoogen stand in de wereld meer bewust was. Menigmaal sprak Trude haar over de grootheid, welke haar in de toekomst wachtte aan de zijde van den gevreesden Rollo. Gewa, vertrouwende op Diderik en op 'tgeen zijn vader en broeder in haar belang aan des keizers hof zouden beproeven, hoorde in kalmte de redeneringen harer pleegmoeder aan, en verzette zich schijnbaar niet tegen haren wil.

Trude, dit als een blijk van Gewaas onderwerping en toestemming aanmerkende, veranderde grootelijks haar gedrag omtrent haar pleegkind. Eindelijk besloot Godfried, die reeds zijne gemalin had voorbereid op hetgeen zij te gelegener ure vernemen zou — namelijk dat zij in dit meisje eene bloedverwante begroeten kon — Gewa ten zijnent op den burg te noodigen. Gisela begroette haar minzaam en behandelde haar met moederlijke teederheid. De sluwe Noor was echter verstandig genoeg geweest, om bij het eerste onderhoud tusschen zijne gemalin en Gewa tegenwoordig te blijven. En zoodra Gisela aanving met aan Gewa eenige vragen te doen aangaande hare geboorte, zeide Godfried:

»Ondervraag het lieve kind daarover niet, mijne vrouwe! dit is eene treurige geschiedenis, welke hare smart te veel wekken zou."

Diderik, zich in de omstreken van Thiel niet veilig wanende, zoo lang zijn vader en broeder, benevens de overige adellijken, die aan Godfrieds hof verkeerden, bij den keizer waren, had zich begeven naar de bezittingen zijns vaders nabij Bodegraven. Aldaar aangekomen, had de jongeling andermaal reden zich over de handelingen van den heerschzuchtigen Noor te beklagen: de hoevenaren op de goederen zijns vaders waren op last van Godfried van daar verdreven en door lijfeigenen van den hertog vervangen; alleen de woning, door den ongelukkigen graaf Gerolf in den laatsten tijd bewoond, was nog in het bezit der trouwe dienstlieden, die nu weenend en klagend hun jeugdigen meester tegemoet kwamen.

Diep bewogen door smart, geslingerd tusschen vrees

en hoop over de toekomst en den uitslag der zending aan Karels hof, keerde Diderik onder de schaduwen van den nacht naar Thiel terug. Het gelukte hem Gewa te spreken, en zijn kommer werd grooter toen hij vernam, dat het de wil was van Rollo en Trude, om binnen weinige dagen de plegtige verloving van de jonkvrouwe aan den alom gevreesden Noor opentlijk binnen Thiel te vieren.

Maar terwijl Gewa, met angst vervuld, heimelijk middelen beraamde, om het lot dat haar toefde te ontgaan, zich in Dideriks hoede te stellen en met hem te vlugten, gebeurde er iets, dat de plannen van Godfried geheel scheen te zullen verijdelen, zoodat de hoop der schoone jonkvrouw herleefde, en zij met reden verwachten mogt, dat haar lot eene betere wending nemen zou.

Op zekeren morgen verscheen een keizerlijke renbode binnen Thiel, die aan Godfried een eigenhandig schrijven bragt van keizer Karel. Deze meldde hem, dat zijne gezanten ten hove waren gehoord, en reeds hunnen terugtogt hadden aanvaard; dat Godfrieds begeerte onmiddellijk in overweging zou genomen worden, en hunne wederzijdsche belangen op billijken voet geregeld. Te dien einde zou de keizer hem een gezantschap zenden, aan welks hoofd de markgraaf Hendrik zou staan, vergezeld van den ouden bisschop van Keulen, Willebert. De bezending zou door weinig krijgsvolk worden begeleid, ten blijke van vredesgezindheid. Voor de plaats der zamenkomst keurde de keizer het geschiktst den Herespijk, gelegen aan de uiterste grens van Godfrieds gebied, en toch niet te veel verwijderd van Thiel, het tegenwoordig verblijf van den hertog. De brief eindigde met de duurste verzekeringen van des keizers toegenegenheid voor den Noorman, als vertrouwende, dat Godfried steeds volharden zou in zijne opregte bedoelingen jegens den keizer, de hechtste grondslagen voor het verbond, dat zij met elkander zouden sluiten 1).

Zoodra Godfried dezen brief had gelezen, plooide een

---

1) Bolhuis, *de Noormannen*, p. 159.

glimlach zijn gelaat: immers de inhoud was zoo vol vertrouwen, en kenmerkte niet den minsten schijn van eenig vermoeden, dat de Noor een aanslag tegen het rijk in den zin had, zoodat Godfried zich reeds meester waande van geheel Hlotaringen. Het kwam er dus nog slechts op aan, om van de bedoelde zamenkomst het meeste voordeel te trekken.

Nadat de keizerlijke renbode, door den Noorman met geschenken vereerd, Thiel verliet, begaf Godfried zich tot Rollo. Deze bevond zich op het binnenplein van den burg, en was bezig met het tuchtigen van eenige lijfeigenen, die in de weide twee paarden hadden moeten opvangen; doch de dartele dieren, al hunne pogingen verijdelende, hadden de arme drommels sedert eenige uren te vergeefs door het drassig veld gedraafd: telkenmale kwamen de paarden weer op hetzelfde punt terug, waar zij de harddraverij hadden begonnen.

Met den brief in de hand, riep de hertog zijn reusachtigen huisgenoot toe:

»Wanneer gij gereed zijt, Rolfer! — dus was de noorsche uitspraak van des vikings naam, zoo als die ook wel in onze kronijken voorkomt — dan heb ik hier iets te lezen, dat groote veranderingen maakt in ons voornemen: nog morgen, met het aanbreken van den dag, gaan wij op reis, en wel naar den Herespijk!

Rollo nam den brief aan en keek er in alsof hij werkelijk in staat was de letters te ontcijferen; het zegel echter scheen hem bekend. Godfried, die evenmin de germaansch-frankische taal lezen kon als zijn vriend, riep daarom den dwerg.

Het manneken wierp een verwaanden blik rondom zich, toen hij den brief zag, dien hij reeds eenige oogenblikken vroeger zijnen heer had voorgelezen. Rollo hoorde aandachtig naar het koddig opdreunen van den inhoud door den dwerg, en Godfried aanziende, vroeg hij:

»Wat is uw besluit, hertog?"

»Er heen gaan! Bij de raven van Odin wel! Gij hoort immers, dat wij den schoonsten buit daar kunnen vangen; de plaats van bijeenkomst is zoo goed voor ons ge-

kozen als ooit in een keiz[illegible]ein kon opkomen: In het drassig land van Heresp[illegible]en geen twintig ruiters zich bewegen, en mijn oude vijand, de markgraaf Hendrik, stelt zich dus als met moedwil in mijne magt. Ten einde aan het keizerlijk gezantschap een des te vredelievender voorkomen te geven, voegt Karel er den ouden bisschop bij, die mij ongetwijfeld het hoofd zal warm maken over de toeëigening van dit of dat kerkelijk goed, of het verwoesten van deze of gene kapel. Ook ik zal aan onzen togt derwaarts een zoo veel mogelijk vredelievend karakter geven, om allen schijn van oorlogzuchtige gevoelens te voorkomen. Gisela en ook de kleine Karel zullen mij verzellen, en, terwijl wij daar zijn en babbelen over koeijen en kalveren, speelt prins Hugo zijn spel."

»Dat wil zoo veel zeggen als: »terwijl de hoevenaar schoven bindt, loopen de Noren met het graan weg!" Ik verheug mij reeds, hertog! op den vrolijken togt door de Betuwe, en de leelijke gezigten van markgraaf Hendrik, Gerolf en Everhard, wanneer zij in den knip geraken. Ik doe de reis op mijn graauwtje en hang het lieve dier het bellenhoofdstel om."

Na dit gezegd te hebben, zette de dwerg zich op een bankje nevens den hertog, en speelde met een der groote honden, die Godfried doorgaans verzelden, wanneer hij op het binnenplein of in den boomgaard wandelde.

»Maar in dat geval dient er wel bijzonder haast gemaakt te worden met mijne verloving," merkte Rollo aan. »Immers, als wij nu den strijd aanvangen, weet men niet wanneer wij zullen terugkeeren, en ik moet evenwel, volgens dat vervloekt gebruik onder die christenpriesters, na mijne verloving nog een aantal dagen wachten eer Gewa mijne vrouw is. Zou dus het bezoek op den Herespijk niet uitgesteld kunnen worden tot ik gehuwd ben, hertog? dan waren wij des te zekerder van onze zaak, en ik nam mijne jonge vrouw meê naar dat gehucht. Dan kon die brave bisschop, of wie er zich meê wilde belasten, keizer Karel de boodschap brengen, en tevens aan koning Pepijn berigten, dat de beroemde Gaungo-Rollo zijn schoonzoon is geworden."

»De wolf is bang, dat hem de prooi ontgaat!" antwoordde de dwerg bits. »Bij mijne patronen, de kabouters! wat zal heer Rollo een lieve bruigom wezen: de leeuw bij het lam!"

»Hou die aardigheden binnen, kromme hofegel!" morde Rollo en wierp een dreigenden blik op Karel, waarvoor deze eerbiedig terzijde ging.

»Ik kan het verlangen, om met uw huwelijk allen spoed te maken, wel niet misbillijken, vriend Rollo! maar het zou toch dwaasheid wezen, onze verdere ondernemingen daarvoor in de waagschaal te stellen. Zoodra ik van den Herespijk ben teruggekeerd en onze legerscharen Hlotaringen zegevierend zijn binnengerukt, zullen wij Thiel doen daveren van onze feestgalmen, bij uwen huwelijksbond met Pepijns dochter. Thans allereerst de ravenvaan gezwaaid aan het hoofd van ons heir; thans nogmaals de dienst van Tyr, den god des strijds, vóór die der zoete Freja! Het is mijn wil, dat gij u nog heden aan het hoofd stelt onzer ruiters, en u aan de overzijde der Waal, in de nabijheid van Nijmegen, binnen het Nederrijkswald verbergt, om op het eerste sein, dat ik u geven zal, naar Cleve op te rukken en aan te vallen op de Keizerschen, die aldaar in de nabijheid gelegerd zijn. Bedwing thans den gloed der liefde, mijn reusachtige vriend! en ga het zwaard zwaaijen, om onze magt voor immer te vestigen van de boorden der Schelde tot Chinheym en het Vlie!"

»Dan zullen we rijnwijn te over hebben, om op heer Rolloos bruiloft te drinken," scherste Karel; »mij dunkt, heer Godfried moest mij hier laten, om op de bruid van Rollo te passen. Gij weet, ik ben een huisvriend van Trude."

»Wij zouden u welligt in de brandnetels terugvinden, niet waar?" gromde Rollo, en ging binnen om zijne bevelen uit te deelen.

Alles geraakte thans op den burg in rep en roer; Rollo ging intusschen afscheid nemen van Trude en Gewa. Zoodra dit lieftallige meisje het aanstaande vertrek van den Noor vernam, verving de blos der vreugde

de ziekelijke bleekheid, welke sedert geruimen tijd op haar gelaat zetelde. Al de edellingen, zich als dienstmannen van den Noor op den burg bevindende, kregen bevel om Godfried te verzellen. Onder hen behoorde ook Raginer Langhals, die, tot groote vreugde van den dwerg, deel zou nemen aan den togt, welke voor den hertog inderdaad gevaarlijker was dan deze noch Rollo in het minst vermoedden.

Reeds bij het aanbreken van den volgenden morgen was Rollo, door minstens twee honderd ruiters gevolgd, over de Waal getrokken, en volgde hij de heirbanen, die over Druten en Ewijk — toen vlekken, waar slechts weinige hoeven stonden — naar de woudrijke streken voerden in de nabijheid van het voormalig Valkenhof. Deze burg, hoewel na de vorige verwoestingen weer een weinig opgelapt en herbouwd, en thans slechts van eene geringe bezetting voorzien, moest bij den eersten aanval bezwijken 1).

Met belangstelling en zelfs met innige blijdschap, dat zij — al ware het dan ook slechts voor een korten tijd — van de tegenwoordigheid des Noormans zouden verlost zijn, zagen de inwoners van Thiel den optogt uittrekken naar den Herespijk. Godfried reed op een rijkgetuigd ros, en was omgeven door een groot aantal hofgenooten; Gisela, van eenige harer vrouwen verzeld, zat in eene fraai bewerkte draagkoets, rustende op de schouders van zes lijfeigenen. De armen, die langs den weg geschaard stonden, zagen haar met leedwezen vertrekken, daar het

---

1) »Tegen het einde van het jaar 880 vielen de Noormannen, het platteland afgeloopen hebbende, in Nijmegen. Zij voorzagen de stad van een hoogen wal en graften. Ook verschansten zij zich binnen het koninklijk paleis en overwinterden aldaar. Koning Lodewijk kreeg hiervan geene kennis of hij sloeg het beleg voor Nijmegen. De stad werd verscheiden dagen lang hevig bestormd. Men kwam eerlang tot een verdrag, waarbij de Noormannen beloofden Nijmegen te zullen ruimen, zoo ras koning Lodewijk de belegering zou hebben opgebroken. Hij trok dan voort, en de Noormannen, na de opgeworpen vestingwerken geslegt en den brand in het koninklijk paleis gestoken te hebben, zakten den stroom weder af." In de Betouw, *Lotgevallen en eindelijken ondergang van den van ouds alom vermaarden burgt binnen Nijmegen.* p. 27.

immer voor de hertoginne eene behoefte was, in stilte menig hard lot te verzachten. Een twintigtal gewapende weermannen, die zooveel als Godfrieds lijfwacht moesten uitmaken, volgde te voet.

De trein werd geopend — en hierin lag ongetwijfeld weer eene bespotting voor den beklagenswaardigen hertog van Henegouwen — door Raginer Langhals en Karel den dwerg. Het manneken zat op zijn ezel, behangen met een groot aantal rinkelende bellen, en zwaaide onophoudelijk een vaandeltje heen en weder. Zonderling stak dit kleine gedrogt af naast den langen uitgeteerden Raginer, gezeten op zijn groot en mager strijdros. De dwerg, nog immer onderstellende, dat hij zijn prikkelend rustbed in de brandnetelen aan dezen man te danken had, maakte hem andermaal tot het doel zijner bijtende scherts. Raginer echter scheen er ongevoelig voor geworden: soms zag hij den dwerg met een verachtelijken blik aan, maar glimlachte dan weer als van innerlijke vergenoegdheid, en liet de blikken weiden over het bloeijende landschap, dat zich in al zijne pracht voor hem ontwikkelde.

Toen men den heuvel in de nabijheid van Trudes hoeve voorbijreed, verhief de lange gestalte der kruidenverkoopster zich daar weer in haar zwart gewaad; ook nu zwaaide zij eenige groene takken boven het hoofd, en riep:

»Heil, Godfried! den zoon van Heriold, heil!"

Voor den minnaar van natuurschoon en oudheidkennis is — zoo hij daarbij niet opziet tegen eene fiksche wandeling — de Betuwe, waar zij zich met hare vruchtrijke landouwen tusschen Rijn en Waal uitstrekt, eene der belangrijkste streken van geheel ons vaderland.

Verlaat men langs de fraaije Rijnbrug het bekoorlijke Arnhem, en treedt men de Betuwe in, een geheel ander landschap doet zich alsdan voor aan ons oog: het zijn niet meer die statige wouden, heuvelen, dalen en lust-

hoven, heldere beken en verrassende vergezigten, die het oog ontmoet; maar allerwegen, waar onze blik slechts rust, ziet men de ongemeene vruchtbaarheid der weldadige natuur, de mildheid Gods voor al zijne schepselen, ja den goudvoortbrengenden spijskorf van het zoo rijk gezegend Gelderland.

De dijk, welke ons naar vriendelijke dorpjes voert, is niet meer zoo als wij de lommerrijke wandeldreven aan gene zijde des Rijns gewoon zijn; de zon dringt hier vrijër door het linden- en elzenhout, dat hier en daar ter wederzijden den weg omzoomt, wij missen wel de hooge beuken en eiken van daar ginds, maar daarentegen vermeit zich ons oog in de schoone weilanden, akkers en gaarden met kersen en ander ooft, die ons pad omgeven.

Allengs onttrekt het geboomte de Rijnstad en hare veluwsche heuvelen aan ons oog; wij mogen ons hier of daar aan eene afspanning eene wijle ververschen of uitrusten aan den voet eens booms, wij hervatten echter met moed den togt, en altijd den nijmeegschen dijk houdende, verrijzen — na eene wandeling van omstreeks anderhalf uur — de torens en daken van Elst voor onze blikken.

Wij kennen dit belangwekkend dorp van vroeger, en menige geschiedkundige herinnering uit de dagen van Willebrord en Karel Martel daagt op voor onzen geest 1). Verlaten wij allengs den dijk en slaan wij links af, dan noodigt ons de gemakkelijke grindweg, nu en dan door hooge popels overschaduwd, om verder te gaan, en dit pad geleidt ons naar het dorp Ressen, eene overoude heerlijkheid, waar nette boerenwoningen en heerenhuizen ons aangenaam verrassen na den nu en dan eentoonigen togt.

En van hier, immer in regten lijn onzen weg vervolgende, bereiken wij de overblijfselen van het fort de Sterreschans, 'twelk in zijne bemoste wallen nog getuigt van de overheerschende magt des franschen konings Lodewijk XIV, en ons den overtogt herinnert van de

---

1) Zie ons verhaal *Radboud.*

Franschen in het merkwaardig jaar 1672. Aldaar worden onze schreden gestuit door het zoogenaamde Pannersche Kanaal, 'twelk Rijn en Waal vereenigt, en hier een deel der Betuwe tot een eiland vormt, waarop wij de dorpjes Aart en Herwen aantreffen. Nu hebben wij het doel onzer wandeling bereikt: hier is de plek, waar zich de Herespijk verhief, zoo berucht geworden in de dagen van Godfried den Noorman.

Door laag geboomte omgeven, lag daar de sterkte juist aan den spichtigen uithoek, waar de rivier zich in twee takken deelt, en in voor- en najaar het land aan gestadige overstrooming blootstelde. Slechts ettelijke hoevenaren waagden het in de nabijheid der noorsche bezetting eenige stukken land te bebouwen en een klein aantal runderen te weiden. De man, op den Herespijk bevel voerende, was een oude noorsche zeerob, die onder Heriold en Godfried jaren lang aan al de gevaren op den oceaan was ontkomen, en thans tot zijn groot leedwezen op dit »uilennest", gelijk hij het noemde, zijn leven moest slijten; ter naauwernood mogt hij bij een storm in eene oude lekke boot eens duchtig dansen op de golven van de Waal en aan zijn hartelust voldoen.

De oude Galar, dus heette de opzigter van den Herespijk, had nog eene andere grieve, welke hem het leven op dit oud gebouw verbitterde: hij bezat eene vrouw, zoo grommig, oud en leelijk, dat zij een levend afbeeldsel geleek van de noorsche Hela, de gevreesde godinne der benedenwereld, grimmig en zwart als het verblijf, haar door de goden ter bewoning aangewezen. Vóór jaren, toen de oude Noor nog in het land zijner geboorte woonde, en zijne tegenwoordige huisplaag eene eerzame weduwe was, had hare kleine bezitting de meest gevoelige zijde van zijn hart aangetast: hij was met haar gehuwd; maar het woelig karakter van den Noor, zijne geringe spaarzaamheid en aangeboren zucht tot het overmatig gebruik van *ael* of noorsch bier, deden hem spoedig, door nood gedwongen, deelnemen aan de strooptogten onder de toenmalige zeekoningen. Vele jaren had hij her- en derwaarts gezwalkt, en Trolla te ver-

geefs op hem had laten wachten. Op zekeren dag echter, nadat Godfried hem tot opzigter over den Herespijk had aangesteld, en hij zich als een vrij harde meester over de manschap op dit vervallen slot kenmerkte, stond ongewacht zijne oude Trolla voor de deur van het oude gebouw, met vrij krachtige redenen bewerende, dat haar huwelijk met hem haar alle regt gaf, zijne woning met hem te deelen, en dat zij, daar hij als slotbewaarder was aangesteld ten volle aanspraak had, om als slotvrouwe de verdere levensdagen aan zijne zijde te slijten 1).

Wat den Herespijk zelf betrof, dit was een eenvoudig vierkant gebouw met een groot aantal kamers, thans door weinige manschap bezet. Een groot voorplein, omringd van houten paalwerk, gaf er eenige meerdere sterkte aan; terzijde daarvan, waar een aarden wal het water, voor zoo verre dit in den winter mogelijk was, afkeerde, had Galar den afhellenden walzoom tot eene soort van scheepswerf ingerigt; hier was hij dikwijls van 's morgens vroeg tot 's avonds laat bezig met het lappen van oude booten afkomstig van schepen, welke allen voor hem de herinnering bezaten, als behoord hebbende tot de glorievolle bodems, die weleer de moedige zeekoningen hadden overgevoerd naar deze gewesten.

Galars huisplaag, Trolla, vervulde thans op den Herespijk de betrekking van spijsbezorgster en waschvrouw der bezetting, en wist onder de ruwe mannen een ontzag te houden, dat in vele opzigten sprak voor hare wilskracht en menschenkennis.

Daags vóór het vertrek van Godfried en zijne togtge-

---

1) De heer van Lennep, die in zijne *Voorouders* ook van de zamenkomst tusschen Godfried en de gezanten gewag maakt (III. p. 264 enz.) verhaalt, dat de Herespijk door zekeren Wichard — een Sakser — als leengoed werd bewoond, en wel in naam des keizers. Dit is eene historische tegenstrijdigheid: de bezittingen van Godfried — na Roruks dood en zijn huwelijk met Gisela — strekten zich uit, volgens AREND, I, p. 417, van »de beek Kinheim, welligt van het Vlie, tot aan de scheiding van Rijn en Waal", dus *tot* en *rondom* Herespijk. Dit punt kon alzoo alleen bezet wezen door een van Godfrieds bevelhebbers. De hertog bezat zoowel Herespijk als al het overige namens den keizer in leen.

nooten uit Thiel, vertoonden zich tegen het vallen van den avond twee zwaar beladen reiskarren op het zandpad, dat naar den Herespijk voerde; zij hielden regtstreeks aan op de oude sterkte: het waren wagens als die, welke gewoonlijk den legertros volgden. Een zestal saksische voetknechten sukkelde langzaam naast de voertuigen voort, zonder hunne paarden tot spoed aan te zetten. De dieren sleepten hijgend en vermoeid, met hangenden kop, hunne vracht door het diepe rijspoor.

Alles scheen op den Herespijk in volle rust; grootendeels was dit zoo: de bezetting had de gewoonte, wanneer de schemer aanbrak en het overmatig gebruik van bier elk tot slaap noopte, zich op eene stroomatras uit te strekken en de zoete rust te smaken eens krijgsmans, die niets te doen heeft en in geene deele gekweld wordt door een lastig opperhoofd.

Slechts het eentoonig geklop van Galar, die naar ouder gewoonte bezig was eene lekke boot wat op te kalefateren, verried, dat zich hier levende wezens ophielden. Indien men het werfje ware opgetreden en den opzigter van den Herespijk van achteren hadde beschouwd, zou het bij den eersten aanblik moeijelijk geweest zijn te beslissen, of een mensch dan een groote poedel daar bij het bootje zat neergebogen: eene zwarte krullende schapenvacht hing over zijn krommen rug, en Galars bruin gelaat was met lange zwarte kroesharen omgeven; eene zeug, die gedurig met haar kroost — een dozijn magere biggen — rondom Galar heen scharrelde en knorde, scheen den man in zijne lievelingsbezigheid volstrekt niet te storen. Op eenige schreden afstands van dezen zonderlingen slotvoogd, stond een der wakkere krijgers, die den Herespijk bewaakten, tot aan den buik in 't water. Aan een korten stok wierp hij telkenmale een vischsnoer in den stroom. De Noren noemden een dusdanig vischtuig *hâkallalôd;* het had veel overeenkomst met het snoer, waarmeê thans de spiering wordt gevangen: op geringen afstand van elkander zag men er eene menigte haken aan. De hengelaar, die aan elken *öngul*

of hoek een stukje zalmkuit had bevestigd, haalde nu en dan een aaltje op, dat hij zorgvuldig in een korfje borg.

Eensklaps werden beiden in hunne vreedzame bezigheid gestoord door de snerpende stem van Trolla, welke veel overeenkomst had met het gesnater eener wilde eend. Op het dijkje bij het werfje staande, riep Trolla luidkeels:

»Hé, holla, ouwe! schei toch eens uit met je geklop! Er zijn mannen en wagens op den Herespijk! Hertog Godfried komt! Zen vrouw komt! De keizer, de keizerin komt! Al de grooten van de wereld komen! Dat vischt maar en lapt booten, en bemoeit zich met niets anders! Kom, ouwe zeekalf! er zal wat belangrijks op den Herespijk gebeuren!"

»Wat schreeuwt Trol daar," mompelde Galar, »van hertogen en keizers: hier op dit uilennest! Gekheid!"

Maar Galars huisplaag vatte hem bij den kroeskop, en deelde hem vertrouwelijk meê, dat er inderdaad twee karren met allerlei benoodigdheden tot meubeling van eenige kamers waren aangekomen, en wijn en allerhande lekkernijën in vaten en kisten werden aangebragt. »Er zal," vervolgde zij, »eene zamenkomst op deze grenssterkte plaats hebben tusschen den hertog en de keizerlijke gezanten; dit is, dunkt mij, een blijk hoe hoog jij en ik bij den keizer en den hertog staan aangeschreven. Het is dus onze pligt, alles zoo goed mogelijk in orde te brengen en de bevelen van onzen heer stipt na te komen."

Binnen weinige oogenblikken ontstond er dan ook op den Herespijk als 't ware een nieuw leven; alles geraakte in rep en roer; de karren werden ontladen, en de sedert lang onbewoonde kamers, waarbinnen spinnen, ratten en muizen een ongestoord huiselijk leven hadden geleid, schoon gemaakt en voorzien van meubelen en bedden, die zoo even waren aangekomen. Ieder repte zich zoo veel hij kon; de boerinnen van de hoeven en uit de nabijheid moesten ook een handje helpen; de knotwilgen werden van hunne frissche takken beroofd, om daarmeê

het oude gebouw van boven tot beneden op te sieren; de sedert lang op zolder geworpen vlag met de raaf van Godfried, en eene andere met de frankische lelie, werden gewasschen, en nog nat aan de stokken gehecht, ten einde des anderen daags bij den blijden intogt van den hertog en de gezanten vrolijk van de tinnen te wapperen. Het voorpleintje werd met zand en kiezelsteentjes bestrooid; het werfje opgeruimd, en eene eerepoort van elzentwijgen gevlochten aan den ingang van den spijk. In 't kort, de verwarde en vervallen boel was nog vóór het aanbreken van den anderen morgen indedaad in zoo verre opgeknapt, dat Trolla er zich over in de handen wreef, en met een genoegelijk gelaat Galar vroeg: »Wel man! wat zeg je er nou van?"

»Bij alle Nornen en Walkyren!" riep Galar tevreden, »dat hebben we wezentlijk eens gaauw opgeknapt: dat eeuwige booten lappen en visschen begon mij dan ook al sedert lang te vervelen; ik ben altijd een te goed vrind van den hertog geweest, om hier op zoo'n afgelegen hoek te zitten, zonder iets nuttigs uit te voeren; maar, jongens! we zijn er toch nog niet!"

»Nog al niet?" vroegen de mannen, die inderdaad vermoeid waren van al het getob en gesleep, zoodat zij hartelijk naar een dronk verlangden.

»Bij den geest van Godfrieds vader niet! Nu de helmen en kolders nog gepoetst, en vervolgens het oude feestlied:

»Adelaars! vogelen uit het noordwest!"

eens flink ingestudeerd! Dat lied heb ik uitgebulderd, toen hertog Heriold hier als gebieder werd ingehaald; we zullen het opgalmen, zoodra Godfried, zen zoon, hier verschijnt, en Trol zal er met hare heldere stem onder snateren als eene broeische gans in een koestal!"

»Het bier heeft je al beet!" riep Trol haren teederen echtvriend toe, »ik ben het me je eens, dat we alles moeten doen wat we kunnen, om heer Godfried genoegen te geven. Maar wij moesten eerst toch wat gaan

rusten, en intusschen Krijn den bullenjongen als wachter op het dak op den uitkijk zetten; want er is in heel Herespijk geen mensch, die zoo mooi op den koehoorn toetert als hij. Krijn moet, als hij iets van den stoet gewaar wordt, 't sein geven, en dan gaan we zingend onzen heer tegemoet."

Trollaas raad werd gevolgd, maar eerst toch zong Galar eenige malen met zijne mannen het noorsche volkslied dier dagen, waarvan hij zoo even had gesproken.

Het was omstreeks vier ure in den middag, toen Krijn de bullenjongen zijn schor getoet van de tinne des Herespijks deed hooren: van verre verkondigden de stofwolken, opkronkelende langs het zandpad, de nadering des hertogelijken stoets.

Nog altijd reed Raginer aan het hoofd der voorhoede. Hoe meer men het einde der Betuwe naderde, sloeg de hertog met scherpen blik de overzijde der rivier gade, alsof hij van daar iets hoogst belangrijks verwachtte. Evenwel was geheel het landschap rustig: slechts de bouwlieden waren op hunne akkers werkzaam, en de Augustuszon brandde bijna regtlijnig op den zandgrond. Gisela lag gemakvol in haren draagstoel, waarvan de huif was opgeslagen, ten einde haar tegen de zonnestralen te beschutten; gestadig gebruikte zij ter verfrissching eenige abrikozen uit een korfje, dat nevens haar stond. De dwerg, die te vergeefs zijne nijdige kwinkslagen aan Raginer Langhals had verspild, zat te dommelen op zijn ezel. Met ernstigen blik staarde Godfried nu en dan rondom zich: de zamenkomst toch met den markgraaf was van het grootste gewigt; want, schoon hij zijne scharen in Teisterband en Hlotaringen heimelijk liet zamentrekken, konden de aanslagen van Hugo en Godfrieds verbond met dezen schoonbroeder wel niet lang meer verborgen blijven. Ook was een deel van des keizers magt in aantogt naar de overzijde der rivier, en daarenboven kon op dit eenzaam slot — gedurende hunne zamen-

komst — door den markgraaf, wien het aan doorzigt noch moed ontbrak, Godfried wel een valstrik gespannen worden.

Terwijl hij hierover nog peinsde, wekte de dwerg hem door den roep:

»Heer Godfried! ziedaar den Herespijk. Ha! de oude Galar heeft het met koolsbladen en paardenbloemen gesierd; dit nest ziet er uit alsof wij voor de hoeve stonden van Trude de kruidenvrouw! Ah, bij den staart van Loke! daar komen de weermannen van het slot: als markgraaf Hendrik die halfkreupele kerels ziet, zal hij een hoog denkbeeld krijgen van onze magt."

»Des te beter!" gromde Godfried.

»Eigentlijk," vervolgde de dwerg, »moest hertog Langhals dien dapperen stoet aanvoeren: het zijn inderdaad mannen zijner waardig, schoon ik geloof, dat men hier meer slaapt dan wapenen poetst. Hoor, daar beginnen ze te zingen ook!"

Galar was intusschen met zijn volkje den hertog te gemoet gegaan, en met zijne speer de maat slaande, en door al de mannen en vrouwen, die hem omgaven, in zijn gezang nadrukkelijk ondersteund, galmde hij het volgende oude noorsche lied uit:

„Adelaars! vogelen uit het noordwest!
Moedig verheft gij u boven het nest,
Draagt gij den donderkeil in uwen klaauw,
Klieft gij het luchtruim, van 't wolkenheir graauw.
Onder het gieren en 't vleugelgeklep,
Loeijen uw kreten en spert gij den sneb;
Onder het stormen herhaalt gij met kracht:
»Runen! gij spelt aan het noorden de magt!"

„Fier blikt gij af op de toppen van 't woud,
Bergen hebt gij op de kruinen beschouwd.
't Schip in den storm en 't woedende meer
Zinkt, in uw vaart, voor uw blikken ter neer.
Wouden vergaan, als de noodorkaan brult,
't Magtig kasteel van den rijkskoning valt.
Adelaars! vogelen uit het noordwest!
't Noorden heeft door u zijn grootheid gevest.

»Gij zijt ons voorbeeld in 't heetst van den strijd,
Als u het maal op het veld wordt bereid,
Als moeder Hela haar doodenoogst maait,
En onze hand weer de vlammentoorts zwaait.
Gij zijt ons beeld bij het storten van 't bloed,
Ons gloeit het oog als het uwe van moed.
Godfried! dat helder uw gloriezon schijn',
't Beeld van uw magt zal ons de adelaar zijn!"

Dit lied, heilspellend en scherp van toon, schoon slecht gezongen, maakte op de Noren diepen indruk. Godfried zag den slotbewaarder welgevallig aan, en sprak vriendelijk lagchend:

»Ik dank u, Galar! die woest bruisende klanken wekken voor mijn geest schoone beelden van strijd en glorie, waaraan ook gij deel naamt; de rust zal niet lang meer duren; de ravenvaan zal op nieuw worden gezwaaid, en vijandelijk bloed het spoor teekenen van ons moedig heir."

Galar maakte eene diepe buiging; allen stegen nu van hunne paarden en weldra bemerkte men een drietal vaartuigen, met gelijkmatige riemslagen op den Herespijk aanstuwende, om de keizerlijke gezanten naar de plaats der zamenkomst te voeren.

De dwerg — op wien Galar en zijne manschap, even als op de prachtig gekleede Gisela, met verbazing den blik rigtten — ging met afgemeten tred naar den slotvoogd, gaf hem en zijne vrouw de hand, en betuigde hem, dat hij het lied nooit zoo voortreffelijk had hooren zingen, dan door hem en de zijnen; tevens monsterde hij de manschap, opgeschikt met roestige kolders, en prees hun krijgshaftig uiterlijk; vervolgens zich tot Godfried wendende, zeide hij op fieren toon:

»Hertog! geef mij vijf honderd zulke mannen, en ik verover geheel Frankenland!"

»Blijf met uwe ontijdige scherts maar t'huis," gromde Godfried, »de magt zit niet zoo zeer in de dapperheid der weermannen: veeltijds doet de vrees voor den veldheer meer dan een geheel leger."

Inmiddels kwamen de scheepjes aan. Markgraaf Hendrik en de bisshcop Willebert waren de eersten, die aan

wal traden; op hen volgden graaf Gerolf, Walger en Everhard, benevens de gewapenden, die de gezanten vergezelden.

Godfried, Gisela bij de hand vattende, naderde, met een valschen glimlach op het gelaat, den grijzen bisschop, die de leermeester was geweest van zijne gemalin en hem had gedoopt; Frankrijks keizer had als zijn gevader dien doop bijgewoond.

De Noorman liet zich, volgens gewoonte, met zijne gemalin op ééne knie neder, en ontving, dus gebogen, den vaderlijken zegen van den kerkvoogd.

Toen stond hij op en begroette den markgraaf. De haat dezer beide mannen tegen elkander was feller nog dan die, welke tusschen Godfried bestond en de edelen, wier goederen hij willekeurig had verbeurd verklaard: beider blik was als die van twee arenden, wanneer zij tegelijk aanvallen op dezelfde prooi. Daar stond Godfried dus voor hem, voor den magtigen keizerlijken kampioen, die zoo vaak het bloed der Noren had doen vloeijen, waarvan Duisburg en de boorden van den Rijn nog onlangs getuigen waren geweest. Maar, hoewel de bittere vijandschap, welke zij elkander toedroegen, uit hunnen blik sprak, bleven zij toch koel en bogen het hoofd.

Godfried, wiens wensch het was, door schijnbare vriendelijkheid den markgraaf voor zich te winnen, en zoo lang op den Herespijk te doen verwijlen, tot Rollo en prins Hugo op eenmaal, als een ongewachte donderslag, in diens marken vielen en Hlotaringen aantastten, ving allereerst met spreken aan, zeggende:

»Welkom op den Herespijk, heer markgraaf! Ik besef wel niet, waarom mijn keizerlijke bloedverwant dit onbeduidend bolwerkje aan de grenzen van mijn leengebied tot onze zamenkomst heeft verkozen, doch ik vertrouw, dat de voorslagen, welke men mij doen zal, benevens de inwilliging van het verzoek, dat deze heeren uit mijnen naam hebben gedaan, mij het onaangename van dit verblijf ruim zullen vergoeden. Dààr, waar de kerk is, is de vrede, althans zoo behoort het te zijn. Keizer Karel geeft mij alzoo een schitterend blijk van

zijne vredelievendheid, wijl hij dezen eerwaarden bisschop tot mij zendt. Ik heb deze goedheid alleen kunnen vergelden, door mijne gemalin op dezen togt meê te nemen; want dàâr waar ook vrouwen deel hebben aan eene bijeenkomst, daar zijn de bedoelingen zeker niet minder vredelievend."

»Zoo er dus aan uwe zijde nog de minste vrees mogt bestaan voor des keizers oogmerken, dan hebt gij geheel ongelijk, hertog!" zei de markgraaf, zich voor den hertog en Gisela buigende, »en ik twijfel niet, of wij zullen in vrede en vriendschap scheiden. Zie dus in mij niets, dan den tolk van mijn keizerlijken heer, en laat ons derhalve elke persoonlijke veete terzijde stellen, als geheel aandruischende tegen den last, dien ik van den keizer ontving."

»Volgaarne, alzoo heet ik ook u welkom, graaf Gerolf en heer Everhard! Ik dank u beiden hartelijk voor de moeite, welke gij u in mijn belang hebt getroost. Ah, uw zoon Walger ook hier! nu mis ik alleen Diderik; de beide broeders waren toch altijd onafscheidbaar als de gebroeders Alces uit de godenleer mijner vaderen 1)."

»Mijn zoon Diderik bleef terug op mijne goederen te Suidhardershage!" antwoordde Gerolf op doffen toon.

Godfried had zich die goederen toegeëigend, en antwoordde slechts met een onbeduidenden glimlach.

»Ik heb een voorstel, mijne edele heeren!" ving daarop Godfried weer aan op minzame wijze, »en twijfel niet, of het zal uwe goedkeuring wegdragen. Het is een schoone avond, en gij allen, zoowel als ik, zijt vermoeid van de reis. Wij moesten, dunkt mij, thans ons hoofd niet kwellen met staatsaangelegenheden, maar alles tot morgen uitstellen, dan zijn wij uitgerust en kunnen met helder hoofd de zaken bespreken. De vertrekken op den Herespijk zijn wel niet zoo fraai als die des keizers

---

1) Thor en Baldur, beide zonen van Odin; de verpersoonlijking der maanden Junij en Julij, wier herinnering nog behouden bleef in het hemelteeken *de tweelingen*.

te Aken; maar een hartelijke dronk en een gul onderhoud zal dit, hoop ik, ruim vergoeden; ik heb ten minste voor alles gezorgd."

»Wij zullen rijnwijn drinken," spotte de dwerg, »en hertog Langhals zal schenker wezen; zijn gelaat staat zoo vriendelijk als dat van een weerwolf. Vader Galar! zou ik u mogen verzoeken mij den naam uwer bekoorlijke wederhelft eens te noemen?"

»Trolla!" antwoordde de slotvoogd; »maar, ben jij een zoontje van den hertog?"

»Nog niet, dappere gebieder van zoo veel kloeke mannen! ik hoop echter het met den tijd te worden, zoodra heer Godfried slechts eene mooije dochter heeft. Komaan, moeder Trolla! wijs mij den weg naar het pronkvertrek van dit magtig kasteel."

Trolla, door deze toespraak van het manneken, dat ongestraft zoo hoogen toon voerde, gestreeld, ging hem voor naar het bovenvertrek, dat werkelijk door het plaatsen der aangekomen meubelen en het frissche groen, aan de wanden opgehangen, een zeer vrolijk aanzien had gekregen.

Godfried, zijne geveinsde gulhartigheid immer hooger voerende, hief het eerst den beker, dronk het welzijn van den keizer en Willebert, en stiet met den markgraaf aan, zoo gul en vrolijk of hun zamenzijn niets anders was dan een afgesproken vriendenmaal, te midden der vrijë landelijke natuur.

Men sprak over verschillende onderwerpen, tot de zon achter de heuvelen zonk en de avondschemer inviel. De bisschop, daartoe door markgraaf Hendrik aangezocht, meldde Godfried, dat hij den volgenden morgen in de kapel te Emmerik de mis zou bedienen: jaren waren verloopen sedert Gisela, eenmaal zijne leerlinge, met hem de kniën had gebogen voor den Heer. Hij noodigde alzoo de hertoginne uit, zich den volgenden morgen met hare vrouwen naar de overzijde te begeven en meê te stemmen in den heiligen lof.

De markgraaf had Willebert tot het vieren dier mis aangespoord, ten einde bij Gisela — meer ingenomen met

de voordeelen, welke voor haren broeder uit de invallen in Hlotaringen konden voortvloeijen — vredelievender gevoelens op te wekken. Het wezentlijk doel echter verborgen de markgraaf en zijne bondgenooten onder die zoo schijnbaar vreedzame vraag, welker strekking Godfried geenszins begreep, wijl deze op zijne beurt er slechts op uit was de gezanten des keizers in slaap te wiegen en hen met beloften te paaijen, welke hij nimmer dacht na te komen.

Gisela, aan den ouden bisschop door zoo vele aangename herinneringen harer jeugd gehecht, nam, met toestemming van haren echtgenoot, het voorstel aan, en den volgenden morgen kwamen de bedienden des bisschops, benevens graaf Everhard, haar afhalen in een bootje, getooid met het keizerlijk vaandel. Weinige oogenblikken daarna kwam markgraaf Hendrik terug, en bij het aan wal stappen fluisterde hij Everhard en Gerolf toe:

»Thans worden wij door vrouwen noch geestelijken weerhouden; de omstreken van Emmerik en Kleef zijn heden nacht op verschillende plaatsen met gewapenden bezet, en ginds, in het kreupelhout, ligt reeds een vijftigtal mijner wakkerste mannen verscholen. Vrienden! gedenkt uwen eed! Het oogenblik van handelen is daar!"

Intusschen naderde men het voorpleintje van den Herespijk. Het was, hoewel nog vroeg in den morgen, reeds drukkend warm; geen blaadje ruischte; geen golfje rimpelde den vloed. Op het pleintje, met zand bestrooid, stonden de banken nog geschaard als den vorigen avond. De markgraaf gaf den mannen, die geroeid hadden een teeken, en dezen rolden een groot vat met wijn gevuld aan wal. Op den bodem van het vat stond met groote letters: »*Andernach*, 875."

Godfried, op nieuw verzeld van den dwerg en hertog Raginer, kwam de gezanten met opgeruimden blik tegemoet; hij had reden om vergenoegd te wezen; want Rollo had hem een bode gezonden met het verblijdend berigt, dat zijne zaken en die van prins Hugo gunstig stonden.

De blik, welken Godfried op het fust wierp, verhoogde nog zijne tevredenheid: de keizer had dus niet alleen zijn verlangen ingewilligd, maar zond hem zelfs reeds een proefje van den zoo zeer door hem geliefden wijn, ten einde aanvankelijk het gemis aan dit edel vocht te vergoeden.

»Ik wensch u goeden morgen, mijne edele heeren en vrienden!" sprak Godfried op minzamen toon. »Kiezen wij de frissche lucht om te onderhandelen boven de benaauwde vertrekken van den Herespijk. Welnu, verhaalt mij eens, wat mijn keizerlijke bloedverwant u heeft in last gegeven als antwoord op mijne billijke vragen?"

Godfried had zich op den zetel gezet in de houding van een vorst, die eenige onderdanen voor zijn troon doet verschijnen. Reeds deze omstandigheid wekte het misnoegen der friesche edelen in hooge mate, en alleen de blik van den markgraaf kon Everhard weerhouden, om hem het ongepaste dier handelwijze door bijtende woorden te doen gevoelen.

»Hertog Godfried! de keizer, mijn meester, heeft mij opgedragen u bij zijnen groet dit vat kostbaren wijn van Andernach aan te bieden. Wat uw verlangen aangaat, om Koblenz, Andernach, Sinzig en andere tusschenliggende plaatsen aan uw gebied te hechten, en wel hoofdzakelijk om het bezit van dezen edelen wijn, daarover zal keizer Karel rijpelijk beraadslagen; hij rekent echter op u, om in die getrouwheid te volharden, welke hij als bloedverwant en leenman regtmatig van u vorderen kan."

»We mogen wel zuinig in het schenken wezen, vriend Godfried!" beet de dwerg den hertog in het oor.

Godfried fronste de wenkbraauwen en zag den markgraaf scherp aan; de hoffelijke en minzame uitdrukking echter, welke op diens gelaat lag, verried niet het minst wat achter dit uitstel des keizers verborgen was.

»Evenwel," antwoordde Godfried: »deze mededeeling heeft wel iets van eene weigering, en het was dus, dunkt mij, onnoodig, om daarvoor u, den bisschop en allen, die u verzellen, herwaarts te zenden, en mij en de mijnen naar den Herespijk te ontbieden. Graaf Gerolf

en Everhard hadden des keizers weigering even goed aan mij kunnen overbrengen, als zulks door uwen mond geschiedt."

»Ik heb u meer meê te deelen dan het berigt, dat uw verzoek aan den keizer zal in overweging genomen worden; er zijn klagten ingekomen, welke ik u ook namens onzen vorst moet kenbaar maken."

»Keizer Karel klaagt," zei de dwerg, »over hertog Godfried den Noorman; ik dacht, dat keizers nimmer klaagden, en zich alleen vergenoegden met eten, drinken en vermaak."

»Spreek ik hier met hertog Godfried of met zijn nar?" vroeg de markgraaf eenigzins driftig.

»De dwazen zeggen vaak de waarheid," hernam de hertog, »maar ga voort, mijn waarde markgraaf!"

»Allereerst laat de keizer u opmerkzaam maken op de herhaalde invallen uwer landgenooten, gelijk onlangs in Chinheym en langs de Rijnstreken; zelfs rijst er eenig vermoeden bij mijn vorstelijken gebieder, dat heer Godfried niet geheel vreemd is aan sommige plannen van prins Hugo, om zijne aanspraken op Hlotaringen te doen gelden, ondersteund door noorsche magt."

»Hersenschimmen van mijn verheven bloedverwant; vrees zonder grond: terwijl ik in mijn gebied den vrede bewaar, kan ik niet waken voor aangrenzende oorden, waar eensklaps deze of gene woeste hoop, die uit het noorden aanstevent, komt opdagen. Wat het overige betreft, ik zie het belang niet in, waarom ik Hugo steunen zou".

»De zucht naar grooter magt, hertog! is de prikkel, welke ieder drijft, die zich tot regeren geroepen waant! Hoe dit zij, de keizer zal zorgvuldig waken tegen elken aanslag, welke prins Hugo ondernemen mogt. Maar ik heb nog andere klagten van mijn gebieder, en die betreffen uw eigen hertogdom!"

Godfried, glimlagchend spelende met het gouden gevest van zijn knijf, wierp het hoofd trotsch in den nek, zag den markgraaf aan, en sprak op hoogen toon:

»Aha, heer Hendrik! gij komt u dus ook mengen in

onze huiselijke aangelegenheden; uw gezantschap wordt nu eerst belangwekkend. En in welk opzigt bestuur ik het mij afgestaan gebied niet naar den wensch des keizers?"

»Gij maakt de boeren niet tot graven!" spotte de dwerg, en zag Walger met een loenschen blik aan.

»In welk opzigt?" herhaalde Hendrik. »De keizer klaagt over de knevelarijën en verdrukking, waaraan de arme landzaten in de Batouwe, sedert den eersten dag van uw drukkend bestuur, zijn blootgesteld; over het behouden der goederen, welke gij aan des keizers getrouwste leenmannen wederregtelijk hebt ontrukt! Denk slechts aan de graafschappen van Gerolf en Everhard; aan de mannen, die...."

Godfried sprong driftig op bij deze woorden en zag den spreker met trotschen blik aan; hij deed eene schrede voorwaarts, en zeide op luider toon dan de markgraaf gesproken had:

»Niemand, noch de keizer noch veelmin gij, heeft zich te moeijen met mijne handelingen in het grondgebied aan mij ter regering afgestaan; ik duld deze mannen en hunne onderdanen niet als grondbezitters en nevenbestuurderen van sommige deelen mijns gebieds binnen deze marken. Ik *ben* hertog, zeg ik u, of ik ben het *niet!*"

»Even als mijn keizerlijke gebieder het regt en de magt bezat, u dit grondgebied te schenken in leen, even zoo zal hij u zijne magt toonen om het u te ontnemen, wanneer gij voortgaat de landzaten te verarmen en des keizers graven die bezittingen te ontnemen, welke zij verkregen hebben, omdat hunne vaderen den keizer hebben gediend met hun getrouw zwaard! Ik verlang in den naam van mijn keizerlijken meester, dat gij mij de stelligste verzekering geeft, dat graaf Gerolf en zijne zonen weer in het bezit zullen geraken van de goederen, welke gij hun hebt ontnomen; dat eveneens graaf Everhard zijne bezittingen in Hameland...."

»Al genoeg!" viel Godfried heftig in, »noch de bedreigingen uws keizers noch zijne magt kunnen mij dwingen eenige verandering te maken. Wat ik genomen

heb, verwierf ik door het zwaard, en wat ik door het zwaard won...."

»Zal u door het zwaard ontnomen worden, vreemdeling, die onze regten vertreedt! De hand der edellingen is niet verzwakt!" En met de snelheid van het licht sprong graaf Everhard, die deze woorden had gesproken, op den Noorman toe, gaf hem met zijn zwaard een hevigen slag op den schedel, zoodat Godfried duizelend terugdeinsde naar zijn zetel; het bloed vloeide uit eene breede wonde aan het hoofd.

»De dood aan den Noorman!" galmde het thans uit den mond der bondgenooten. Een doffe kreet, een vreeselijke vloek werd door Godfried geslaakt; in een oogwenk had hij zijn knijf gegrepen en sprong terzijde, zoodat hij zich vrijër bevond. Karel, de dwerg, sloop weg en begon uit alle magt te schreeuwen. De Noren, die zich binnen den Herespijk bevonden, snelden gewapend toe, om hunnen heer te beschermen; maar ook op hetzelfde oogenblik deed de markgraaf op eene zilveren jagtfluit eenige schelle toonen hooren, en uit het kreupelhout sprong een aantal frankische weermannen te voorschijn. Een algemeen gevecht begon; man tegen man kruiste het zwaard; ook de dwerg trachtte zijnen heer te verdedigen, maar Raginer Langhals, die door hem ligt in het been werd gewond en met zijne geheele lengte zich over het kereltje heenboog, drukte den kleinen schelm het zwaard zoo diep in den schouder, dat hij weldra door bloedverlies krachteloos nederzonk. Godfried, onophoudelijk door Hendrik, Everhard en Gerolf aangevallen, verdedigde zich met zijn kort wapentuig als een leeuw. Op eens zich door een hevigen sprong aan zijne belagers ontrukkende, greep hij het zwaard van een zijner medestrijders, en dit wapen met de linkerhand zwaaijende, terwijl hij met de regter het knijf bestuurde, bewoog hij de beide armen met de snelheid van twee draaijende molenwieken, en bragt elk die naderde eene wonde toe, schoon hem gestaag het bloed over het voorhoofd gudste.

Sterker drongen zijne belagers op hem aan; markgraaf

Hendrik, reeds door den woedenden Noor aan den arm gewond, scheen een wild wouddier gelijk. Walger en zijn vader volgden, met steeds toenemende drift, het voorbeeld van hunnen aanvoerder. Everhard zocht den hertog aan de achterzijde te treffen. Door overmagt gedwongen, en reeds verscheidene zijner getrouwe weermannen nevens zich ziende neervallen, trachtte hij nu, ten einde zich van achteren te dekken, een muur van den Herespijk te bereiken; maar hierdoor gehinderd om zich naar elders een pad te banen, werd het hem onmogelijk, de immer toenemende aanvallen van zoo velen te weerstaan. Andermaal trof hem Everhards wapen; de kracht ontzonk Godfrieds arm; het bloed stroomde uit verscheidene wonden, en eindelijk viel hij ten gronde, nog altijd zwaard en knijf krampachtig omvat houdende.

De fel verbetene edelen sprongen op hem los en bragten hem nieuwe wonden toe, telkenmale de kreten verheffende:

»Leve Karel en de vrijheid! de dood aan de Noren!"

Ofschoon de hand des doods de ijzeren spieren des hertogs reeds had verlamd, en het bloedverlies hem het hoofd op de borst deed zinken, schenen nog eenmaal de laatste levensvonken in dit ligchaam op te vlammen, om daarna voor immer te worden uitgebluscht. De woede der bondgenooten verflaauwde eene wijle, en met zegevierenden blik zagen zij neder op den man, dien men sedert zoo vele jaren had gevreesd, en onder wiens ijzeren vuist onze gewesten zoo schrikkelijk veel hadden geleden.

Nog eenmaal hief Godfried zich op: het bloedend hoofd rigtte zich nog eens naar zijne aanvallers, en het was:

Als de oeros, in zijn vaart door 's jagers speer getroffen,
Herhaald de jagt ontsneld, maar weer op nieuw gewond,
Een bloedig hoefspoor laat langs d' opgewoelden grond,
In 't eind, voor de overmagt, bezwijkend neer moet ploffen,
Nogmaals den kop verheft en 't bosch weergalmen doet
Van 't loeijend noodgebrul; die 't hem ontvlietend leven,
Slechts na den duursten kamp zijn vijand prijs wil geven,
En eindlijk nederzinkt in 't rond hem gudsend bloed.

Zoo ook hij: Godfrieds oog staarde nog uitdagend op zijne vijanden; hij stiet nog eenige malen met het zwaard van zich af, wierp dit toen verre van zich, zoodat het in 't nabijzijnd kreupelhout viel, en blies den adem uit, met de woorden:

»Gevloekt, moordenaars!"

Alhoewel de bondgenooten overtuigd waren van zijn dood, ontzagen zich sommigen hunner niet, uit wraak tegen den gehaten man, het bloedig lijk nog met hunne wapenen verscheiden wonden toe te brengen. Hendriks weermannen gingen intusschen voort met het vervolgen der Noren, die zich in de nabijheid van den Herespijk bevonden. De markgraaf zelf snelde het slot binnen, rukte de ravenvlag van den stok, en alleen des keizers banier bleef er wapperen. Zoodra men dit aan den overkant bespeurde, zag men een aantal gewapende mannen in bootjes naar de Betuwe voeren. In korten tijd was geheel de omtrek van den Herespijk overstroomd met keizerlijke weermannen, die, door den markgraaf en zijne bondgenooten geleid, de Betuwe introkken, om de Noren geheel-en-al uit Godfrieds gebied te verdrijven.

Zoodra Gisela en bisschop Willebert binnen Emmerik vernamen, wat er aan den Herespijk was voorgevallen, keerden beïden daarheen terug. De hertogin vond Karel den dwerg bij Galar, stervende naast het lijk haars echtgenoots. En ofschoon haar gedwongen huwelijk met den Noor weinig vreugde had opgeleverd, greep haar toch eene grievende smart aan, toen zij den blik sloeg op het mishandeld lijk met zoo veel wonden overdekt. Godfried was toch de man met wien zij zoo vele jaren lief en leed had gedeeld, en Gisela, die het belang van haren broeder Hugo voorstond en haren vadzigen bloedverwant den keizer weinig achting toedroeg, had daarom ook toegestemd in het gevaarvol spel van opstand tegen keizer Karel.

Toen zij aan hare billijke smart den vrijën teugel had gegeven, wendde zij zich tot den bisschop, dezen beschuldigende, dat hij de hand had geleend tot dezen moord, door haar opzettelijk naar de overzijde te lokken. De

goedhartige prelaat wierp echter deze beschuldiging verre van zich, betuigende, dat de zamenzwering hem geheel onbekend was geweest, en hij innig deelnam in den zwaren slag, die haar trof, te zwaarder, omdat haar huwelijk met kinderen was gezegend, wier lot thans dubbel was te betreuren.

Willebert, het ongeraden oordeelende, dat Gisela naar Thiel zou terugkeeren, voerde haar meê naar Keulen, om aldaar den verderen loop der gebeurtenissen af te wachten; dit geschiedde, nadat het lijk van haren echtgenoot was ter aarde besteld.

Gerolf en Everhard intusschen keerden met een vrij aanzienlijk heir over de Waal terug en vielen de Noren aan, die, in de nabijheid van Nijmegen en het daaraan grenzend Teisterband, onder bevel stonden van Rollo. Een algemeene verdelgingskrijg ving aan, waarin de magt der Noormannen voor immer hier zou ondergaan 1).

VI.

De magt eens vaders.

Alvorens verder voort te gaan, willen wij nog een enkelen blik terugwerpen. Zoodra Godfried en Rollo, be-

1) Bolhuis, t. a. p. Arend, ib. Op de plaat bij Wagenaar is de bisschop van Keulen afgebeeld als bij den moord tegenwoordig. Dit strijdt met de geschiedenis; Willebert besmette zijn geestelijk kleed niet met het bloed des Noormans, dat hij met weerzin zag vergieten.

nevens het grootste deel der noorsche magt, uit Thiel vertrokken waren, scheen het den bewoners dezer plaats toe, alsof zij op eens het drukkend juk, zoo lang met ongeduld gedragen, hadden afgeschud. Zonder regt te bevroeden, waarom deze magt zoo plotseling binnen het naburig Teisterband werd verzameld, was het hun reeds veel, voor eene wijle van deze woestaards bevrijd te wezen en onbelemmerd hunnen handel te kunnen drijven.

Diderik, teruggekeerd van het bezoek op de overgebleven goederen zijns vaders, wist in het geheim den omgang met Gewa voort te zetten, en vond in den loop van de gebeurtenissen der laatste dagen eenigen grond tot hoop op eene blijdere toekomst. Meer dan ieder ander had Gewa met groote vreugde den woesten Rollo zien vertrekken: vreeselijker dan ooit scheen hij Gewa, toen hij haar naderde in zijne wapenrusting het hoofd gedekt met eene donkerkleurige *stahlhufa*, prijkende met zwarte ravenwieken. Op brommenden toon nam hij afscheid van haar, en verhaalde in hooggezwollen noorsche dichtertaal, dat te midden van de lansenmis, te midden van het bloedfeest, dat hij Hela en den raven zou bereiden, haar beeld, als dat eener vriendelijke norne, hem in den strijd het pad zou wijzen ter overwinning.

Trude, die met de tegenwoordigheid van Diderik onbekend was en dus niet in 't minst vermoedde, dat de jonge lieden elkaar spraken in het nachtelijk uur, bleef in hare goede stemming omtrent Gewa, en sprak gestadig over haar glansrijk lot, zoodra Godfried en Rollo ook meesters zouden wezen van de landen aan gene zijde der Waal.

Maar reeds op den avond van den dag, toen Godfried het slagtoffer werd van de verbitterde edelen, verscheen een groot deel van het noorsche leger, dat Teisterband had bezet, weer voor de wallen van Thiel. Rollo, aan hun hoofd, snelde, alsof de vijand hem op de hielen zat, de poort binnen; aan alle zijden werd de stad met weermannen bezet, en als vreesde Rollo ieder oogenblik een stoutmoedig beleg, versterkte hij zich binnen het slot, waar Godfried zoo gaarne had vertoefd.

Zoodra het duister begon te worden, en de verschrikte bewoners zich opsloten binnen hunne woningen, begaf Rollo zich naar Trude, die haren begunstiger vriendelijk ontving in het vertrek, dat ons reeds genoeg bekend is.

»Trude!" dus begon de Noorman, »het verraad omringt ons aan alle zijden; de gezanten van Godfried hebben zich met den keizer en den markgraaf vereenigd; zij hebben den hertog wijn gebragt, maar den eersten dronk, dien zij hem boden, werd vermengd met bloed. Hertog Godfried is aan den Herespijk vermoord!"

De kruidenvrouw stond bij deze woorden verschrikt op, en herhaalde:

»Zij hebben hem vermoord!"

»Zoo is 't, mijne veelvermogende vriendin! Thans is de tijd, om ons plan door te zetten gekomen! Indien wij nu niet de handen inéénslaan, Trude! gaat zoo wel voor mij als voor Gewa alles verloren: prins Hugo is reeds slaags met de keizerlijke scharen: het belang van anderen moet ons niet terughouden, wanneer onze eigene zaak op het spel staat. De hertog is dood, op ons rust dus de taak, zijne regten te verdedigen! Maar, Trude! allereerst uw woord, dat ik morgen reeds, en niet later bid ik u, in de christelijke kapel, grenzende aan den burg, met Gewa in den echt zal worden verbonden. Ik zie een onmiddellijk beleg tegemoet, onder den bekwamen markgraaf, die het slot spoedig kan bemagtigen; maar ik zal dan in de plaats van Godfried tegen den keizer optreden, niet alleen met de magt des zwaards, maar ook met die der bloedverwantschap. Reeds heb ik een der monniken uit de nabuurschap van mijn voornemen verwittigd, en hij houdt zich met de toebereidselen tot de plegtigheid gereed. Heb ik uw woord?"

»Trude brak nog nimmer de belofte, die zij eenmaal deed; morgen zal mijne kleindochter, zij, wier vader koning is van Italië, in den echt treden met den viking Rollo den Noor!"

»Meer hebben wij met elkaar niet te spreken, Trude! Morgen zal ik, van mijne lijfwacht verzeld, aan uwe

hoeve verschijnen, en een rijkgezadeld paard meêbrengen, ten einde mijne bruid, op dit dier gezeten, te geleiden naar het altaar. Ik keer nu naar den burg terug, om alles te beschikken. Vaarwel!"

»Tot morgen!" antwoordde de oude, en liet den Noorman uit. Naar haren zetel teruggekeerd, schudde Trude het hoofd, en mompelde:

»De zoon van Heriold vermoord! gedood door verraad! Dat is niet minder vreeselijk als laaghartig. Ah! maar Gaungo-Rollo treedt in de plaats van Godfried, en de Franken zullen in geenen deele zegevieren! Te lang reeds was de zege aan hunne zijde."

Den geheelen nacht begaf Trude zich niet ter ruste, met ongeduld verlangende naar de ontwaking van het sluimerend daglicht. Zoodra de zon aan de kimmen verrezen was, ging zij naar Gewaas kamertje, plaatste zich voor hare sponde en beschouwde het slapend meisje geruimen tijd. Schoon was zij in den onschuldigen slaap der jeugd: de donkere haarvlechten vielen ongestoord op den marmerblanken boezem; hare lange wimpers wierpen eene zachte schaduw op de schoon gevormde wangen, waarop de blos der krachtige gezondheid nog werd verhoogd door het zachte lachje, dat rondom hare lippen speelde en getuigde van een aangenamen droom.

Trude zag met welgevallen op het slapend meisje neder; zij strekte de beide dorre handen uit over haar hoofd, en sprak op profetieschen toon:

»Koningsdochter! gij zult hertoginne worden, en weldra koningin!"

Toen naar eene kast gaande, welke in een hoek der kamer stond, haalde zij daaruit te voorschijn een wit gewaad van fijn linnen, benevens een sluijer.

»In dit kleed," mompelde Trude, »boog mijne kleindochter Gewa het eerst de kniën voor Gods altaar en at het gewijde brood; in dit gewaad zal de bruid Gewa

ook heden, terzelfder plaatse, de kniën buigen, en Rollo haar den ring aan den vinger steken, welke beider huwelijksbond bevestigt."

Zij spreidde het kleed uit, plaatste zich toen weer voor de sponde, en riep Gewa zachtkens uit den zoeten slaap, in welken zij verzonken lag.

Verschrikt zag het lieve meisje opwaarts, en vroeg:

»Is het reeds tijd, moeder? Ik heb nog zoo kort geslapen!"

»Wanneer vreugde en geluk ons wekken, is de slaap een overbodig genot, mijn kind!" antwoordde Trude. »Kom, sta op, gij zult u nog heden met dit kleed tooijen; dezen nacht heeft heer Rollo ons bezocht, en het is zijn wensch, zijn vurigst verlangen, dat nog heden het huwelijk tusschen u beiden worde voltrokken; er hebben groote gebeurtenissen plaats gehad, gij zult hertoginne worden, hertoginne als Gisela! ja, grooter nog!"

»Maar, mijn God!" riep Gewa verbaasd, »het is u dan ernst, dat ik mij met dien vreeselijken man in den echt verbinde. Ach, in den naam van al wat heilig is en magtig! heb medelijden met mij! Ik bid, ik smeek het u, moeder!"

»Sta op!" gebood Trude, en haar gestreng oog herkreeg de onweerstaanbare magt, die het altijd op Gewa had. Bevende stond zij op en kleedde zich, bijna krachteloos door vreeze en angst; maar geholpen door hare grootmoeder was zij echter spoedig in het witte kleed gehuld, met den bruidkrans van maagdepalm in de zwarte lokken, die, hoe heilspellend ook voor anderen, voor haar eene martelkroon was.

Met wankelende schreden, immer onder den invloed van Trudes magt, verliet zij het kamerken. De kruidenvrouw ging haar voor naar het geheimzinnig vertrek, en opende de kast, waarin zich de herinneringsteekenen bevonden van het huwelijk, eenmaal door Gewaas moeder gesloten met de telg van het frankisch koningshuis.

Trude nam het kistje met beide handen er uit; Gewa hield zich vast aan den oven in dit zonderling verblijf

en voelde hare krachten allengs verminderen; haar oog staarde in bange verwachting op hetgeen hare pleegmoeder ging aanvangen. De oude sloeg de regterhand aan het deksel, en Gewa aanziende, zeide zij:

»Dezelfde ring, welken Pepijn aan de hand uwer moeder stak, toen hij haar de verlorene eer terugschonk door den echt, waartoe wij hem dwongen, zal thans ook uwe hand sieren, en het perkament kan ieder overtuigen van den hoogen stand, waartoe gij behoort."

»O, regtvaardige hemel!" bad Gewa in stilte, »laat Diderik van dit alles kennis dragen en mij redden uit het gevaar, thans dringender dan ooit!"

Trude opende het kistje en stak er de dorre vingeren in, om den ring en het perkament te vatten; maar op eens beefde hare hand: een doffe schreeuw van ontzetting en schrik klom uit hare borst, en met onbewegelijken blik staarde zij in het kistje, dat zoo vele jaren de bewijzen van Gewaas vorstenrang had bewaard.

»Gestolen! gestolen!" herhaalde Trude; zij keerde naar de kast terug en doorzocht die verscheidene malen te vergeefs. Met vlammend oog plaatste zij zich nu voor Gewa, en sprak op snerpenden toon: »de bewijzen uwer geboorte zijn gestolen zeg ik u; wie is de dader?"

»O mijn God, moeder! en dat vraagt gij aan mij," antwoordde het meisje bevende; »niet ik heb het gewaagd in uw vertrek te treden, en bovendien ware mij dit ook niet mogelijk: het is immers altijd gesloten?"

»Daarin spelen onze vijanden!" mompelde Trude; »maar zij zullen niet overwinnen, wij zullen den dief zoeken, en weldra zal hij als ravenspijs aan een dorren boom slingeren. Ha! de Franken en hunne vrienden zijn magtig, maar niet grooter toch dan onze noorsche vrienden en Rollo hun heer."

»Heb toch medelijden met mij, moeder!" klaagde Gewa en zonk op de kniën, »laat mij liever arm en vergeten in uwe hoeve wonen dan gedwongen aan de zijde van dezen vreeselijken man mijne dagen slijten in glans en pracht."

»Sta op en volg mijne bevelen!" gebood Trude. Schelle

trompetgalmen werden gehoord, en hoefgetrappel klonk van de zijde der heirbaan. Het gelaat der kruidenvrouw verhelderde; Gewa bleef in knielende houding liggen, en de angst maakte haar bijna bewusteloos.

De ruiters voor de hoeve standhoudende; opende Trude de deur, en Rollo trad binnen in volle wapenrusting. Zij deelde hem hare ontdekking meê; de Noor geraakte in woede, toen hij den diefstal vernam, en stond eene wijle besluiteloos over hetgeen hij zou aanvangen; eenig rumoer van buiten scheen hem echter tot een besluit te brengen, en hij zeide:

»Ook hier moet verraad schuilen; het bezit van die voorwerpen nogtans doet aan de waarheid van Gewaas geboorte niets af; voltrekken wij eerst onzen huwelijksbond, en laat ons dan den dief ontmaskeren! Kom, dochter van Pepijn! kom en volg uwen bruidegom!"

Bevende stond Gewa op en nog eenmaal sloeg zij smeekend het oog op Trude. Het gelaat der kruidenvrouw bleef even gestreng als te voren; nadat Gewa den sluijer over haar gelaat had geplooid, vatte de ruwe hand van den Noorman de hare, en nu trad Rollo met het wankelend meisje de hoeve uit.

Daar buiten stond een rijk getuigd paard gereed; Rollo hief Gewa op, als ware zij een driejarig kind, en plaatste haar in den gemakkelijken zadel; Trude volgde het huwelijkspaar, en eene groote menigte Noren omgaf hen. De weg van Trudes hoeve naar den burg was niet ver. De Thielenaren, die voor nieuwe onlusten in hunne stad vreesden, wisten van Rolloos verloving met Gewa evenmin als van de hooge geboorte op welke het aanminnig meisje werkelijk aanspraak kon maken, zoodat slechts weinig toeschouwers hen in het nog zoo vroege morgenuur vergezelden. Toen men langs den heuvel kwam, waarop Trude zoo vaak den Noor Godfried haren groet toeriep, verhief zich plotseling eene forsche jongelingsgestalte, die met heldere stem zong:

»Eenen koning weet ik,
Zijn naam is heer Lodewijk!"

En Gewa, gewekt door de stem, welke haar zoo dierbaar was, schouwde met verrukking in het krachtvol schoon gelaat van Diderik, den oudsten zoon van graaf Gerolf, die zachtkens fluisterend zeide:

»Houd moed, Gewa! de verlossing is nabij!" En met deze woorden snelde hij den heuvel af en verdween tusschen het groen.

»Alweer deze knaap!" mompelde Trude, die niet begreep, wat hij gesproken had. Een blos van vreugde kleurde op eenmaal Gewaas verbleekt gelaat, en meer bemoedigd reed zij verder.

Diderik snelde intusschen voort, insgelijks het pad naar den burg inslaande; onder weg besteeg hij een der heuvelen en zag eene groote menigte gewapende mannen, zoo ruiters als voetknechten, van de zijde van Aalst in vollen aantogt. Hoewel het niet bijzonder moeijelijk viel de wallen der stad te naderen, was het evenwel geene gemakkelijke zaak in het slot te komen; de bezetting was wel niet groot, maar de draaibruggen waren afgewenteld over de diepe gracht, welke den burg omgaf. Diderik, door een aantal wakkere mannen gevolgd, toefde achter het geboomte tot de markgraaf Hendrik — deze was de man, die de scharen aanvoerde — was genaderd. Zonder dat het op den burg werd bemerkt, sprong nu de vlugge forsche jongeling toe, en draaide in een oogwenk de brug over, zoodat thans de toegang vrij was.

In dien tusschentijd bereikten Rollo en Gewa de kapel, en verrigtte de geestelijke, die hen aan het altaar had getoefd, in allerijl de plegtigheid. Reeds lag de arme pleegdochter van Trude gebogen naast den reusachtigen Noor; reeds greep deze hare bevende hand, om er een ring aan te steken, toen verwarde kreten en zwaardgekletter hoorbaar werden. En eensklaps drong een viertal mannen in frankischen wapendos tot voor het altaar; een hunner trad tusschen het geknielde paar, hief den krijgshelm van het hoofd, strekte de hand uit, en riep met heldere stem, welke gebiedend door de kapel klonk:

»Dit huwelijk is zonder kracht en worde alzoo ver-

broken! Ik verzet er mij tegen als vader dezer maagd: ik, Pepijn van Frankrijk!"

En het verzegeld perkament en den ring aan den priester reikende, hief hij Gewa op; het meisje, bijna krachteloos door de zielschokkende gebeurtenissen van dien morgen, zonk in de armen van haren koninklijken vader, en beantwoordde de hartelijke kussen, die hij haar op het gelaat drukte met liefdevollen blik. Trude stond als verpletterd daar en beschouwde met vrees en ontzetting de krachtvolle gestalte van Pepijn. Rollo zag met onbeschaamden blik rondom en wilde spreken, maar op eens klonk de kreet:

»Valt aan! valt aan! Voor keizer Karel en den markgraaf!" — Van alle zijden stroomden de keizerschen toe; de burg was spoedig door de Franken bezet, en een vreeselijk bloedbad werd aangerigt; ook in de kapel woede een hevig gevecht tusschen Noor en Frank. Pepijn en de priester, benevens Gewa, onttrokken zich zoo goed mogelijk aan den strijd. De markgraaf en de oude Gerolf vielen op Rollo aan; geheel het altaar en de kerkgeraden werden onder den voet getrapt; de Noren, die zich binnen de engte van het gebouw moeijelijk konden bewegen, vielen weldra allen onder het frankisch zwaard; alleen Rollo wist zich met zijne ontzaggelijke kracht een weg te banen door zijne aanvallers. Dit door Rollo gebaand pad werd, helaas! met dierbaar bloed geverwd: de oude graaf Gerolf, die den Noor fel bestreed, onverhoeds door Rollo aangevallen, bekwam eene diepe wond in de borst. Walger sprong toe, maar het was te laat: de jongeling ving zijn stervenden vader op in zijne armen.

»Wreek mijn dood!" snikte de grijsaard, en sloot voor altijd het oog.

Algemeen werd nu de krijg: de Noormannen, die zich in den omtrek en binnen Teisterband bevonden, en niets vermoedden van hetgeen er in de Betuwe voorviel, werden thans even overwachts door den markgraaf en zijne scharen overvallen. Uitgelokt door een klein aantal landzaten, die vooruit trokken, verwijderden de Noren zich te ver van hunne schepen, en werden door de mannen van

Hendrik van alle zijden zóó hevig aangevallen, dat er slechts weinigen ontkwamen.

Het gelukte den Friezen de schepen te bemagtigen, waarin zij zulk een schat van goud, zilver en andere goederen vonden, dat zij na de verdeeling van den buit zich als rijk mogten beschouwen.

Kort na Godfrieds dood werd Hugo, door het beleid van den markgraaf en diens bondgenooten, als ook door schoone beloften, in de magt des keizers gelokt. Karel de dikke beval, hem de oogen uit te steken, eene gewone straf in die dagen. Vervolgens werd Hugo in een klooster opgesloten, en verdween alzoo voor immer van het tooneel des bedrijvigen levens. Gisela, zijne zuster — Godfrieds weduwe — werd abdisse van het later zoo beroemde klooster van Nivelles, en dus eene der opvolgsters van St. Geertruide, ter wier gedachtenisse de beroemde dronk van sint Geertenminne is ingesteld. Het frankisch koningsgeslacht schijnt zich echter weinig om het verdere lot dezer ongelukkige vrouw bekommerd te hebben, want hare kinderen vervielen tot groote armoede, zoodat de aartsbisschop van Rheims hen later aan de welwillendheid van Karels opvolger moest aanbevelen.

Rollo de Noorman sneuvelde tegen de scharen, die Walger en Diderik aanvoerden. De moed van weerman en landzaat steeg ten top, en de inwoners onzer gewesten werden geheel bevrijd van het juk der noorsche vikings, door hen zoo lang met grooten onwil gedragen. Geen deel van ons land werd ooit meer aan een dezer woeste vreemdelingen in leen gegeven, maar het gezag der graven allengs van omvattender aard. Evenwel hielden de invallen der Noren nog niet geheel op; hier en daar bleven zij zich nestelen, zoodat eerst eene eeuw later onze gewesten voor goed bevrijd bleven van dezen geesel der zonen uit de *grimma herna* — de grimmige landstreken.

Ettelijke jaren waren verloopen, en de friesche en andere edelen, wier goederen geruimen tijd in het bezit

waren geweest van den Noorman, zagen zich in het volle genot daarvan hersteld. Diderik bezat weer alles wat eenmaal zijn vader was ontnomen, en zijn dappere broeder Walger bestuurde het toenmalig graafschap Teisterband, de bloeijende dreven tusschen Maas en Waal.

Op geringen afstand van Eindhoven, waar de heldere golfjes van den Dommel de vruchtbare landouwen der Meijerij besproeijen, verheffen zich de eenvoudige daken van het vlek Bladel, een der oudste dorpjes van dit gedeelte onzes lands.

In de dagen, waarvan wij verhaalden, bevond zich daar een lust- of jagtslot van de frankische koningen, die er zich vaak ophielden, om de drukkende staatszorgen eene wijle te ontwijken.

Het was nu niet meer keizer Karel de dikke, die soms te Bladel vertoefde: een jong mensch droeg nu de kroon van het groote Frankenrijk, maar te midden van al den glans en de pracht, die hem omgaf, volgde deze het voorbeeld van Karel den grooten, en bleef sober te midden der overdaad, zoodat hij zich door zijne geringe praalvertooning den eernaam van Karel den eenvoudigen verwierf.

Op een schoonen Julijdag, eenige jaren na den dood van Godfried en de nederlaag der Noormannen, scheen dit Bladel op eenmaal in een lustverblijf herschapen, binnen hetwelk eene gewigtige gebeurtenis zou plaats grijpen. Niet alleen de jeugdige koning Karel en zijn bloedverwant koning Pepijn bevonden zich aldaar, maar al wat het vorstelijk hof aan edellingen en edelvrouwen kon aanbieden. Onder het gelui der klokken en de vrolijke toonen der klaroenen, trok een rijke stoet kerkwaarts: aan het hoofd daarvan reed een bevallig bruidspaar, in sierlijk feestkleedij gehuld, met den blos der vreugde op het gelaat, en gevolgd door koning Pepijn en eene oude vrouw, wier zilvergrijze haren slechts ten deele door een zwart hoofdkapje waren gedekt. Van heinde en verre waren toeschouwers zaamgestroomd, en zij die eenigzins met de hofzaken waren bekend, antwoordden op de vragen, wie dit bruidspaar en de oude vrouw waren, die te midden van zoo veel adelpracht kerkwaarts trokken:

»Die jonge schoone man is een van des keizers graven van frieschen stam; zijn naam is Diderik. Deze bekoorlijke jonkvrouwe nevens hem is Gewa, de dochter van koning Pepijn, en die oude vrouw is hare grootmoeder. De diensten, door den vader van dezen Diderik en hem zelven tegen de woeste Noormannen aan den keizer bewezen, benevens zijn moed en trouw, hebben hem de hand doen verwerven van deze jeugdige koningsdochter; zij worden heden in den echt vereenigd, en na afloop dier plegtigheid zal de keizer den fieren jongeling bij eed en handslag bevestigen in het leengoed, dat hij bestieren zal."

En dus geschiedde het: in de kapel van Bladel knielde het vorstelijk paar, en de priester sprak over beiden den zegen des hemels uit; dezelfde ring, dien koning Pepijn eenmaal aan den vinger van Gewaas moeder had gestoken, werd thans door Diderik aan haar geschonken, en nadat de luide feestgalmen het echtverbond van Diderik en Gewa hadden verkondigd, trok de stoet naar het slot terug, en verzamelde zich in de vorstelijke halle. Karel de eenvoudige, met de kroon op het hoofd, zette zich op den troonzetel, en Diderik naderde op een gegeven teeken; al de hofgenooten en leenmannen des konings schaarden zich rondom hem, en de oudste hunner, zekere graaf Hageno las den giftbrief voor, prijkende met het keizerlijk zegel. De inhoud er van luidde:

»Ik, Karel, koning van 't Frankenrijk, bevestig hiermeê mijnen gunsteling grave Diderik in alle goederen en landen, welke reeds zijn vader, graaf Gerolf, in leen-eigendom bezat, en begiftig hem daarteboven ten eeuwigen dage met de kerk te Ekmude met al wat er naar regt bijbehoort, van Suidhardershage tot aan Fortrape en Kinheim, met alle lieden, landen, bosschen, weiden, wateren, huizen, om dit alles geheel en onafhankelijk voor zich en zijne nakomelingen te blijven bezitten, met magt om daarmeê naar welgevallen te handelen, zoowel als met zijne overige goederen, welke hij door erfregt van zijn vader Gerolf verkregen heeft 1)."

1) Melis stoke, B. 1. bl. 41. vs. 333.

Nadat graaf Hageno dezen brief had voorgelezen, knielde Diderik op een kussen voor den troon; de koning strekte de regterhand uit, graaf Diderik lei de regterhand op die des konings, welke daarop weder zijne linker legde, en deze drie handen ten hemel heffende, riep Diderik met luider stemme:

»De hemel zij mijn getuige, o magtig vorst! dat ik u trouw zal dienen tot den dood!"

Hierop den giftbrief nemende uit de hand des konings, kuste hij dien, en ontving toen eene banier. Op dit oogenblik hieven de klaroenen een luid geschal aan, 'twelk door de groote menigte volks, welke zich aan den ingang der halle als verdrong, met juichkreten werd beantwoord. Diderik ging vervolgens met de banier in de hand naar de zaamgedrongen menigte; aller hand strekte zich uit naar dit teeken zijner magt, dat hij boven de hoofden des volks hief; eenigen grepen het aan, en nu werd de banier door de toeschouwers met geestdrift vaneen gereten: elk verlangde er een stuk van, als ware het een heilig kleinood 1).

En ieder die tegenwoordig was, wenschte Diderik en zijne jeugdige schoone gemalinne geluk met hunne verheffing; groote feesten werden gevierd, gulle vreugde heerschte onder allen, die zaten aan den vorstelijken bruiloftsdisch. Het bloed van den ouden frieschen adelstam had zich andermaal met dat der frankische koningen vereenigd 2). Geene noorsche overweldiging was nu meer te duchten voor de rust des rijks. Diderik en Gewa keerden weinige dagen later naar de oude bezittingen van Gerolf nabij Bodegraven terug, en hij ving het bestuur dezer landen aan met een beleid en trouw waarvan onze kronijken met dankbare herinnering spreken.

---

1) Arend, II, p, 14. Bilderdijk, *gesch. des vaderlands*, I, p. 105.

2) Reeds onder Karel den grooten wordt gesproken van zekeren graaf Diderik, gehuwd met Theoderada, de dochter van Bernhard, natuurlijke zoon van Karel Martel. Diens zoon was Gerolf I, door Lodewijk den vromen begiftigd. Op dezen volgde Gerolf II, die in 857 sneuvelde. Gerolf III, vader van onzen Diderik, volgde hem op, maar zag zich zijne goederen ontnomen door Godfried den Noor.

Meermalen trok Diderik nog het zwaard om de rustelooze invallen der Noren af te weren, en altijd keerde hij zegevierend weder, om den bloei zijner leenlanden te bevorderen; hij vereeuwigde zijn naam als herstichter van de kerk te Egmond, en zoowel Diderik als Gewa werden na een gelukkig en met kinderen gezegend huwelijk te Egmond begraven.

De dagen van vernedering en val werden nu allengs gevolgd door die van meer ontwikkeling en vooruitgang. Met de regering van Diderik den eersten brak een nieuw en beter tijdvak aan, rijk aan tafereelen, waarover het ridderwezen zijn kleurrijken gloed werpt: dat der GRAFELIJKE REGEERING!

